DIGITIZED

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ
ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΕΝ ΣΑΜΩ

2396

ΕΛΕΝΗΣ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΥ Μ. ΜΑΛΗ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΤΟΥ 1905 ΕΤΟΥΣ

ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΛΟΓΙΩΝ

ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΕΝ ΣΑΜΩ

ΕΚ ΤΟΥ ΗΓΕΜΟΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1905

ΕΙΣ ΤΗΝ Α. ΥΨΗΛΟΤΗΤΑ

ΤΗΝ ΣΕΠΤΗΝ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ ΗΓΕΜΟΝΙΔΑ

ΑΡΓΥΡΩ

ἀφιεροῖ τὸν παρόντα Τόμον

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

SISMANOGLIO

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 10, ἡ νὺξ 14.

Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Ὑδροχόον

Ν.	Π	ἡ. ἐ.	
14	1	Σάβ	+ Ἡ περιτομὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ Βασιλείου τοῦ Μ. Ἀργία.
15	2	Κυρ	Πρὸ τῶν Φώτων. Σιλβέστρου Πάπα Ρώμης.
16	3	Δευ	Μαλαχίου τοῦ προφήτου καὶ Γορδίου μάρτυρος.
17	4	Τρ.	Ἡ Σύναξις τῶν 70 Ἀποστόλων καὶ Θεοκτίστου ὁσίου.
18	5	Τετ	Παραμονὴ τῶν Φώτων· Θεοπέμπτου καὶ Θεωνᾶ. Νηστεία.
19	6	Πέ.	+ Τὰ Ἅγια Θεοφάνεια. Ἀργία.
20	7	Πα.	+ Ἡ Σύναξις τοῦ Προδρόμου. Ἀργία.
21	8	Σάβ	Δομινίκης τῆς ὁσίας καὶ Γεωργίου τοῦ Χοζεβίτου.
22	9	Κυρ	Μετὰ τὰ Φῶτα. Πολυεύκτου μάρτυρος.
23	10	Δευ	Γρηγορίου ἐπισκ. Νύσσης καὶ Δομετιανοῦ τοῦ ὁσίου.
24	11	Τρ.	Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου.
25	12	Τετ	Τατιανῆς μάρτυρος.
26	13	Πέ.	Ἑρμύλου καὶ Στρατονίκου τῶν μαρτύρων.
27	14	Πα.	Τῶν ἐν Σινᾷ καὶ Ραϊθῷ ἀναιρεθέντων Πατέρων.
28	15	Σάβ	Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου καὶ Παύλου τοῦ Θηβαίου.
29	16	Κυρ	ιϐ΄. 10 Λεπρῶν. Ἡ προσκύνησις τῆς Ἁλύσεως Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου.
30	17	Δευ	Ἀντωνίου τοῦ Μεγάλου.
31	18	Τρ.	Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

1	19	Τε.	Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου.
2	20	Πέ.	Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου.
3	21	Πα.	Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ, Νεοφύτου μάρτυρος.
4	22	Σάβ	Τιμοθέου τοῦ Ἀποστόλου καὶ Ἀναστασίου τοῦ Πέρσου.
5	23	Κυρ	ιε΄. Ζακχαίου. Κλήμεντος ἱερομ. καὶ Ἀγαθαγγέλου μ.
6	24	Δευ	Ξένης ὁσίας.
7	25	Τρ.	Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.
8	26	Τε.	Ξενοφῶντος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
9	27	Πέ.	+ Ἡ Ἀνακομιδὴ τοῦ λειψ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστ. Ἀργία.
10	28	Πα.	Ἐφραὶμ Ὁσίου τοῦ Σύρου.
11	29	Σάβ	Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψ. Ἰγνατίου ἱερομ. τοῦ Θεοφόρου.
12	30	Κυρ	+ ιζ΄. Χαναναίας. Τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, Βασιλείου τοῦ Μ. Γρηγορίου τοῦ Θεολ. καὶ Ἰωάν. τοῦ Χρυσ. Ἀργία.
13	31	Δευ	Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν Ἀναργύρων.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 28. Ἡ ἡμέρα ὥρας 11 καὶ ἡ νὺξ 13.

Ὁ Ἥλιος εἰς τοὺς Ἰχθεῖς.

Ν.	Π	ἡ.ἑ.	
14	1	Τρ.	Προεόρτια Ὑπαπαντῆς καὶ Τρύφωνος μάρτυρος.
15	2	Τε.	Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
16	3	Πε.	Συμεὼν τοῦ Θεοδόχου καὶ Ἄννης τῆς Προφήτιδος.
17	4	Πα	Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου.
18	5	Σάϐ	Ἀγάθης μάρτυρος.
19	6	Κυρ	Ἄρχεται τὸ Τριῴδιον. Τελώνου καὶ Φαρισαίου. Βουλόλου ἐπισκ. Σμύρνης καὶ τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν καὶ Ἰσαποστόλου Φωτίου πατριάρχου Κων)πόλεως.
20	7	Δευ	Παρθενίου ἐπισκόπου Λαμψάκου καὶ Κοσμᾶ τοῦ ὁσίου.
21	8	Τρ.	Θεοδώρου τοῦ στρατηλάτου, Ζαχαρίου τοῦ προφήτου Μάρθας καὶ Μαρίας μαρτύρων.
22	9	Τε.	Νικηφόρου μάρτυρος.
23	10	Πέ.	Χαραλάμπους ἱερομάρτυρος.
24	11	Πα	Βλασίου ἱερομάρτυρος καὶ Θεοδώρας τῆς Αὐγούστης.
25	12	Σάϐ	Ψυχοσάϐϐατον. Μελετίου ἀρχιεπ. Ἀντιοχείας τοῦ Μεγ.
26	13	Κυρ	ιζ΄. Λουκᾶ. Ἀσώτου. Μαρτινιανοῦ τοῦ ὁσίου.
27	14	Δευ	Αὐξεντίου τοῦ ὁσίου.
28	15	Τρ.	Τῶν ἐν ἀσκήσει λαμψάντων. Ὀνησίμου τοῦ Ἀποστόλου.
29	16	Τε.	Παμφυλίου μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.

ΜΑΡΤΙΟΣ

1	17	Πε.	Θεοδώρου μεγαλομάρτυρος τοῦ Τήρωνος.
2	18	Πα	Κόνωνος μάρτυρος Λέοντος Πάπα Ρώμης.
3	19	Σάϐ	Ἀρχίππου τοῦ Ἀποστόλου.
4	20	Κυρ	Ἀπόκρεω. Λέοντος ἐπισκόπου Κατάνης.
5	21	Δευ	Τιμοθέου τοῦ ἐν Συμβόλοις καὶ Εὐσταθίου Ἀντιοχείας.
6	22	Τρ.	Τοῦ διὰ κολλύϐων γενομένου θαύματος παρὰ Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος. Τῶν ἐν τοῖς Εὐγενίου μαρτύρων.
7	23	Τε.	Πολυκάρπου ἐπισκ Σμύρνης καὶ Πολυχρονίου τοῦ ὁσίου.
8	24	Πε.	Ἡ α΄ καὶ β΄ εὕρεσις τῆς Τιμίας Κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.
9	25	Πα	Ταρασίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
10	26	Σάϐ	Πορφυρίου ἐπισκόπου Γάζης.
11	27	Κυρ	Τῆς Τυροφάγου. Προκοπίου τοῦ Δεκαπολίτου.
12	28	Δευ	Ἄρχεται ἡ Μ. Τεσσαρακοστή. Καθαρὰ Δευτέρα. Βασιλείου τοῦ ὁμολογητοῦ.

ΜΑΡΤΙΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 12 καὶ ἡ νὺξ 12.

Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Κριόν.

Ν.	Π	ἡ.ἑ.	
13	1	Τρ.	Εὐδοκίας ὁσιομάρτυρος.
14	2	Τε-	Ἡσυχίου τοῦ Συγκλ., Εὐθαλίας μ. καὶ τῶν σὺν αὐτῇ.
15	3	Πε.	Εὐτροπίου, Κλεονίκου καὶ Βασιλίσκου τῶν μαρτύρων.
16	4	Πα	Γερασίμου τοῦ ὁσίου τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ.
17	5	Σαϐ	Τῶν Ἁγίων Θεοδώρων. Κόνωνος Ἀρχελάου μάρτύρων·
18	6	Κυρ	Τῆς Ὀρθοδοξίας. Τῶν ἐν Ἀμορίῳ 42 μαρτύρων.
19	7	Δευ	Βασιλέως ἐπισκ. Χυρσῶνος μετὰ τῶν λοιπῶν ἱερομαρ.
20	8	Τρ.	Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Νικομηδείας.
21	9	Τε.	Τῶν ἐν Σεϐαστείᾳ 40 μαρτύρων.
22	10	Πε.	Κοδράτου μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
23	11	Πα	Σωφρονίου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων.
24	12	Σαϐ	Θεοφάνους τοῦ Ὁμολογητοῦ.
25	13	Κυρ	Β. τῶν νηστειῶν. Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου Νικηφόρου ἀρχιεπισκόπου Κων)πόλεως.
26	14	Δευ	Βενεδίκτου τοῦ Ὁσίου.
27	15	Τρ.	Ἀγαπίου μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
28	16	Τε.	Ψάλλεται ἡ ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου συγγραφέως τῆς Κλίμακος. Ἀλεξίου τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ.
29	17	Πε.	Σαϐίνου μάρτυρος καὶ Χριστοδούλου τοῦ ὁσίου.
30	18	Πα	Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

1	19	Σάϐ	Χρυσάνθου καὶ Δαρείας τῶν μαρτύρων.
2	20	Κυ	Γ΄ τῶν νηστειῶν τῆς σταυροπροσκυνήσεως. Τῶν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ ἁγίου Σάϐϐα ἀναιρεθέντων Πατέρων.
3	21	Δευ	Ἰακώϐου τοῦ ὁμολογητοῦ.
4	22	Τρ.	Βασιλείου ἱερομάρτυρος.
5	23	Τε.	Νίκωνος ἱερομάρτ. καὶ τῶν 199 μαθητῶν αὐτοῦ.
6	24	Πέ.	Ζαχαρίου τοῦ ὁσίου.
7	25	Παρ	+ Εὐαγγελισμὸς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἰχθύος κατάλ.
8	26	Σάϐ	Ἡ σύναξις τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαϐριὴλ.
9	27	Κυ	Δ΄ τῶν νηστειῶν. Ματρώνης τῆς ὁσ. τῆς ἐν Θεσσαλονίκ.
10	28	Δευ	Ἰλαρίωνος τοῦ νέου.
11	29	Τρ.	Μάρκου ἐπισκόπου Ἀρεθουσίων καὶ Κυρίλλου διακόνου.
12	30	Τε.	Τοῦ Μ. Κανόνος. Ἰωάννου τοῦ συγγ. τῆς κλίμακος.
13	31	Πέ.	Ὑπατίου ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Γαγγρῶν.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 13 καὶ ἡ νὺξ 11.

Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Ταῦρον.

Ν.	Π	ἡ.ἐ.	
14	1	Παρ	Τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας.
15	2	Σάϐ	Τίτου ὁσίου τοῦ θαυματουργοῦ.
16	3	Κυ	Ε΄ τῶν Νηστειῶν. Νικήτα ὁσίου καὶ Ἰωσὴφ ὑμνογράφ.
17	4	Δευ	Γεωργίου τοῦ ὁσίου τοῦ ἐν Μαλεῷ.
18	5	Τρ.	Κλαυδίου μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
19	6	Τε.	Εὐτυχίου ἀρχιεπισκόπου Κων)πόλεως.
20	7	Πέ.	Γεωργίου ἐπισκ. Μυτιλήνης, καὶ Καλλιοπίου μάρτυρος.
21	8	Παρ	Ἡρωδίωνος τοῦ Ἀποστ. καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐκ τῶν Ο΄.
22	9	Σάϐ	Τοῦ Λαζάρου. Εὐψυχίου μάρτυρος.
23	10	Κυ	Τῶν Βαΐων. Τερεντίου μάρτυρος.
24	11	Δευ	Μ Δευτέρα. Ἀντίππα ἱερομάρτ. ἐπισκ. Περγάμου.
25	12	Τρ.	Μ. Τρίτη. Βασιλείου ἐπισκόπου Παρίου.
26	13	Τε.	Μ. Τετάρτη. Μαρτίνου Πάπα Ρώμης.
27	14	Πέ.	Μ. Πέμπτη. Ἀριστάρχου, Πούδη καὶ τροφίμου Ἀποστ.
28	15	Παρ	Μ. Παρασκευή. Κρήσκεντος μάρτυρος.
29	16	Σάϐ	Μ. Σάββατον. Ἀγάπης, Εἰρήνης καὶ Χιονίας μαρτύρων.
30	17	Κυ	+ Τὸ Ἅγιον Πάσχα. Συμεὼν τοῦ ἐν Περσίδι.

ΜΑΪΟΣ

1	18	Δευ	Ἰωάννου τοῦ ὁσ. καὶ Ἰωάννου μάρτ. τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.
2	19	Τρ.	Παφνουτίου ἱερομάρτυρος.
3	20	Τε.	Θεοδώρου τοῦ Τριχινᾶ.
4	21	Πέ.	Ἰανουαρίου ἱερομάρτυρος.
5	22	Παρ	+ Τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου.
6	23	Σάϐ	+ Γεωργίου μεγαλομάρτ. τοῦ τροπαιοφόρου Ἀργία.
7	24	Κυ	Τοῦ Θωμᾶ. Ἐλισάβετ τῆς ὁσίας καὶ θαυματουργοῦ.
8	25	Δευ	Μάρκου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.
9	26	Τρ.	Βασιλέως ἐπισκόπου Ἀμασείας.
10	27	Τε.	Συμεὼν ἱερομάρτυρος, συγγενοῦς τοῦ Κυρίου.
11	28	Πέ.	Τῶν ἐν Κυζίκῳ 9 μαρτύρων.
12	29	Παρ	Ἰάσωνος καὶ Σωσιπάτρου τῶν Ἀποστόλων.
13	30	Σάϐ	Ἰακώϐου τοῦ Ἀποστόλου ἀδελφοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

ΜΑΪΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 14, ἡ νὺξ 10.

Ὁ Ἥλιος εἰς τοὺς Διδύμους

Ν.	Π	ἡ.ἐ.	
14	1	Κυρ	Τῶν Μυροφόρων. Ἱερεμίου τοῦ προφήτου.
15	2	Δευ	Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ λειψάνου Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου.
16	3	Τρ.	Τιμοθέου καὶ Μαύρας τῶν μαρτύρων.
17	4	Τετ	Πελαγίας μάρτυρος.
18	5	Πέ	Εἰρήνης μεγαλομάρτυρος.
19	6	Πα.	Ἰὼϐ τοῦ πολυάθλου.
20	7	Σάϐ	Ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἐν οὐρανῷ φανέντος σημείου τοῦ σταυροῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ Κωνσταντίνου υἱοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου. Ἀκακίου καὶ Κοδράτου μαρτύρ.
21	8	Κυρ	Τοῦ Παραλύτου. Τοῦ ἁγ.ἀπ.καὶ εὐαγγ. Ἰω.τοῦ Θεολόγου
22	9	Δευ	Ἡσαΐου τοῦ προφήτου καὶ Χριστοφόρου μάρτυρος.
23	10	Τρ.	Σίμωνος τοῦ ἀποστόλου τοῦ Ζηλωτοῦ.
24	11	Τετ	Τῆς Μεσοπεντηκοστῆς. Μωκίου ἱερομάρτυρος.
25	12	Πέ.	Ἐπιφανείου ἐπισκ. Κύπρου καὶ Γερμανοῦ Κων)πόλεως.
26	13	Πα.	Γλυκερίας μάρτυρος.
27	14	Σάϐ	Ἰσιδώρου μάρτυρος τοῦ ἐν Χίῳ.
28	15	Κυρ	Τῆς Σαμαρείτιδος. Παχωμίου τοῦ μεγάλου καὶ Ἀχιλλίου ἀρχιεπισκόπου Λαρίσσης τοῦ θαυματουργοῦ.
29	16	Δευ	Θεοδώρου τοῦ ἡγιασμένου καὶ Νικολάου Α΄ τοῦ μυστικοῦ πατρ.Κ)πόλεως, οὗ ἡ σύναξις ἐτελεῖτο ἐν Γαλακρήναις
30	17	Τρ.	Ἀνδρονίκου καὶ Ἰουνίας τῶν ἀποστόλων.
31	18	Τε.	Πέτρου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.

ΙΟΥΝΙΟΣ

1	19	Πέ.	Πατρικίου Προύσης ἱερομάρτυρος.
2	20	Πα.	Θαλλελαίου μάρτυρος.
3	21	Σάϐ	+ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. Ἀργία.
4	22	Κυρ	Τοῦ Τυφλοῦ. Βασιλίσκου μάρτυρος.
5	23	Δευ	Μιχαὴλ ἐπισκ. Συνάδων τοῦ ὁμολογητοῦ.
6	24	Τρ.	Συμεὼν τοῦ ἐν τῷ Θαυμαστῷ Ὄρει.
7	25	Τε.	Ἡ τρίτη εὕρεσις τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.
8	26	Πέ.	+ Τῆς Ἀναλήψεως. Κάρπου τοῦ ἀποστόλου Ἀργία.
9	27	Πα.	Ἑλλαδίου μάρτυρος.
10	28	Σάϐ	Εὐτυχοῦς ἱερομάρτ. ἐπισκόπου Μελιτίνης.
11	29	Κυρ	Τῶν ἁγ. Πατέρ. τῆς ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμ. Συν. Θεοδοσίας μ.
12	30	Δευ	Ἰσαακίου τοῦ ὁσίου.
13	31	Τρ.	Ἑρμείου μάρτυρος.

ΙΟΥΝΙΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 15 καὶ ἡ νὺξ 9.

Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Καρκῖνον.

Ν.	Π	ἡ. ἐ.	
14	1	Τε.	Ἰουστίνου μάρτυρος τοῦ φιλοσόφου.
15	2	Πέ.	Νικηφόρου ἀρχιεπ. Κων)πόλεως τοῦ ὁμολογητοῦ.
16	3	Παρ	Λουκιλιανοῦ μάρτυρος.
17	4	Σάβ	Ψυχοσάββατον. Μητροφάνους ἀρχιεπισκ. Κων)πόλεως.
18	5	Κυ	✝ Τῆς Πεντηκοστῆς. Δωροθέου ἐπισκ. Τύρου ἱερομάρτυρ.
19	6	Δευ	✝ Τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἱλαρίωνος ὁσίου τοῦ νέου.
20	7	Τρ.	Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἀγκύρας.
21	8	Τε.	Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου Θεοδώρου τοῦ στρατηλάτυ.
22	9	Πέ.	Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας.
23	10	Παρ	Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀντωνίνης τῶν μαρτύρων.
24	11	Σάβ	Βαρθολομαίου καὶ Βαρνάβα τῶν ἀποστόλων.
25	12	Κυ	Τῶν Ἁγίων Πάντων. Ὀνουφρίου καὶ Πέτρ. τῶν ὁσίων.
26	13	Δευ	Ἀκυλίνης μάρτυρος.
27	14	Τρ.	Ἐλισσαίου τοῦ προφ. καὶ Μεθοδίου ἀρχιεπ. Κων)πόλεως
28	15	Τε.	Ἀμὼς τοῦ προφήτου.
29	16	Πέ.	Τρύχωνος ἐπισκ. Ἀμαθοῦντος τοῦ θαυματουργοῦ.
30	17	Παρ	Μονουήλ, Σαβέλ, Ἰσμαὴλ καὶ Ἰσαύρου τῶν μαρτύρων.

ΙΟΥΛΙΟΣ

1	18	Σάβ	Λεοντίου μάρτυρος.
2	19	Κυ	Ἰούδα τοῦ ἀποστόλου.
3	20	Δευ	Μεθοδίου ἱερομάρτ. ἐπισκ. Παταρῶν.
4	21	Τρ.	Ἰουλιανοῦ μάρτυρος τοῦ Τάρσεως.
5	22	Τε.	Εὐσεβίου ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Σαμοσάτων
6	23	Πέ.	Ἀγριπίνης μάρτυρος.
7	24	Παρ	✝ Τὸ γενέθλιον τοῦ Τιμίου Προδρ. καὶ Βαπτ. Ἰωάννου.
8	25	Σάβ	Φεβρωνίας ὁσιομάρτυρος.
9	26	Κυ	Δαβὶδ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ.
10	27	Δευ	Σαμψὼν ὁσίου τοῦ ξενοδόχου.
11	28	Τρ.	Ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν Ἀναργύρων.
12	29	Τε.	✝ Πέτρου καὶ Παύλου τῶν κορυφαίων ἀποστόλων ἀργία.
13	30	Πέ.	✝ Ἡ σύναξις τῶν ΙΒ΄ ἀποστόλων ἀργία.

ΙΟΥΛΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ὥρας 14 καὶ ἡ νὺξ 10.

Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Λέοντα

Ν.	Π	ἡ. ἐ.	
14	1	Πα	Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν θαυματουργῶν Ἀναργύρων.
15	2	Σάβ	Ἡ ἐν Βλαχέρναις κατάθεσις τῆς ἐσθῆτος τῆς Θεοτόκου.
16	3	Κυρ	Ὑακίνθου καὶ Ἀνατολίου ἀρχιεπ. Κων)πόλεως.
17	4	Δευ	Ἀνδρέου τοῦ Ἱεροσολυμίτου.
18	5	Τρ.	Ἀθανασίου τοῦ ἐν Ἄθω, καὶ Λαμπαδοῦ τοῦ θαυματουρ.
19	6	Τε.	Σισώη ὁσίου τοῦ Μεγάλου.
20	7	Πέ.	Κυριακῆς μεγαλομάρτυρος
21	8	Πα	Προκοπίου μεγαλομάρτυρος.
22	9	Σάβ	Παγκρατίου ἱερομάρτυρος ἐπ. Ταυρομενίας ἐν Σικελίᾳ.
23	10	Κυρ	Τῶν ἐν Νικοπόλει 45 Μαρτύρων.
24	11	Δευ	Εὐφημίας μεγαλομάρτυρος καὶ Πανευφήμου.
25	12	Τρ.	Πρόκλου καὶ Ἱλαρίου μαρτύρων.
26	13	Τε.	Ἡ σύναξις τοῦ Ἀρχαγγ. Γαβριὴλ καὶ Στεφ. τοῦ Σαββ.
27	14	Πε.	Ἀκύλα τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἰωσὴφ Θεσσαλονίκης.
28	15	Πα	Κηρύκου καὶ Ἰουλίττης τῶν μαρτύρων.
29	16	Σάβ	Ἀθηνογένους ἱερομάρτυρος.
30	17	Κυρ	Τῶν ἁγίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων τῶν εἰς τὰς ἓξ Οἰκουμεν. συνόδους συνελθόντων. Μαρίνης μεγαλομάρτ.
31	18	Δευ	Αἰμιλιανοῦ μάρτυρος.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

1	19	Τρ.	Δίου καὶ Μακρίνης τῶν ὁσίων.
2	20	Τε.	✝ Ἠλιοῦ τοῦ προφήτου.
3	21	Πε.	Συμεὼν τοῦ διὰ Χ. Σαλοῦ καὶ Ἰωαν. τοῦ συνασκ. αὐτοῦ
4	22	Πα	Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς.
5	23	Σάβ	Φωκᾶ ἱερομάρτυρος καὶ Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου.
6	24	Κυρ	Χριστίνης μεγαλομάρτυρος.
7	25	Δευ	Ἡ Κοίμησις τῆς ἁγ. Ἄννης μητρὸς τῆς Θεοτόκου.
8	26	Τρ.	Ἑρμολάου ἱερομάρτυρος καὶ Παρασκευῆς ὁσιομάρτυρος.
9	27	Τε.	✝ Παντελεήμονος μεγαλομάρτυρος καὶ ἰαματικοῦ. Ἀργία.
10	28	Πε.	Προχόου, Νικάνωρος, Τίμωνος καὶ Παρμενᾶ τῶν ἀποστ.
11	29	Παρ	Καλλινίκου καὶ Θεοδότης τῶν μαρτύρων.
12	30	Σάβ	Σίλλα, Σιλουανοῦ, Κρήσκεντος, Ἐπαινετοῦ καὶ Ἀνδρονίκου τῶν ἀποστόλων ἐκ τῶν Ο΄.
13	31	Κυρ	Εὐδοκίμου τοῦ δικαίου.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 13 καὶ ἡ νὺξ 11.

Ὁ Ἥλιος εἰς τὴν Παρθένον

Ν.	Π	ἡ.ἑ.	
14	1	Δευ	Ἡ πρόοδος τοῦ Σταυροῦ καὶ ἡ μνήμη τῶν ἁ παῖδ. μακ.
15	2	Τρ.	Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου Στεφάνου τοῦ ἀρχιδιακόνου καὶ πρωτομάρτυρος.
16	3	Τε.	Ἰσαακίου, Δαλμάτου καὶ Φαύστου τῶν ὁσίων.
17	4	Πε.	Τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἁ παίδων.
18	5	Πα	Εὐσιγνίου μάρτυρος.
19	6	Σαβ	+ Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος. Ἀργία καὶ ἰχθ. κατάλ.
20	7	Κυρ	Δομετίου ὁσιομάρτυρος,
21	8	Δευ	Αἰμιλιανοῦ ἐπισκόπου Κυζίκου τοῦ ὁμολογητοῦ.
22	9	Τρ.	Ματθία τοῦ Ἀποστόλου.
23	10	Τε.	Λαυρεντίου τοῦ ἀρχιδιακόνου καὶ μάρτυρος.
24	11	Πε.	Εὔπλου τοῦ διακόνου καὶ μάρτυρος.
25	12	Πα	Φωτίου καὶ Ἀνικήτου μαρτύρων.
26	13	Σαβ	Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ.
27	14	Κυρ	Μιχαίου τοῦ προφήτου.
28	15	Δευ	+ Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου. Ἀργία.
29	16	Τρ.	Τοῦ ἁγίου Μανδηλίου. Διομήδους μάρτυρος.
30	17	Τε.	Μύρωνος μάρτυρος.
31	18	Πε.	Φλώρου καὶ Λαύρου τῶν μαρτύρων.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

1	19	Πα	Ἀνδρέου μάρτ. τοῦ στρατηλάτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
2	20	Σαβ	Σαμουὴλ τοῦ προφήτου.
3	21	Κυ	Θαδδαίου τοῦ ἀποστόλου. Βάσσης μάρτυρος.
4	22	Δευ	Ἀγαθονίκου μάρτυρος.
5	23	Τρ.	Λούππου τοῦ ἀποστόλου.
6	24	Τε.	Εὐτυχοῦς ἱερομάρτυρος.
7	25	Πέ.	Ἡ ἐπάνοδος τοῦ λειψάνου Βαρθολομαίου τοῦ ἀποστόλου· καὶ μνήμη τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Τίτου.
8	26	Παρ	Ἀδριανοῦ καὶ Ναταλίας τῶν μαρτύρων.
9	27	Σάβ	Ποιμένος τοῦ ὁσίου.
10	28	Κυ	Μωϋσέως τοῦ αἰθίοπος.
11	29	Δευ	+ Ἡ ἀποτομὴ τῆς τιμίας κεφαλῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἀργία καὶ νηστεία.
12	30	Τρ.	Ἀλεξάνδρου ἀρχιεπισκόπου Κων)πόλεως.
13	31	Τε.	Ἡ κατάθεσις τῆς τιμίας ζώνης τῆς Θεοτόκου.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 12 καὶ ἡ νὺξ 12.

Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Ζυγόν.

Ν.	Π	ἡ.ἑ.	
14	1	Πέ.	Σύναξις Θεοτόκου, Συμ. τοῦ Στυλίτου, Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ
15	2	Παρ	Μάμαντος καὶ Ἰωάννου τοῦ νηστευτοῦ.
16	3	Σάβ	Ἀνθίμου ἱερομάρ. καὶ Θεοκτίστου ὁσίου.
17	4	Κυ	Βαβύλα ἱερομάρτ. καὶ Μωϋσέως προφήτου.
18	5	Δευ	Ζαχαρίου προφ. πατρὸς τοῦ Προδρόμου.
19	6	Τρ.	Ἡ ἀνάμνησις τοῦ θαύματος Μιχαὴλ τοῦ ἀρχιστρατήγου.
20	7	Τε.	Προεόρτια γεννήσεως τῆς Θεοτόκ. καὶ Σώζοντος μάρ.
21	8	Πέ.	+ Τὰ γενέθλια τῆς Θεοτόκ. ἀργία.
22	9	Παρ	Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης.
23	10	Σάβ	Μηνοδώρας, Μητροδώρας καὶ Νυμφοδώρας τῶν μαρτ.
24	11	Κυ	Θεοδώρας τῆς ὁσίας.
25	12	Δευ	Αὐτονόμου ἱερομ. καὶ ἀπόδοσις γενεθλίων τῆς Θεοτόκ.
26	13	Τρ.	Ἐγκαίνια ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ Κορν. ἑκατονταρ.
27	14	Τε.	+ Ἡ ὕψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἀργία καὶ νηστεία.
28	15	Πέ.	Νικήτα μάρτυρος.
29	16	Παρ	Εὐφημίας μεγαλομάρτυρος.
30	17	Σάβ	Σοφίας καὶ θυγατέρων αὐτῆς.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

1	18	Κυ	Εὐμενίου ἐπισκόπου Γορτύνης.
2	19	Δευ	Τροφίμου, Σαββατίου καὶ Δορυμέδοντος μαρτύρων.
3	20	Τρ.	Εὐσταθίου μεγαλομάρτυρος.
4	21	Τε.	Κοδράτου τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.
5	22	Πέ.	Φωκᾶ ἱερομάρτυρος
6	23	Παρ	Ἡ σύλληψις τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου.
7	24	Σάβ	Θέκλης τῆς πρωτομάρτυρος.
8	25	Κυ	Εὐφροσύνης τῆς ὁσίας.
9	26	Δευ	+ Ἡ μετάστασις Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἀργία.
10	27	Τρ.	Καλλιστράτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ 49 μαρτύρων.
11	28	Τε.	Χαρίτωνος ὁμολ. καὶ Βαρούχ τοῦ προφήτου.
12	29	Πέ.	Κυριακοῦ τοῦ ἀναχωρητοῦ.
13	30	Παρ	Γρηγορίου ἐπισκόπου Ἀρμενίας.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 11 καὶ ἡ νὺξ 13.

Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Σκορπιὸν

Ν.	Π	ἡ.ἐ.	
14	1	Σάϐ	Ἀνανίου τοῦ ἀποστόλου καὶ Ρωμανοῦ τοῦ μελῳδοῦ.
15	2	Κυρ	Κυπριανοῦ ἱερομ. καὶ Ἰουστίνης τῆς παρθένου.
16	3	Δευ	Διονυσίου ἀρεοπαγίτου.
17	4	Τρ.	Ἱεροθέου ἐπισκ. Ἀθηνῶν.
18	5	Τε-	Χαριτίνης μάρτυρος.
19	6	Πε.	Θωμᾶ ἀποστόλου.
20	7	Πα	Στεργίου καὶ Βάκχου μαρτύρων.
21	8	Σαϐ	Πελαγίας τῆς ὁσίας.
22	9	Κυρ	Ἰακώϐου τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἀνδρονίκου τοῦ ὁσίου.
23	10	Δευ	Εὐλαμπίου καὶ Εὐλαμπίας τῶν ἀδελφῶν.
24	11	Τρ.	Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου καὶ Θεοφάνους τοῦ γραπτοῦ.
25	12	Τε.	Πρόϐου, Ταράχου μαρτύρων.
26	13	Πε.	Κάρπου, Παύλου, Ἀγαθοδώρου, Ἀγαθονίκης τῶν μαρτ.
27	14	Πα	Ναζαρίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτ. Κοσμᾶ τοῦ μελῳδοῦ.
28	15	Σαϐ	Λουκιανοῦ μάρτυρος.
29	16	Κυρ	Ὡσιὲ τοῦ προφήτου καὶ Ἀνδρέου τοῦ ὁσιομάρτυρος.
30	17	Δευ	Λογγίνου τοῦ ἑκατοντάρχου.
31	18	Τρ.	Λουκᾶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

1	19	Τε.	Ἰωὴλ τοῦ προφήτου, Οὐάρου μάρτυρος.
2	20	Πε.	Ἀρτεμίου μάρτ. Γερασιμ. ὁσίου. Ματρώνης Χιοπολ. ὁσ.
3	21	Πα	Ἱλαρίωνος ὁσίου τοῦ μεγάλου.
4	22	Σάϐ	Ἀϐερκίου θαυματουργοῦ, τῶν ἐν Ἐφέσῳ 7 παίδων.
5	23	Κυ	Ἰακώϐου τοῦ ἀδελφοθέου.
6	24	Δευ	Ἀρέθα μάρτυρος.
7	25	Τρ.	Μαρκιανοῦ καὶ Μαρτυρίου.
8	26	Τε.	†Δημητρίου μεγαλομάρτυρος ἀργία.
9	27	Πέ.	Νέστορος μάρτυρος.
10	28	Παρ	Τερεντίου μάρτυρος.
11	29	Σάϐ	Ἀναστασίας Ρωμαίας.
12	30	Κυ	Ζηνοβίου καὶ Ζηνοβίας.
13	31	Δευ	Στάχυος Ἀπελλοῦ καὶ Ἐπιμάχου.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

Ἔχων ἡμέρας 30. Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 10, ἡ νὺξ 14.

Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Τοξότην

Ν.	Π	ἡ.ἐ.	
14	1	Τρ.	Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ Ἀναργύρων.
15	2	Τετ	Ἀκινδύνου μάρτυρος.
16	3	Πέ.	Ἀκεψιμᾶ καὶ Ἀειθαλᾶ.
17	4	Πα.	Ἰωαννικίου, Νικάνδρου, Ἑρμαίου.
18	5	Σάϐ	Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης μαρτύρων.
19	6	Κυρ	Παύλου ἀρχ. Κων)πόλεως.
20	7	Δευ	Τῶν ἐν Μελιτινῇ 33 μαρτ. Λαζάρου τοῦ θαυματουργοῦ.
21	8	Τρ.	†Τῶν ταξιαρχῶν ἀργία.
22	9	Τετ	Πορφυρίου καὶ Ματρώνης τῆς ὁσίας.
23	10	Πέ.	Ὀλυμπᾶ καὶ Ἐραστοῦ μάρτυρος.
24	11	Πα.	Μηνᾶ, Βίκτωρος καὶ Βικεντίου μαρτύρων.
25	12	Σάϐ	Ἰωάννου τοῦ ἐλεήμονος καὶ Νείλου τοῦ ὁσίου.
26	13	Κυρ	†Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀρχ. Κων)πόλεως ἀργία.
27	14	Δευ	Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου ἀργία.
28	15	Τρ.	Γουρίου, Σαμωνᾶ καὶ Ἀϐίϐου μαρτύρων.
29	16	Τε.	Ματθαίου τοῦ ἀποστόλου.
30	17	Πέ.	Γρηγορίου ἐπισκόπου Νεοκαισαρείας.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1	18	Πα.	Πλάτωνος καὶ Ρωμανοῦ.
2	19	Σάϐ	Ἀϐδιοῦ καὶ Βαρλαὰμ προφητῶν.
3	20	Κυρ	Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου.
4	21	Δευ	†Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου ἀργία.
5	22	Τρ.	Φιλήμονος καὶ Κικιλίας μάρτυρος.
6	23	Τε.	Γρηγορίου Ἀκραγαντίνων καὶ Ἀμφιλοχίου ἐπ. Ἰκονίου.
7	24	Πέ.	Κλήμεντος Πάπα Ρώμης καὶ Πέτρου Ἀλεξανδρείας.
8	25	Πα.	†Αἰκατερίνης μεγαλομάρτ. καὶ Μερκουρ. μάρτ. ἀργία.
9	26	Σάϐ	Ἀλυπίου καὶ Νίκωνος, Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγῶνος
10	27	Κυρ	Ἰακώϐου καὶ Πέρσου.
11	28	Δευ	Στεφάνου καὶ Εἰρηνάρχου μάρτυρος.
12	29	Τρ.	Παραμόνου καὶ Φιλουμένου μαρτύρων.
13	30	Τε.	†Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου ἀργία.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Ἔχει ἡμέρας 31. Ἡ ἡμέρα ὥρας 9 καὶ ἡ νὺξ 15.

Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Αἰγόκερω

Ν.	Π	ἡ. ἑ.	
14	1	Πε.	Ναοὺμ τοῦ προφήτου,
15	2	Πα	Ἀββακοὺμ τοῦ προφήτου.
16	3	Σάβ	Σοφονίου τοῦ προφήτου.
17	4	Κυρ	Βαρβάρας καὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.
18	5	Δευ	Σάββα τοῦ ἡγιασμένου. ἀργία.
19	6	Τρ.	+ Νικολάου ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας ἀργία.
20	7	Τε.	Ἀμβροσίου Μεδιολάνων.
21	8	Πέ.	Παταπίου τοῦ ὁσίου.
22	9	Πα	Ἡ σύλληψις τῆς θεομήτορος Ἄννης.
23	10	Σάβ	Μηνᾶ, Ἑρμογένους, Εὐγράφου μαρτύρων.
24	11	Κυρ	Δανιὴλ τοῦ Στυλίτου.
25	12	Δευ	+ Σπυρίδωνος τοῦ θαυματουργοῦ ἀργία.
26	13	Τρ.	Εὐστρατίου. Εὐγενίου, Λουκίας.
27	14	Τε.	Θύρσου μάρτυρος.
28	15	Πε.	Ἐλευθερίου ἱερομάρτυρος.
29	16	Πα	Ἀγγαίου καὶ Μαρίνου μαρτύρων.
30	17	Σάβ	Δανιὴλ τοῦ προφ. καὶ τῶν 3 παίδων Διονυσίου ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης.
31	18	Κυρ	Σεβαστιανοῦ Ζωῆς μαρτύρων.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

1	19	Δευ	Βονιφαρίου μάρτυρος.
2	20	Τρ.	Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου.
3	21	Τε.	Ἰουλιανῆς μάρτυρος.
4	22	Πε.	Ἀναστασίας μάρτυρος.
5	23	Πα	Τῶν ἐν Κρήτῃ 10 μαρτύρων.
6	24	Σάβ	Παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ Εὐγενείας ὁσιομάρτ.
7	25	Κυρ	+ Ἡ κατὰ σάρκα γέννησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἀργία τριήμερος.
8	26	Δευ	Ἡ σύναξις τῆς Θεοτόκου καὶ Εὐθυμίου ὁσιομάρτυρος.
9	27	Τρ.	Στεφάνου πρωτομάρτυρος, Θεοδώρου Γραπτοῦ.
10	28	Τε.	Τῶν ἐν Νικομηδείᾳ δισμυρίων μαρτύρων.
11	29	Πε.	Τῶν ἐν Βηθλεὲμ 14 χιλιάδων νηπίων.
12	30	Παρ	Ἀνυσίας ὁσιομάρτυρος.
13	31	Σάβ	Μελάνης τῆς ὁσίας.

Η Α. ΥΨ. Η ΗΓΕΜΟΝΙΣ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ

ΣΑΜΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Πολίτευμα.-Ἡγεμών.-Βουλή.-Συνέλευσις.-Πληθυσμὸς νῦν καὶ ἄλλοτε.-Ἔσοδα.-Ἐκπαίδευσις.-Μουσεῖον.-Μετεωρολογικὸς Σταθμός.-Δικαιοσύνη.-Δημοσία Ἀσφάλεια.-Ἐκκλησίαι.-Μοναί.-Ναυτιλία.-Ἐμπόριον.-Βιομηχανία.-Γεωργία.-Τυπογραφεῖα.-Ἀσφαλιστικὴ Ἑταιρεία.-Δῆμοι.-Πνευματικὴ μόρφωσις.-Στατιστικαὶ πληροφορίαι.

Τῇ μεγαθύμῳ τῶν Μεγαλειοτάτων καὶ ἐνδόξων Σουλτάνων εὐμενείᾳ καὶ τῇ μεσιτείᾳ τῶν τριῶν προστατίδων τῆς νήσου Δυνάμεων, Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας, ἡ Σάμος ἀνεγνωρίσθη ἐν ἔτει 1834 Ἡγεμονία αὐτόνομος ὑπὸ τὴν Ἐπικυριαρχίαν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, προικισθεῖσα δαψιλῶς ὑπὸ προνομίων περιληφθέντων εἰς Ὑψηλὸν Αὐτοκρατορικὸν Φιρμάνιον, τὸ ὁποῖον μετὰ τῶν μετέπειτα ἐκδοθέντων συμπληρωματικῶν καὶ ἐπεξηγηματικῶν τοιούτων, ἀποτελεῖ τὸν "Προνομιακὸν Χάρτην τῆς Ἡγεμονίας Σάμου,, καὶ περιέχει τὰς θεμελιώδεις βάσεις, ἐφ' ὧν ἑδράζεται τὸ πολιτειακὸν τῆς νήσου σύστημα. Καὶ ἐσωτερικῶς μέν, ἵνα γενικῶς εἴπωμεν, ἡ Σάμος ἀπολαμβάνει πλήρους αὐτονομίας, ἐξωτερικῶς ὅμως ἀπορροφᾶται ἡ προσωπικότης αὐτῆς ἐν τῇ προσωπικότητι τῆς Ἐπικυριάρχου Ὑψηλῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως.

*
* *

Ὁ Ἡγεμὼν τῆς Νήσου δέον κατὰ τὸν Χάρτην νὰ ᾖ ὁμόδοξος τοῖς Σαμίοις, ὀρθόδοξος Χριστιανός, διορίζεται δὲ ὑπὸ

τῆς Αὐτοκρ. Κυβερνήσεως, μὴ προσαπαιτουμένης ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ προσώπου καὶ τῆς συγκαταθέσεως τῶν Σαμίων, παύεται δὲ ἡ ἀνακαλεῖται,εἴτε ὁπόταν δόξῃ τῇ Αὐτοκρατορικῇ Κυβερνήσει, εἴτε συνεπείᾳ βασίμων παραπόνων τοῦ Σαμιακοῦ λαοῦ, ἐκφράζοντος νομίμως τὴν ἐτυμηγορίαν του διὰ τῶν ἀντιπροσώπων, οὓς κατὰ διετίαν ἐκλέγει, τῶν πληρεξουσίων δηλονότι, τῶν ἀποτελούντων τὴν Γενικὴν τῶν Σαμίων Συνέλευσιν. Ὁ Ἡγεμὼν τῆς Νήσου προεδρεύει τοῦ Διοικητικοῦ Σώματος, ὅπερ ἀποτελοῦσιν οἱ ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Συνελεύσεως ἐκλεγόμενοι τέσσαρες Βουλευταί, ἐξασκεῖ ἐποπτείαν ἐπὶ πάντων τῶν κλάδων τῆς Διοικήσεως, ἔχει ἀνεξέλεγκτον τὸ δικαίωμα τοῦ παύειν καὶ διορίζειν τοὺς ὑπαλλήλους, λαμβανομένης ὅμως πρὸς τοῦτο ἑκάστοτε ὑπ᾽ ὄψιν καὶ τῆς γνώμης τῶν Βουλευτῶν, πλὴν τῶν ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τῆς Βουλῆς διατελούντων οἰκονομικῶν ὑπαλλήλων, ἐφ᾽ ὧν ἀπαραιτήτως ἀπαιτεῖται γνωμοδότησις τῆς Βουλῆς, ἐκδίδει πρὸς πάσας τὰς Ἀρχὰς ἐγκυκλίους διαταγάς, ἐκδίδει νομοθετικὰ διατάγματα παρουσιαζομένης ἐπειγούσης ἀνάγκης ἐν ἀπουσίᾳ τῆς Συνελεύσεως καὶ ἐπικυροῖ πάσας τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνελεύσεως, πλὴν ἐκείνων, αἵτινες ἢ ἀντιβαίνουσιν εἰς τὴν πρὸς τὴν Πύλην ὑπηκοότητα, ἢ τυγχάνουσιν εἰλημμέναι καθ᾽ ὑπέρβασιν τῶν ὁρίων τῆς δικαιοδοσίας της.

*
* *

Κατὰ πᾶσαν διετίαν καὶ κατὰ μῆνα Μάρτιον ἢ Ἀπρίλιον ὡρισμένως, ὁ Ἡγεμὼν δι᾽ ἐγκυκλίου διαταγῆς διατάσσει τὴν ἐνέργειαν τῶν Γενικῶν ἐκλογῶν καθ᾽ ἃς διὰ μυστικῆς καὶ σφαιριδίων ψηφοφορίας καθολικῆς ὁ λαὸς τῆς Σάμου κατὰ δήμους ψηφίζων ἐκλέγει τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτοῦ, ἢ πληρεξουσίους καὶ τοὺς δημάρχους μετὰ τῶν δημοτικῶν συμβουλίων τῶν δήμων. Καθ᾽ ὅλην τὴν Νῆσον ἐκλέγονται 39 πληρεξούσιοι, μετὰ τοῦ Σεβασμ. δὲ Μητροπολίτου, ἔχοντος αὐτοδικαίως ψῆφον πληρεξουσίου, τὰ μέλη τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως ἀνέρχονται εἰς 40. Ὁ Ἡγεμὼν καλεῖ κατ᾽ ἔτος τοὺς πληρεξουσίους,καὶ κηρύττει διὰ λόγου ἐναρκτηρίου τὴν ἔναρξιν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως. Ἡ Συνέλευσις ἐξελέγχει πρωτίστως τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν τοῦ λήξαντος ἔτους, ἧς λογοδοσίαν ὑποβάλλουσιν οἱ πρὸς τοῦτο ἐντεταλμένοι Βουλευταί, συντάσσει τὸν προϋπολογισμὸν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Ἡγεμονίας καὶ ψηφίζει νομοθετήματα ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν τῆς πολιτείας καὶ ἐπικυροῖ ἢ ἀπορρίπτει τὰ Νομοθετικὰ διατάγματα τὰ ἐκδοθέντα ἐν ἀπουσίᾳ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἡγεμόνος, καὶ ἐκλέγει διὰ μυστικῆς, ψηφοφορίας διὰ σφαιριδίων τοὺς τέσσαρας Βουλευτάς, εἰς οὓς εἶνε ἀνατεθειμένη ὑπὸ τοῦ Χάρτου ἡ διαχείρισις τῶν οἰκονομικῶν. Οἱ Βουλευταὶ συσκέπτονται μετὰ τοῦ Ἡγεμόνος καὶ γνωμοδοτοῦσι κατὰ πλειοψηφίαν ἐπὶ πάντων τῶν διοικητικῶν ζητημάτων, ἡ δὲ θητεία αὐτῶν εἶνε διετής.(*)

Ἀντὶ πάντων καὶ διὰ πάντα ἡ Σάμος κατέβαλλεν ἄλλοτε εἰς τὸ Αὐτοκρατορικὸν Ταμεῖον 400,000 γρόσια. Ἀλλ᾽ ἡ ἀνεξάντλητος πρὸς τὴν Σάμον γενναιοδωρία καὶ εὐμένεια τῆς Πύλης, ἡ διὰ πολλῶν γεγονότων διαπιστωθεῖσα, ἠλλάττωσεν εἰς τὸ ἥμισυ τὴν δόσιν ταύτην, κατόπιν παρακλήσεως τῶν Σαμίων καὶ οὕτω νῦν καταβάλλει ἡ νῆσος μόνον 200,000 γροσ. τῶν λοιπῶν διατεθειμένων πρὸς κατασκευὴν δημοσίων ἔργων ἐν Σάμῳ. Τὸ ταμεῖον τῆς νήσου καταβάλλει ἐτησίως λόγῳ ἐπιχορηγήσεως εἰς τὸν Ἡγεμόνα γρ. 165,000 (τῆς λίρας ὑπολογιζ. εἰς γρ. 111), εἰς τὸν Μητροπολίτην γρ. 35,000, εἰς ἕκαστον τῶν Βουλευτῶν γρ. 17,000 περίπου καὶ εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν πληρεξουσίων εἰς ἑκάστην σύνοδον γρ. 1000(**). Αἱ μι-

(*) Ἡ θητεία τῶν Βουλευτῶν εἶνε διετής, ἀλλὰ δύναται ἡ πλειοψηφία τῆς Συνελεύσεως εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ν᾽ ἀφαιρέσῃ τὴν δεδομένην ἐντολὴν παρὰ Βουλευτοῦ , μὴ συμφωνοῦντος πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὸ φρόνημα τῆς κυβερνώσης πλειοψηφίας. Οὕτως ἐγένετο ἐν τῇ Συνελεύσει τοῦ 1903 καὶ οὕτω, σιωπηλῶς τοὐλάχιστον, παρεδέξατο ἡ τελευταία Συνέλευσις τοῦ 1904. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην σύνοδον ἐξεφράσθη εὐχὴ ὅπως δι᾽ Αὐτοκρατορικῆς ἐπινεύσεως μεταβληθῇ ὁ δυνάμει Ἰραδὲ ἰσχύων ἐκλογικὸς Νόμος καὶ ἡ μὲν θητεία τῶν πληρεξουσίων εἶνε τριετής, κατ᾽ ἔτος δὲ ἡ Συνέλευσις μετὰ τὴν ἐξέλεγξιν νὰ προβαίνῃ εἰς τὴν ἐκλογὴν νέας Βουλῆς. Ἡ εὐχὴ αὕτη θὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν Αὐτοκρ. Κυβέρνησιν διὰ τοῦ Ἡγεμόνος.

(**) Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου ἀφαιρεῖται ποσὸν γρ. 25 διὰ πᾶσαν ἀπουσίαν πληρεξουσίου τινός. Ἐθεωρήθη τὸ τοιοῦτον ὡς ἐν τῶν μέσων, δι᾽ ὧν θὰ ἠμποδίζετο ἡ πρὸς κωλυσιεργίαν τάσις πληρεξουσίων τινῶν, ἄνευ λόγου πολλάκις ἀπουσιαζόντων. Πρὸς λῆψιν ἀποφάσεως ἐν τῇ Συνελεύσει ἀπαιτεῖται ἀπόλυτος πλειοψηφία, εἰς τρόπον ὥστε ὀλίγων ἀπουσιαζόντων καθιστᾶται πολλάκις ἀδύνατον εἰς τὴν πλειοψηφίαν ἡ ψήφισις νομοσχεδίων.

σθοδοσίαι τῶν λοιπῶν ὑπαλλήλων ὁρίζονται εἰς τὸν κατ' ἔτος συντασσόμενον ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως προϋπολογισμὸν τῶν Ἐσόδων καὶ Ἐξόδων τῆς Ἡγεμονίας.

*
* *

Ἡ πάλαι ποτέ ὀλβία καὶ πολυάνθρωπος Σάμος πολλὰς ἀνὰ μέσον τῶν αἰώνων παθοῦσα περιπετείας εὑρέθη ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1500 μ. Χ. ἔρημος κατοίκων, ἀνθρακεῖς δὲ μόνον τινὲς κατῴκουν εἰς τὰ μᾶλλον ἀπόκεντρα μέρη τῆς νήσου ἕνεκα τῆς ἐλευθέρως σχεδὸν τότε ἐξασκουμένης πειρατείας. Μόλις τῷ 1573 ὁ ὀθωμανὸς ναύαρχος Κιλίτζ-Ἀλῆς περιπλέων τὸ Αἰγαῖον καὶ ἐκ τῆς φυσικῆς τῆς νήσου καλλονῆς καταθελχθεὶς ἀπεφάσισε τὸν συνοικισμὸν τῆς νήσου. Πρὸς τοῦτο ἀποσπάσας τὴν Αὐτοκρατορικὴν ἐπίνευσιν ἐκήρυξεν ἄσυλον τὴν νῆσον, ἐχορήγησεν εἰς τοὺς νέους κατοίκους ἀρκετὰς προνομίας καὶ ἐπέτυχε ταχέως τοῦ σκοποῦ του. Περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου ἔγραψεν ἐν ἔτει 1666 ὁ Ἐπίσκοπος αὐτῆς Ἰωσὴφ Γεωργειρήνης σημειῶν ὅτι ἡ Σάμος εἶχε τότε 3850 οἰκίας ὑπολογιζομένων λοιπὸν τεσσάρων ἀτόμων κατ' οἰκογένειαν ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἦτο τότε 15,400 ψυχαί. Ὁ ἐν ἔτει 1702 ἐπισκεφθεὶς τὴν νῆσον Τουρνεφόρτιος, ὁ πολλὰς ἄλλως ἀνακριβείας καῖ ψευδολογίας γράψας περὶ τῆς νήσου ἀναβιβάζει τοὺς κατοίκους μόλις εἰς 12,000. Ἐπίσημος ἀπογραφὴ τῶν κατοίκων ἐγένετο ἐν ἔτει 1828 ὑπὸ τοῦ τότε διατελοῦντος Διοικητοῦ τῶν Ἀνατολικῶν Σποράδων Ἰω. Κωλέττου εὑρεθέντων τότε τῶν κατοίκων 27125. Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1864 γενομένην ἀπογραφήν, ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται μόλις εἰς 33998. Ἐντὸς 35ετίας δηλονότι ἐλάχιστα ηὐξήθη ὁ πληθυσμός, ἴσως ἕνεκα τῆς ἀνωμαλίας τῆς ἐπικρατησάσης ἐν τῇ νήσῳ ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1834—1855, ἐξ ἧς πολλοὶ τῶν κατοίκων ἠναγκάζοντο νὰ ἐκπατρίζωνται ἕνεκα τῶν διοικητικῶν πιέσεων ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς Βογοριδείου μερίδος, αὐξάνοντες οὕτω τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκπατρισθέντων καὶ ἐγκαταστάντων εἰς Χαλκίδα μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ 1834. Ἐντὸς εἴκοσι πέντε ἐτῶν μετὰ ταῦτα ὁ πληθυσμὸς τῆς Σάμου αὐξάνει κατὰ δεκατρεῖς χιλιάδες ὑπολογισθεὶς λήγοντος τοῦ 1890 εἰς 46361 κατοίκους.

Πρὸ δύο ἐτῶν (κατὰ 7βριον τοῦ 1902) διετάχθη ὑπὸ τῆς Διοικήσεως νέα ἀπογραφὴ τῶν κατοίκων, εἴτε ὅμως διὰ τὴν

ἀτέλειαν τῶν πρὸς τοῦτο διατεθέντων μέσων, εἴτε διὰ τὴν κακοβουλίαν τινῶν ἐμβαλόντων εἰς τοὺς ἁπλοϊκωτέρους τὴν ἰδέαν ὅτι σκοπεῖται ἡ προσωπικὴ κατ' ἄτομον φορολογία, προσέκρουσεν εἰς πολλὰς δυσκολίας καὶ μόλις κατὰ Μάρτιον τοῦ 1903 ἐπερατώθη ἐν πολλοῖς ἀτελής. Ἐκ τῆς ἀπογραφῆς ταύτης ἐξάγεται ὅτι ἡ Σάμος ἔχει 31 δήμους καὶ 53 συνοικισμούς, ὅτι ὁ μεγαλείτερος κατὰ πληθυσμὸν δῆμος τῆς Σάμου εἶνε ὁ τοῦ Λιμένος Βαθέος, Πρωτευούσης τῆς νήσου, ἐχούσης 5411 κατοίκους, μικρότερος δὲ ὁ τῶν Κουμαραδαίων περιλαμβάνων 370 κατοίκους καὶ ὅτι ὁλόκληρος ὁ πληθυσμὸς τῆς Σάμου ἀ-

Η ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ

νέρχεται εἰς 53051 κατοίκους, ἐξ ὧν 27061 ἄρρενας καὶ 25990 θήλεις. Κατὰ τμήματα δὲ ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου κατατέμνεται ὡς ἑξῆς. Τὸ τμῆμα Βαθέος κατοικεῖται ὑπὸ 15883, τὸ τμῆμα Χώρας ὑπὸ 16668, τὸ τμῆμα Καρλοβάσου ὑπὸ 12272 καὶ τὸ τμῆμα Μαραθοκάμπου ὑπὸ 8228 κατοίκων. Ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῆς νήσου εἶνε ὀρθόδοξοι ὁμιλοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, πλὴν 100—120 δυτικῶν, διαμαρτυρομένων καὶ Ἀρμενίων, ὁμιλούντων ἐπίσης τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐν συμπνοίᾳ συμβιούντων μετὰ τῶν λοιπῶν κατοίκων καὶ ἀσχολουμένων κατὰ τὸ πολὺ μέρος εἰς τὸ ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον

σπουδαίως ὠθοῦσιν εἰς πρόοδον μετὰ τῶν Σαμίων ἐμπορευομένων. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἐν Σάμῳ οἰκούντων Σαμίων ὑπάρχουσι καὶ περὶ τὰς 7—8 χιλιάδες τοιοῦτοι ἐκπατρισμένοι ἰδίᾳ εἰς τὴν ἔναντι Μικρασίαν· ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ ἐμπορικὰ κέντρα εἶνε ἐγκατεστημένοι Σάμιοι ἐντίμως διευθύνοντες ἐργασίας, ἃς ἐν κόπῳ καὶ πόνῳ ἐγκαθίδρυσαν.

*
* *

Τὰ ἔσοδα τῆς Ἡγεμονίας προϋπελογίσθησαν ἐν ἔτει 1903 εἰς 3,700,000 γρόσια, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἐπραγματοποιήθησαν εἰμὴ ἐπὶ ἔλαττον 1,000,000 γροσίων. Ἡ οἰκονομικὴ δυσπραγία τῶν ἰδιωτῶν ἡ ἐπελθοῦσα ἐκ τῆς καταστροφῆς ἀμπέλων καὶ τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ προϊόντος τοῦ καπνοῦ, ἔσχεν ὅλως φυσικῶς, τὸν ἀντίκτυπόν της εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον, ὅπερ ἤδη εὑρίσκεται εἰς λυπηρὰν ἀνεπάρκειαν εἰς τὸ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς ἀνάγκας τῆς πολιτείας. Πρὸς κάλυψιν μερικὴν τῶν ἐλειμμάτων ἡ Διοίκησις τοῦ 1903 συνῆψε δάνειον 200000 φρ. χρ. πρὸς τόκον 6 3)4 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἐξοφληθησόμενον χρεωλυτικῶς εἰς 10 ἔτη. Ἀλλὰ καὶ πάλιν λήγοντος τοῦ οἰκον. ἔτους 1902-1903 αἱ ἀπαιτηταὶ καὶ ὀφειλόμεναι ὑποχρεώσεις τοῦ δημοσίου ταμείου ἀνέρχονται εἰς 25,000 λίρας. Ἡ νῦν Διοίκησις δυνάμει ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως εἶνε ἐπιφορτισμένη νὰ ἐξεύρῃ δάνειον 600,000 φράγκων πρὸς κάλυψιν τῶν ἐλειμμάτων τοῦ παρελθόντος καὶ ἀποκατάστασιν τῶν οἰκονομικῶν. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι καὶ ὀρθὸν καὶ δίκαιον εἶνε, ἐπερχομένης ἐν τόπῳ τινὶ παροδικῆς οἰκονομικῆς καχεξίας, νὰ γίνηται καταμερισμὸς τῶν οἰκονομικῶν βαρῶν μεταξὺ τῶν σήμερον καὶ τῶν μεταγενεστέρων, ἀλλ' ἐφ' ὅσον εἰς τὴν σύναψιν δανείου ἐπιζητεῖ ὁ τόπος τὴν οἰκονομικήν του σωτηρίαν ἀκατάσχετος φέρεται εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἀπωλείας πάσης ἀνεξαρτησίας ἐν τῇ οἰκονομικῇ διαχειρίσει, ἥτις ἀπετέλει μέχρι τοῦδε ἀληθὲς τῆς πατρίδος ἡμῶν καύχημα. Ἐν ἐποχῇ εὐπορίας, δεδικαιολογημένη ἄλλως, εἰσήχθη σχετικὴ πολυτέλεια εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς ὑπηρεσίας, ἥτις ἤδη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἰσχνῶν ἀγελάδων τοῦ Φαραώ, ἀποτελεῖ τι ὀξύμωρον πρὸς τὴν κατάστασιν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ τόπου δυνάμεων.

Τὰ ἔσοδα τῆς Ἡγεμονίας προέρχονται κυρίως ἐκ τῶν τελωνειακῶν δικαιωμάτων (8 ο)ο ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐμπορευμάτων)

ἐκ τῶν φόρων τῆς δεκάτης, οἵτινες ἐμμέσως καταβάλλονται κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ἐξαγωγὴν τῶν ἐγχωρίων προϊόντων, ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν ξένης προελεύσεως καπνοῦ καὶ τουμβεκίου εἰσαγωγικῶν δικαιωμάτων, ἐκ τῶν εἰσπραττομένων ἐκ σφραγιστοῦ χάρτου καὶ ἐνσήμων φακέλλων (χαρτόσημον) καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν μικροτέρας σημασίας φορολογιῶν.

*
* *

Τὸ ὀγκωδέστερον κονδύλιον τοῦ προϋπολογισμοῦ διατίθεται ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τὸ Γυμνάσιον ἰδίᾳ τῆς Σάμου, πλήρως συγκεκροτημένον, εἶνε ἓν τῶν ἀρίστων ἐκπαιδευτηρίων τῆς Ἀνατολῆς· οἱ περίοικοι πληθυσμοὶ προτιμῶσι τὴν ἐν τῷ Πυθαγορείῳ Γυμνασίῳ φοίτησιν καὶ ἕνεκα τῆς ἀπολύτου ἀσφαλείας καὶ τάξεως, ἥτις βασιλεύει ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἕνεκα τῆς ἰδιαιτέρας μερίμνης, ἣν καταβάλλουσιν οἱ πολῖται καὶ τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανα ἀκόμη ἐπὶ τῶν ἠθῶν τῶν μαθητῶν, ἕκαστος τῶν ὁποίων ὀφείλει νὰ δηλώσῃ τὴν κατοικίαν του καὶ νὰ δικαιολογήσῃ ἀποχρώντως πᾶσαν τυχὸν ἐν ὥρᾳ νυκτὸς ἔξοδον ἐκ τῆς οἰκίας του. Τὰ μέτρα ταῦτα ἀπεδείχθησαν τελεσφόρα διὰ τὴν προφύλαξιν τῶν ἐφήβων μαθητῶν ἀπὸ πάσης παρεκτροπῆς ἢ ἐκλύσεως.

Τὸ Δημόσιον τῆς Σάμου συντηρεῖ ἓν πλῆρες Γυμνάσιον, τὸ Πυθαγόρειον, ἀνεγνωρισμένον ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, μίαν Ἐμπορικὴν ἐν Καρλοβασίοις Σχολὴν διευθυνομένην ὑπὸ πτυχιούχου τῆς ἐν Μασσαλίᾳ Ἐμπορικῆς Σχολῆς, τέσσαρας ἑπταταξίους Ἀστικὰς Σχολάς, μὲ διευθυντὰς διδάκτορας τῆς φιλολογίας, μίαν ἑξατάξιον, τρεῖς ἐκ πέντε τάξεων καὶ τριάκοντα δημοτικὰ σχολεῖα, ἐκ τριῶν ἢ τεσσάρων τάξεων. Ἐν τῷ Γυμνασίῳ διδάσκουσιν δέκα καθηγηταὶ καὶ ὅλον τὸ προσωπικὸν τῶν λοιπῶν ἀρρεναγωγείων ἀνέρχεται εἰς 90 διδασκάλους. Κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1903—1904 ἐφοίτησαν εἰς τὸ Γυμνάσιον 140 μαθηταί, ὧν οἱ 50 προήρχοντο ἐκ τῶν περιοίκων μερῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς Νήσου φοιτώντων μαθητῶν κατὰ μέσον ὅρον κατὰ τὴν τελευταίαν πενταετίαν εἶνε 3800, ἐτησίως, δὲ διὰ τὴν Ἐκπαίδευσιν τῶν ἀρρένων δαπανᾶ ὁ Τόπος 430 χιλιάδες γροσίων. Ἐνταῦθα δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐν Σάμῳ ὑφίσταται καὶ Ἐμπορικὸν Λύκειον, ὑπὸ τὴν προστα-

σίαν τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἱδρυθὲν δυνάμει Νόμου, ὅπερ διευθύνει ἀκατάβλητος πρὸ τῶν περιστάσεων ὁ κ. Σπειρίδης.

*
* *

Διὰ τὴν Ἐκπαίδευσιν τῶν θηλέων τὸ Δημόσιον συντηρεῖ πλὴν τοῦ ἓξ ὀκτὼ τάξεων Κεντρικοῦ ἐν τῇ Πρωτευούσῃ Παρθεναγωγείου, τρία ἔτι εἰς τὰς Πρωτευούσας τῶν λοιπῶν Τμημάτων τῆς Νήσου ἓξ ἓξ τάξεων καὶ ἐννέα ἕτερα μικρὰ Παρθεναγωγεῖα εἰς διαφόρους Δήμους. Ὁ ἀριθμὸς τῶν διδασκουσῶν ἀνέρχεται εἰς 35, χίλιαι δὲ καὶ ὀκτακόσιαι μαθήτριαι φοιτῶσιν εἰς ὅλα τὰ Παρθεναγωγεῖα. Ὑπὲρ τῆς Ἐκπαιδεύσεως τῶν θηλέων διατίθεται ποσὸν ἓξ 111 χιλιάδων γροσίων. Ἀπὸ ἑνὸς ἔτους ἤρξατο ἐν Σάμῳ λειτουργοῦσα ἡ Μαυρογένειος Ἐπαγγελματικὴ Σχολή, ἧς ἕνεκα τῶν ἀτελῶν οἰκονομικῶν πόρων τοῦ Δημοσίου ἐπὶ τοῦ παρόντος λειτουργεῖ μόνον τὸ τμῆμα ραπτικῆς, ἐπιπλοποιΐας καὶ ταπητουργίας.

Κλείοντες δὲ τὸ περὶ Ἐκπαιδεύσεως Κεφάλαιον κατὰ καθῆκον πιστῶν χρονογράφων σημειοῦμεν, ὅτι ἀπό τινων ἐτῶν λειτουργεῖ ἐν τῇ Πρωτευούσῃ Σχολὴ Γαλλικὴ διευθυνομένη ὑπὸ Δυτικῶν ἱερέων τῆς Ἀφρικανικῆς ἀποστολῆς, ὡς καὶ σχολὴ Καλογραιῶν τοῦ τάγματος Ἁγίου Ἰωσὴφ τῆς Λυών.

*
* *

Εἰς ἕνα τῶν Καθηγητῶν τοῦ Γυμνασίου εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ διεύθυνσις τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, εἰς ἕτερον δὲ ἡ ἐποπτεία τῆς Παιδείας. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἱδρυθὲν τὸ Μουσεῖον περιλαμβάνει ὄχι μικρᾶς ἀξίας ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα, ὁλοὲν αὐξανόμενα, εἴτε δωρουμένων ποικίλων ἀντικειμένων ὑπὸ διαφόρων φιλοπατρίδων ἀνδρῶν, εἴτε ἀγοραζομένων τοιούτων ὑπὸ τοῦ Δημοσίου τῆς Σάμου.

Εἰδικῶς εἰς τὸν Καθηγητὴν τῶν Φυσικομαθηματικῶν κ. Γεράσιμον Σμυρνάκην εἶνε ἀνετεθειμένη ἡ διεύθυνσις τοῦ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1803 ἱδρυθέντος Μετεωρολογικοῦ Σταθμοῦ (πρώτης τάξεως), τοῦ λειτουργοῦντος εἰς ὕψος 70 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ὁ Σταθμὸς οὗτος ἀνταποκρίνεται τηλεγραφικῶς καθ' ἑκάστην μετὰ τοῦ ἀστεροσκοπείου Κων)πόλεως καὶ διὰ μηνιαίου δελτίου μετὰ τοῦ ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν. Καίτοι πρὸς ἀκριβῆ καθορισμὸν τοῦ μέσου

ὅρου ἑνὸς μετεωρολογικοῦ φαινομένου ἀπαιτοῦνται τοὐλάχιστον δεκαετεῖς παρατηρήσεις, ἐν τούτοις, ἵνα δώσωμεν ἰδέαν τινὰ τῆς κλιματολογικῆς καταστάσεως τῆς ἡμετέρας Νήσου, ἣν διὰ τῶν γραμμῶν τούτων ἐπιζητοῦμεν νὰ καταστήσωμεν γνωστήν, ἐφ' ὅσον ἡμῖν ὑπῆρξε δυνατόν, καθ' ὅλα της τὰ μέρη, σημειοῦμεν ὅτι κατὰ τὰς ἐπὶ ἓν ἔτος γενομένας παρατηρήσεις κατέπεσεν εἰς τὴν Νῆσον βροχὴ 1,μ· 11, ἀπολύτως μεγίστη θερμοκρασία ἀνεπτύχθη τὴν 14ην Μαΐου εἰς 33ᵒ,3 (c), ἀπολύτως δὲ ἐλαχίστη τῇ 13ῃ Ἰανουαρίου, ὅτε τὸ θερμόμετρον ἔδειξε 2ᵒ, 8 (c) ὑπὲρ τὸ μηδέν.*

*
* *

Ἡ Σάμος κέκτηται ἐγχώρια Δικαστήρια, τῶν ὁποίων τὴν δικαιοδοσίαν διαγράφει ὁ Ὀργανισμὸς τῶν Δικαστηρίων καὶ τὰ σχετικὰ ἐγχώρια νομοθετήματα, ἐφαρμόζοντα ἐπὶ μὲν τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων τὰς διατάξεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ καὶ Βυζαντινοῦ Δικαίου κωδικοποιημένας, τὴν Ἑλληνικὴν πολιτικὴν δικονομίαν, ἐν πολλοῖς μετερρυθμισμένην καὶ τροποποιημένην κατὰ τοὺς ἐγχωρίους νόμους*, ἐπὶ δὲ τῶν ποινικῶν τὰ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντα νομοθετήματα καὶ ἐπὶ ἐμπορικῶν τὸν Γαλλικὸν ἐμπορικὸν κώδικα.

Ἡ δικαστικὴ ἐν Σάμῳ ἐξουσία διαχειρίζεται ὑφ' ἑνὸς Ἐφετείου πενταμελοῦς ἀνωτάτου Δικαστηρίου ἑδρεύοντος ἐν Λιμένι Βαθέος καὶ δικάζοντος καὶ ὡς κακουργιοδικείου, δύο Πρωτοδικείων (Βαθέος καὶ Καρλοβασίων—Μαραθοκάμπου), τοῦ μὲν συγκειμένου ἐξ ἑπτὰ μελῶν, τοῦ δὲ ἐκ πέντε, δικαζόντων δὲ καὶ ὡς Πλημμελειοδικείων καὶ δέκα Εἰρηνοδικείων, δικαζόντων καὶ ὡς Πταισματοδικείων. Αἱ δικαστικαὶ ἀποφάσεις, ἅμα τελεσίδικοι γενόμεναι, ἐκτελοῦνται ἐν ὀνόματι τοῦ

---

* Ἐσφαλμένως ἐστοιχειοθετήθη τὸ ἔτος τῆς ἱδρύσεως τοῦ Μετεωρολογικοῦ Σταθμοῦ ἱδρυθέντος τῷ 1903.

---

* Χαώδης πολυνομία βατιλεύει δυστυχῶς ἐν τῇ Νήσῳ· αἱ κατ' ἔτος συγκροτούμεναι Συνελεύσεις δὲν παύουσι καὶ νέους νομοθετοῦσαι νόμους. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπὸ συστάσεως τῆς Ἡγεμονίας νόμων εἶνε 1600, τοὺς ὁποίους ἐταξινόμησε καὶ ἐν ἑνὶ τόμῳ ἐξέδωκεν ὁ νῦν Πρόεδρος Πρωτοδικῶν Βαθέος κ. Γεράσιμος Σ. Σβορῶνος.

Νόμου καὶ τοῦ Ἡγεμόνος, περιβαλλόμεναι τὸν ἐκτελεστήριον τύπον. Κατὰ τοῦ τυχὸν παρανόμου ἢ ἀδίκου τῆς ἀποφάσεως ὁ ἀδικηθεὶς διάδικος ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὰ κατὰ τῆς ἀποφάσεως ἔνδικα μέσα καὶ τὴν περὶ κακοδικίου ἀγωγὴν κατὰ τοῦ Δικαστοῦ.** Ὑπὲρ τοῦ Κεφαλαίου τῆς Δικαιοσύνης διατίθεται ποσὸν γροσίων 415 χιλιάδων.

Τὸ Ἐφετεῖον Σάμου ἐξέδοτο ἐν ἔτει 1903 πολιτικὰς ἀποφάσεις 119, ἐξ ὧν 47 ὁριστικάς, 24 ἐρήμην, 43 προδικαστικάς, 2 ἐνστατικάς, 3 παρεμπιπτούσας. Ἐπίσης ἐξέδοτο ὡς Κακουργιοδικεῖον 38 ποινικὰς ἀπεφάσεις, τούτων 20 καταδικαστικάς, ὧν 18 κατ' ἀντιμωλίαν καὶ 2 ἐρήμην, 8 ἀναβλητικάς, 8 παρεμπιπτούσας, μίαν ἀπαλλακτικὴν καὶ μίαν ἐνστατικήν. Κατ' ἀντικείμενον κατηγορίας αἱ καταδικαστικαὶ ἀποφάσεις τοῦ Κακουργιοδικείου Σάμου ἔχουσιν: 3 κατεδικάσθησαν ἐπὶ ἀποπείρᾳ φόνου, 2 ἐπὶ βιασμῷ, 2 ἐπὶ ἀποπείρᾳ βιασμοῦ καὶ ἀνὰ εἷς ἐπὶ κλοπῇ, ἐπὶ πλαστογραφίᾳ, ἐπὶ φθορᾷ καὶ βλάβῃ, ἐπὶ φόνῳ, ἐπὶ ἀπάτῃ, ἐπὶ ἐξυβρίσει κατὰ τοῦ Ἡγεμόνος, ἐπὶ ἀποπείρᾳ ἀναιρέσεως, ἐπὶ ἀποπλανήσει, ἐπὶ ἰδιοποιήσει, ἐπὶ ναυταπάτῃ, ἐπὶ ἐξαφανίσει ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου, ἐπὶ ἀπιστίᾳ, ἐπὶ ἀντιποιήσει ἀλλοτρίων δικαιωμάτων, ἐπὶ αἰκίᾳ φυλακισμένου.

Τὸ αὐτὸ δικαστήριον ἐξέδοτο κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 68 βουλεύματα.

Τὸ Πρωτοδικεῖον Βαθέος ἐξέδοτο κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 804 πολιτικὰς ἀποφάσεις, ἐξ ὧν αἱ 224 ὁριστικαί, αἱ 212 ἐρήμην, αἱ 319 προδικαστικαί, αἱ 24 παρεμπίπτουσαι καὶ αἱ 25 ἐνστατικαί.

Τὸ αὐτὸ δικαστήριον ἐξέδοτο ὡς Πλημμελειοδικεῖον 589 ποινικὰς ἀποφάσεις, ὧν αἱ 146 καταδικαστικαὶ κατ' ἀντιμωλίαν, αἱ 43 καταδικαστικαὶ ἐρήμην, αἱ 168 ἀθωωτικαὶ καὶ ἀπαλλακτικαί. αἱ 160 ἀναβλητικαί, αἱ 38 ἀναβλητικαὶ διαταχθεισῶν καειττόνων ἀποδείξεων, αἱ 16 παρεμπίπτουσαι, αἱ 12

** Ὑπὸ τῆς τελευταίας Συνελεύσεως ἰδρύθη ἀκυρωτικὸν ἐνώπιον τοῦ ὁποίου θὰ ἐφεσιβάλωνται αἱ ποινικαὶ τοῦ Κακουργιοδικείου ἀποφάσεις. Τὸ Δικαστήριον τοῦτο θὰ συγκροτῆται ἐκ τῶν δύο Προέδρων καὶ τῶν δύο Εἰσαγγελέων τῶν παρ' ἡμῖν Πρωτοδικείων.

ἐνστατικαὶ καὶ αἱ 6 ἀκυρωτικαί. Τὸ αὐτὸ δικαστήριον ἐξέδοτο 331 βουλεύματα ὧν τὰ 97 παραπεμπτικά, τὰ 98 ἀπαλλακτικά, τὰ 93 παύοντα προσκαίρως τὴν δίωξιν καὶ τὰ 43 παρεμπίπτοντα.

Τὸ Πρωτοδικεῖον Καρλοβασίων-Μαραθοκάμπου ἐξέδωκε κατὰ τὴν πρό τινος ὑποβληθεῖσαν ἔκθεσιν τοῦ Εἰσαγγελέως τοῦ δικαστηρίου τούτου εἰς τὴν Διοίκησιν πολιτικὰς μὲν ἀποφάσεις 198, ποινικὰς 300 καὶ 120 βουλεύματα· οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἀποτελοῦσι τὸν μέσον ὅρον τῆς ἐπὶ δεκαετίαν (1893—1903) γενομένης ἐν τῷ Πρωτοδικείῳ Καρλοβασίων-Μαραθοκάμπου δικαστικῆς ἐργασίας.

*
* *

Ἡ ἀσφάλεια τῆς ζωῆς καὶ περιουσίας τῶν κατοίκων εἶνε ἀνατεθειμένη εἰς σῶμα χωροφυλακῆς ἐξ 120 Σαμίων ἀνδρῶν, φερόντων ἰδίαν διακριτικὴν στολὴν καὶ τελούντων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἑνὸς Ἀρχηγοῦ φέροντος τὸν βαθμὸν Ταγματάρχου. Ἡ ἡσυχία καὶ τάξις ἐξακολουθεῖ νὰ μένῃ ἀδιατάρακτος ἐν τῇ νήσῳ, οὐδὲ δύναται βεβαίως νὰ ἀποτελέσῃ τοῦ κανόνος ἐξαίρεσιν τὸ γεγονὸς τῆς εἰρηνικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διαμαρτυρίας τῶν Σαμίων ἢ μέρους αὐτῶν καθ' ὡρισμένου Διοικητικοῦ Συστήματος. Πλήρης σεβασμὸς πρὸς τὴν ἀλλοτρίαν περιουσίαν βασιλεύει, οὐδὲ λέγομέν τι ὑπερβολικὸν προσθέτοντες ὅτι δύναταί τις μὲ φορτίον χρυσοῦ νὰ διατρέξῃ τὴν νῆσον χωρὶς νὰ κινδυνεύσῃ τὸν ἐλάχιστον κίνδυνον ἐπιθέσεως. Εἰς τὴν Πρωτεύουσαν ἑκάστου τῶν 4 τμημάτων τῆς νήσου ἑδρεύει ἀνὰ εἷς ἀστυνόμος ἐντεταλμένος τὴν διατήρησιν τῆς ἡσυχίας καὶ τάξεως καὶ εἰσαγγέλλων ἐνώπιον τοῦ Εἰρηνοδίκου, ὡς πταισματοδίκου πᾶσαν κολάσιμον πρᾶξιν.

Διὰ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν ἡ νῆσος δαπανᾷ 410 χιλιάδες γρόσια.

*
* *

Τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς νήσου πραγμάτων προΐσταται εἷς Ἀρχιερεὺς τιτλοφορούμενος «Πανιερώτατος καὶ Θεοπρόβλητος Μητροπολίτης Σάμου καὶ Ἰκαρίας, ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος Κυκλάδων νήσων». Τὸ ἀξίωμα τοῦτο κατέχει ὁ ἐκ Καρλοβασίων τῆς Σάμου σεμνοπρεπὴς καὶ μεμορφωμένος Ἱεράρχης Κωνσταντῖνος Βοντζαλίδης ἐκλεγεὶς ὡς τοιοῦτος κατὰ Μάρτιον

τοῦ 1903, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Σάμου Ἀθανασίου, ὅστις ἐπίσης ἦν Σάμιος τὴν πατρίδα, ὡς ἐπίσης Σάμιος ὑπῆρξε καὶ ὁ πρὸ τοῦ τελευταίου τούτου κοσμήσας τὸν Μητροπολιτικὸν θρόνον τῆς νήσου καὶ ἐπ' ἀρετῇ καὶ συνέσει διακριθεὶς Γαβριήλ. Ὁ Ἱεράρχης τῆς Σάμου εἶνε 36ος ἐκ τῶν ὑπὸ τὸ κλῖμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Μητροπολιτῶν. Καθ' ὅλην τὴν νῆσον ὑπάρχουσι 75 ἐνοριακοὶ ναοί, ἐν οἷς ἐφημερεύουσιν 118 ἱερεῖς. Ὑπάρχουσιν ἐπίσης ἐν τῇ νήσῳ 9 Μοναί, ὧν μία γυναικεία. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναζόντων ἀνέρχεται κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν εἰς 65, ὁ δὲ τῶν μοναζουσῶν εἰς 25. Πάντες οἱ μοναχοὶ καὶ μοναχαὶ μισθοδοτοῦνται διὰ μηνιαίου ἐπιδόματος ὑπὸ τοῦ ταμείου τῶν Μονῶν, οὗτινος τὰ κατ' αὐτὸ διευθύνει ἐπιτροπεία, ἐντεταλμένη τὴν εἴσπραξιν τῶν ἐκ μονοστηριακῶν κτημάτων ἐτησίων μισθωμάτων καὶ τὴν ἐν δεούσῃ ἀνάγκῃ διάθεσιν τῶν μοναστηριακῶν χρημάτων, ἐπὶ τῇ βάσει προϋπολογισμοῦ, ὃν ψηφίζει ἡ Συνέλευσις.

* *
*

Ἀφ' ὅτου ὁ ἀτμὸς ἐξετόπισε τὸ ἱστίον, ἡ ἐν Σάμῳ ναυτιλία εὑρίσκεται ἐν τελείᾳ παρακμῇ, οὐδὲ ἐπρυτάνευσεν ἐγκαίρως ὡς ἔδει, ἡ ἰδέα τοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ τῆς ἀγορᾶς ἀτμήρων σκαφῶν, εἰς ἣν πολλὰ ἄλλα μέρη προέβησαν καὶ κατέχουσιν ἤδη τὸ μέσον ἀφθόνου εἰσκομίσεως χρυσοῦ εἰς τὰς πατρίδας των. Μόλις ἐπ' ἐσχάτων ἐλήφθη ἀπόφασις ἀγορᾶς ἑνὸς μικροῦ ἀτμοπλοίου, ὅπερ ὀνομασθὲν τὸ πρῶτον μὲν "Ἀλ. Μαυρογένης„ καὶ τελευταῖον μετονομασθὲν "Λυκοῦργος„ ἐπιχειρεῖ ἑβδομαδιαῖον τακτικὸν ταξείδιον ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Σύρον, Σάμον καὶ τὰς νήσους μέχρι Ῥόδου. Ἡ ἀτμοπλοϊκὴ αὕτη ἑταιρεία ηὐδοκίμησε πολὺ ἀνταποκριθεῖσα ἢ μᾶλλον ὑπερβᾶσα πᾶσαν προσδοκίαν αἰσιόδοξον. Γίνεται σκέψις νὰ ἀγορασθῶσι τρία ἔτι μεγαλειτέρας ταῦτα χωρητικότητος ἀτμόπλοια ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἑταιρίας, μετεχόντων ἤδη καὶ τῶν κεφαλαιούχων νησιωτῶν, ἵνα οὕτω ἀσφαλεστέρα ὑπάρξῃ ἡ ἐν τῷ μέλλοντι εὐδοκίμησις· ἡ πραγμάτωσις τῆς σκέψεως ταύτης πολυτρόπως θὰ ἀπέβαινεν ἐπωφελὴς διὰ τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν νήσων.

Ἡ μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐπικοινωνία ἔχει πολὺ ἀναπτυχθῆ

κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Παραθέτομεν ἐνταῦθα πίνακα συγκριτικὸν τῆς ναυτιλιακῆς κινήσεως τῆς νήσου, ἐξ οὗ δείκνυται ὅτι βαθμηδὸν ἀναπτύσσεται αὕτη, αὐξηθεῖσα καταπληκτικῶς ἐν συγκρίσει πρὸς πρόσφατον παρελθόν. Οὕτω κατέπλευσαν.

Ἐν ἔτει	1886	ἀτμ.	587	τόν.	100740	ἱστ. 3270	τόν. 3270
"	1889	"	908	"	214251	" 5333	" 33681
"	1892	"	1382	"	302260	" 3356	" 34583
"	1895	"	1302	"	299301	" 3515	" 41990
"	1898	"	1349	"	303491	" 3572	" 42956
"	1903	"	1620	"	370814	" 3732	" 36341.

Τὰ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1903 καταπλεύσαντα ἀτμόπλοια ἦσαν ὑπὸ διαφόρους σημαίας· οὕτω κατέπλευσαν 2 ὑπὸ Γερμανικὴν σημαίαν τόν. 9500, 3 ὑπὸ Ἀγγλικὴν τόν. 2033, 91 ὑπὸ Αὐστριακὴν τόν. 124302, 28 ὑπὸ Γαλλικὴν τόν. 55 476, 463 ὑπὸ Ἑλληνικὴν τόν. 61908, 17 ὑπὸ Ὁλανδικὴν τόν. 14693, 192 ὑπὸ Ἰταλικὴν τόν. 3128, 629 ὑπὸ Ὀθωμανικὴν τόν. 74289, 187 ὑπὸ Σαμιακὴν τόν. 24871 καὶ 1 ὑπὸ Σουηδικὴν τόν. 614.

Οὕτω παρατηροῦμεν ὅτι πλείονα κατὰ ποσὸν κατέπλευσαν ἀτμόπλοια ὑπὸ Ὀθωμανικὴν σημαίαν, τοιαῦτα δὲ εἶνε τὰ τῆς Ἑταιρίας τοῦ ἐν Σμύρνῃ ὁμογενοῦς Χ΄΄ Δαοὺτ Φαρκούχ, κατὰ χωρητικότητα δὲ τὰ ὑπὸ Αὐστριακὴν σημαίαν.

Ἐκ τῶν 3732 ἱστιοφόρων τὰ μὲν 2 ἦσαν ὑπὸ Ἀγγλικὴν σημαίαν τόν. 7, τὰ 230 ὑπὸ Ἑλληνικὴν τόν. 4674, τὰ 6 ὑπὸ Ἰταλικὴν τόν. 1504, τὰ 1004 ὑπὸ Ὀθωμανικὴν τόν. 9926 καὶ τὰ 2490 ὑπὸ Σαμιακὴν τόν. 20230.

Οἱ ἀνωτέρω ἀριθμοὶ εὐγλώττως νομίζομεν μαρτυροῦσι περὶ τῆς βεβαίας εὐδοκιμήσεως πάσης ἐπεκτάσεως τῆς ὑπαρχούσης ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρείας.

*
* *

Τὸ Εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς νήσου εἶνε ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον καὶ ἂν ἀμετάπτωτος διήρκει ἡ πρὸ δεκαετίας ἐγχωρία παραγωγὴ οἴνου καὶ σταφίδος καὶ ὀλεθρία κατὰ τῶν ἀμπέλων δὲν ἐπέπιπτεν ἡ φυλλοξήρα ἡ τέλεον ἀπογυμνώσασα ἀπεράντους ἀμπελοφύτους ἐκτάσεις, ἡ Σάμος σήμερον θὰ ἦτο τὸ ἐμπορικώτατον μέρος τῆς Ἀνατολῆς,

Τὸ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς Σάμου κατὰ τὸ ἔτος 1901—

1902 ἀντιπροσώπευσεν ποσὸν 21,133,849 γροσίων. Κυριώτατα εἰσήχθησαν σιτηρὰ ἀξίας γρ. 5,101,620, οἰνοπνεύματα ἀξίας γρ. 3,122,495, ὑφάσματα καὶ νήματα ἀξίας γρ. 2,643,231, δέρματα ἀκατέργαστα ἀξίας γρ. 1,477,465, ἄλευρα ἀξίας γροσίων 866,366, ζακχάρεις ἀξίας γρ. 654,000, ζῷα σφάγια ἀξίας γρ. 550.500, καφὲς ἀξίας γρ. 314,000, ὄρυζα ἀξίας γρ, 265,500, ὄσπρια ἀξίας γρ. 258,200, χάρτης καὶ σιγαρόχαρτον ἀξίας γρ. 440,530, πετρέλαια ἀξίας γρ. 285,000, καπνὸς καὶ τουμβεκὶ ἀξίας 680,000 γρ. καὶ ἄλλα εἴδη εἰς μικρότερα ποσὰ καὶ ἀντιπροσωπεύοντα μικροτέραν ἀξίαν.

Τὸ δὲ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον ἀντιπροσωπεύει κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ποσὸν 18,843,803 γροσίων. Κυρίως ἐξήχθησαν δέρματα κατειργασμένα ἀξίας γρ. 1,934,000, ἔλαιον ἀξίας γρ. 670,500, καπνὸς ἐγχώριος ἀξίας γρ. 576,090, οἶνος ἀξίας 11,650,000 γρ. σοῦμα, ρακῆ καὶ κονιὰκ ἀξίας γρ. 861,790, σταφὶς ξανθὴ καὶ μαύρη ἀξίας γρ. 841,068, σιγάρα ἀξίας γρ. 1.404,000, χαροῦπι ἀξίας γρ. 244,324 καὶ ἄλλα εἴδη οἷον κρόμμυα, κοκκάρι, πήλινα ἀγγεῖα, οἰνολάσπη, σάπων, ὑποδήματα καὶ λοιπὰ εἰς ποσὸν καὶ ἀξίαν μικροτέρας σημασίας.

Μεγάλως δυσχεραίνονται παρ' ἡμῖν αἱ ἐμπορικαὶ συναλλαγαὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως τραπεζητικοῦ καταστήματος, οὗτινος ἵδρυσις, μεθ' ὅλην τὴν ἀγαθὴν πρὸς τοῦτο θέλησιν καὶ τὰς προσπαθείας πολιτευομένων καὶ ἰδιωτῶν, ἐξακολουθεῖ ἀπραγματοποίητος.

*
* *

Δύο κλάδοι τῆς βιομηχανίας κυρίως ἐν Σάμῳ προκόπτουσι καὶ προάγονται ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ τόπου, ἐξ ὧν ἀποζῶσι πολλαὶ ἑτοντάδες ἐργατικῶν χειρῶν καὶ δι' ὧν εἰσκομίζεται οὐκ ὀλίγος χρυσὸς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ· εἶνε οὗτοι ὁ τῆς Σιγαροποιΐας καὶ Βυρσοδεψικῆς.

Μεγάλα καπνεργοστάσια ἀπολαμβάνοντα ἀγαθῆς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φήμης, ἀναπτύσσουσι τὴν πλουτοφόρον σιγαροποιΐαν ἐν Λιμένι Βαθέος καὶ Καρλοβασίοις. Τοιαῦτα ἐν τῇ πρώτῃ πόλει λειτουργοῦσι τὰ τῶν Ἀδελφῶν Καραθανάση, Στεφ. Κ. Στεφάνου, Ἀλεξάνδρου Πασχάλη, Κωνσταντίνου Ν. Γιοκαρίνη, Ἐμμ. Γ. Βαφειάδου καὶ Σια, Ἀδελφῶν Μουκταροπούλου, Ἀδελφῶν Παπαδάκη, Γ. Διηνέζη καὶ Σια, Κωνστ. Παπαδοπούλου καὶ Σια, Γ. Κουμνιώτου, Ἀλεξ. Π. Γεωργιάδου καὶ

ἄλλα, πάντα μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ συναλασσόμενα. Διὰ τὰ τέσσαρα ἰδίᾳ πρῶτα δέον νὰ γίνῃ ἰδιαιτέρα μνεία. Ἀπασχολεῖ ἕκαστον 60—80 ἐργάτας ἡμερησίως, οἱ δὲ διευθυνταὶ αὐτῶν Μανουὴλ Καραθανάσης, Ἀλέξ. Πασχάλης, Στέφανος Στεφάνου καὶ Κωνσταντῖνος Γιοκαρίνης, ἀκαταβλήτως ἀγωνίζονται διὰ τὴν εὐρυτέραν ἐξάπλωσιν καὶ ἀναγνώρισιν τῆς ἀξίας τῶν Σαμιακῶν σιγαρέττων, αὐτοπροσώπως ἐπισκεπτόμενοι τὰ μεγάλα Εὐρωπαϊκὰ κέντρα τῆς καταναλώσεως καὶ διανοίγοντες εὐρύτατον τὸ μέλλον τῆς βιομηχανίας αὐτῶν. Προμηθεύουσι πάσας σχεδὸν τὰ βασιλικὰς ἐν Εὐρώπῃ αὐλὰς καὶ εἶνε τετιμημένοι διὰ μεταλλίων τιμῆς ἐν πολλαῖς ἐκθέσεσιν, εἰς ἃς ἀπέστειλαν προϊόντα τῆς ἐργασίας των, ἣν ἐκ τοῦ μηδενὸς ἐδημιούργησαν καὶ εἰς ζηλευτὸν σημεῖον ἀκμῆς ἀνύψωσαν ἀληθεῖς εὐεργέται τῆς νήσου, δυνάμενοι νὰ ὀνομασθῶσιν. Ἐπίσης ἐν Καρλοβασίοις ἐν τῇ αὐτῇ γραμμῇ βαίνουσιν ἐν τῷ αὐτῷ κλάδῳ οἱ Γ. Δ. Ἀποστόλου, Δημ. Ἰγγλέσης, Δ. Περδίκης καὶ Δ. Λαρδῆς, φιλοτίμως ἀγωνιζόμενοι εἰς ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας τῆς σιγαροποιΐας.

Πρὸς κατασκευὴν τῶν σιγαρέττων Σάμου γίνεται χρῆσις Τουρκικοῦ καπνοῦ μεμιγμένου μετὰ τοῦ ἀρίστου εἴδους ἐγχωρίου τοιούτου. Ἀπασχολοῦνται ἡμερησίως 600—700 ἐργάται εἰσάγονται δὲ 50—60 ἑκατομμύρια σιγάρα ἐτησίως, ἀνθ' ὧν εἰσέρχεται εἰς τὴν νῆσον χρυσὸς πολὺ πλέον τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου φράγκων· τόποι καταναλώσεως τῶν σιγαρέττων εἶνε τὰ Εὐρωπαϊκὰ κέντρα, ὅλαι αἱ Ἀποικίαι καὶ ἡ Νοτία Ἀφρική. Τὰ Σαμιακὰ σιγαρέττα εἶνε ἐφάμιλλα τῶν Αἰγυπτιακῶν τελεσφόρως διαμφισβητοῦντα τὴν προτίμησιν εἰς ὅλας τὰς ἀγοράς.

*
* *

Παραλλήλως πρὸς τὴν σιγαροποιΐαν βαίνει ἀναπτυσσομένη καὶ ἡ βυρσοδεψικὴ ἐν Σάμῳ. Τὰ ἀκατέργαστα δέρματα εἰσάγονται ἐξ Ἀμερικῆς, Ἀσιατικῆς Τουρκίας καὶ Εὐρώπης, κατεργάζονται δὲ εἰς μηχανικὰ ἐργοστάσια, ὧν πλεῖστα ὑπάρχουσιν, ἐν Καρλοβασίοις ἰδίᾳ. Ἡ βιομηχανία αὕτη ἀποσχολεῖ κεφάλαια πλέον τῶν 2 ἑκατομ. φρ. χρησιμοποιεῖ καὶ διὰ τὴν κατεργασίαν τῶν δερμάτων 400—500 ἐργάτας ἡμερησίως. Τόποι καταναλώσεως διὰ τὰ κατειργασμένα δέρματα τῆς Σάμου εἶνε ἡ Τουρκία καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Ρουμανία.

Ἱδρυταὶ τοῦ εἴδους τούτου τῆς βιομηχανίας καὶ οἱ κυριώτατοι συντελεσταὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ καὶ τῆς σημερινῆς ἀκμῆς εἶνε οἱ ἐν Καρλοβασίοις Κεφαλαιοῦχοι, ἀφθόνως διαθέτοντες τὰ Κεφάλαια αὐτῶν ὑπὲρ τῆς βυρσοδεψικῆς, ἐξ ἧς καὶ πολλοὶ φιλότιμοι ἐργοστασιάρχαι ἀνεδείχθησαν καὶ ἐπλούτισαν καὶ εἰς ὁλόκληρον τὸ τμῆμα Καρλοβάσου παρέχεται στάδιον ἐργασίας ἐπικερδοῦς καὶ τακτικῆς, ἐξ ἧς καὶ πλεῖσται οἰκογένειαι ἀποζῶσι. Τὰ γνωστότερα ἐν Καρλοβασίοις βυρσοδεψικὰ ἐργοστάσια φέρουσιν τὰς ἑξῆς ἐπωνυμίας: Χατζηγιάννης καὶ Χουβαρδᾶς, Δ. Ὑψηλάντης, Ἡρακλῆς Τσαλαπατάνης, Στέφανος Λυμπέρης, Εὐάγγελος Αἰγινήτης, Μανουὴλ Δούκας καὶ υἱός, Δημ. Δούκας καὶ Σια. Δημ. Ἰγγλέσης, Στ. Χουβαρδᾶς, Εὐάγγελ. Κατεβαίνης, Ἀναστ. Κατεβαίνης, Ἀθαν. Κομνηνός, Παν. Κατεβαίνης, Γεώργ. Χιώτης, Σ. Τσαλαπατάνης. Ὑπάρχουσιν ὅμως πολλὰ ἀκόμη μικρότερα ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἐργοστάσια. Τὰ ἐν Λιμένι Βαθέος ἐπίσης σπουδαιότερα ἐργοστάσια τοῦ εἴδους τούτου εἶνε τὰ τῶν Ἀντωνίου Καραγιάννη, Μαν. Ἐλαιοτριβιάρη, Δημ. Στεφανῆ καὶ Σια. Ἀδελφῶν Χ΄΄ Μανωλάκη καὶ Φωτίου Σίμου.

*
* *

Τοῦ λόγου περὶ βιομηχανίας γενομένου πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι ἐν Λιμένι Βαθέος λειτουργοῦσι μετ' ἀποτελεσμάτων ἀγαθῶν ὑπὲρ τοῦ Τόπου τὰ Λιθογραφεῖα τῶν Ἀδελφῶν Τραυλοῦ, διευθυνόμενα μετὰ δεξιότητος ὑπὸ τοῦ κ. Ὀρέστου Τραυλοῦ, ὅστις συμπληροῖ σὺν τῷ χρόνῳ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐργασίας. Ἡ ὕπαρξις Λιθογραφείων ἐν Σάμῳ ἀνεπλήρωσε σπουδαῖον κενὸν περιορίσασα πολὺ χρῆμα, τέως ἐξαγόμενον εἰς τὸ ἐξωτερικόν, εἰς τὴν νῆσον, πολλαὶ δὲ χιλιάδες ἐφυγαδεύοντο κατ' ἔτος ἐκ παραγγελιῶν λιθογραφικῶν ἐργασιῶν. Ἀπό τινος προσετέθη εἰς το ἐργοστάσιον τοῦτο τμῆμα Καλλιτεχνικοῦ Τυπογραφείου πλήρους καὶ λειτουργοῦντος ὑπὸ διεύθυνσιν πεπειραμένων ἐργατῶν. Τὰ λιθογραφεῖα ταῦτα ἀπασχολοῦσι προσωπικὸν ἡμερησίως 20-30 ἐργάτας, ἐν αὐτῷ δὲ ἐργάζεται ὡς σχεδιαστὴς εὐφάνταστος καλλιτέχνης ὁ ἐν Ἰταλίᾳ συμπληρώσας τὰς εἰς τὴν ζωγραφικὴν σπουδάς του κ. Κωνστ. Φ. Ράμφος.

*
* *

Σπουδαίαν ἐπίσης συμβολὴν εἰς τὴν κατὰ μέρος ὕπαρξιν

τῆς ἐν Σάμῳ βιομηχανίας εἶνε ἡ ἀπό τινων ἐτῶν ἵδρυσις Μηχανικῶν Σιδηρουργείων καὶ Χυτηρίων τοῦ Σωκράτους Ν. Λερίου· εἶνε ἐφάμιλλα πρὸς τὰ εἰς μείζονα κέντρα λειτουργοῦντα τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἐργοστάσια, κατασκευάζουσι δὲ ἐπ' ἐγγυήσει στερεότητος καὶ εὐθυνίας κώδωνας ἐκκλησιαστικούς, μανουάλια, σωλῆνας μεταλλίνους, ὑδραντλίας, πιεστήρια παντὸς εἴδους καὶ πάντα τὰ σχετικὰ βιομηχανικὰ εἴδη. Τὸ ἐργοστάσιον τοῦ κ. Λερίου ἐπ' ἐσχάτων ἐπεξέτεινε τὰς ἐργασίας του εἰς ὅλας τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ἐξ ὧν πολλὰς ἐδέχθη παραγγελίας. Ἐν Σάμῳ ὑπάρχουσιν ἐπίσης πολλὰ ἄλλα βιομηχανικὰ ἐργοστάσια, ἀλευροποιΐας, κονιακοποιΐας, ζαχαροπλαστικῆς, σαπωνοποιΐας, κατασκευῆς ἐλαίου, οἰνοπνευτοποιΐας κτλ. τείνοντα εἰς πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας, ἥτις δικαίως ἐθεωρήθη πάντοτε, ὡς τὸ ἀσφαλέστερον πλουτοπαραγωγικὸν μέσον ἑνὸς τόπου.

*
* *

Ἡ γεωργικὴ τῆς νήσου κατάστασις δὲν εὑρίσκεται βεβαίως εἰς εὐχάριστον σημεῖον, ἀφ' ὅτου ἡ φυλλοξήρα κατέστρεψε τὸ κυριώτατον γεωργικὸν τῆς νήσου προϊόν. Αἱ καταστραφεῖσαι ἐν τούτοις ἄμπελοι ἀντικαθίστανται ὁλοὲν διὰ τῶν Ἀμερικανικῶν τοιούτων, εἰς τρόπον ὥστε διὰ τοῦ χρόνου θὰ ἀναπληρωθῇ ἡ γενομένη καταστροφή. Τὸ μεσόχρονον τῆς οἰκονομικῆς καταστροφῆς ὁ γεωργικὸς τῆς νήσου πληθυσμός, φίλεργος καὶ φιλόπονος, ἐσκέφθη νὰ χρησιμοποιήσῃ εἰς τὴν καλλιέργειαν ἄλλων γεωργικῶν εἰδῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ καπνοῦ. Ἡ καπνοφυτεία ἐν Σάμῳ ἐπέτυχε καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν παραγούσης ἤδη τῆς νήσου πολὺν εἰς ποσὸν καὶ ἄριστον εἰς εἶδος καπνόν, πωληθέντα πρό τινων ἐτῶν ἀπὸ 8—12 γρόσια κατ' ὀκάν, ἐξ οὗ καὶ πολλαὶ χρηστὰι ἐλπίδες ἐσχηματίσθησάν τότε· ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ τιμὴ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐξέπεσεν εἰς σημεῖον ἐξευτελιστικὸν καὶ ἤδη πολλαὶ χιλιάδες ὀκάδες τοῦ προϊόντος τούτου κατάκεινται εἰς τὰς ἀποθήκας ἀζήτητοι.

Πρὸ δύο ἐτῶν πρὸς ἐμψύχωσιν τῆς γεωργίας καὶ παράστασιν προτύπων καλλιεργείας ἱδρύθη ἐν Σάμῳ Γεωργικὸς Σταθμὸς ἀπασχολήσας ὄχι ὀλίγα κεφάλαια ἐκ τοῦ Δημοσίου. Δυστυχῶς ὅμως, μεθ' ὅλην τὴν προθυμίαν, ἣν ἐπέδειξεν εἰς τὴν

διεύθυνσιν αὐτοῦ ὁ ἐπιστημονικῶς μεμορφωμένος Ἐπιμελητὴς αὐτοῦ ἠστόχησε τοῦ σκοποῦ καὶ ἡ δαπάνη ἀπεδείχθη ὅλως ἄσκοπος, εἰς τρόπον ὥστε ἐδέησε νὰ ἁπλοποιηθῇ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ὁ σχετικὸς νόμος, ὁ ὁρίζων τὰ κατὰ τὸν Σταθμὸν τοῦτον. Τὸ Δημόσιον τῆς Σάμου συντηρεῖ ἐπίσης τέσσαρα φυτώρια Ἀμερικανικῶν κλιμάτων, ἐξ ὧν χορηγεῖ εἰς τοὺς γεωργοὺς δωρεὰν Ἀμερικανικὰς κλιματίδας πρὸς φύτευσιν.

Τὸ ἔδαφος τῆς Σάμου εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος ἀργιλλοαμμῶδες καὶ ἀσβεστοαργιλλῶδες, περιέχει δὲ τοιαῦτα συστατικά, τὰ ὁποῖα προσδίδουν εἰς τὰ ποικίλα γεωργικὰ τῆς νήσου προϊόντα ὅλως ἰδιαίτερον ἄρωμα· ὑπάρχουσιν ἐν Σάμῳ 100 χιλιάδες περίπου στρέμματα καλλιεργησίμου γῆς, ἐπιμελῶς καλλιεργημένης. Ἐκ τούτων αἱ μὲν 50000 στρεμμάτων εἶνε ἀμπελοφόροι, αἱ δὲ λοιπαὶ δενδροφόροι. Ἀπὸ τῆς ἐνσκήψεως τῆς φυλλοξήρας τὸ δημόσιον τῆς Σάμου διένειμε δωρεὰν εἰς τὸν γεωργικὸν τῆς νήσου πληθυσμὸν 7 ἑκατομμύρια περίπου ἐρρίζους Ἀμερικανικὰς κλιματίδας, ἐξ ὧν τὰ μὲν 3 ἑκατομμύρια προεμηθεύθη ἔξωθεν ἀντιπροσωπεύοντα ἀξίαν 400 χιλιάδων περίπου γροσίων, τὰ δὲ 4 ἑκατομμύρια ἔδωκεν ἐκ τῶν τεσσάρων δημοσίων φυτωρίων τῶν ἐν τῇ νήσῳ διατηρουμένων. Τὰ δοθέντα κλίματα ἦσαν διαφόρων εἰδῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον δὲ *Monticola* διὰ τὴν ξηρότητα τοῦ ἐδάφους. Μεθ' ὅλας τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖ ἡ καλλιέργεια τῶν Ἀμερικανικῶν κλιμάτων ὑπάρχουσιν ἤδη ἐν τῇ νήσῳ περὶ τὰ 2 ἑκατομμύρια Ἀμερικανικὰ κλίματα ἐμβολιασμένα καὶ ἀποδίδοντα προϊόν.

*
* *

Ἐν Σάμῳ λειτουργεῖ συντηρούμενον ὑπὸ τῆς Ἡγεμονικῆς Διοικήσεως Δημόσιον Τυπογραφεῖον, ὅπερ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εὐδοκίμως διευθύνει μετ' ἐπιμελείας περὶ αὐτοῦ μεριμνῶν καὶ μετ' ἐπαινετῆς πάντοτε φροντίδος τὰ βέλτιστα εἰς τὴν Διοίκησιν ὑπὲρ τῆς συμπληρώσεως αὐτοῦ συνιστῶν κ. Μιχαὴλ Α. Δούκας. Τὸ τυπογραφεῖον τοῦτο ἐκτελεῖ τὴν τυπογραφικὴν ἐργασίαν τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν τῆς Ἡγεμονίας καὶ ἀποβαίνει χρησιμώτατον εἰς τοὺς ἰδιώτας εἰς ἐκτυπωτικὰς ἐπιχειρήσεις.

Πλὴν τοῦ Δημοσίου Τυπογραφείου ὑπάρχει ἐν Λιμένι Βαθέος καὶ τὸ τυπογραφεῖον τοῦ κ. Β. Ι. Καριώτογλου, ἐν ᾧ ἐκτυποῦται ἡ ἐφημερὶς «Νέα Ζωή», καὶ τὸ ὁποῖον ἀρκετὰ πε-

πλουτισμένον ἀναλαμβάνει τὴν κατασκευὴν παντὸς εἴδους ἐκτυπωτικῶν ἐργασιῶν ἔκ τε τῆς Σάμου καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ·

*
* *

Ἀπὸ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ἐτῶν λειτουργεῖ ἐν Σάμῳ ἀσφαλιστικὸν ἵδρυμα ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν "Ἀσφαλιστικὴ Ἑταιρεία ἡ Σάμος„ τὸ ἵδρυμα τοῦτο, οὗτινος μετέχουσι πλούσιοι καὶ χρηστοὶ πολῖται, χορηγεῖ δάνεια ἐπὶ διπλῇ ὑπογραφῇ, ἀναδέχεται τοὺς κατὰ τῆς θαλάσσης κινδύνους, ὑποβοηθεῖ τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς καὶ γίνεται χρησιμώτατον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ναυτιλίαν. Συγκρατεῖ ἀρκετὸν χρῆμα ἐν τῇ νήσῳ, ὅπερ ἄλλως θὰ ἐφυγαδεύετο καὶ παγιώνει ἐπιχείρησιν, ἥτις ἐν μέλλοντι χρόνῳ διὰ μικρᾶς αὐξήσεως τῶν κατατεθειμένων Κεφαλαίων θὰ δυνηθῇ ν' ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν Τραπέζης καὶ θὰ λυθῇ οὕτω τὸ μέχρι σήμερον δυσεπίλυτον τοῦτο ζήτημα. Δεξιῶς διευθυνόμενον ὑπὸ τὴν σώφρονα προεδρείαν καὶ χρηστὴν διαχείρισιν τοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας μεγαλεμπόρου κ. Μιλτιάδου Ἀνεζίνη, οὗτινος κατ' μόνου τὸ ὄνομα δίδει πᾶσαν ἐγγύησιν περὶ τῆς σοβαρότητος καὶ ἐντιμότητος τοῦ καταστήματος, δίδει κατ' ἔτος εἰς τοὺς μετόχους μέρισμα ὄχι κατώτερον τῶν 8-10 ο)ο, πολλάκις δὲ καὶ πολὺ ἀνώτερον.

*
* *

Ἡ Σάμος, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, εἶνε διηρημένη πολιτικῶς εἰς τέσσαρα Τμήματα περιλαμβάνοντα 31 δήμους. Οἱ δῆμοι διαιροῦνται εἰς πρώτης, δευτέρας καὶ τρίτης τάξεως τοιούτους. Ἡ Διοίκησις τῶν δήμων εἶνε ἀνατεθειμένη εἰς τὸν Δήμαρχον, ὃν ἐκλέγει ὁ λαὸς ἐν μυστικῇ ψηφοφορίᾳ, ἔχοντα παρ' ἑαυτῷ ἑπτὰ μὲν εἰς τοὺς πρώτης, πέντε εἰς τοὺς δευτέρας καὶ τρεῖς εἰς τοὺς τρίτης τάξεως δήμους, δημοτικοὺς συμβούλους, μεθ' ὧν, ἐπίσης ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκλεγομένων, συσκέπτεται περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ δήμου. Δικαίωμα δὲ ψήφου ἐν ταῖς ἐκλογαῖς τῶν δημοτικῶν Ἀρχῶν, ὡς καὶ τῶν πληρεξουσίων, ἔχουσι πάντες οἱ Σάμιοι, οἱ συμπληρώσαντες τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας των, μὴ διὰ νόμου ἀφῃρημένοι τὰ πολιτικὰ αὐτῶν δικαιώματα, μὴ μισθοδοτούμενοι ἐκ τοῦ Δημοσίου ἢ Μοναστηριακοῦ Ταμείου καὶ μὴ ὀφείλοντες ἄμεσόν τινα δημοτικὸν φόρον. Οἱ Δήμαρχοι μετὰ τῶν δημοτικῶν συμβουλίων συντάσσουσι τοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους ἐν ἑκάστῳ δήμῳ. ὁ-

φείλοντες νὰ καταβάλωσι μεγίστην προσοχήν, ὥστε μηδεὶς παραληφθῇ ἐκ τοῦ ἐκλογικοῦ καταλόγου ἐκ τῶν ἐχόντων δικαίωμα εἰς τοῦτο, διότι ἄλλως ὁ οὕτωσὶ ἀδικηθεὶς εἴτε προσβάλωνται τὰ ἐκλογικά του δικαιώματα, εἴτε διὰ παραπόνου ἐπιτύχῃ ἀργότερον τὴν ἐγγραφήν του παρὰ τοῦ ἐκλογικοῦ δικαστηρίου ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ δικαίωμα ἀγωγῆς, δι' ἧς ὁ Νόμος ὁρίζει ὅτι δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ παρ' οἱουδήποτε δημοτικοῦ ὑπαλλήλου ὑπευθύνου ποσὸν γρ. 1505. Οἱ ἐκλογικοὶ κατάλογοι ἀποστέλλονται εἰς τὸ Ἐφετεῖον, ὅπερ χρησιμεύει ὡς Ἐλεγκτικὸν ἐπὶ τῶν ἐκλογῶν, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου δικάζονται αἱ ἐνστάσεις καὶ τὰ παράπονα, μεθ' ὃ οἱ κατάλογοι κηρύσσονται ὁριστικοὶ καὶ τελεσίδικοι.

Τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον ἑκάστου δήμου συντάσσει κατ' ἔτος τὸν προϋπολογισμὸν ἐσόδων καὶ ἐξόδων. Καὶ τὰ μὲν ἔσοδα προέρχονται ἐκ τῶν ἐμμέσων δημοτικῶν φόρων τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς τοὺς δημότας, ἐκ τῶν φόρων ἐπιτηδευμάτων, οἰκοδομῶν κτλ., ὡς ἔξοδα δὲ θεωροῦνται αἱ μισθοδοσίαι τοῦ Δημάρχου, Γραμματέως, Ταμίου, ἀγροφυλάκων καὶ πάντων ἐν γένει τῶν δημοτικῶν ὑπαλλήλων, τῶν Συμβούλων ἀμισθὶ ὑπηρετούντων. Εἰς οὐδεμίαν δαπάνην ὅμως προβαίνει τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον, πρὶν ἢ ἐπικυρωθῇ ἡ πρὸς ταύτην σχετικὴ πρᾶξις ὑπὸ τῆς Ἡγεμονικῆς Διοικήσεως. Ἕκαστος δῆμος δικαιοῦται ἐπίσης νὰ ὁρίσῃ ὑπὲρ τοῦ δημοτικοῦ ταμείου ἔμμεσόν τινα δημοτικὸν φόρον ἐπὶ τῶν καταναλισκομένων εἰδῶν.

Ὁ ἀπολογισμὸς τῶν ἐξόδων τοῦ δήμου εἰς τὸ τέλος τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους γίνεται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἐνώπιον Ἐλεγκτοῦ, ὃν πρὸς τοῦτο στέλλει ἡ Διοίκησις.

*
* *

Ἡ ἐν γένει μόρφωσις τοῦ Σαμιακοῦ λαοῦ καὶ ἕνεκα τῆς κανονικῆς λειτουργίας ἐπὶ πολλὰ συνεχῶς ἔτη τῶν δημοσίων ἐκπαιδευτηρίων καὶ διὰ τὴν ἰδιάζουσαν μέριμναν ἣν ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως καταβάλλει ἡ Ἡγεμονικὴ Διοίκησις, οὐδεμιᾶς ὑπὲρ αὐτῆς φειδομένη δαπάνης, εὑρίσκεται εἰς σημεῖον εὐχάριστον. Πικρὰ ὅμως ἀλήθεια εἶνε δυστυχῶς ὅτι οἱ Σάμιοι ρέπουσι μᾶλλον εἰς τὰς θεωρητικὰς ἐπιστήμας ἐπιδιδόμενοι εἰς τὰ ἐλευθέρια λεγόμενα ἐπαγγέλματα καὶ ἐλάχιστοι εἶνε οἱ πρακτικῶς μεμορφωμένοι. Ἐν σχέσει πρὸς τοῦτο καὶ χάριν περιεργείας σημειοῦμεν ὅτι ὑπάρχουσι Σάμιοι 54 διδάκτορες τῆς Νομικῆς, 46 διδάκτορες τῆς Ἰατρικῆς, 17 διδάκτορες τῆς Φιλολογίας, 3 διδάκτορες τῶν Μαθηματικῶν, 8 Προλύται τῆς Θεολογίας, 4 ἐπιστήμονες Γεωπόνοι, 7 πτυοῦχοι Ἐμπορικῶν Σχολῶν, 3 Μηχανικοὶ καὶ 1 Ἀρχαιολόγος μορφωθεὶς ἐν Γερμανίᾳ καὶ διατελέσας Ὑφηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω οἱ μὲν διατελοῦσιν ὡς ὑπάλληλοι εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, οἱ δὲ ἐλευθέρως ἐξασκοῦσι τὸ ἔργον αὐτῶν ἐν τῇ νήσῳ, ὀλίγιστοι δὲ μένουσιν ἔξω αὐτῆς.

*
* *

Δι' οἱονδήποτε ἐπιθυμοῦντα νὰ λάβῃ γενικήν τινα ἰδέαν περὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν, ὑπὲρ οὗ κυρίως ἐγράφησαν τὰ ἀνωτέρω, ἀρκεταὶ νομίζομεν πληροφορίαι παρέχονται ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ. Ἡ ἔλλειψις τακτικοῦ παρ' ἡμῖν γραφείου στατιστικῆς, ἢ μᾶλλον ἡ ἔλλειψις Εἰδικότητος, οἵα θὰ ἀνελάμβανε τὸ ὅσῳ χρήσιμον τόσῳ καὶ ἀπαραίτητον ἔργον αὐτῆς καὶ συνεπῶς ἡ ἄγνοια τῶν καθ' ὑμᾶς πραγμάτων παρουσιάζουν μυρίας δυσκολίας ἐν Σάμῳ διὰ τὸν θέλοντα νὰ συνάξῃ πληροφορίας παντοίας περὶ τοῦ τόπου. Ἴσως πληρέστερον δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦ τοιούτου ἐπιχειρήματος, ὅτε μετά τινα καιρὸν προβῶμεν εἰς τὴν μελετωμένην ἔκδοσιν εἰδικῆς περὶ Σάμου πραγματείας ἐν ᾗ θέλουσι δοθῇ λεπτομερεστέραι περὶ τῆς νήσου ἡμῶν πληροφορίαι.

Σάμος Αὔγουστος 1904.

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ Μ. ΜΑΛΗΣ
Γραμματεὺς τῆς Βουλῆς τῶν Σαμίων

Πεπρωμένον

Τῶγραψ' ἡ μοῖρα ν' ἀγαπηθοῦμε
Τῶγραψ' ἡ μοῖρα νὰ χωρισθοῦμε
Κι' ἡ ἴδια μοῖρα τῶγραψε πάλι
Καθεὶς ἀγάπη νὰ κάμῃ ἄλλη.

ΕΥΑ

ΕΥΓΕΝΕΣΤΑΤΗ ΠΡΑΞΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΣΑΜΙΩΝ*

Κατὰ τὴν ΣΤ'. π. χ. ἑκατονταετηρίδα ἐτυράννευεν ἔτι τῆς Κορίνθου ὁ μέγας καὶ πολὺς Περίανδρος.

Ἦτο ἔξοχος ἀνὴρ καὶ κατελέγετο μεταξὺ τῶν περιμισμένων ἑπτὰ σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος· κατὰ δὲ τὴν δυναστείαν του ἀνύψωσε τὸ κράτος τῆς Κορίνθου εἰς λαμπρὰν περιωπήν. Ἀλλα, προϊούσης τῆς βασιλείας του, κατέστη τύραννος ἄγριος καὶ θηριώδης, ὡς μαρτυροῦσι πλὴν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς, ἅτινα διηγεῖται ὁ πατὴρ τῆς Ἱστορίας Ἡρόδοτος.

Ὁ Περίανδρος εἶχε σύζυγον τὴν καλὴν καὶ ἀγαθὴν Λυσίδην, ἣν αὐτὸς ἐκάλει Μέλισσαν, θυγατέρα τοῦ Προκλέους, τυράννου τῶν Ἐπιδαυρίων. Ἀπέκτησε δ' ἐξ αὐτῆς δύο υἱούς, τὸν Κύψελον, ὅστις ἦτο ἄφρων καὶ νωθρὸς καὶ τὸν Λυκόφρονα, ὅστις ἦτο συνετὸς καὶ δραστήριος καὶ μίαν κόρην.

Μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐν μανιώδει παραφορᾷ ὁ Περίανδρος ἐφόνευσε ἀγρίως τὴν γυναῖκά του Μέλισσαν, ἣν ὑπερηγάπα. Ἐπὶ τῇ ἀποτροπαίῳ δὲ ταύτῃ συμφορᾷ ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Περιάνδρου ὁ μὲν Κύψελος ἠδιαφόρησεν ἐντελῶς, ὁ δὲ δεκαεπταετὴς Λυκό-

* Μετὰ χαρᾶς πολλῆς δημοσιεύομεν τὸ ἀνωτέρω ἱστορικὸν σημείωμα τοῦ προθύμως τιμήσαντος ἡμᾶς διὰ τῆς συνεργασίας του, ἐξ ἴσου δὲ τὴν ἐπιστήμην τῆς Θέμιδος καὶ τὰς Μούσας θεραπεύοντος ἐν Ἄργει φιλτάτου δικηγόρου κ. Δημ. Κ. Βαρδουνιώτη οὗτινος τὰ πνευματικὰ ἔργα διακρίνονται διὰ τὸ ἀβίαστον τοῦ ὕφους καὶ τὴν ἐν γένει πρωτότυπον καλλιέπειαν.

ρων τόσον ἐθλίβη καὶ ἐβδελύχθη τὸν θηριώδη πατέρα του, ὥστε διέκοψε καὶ τὴν ἐλαχίστην μετ' αὐτοῦ ἐπικοινωνίαν.

Ὁ Περίανδρος προσεπάθησε παντοιοτρόπως νὰ ἐξευμενίσῃ τὸν ἀδιάλλακτον Λυκόφρονα. Ἀπελπισθεὶς δέ, ἀπεκήρυξε καὶ ἀπέβαλεν αὐτὸν ἐκ τῶν ἀνακτόρων του, τὸν ἀπεμόνωσε δι' αὐστηροῦ κηρύγματος ἀπὸ πάσης σχέσεως τῶν Κορινθίων καὶ ἐπὶ τέλους ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς Κέρκυραν. ἥτις ἦτο τότε ὑποτελὴς εἰς τὸ κράτος του.

II

Παρῆλθον ἔτη ἕκτοτε καὶ ὁ Περίανδρος ἐγήρασεν. Ἀποφασίσας δὲ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν θρόνον, δὲν εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ σκεφθῇ πολὺ περὶ τοῦ ἀξίου αὐτοῦ διαδόχου. Τὸν πρεσβύτερον τῶν υἱῶν του τὸν χαῦνον Κύψελον, περιεφρόνει, ὡς ὅλως ἀνάξιον. Καὶ διὰ τοῦτο ἀπέστειλεν εἰς Κέρκυραν πρεσβευτὴν διὰ νὰ προσφέρῃ τὸ στέμμα τῆς Κορίνθου τῷ Λυκόφρονι, ὃν ἐθαύμαζε καὶ ἠγάπα.

Ἀλλ' ὁ Λυκόφρων ἦτο γρανίτης χαρακτὴρ καὶ ἐν τῇ ὑπερηφανείᾳ καὶ φιλοτιμίᾳ του οὐδ' ἀπαντήσεως ἠξίωσε τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως.

Ὁ ἐγωϊσμὸς τοῦ τυράννου ὑφίστατο νέον τραῦμα καὶ ἀπέστειλεν εἰς Κέρκυραν τὴν θυγατέρα του διὰ νὰ πείσῃ τὸν ἀδελφόν της νὰ συνδιαλλαγῇ μετὰ τοῦ πατρός. Ἡ ἀδελφὴ ὡμίλησεν εὐγλώττως γλυκυτάτους καὶ συγκινητικοὺς λόγους. Ἀλλ' ὁ Λυκόφρων ἔμεινε μολαταῦτα ἀμετάπειστος καὶ ἐδήλωσε κατηγορηματικῶς, ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπανήρχετο εἰς Κόρινθον, ἐν ὅσῳ διέμενεν ἐν αὐτῇ ὁ πατήρ του.

Συνετρίβη οὕτως ἐντελῶς ἡ φιλοτιμία τοῦ σκληροῦ Περιάνδρου. Ἀλλὰ διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ διακαὲς ὄνειρον τῆς διαδοχῆς του, ὑπέκυψε καὶ εἰς τὸν ἐξευτελιστικὸν ὅρον. Καὶ ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἀμείλικτον υἱόν, τρίτον πρεσβευτήν, ὅστις τῷ ἀνεκοίνωσε τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Περιάνδρου νὰ ἐγκαταλίπῃ ὁριστικῶς τὴν Κόρινθον καὶ ἐγκατασταθῇ ἐν Κερκύρᾳ, ἂν ὁ Λυκόφρων ἐδέχετο ν' ἀπέλθῃ εἰς Κόρινθον καὶ διαδεχθῇ εἰς τὸν θρόνον τὸν πατέρα του.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο πλέον ἀποδεκτὴ μετὰ τὴν πλήρη ὑποχώρησιν τοῦ Περιάνδρου καὶ ἀμφότεροι πατὴρ καὶ υἱὸς παρεσκευάσθησαν διὰ τὴν νέαν αὐτῶν ἐγκατάστασιν.

III

Δυστυχῶς ὅμως ἐπέπρωτο ἡ τόσῳ ποθεινὴ διὰ τὸν Περίανδρον λύσις αὕτη νὰ ναυαγήσῃ καὶ ὁ λαμπρὸς καὶ ἱπποτικὸς Λυκόφρων νὰ μὴ βασιλεύσῃ τῆς Κορίνθου καὶ συνεχίσῃ τὴν δυναστείαν τῶν Κυψελιδῶν.

Οἱ ξενίζοντες αὐτὸν Κερκυραῖοι, μαθόντες πάντα τὰ γενόμενα, κατελήφθησαν ὑπὸ φρίκης ἐκ τῆς ἰδέας, ὅτι ὁ Περίανδρος ἔμελλε νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν χώραν των. Ἄποικοι ὄντες τῶν Κορινθίων, ἐγνώριζον καλῶς τὸν χαρακτῆρα τοῦ σκληροτάτου τυράννου καὶ κατενόουν, ὁποίαν φοβερὰν ἔχιδναν ἔμελλον νὰ δεχθῶσιν εἰς τοὺς κόλπους των.

Διεσκέφθησαν πολλάκις, πῶς ν' ἀπαλλαγῶσι τοῦ κινδυνωδεστάτου τούτου νέου συμπολίτου καὶ οὐδεμίαν εὗρισκον λύσιν. Ἐπὶ τέλους δὲ ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ καὶ παραζάλῃ των, προέβησαν εἰς τόλμημα, ἀληθῶς ἀτάσθαλον.

Ἀντὶ νὰ σκεφθῶσιν περὶ ἐξοντώσεως τοῦ ἀπεχθοῦς Περιάνδρου, οἱ ἄφρονες ἐφόνευσαν τὸν παρ' αὐτοῖς ἔτι ξενιζόμενον υἱόν του Λυκόφρονα. Οὕτω δὲ ἀπηλλάσσοντο διὰ παντὸς τοῦ ἐπικινδύνου τυράννου, ὅστις δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν θρόνον τῆς Κορίνθου.

IV

Ὁ ἄδικος οὗτος φόνος τοῦ ἀθώου Λυκόφρονος ἐπήγαγε τοῖς Κερκυραίοις βαρείας συμφοράς.

Ἐξεμάνη κατ' αὐτῶν θηριωδῶς ὁ πανίτχυρος Περίανδρος ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ προσφιλεστάτου καὶ λαμπροῦ υἱοῦ, καὶ τῆς μόνης ἐλπίδος τῆς δυναστείας του καὶ ὤμοσε φοβερὰν ἐκδίκησιν τῆς διπλῆς συμφορᾶς του.

Ἐξώπλισεν ἀμέσως πάσας τὰς Κορινθίας ναῦς, ἐπλήρωσεν αὐτὰς στρατοῦ καὶ ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Κερκύρας. Καθυπέταξε δὲ τάχιστα τοὺς Κερκυραίους καὶ ἐτιμώρησεν αὐτοὺς σκληρότατα.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ἀναφέρεται καὶ τὸ ἑξῆς ἀποτρόπαιον, μαρτυροῦν τὴν θηριωδίαν του καὶ ὄζον βδελυρᾶς καὶ ἐσχάτης βαρβαρότητος. Συνέλαβε τριακοσίους παῖδας ἐκ τῶν εὐγενεστάτων καὶ ἐπιφανεστάτων οἰκογενειῶν τῶν Κερκυραίων καὶ δὲν ἐξεπάτρισεν αὐτούς, οὔτ' ἐβασάνισεν, οὐδ' ἐφόνευσε κἄν, ἀλλὰ πρὸς κατάπληξιν καὶ ἀπερίγραπτον θλῖψιν τῶν Κερκυραίων καὶ ἰδίᾳ τῶν συγγενῶν αὐτῶν, τοὺς ἀπέστειλεν εἰς Σάρδεις πρὸς τὸν Ἀλυάττην, τὸν πατέρα τοῦ Κροίσου ἐπὶ ἐκτομῇ, δηλαδὴ ὅπως τοὺς εὐνουχίσῃ!

Ἡ Κορινθία ναῦς, ἡ φέρουσα τοὺς ἀθώους καταδίκους μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης φρουρᾶς, ἡ ἀπαισία αὐτὴ Πάραλος, ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος ὑπὸ τοὺς θρήνους καὶ ὀλοφυρμοὺς τῶν τε δυστυχῶν παίδων καὶ τῶν συγγενῶν καὶ συμπολιτῶν αὐτῶν, οἵτινες ἐδέοντο θερμῶς τῶν θεῶν νὰ λάβωσιν οἶκτον διὰ τὰ ταλαίπωρα παιδία.

Καὶ εἰσήκουσαν οἱ θεοὶ τὰς γοερὰς καὶ δικαίας δεήσεις. Ὁ Ποσειδὼν ἔπληξε διὰ τῆς τριαίνης τὴν θάλασσαν καὶ παρήγαγε τρικυμίαν, ἥτις ἠνάγκασε τὸ πλοῖον νὰ προσορμισθῇ εἰς τὴν Σάμον καὶ διαμείνῃ εἰς τον λιμένα της, ἕως οὗ ὁ καιρὸς τῷ ἐπιτρέψῃ νὰ συνεχίσῃ τὸν πλοῦν.

V

Οἱ Σάμιοι ἦσαν καὶ τὸ πάλαι καλοί, εὐγενεῖς καὶ φιλάνθρωποι.

Μόλις εἶδον τοὺς Κερκυραίους παῖδας καὶ ἔμαθον τὸν λόγον, δι' ὃν ἀπήγοντο εἰς Σάρδεις, οὐ μόνον συνεπάθησαν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἔφριξαν διὰ τὴν ἀνήκουστον δυστυχίαν των, ἀλλὰ καὶ ἀπεφάσισαν νὰ διασώσωσιν αὐτοὺς πάσῃ θυσίᾳ, ἀψηφοῦντες τὴν μῆνιν καὶ δύναμιν τοῦ Περιάνδρου καὶ τῶν Κορινθίων. Καὶ ἡ εὐγενὴς αὐτὴ ἀπόφασίς των, ἐπραγματοποιήθη αἰσίως καὶ εὐφυέστατα.

Οἱ Σάμιοι δὲν ἠδύναντο ἀποτόμως νὰ ἁρπάσωσι τοὺς παῖδας ἀπὸ τῆς φρουρᾶς αὐτῶν. Διὰ τοῦτο συνεβούλευσαν αὐτοῖς

ἐπιτηδείως νὰ προσφύγωσιν εἰς τὸ ἐν τῇ χώρᾳ των Ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος, ὡς εἰς ἄσυλον ἀπαραβίαστον.

Τοῦτο καὶ ἐγένετο πάραυτα πρὸς ἔκπληξιν τῶν φρουρῶν Κορινθίων, οἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξηγήσωσι τὸ φαινόμενον, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ βεβηλώσωσι τὸ Ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος. ἀποσπῶντες ἐξ αὐτοῦ διὰ τῆς βίας τοὺς πρόσφυγας παῖδας, ὅπερ μάλιστα δὲν τοῖς ἐπέτρεπον οἱ Σάμιοι.

Οἱ Κορίνθιοι τότε ἐπολιόρκησαν τὸ Ἱερὸν καὶ ἐστέρησαν τοὺς ἱκέτας τῆς θεοῦ πάσης τροφῆς, ὅπως διὰ τῆς πείνης ἐξαναγκάσωσιν αὐτοὺς εἰς παράδοσιν.

Ἀλλ' οἱ Σάμιοι ἐμηχανεύθησαν ἄλλο τέχνασμα πρὸς ἀντοχὴν καὶ διάσωσιν τῶν δυστυχῶν παίδων. Συνέστησαν πάνδημον ἑορτὴν παρὰ τὸ Ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος, ἣν ἐτέλουν καθ' ἑκάστην νύκτα. Κατὰ τὴν ἑορτὴν δὲ ταύτην οἱ νέοι καὶ αἱ παρθένοι τῆς Σάμου ἐτέλουν χοροὺς περὶ τὸ Ἱερόν, οἱ δὲ Σάμιοι ἔφερον εἰς αὐτὸ διάφορα καὶ πολλὰ τρόφιμα, ἰδίως πλακούντια ἐκ σησάμου καὶ μέλιτος κατασκευαζόμενα. δι' ὧν οἱ παῖδες ἐτρέφοντο καθ' ἑκάστην κάλλιστα.

Ἡ ἑορτὴ αὐτὴ τῶν Σαμίων ἐξηκολούθει ἀτελείωτος. Ἐπὶ τέλους δὲ οἱ φύλακες Κορίνθιοι, ἀπαυδήσαντες καὶ ἀπελπισθέντες, ἐγκατέλιπον τοὺς παῖδας εἰς τὸ Ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος καί, ἐπιβάντες τῆς νηὸς αὐτῶν, ἀπέπλευσαν εἰς Κόρινθον.

Ἀπερίγραπτος χαρὰ κατέλαβε τοὺς παῖδας καὶ τοὺς σωτῆράς των Σαμίους ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει τῆς ἀπαισίας Κορινθίας νηὸς καὶ τῇ διασώσει τῶν ἀθώων καταδίκων.

Μετὰ ταῦτα δὲ οἱ καλοὶ Σάμιοι ἐπεβίβασαν τοὺς τριακοσίους παῖδας εἰς Σαμίαν ναῦν καὶ μετέφεραν αὐτοὺς εἰς Κέρκυραν, ὅπου τοὺς ἀπέδωκαν πρὸς τοὺς οἰκείους των καὶ Κερκυραίους πρὸς ἄμετρον γενικὴν ἀγαλλίασιν καὶ αἰωνίαν δόξαν καὶ τιμὴν τῆς εὐγενοῦς καὶ φιλανθρώπου Σάμου.

Ἄργος Λύγουστος 1904.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Κ. ΒΑΡΔΟΥΝΙΩΤΗΣ
Δικηγόρος παρὰ τοῖς ἐν Ναυπλίῳ δικαστηρίοις

Η ΑΛΗΘΕΙΑ

Ἐπάνω σ' ἕν' ἀμμόνι, τρεῖς ὀργυιὲς πλατύ,
Κοίτονταν ἡ **Ἀλήθεια**, κόρη λυγερή,
Δαρμένη καὶ δεμένη καὶ θεόγυμνη,
Κι' ἀπανωθιώ της ἄγριοι κι' ἀνελεήμονοι
Πέντ'-ἕξη-δέκα Γύφτοι παραστέκονταν,
Τὰ μέλη της χτυπῶντας μὲ τὲς σφύρες τους,
Κι' ὁ πλειὸ κακὸς ἀπ' ὅλους, κακογέννημα,
Στρίγλας μοναχοπαίδι, ἀρχηγόγυφτος,
Ἐπρόσταζε τοὺς ἄλλους καὶ τοὺς ἔλεγε:
—« Χτυπᾶτέ την, ἀδέρφια, μ' ἀνελεημονιά,
»Ὡς νὰ μὴ μείνῃ ἕνα κόκκαλο γερό!»—
Καὶ χτύπαγαν οἱ Γύφτοι μ' ἀνελεημονιά,
Κι' ἔσπαζαν ἕνα-ἕνα της τὰ κόκκαλα
Κι' ὁλόγυρα πετοῦσαν σάρκες κι' αἵματα
Καὶ κόκκαλα σπασμένα κι' ἡ **Ψεύτιὰ** ψηλά
Σ' ἕνα θρονὶ μὲ λύσσαν ἀναγάλλιαζε.

⁂

Διάβαινε ὁ κόσμος πλῆθος, περνοδιάβαινε,
Ἄλλοι ἔρριχναν τὰ μάτια στὸ μαρτύριό της,

Κι' ἄλλοι περνοῦσαν δίχως τίποτε νὰ ἰδοῦν,
Κουφόστραβοι σἀ νὰ εἶταν, χωρὶς αἴστηση!
Κι' ἐνῷ οἱ Γύφτοι ἀδιάκοπα χτυπούσανε
Τὰ συντριμμένα μέλη ξαναγένονταν
Γερά, κι' οἱ σφύρες πάντα ξαναπέφτανε
Χαρούμενες ἀπάνω σὲ γερὸ κορμί!
'Ατέλειωτο μαρτύριο, ἄδικο φριχτό....
Καὶ μέσ' ἀπὸ τοὺς πόνους καὶ τὰ αἵματα
'Ακούω φωνὴ νὰ βγαίνῃ, μάρτυρα φωνή:
—«Εὑρέθηκε ἕνας 'Ηρακλῆς, θεόπαιδο,
»Τοῦ Προμηθέα τὰ δεσμὰ στὸν Καύκασο
»Νὰ σπάσῃ καὶ ὁ Μάρτυς νὰ λευτερωθῇ ....
»Στὸν Γολγοθᾶν ἐπάνω τοῦ Θεάνθρωπου
»Τελείωσε τὸ μαρτύριο, κοσμοσώτειρο ....
»'Αλλὰ γιὰ τὸ δικό μου τὸ μαρτύριο
»Κανένας 'Ηρακλῆς δὲν ἐγεννήθηκε,
»Κι' οὐδὲ θὰ γεννηθῇ ποτε στὸν κόσμο αὐτόν!
»Καὶ Γολγοθᾶς κανένας δὲν εὑρέθηκε
»Στὴν οἰκουμένη, κι' οὔτε θὰ βρεθῇ ποτε,
»Κι' αἰώνια τὸ Μαρτύριο θὰ εἶναι μοῖρά μου,
»Καὶ στέμμα μου, καὶ θρόνος καὶ βασίλειό μου! »

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

1—2 Δεκεμβρίου 1903

ΕΚ ΤΟΥ ΑΟΡΑΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ*

Ἡ πρωτεύουσα, καθὸ κέντρον, ἔχει τὴν λεγομένην κεντρόφυγα δύναμιν. Πᾶν ὅ,τι ἐκπορεύεται ἐξ αὐτῆς, ἰδέαι, σκέψεις, ὀρέξεις, συνήθειαι, προτιμήσεις διασπείρεται εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ κυκλοφορεῖ εἰς αὐτάς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀθηναϊκὴ κοινωνία εἶνε ἀψίκορος καὶ εὐμετάβολος καὶ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν εἰς αὐτὴν οἱ στίχοι τοῦ Ραγκαβῆ:

Ὅπου μᾶς εὗρεν ἡ αὐγὴ δὲν μᾶς εὑρίσκ' ἡ δείλη
Καὶ τῆς προχθὲς τὸ εἴδωλον συντρίβ' ἡ χθὲς γελῶσα:

ἕως νὰ μεταδοθῇ ἡ συνήθεια εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐπέρχεται φυσικὴ καθυστέρησις. Διὰ τοῦτο ὁ 'Αθηναῖος ὁ περιοδεύων εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις ἐκπλήσσεται πολλάκις ἀνευρίσκων ἐν αὐταῖς συρμὸν ἐνδυμασίας πεπαλαιωμένον, ἤσματα λησμονηθέντα, ἀσχολίας διαγραφείσας πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τοῦ προγράμματος τοῦ ἐν τῇ πρωτευούσῃ καθημερινοῦ βίου.

Μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων καταλέγεται καὶ ὁ πνευματισμός. Αἱ πνευματιστικαὶ συνεδριάσεις καὶ τὰ τραπεζάκια, οἱ μεσάζοντες καὶ ὅλη ἡ μυστηριώδης τῶν τοιούτων πειραμάτων διαδικασία ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου παρεγράφη ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν ἀθηναϊκῶν συνηθειῶν, καὶ μόνον εἰς ὡρισμένους τινὰς

* Εὐτυχεῖς λογιζόμεθα καταλέγοντες μεταξὺ τῶν συνεργατῶν μας τὸν χαριέστατον τῶν Ἑλλήνων λογογράφων, τὸν δικαίως ἐπονομασθέντα βασιλέα τῆς εὐθυμίας Μπάμπην Ἄννινον, ὅστις τόσον πλουσίως ἀρτύει τὰ φιλολογικά του προϊόντα διὰ τοῦ Ἀττικοῦ ἅλατος, προθύμως δὲ σπεύσαντα νὰ ἀποστείλῃ τὴν πολύτιμον συμβολήν του εἰς τὸ ἡμέτερον Ἡμερολόγιον.

καὶ ἀποκρύφους κύκλους εὐάριθμοι μύσται, στερρὰν καὶ ἀδιάσειστον ἔχοντες τὴν πεποίθησιν, καταγίνονται μετὰ ζήλου εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ τρόπου τῆς συγκοινωνίας μεταξὺ τοῦ ὁρατοῦ καὶ τοῦ ἀοράτου κόσμου.

Ὑπῆρξεν ὅμως ἐποχὴ καθ' ἣν ἐν τῇ πόλει μας ὁ πνευματισμὸς εἶχε λάβει χαρακτῆρα ἐπιδημίας καὶ σχεδὸν φρενίτιδος. Νέοι καὶ πρεσβύτεροι, σοφοὶ καὶ ἄσοφοι, ἁπλοϊκοὶ καὶ δύσπιστοι κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς μονομανίας τοῦ νὰ ἐμβατεύσωσιν εἰς τὸ μυστήριον, Εἰς τὰς οἰκίας τὰ παιγνιόχαρτα ἐτέθησαν ὑπὸ ἀπαγόρευσιν, τὰ κλειδοκύμβαλα πέριέπεσον εἰς ἀχρηστίαν καὶ ὅλα τὰ τρίποδα τραπέζια μεγάλα καὶ μικρὰ ἐκλήθησαν εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπερφυσικὴν ὑπηρεσίαν. Ἀνεζητοῦντο μανιωδῶς μέχρι τῶν οἰκογενειακῶν ἀδύτων οἱ προνομιοῦχοι ἄρρενες καὶ θήλεις, οἱ ἔχοντες τὰς θαυματουργοὺς ἰδιότητας τῶν μέδιουμ, καθ' ἑσπέραν δὲ εἰς τοὺς φιλικοὺς κύκλους νέοι προσήρχοντο προσήλυτοι καὶ νέοι περίεργοι διὰ νὰ παρασταθῶσιν εἰς τὰ πειράματα, ἅτινα ἐν εὐλαβεῖ σιγῇ ὡς ἱεροτελεστίας, ὑπὸ ὁρικασμὸν συγκινήσεως καὶ ὑπὸ τὰ ρυθμικὰ ἢ ἄρρυθμα κτυπήματα τῶν ποδῶν τοῦ τραπεζίου, τὰ προκαλοῦντα τὰς περοβισμένας κραυγὰς τῆς ἐκπλήξεως τῶν παρεστώτων καὶ τὰ σταυροκοπήματα τῶν ὑπηρετριῶν διεξήγοντο μέχρι βαθείας νυκτός.

Ἓν τῶν μᾶλλον περιέργων πνευματιστικῶν κέντρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὸ μᾶλλον σπουδαῖον ἴσως λόγῳ μορφώσεως τῶν εἰς αὐτὸ φοιτώντων, ἦτο τὸ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Σουρῆ. Ὁλόκληρος ὁ χειμὼν τοῦ 1891 διῆλθε μὲ πνευματιστικὰς ἑσπερίδας. αἵτινες ἐπανελήφθησαν καὶ κατὰ τὰ κατόπιν ἔτη καὶ περὶ τῶν ὁποίων δὲν τολμῶ ἀκόμη νὰ βεβαιώσω ὅτι ἐγκαταλείφθησαν ὁριστικῶς. Τὸν πρῶτον πυρῆνα τοῦ κέντρου ἀπετέλεσεν ὁ οἰκοδεσπότης, ὅστις παρὰ τὴν καυστικὴν καὶ μυκτηριστικὴν θετικότητα τῶν στίχων του ρέπει ἐνδομύχως πρὸς τὴν μυστικοπάθειαν καὶ φλέγεται ἐκ τοῦ πόθου τῆς διευκρινίσεως τῶν μεγάλων φιλοσοφικῶν προβλημάτων, ὁ Πολέμης, ὁ ἥρως τῶν συνεδριάσεων καὶ ἀνεγνωρισμένος μυσταγωγὸς τῶν πνευματιστικῶν πειραμάτων, ὁ Στρατήγης, θερμὸς ὀπαδὸς τῶν πνευματι-

στικῶν ἰδεῶν καί τινες ἄλλοι. ἐν οἷς καὶ ὁ ὑποφαινόμενος. Συνέβησαν δὲ κατ' ἐκείνας τὰς συνεδριάσεις πολλὰ περίεργα καὶ ἀξιομνημόνευτα γεγονότα, quorum pars magna fui, κατὰ τὴν βιργιλιακὴν ἔκφρασιν, ὧν τινα, τὰ ἐν τῇ μνήμῃ μου προχειρότερα, ἐπιτρατήτω μοι ν' ἀναφέρω ἐνταῦθα.

Σπεύδω πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ δηλώσω ὅτι πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ πνευματισμοῦ δὲν κατώρθωσα ἀκόμη νὰ μορφώσω πεποίθησιν σταθερὰν καὶ ἀκλόνητον. Ἐξ ὅσων ἔχω ἀναγνώσει καὶ ἐξ ὅσων ἰδίαις αἰσθήσεσιν ἀντελήφθην δὲν ἠρύσθην ἀρκετὰ τεκμήρια ὥστε νὰ κατανικήσω τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν προβαλλούσας ἀμφιβολίας καὶ νὰ ἐκφέρω ρητὴν καὶ κατηγορηματικὴν γνώμην. Δὲν συντάσσομαι οὔτε μετὰ τῶν ζηλωτῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐν τῇ περισσῇ θέρμῃ τῆς πίστεώς των ἀποδέχονται ἀδιστάκτως καὶ τὸ παράλογον ἀκριβῶς διότι εἶνε παράλογον, συμφώνως πρὸς τὸ περίφημον δόγμα τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου credo quid absurdum· ἀλλὰ καὶ δὲν αἰσθάνομαι συμπάθειαν πρὸς τοὺς οἰηματίας πυρρωνιστάς, ὅσοι ζητοῦσιν ἀποδείξεις μαθηματικὰς περὶ πραγμάτων διαφευγόντων τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν καὶ ἐν τῷ τύφῳ αὐτῶν τάσσουσιν αὐθαιρέτως ὅρια καὶ κηρύττουσιν ἀξιωματικῶς ὡς ἀνύπαρκτον πᾶν ὅ,τι ἀδυνατεῖ νὰ περιλάβῃ ὁ πεπερασμένος αὐτῶν νοῦς. Ὁμολογῶ ὅτι ἀνήκω εἰς τὴν ἀπείρως πολυπληθῆ ὁμάδα τῶν ταπεινῶν πνευμάτων, ἅτινα πρὸ τοῦ μεταιχμίου μεταξὺ τοῦ γνωστοῦ καὶ τοῦ ἀγνώστου, ἐκεῖ ὅπου ἄρχεται τὸ χάσμα τὸ ἐστηριγμένον ἀναμέσον τοῦ φωτὸς τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἐρέβους τοῦ θανάτου, ψιθυρίζει περιδεῶς τὰ σκοτεινὰ μονοσύλλαβα τοῦ Ἁμλέτου, τὰ συνοψίζοντα τὸν αἰώνιον δισταγμὸν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἄλλως τε ἀνεξαρτήτως τῶν θρησκευτικῶν καὶ τῶν φιλοσοφικῶν πεποιθήσεων καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς πιστεύουσιν ἀνεπιφυλάκτως εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν εἶνε φυσικὸς καὶ ἐπιτετραμμένος ὁ δισταγμὸς ὡς πρὸς τὸ δυνατὸν τῆς ἐπικοινωνίας μεταξὺ ζώντων καὶ τεθνεώτων, ἣν ἐπιδιώκει καὶ ἐπαγγέλλεται ὁ πνευματισμὸς καὶ ἣν ὠνειροπόλησαν ἀνέκαθεν αἱ γενεαί, μάτην κοπιῶσαι νὰ καταρρίψωσι τὸν ὑπὸ τῆς φύσεως τεθέντα ἀνυπέρ-

βλητον φραγμόν. Τὰ πορίσματα τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Σουρῆ συνεδριάσεών μας οὐδέποτε ὡς πρὸς τοῦτο ὑπῆρξαν φαεινῶς καὶ ἀδιαφιλονεικήτως πειστικά. Ἀληθῶς ἦσαν ἐνίοτε παράδοξα καὶ ἐκπληκτικά, ὡς λέγου χάριν, ὅτε ὁ Πολέμης ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν φίλου αὐτῷ καὶ προστάτου πνεύματος, ὀνόματι Μυριάδος, ἔγραφε σελίδας ὁλοκλήρους εἰς ὕφος λίαν παρεμφερὲς πρὸς τὸ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἰδίως τῆς Πεντατεύχου καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως, διὰ γραφικοῦ δὲ χαρακτῆρος ὅλως ἀνομοίου πρὸς τὸν συνήθη ἰδικόν του καὶ σφόδρα ἀναλόγου πρὸς τὸν τῶν παλαιῶν θρησκευτικῶν χειρογράφων, πλήρεις δυσνοήτων θεοσοφικῶν θεωριῶν, περιπίπτων πολλάκις εἰς ὑστερικὴν καταληψίαν, ἐξ οὗ καὶ τῇ αὐστηρᾷ τῶν ἰατρῶν παραγγελίᾳ διεκόπησαν τότε πρὸς καιρὸν τὰ πειράματα. Ἀληθῶς οἱ πειραματιζόμενοι κατελήφθησαν ὑπὸ θάμβους καὶ δέους, ὅτε παραστὰς ἀπρόσκλητος εἰς τὴν ὁμήγυριν ἑσπέραν τινὰ ὁ τότε ἐν Ἀθήναις παρεπιδημῶν διάσημος ὑπνωτιστὴς Czinsky ἔκαμε νὰ χοροπηδᾷ ὄχι πλέον τὸ ἐλαφρὸν τρίπουν τραπέζιον, ἀλλὰ τὴν βαρυτάτην τράπεζαν τῆς ἑστιάσεως τῇ ἁπλῇ ἐπαφῇ τῶν δακτύλων τῶν περὶ αὐτήν, ὁδηγοῦντος αὐτοῦ μακρόθεν τὰς κινήσεις της διὰ μαστιγίου καὶ διὰ ἠχηρῶν προσταγμάτων, ὡσεὶ ἐπρόκειτο περὶ ὀρχηστικῶν γυμνασμάτων τιθασσευμένου θηρίου. Συνέβη δὲ καὶ ν' ἀποκαλυφθῶσι κἄποτε διὰ τοῦ τραπεζίου ἀπόρρητα καὶ νὰ γείνωσι δῆλα κρύφια διανοήματα, συντελούσης ἴσως εἰς τὸ θαῦμα καὶ τῆς ἀναμφισβητήτου μεταβιβάσεως τῆς σκέψεως. Ἀλλὰ τὰς περισσοτέρας φορὰς αἱ ἀπαντήσεις ἦσαν ἢ σκοτειναί, ἢ ἀσαφεῖς, ἐσφαλμέναι τελείως, ἢ καὶ μωραί, ἐνίοτε μάλιστα γενόμεναι ἀφορμαὶ κωμικῶν παθημάτων. Τοιοῦτό τι συνέβη ἑσπέραν τινὰ καθ' ἣν κἄποιον πνεῦμα—τὸ τοῦ μακαρίτου ποιητοῦ Γεωργίου Παράσχου, ἂν δὲν ἀπατῶμαι—ἀνήγγειλεν εἰς τὴν ὁμήγυριν μεταξὺ τῶν ἄλλων ὅτι κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ἐξέπνεεν ἱερεὺς ῥῶσσος, διαμένων ἔν τινι οἰκίᾳ τῆς ὁδοῦ Γραβιᾶς, ἧς ὥρισε καὶ τὸν ἀριθμόν. Δύο τρεῖς ἐκ τῶν παρεστώτων, οἱ μᾶλλον περίεργοι, ἔσπευσαν τότε νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν ὑποδειχθεῖσαν οἰκίαν, ἐκεῖ που εὑρισκομένην, διὰ νὰ πιστοποιήσωσι τὴν

ἀκρίβειαν τοῦ πράγματος· ἀλλ' ἐξεπλάγησαν οὐκ ὀλίγον μαθόντες ὅτι οὐδεὶς ῥῶσσος ἱερεὺς κατῴκει ἢ κατῴκησέ ποτε ἐκεῖ, ἀπεδιώχθησαν δὲ ἀποτόμως ὑπὸ τῶν ἐνοικούντων, οἵτινες ἐξέλαβον τὸ πρᾶγμα ὡς ἀνόητον ἀστειότητα. Τὸ πάθημα αὐτῶν ἔμεινεν ἱστορικὸν εἰς τὸν φιλικόν μας κύκλον καὶ ὁσάκις ἀνάλογος ἀποτυχία ἐσημειοῦτο εἰς τὰ πνευματικὰ ἡμῶν πειράματα, ἀνεμιμνήσκόμεθα μετ' εὐθυμίας τοῦ ἐπεισοδίου τοῦ «ῥώσσου παπᾶ».

Ἡ παρατεταμένη ἔντασις τῶν νεύρων, ἡ ἀδιάπτωτος προσοχὴ καὶ ἡ βαθεῖα σιγή, ἥτις ἔπρεπε νὰ πρυτανεύῃ κατὰ τὰς συνεδριάσεις μας ἐκείνας, ὁ φόβος ὁ ἔμφυτος ὁ προερχόμενος ἐκ τοῦ μυστηριώδους ὅπως δήποτε τῆς ἐπιχειρήσεως, ἡ συγκίνησις ἡ προερχομένη ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ συγκοινωνήσωμεν δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου μετὰ προσώπων προσφιλῶν, πρὸ πολλοῦ καταλιπόντων τὸν βίον καὶ ὧν ἡ στέρησις μᾶς εἶχε καταθλίψει περιῆγεν τὴν ὁμήγυριν ἡμῶν συχνάκις εἰς ἀνώμαλον ψυχολογικὴν θέσιν καὶ εἰς στενοχωρίαν καθιστῶσαν ἐπιβλητικὴν τὴν ἀνάγκην φαιδρᾶς τινος παρενθέσεως πρὸς ἀνακούφισιν. Καὶ τότε ἀνοησία τις, ἢ ἀνακρίβεια τερατώδης προκύπτουσα ἐκ τῶν ἀπαντήσεων τοῦ τραπεζίου ἢ εὐφυολογία ἐκφερομένη ἐπικαίρως ὑπό τινος τῶν παρεστώτων ἐχρησίμευεν ὡς ἔναυσμα εἰς τὴν θορυβώδη ἔκρηξιν τοῦ πρὸ πολλοῦ συγκρατουμένου γέλωτος. Κατὰ τὰς τοιαύτας στιγμὰς ἐξήπτετο ἡ χαιρέκακος ἐπιθυμία τῆς ἐξαπατήσεως τῶν ἁπλοϊκωτέρων καὶ ἀπιστοτέρων ἐπενοοῦντο δὲ εἰς βάρος αὐτῶν οἱ ἀστειότατοι τῶν δόλων. Τὸ τραπέζιον ὑψώθη μίαν φορὰν κατὰ δύο τοὐλάχιστον πόδας ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, πρὸς μέγαν θαυμασμὸν καὶ θριαμβευτικὴν ἀγαλλίασιν παρισταμένου τινὸς πνευματιστοῦ φρενοπλήκτου, συρράψαντος ἄλλοτε καὶ δημοσιεύσαντος ἐκτενεῖς τερατολογίας περὶ τῶν πνευματιστικῶν φαινομένων, ἀλλ' ὑψώθη διότι ἀνηγείρετο ἀναιδέστατα ὑπὸ τοῦ ποδὸς ἑνὸς τῶν παρακαθημένων, προσποιουμένου ἐπιτυχῶς θάμβος διὰ τὸ φαινόμενον. Τὸ τραπέζιον ἐμάντευσεν ἄλλοτε ἐπακριβῶς τὸ ποσὸν καὶ τὸ εἶδος τῶν περιεχομένων νομισμάτων εἰς τὸ χαρτοφυλάκιον παρισταμένου δημοσιο-

γράφου, τέως δυσπιστοῦντος, γενομένου δὲ κατόπιν ἕνεκα τῆς σκηνῆς ταύτης ἐκ τῶν μᾶλλον πιστῶν· ἀλλὰ τὸ χαρτοφυλάκιον εἶχε πρότερον ἐπιτηδείως ἀφαιρεθῆ ἐκ τοῦ θυλακίου του προσωρινῶς καὶ ἦτο γνωστὸν τὸ περιεχόμενόν του. Ἄλλοτε ἵνα πεισθῆ κάποιος Θωμᾶς ἐκ τῶν νεωστὶ προχωρησάντων εἰς τὴν ἡμετέραν ὁμάδα, προεκλήθη τὸ λαλοῦν διὰ τοῦ τραπεζίου πνεῦμα νὰ σβύσῃ ἂν ἠδύνατο τὸ φῶς τῆς λυχνίας τῆς κρεμαμένης ἄνωθεν τῆς τραπέζης καὶ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ δωματίου πάντες οἱ παρευρισκόμενοι—κατ' ἀπαίτησιν τοῦ πνεύματος—ἀναμένοντες μετὰ προσποιητῆς καὶ ἀγωνιώδους προσδοκίας τὸ ἀποβησόμενον· τὸ φῶς ἐσβέσθη τῷ ὄντι καὶ ὁ Θωμᾶς ἔμεινε κεχηνὸς καὶ ἄναυδος· ἀλλ' ἠγνόει ὅτι εἶχε μείνει κεκρυμμένος ὑπὸ τὴν τράπεζαν εἷς τῶν τοῦ ὁμίλου, ὅστις εἶχεν ἀναλάβει νὰ ἐκτελέσῃ ἔργα πνεύματος ἀοράτου. Κάποτε δὲ εἰς τὰς συνεδριάσεις ἡμῶν ἠθέλησε δικαίως νὰ προσέλθῃ δικολάβος τις ἐκ Πελοποννήσου, μεσήλιξ, τύπος περιεργότατος, οὐχὶ βεβαίως κατὰ πάντα ἄρτιος τὰς φρένας, τοῦ ὁποίου ἡ εὐπιστία παρέσχε στάδιον εἰς πολλὰς εὐθύμους καὶ ἱλαρὰς σκηνάς. Ἐπίστευεν οὗτος εἰς τὴν ὕπαρξιν θησαυροῦ τεθαμμένου ὑπὸ τὴν γῆν, εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ὁποίου ἀπὸ ἐτῶν μανιωδῶς κατεγίνετο· ἀλλ' ὁ διάβολος, ὡς ἔλεγε, τὸν ἠμπόδιζε καὶ ὁσάκις ἡ σκαπάνη προσήγγιζεν εἰς τὸ ποθητὸν σημεῖον, παρελάμβανεν ὁ ἐπικατάρατος τὸν θησαυρὸν καὶ τὸν μετέφερεν ἀλλαχοῦ. Ὅθεν ἐπεκαλεῖτο τὴν συνδρομὴν τῶν πνευμάτων καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ εἰσεχώρησεν εἰς τὸν ἰδικόν μας πνευματιστικὸν κύκλον, τοῦ ὁποίου τὰς ἐργασίας διεσάλπιζεν ἡ καθημερινὴ χρονογραφία τῶν ἐφημερίδων. Ἀνεκδιήγητα εἶνε τὰ παίγνια τὰ γενόμενα διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀφελοῦς δικολάβου καὶ αἱ κωμικαὶ πληροφορίαι καὶ αἱ ἀλλόκοτοι ὁδηγίαι αἱ διδόμεναι πρὸς αὐτὸν ἐκ μέρους δῆθεν τῶν πνευμάτων πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του, ἕως ὅτου ἀπελπισθεὶς νὰ συναγάγῃ θετικόν τι ἐκ τῶν ἀκαταλήπτων καὶ συγκεχυμένων ἐκείνων χρησμῶν, ἔπαυσε φοιτῶν εἰς τὰς συνεδριάσεις. Ἀλλ' οἱ προσήλυτοι δὲν ἔλειπον καὶ τοὺς ἀπομακρυνομένους ἐξ

ἀπογοητεύσεως εἴτε ἐξ ἄλλης αἰτίας ἀντικαθίστων διαρκῶς ἕτεροι περίεργοι.

Μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ γηραιὸς Ραγκαβῆς, ὅστις ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ἐκ πεποιθήσεως πιστεύων εἰς τὸ φαινόμενον τῶν κινουμένων τραπεζῶν, διεξαγαγὼν μάλιστα ἄλλοτε, πρὸ πεντηκονταετίας καὶ σφοδρὸν δημοσιογραφικὸν ἀγῶνα, πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἰδεῶν του, μετὰ ζήλου δ' ἐγκύπτων μέχρι τῶν τελευταίων του ἡμερῶν εἰς τὰς πνευματιστικὰς μελέτας. Τώρα βεβαίως ὁ σοφὸς πρεσβύτης, θὰ γινώσκῃ, ἐὰν ὑπάρχῃ, τὸ πέραν τοῦ τάφου μυστήριον, τοῦ ὁποίου τὴν λύσιν ἐπεδίωξε δι' ὅλης του τῆς ζωῆς, καθότι ὀλίγον μετὰ ταῦτα χρόνον παρέδιδεν ἥρεμος τὸ πνεῦμα ἐν τῇ μικρᾷ καὶ πενιχρᾷ τῆς λεωφόρου τοῦ Πανεπιστημίου οἰκίᾳ, ἔνθα κατῴκει καὶ ἔνθα σήμερον ὑπάρχει ἐντετειχισμένη ἡ ἀναμνηστικὴ πλάξ. Τότε ὅμως κατεχόμενος καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆς περιεργείας, προσήρχετο προθύμως εἰς τὸν ὅμιλον ἡμῶν τῶν νεωτέρων, γοργὸς καὶ σφριγηλὸς καὶ ἐν τῇ γεροντικῇ του ἡλικίᾳ, μὲ τὴν μακρὰν πολιάν του κόμην, τὸ βραχύ του ἀνάστημα καὶ τὴν τόσον ἐκφραστικὴν καὶ εὐφυᾶ φυσιογνωμίαν, πάντοτε χαρίεις καὶ στωμύλος, μεταδίδων ἡμῖν τὰς παντοειδεῖς του γνώσεις καὶ ἀφηγούμενος παντοῖα διασκεδαστικὰ ἀνέκδοτα.

Ἐσπέραν τινὰ παρευρίσκετο καὶ αὐτὸς εἰς τὴν συνεδρίασιν, καθ' ἣν ἱεροφάντης τῶν χρησμῶν τοῦ τραπεζίου συνέπεστε νὰ εἶνε ὁ ὑποφαινόμενος· ἡ συνήθης κωμῳδία εἶχε παρασκευασθῆ ἐκ τῶν προτέρων πρὸς κατάπληξιν νεήλυδός τινος δυσπίστου, ἀπαιτοῦντος ὅπως μαντεύσῃ τὸ τραπέζιον λέξιν γραφεῖσαν ἐκ τῶν προτέρων, σημειωθεῖσαν δὲ ἐπὶ τεμαχίου χάρτου συμπτυχθέντος καὶ ἀποκρυβέντος ἐπιμελῶς, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν παρακαθημένων εἰς τὸ τραπέζιον. Ἀλλ' ἡ λέξις εἶχεν ὑπαγορευθῆ παρ' ἐμοῦ ἐκ τῶν προτέρων εἰς τοὺς συνωμότας, ἦτο δὲ αὕτη «Γαυγάμηλα», τὸ ὄνομα τῆς ἐν Ἀσσυρίᾳ κώμης παρὰ τ' Ἄρβηλα, ἔνθα ἔλαβε χώραν ἡ τελευταία νικηφόρος μάχη τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τοῦ Δαρείου, ἥτις δὲν εἰξεύρω πῶς μοὶ ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν, ὡς ἀσυνήθης καὶ δυσμάντευτος, κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκεί-

νην. Τὸ τραπέζιον ἤρχισε νὰ σημειώνῃ μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν κτύπων τ' ἀποτελοῦντα αὐτὴν γράμματα, ὅτε δ' ἐσχηματίσθη ἡ πρώτη συλλαβὴ Γ α υ, κάποιος ἀστεῖος ἐκ τῶν παρεστώτων ἀνεφώνησε:

—Θὰ εἶνε τὸ πνεῦμα κανενὸς σκύλλου!

Ἐν τούτοις ἡ λέξις ἀπεδόθη τελεία πρὸς δεινὴν ἀπορίαν καὶ ἔκπληξιν τοῦ δυσπίστου, ἀλλὰ καὶ πρὸς θυμηδίαν ὅλων τῶν ἄλλων καὶ μάλιστα τοῦ γηραιοῦ Ραγκαβῆ, πρὸς ὃν ἐκ σεβασμοῦ εἶχεν ἀνακοινωθῆ τὸ παιζόμενον παιγνίδιον.

Ἀνεπόλησα πάντα ταῦτα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς δημοσιεύσεως ὑπό τινων ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων τῶν θαυμαστῶν πορισμάτων πνευματιστικῶν πειραμάτων, γενομένων κατ' αὐτὰς ἐν Καλάμαις καὶ ἐν Σπάρτῃ. Διότι ὅπως ὑπάρχει κεντρόφυξ δύναμις διὰ τὴν πρωτεύουσαν, ὡς εἶπον ἐν ἀρχῇ, ὑπάρχει καὶ δύναμις κεντρομόλος, διὰ τῆς ὁποίας πᾶν τὸ συμβαῖνον ὁπωσοῦν σοβαρὸν καὶ παράδοξον καὶ ἐκφεῦγον τοῦ κύκλου τοῦ συνήθους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καθίσταται αἰσθητὸν καὶ ἐν τῇ πρωτευούσῃ. Εἰς τοιαύτην δέ τινα κατηγορίαν ὑπάγονται καὶ τὰ πνευματιστικὰ φαινόμενα τὰ παρατηρηθέντα εἰς τὰς δύο ρηθείσας πόλεις. Φαίνεται ὅτι συμβαίνουσιν ἐκεῖ πέραν διὰ τοῦ τραπεζίου πράγματα ὄντως καταπληκτικά. Οἱ νεκροὶ συνδιαλέγονται προθύμως καὶ διὰ μακρῶν μετὰ τῶν ζώντων, λύουσι προβλήματα καὶ ἀπορίας, ἐκθέτουσι μακροσκελεῖς φιλοσοφικὰς θεωρίας. Οἱ νεκροὶ δὲ οὗτοι δὲν εἶνε τυχαῖοι· οἱ πνευματισταὶ τῶν Καλαμῶν καὶ τῆς Σπάρτης, ἀριστοκρατικοὶ περὶ τὴν ἐκλογήν, καλοῦσιν ἐκ τοῦ κόσμου τῶν νερτέρων τὰς σκιὰς τῶν μᾶλλον ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῶν παρελθουσῶν γενεῶν καὶ τὰς καθυποβάλλουσιν εἰς ἀνακρίσεις. Ἃς ἐκεῖναι ὑφίστανται μετὰ παραδειγματικῆς ὑπακοῆς. Ἰδιαιτέρως ὅμως ἀρέσκονται νὰ προσκαλῶσι τοὺς ἄνδρας τοὺς διαπρέψαντας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ. Ὁ Καποδίστριας καὶ ὁ Ὄθων, ὁ πρῶτος Κυβερνήτης καὶ ὁ πρῶτος τῆς Ἑλλάδος βασιλεὺς μετὰ πολλῆς τῆς συγκαταβάσεως ἀποκαλύπτουσιν εἰς αὐτοὺς τ' ἀπόρρητα τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτικῆς των, ἀναλαμβάνουσι δὲ προθύμως καὶ ἔργα μάντεων, χρη-

σμοδοτοῦντες περὶ τοῦ μέλλοντος. Ὁ δὲ Κορφιωτάκης, Λακεδαιμόνιος πολιτευτής, χρηματίσας ὑπουργὸς ἐπὶ Ὄθωνος καὶ δολοφονηθεὶς ἐν Ἀθήναις πρὸ πεντηκονταετίας καὶ πλέον, παρέχει ἀφειδεῖς ἱστορικὰς διηγήσεις καὶ πληροφορίας, εἰ καὶ περιπίπτει ἐνίοτε εἰς λάθη χρονολογικά, ἐξ ἐπιδράσεως, φαίνεται, τοῦ ὕδατος τῆς λήθης, τὸ ὁποῖον ἀφεύκτως θὰ ἔπιε διαβὰς τὸν Ἀχέροντα, ὡς ὅτε βεβαιοῖ ὅτι ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς ὑπὸ τὸν Κωλέττην τῷ 1850, ἐνῷ ὁ Κωλέττης εἶχεν ἀποθάνει κατὰ τὸ 1846. Δὲν ἐνθυμοῦμαι δὲ τίς ἄλλος ἐκ τῶν ἐπιφανῶν ἀναλαμβάνει φιλοφρόνως νὰ μεταδίδῃ εἰς τὴν ὁμήγυριν εἰδήσεις περὶ τῶν συμβάντων τοῦ Ρωσσοϊαπωνικοῦ πολέμου, ἀπουσιάζων ἐπί τινας στιγμὰς εἰς Πόρτ-Ἀρθοὺρ ἢ εἰς Βλαδιβοστὸκ καὶ ἐπανακάμπτων ἀστραπιαίως ὅπως ἀναγγείλῃ τὰ γενόμενα ἐκεῖ κάτω εἰς τὰ παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ. Εἶνε ἄπορον δὲ ἀληθῶς πῶς οἱ πνευματισταὶ τῶν ἐπαρχιῶν δὲν ἐσκέφθησαν ἀκόμη, ἀφοῦ ἀπέκτησαν τοιοῦτο πολύτιμον καὶ ἀπαράμιλλον μέσον συγκοινωνίας, νὰ ἱδρύσωσι συστηματικὴν ὑπηρεσίαν μεταβιβάσεως εἰδήσεων, ἥτις θὰ περιῆγεν εἰς χρεωκοπίαν ὅλα τὰ τηλεγραφικὰ πρακτορεῖα τοῦ κόσμου καὶ θὰ ἠνάγκαζε καὶ αὐτὸν τὸν Μαρκόνην ν' αὐτοκτονήσῃ ἐκ πείσματος.

Ἐμνήσθην ὅμως ἤδη ὅλων τῶν περιστατικῶν τῶν ἡμετέρων παλαιῶν πνευματιστικῶν συνεδριάσεων διὰ νὰ προσθέσω ἀκριβῶς ὅτι ὁσάκις ὁ πνευματισμὸς φθάσῃ εἰς τοιοῦτο σημεῖον, ὁ κατήφορος τῆς κωμῳδίας ἐπακολουθεῖ ἀκράτητος. Οἱ προνομιοῦχοι θνητοὶ τῶν ἐπαρχιακῶν πόλεων, οἱ εὐτυχήσαντες νὰ ἐξασφαλίσωσι τόσην ἄνετον συγκοινωνίαν μετὰ τῆς σκοτεινῆς χώρας τῶν ψυχῶν, ὁπόθεν οὐδείς ποτε ταξειδιώτης ἐπέστρεψεν, ὡς λέγει ὁ Σαιξπῆρος, καὶ οἱ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐξιστάμενοι διὰ τὰ ἐξαίσια ταῦτα πειράματα, πρέπει νὰ μὴ λησμονῶσιν ὅτι ὁ περισσὸς καὶ ἄνευ χαλινοῦ καὶ περισκέψεως ζῆλος καὶ ἡ ἄνευ στάθμης καὶ ἐπιπόλαιος ἐπιθυμία πρὸς ἐξακρίβωσιν παραπλησίων ζοφερῶν μυστηρίων ἄγουσιν ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν ἀπάτην, ἀπάτην εἴτε ἐνεργητικήν, εἴτε αὐτοπαθῆ, παραγομένην ἐκ τῆς αὐθυποβολῆς. Ὁ πνευματισμὸς περιέχει ὑπὲρ πᾶν ἄλλο

πρόβλημα τὸν μέγαν τοῦτον κίνδυνον τῆς ἑκουσίου ἢ ἀκουσίου ἀγυρτείας καὶ διὰ τοῦτο, μολονότι κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τὰ φαινόμενα αὐτοῦ περιῆλθον ὑπὸ τὴν ἐξέτασιν μεγάλων καὶ πεφωτισμένων νόων, ἀκόμη δὲν ἐπαρουσίασεν ἀποτελέσματα πειστικὰ καὶ ἀνεπίδεκτα ἀμφιβολίας. Ὁ πέπλος ὁ πυκνός, δι' οὗ περικαλύπτεται τὸ μέγα μυστήριον τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου καὶ τὸν ὁποῖον προσπαθεῖ νὰ διασχίσῃ ἡ ἀνθρωπίνη δίψα τῆς γνώσεως ὑπὸ τὴν δᾳδα τῆς ἐπιστήμης, παραμένει ἀδιαπέραστος καὶ μάλιστα ὅσαι περισσότεραι καταβάλλονται προσπάθειαι, τόσον περισσότερον περισφίγγεται ὑπὸ τῆς φύσεως, ζηλοτύπου διὰ τὸ μυστικόν της. Ἴσως ἐν τῇ σοφῇ αὐτῆς προνοίᾳ ἡ Δύναμις ἡ ἐφορῶσα τὰ πάντα ἐθέσπισεν, ὅπως τὸ μυστήριον παραμένῃ ἐσαεὶ ἄδηλον καὶ διὰ τοῦτο ὅσον καὶ ἂν κοπιάζωσι σήμερον οἱ μύσται τῶν τραπεζίων τῶν Καλαμῶν καὶ τῆς Σπάρτης καὶ ὅσας ἐρεύνας καὶ ἂν καταβάλλωσιν αἱ μέλλουσαι γενεαί, οὐδεμία πτυχὴ τοῦ πέπλου προώρισται ν' ἀνασυρθῇ.

Ἐν Ἀθήναις κατ' Ἰούλιον τοῦ 1904.

ΜΠΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ

Ὁ ὑποψήφιος

Τοὺς μέτρησε, τοὺς χώρισε σὰν ἦρ' ἀπ' τὸ σιτάρι
Καὶ βέβαιος ξεκίνησε τὴν ἐκλογὴ νὰ πάρῃ.
Μὰ εἶδε μαῦρα σύννεφα νὰ φθάνουν ἀπὸ πέρα,
Μαῦρο χαλάζι ἔπεφτε στὴν κάλπη του ὅλη 'μέρα,
Κι' ὅταν τοῦ ἀντιπάλου του ἀντήχησαν τά ζήτω,
Καὶ πανταχόθεν θύελλα τοῦ γιούχα ἠπειλεῖτο,
Καὶ τενεκέδες ἔρρυθμοι μαζὺ μὲ βαρελότται,
Ἀφεὶς τὴν κάλπην ἔφυγεν ὡσὰν βρεγμένη κόττα.

ΕΥΑ

ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΤΟ ΔΡΑΜΑ

Τὸ δρᾶμα ἔχει ἀρχαιοτάτην τὴν καταγωγήν, ἀλλ' ἐν ᾗ σήμερον λαμβάνεται ἐννοίᾳ, εἶνε διδασκαλία μικτοῦ εἴδους, μεταξὺ τραγῳδίας καὶ κωμῳδίας, οὐτινος ἡ πρᾶξις σπουδαία μὲν κατ' οὐσίαν, συνήθως δὲ οἰκιακὴ τὴν μορφήν, παραδέχεται πᾶν εἶδος προσώπου καὶ ἀνέχεται πάντα τὰ αἰσθήματα. Μάτην ἡ κλασικὴ σχολὴ ἐζήτησε νὰ πολεμήσῃ αὐτὸ ὡς ἐξ ἴσου ἀποδοκιμαζόμενον ὑπὸ τῆς Μελπομένης καὶ τῆς Θαλείας, ὡς μορφὴν καταπτώσεως καὶ βαρβαρισμοῦ. Μάτην Ναπολέων ὁ Μέγας, ὁ μὴ ἀγαπῶν τὰ ἀμφίβολα εἴδη, ὠνόμαζεν αὐτὸ καταρρονητικῶς τραγῳδίαν ὑπηρετριῶν. Τὸ δρᾶμα ἀντέσχε πρὸς πάσας τὰς προσβολὰς καὶ ἠδυνήθη νὰ προσελκύσῃ πᾶσαν ἔξοχον ἱκανότητα καὶ νὰ ἀποβῇ τὸ προσφιλὲς ψυχαγώγημα πασῶν τῶν τάξεων τῆς κοινωνίας.

Ἡ ἱστορία τοῦ δράματος τῆς ρομαντικῆς σχολῆς, ἧς τὸ πρόγραμμα ὁ ἡγέτης αὐτῆς διεσάλπισεν ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Κρόμβελ κατέχει τὴν θέσιν της ἐν τῇ γαλλικῇ φιλολογίᾳ. Κατὰ τὸν συναφθέντα τότε πόλεμον μεταξὺ τῶν κλασικῶν, ζητούντων νὰ διαιωνισθῶσι καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ αἱ ἀρχαῖαι μορφαὶ τῆς ποιήσεως, καὶ τῶν νεωτεριζόντων ρομαντικῶν, ἡ νίκη ἀπέβη ὑπὲρ τῶν τελευταίων, διότι ἦτο ἀδύνατον καὶ ἄλλως νὰ συμβῇ. Νέα τέχνη καὶ νέος κώδηξ καθορίζων αὐτὴν ἀνῆλθεν ἐπὶ τὴν σκηνήν. Νέοι δὲ ἠθοποιοὶ νέου πνεύματος, ἐράνησαν ὅπως διερμηνεύσωσι τὸ νέον δρᾶμα. Τὸ δρᾶμα τοῦτο τῆς ρομαντικῆς σχολῆς ἔζησε· σήμερον οὐδεὶς πλέον σκέπτεται νὰ προσβάλῃ

αὐτό. Οἱ νέοι σπεύδουσι μετὰ περιεργείας νὰ ἀκούσωσι διδασκόμενον τὸν Ἐρνάνην· χειροκροτοῦσιν εἰς τὰ] ὡραῖα αὐτοῦ ποιητικὰ μέρη καὶ μετὰ σεβασμοῦ προφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου ποιητοῦ. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα μένει ἕως ἐδῶ. Οἱ διευθυνταὶ τῶν θεάτρων, δὲν ζητοῦσι πλέον παρὰ τῶν συγγραφέων ρομαντικὸν δρᾶμα, οἱ συγγραφεῖς δὲν σκέπτονται νὰ γράφωσι τοιοῦτον, καὶ τὸ κοινὸν δὲν σκέπτεται νὰ τὸ ζητήσῃ. Διδασκαλία δράματος τῆς ρομαντικῆς σχολῆς, οὐδεμίαν συζήτησιν ἢ ἐπίκρισιν προκαλεῖ πλέον. Εἶνε τόσον μεμακρυσμένον τῆς ἐποχῆς ἡμῶν, τόσον ξένον καὶ τῶν ἠθῶν καὶ τῶν διαθέσεών μας, ὥστε δὲν ὑπράχει φόβος μήτοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ χυτηρίου ἀναφανῶσι καὶ ἄλλα ἔργα. Ἐν τούτῳ κεῖται τὸ ἀλάνθαστον δεῖγμα τῆς ἐπικρατούσης σχολῆς. Τὸ πρῶτον αὐτῆς ἔργον, ἐμπνέει παρόμοια καὶ ζωογονεῖ τὸ εἶδος. Συγγραφεῖς καὶ θεαταὶ ζῶσι διὰ τῶν αὐτῶν παλμῶν, προσδοκοῦσι, θέλουσι, δημιουργοῦσι τὰ αὐτά. Εὐθὺς ὡς ἡ συμφωνία αὕτη παύσῃ μεταξὺ τῶν συγγραφέων καὶ τοῦ κοινοῦ, ἡ σχολὴ αὕτη ἀπονεκροῦται· δυστυχῶς δὲ ὑπάρχουσι πράγματα, ἅτινα δὲν ἐπαναλαμβάνονται πλέον.

Ἐν τούτοις τὸ γαλλικὸν δρᾶμα, ἀποβὰν ἁπλοῦν βιοποριστικὸν τεχνούργημα, κατέπεσεν ἀπὸ τοῦ ὕψους, εἰς ὃ εἶχον ἀναβιβάσει αὐτὸ ὁ Βίκτωρ Οὐγγώ, ὁ Ἀλέξανδρος Δουμᾶς, ὁ Ἀλφρέδος δὲ Βινύ, ὁ Σουλιέ, ὁ Σύη, ὁ Βαλζάκ, ὁ Φεβάλ, ἡ Σάνδη καὶ λοιποί. Ἡ ἀπειρία τῶν θεάτρων, ἅτινα κατὰ τὰ δύο ἔτη, τὰ ἐπακολουθήσαντα τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1830. εἶχον ἱδρυθῇ ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Σηκουάνα, δυνάμει τοῦ δικαιώματος τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἣν οἱ Γάλλοι ἠξίουν ὅτι ἔλαβον κατὰ τὸν Ἰούλιον, κατειργάζετο ἔργα, ἐν οἷς τὸ φιλολογικὸν ζήτημα, τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ, καὶ πολλάκις τὰ καλὰ ἤθη οὐδαμῶς ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψιν καὶ παρεωθοῦντο τὰ παραδείγματα τῶν μεγάλων διδασκάλων τῆς δραματικῆς τέχνης.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ λήξαντος αἰῶνος ἤρξαντο νὰ ἀναφαίνωνται ἔργα, ἅτινα δὲν εἶνε οὔτε κωμῳδία, οὔτε κωμειδύλλιον, οὔτε

τραγῳδία, οὔτε δρᾶμα καὶ εἰς ἃ ἐδόθη ἡ ἀφηρημένη πως ὀνομασία pièces. Εἶτα ἀνεφάνησαν αἱ μεγάλαι δραματικαὶ συνθέσεις, αἱ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ὑποδεχθεῖσαι, ἐν αἷς ὅπως καὶ ἐν τοῖς νέοις μυθιστορήμασι παρέχεται μείζων προτοχὴ περὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν λεπτομερειῶν καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν τύπων, ἢ τὴν πλοκὴν καὶ τὴν δρᾶσιν.

Εἰς τὰ ἔργα ταῦτα ἡ κριτικὴ δὲν ἀναζητεῖ πλέον νὰ ἴδῃ ἐὰν ἐφυλάχθησαν νόμοι καὶ κανόνες δραματικῆς τέχνης, διότι οὔτε νόμοι, οὔτε κανόνες ὑπάρχουσι πλέον. Ὁ συγγραφεὺς ὀφείλει μόνον νὰ συμβαδίζῃ μετὰ τῆς κοινωνίας, ἣν αἴθουσα θεάτρου ἐκπροσωπεῖ· εἰς τὸ πνεῦμα δέ, τὴν ἱκανότητα καὶ ἐπιτηδειότητα αὐτοῦ, ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιτυχία, ἢ ἡ ἀποτυχία τοῦ ἔργου του. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁ σύγχρονος δραματοποιός, ὡς θέμα λαμβάνει κοινωνικὸν τῆς ἡμέρας ζήτημα. Ἀλλὰ τὸ ἔργον του, τί εἶνε; κωμῳδία; τραγῳδία; δρᾶμα; . . . . . Τίς τὸ ἠξεύρει· ὀλίγον διαφέρει ἡ ὀνομασία αὐτοῦ καὶ τὸ εἶδος, εἰς ὃ ἀνήκει. Τὸ κοινὸν ἀποφασίζει μόνον, ἂν ἦνε καλόν, ἢ κακόν, ἡ κριτικὴ ἀποδέχεται τὴν ἀπόφασιν ταύτην τοῦ κοινοῦ, οἱ δὲ ξένοι σπεύδουσιν εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ ἔργου. Δὲν συνέβαινε τὸ αὐτὸ μὲ τὸ δρᾶμα τῆς ρομαντικῆς σχολῆς, ὅπερ ἀναλαβὸν τὸν ριψοκίνδυνον ἀγῶνα τῆς κατασυντρίψεως μιᾶς ἀρχαίας μεθόδου, ἣν σειρὰ ἀριστουργημάτων ἐξεπροσώπει, ὤφειλε καὶ τοῦτο νὰ στηρίζηται ἐπὶ ὡρισμένης μεθόδου, ἐπὶ νόμων καὶ κανόνων. Τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο εὐχερές· δὲν ἦτο εὐχερὲς νὰ καταβιβάσωσιν ἀπὸ τῶν στηλοβατῶν αὐτῶν τοὺς Κορνηλίους καὶ τοὺς Ρακίνας, ἀλλ' ἐνίκησαν διότι ἦτο ἡ ἐποχὴ τῆς βασιλείας τοῦ Σαιξπήρου καὶ τοῦ Σιλλέρου. Ὑπάρχουσι πάντοτε στεναὶ σχέσεις μεταξὺ ἀρχῆς τινος μιᾶς ἐποχῆς καὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης. Τὸ πνεῦμα μιᾶς ἐποχῆς, τὰ ἤθη, αἱ ἰδέαι, τὰ αἰσθήματα, αἱ προλήψεις αὐτῆς, ὁρίζουν κατὰ πρῶτον τὴν μορφὴν τοῦ ἔργου, εἶτα ἡ ἐπικρατοῦσα μέθοδος προσκολλομένη εἰς τὴν μορφὴν ταύτην, τὴν τροποποιεῖ, καὶ τὴν καθορίζει διά τινα χρόνον. Οὐδὲν ἀφρονέστερον καὶ πολέμιον πρὸς αὐτὴν τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, τοῦ νὰ ζητῆται ἡ μορφὴ αὕτη νὰ διαι-

ωνισθῇ. Ἡ γενεά, ἥτις παρέστη εἰς τὴν γένεσίν της, καταθέλγεται ἐκ σεβασμοῦ καὶ φρονεῖ μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι οὐδὲν αὐτῆς ἐγένετο, ἢ δυνατὸν νὰ γείνῃ τελειότερον· καὶ ὅτι οἱ μέλλοντες αἰῶνες ὀφείλουσι νὰ κανονισθῶσιν ἐπὶ τοῦ ὑποδείγματος τούτου τῆς τελειότητος. . . , . . . Ἀλλ' ἰδοὺ ὅτι μετὰ τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα τὸ πολὺ ἔτη, νέα γενεὰ ἀπηυδηκυῖα νὰ παρίσταται εἰς ἔργα, μὴ ἀποκρινόμενα πλέον εἰς τὰς ἰδέας, τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς διαθέσεις της, ἀξιοῖ νὰ μορφώσῃ ἰδίαν μορφὴν τέχνης. Ἐὰν εἶνε ἀνωτέρα ἢ κατωτέρα τῆς προηγηθείσης, τοῦτο οὐδαμῶς τὴν ἐνδιαφέρει· ἀρκεῖ νὰ τὴν εὐαρεστῇ καὶ νὰ ἦνε ἔργον της. Τὸ τοιοῦτον συμβαίνει κυρίως εἰς τὴν δραματικὴν φιλολογίαν. Τὸ θέατρον εἶνε κοινωνικὸν ψυχαγώγημα. Πλούσιοι καὶ πτωχοί, ἀμαθεῖς καὶ εὐπαίδευτοι, νέοι καὶ γέροντες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πάντες λαμβάνουσι μέρος. Λυρικὸς ἢ ἐπικὸς ποιητὴς ἵσταται ὑπεράνω τοῦ πλήθους· ὁ δραματικὸς ὅμως, ὀφείλει νὰ ἦνε πάντοτε ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ. Τὸ πλῆθος τοῦτο, ὅπερ ἐκπροσωπεῖ, ὡς εἴπομεν, μία αἴθουσα θεάτρου, ὁ δραματικὸς συγγραφεὺς διανοούμενος, συλλαμβάνει καὶ ἐκτελεῖ τὸ ἔργον του καὶ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πλήθους τούτου, εὑρίσκεται ἡ ἱκανοποίησις, τὸ ὑλικὸν κέρδος καὶ ἡ δόξα. Συνεπῶς, ἐὰν ἡ κοινωνία δὲν δύναται νὰ ὑποταχθῇ εἰς νόμους καὶ κανόνας, ὁ δραματικὸς συγγραφεὺς ὀφείλει καὶ οὗτος νὰ παρίδῃ τούτους. Εἰς τὴν χώραν τῆς τέχνης ἐπιτρέπονται τοιαῦται ἐπαναστάσεις. Ὁ Σαρδοῦ ἠθέλησέ ποτε νὰ γράψῃ ἓν ἀριστούργημα τὸ Μῖσος. Ἀλλ' ὑπεχρεώθη ὑπὸ τῆς συγχρόνου αὐτοῦ κοινωνίας νὰ παραιτηθῇ ἀριστουργημάτων, τὰ ὁποῖα αὕτη δὲν ἐννοεῖ καὶ παρητήθη. Οἱ σύγχρονοι δραματικοὶ συγγραφεῖς ἀδιαφοροῦσι περὶ τῆς κρίσεως τῶν μεταγενεστέρων, ἀρεστοὶ μόνον θέλοντες νὰ φαίνωνται, ἐπιλαμβάνονται τῶν κοινωνικῶν ἐκείνων θεμάτων, ἅτινα προκαλοῦσι τὸ διαφέρον. Κατὰ φυσικὸν λόγον, ἡ χειραφέτησις τῶν γυναικῶν ἀπασχολεῖ ἀπὸ εἰκοσαετίας τούς τε μυθιστοριογράφους καὶ τοὺς συγγραφεῖς θεατρικῶν παραστάσεων. Ἡ μέθοδος καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δέ, εἶνε ἁπλῆ, ἀλλὰ συστηματική· συνίσταται δὲ αὕτη εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς

γυναικὸς καὶ τὴν ταπείνωσιν τοῦ ἀνδρός. Παριστῶσι τοῦτον βίαιον, ὠμόν, τραχύν, τὴν κεφαλὴν ἔχοντα κενήν, ἄνευ αἰσθημάτων, ἄνευ καρδίας. Δὲν εἶνε πλέον ὁ ἥρως τῶν ἄλλοτε ἡμερῶν, ὁ τοσοῦτον ποθούμενος, τοσοῦτον λατρευόμενος ὑπὸ τῆς γυναικός· εἶνε μικρὸς καὶ ποταπὸς δήμιος αὐτῆς, ἥτις μειλίχιος πάντοτε ὑποκύπτει εἰς τὸν ζυγὸν μετὰ δακρύων, ἅτινα σπαράσσουσι τὴν καρδίαν. Οἱ δραματικοὶ συγγραφεῖς, δὲν φαίνονται σεβόμενοι οὐδεμίαν τῶν ἀρχαίων παραδόσεων. Ἀλλ' ὑψοῦσι τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς γυναικός. Αἱ θεατρικαὶ αἴθουσαι ἀντηχοῦσιν ὑπὸ τῶν ψυχρῶν συζητήσεων τοῦ γυναικείου ζητήματος. Οὔτε κωμῳδία, οὔτε κωμειδύλλιον, οὔτε μελλοδραμάτιον ἀναφαίνεται, χωρὶς νὰ λείπῃ καὶ μία στροφὴ ὑπὲρ τῶν «δικαιωμάτων τῆς γυναικός».

Οἱ σήμερον δραματικοὶ συγγραφεῖς μετ' ἀξιοθαυμάστου ἀδιαφορίας, καταφρονοῦντες τοὺς νόμους καὶ τὰς συνθήκας, καταφέρονται δριμύτατα κατὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, καὶ ἐκ τινων ἐξαιρετικῶν περιστάσεων ἐξάγοντες γενικοὺς κανόνας, ζητοῦσι τὴν ἀνατροπὴν αὐτοῦ. Ὁ οἰκογενειακὸς βίος τῆς σήμερον καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ Εὐρώπῃ. δὲν διαφέρει πολὺ τῶν παρελθόντων χρόνων· ἀλλ' ἡ ἐποχὴ ἡμῶν ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ ὠθῇ τὰ πράγματα μέχρι τοῦ τραγικοῦ. Καὶ μολονότι τὸ πρᾶγμα εἶνε φαεινόν, μέγας ἀριθμὸς ἀνδρῶν, χειροκροτεῖ παταγωδῶς τὰς ἀξιοθρηνήτους εἰκόνας, ἃς οἱ νέοι δραματικοὶ συγγραφεῖς προσφέρουσι, τοῦ συζυγικοῦ βίου. Καὶ ὅμως τὰ γυναικεῖα ταῦτα θύματα, μιᾶς φιλολογίας κακουργοδικείων καὶ πολιτικῶν δικαστηρίων, μετριώτατον διαφέρον κινοῦσι, διότι τὰ δῆθεν θύματα ταῦτα δὲν εἶνε, ἀλλ' ἢ ἀντάρτιδες καὶ ἀναρχικαί. Τὰ δάκρυα μιᾶς γυναικός, ἀληθῶς δυστυχοῦς, εἶνε σεβαστά· καὶ τὸ γυναικεῖον ζήτημα, ἐν πολλοῖς ἔχει ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ δίκαιον. Ἀλλ' αἱ ἡρωίδες τῶν νῦν δραματικῶν παραστάσεων, ἐν συνωμοσίᾳ μετὰ τῶν συγγραφέων αὐτῶν, ἐξωθοῦσι τὰ πράγματα εἰς τοιοῦτον ὑπερβολικὸν σημεῖον, ὥστε τὸ ἀληθὲς ὑπὲρ αὐτῶν διαφέρον μειοῦται. Οἱ νέοι δραματικοὶ ἠδύναντο νὰ καθωραΐσωσι τὴν γυναῖκα διά τινων τελειοτήτων· ἀλλ' ἐνῷ

ἀπεικονίζουσι τὴν νέαν «Εὔαν», ὡς ὂν ὑπερανθρώπου τελειότητος, ὡς ὂν ἰδανικόν, εἰς τὰς λεπτοφυεῖς αὐτῆς χεῖρας θέτουσι τὸ σκῆπτρον τῆς βασιλείας, θέλουσιν αὐτὴν ἰσχυρὰν καὶ παντοδύναμον, ποδοπατοῦσαν τὸν τύραννον ἄνδρα, τὸν ἀνηλεῶς βασανίσαντα αὐτὴν μέχρι σήμερον, καὶ ὅστις κατὰ παράδοξον φαινόμενον τῆς φύσεως, ἀντὶ νὰ λαμπρυνθῇ καὶ οὗτος διά τινων ἠθικῶν προσόντων, ὠπισθοχώρησεν εἰς τὸν ἀληθῆ βαρβαρισμόν. Τὸ σκιόφως τοῦτο, δυνατὸν νὰ παράγῃ εὐάρεστον ὄψιν εἰς μίαν εἰκόνα, ἀλλ' εἰς τὸν πραγματικὸν βίον, αἱ τοιαῦται ἀντιθέσεις οὐδεμίαν ἁρμονίαν δυνατὸν νὰ ἔχωσιν. Ὁ ὑπερβολικὸς ζῆλος τῶν φίλων τῆς γυναικός, καὶ αὐτὴν βλάπτει καὶ τὰ ἔργα των. Ἐάν τινα τούτων ἐπιζήσωσιν, εἶνε ἄπορον ἂν οἱ μεταγενέστεροι ἀναγνωρίσωσιν ἑαυτοὺς εἰς τὴν εἰδεχθῆ εἰκόνα τῶν ἡρώων τοῦ συγχρόνου δραματολογίου.

Οὕτω, κατὰ τὸν λήξαντα αἰῶνα, δύο σπουδαῖαι μεταβολαὶ εἶχον γείνει ἐν τῷ θεάτρῳ. Ἡ ρομαντικὴ σχολὴ ἐπεδίωκε τὴν κατάπληξιν, ἡ ἑτέρα τὴν μελέτην. Δὲν ἐπενόει αὕτη χαρακτῆρας, ἀπετύπου πιστῶς τοὺς ὑπάρχοντας. Τὸ δραματικὸν εἶδος, ἀπολέσαν, ἐκ τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ, ἔσχε κέρδος ἐν τῇ ἀληθείᾳ καὶ τῇ πιστῇ τῆς φύσεως ἀπεικονίσει. Καὶ ἦτο μὲν λυπηρόν, νὰ βλέπῃ τις καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἱερῷ τῆς σκηνῆς, τῷ βήματι τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας, θριαμβευούσας τὰς θεωρίας τῆς π ρ α γ μ α τ ι κ ό τ η τ ο ς, καὶ ἐν ὀνόματι τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἀποκαλυπτόμενον πᾶν ὅ,τι ὁ ἀνθρώπινος βίος ἔχει εἰδεχθές, παρηγορεῖτο ὅμως διότι ἔξοχοι διάνοιαι ἐμάχοντο γενναίως ὑπὲρ τῆς εὐπρεπείας καὶ τοῦ αἰσθήματος τοῦ καλοῦ.

Ὁ Abraham Dreyfus ἐρωτήσας ποτὲ τοὺς ἐξοχωτάτους ἐκπροσώπους τοῦ γαλλικοῦ δράματος πῶς τοῦτο γίνεται, ἔλαβε παρ' αὐτῶν τὰς ἑξῆς ἀπαντήσεις. «Θέλεις νὰ σοῦ εἴπω τὸν τρόπον, καθ' ὃν γίνεται τὸ δρᾶμα, εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἀλέξανδρος Δουμᾶς. Λοιπὸν φίλε μου διὰ νὰ εἶμαι εἰλικρινής, θά σου ὁμολογήσω, ὅτι ἀγνοῶ παντελῶς πῶς τοῦτο γίνεται. Ἡμέραν τινὰ—εἶνε ἤδη πολὺς χρόνος—μόλις ἐξῆλθον τοῦ κολλεγίου ἀπηύθυνα τοιαύτην ἐρώτησιν τῷ πατρί μου, ὅστις μοὶ ἀπεκρίθη.

—Εἶνε ἁπλούστατον. Ἡ πρώτη πρᾶξις σαφής, ἡ τελευταία σύντομος καὶ πανταχοῦ τὸ διαφέρον.

Ἡ μέθοδος, ὡς βλέπεις, εἶνε ὄντως ἁπλουστάτη. Ἐναπολείπεται μόνον νὰ ἠξεύρῃς νὰ τὴν μεταχειρισθῇς. Ὁ γινώσκων αὐτὴν ὁμοιάζει πρὸς γαλῆν, ἥτις εὗρε λεπτοκάρυον. Ἀναστρέφει αὐτὸ διὰ τοῦ ποδός της πανταχόθεν, διότι ἀκούει τι κινούμενον ἐντὸς τοῦ φλοιοῦ, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ τὸ ἀνοίξῃ. Ἔπειτα ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες δύνανται νὰ ποιῶσι δράματα εὐθὺς ἀπὸ τῆς γεννήσεώς των. δὲν λέγω ὅτι τοῦτο εἶνε κληρονομικόν, ὑπάρχουσι δὲ πάλιν ἄλλοι, οἵτινες εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δὲν ἔχουσι τὴν δύναμιν ταύτην. Οἱ τοιοῦτοι οὐδέποτε θὰ τὴν ἔχωσι, διότι ἐλλείπει ἀπ' αὐτῶν τὸ φυσικὸν δῶρον.

Νομίζω ὅτι πάντες ἐκεῖνοι, οὓς θὰ ἐρωτήσῃς πῶς ποιοῦσι δράματα, ἂν ἀληθῶς ἐπίστανται τοιαῦτα, θὰ σοῦ ἀποκριθῶσιν ὅτι ἀγνοοῦσι πῶς τοῦτο γίνεται. Εἶνε σχεδὸν τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἐρωτήσῃς τὸν P ω μ α ῖ ο ν πῶς ἔκαμε διὰ νὰ ἀγαπηθῇ ὑπὸ τῆς I ο υ λ ί α ς καὶ ἀγαπήσῃ αὐτήν· θά σοῦ ἀπεκρίνετο ὅτι τὸ ἀγνοεῖ καὶ ὅτι τοῦτο γίνεται ἀφ' ἑαυτοῦ».

Ὁ Augier τῷ εἶπε. «Κατάβρεξον τὴν τελευταίαν πρᾶξιν δι' ἰδίστων δακρύων καὶ ἄρτυσον τὰς ἄλλας τέσσαρας διὰ ζωηροῦ πνεύματος».

Ὁ Labiche. ὁ γνήσιος ἐκεῖνος φαιδρὸς Γαλάτης ἀπήντησε: «Ἐφ' ὅσον ὁ συγγραφεὺς δὲν ἔχει τὸ τέλος τοῦ δράματός του, δὲν ἔχει οὔτε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, οὔτε τὸ μέσον. Ἡ ἐργασία αὕτη εἶνε προφανῶς ἡ μᾶλλον κοπώδης· εἶνε ἡ δημιουργία, ἡ γένεσις. Ὅταν ἅπαξ συντελεσθῇ τὸ σχέδιόν μου, τὸ ἀναθεωρῶ καὶ ἀνὰ πᾶσαν σκηνὴν ἐρωτῶ, εἰς τὶ χρησιμεύει αὕτη. Παρασκευάζει, ἢ ἀποκαλύπτει χαρακτῆρά τινα, ἢ ἁπλῶς εἶνε συνέχεια τῆς ἀρξαμένης δράσεως; Δρᾶμα τὶ εἶνε; Ζῶον μυριόπουν, ὅπερ ὀφείλει πάντοτε νὰ προχωρῇ. Ἂν ἀνακόπτεται, τὸ κοινὸν χασμᾶται· ἂν ἡ πορεία αὐτοῦ ὅλως ἐπισχεθῇ, τὸ κοινὸν συρίζει. Ἵνα ποιήσῃ τις καλὸν δρᾶμα, πρέπει νὰ ἔχῃ καλὸν στόμαχον· ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ ὑπάρχει ἐν τῷ στομάχῳ».

Ὁ δὲ Legouvè εἶπεν αὐτῷ. «Μὲ ἐρωτᾷς πῶς γίνεται τὸ δρᾶμα. Γίνεται, ἂν κάμῃς ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ τέλους. Ὅλως διά-

φορον εἶνε τὸ μυθιστόρημα. Δύναμαι νὰ ἀριθμήσω ἐνδόξους μυθιστοριογράφους, οἵτινες ἤρξαντο τῆς ἐργασίας χωρὶς νὰ γνωρίζωσι ποῦ βαδίζωσι. Ὁ Βάλτερ Σκώτης, ὁ Εὐγένιος Σύη, ἡ Γεωργία Σάνδη, οὕτως ἐποίουν. Οὐδέποτε ὅμως ἐμιμήθησαν αὐτοὺς ὁ Σ κ ρ ί β, ὁ Δ ο υ μ ᾶ ς πατὴρ καὶ ὁ Δ ο υ μ ᾶ ς υἱός, ὁ Augier, ὁ Labiche, ὁ Σ α ρ δ ο ῦ.

Τὸ μυθιστόρημα εἶνε περιοδεία δι' ὀχήματος, καθ' ἣν κάμνει τις σταθμούς· κατακλίνεται, κατέρχεται ὅπως ἴδῃ τοπίον τι, παρεκτρέπεται τῆς ὁδοῦ ὅπως ἀριστήσῃ ἐν τερπνῷ τινι τόπῳ. Τί μέλλει τῷ ὁδοιπόρῳ; δὲν σπεύδει. Τὸ ἔργον αὐτοῦ δὲν εἶνε νὰ φθάσῃ ταχέως εἰς τὸ τέλος, ἀλλὰ νὰ τέρπηται περιπλανώμενος. Ὁ ἀληθὴς αὐτοῦ σκοπὸς εἶνε μόνον ἡ ὁδός. Θεατρικὸν δρᾶμα εἶνε ὁδοιπορία διὰ σιδηροδρόμου, διὰ τῆς εὐθυτάτης γραμμῆς. Δώδεκα λεύγας ἀνὰ πᾶσαν ὥραν· καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δέκα λεπτῶν ἀνάπαυλα διὰ τὰ διαλείμματα· καὶ ἂν ὁ συριγμὸς τῆς μηχανῆς παύσῃ, τὸν ἐπαναλαμβάνει παραχρῆμα. Τοῦτο δὲν ἐμποδίζει ὅμως νὰ ὑπάρχωσι θεατρικὰ ἀριστουργήματα οὐχὶ τόσον ταχυπόρα. Ὑπῆρξε συγγραφεὺς μεγίστης ἀξίας, ὁ Μολλιέρος, ὅστις ἀφῆκε τὴν λύσιν εἰς τὸ θεῖον ἔλεος. Ἀλλὰ προσθέτομεν, ὅτι ἡ τελευταία πρᾶξις τοῦ Τ α ρ τ ο ύ φ ο υ, ἐπιτρέπεται μόνον εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἠδυνήθη νὰ γράψῃ τὰς τέσσαρας πρώτας». Ὁ δὲ Σαρδοῦ· «Ἂν ὑπάρχωσι κανόνες, λέγει, καὶ κανόνες ἀναλλοίωτοι, ἀκριβεῖς, αἰώνιοι διὰ τὴν δραματικὴν τέχνην, κανόνες, οὓς οἱ ἀνίσχυροι, οἱ ἀμαθεῖς, οἱ μωροὶ ἢ οἱ μαινόμενοι μόνον παραγνωρίζουσι, δὲν ὑπάρχει ἄλλη μέθοδος διὰ τὴν σύλληψιν καὶ τὴν γένεσιν δράματος, ἢ τὸ γινώσκειν τὶς εἶνε ἡ καλλίστη ὁδός, ἣν ὀφείλει νὰ βαδίσῃ. Μία μόνον διαφορὰ ὑπάρχει. Οἱ μὲν ὁδεύουσι πεζῇ, οἱ δὲ ἐποχούμενοι, ἄλλοι διὰ τοῦ σιδηροδρόμου. Ὁ Χ.... ὑποσκάζων, ὁ Οὐγγὼ διὰ τοῦ ἀεροστάτου. Τινὲς ὑπολείπονται ἐν τῇ ὁδῷ· ἄλλοι δὲ προχωροῦσι πορρωτέρω. Ὁ μὲν κατακυλινδεῖται εἰς τὸ βάραθρον, ὁ δὲ πλανᾶται εἰς τὴν ἐναντίαν ὁδόν. Ἐν κεφαλαίῳ, ἐκεῖνος μόνον ἀφικνεῖται τοῦ σκοποῦ, ὅστις ἔχει πλείονα ὀρθοφροσύνην».

Τέλος ὁ Pailleron εἶπε: «Μὲ ἐρωτᾷς πῶς γίνεται τὸ δρᾶμα, ἀγαπητέ μου Dreyfus, θὰ ἀπορήσῃς ἴσως ἀλλ' εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν συνείδησίν μου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων διακηρύττω, ὅτι οὔτε ἐγὼ γνωρίζω τι περὶ τούτου, οὔτε ἄλλος τις· πολλῷ δὲ ὀλιγώτερον ὁ συγγραφεὺς τοῦ δράματος». Καὶ διὰ μακρῶν εἶτα τῷ ἀνέπτυξε πῶς συγγραφεὺς εἴκοσιν ἐπιτυχῶν δραμάτων, συρίζεται ἐν τῷ εἰκοστῷ πρώτῳ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν αἰτίαν τούτου. Καὶ ὅτι εἰς τὸ δρᾶμα ὅπως καὶ εἰς πᾶν ἄλλο, κάκιστος συγγραφεὺς ποιεῖ ὅ,τι δύναται, καὶ ἂν ἐπιτύχῃ, λέγει ὅτι τὸ ἔκαμεν ἐν πληρεστάτῃ συνειδήσει τοῦ πράγματος. Τέλος ὅτι συγγραφεὺς ἐνίοτε γνωρίζει τὶ ἐσκόπει νὰ κάμῃ καὶ σπανίως τὶ ἔκαμε· ἀλλὰ παντελῶς ἀγνοεῖ πῶς τὸ ἔκαμε».

Τελευτῶν δὲ τῷ λέγει.

«Ἰδού, θέλεις νὰ ἀκούσῃς καὶ φιλοσοφικόν τι πόρισμα τῆς ὀλυαρίας ταύτης; Ὑπάρχει ἐν ἀπολόγῳ τινὶ τοῦ υἱοῦ μου—φιλοσόφου ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ.—Ἦτο τότε ἐπταέτης· μανθάνων δὲ μύθους ἐνεπλήσθη τῆς φιλυδοξίας νὰ συνθέσῃ καὶ οὗτος ἕνα, ὃν ἡμέραν τινὰ μοὶ προσήγαγεν· ὁ μῦθος καλεῖται «Ὁ ὄνος καὶ τὸ κανάριον». Οἱ στίχοι εἶνέ πως μακροσκελεῖς, ἀλλ' εἶνε τέσσαρες μόνον καὶ τὸ κακὸν ὁπωσδήποτε θεραπεύεται.

Ἰδού!

Ὁ ὄνος μιὰ ἡμέρα, λέγει τοῦ καναριοῦ,
σὰν τ' ἄκουσε νὰ ψάλλῃ σκοπὸ μελῳδικό.
—Γιὰ πές μου, πῶς εὑρίσκεις τόνο τόσο γλυκό;
—Τὸ στόμα μου ἀνοίγω καὶ κάνω τοῦ, τοῦ, τοῦ!

«Αἴ, λοιπὸν φίλε μου, ὁ ὄνος εἶσαι σύ—μὴ θυμώνῃς,—τὸ κανάρι εἶμαι ἐγώ. Ὅταν ψάλλω ἀνοίγω τὸ στόμα καὶ κάμνω τοῦ, τοῦ, τοῦ! Ἰδοὺ πᾶν ὅτι δύναμαι νὰ σοῦ εἴπω».

Αἱ ἀπαντήσεις αὗται τῶν διδασκάλων σχολῆς, ἥτις συμμορρουμένη πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις νέας κοινωνίας, ἀντικατέστησε τὴν ρομαντικήν, δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς κανόνες τῆς μεθόδου αὐτῶν, ἥτις προσείλκυσε πάντας τοὺς ἐπιλέκτους συγγρα-

φεῖς. Ἂν ἡ ξένη σκηνὴ σήμερον προσφέρῃ εἰκόνα ἀπαισιόδοξον διὰ τὸ δρᾶμα, τοῦτο προσβάλλει τοὺς ἐργάτας αὐτοῦ μόνον. Ἡ δραματικὴ τέχνη διὰ μέσου τῶν αἰώνων διετήρησε πάντοτε τὴν σεμνοπρεπῆ αὐτῆς μορφήν, μεταβάλλουσα μόνον ἔνδυμα, συμφώνως πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν αἴσθημα τοῦ καλοῦ, ὅπερ ὡς κῦμα ὁρμητικὸν ἔχει καὶ τοῦτο τὰς παλλιρροίας καὶ ἀμπώτιδας αὐτοῦ.

1904.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΖΑΡΚΟΥ

Νεότης . . . Ἀγνότης

Μοιάζει τριαντάφυλλο τἀπρίλη
Ἡ χρυσῆ νειότη' ἡ ζηλεμμένη
Ὅπου τὴν ἄνοιξι ἀνθίζει
Καὶ πρὶν περάσῃ αὐτὴ πεθαίνει.

*

Καὶ ἡ ἀγνότης τῆς ψυχῆς μας
Τρανταφυλλάκι ἄσπρο μοιάζει
Π' ὁλογυρὶς τὸ χρόνο ἀνθίζει
Κι' ἡ χειμωνιὰ δὲν τὸ τρομάζει.

ΕΛΕΝΗ ΣΒΟΡΩΝΟΥ

ΤΟ ΦΙΛΗΜΑ

(ἀπὸ περιέργων ἀπόψεων).

Πρὸ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν, ἂν δὲν μὲ ἀπατᾷ ἡ μνήμη μου, σπουδαία ἠγέρθη συζήτησις καὶ οὐκ ὀλίγα ἐγράφησαν καὶ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν τύπον ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐξενεχθείσης γνώμης τοῦ Ἰταλοῦ ψυχολόγου καὶ φιλοσόφου, τοῦ μεγάλου Lombroso, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ φίλημα, ἄγνωστον τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι καὶ Ρωμαίοις, εἶνε καθαρὰ ἐπίνοια τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐφευρεθὲν καὶ τεθὲν εἰς χρῆσιν ὑπὸ τῶν νεωτέρων. Δυστυχῶς δὲν ἐδιάβασα τοὺς λόγους καὶ τὰ ἐπιχειρήματα ἐφ' ὧν στηρίζει τὴν γνώμην του ὁ μεγάλος Ἰταλὸς ψυχίατρος, ἢ καὶ ἂν τὰ ἐδιάβασά ποτε, δὲν ἐνθυμοῦμαι ποσῶς, καὶ τοιουτοτρόπως τώρα, ὅταν δὲν ἠξεύρω καὶ ἐγὼ διατὶ ἀνεπόλησα τὸ ζήτημα, φοβοῦμαι μήπως εἰς βάρος τοῦ Lombroso, παραδεχθῶ δι' ἔλλειψιν ἄλλων ἀποδείξεων, ὅτι ὁ Ἰταλὸς συγγραφεὺς ἀνερευνῶν ἁπλῶς τὰς δέλτους τῆς Ἱστορίας εὗρε τὸ φίλημα ἄγνωστον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι δὲν τὸ εἶχον οὗτοι ἀνεύρει εἰσέτι, ὅπως κατὰ παράδειγμα, δὲν εἶχον ἀνεύρει εἰσέτι τὸν ἠλεκτρισμόν, τὸ τηλέφωνον κτλ. Προϊὸν λοιπὸν νεωτέρων ἐρευνῶν καὶ τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν ἐπιστημῶν, τίς οἶδε (διότι ἐπαναλαμβάνω δὲν ἠξεύρω ἢ δὲν ἐνθυμοῦμαι τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ συγγραφέως), εἰς τίνα ἀνθρώπινον ἐγκέφαλον ἢ μᾶλλον χεῖλη ὀφείλεται καὶ πόσας διανοητικὰς τριχυμίας καὶ νύκτας ἀγρύπνους διῆλθεν ὁ ἐφευρέτης ἢ μᾶλλον οἱ ἐφευρέται του (διότι ἡ φύσις τοῦ πράγματος ἀπαιτεῖ δύο τοὐλάχιστον ἐφευρέτας) ἵνα τὸ ἀνακαλύψωσι καὶ τὸ διαδώσωσι εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ἀντεπεξῆλθον τότε πολλοὶ κατὰ τῆς ἀπροσδοκήτου καὶ περιέργου ταύτης γνώμης τοῦ Lombroso, καὶ διεμαρτυρήθησαν εὐλόγως διὰ τὴν τοιαύτην παραγνώρισιν τῶν ἱστορικῶν δικαίων τοῦ φιλήματος καὶ διὰ τὴν προφανῆ καταπάτησιν τῆς ἀρχαιότητός του, μολονότι ἀπὸ οὐδὲν ὅριον ἡλικίας φαίνεται τοῦτο δεσμευόμενον, καὶ τοῦ ἀπέδειξαν ὅτι ἀνέκαθεν ἦτο γνωστὸν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι τὸ φίλημα μνημονευόμενον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀρχαιοτάτου Ὁμήρου, δηλαδὴ ἦτο γνωστὸν 11—12 αἰῶνας π. Χ. καὶ οὕτω παραθέτοντες documenta ἐκ τῶν διαφόρων συγγραφέων κατέληξαν εἰς τὸ ὅτι «οὐ νῦν γε χθὲς ἀλλ' ἀεί ποτέ ἐστι τοῦτο εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν καὶ οὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου ἐφάνη».

Ἐλάχιστος εἶχε διαδράμει χρόνος ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἱστορικὸν ἐπεισόδιον, καὶ ἰδοὺ πάλιν, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ἐπικινδυνωδεστέρα σταυροφορία κατὰ τοῦ φιλήματος ἐκ τῆς Ἑσπερίας. Διάφοροι ἰατροί, μικροβιολόγοι καὶ ὑγιεινολόγοι ἀπεφάνθησαν χωρὶς νὰ κληθῶσι ὑπ' οὐδενὸς πρὸς τοῦτο, ὅτι κατὰ τὰς νέας ἀρχὰς τῆς ὑγιεινῆς, τὸ ἀγαπητὸν φίλημα εἶνε ἁπλούστατα τίποτε ὀλιγώτερον τίποτε περισσότερον, εἷς φορεὺς μικροβίων καθ' ὃν τρόπον περίπου καὶ ὁ ποντικὸς φορεὺς τῆς πανώλους καὶ ἕνεκα τούτου, κατέληξαν εἰς τὸ νὰ συστήσωσι ἀπόλυτον ἀποχήν! εἰς τοὺς θέλοντας νὰ διατηρήσωσι τὴν ὑγείαν των! θνητούς. Δὲν γνωρίζω κατὰ πόσον ἀλλαχοῦ ἢ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι ἔτυχεν ὑποδοχῆς, καὶ ἀκόμη περισσότερον ἐφαρμογῆς ἡ θεωρία αὕτη τῶν μικροβιολόγων, ἠξεύρω ὅμως ὅτι ἂν τοὐλάχιστον ἐν Ἑλλάδι ἔτυχε ἐφαρμογῆς, αὕτη ὁπωσδήποτε δὲν εἶνε ἀκόμη εὐρέως διαδομένη.

Καὶ ἡ μὲν θεωρία τοῦ Ἰταλοῦ φιλοσόφου εἶνε ἀναντίρρητον ὅτι διαψεύδεται ἀπὸ τὰς ἱστορικὰς μαρτυρίας, ἀφοῦ καὶ ὁ ἀρχαιότερος Ἕλλην συγγραφεύς, ὁ Ὅμηρος, τὸ ἀναφέρει ἐν Ἰλιάδι κατὰ τὴν ὡραίαν σκηνὴν τῆς ἀποχαιρετήσεως τῆς Ἀνδρομάχης καὶ τοῦ Ἕκτορος, ἂν δὲ δὲν ἀπατῶμαι καὶ ἀλλαχοῦ. Οἱ δὲ πολλῷ μεταγενέστεροι Ῥωμαῖοι, εἶχον σοβαρωτάτην αὐτοῦ ἔννοιαν, ἀφοῦ κατὰ διάταξιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου, ὁ

μνηστὴρ λυομένης τῆς μνηστείας ἔχανε τὰ μισά, μοὶ φαίνεται, τῶν δοθέντων ἂν τὴν μνηστείαν εἶχεν ἐπισφραγίσει φίλημα (interveniente osculo).

Ἀνησυχοτέρα διὰ τὸ φίλημα δέον νὰ εἶνε ἡ ἀπαγόρευσις ἣν ἀπήγγειλαν κατ' αὐτοῦ οἱ ἰατροί, ὡς σοβαροῦ κινδύνου μεταδόσεως ὅλων τῶν νοσημάτων διὰ τῶν μικροβίων. Καθ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος σμικρὸν κατὰ σμικρὸν ἀποβλέπων εἰς τὸ σκόπιμον καὶ τὸ ὑπὸ τῶν ἐπιστημονικῶν κανόνων ὑποδεικνυόμενον τείνει ν' ἀφοσιωθῇ εἰς αὐτούς, μὲ οἱασδήποτε θυσίας. Καθόλου δὲ παράδοξον νὰ ἐπιβληθῇ καὶ κατισχύσῃ ἡ γνώμη τῶν ὑγιεινολόγων καὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ ὑποκύψῃ ἑκὼν ἄκων.

Βεβαίως οἱ αἰσιόδοξοι οὐδεμίαν ἀνησυχίαν αἰσθάνονται καὶ μεθ' ὅλην τὴν ἀπαγόρευσιν, ἀσφαλεῖς περὶ τοῦ ὅτι ἡ εὐχὴ ἢ ἡ ἀπαγόρευσις τῶν κ. Ἰατρῶν θὰ λάβῃ τὴν τύχην ἣν ἔλαβε ἐν Ἑλλάδι ποτὲ σύσκεψις μελῶν τινων τῆς Ζαχαρατικῆς Γερουσίας, καθ' ἣν ἐλήφθη ἀπόφασις μεταξύ των καὶ ἐξεφράσθη εὐχὴ εἰς τὸ Πανελλήνιον ὅπως καταργηθῇ ὁ δι' ἀποκαλύψεως χαιρετισμός, ὡς ἐπικίνδυνος εἰς κρυολόγημα καὶ δὲν ἠξεύρω τί ἄλλας παθήσεις τῆς κεφαλῆς, ἥτις ὅμως ἐν τέλει ἐγκατελείφθη καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἰδέας διαφωνησάντων μεταξύ των.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὅμως εἶνε ἀναμφίβολον ὅτι θὰ εὑρεθῶσιν οἱ ἀνυπότακτοι καὶ ἐπαναστατικοὶ πρὸς πᾶν ὑγιεινὸν παράγγελμα καὶ οἵτινες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ὑπογεγραμμένος, θὰ προτιμήσωσι ἂν πρόκειται νὰ θυσιάσωσι ὡρισμένα φιλήματα, νὰ μεταβληθῶσι τὰ χείλη των εἰς μικροβιολογικὰ ἐργαστήρια, ὅπου νὰ ἐναποταμιεύωνται παντὸς εἴδους μικρόβια, παρὰ νὰ ὑπακούωσι εἰς τὴν ἰατρικὴν συμβουλήν.

Διὰ τοῦτο φρονῶ ὅτι δικαιότερος καὶ μᾶλλον εὔκολος εἶνε συμβιβασμός τις ὅστις δύναται νὰ ἐπέλθῃ μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων ἕξεων τῶν δυσκόλως καταργηθησομένων καὶ τῆς ἰατρικῆς θεωρίας. Οὕτω δύνανται ἄνευ σοβαρᾶς ἀντιδράσεως νὰ καταργηθοῦν τὰ ἑξῆς φιλήματα· ἀ) τὰ παρὰ γιαγιάδων, παππούδων, θειῶν γεροντοκορῶν κτλ. διδόμενα ἐνίοτε καὶ ἄνευ λό-

γου· β') τὰ παρὰ ἐκλεκτῶν εἰς ἐκλογεῖς καὶ τἀνάπαλιν· γ') τὰ μεταξὺ ὁμοφύλων ὡς ἄσκοπα καὶ ἐντελῶς φύσει ἀβάσιμα καὶ τέλος ὁ . . . . τελευταῖος ἀσπασμός!

Τοιουτοτρόπως τὸ φίλημα θὰ περιορισθῇ εἰς ἐκτάκτους καθαρῶς περιστάσεις· ὁ ἐκ τῶν μικροβίων κίνδυνος οὐσιωδῶς θὰ περισταλῇ, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου οἱ ποιηταὶ καὶ ἐρωτευμένοι δὲν θὰ στερηθῶσι τῆς ὑψηλοτέρας κατ' αὐτοὺς ἀνθρωπίνης ἀπολαύσεως εἴτε ὑπὸ θεωρητικὴν εἴτε καὶ ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν· θὰ ἐξακολουθήσῃ λαλουμένη ἡ γλῶσσα τοῦ ἔρωτος ἀλλὰ μόνον ὡς καθαρεύουσα, θὰ περικοπῇ ἀσπλάγχνως ὁ δεύτερος στίχος τοῦ μεγαλοπρεποῦς διστίχου τοῦ Παράσχου,

μ' ἓν φίλημα γεννώμεθα, μ' ἓν φίλημα γεννῶμεν
ἓν φίλημα λαμβάνομεν ὁπόταν τελευτῶμεν,

καὶ τότε μόνον θὰ συμφωνήσω καὶ ἐγὼ μὲ τὸν Rostan εἰς τὸν ὁρισμὸν τοῦ φιλήματος, ὅτι τοῦτο εἶνε une rose circonflèxe sur l' aimer, μία ροδίνη περισπωμένη ἐπὶ τοῦ ἀγαπῶ.

Ἐν Ἀθήναις κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1904.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Ν. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

Δανεικὴ καρδιά.

Χαρὰ 'ς ἐκεῖνον ποῦ δὲν ἔχει κλάψει
Σβυσμένη μιὰ ἐλπίδα του γλυκειὰ,
Χαρὰ 'ς ἐκεῖνον ποῦ δὲν ἔχει θάψει
Ἀγάπη μέσ' 'ς τὰ στήθη μυστικιά

Χαρά 'ς τον ποῦ τή σκέψι του ἀφίνει
Ἐλεύθερη νὰ τρέχῃ 'δῶ κι' ἐκεῖ,
Χαρά 'ς τονε ποῦ τὴν καρδιά του δίνει
Ὅμως γιὰ λίγο μόνο . . . . δανεική.

ΕΛΕΝΗ ΣΒΟΡΩΝΟΥ

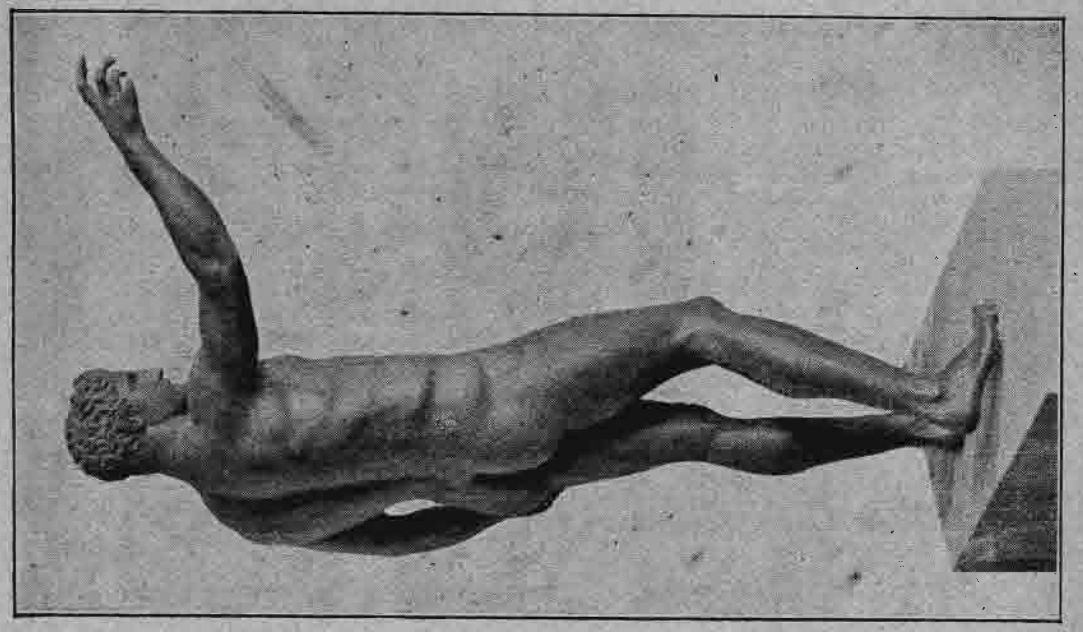

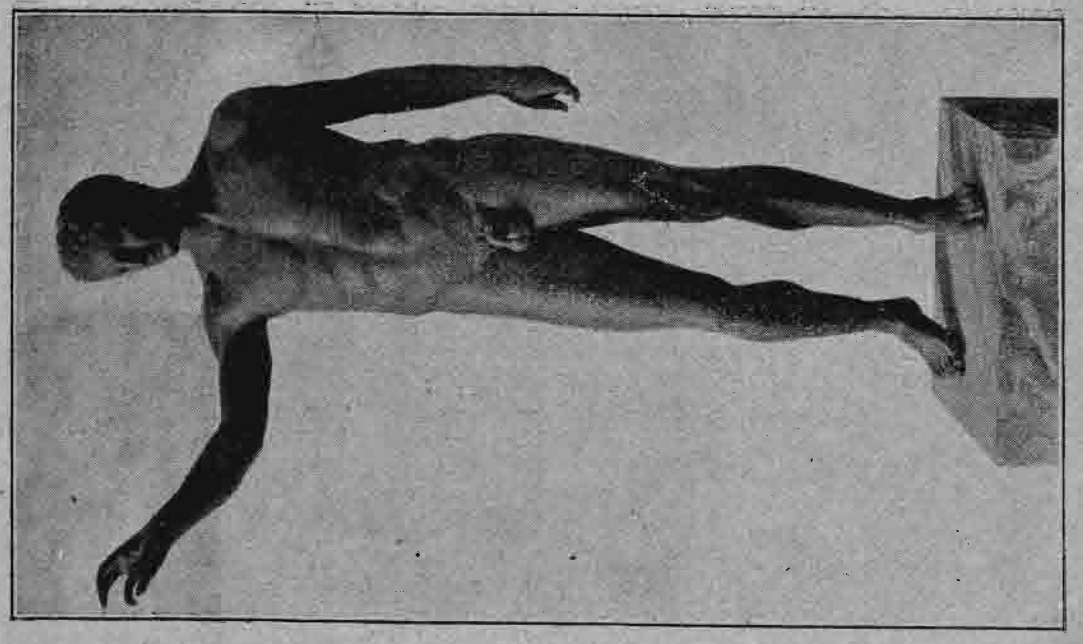

ΠΡΟ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΗΘΥΡΩΝ

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΑΠΙΣΤΟΥ*

Εἰς τὸν ἀγαπητόν μου
Πελύξιον Δημητρακόπουλον

1

Ἐσταύρωσα πρὸ σοῦ τὰς χεῖρας ὦ ὡραῖε ἔφηβε καὶ ἄφησα τὴν ψυχήν μου ν᾽ ἀνυψωθῇ εἰς προσευχήν. Εἶσαι σὺ ὁ ὡραῖος Θεὸς τὸν ὁποῖον ὠνειρεύθη ἡ ψυχή μου καὶ ἐμάντευσεν ἡ σκέψις μου.

2

Σὲ γνωρίζω πρὸ πολλοῦ.
Ἀνευρίσκω εἰς τὴν γαλήνιον μορφήν σου μίαν ἀκτῖνα τοῦ μυστικοῦ φωτὸς τὸ ὁποῖον ὁσάκις ἔπεσεν ἐπάνω μου ἔκαμε νὰ σκιρτήσωσι τὰ μύχια τῆς ὑπάρξεώς μου καὶ νὰ φρίξωσιν ὡς χορδαὶ αἱ ἶνες τῆς θνητῆς μου κατασκευῆς.

3

Πνεύματα τὰ ὁποῖα ἐνεψύχωσεν ἡ πνοὴ τῆς ὑπερτάτης μεγαλοφυΐας, γλύφανα καὶ χρωστῆρες καὶ τόξα ἐμπνευσμένα, ποῖον ἦτο τὸ ὡραῖον ὅραμα τὸ ὁποῖον εἰς τὰς στιγμὰς τῆς ἐκστάσεως ἔψαυσε τὴν ὕπαρξίν σας καὶ ὡδήγησε τοὺς δακτύλους σας εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ὑπερτάτου καλοῦ.

---

* Τὸ ὄνομα τοῦ ὑπὸ ψευδώνυμον «Ἄγγελος Τανάγρας» μετριοπρόνως κρυπτομένου συμπαθοῦς ἀξιωματικοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ κ. Ἀγγ. Εὐαγγελίδου, εἶνε γνωστότατον εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον, ἐφ᾽ ᾧ χαίροντες δημοσιεύομεν τὸ ἄνωθι ἐμπνευσμένον πεζὸν ποίημά του, ὅπερ πρὸς χάριν τοῦ Ἡμερολογίου μας ἐφιλοτέχνησε.

4

Ὡς ἔκφανσιν τοῦ ὑπερτάτου καὶ ἀγνώστου τούτου μυστηρίου τὸ ὁποῖον χαρίζει τὸν ἔρωτα καὶ ὅ,τι ὑψηλὸν εἰς τὴν φύσιν, σὲ λατρεύω καὶ σέ, ὡραῖε θεὲ ὅστις ἅπαξ ἔτι μετὰ τὴν πάροδον τόσων αἰώνων προθέτεις τὸ μεγαλεῖόν σου ἐνώπιον τῶν μερόπων ἡμῶν.

5

Σὲ συνήντησα εἰς τὰς λιποθυμίας τῶν γλυκυτάτων δύσεων, σὲ ἐμάντευσα εἰς τὰς παραισθήσεις τῆς μέθης μου, σὲ παρηκολούθησα εἰς τὰ ὄνειρά μου ὅσα εἶδα νὰ σβεσθῶσι εἰς τοῦ ὁρίζοντος τὰς ἀτμίδας καὶ τὰς σκιάς.

6

Ἡ θάλασσα ἥτις σὲ περιέκλεισε, σ᾽ ἀποδίδει τώρα πάλιν εἰς τοὺς ἀπογόνους τῶν αἱμάτων σου, καὶ προκύπτεις πάλιν ὑπέροχος ὅπως τὴν πρώτην ἡμέραν ὅτε ἀπεκαλύφθης εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰς τὸ φῶς.

7

Ποῖος νὰ ἦτο ὁ θεοειδὴς ἔφηβος, ὁ τραφεὶς εἰς τῶν Ἀκροπόλεων τὰς σκιὰς καὶ τῶν παλαιστρῶν τὸ χῶμα ὅστις παρέσχε τὸ ἔνδοξον σῶμά του εἰς τὸ νευρικὸν γλύφανον ν᾽ ἀναστήσῃ τὸν ἀθάνατον θρίαμβόν σου.

8

Ποίων ἡμερῶν ἡλίους νὰ εἶδον τὰ γλαυκά σου βλέμματα, ποῖοι ἵμεροι τὰ ἐθώπευσαν, ποῖα ὄνειρα ἐνεψύχωσαν τὸ εὐρύ σου μέτωπον τὸ ὁποῖον θὰ ἔστεψε τῆς Ἄλτεως ἡ χλωρίς; . .

. . . . . .

. . . . . .

Πρὸ τοῦ ἀθανάτου κάλλους σου σταυρώνω τὰς χεῖράς μου καὶ ἀφήνω εἰς προσευχὴν τὴν ψυχήν μου. . . . Ὡραῖε Θεὲ εἰς σὲ πιστεύω.

Εἶσαι σὺ ἓν μέρος τῶν ὡραίων ἰδανικῶν τὰ ὁποῖα ὠνειρεύθη ἡ ψυχή μου καὶ εἶδε νὰ σβύνουν ἡ σκέψις μου! . . .

Ἐπὶ τῆς «Ὕδρας». Ἐν Σαλαμῖνι Μάρτιος 1904.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΑΝΑΓΡΑΣ

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΑΤΟΧΗ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ*

ΤΩ 1472.

Ἡ παλαίδοξος Σάμος, ἀφοῦ ἐπὶ παλαιοὺς αἰῶνας ἤκμασεν, ἁλούσης ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β΄. τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν πειρατῶν πληθυνθέντων, καὶ τὴν καταστροφὴν πανταχοῦ φερόντων, ἔμεινεν ἐπὶ 109 ἔτη ἔρημος, διότι οἱ δυστυχεῖς Σάμιοι μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποφέρωσι τὰ δεινὰ τῶν πειρατῶν, ἠναγκάσθησαν, τῷ 1463 νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς τὴν νῆσον Χίον. Τὴν νῆσον ταύτην ἐξέλεξαν διότι ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τοῦ 1419 εἶχεν ἤδη παραχωρήσῃ τὴν Σάμον τῇ δεσποζούσῃ τῆς Χίου οἰκογενείᾳ τῶν Γενουησίων Ἰουστηνιάνων.

Ἡ Σάμος ἔμεινεν ἀκατοίκητος μέχρι τοῦ 1572, ὅτε Ἰάκωβός τις Βασιλικὸς ἔλαβε, ψιλῷ τῷ τίτλῳ, τὴν δεσποτείαν αὐτῆς. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον διελθὼν ὁ ὀθωμανὸς ναύαρχος Κιλὶτζ Ἀλῆ Πασᾶς καὶ καταθελχθεὶς τὴν ἀρχαίαν τῆς νήσου δόξαν ἐζήτησεν αὐτὴν παρὰ τοῦ Σουλτάνου ὡς δῶρον τῶν ἐκδουλεύσεών του καὶ ἀφοῦ τὴν ἔλαβεν, ἐνήργησε τὸν ἀνοικισμὸν αὐτῆς δι᾽ ἐποίκων τῆς Χίου, Λέσβου καὶ ἄλλων μερῶν τῇ ὑποσχέσει ἀσιδοσιῶν καὶ πολλῶν προνομίων.

Ἐνῷ ἡ Σάμος ἦτο ἀκατοίκητος, τῷ 1472 ἐπί τινας ἡμέρας ἐγένετο κτῆμα ἰσχυροῦ στόλου. Κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ ἔτους

---

* Μετὰ χαρᾶς καταλέγομεν μεταξὺ τῶν συνεργατῶν μας τὸν διαπρεπῆ ἐκ Ζακύνθου καὶ ἀκούραστον τῆς γραφίδος ἐργάτην Σπυρίδωνα Δὲ Βιάζην προθυμοποιηθέντα νὰ στολίσῃ τὰς σελίδας τοῦ Ἡμερολογίου μας διὰ τοῦ ἄνωθι δημοσιεύματος, ὅπερ πολὺ ἐνδιαφέρει τοὺς νησιωτικοὺς πληθυσμούς.

τούτου ὁ στόλος τοῦ Πάπα εὑρίσκετο εἰς τὴν Ρόδον ὅπως συμφιλιώσῃ διενέξεις μιᾶς Μονῆς. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ στόλος τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως καὶ ἐκεῖνος τῆς Βενετίας περιέπλεον ἀνὰ τὸ Αἰγαῖον καὶ Ἰόνιον πέλαγος, ἐνοχλοῦντες τὸν ἐχθρόν των καὶ τέλος μετέβησαν εἰς τὴν Μεθώνην.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ βενετικοῦ στόλου ἦτο ὁ Πέτρος Μοτσενῖγος, ὁ τοῦ παπικοῦ ὁ Ὀλιβιέρος Καράφας καὶ ὁ τῆς Νεαπόλεως ὁ κόμης Ῥεκουέπενς.

Ὁ παπικὸς στόλος ἀφήσας τὴν Ρόδον διευθύνθη πρὸς τὴν Μεθώνην. Ὁ ἐνετὸς ναύαρχος ἰδὼν τὸν παπικὸν στόλον μετέβη εἰς συνάντησιν λόγῳ τιμῆς καὶ ἐπεσκέφθη τὸν Καράφαν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος τῆς Ρώμης. Τῷ εἶπεν ὅτι ἡ Ἐνετία ὑπερασπίζει τοὺς δεινοπαθοῦντας καὶ ἐλπίζει ὅτι θὰ λάβῃ τὴν ἀρωγὴν καὶ τοῦ Πάπα.

Ὁ στόλος τοῦ Πάπα καὶ ἐκεῖνος τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως ἐτέθησαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἐνετοῦ Μοτσενίγου καὶ ἔπλευσαν πρὸς τὴν μικρὰν Ἀσίαν.

Φθάσαντες εἰς τὴν Σάμον, ἠγκυροβόλησαν καὶ διετάχθησαν οἱ ἄνδρες ἀμέσως νὰ ἀποβιβασθῶσιν εἰς τὴν νῆσον διὰ νὰ ἀναπαυθῶσιν ἐπί τινας ἡμέρας. Ἐπίσης ἀπεβιβάσθησαν οἱ ἵπποι διὰ νὰ νέμωνται. Καὶ οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ἐκεῖνοι ἐπεβιβάσθησαν εἰς τὴν νῆσον.

Οἱ ἐν Σάμῳ κατασκηνωθέντες ἦσαν πολλοί, διότι ὁ συνηνωμένος οὗτος στόλος ἦτο ἰσχυρός. Τὰ ἐνετικὰ πλοῖα ἦσαν 52 μετὰ 18,564 ἀνδρῶν καὶ 200 ἵππων. τὰ παπικὰ πλοῖα 30 μετὰ 10,710 ἀνδρῶν καὶ 200 ἵππων. τὰ πλοῖα τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως 20, μετὰ 7,150 ἀνδρῶν καὶ 100 ἵππων. Τὸ σύνολον τοῦ τε στρατοῦ καὶ ναυτικοῦ ἦτο ἐκ 36,414 ἀνδρῶν. ἤτοι στρατιῶται 15,300, ναῦται 5,100, κωπηλάται 15,300, πυροβοληταὶ 714.

Ἡ κατοχὴ αὕτη ἦτο προσωρινή, διότι κατὰ τὸν Αὔγουστον μῆνα ἀπεφάσισαν οἱ ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς Ἀτταλείας, ἀρχαίας ἰσχυρᾶς πόλεως τῆς Παμφυλίας οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Καταρράκτου ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου.

Ἅπαντα τὰ πλοῖα ἐγκατέλειψαν τὴν Σάμον διὰ νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς ρηθείσης πόλεως. Εἰς τὰς Χελιδωνίας νήσους

συνήντησαν δύο πολεμικὰ ἐκ Ρόδου πλοῖα, ἅτινα συνηνώθησαν μετὰ τοῦ στόλου.

Εἰς τὴν πρώτην ἔφοδον ἐνίκησεν ὁ συνηνωμένος στόλος καὶ οἱ Ρόδιοι πρῶτοι ὕψωσαν τὴν σημαίαν των ἐπὶ τῶν ἐχθρικῶν τειχῶν. Ἀλλ' ἰδόντες οἱ ἀρχηγοὶ τὸ δύσκολον δευτέρας ἐπιθέσεως καὶ μὴ θέλοντες ν' ἀποβιβάσωσι τὸ ἰσχυρὸν πυροβολικὸν ἐπανέκαμψαν εἰς τὴν Ρόδον.*

ΣΠ' ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

---

* Πρβλ. Malipiero: Annali Veneti σελ. 73, 74. Alberto guglielmotti Storia della Marina Ponteficia nel medio evo Τέμ. Β'. σελ. 366-374 7: Firenze 1871.

Σύννεφο

Ὁλάσπρο σύννεφο ἀργό,
Ποῦ στ' οὐρανοῦ κυλᾷς τὴ πλάτη,
Ποιανῆς ψυχῆς εἶσαι φτερὸ
Καὶ περὶ τὸ πρῶτό σου παλάτι;

Μὴν εἶσαι δάκρυ φλογερό,
Ποῦ μνήματ' ἄγια μυρώνει;
Μή σ' ἐγεννῆσαν μὲ καιρὸ
Κάποιας καρδιᾶς οἱ κρύφοι πόνοι;

Ἴσως καὶ νᾶσαι τοὐρανοῦ
Κάποια ἐλπίδα ξεχασμένη,
Καὶ φεύγεις τώρ' ἀπ' τοῦ βουνοῦ
Τὴν κορυφὴ τὴ μαυρισμένη.

Σὲ χάνω σύννεφο λευκὸ
Ἴσως καὶ νᾶσαι τ' ὄνειρό μου,
Ποῦ φεύγει τώρα βιαστικό,
Ὡμορφο ὁλάσπρο σύννεφό μου!

ΑΙΜΥΛΙΑ ΚΟΥΡΤΕΛΗ

ΗΦΑΙΣΤΕΙΑΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

(Διήγησις αὐτόπτου μάρτυρος περὶ τῆς ἐν ἔτει **1866** ἐν Θήρᾳ γενομένης ἐκρήξεως).

Ὅτι ἡ γῆ πρὸ ἀναριθμήτων αἰώνων εἰς ἀερώδη κατάστασιν ἀπεσπάσθη τοῦ Ἡλίου καὶ ἀπετέλεσεν ἴδιον οὐράνιον σῶμα, ὅπερ διὰ τῶν παρελεύσεων τῶν αἰώνων ἀπεψύγη καὶ ἀπέκτησε φλοιὸν στερεόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀλληλοδιαδόχως ἀνεφάνησαν τὰ διάφορα ὀργανικὰ σώματα φυτικά τε καὶ ζωϊκά, εἶναι ὑπόθεσις ἐξαγομένη ἐξ αὐτῆς τῆς θεωρίας τῆς φύσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ φαινομένων. Ἀλλ' ὅ,τι μᾶλλον ἐνδιαφέρον, εἶναι ἡ πιθανότης, ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς εὑρίσκεται εἰς πεπυρακτωμένην κατάστασιν καὶ ὑγρὸν διὰ τὴν ὑψίστην ἐν αὐτῷ θερμότητα.

Εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς τοιαύτης τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς καταστάσεως ἀγόμεθα ἐκ τούτου ὅτι ὅσῳ μᾶλλον πρὸς τὸ κέντρον τῆς γῆς προχωρεῖ τις, τόσῳ ἡ θερμότης ταύτης αὐξάνει. Συμπεραίνεται ἐκ τούτου, ὅτι εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἡ θερμότης τοῦ ἐσωτερικοῦ ταύτης εἶνε τοσαύτη, ὥστε οὐδὲν σῶμα ἐκεῖ δύναται νὰ διατηρηθῇ εἰς στερεὰν κατάστασιν καὶ ἑπομένως τὸ μέρος τοῦτο τῆς γῆς εἶνε ὑγρὸν καὶ ἂν ἡ θερμότης ἐξακολουθῇ αὐξάνουσα πρὸς τὸ κέντρον τοῦτο ἴσως εὑρίσκεται εἰς ἀερώδη κατάστασιν.

Ἔτι μᾶλλον πείθεταί τις περὶ τοῦ διαπύρου τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς ἐκ τῆς ὑπάρξεως ἡφαιστείων ὀρέων εἰς πλεῖστα τῆς γῆς μέρη ἐπί τε τῆς ξηρᾶς καὶ εἰς τὸν πυθμένα τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν ὠκεανῶν. Γνωστὸν δηλ. ὅτι ὑπάρχουσιν ὀπαὶ τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, ἐξ ὧν ἐξέρχονται φλόγες, καπνός, ἀέρια, διάφοροι στερεαὶ οὐσίαι καὶ χείμαρρός τις πυρὸς ἐξ οὐσίας, ἣν λάβαν ἀποκαλοῦσι καὶ ἥτις ἀποψυχομένη στερεοποιεῖται. Ἡ λάβα

μετὰ τῶν ἄλλων στερεῶν οὐσιῶν τῶν ἐκ τοῦ ἡφαιστείου ἐξερχομένων σχηματίζει πέριξ τῆς ὀπῆς, ἐξ ἧς ἐξέρχεται, διὰ τοῦ χρόνου ὄρος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὑψηλὸν ἐν τῇ ξηρᾷ, ἐν δὲ τῷ πυθμένι τῶν θαλασσῶν συσσωρευομένη, σχηματίζει νήσους, αἵτινες ταχέως ὑπὸ τῶν κυμάτων καταστρεφόμεναι ἐξαφανίζονται· ἐνίοτε δὲ ἀποβαίνουσι διαρκεῖς, ὅταν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν ἐκχυθῇ λάβα, ἥτις ψυχομένη πήγνυται καὶ στερεοποιεῖται.

Τὰς ἐκρήξεις τῶν ἡφαιστείων συνοδεύουσι φαινόμενα διάφορα, ἐμποιοῦντα τρόμον καὶ προξενοῦντα ἐνίοτε μεγάλας καταστροφάς.

Ἐκ τῆς κατὰ μέρος περιγραφῆς τῆς ἐκρήξεως τοῦ ἐν Θήρᾳ ἡφαιστείου ἐν ἔτει 1866, ὑπὸ αὐτόπτου μάρτυρος λαμβάνομεν ἰδέαν τινὰ περὶ τῶν ἡφαιστειακῶν τούτων φαινομένων.

«ΘΗΡΑ ἐν ἔτει 1866. 18 Ἰανουαρίου.—Τὴν νύκτα ἠκούσθησαν κρότοι εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης, τῆς πέριξ τῶν ἐν τῷ λιμένι δύο μικρῶν νησιδίων. Τοῦτο μοι ἐβεβαιώθη ὑπό τινων ἁλιευόντων κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα.

Τὴν 19ην ἐβυθίζετο τὸ ἐν τῷ βουλκάνῳ ἀνατολικὸν ἀκρωτήριον μετὰ τῶν ὑπαρχουσῶν οἰκιῶν· τὸ δὲ νησίδιον ἀνέπεμπε καπνοὺς μικροὺς καὶ φλόγας ἀπὸ δέκα καὶ ὀκτὼ μέρη. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης ἔλαβε χρῶμα κόκκινον βαθύ, τὸ ὁποῖον ἐξετείνετο ἀπὸ τὸ νησίδιον μέχρι τοῦ Ἀθηνιοῦ σχεδόν, ἡ δὲ λοιπὴ θάλασσα, κιτρινοπράσινος οὖσα, ἐξετάθη μέχρι τοῦ δυτικοῦ ἀκρωτηρίου τῆς νήσου Θήρας. Ἅπασα ἡ ἐν τῷ λιμένι μας θάλασσα ἀπέβαλε τὸ φυσικόν της χρῶμα.

20 Ἰανουαρίου.—Ὁ καπνὸς περιωρίσθη εἰς ἓν μόνον μέρος, (δηλαδὴ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ ὀλίγον μακρὰν τῶν οἰκιῶν τοῦ ἡφαιστείου) καὶ ἧττον ὀγκώδης, ἐξέπεμπε δὲ καὶ κακοσμίαν τινά, ἥτις ἐξακολουθεῖ καὶ μέχρι τῆς σήμερον. Τὴν νύκτα δὲ ἐφάνησαν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης φλόγες, αἵτινες λαμβάνουσαι τὴν ἀρχήν των ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀκρωτηρίου, ἐξετείνοντο μέχρι τοῦ δυτικοῦ τοῦ μικροῦ νησιδίου (τῆς συκιᾶς).

21 Ἰανουαρίου.—Ὁ καπνὸς ἦτον ὀγκωδέστερος (πάντοτε λευκὸς) καὶ ἡ κορυφὴ ἀναφυομένης νήσου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ καπνοῦ ἤρχισε νὰ παρουσιάζηται εἰς τὰς ὄψεις μας· τὴν νύκτα φλόγες περιεκύκλωσαν τὸ νέον νησίδιον, τὰς ὁποίας ἐβλέπομεν ἀπὸ τὸ χωρίον μας Ἀκρωτήριον μὲ γυμνοὺς ὀρθαλμούς.

22 Ἰανουαρίου.—Τὸ πρωΐ εἴδομεν μὲ τὸ τηλεσκόπιον τὸ νέον τοῦτο νησίδιον ἀνερχόμενον ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, αἱ δὲ φλόγες τὴν νύκτα καὶ ὁ καπνὸς τὴν ἡμέραν, ὅστις ἐξέρχεται ἔτι ὀγκωδέστερος, ἐξακολουθοῦν μέχρι τῆς σήμερον.

Τὴν 23ην ἡ νῆσος ἦτον ἀρκετὰ μεγάλη.

Τὴν 24ην ἔτι μεγαλειτέρα καὶ αἱ φλόγες εἰς τὰς 5 1)2 ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον παρίστανον φοβερὸν θέαμα. Τὸ δὲ ῥηθὲν νησίδιον προχωροῦν ταχέως φαίνεται περικυκλωμένον ἀπὸ καπνούς, οἵτινες ἐξέρχονται ἀπὸ τὰς βάσεις τῆς ἀναφυομένης νήσου καὶ οἵτινες ὑψοῦνται τόσον, ὥστε γίνονται ὁρατοὶ ἀπὸ τὰς πλησιεστέρας νήσους. Ταραχὴ καὶ κρότοι ἀκούονται δεξιόθεν, πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Τὰ ὕδατα εἰσὶ τεθολωμένα καὶ θερμά· λέμβος δὲν δύναται νὰ διέλθῃ ἐκεῖνο τὸ μέρος· ἠσθάνθημεν καὶ δυσοσμίαν δυσάρεστον, ἅμα δὲ καί μικρὸν κλονισμὸν τῆς γῆς. Δύο ἀτμοκίνητα Ἑλληνικὰ ἀφίχθησαν τὴν στιγμὴν ταύτην, συνεπείᾳ τῆς σταλείσης ἐκθέσεως τοῦ Ἐπάρχου Θήρας.

25 Ἰανουαρίου.—Ἡ νῆσος ἀπωθοῦσα τὴν θάλασσαν ἀδιακόπως ἐξέρχεται διευθυνομένη καὶ πρὸς τὸ δυτικὸν καὶ πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος.

Τὴν 26ην ἡ νῆσος ἐξήρχετο· ὁ καπνὸς ὀλιγώτερος αἱ φλόγες δὲν ἐφάνησαν τὴν νύκτα.

Τὴν 27ην. Τὰ αὐτὰ φαινόμενα ἐξακολουθοῦν, ἐν ᾧ οἱ κάτοικοι ἀναχωροῦν.

Τὴν 28ην τὴν νύκτα βροχὴ ραγδαία· τὸ δὲ ἡφαίστειον ἐκπέμπει τοιούτους συρισμούς, ὥστε προξενοῦν τρόμον εἰς τοὺς ἀκούοντας αὐτούς.

29 Ἰανουαρίου.—Ὁ καπνὸς ἐξέρχεται ἐξογκούμενος ἔτι περισσότερον, Ἡ ὀσμὴ κατέστη ἀνυπόφορος.

Τὴν 30ην. Ὁ καπνὸς ἄρθονος. Πρὸς τὸν λιμένα τοῦ ἁγίου

Γεωργίου μέγας βρασμὸς καὶ καπνοὶ ἄρθονοι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ἀπὸ τὸν λιμένα του ἀνεχώρησαν τὰ πλοῖα ἕνεκα τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου· κρότος μέγας ἔρριψεν εἰς τὸν ἀέρα πέτραν μεγάλην καὶ ἡ πλησίον παλαιὰ νῆσος ἐσχίσθη εἰς δύο μέρη. Ἀτμοκίνητον Ἑλληνικὸν ἠγκυροβόλησε σήμερον εἰς τὸν λιμένα. Οἰκογένειαι ἀπέρχονται εἰς Σύρον.

Τὴν 31ην. Ἡ νῆσος προχωρεῖ πρὸς δυσμάς· ἀτμόπλοιον Ἀγγλικὸν ἀφίχθη καὶ ἀνεχώρησεν αὐθημερόν· ἑξήκοντα ἄνθρωποι ἀνεχώρησαν διὰ Σύρον.

1 Φεβρουαρίου.—Ἑλληνικὸν ἀτμόπλοιον ἔφερε δεκαμελῆ ἐπιτροπήν, ἤτοι τὸν πρύτανιν τοῦ Πανεπιστημίου Μητσόπουλον, τὸν γερμανὸν ἀστρονόμον Σμίθ, τρεῖς καθηγητάς, δύο Ἄγγλους καί τινας ἄλλους οἵτινες εἶπον ὅτι οἱ κρότοι προέρχονται ἀπὸ τὰ συντρίμματα τῆς γῆς. Ἔρριψαν δὲ καὶ τὴν βολίδα καὶ εὗρον τὸ βάθος δώδεκα ὀργυιῶν, εἰς μέρος ἔνθα πρότερον ἦτον ἑβδομήκοντα. Ὅσον οὔπω θὰ φανῇ καὶ ἑτέρα νέα νῆσος εἰς τὸ μέρος τοῦτο. Κρότοι φοβεροὶ ἀκούονται. Ἀγγλικὸν ἀτμόπλοιον κατέπλευσεν.

2 Φεβρουαρίου.—Ἐφάνη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ἡ ἑτέρα νῆσος, ἥτις προχωρεῖ εἰς τὴν παλαιὰν καϋμένην. Προσέτι πρὸς δυσμὰς καὶ πλησίον τῆς δευτέρας ταύτης νήσου παρουσιάσθη καὶ τρίτη νῆσος, ἥτις μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ὡρῶν ἐβυθίσθη πάλιν,

Κρότος εἰς τὰς 3 μ. μ. Τὸ ἀγγλικὸν ἀτμοκίνητον ἀνεχώρησεν.

3 Φεβρουαρίου.—Ἡ βυθισθεῖσα τρίτη νῆσος ἐφάνη πάλιν. Οἱ καπνοὶ ἠὔξησαν καὶ εἰς τὰς νέας ταύτας νήσους. Εἰς τὰς 10 π. μ. ἡ ῥηθεῖσα τρίτη νῆσος ἄλλοτε παρουσιάζεται εἰς τὰς ὄψεις μας καὶ ἄλλοτε βυθίζεται· τοῦτο γίνεται ἀνὰ πᾶν τέταρτον τῆς ὥρας. Ὁ καπνὸς εἰς τὴν δευτέραν νῆσον ἐξογκοῦται ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν περισσότερον. Τρεῖς κορυφαὶ νησιδίων νέων ἐφάνησαν καὶ πάλιν ἐβυθίσθησαν· τοῦτο δὲ ἐξακολουθεῖ νὰ γίνηται μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης. Ἡ δεκαμελὴς ἐπιτροπὴ ἐναύλωσε σήμερον ἱστιοφόρον ἵνα μεταφέρῃ εἰς Σύρον ἔγγραφόν τι ἐπίσημον.

4 Φεβρουαρίου.—Εἶδον τὴν στιγμὴν ταύτην μὲ τὸ τηλεσκόπιον (9 π. μ.) τὸ τελευταῖον τοῦτο νησίδιον ἀνερχόμενον καὶ κατερχόμενον ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. Τὸ ὄπισθεν μνημονευθὲν ἔγγραφον εἶνε ἡ δευτέρα ἔκθεσις τῆς δεκαμελοῦς ἐπιτροπῆς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν· εἰς τὴν δευτέραν ταύτην ἔκθεσιν ἀναφέρει ἡ ἐπιτροπὴ τὰ ἑξῆς· ὅτι ἡ νῆσος Θήρα δὲν κινδυνεύει πρὸς τὸ παρόν· ὅτι ἡ πλησίον της παλαιὰ νῆσος ἐβυθίσθη 1 1)2 πόδα· ὅτι ἂν ἐξέλθῃ καπνὸς τῶν ἀνθράκων, θὰ εἶναι θανατηφόρος εἰς τοὺς κατοίκους· ὅτι εἶναι ἐπάναγκες νὰ μένῃ ἡ ἐπιτροπὴ μετὰ τοῦ ἀτμοκινήτου εἰς τὴν Θήραν· ὅτι ἀπὸ πεπυρακτωμένον λίθον ἐκσφενδονισθέντα ἐκ τοῦ ἡφαιστείου ἤναψαν τὰ σιγάρα των· ὅτι ἔθεσαν σημεῖα εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς νήσου, ὥστε ἐν καιρῷ ἀνάγκης νὰ εἰδοποιήσωσι τοὺς κατοίκους νὰ ἀναχωρήσωσιν· ὅτι ἂν ἡ νῆσος κινδυνεύσῃ, πρὸ δέκα ἡμερῶν θὰ σταματήσωσιν ὅλα τὰ ὡρολόγια τὰ εὑρισκόμενα ἐπὶ τῆς νήσου. Οἱ κάτοικοι ἐφοβήθησαν καὶ καθ' ἑκάστην ἀπέρχονται εἰς Σύρον οἱ οἰκογένειαι. Τὴν ἑνδεκάτην π. μ. κατέπλευσε τρικάρτον ἀγγλικὸν ἀτμόπλοιον φέρον τὸν πρεσβευτὴν τῆς Ἀγγλίας. Τὸ ἀτμόπλοιον τοῦτο ἀφοῦ ἐμέτρησε διὰ τῆς βολίδος τὰ διάφορα μέρη τοῦ λιμένος, διηυθύνθη ἀκολούθως εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς νήσου Φαρά. Εἰς τὴν ἄνω μνημονευθεῖσαν ἔκθεσιν ἐστάλη ἐγκλείστως καὶ ἡ φωτογραφία τοῦ ἡφαιστείου.

5 Φεβρουαρίου.—Εἰς τὰς 5 1)2 τὸ πρωὶ κρότοι καὶ φλόγες μεγάλαι· ἡ δευτέρα νῆσος ἐκπέμπει καπνὸν πολὺ μεγαλείτερον ἀπὸ τὸν τῆς πρώτης· εἰς τὴν νῆσον τοῦ ἁγίου Γεωργίου φαίνονται εἰς τρία διάφορα μέρη καπνοί· εἰς τὰς 9 π. μ. ἀφίχθη ἀγγλικὴ φεργάτα· εἰς τὴν 1ην μ. μ. ἀφίχθη μικρὸν ἀγγλικὸν ἀτμόπλοιον. Ἡ φεργάτα ἀνεχώρησεν· ἤναψε καὶ τὸ ἀκρωτήριον ὁλόκληρον τοῦ ἁγίου Γεωργίου· ἡ ἀποφορὰ τοῦ ἡφαιστείου πολὺ δυσάρεστος σήμερον.

Τὴν 6ην ἡ ἀγγλικὴ φεργάτα ἐπέστρεψεν· ὁ καπνὸς μεγαλείτερος σήμερον καὶ ἡ ἀποφορὰ σχεδὸν ἀνυπόφορος· ἡ φεργάτα μετὰ τῶν δύο ἀτμοκινήτων ἀνεχώρησαν. Ρωσικὴ φεργάτα ἀφίχθη τὴν στιγμὴν ταύτην (5 μ. μ.) μετὰ τοῦ ἐν Πειραιεῖ

προξένου τῆς Ρωσίας καὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις γραμματέως τῆς πρεσβείας.

Τὴν 7ην. Ὁλόκληρον τὸ ἀκρωτήριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐκπέμπει καπνούς.

8 Φεβρουαρίου.—Ἡ ρωσικὴ φεργάτα ἀνεχώρησεν. Σήμερον πράγματα φοβερὰ παρεστάθησαν, τὰ ὁποῖα κατετρόμαξαν ἅπαντας τοὺς κατοίκους καὶ τὰ ὁποῖα ἀναγκάζουν αὐτοὺς νὰ ἀναχωρῶσιν ἐντεῦθεν οἰκογενειακῶς· καὶ τὸ μὲν πρῶτον στήλη καπνοῦ ἀρκετὰ ὑψηλὴ ἐν τῷ μέσῳ τῆς θαλάσσης διετηρήθη ἐπὶ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας· ἡ θάλασσα δὲ κατακόκκινος οὖσα προεμήνυε τὸν κίνδυνον, ὡς καὶ αἱ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ καπνοῦ φλόγες, αἵτινες πρώτην ἤδη φορὰν ἐφάνησαν τὴν ἡμέραν. Ἀπὸ τὰς 10—12 (μεσημβρίαν) ἤρχισαν κρότοι καὶ συριγμοὶ τρομακτικοί· ὁ πρῶτος διήρκεσεν 10′ καὶ ἐπαναλήφθη δεκάκις. Ἀκριβῶς δὲ τὴν μεσημβρίαν ἠκούσθη ὁ τελευταῖος κρότος καὶ συρισμός, ὅστις ἦτο πολὺ τρομερώτερος τῶν προηγηθέντων. Ὁ τελευταῖος οὗτος κρότος, ὅστις ἐκλόνισε κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν νῆσόν μας, ἐξεσφενδόνισεν εἰς τὸν ἀέρα πεπυρακτωμένους λίθους, οἵτινες καταπεσόντες εἰς ἡμιολίαν τινά, τὸν μὲν πλοίαρχον Βαλλιάνον, ἐκ Μεγαλοχωρίου, ἐφόνευσε, τὴν δὲ ἡμιολίαν ἔκαυσεν ἐν ροπῇ ὀφθαλμοῦ. Ἄλλοι δὲ λίθοι ἐπίσης πεπυρακτωμένοι καταπεσόντες εἰς τὸ παρὰ τῷ ἡφαιστείῳ Ἑλληνικὸν ἀτμόπλοιον ἐπλήγωσαν τὸν πλωτάρχην καὶ πρόεδρον τῆς δεκαμελοῦς ἐπιτροπῆς Μπαλάσκαν εἰς τὴν χεῖρα καὶ ἕνα ναύτην εἰς τὴν κεφαλήν· ἀμφοτέρους ἐλαφρῶς. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ κακὸν ηὔξανε καὶ οἱ λίθοι ἀφοῦ ἐτρύπησαν τὴν καπνοδόχον τοῦ ἀτμοπλοίου, εἰσῆλθον καὶ εἰς τὸ ὑπόστρωμα καὶ ἐπλησίαζε νὰ διαδοθῇ τὸ πῦρ εἰς τὴν πυριταποθήκην τοῦ ἀτμοπλοίου, ἠναγκάσθη ὁ πλοίαρχος τότε νὰ διατάξῃ νὰ ἀρήσωσιν τὰς ἀγκύρας εἰς τὴν θάλασσαν καὶ διὰ τῶν ἱστίων μόνον, διότι ἡ μηχανὴ δὲν ἦτον ἕτοιμος, νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ νὰ τοποθετηθῇ εἰς ἄλλο μέρος μακρὰν τοῦ ἡφαιστείου. Καθ' ἣν στιγμὴν δὲ ἐγίνοντο ταῦτα, καπνὸς μέγας καὶ ὑαῦρος ὑψώθη εἰς τὸν οὐρανόν. Αὐθημερὸν δὲ μετέβην εἰς τὸ ἐπαρχεῖον διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ δια-

βατηρίου μου, ἔνθα εὗρον τὸν ἔπαρχον συντάσσοντα ἔγγραφόν τι ἐπίσημον πρὸς τὴν δεκαμελῆ ἐξ Ἀθηνῶν σταλεῖσαν ἐπιτροπήν, δι' οὗ παρακαλεῖ αὐτήν, νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ, ἂν ὑπάρχῃ κίνδυνος, ἵνα ἐπικαλεσθῇ κατεπειγόντως τὴν συνδρομὴν τῆς Κυβερνήσεως. Κόνις τοῦ βουλκάνου ἔπεσεν εἰς τὸν δῆμον τοῦ Μερεβηγλίου, (τὸ μέρος τοῦτο ἀπέχει ἀπὸ τοῦ ἡφαιστείου μίαν ὥραν). Τὴν νύκτα φλόγες ἀκατανόητοι διὰ τὸ ὕψος των. 2 1)2 μετὰ τὸ μεσονύκτιον σεισμὸς ἐλαφρός.

9 Φεβρουαρίου.—Τὴν πρώτην μ. μ. κρότος τρομερώτερος ὅλων τῶν προηγηθέντων καὶ ὅμοιος μὲ τὴν ἐκπυρσοκρότησιν διακοσίων τηλεβόλων, ὡς συμπεραίνω. Δεκάκις ἐπανελήφθησαν ἐλαφρότερα. Καπνὸς μέγας καὶ μαῦρος κυματίζων ὡς θάλασσα, ἔχων δὲ ἐν ἑαυτῷ καὶ κόνιν μαύρην, ἀφοῦ ὑψώθη 400 γαλλικὰ μέτρα, κατέπεσεν εἰς τὴν Θηρασίαν. Σήμερον παρέλαβον εἰς τὸ ἀτμόπλοιον τὴν πυρίτιδα, ἣν εἶχον ἀποβιβάσει εἰς τὴν ξηρὰν ἕνεκα τοῦ κινδύνου· λίθος μέγας κατέπεσεν εἰς τὸν Γέρον λιμιόνα. Τὸ μέρος τοῦτο ἀπέχει ἀπὸ τοῦ ἡφαιστείου 220 γαλλικὰ μέτρα.

10 Φεβρουαρίου.—5 1)2 τὸ πρωὶ ἐξύπνησα ἕνεκα τῆς συγκρούσεως τῶν θυρῶν τῆς οἰκίας μου, τῆς προελθούσης ἀπὸ κρότον τοῦ ἡφαιστείου. ὅστις ἦτο πολὺ δυνατώτερος τοῦ χθεσινοῦ. Ἐξελθὼν δὲ τῆς οἰκίας, εἶδον αἴφνης τὰς φλόγας εἰς τοιοῦτον ὕψος, ὥστε φοβηθείς, ἠναγκάσθην νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν οἰκίαν μου κατεσπευσμένως. Οἱ κρότοι ἐξακολουθοῦν διαρκῶς αἱ δὲ φλόγες ἀκατανόητοι διὰ τὸ ὕψος των· φοβερὸν τὸ θέαμα καὶ ὁ γενναιότερος τῶν ἀνθρώπων, εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ φοβηθῇ, βλέπων τοιαῦτα. Ὁ λαὸς εἰς μεγάλην κίνησιν. Σήμερον πολλαὶ οἰκογένειαι ἀναχωροῦν μὲ τὸ ταχυδρομεῖον διὰ Σύρον, ἀφήνουσαι τὰς οἰκίας των καὶ τὰ πράγματά των εἰς τὴν τύχην. Ὁ Σμὶθ λέγει ὅτι, δὲν δύναται νὰ ἐκθέσῃ τὰς παραδόξους ἐνεργείας τοῦ βουλκάνου τούτου, διότι καθ' ἑκάστην παρουσιάζονται νέα καὶ πρωτοφανῆ πράγματα. Λίθοι ἐκσφενδονίζονται καὶ σήμερον μὲ μεγάλην ὁρμήν. Εἰς τὰς 3 μ. μ. κρότος ὅμοιος μὲ τὸν τῆς πρωΐας· λίθοι ἄπειροι ἐκσφενδονίζονται εἰς τὸν ἀέρα·

φλόγες ὑπερμεγέθεις. Οἱ κρότοι ἀδιάκοποι ἐπὶ δύο ὥρας. Καπνοὶ ὀγκωδέστατοι καὶ κατάμαυροι, ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἄμμον, ἔπεσον εἰς τὸν δῆμόν μας. Κρατὴρ ἐσχηματίσθη· ἡ ἐπιτροπὴ λέγει ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ γίνῃ ἔκρηξις καὶ ὅτι τότε ὁ κίνδυνος θὰ εἶναι μεγαλείτερος.

11 Φεβρουαρίου. Προμηνύεται ἔκρηξις. Ὁ κίνδυνος μέγας. Οἱ κάτοικοι ἀδιακόπως ἀναχωροῦν ἐντεῦθεν. Πολλοὶ λίθοι κατέπεσαν εἰς τὰ καταστρώματα τῶν πλοίων, ἅτινα ἦσαν μακρὰν τοῦ ἡφαιστείου 300 γαλλικὰ μέτρα. Ἡ ἀσφάλεια διεκήρυξεν ὅτι δὲν ἀναδέχεται οὐδεμίαν ζημίαν τῶν πλοίων καὶ ἕνεκα τούτου τὰ πλοῖα ἀπέρχονται εἰς τοὺς λιμένας τῶν πλησιεστέρων νήσων».

×

Ἐνταῦθα παύει ἡ ἀφήγησις τῶν φαινομένων τῆς ἐκρήξεως ταύτης καὶ ὁ συντάκτης τοῦ ἡμερολογίου Θωμᾶς Πάρις, φαίνεται ὅτι ἀπὸ τῆς 11ης Φεβρουαρίου διὰ τὸν ἐν Θήρᾳ κίνδυνον ἀνεχώρησεν ἐξ αὐτῆς μὴ δυνηθεὶς νὰ ἐξακολουθήσῃ αὐτό.

Ἐ Μυτιληνοῖς Σάμου

Λ. ΒΟΗΚΛΗΣ

ΨΥΧΡΟΛΟΥΣΙΑ

(Ἡ σκηνὴ εἰς τὸ χωρίον Β.)

Περικαλλὴς χωρικὴ κόρη καθημένη εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας στιλβώνει τὰ ὑποδήματα τοῦ πατρός της.

Ζωηρὸς νεανίας διέρχεται μετὰ φίλου του καὶ θέλων νὰ πειράξῃ τὴν κόρην

— Πόσον εὔμορφα γυαλίζεις κορίτζι μου, τῆς λέγει πονηρῶς.

— Ναί ; παλληκάρι μου, γυαλίζω ἴσως, μὰ . . . δὲν μουτζουρώνομαι, τοῦ ἀπαντᾷ μὲ εὐφυΐαν ἡ κόρη δεικνύουσα συγχρόνως δῆθεν καὶ τὰς καθαρὰς χεῖράς της.

— Σ' ἐπῆρε ; ἐπεσφράγισεν ὁ συνοδὸς τοῦ θελήσαντος νὰ παίξῃ νεανίου . . . . .

Η ΝΕΡΑΪΔΑ

(*Valse*)

Μουσικὴ Π. Τσαμπουνάρη

Νεραΐδά μου ποῦ φεύγεις; Γιὰ μιὰ στιγμοῦλα στάσου.
Θενὰ σοῦ ᾽πῶ δυὸ λόγια ἐγκάρδια, θλιβερά.
Δὲν ἔχω νοῦ, οὔτε φρένα ὁλότελα, στοχάσου!
᾽Εσὺ μοῦ τάχεις πάρει—θυμήσου—μιὰ φορά.

❁

᾽Ηταν αὐγή. Ταστέρια τρεμόσβυναν μὲ λύπη,
῾Ωσὰν ψυχές, ποῦ σβύνουν χλωμὲς ἐδῶ ᾽ς τὴ γῆ,
Κι᾽ ὁλόμονος πονοῦσα βαθειὰ μὲ καρδιοκτύπι
Καὶ μοὔτρωγαν τὰ μέσα καϋμὸς καὶ συλλογή.

❁

Ξάφνου περνᾷς πανώρηα ᾽ς τὰ ὁλόμαυρα ἐνδυμένη
Καί, φροῦ φροῦ, ὡσὰν ἴσκιος, σὰν ὄνειρο γλυκὸ
Σὲ χάνω ἀπὸ ᾽μπροστά μου, Νεραΐδα ἀφροπλασμένη,.....
᾽Αχ! τί καϋμὸ ἔχω ἀννοιώσει, τί πόθο μυστικό!

❁

Νεραΐδα μου, μὴ φεύγῃς. Θ᾽ ἀκούσῃς μιὰ φωνὴ
Ποῦ βγαίνει ἀπ᾽ τὴ καρδιά μου, σὰν φλόγα μυστικιά!
Γιατὶ ἡ καρδιά μου κλαίει; Τί ἔχει καὶ πονεῖ;
᾽Αφ᾽ ὅτου σ᾽ εἶδα ἐμπρός μου, ἀγάπη μου γλυκειά;

Σμύρνη

ΧΡ. ΒΑΣΙΛΑΚΑΚΗΣ

Η Α. ΥΨ. Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΙΘΥΝΟΣ

῞Οτε τὴν 23ην ᾽Απριλίου τρέχοντος ἔτους ἀνηγγέλθη τὸ αἴσιον γεγονὸς τῆς εἰς τὸν ῾Ηγεμονικὸν θρόνον τῆς νήσου ἡμῶν ἀναρρήσεως τοῦ τετιμημένου μεταξὺ τῶν λογάδων τοῦ Γένους ᾽Ιωάννου Βιθυνοῦ, ἀνεκλάλητος χαρὰ διεχύθη καθ᾽ ὅλην τὴν νῆσον, ἧς οἱ κάτοικοι μετ᾽ ἀνακουφίσεως ἀνέπνευσαν ἐκ τῶν προτέρων πεπεισμένοι ὅτι ἡ περὶ τὸ καθῆκον δεδοκιμασμένη ἀφοσίωσις καὶ ἡ ἀκατάβλητος φιλοπονία, ἥτις καὶ μόνη ἀνέδειξε τὸν Βιθυνὸν εἰς τὰ ὑψηλὰ τῆς Αὐτοκρατορίας λειτουργήματα καὶ ἡ σώφρων καὶ λελογισμένη μετριοπάθεια, τὸ πολύτιμον τοῦτο πλεονέκτημα ἑνὸς ᾽Αρχοντος συνταγματικῆς Πολιτείας, θὰ συνετέλουν νὰ μετριασθῶσι τὰ ἐξημμένα εἰς ἐπικίνδυνον σημεῖον μίση καὶ ἡ ἐμπάθεια ἡ κομματική, ἡ δημιουργηθεῖσα ἀτυχῶς ἐκ σειρᾶς λυπηρῶν ἐν τῇ νήσῳ γεγονότων προσφάτου παρελθόντος, τὰ ὁποῖα ἠπείλησαν ἀνεπανόρθωτα ἀτυχήματα εἰς τὸν τόπον μας καὶ συνεκλόνισαν αὐτὰ τὰ βάθρα τῆς πολιτειακῆς μας ὑπάρξεως.

᾽Ηρκεσε δὲ πράγματι ἡ ἐν μέσῳ ἡμῶν ἐγκατάστασις τοῦ νέου ῾Ηγεμόνος διὰ νὰ ἐπέλθῃ εἰς τὴν νῆσον ἡ ποθητὴ ἠρεμία καὶ γαλήνη, ἧς ἀπαραίτητον εἶχεν ἀνάγκην ἡ νῆσος. ᾽Αμέσως μετὰ τὴν ἄφιξιν Αὐτοῦ προέβη εἰς τὴν σύγκλησιν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, εἰς τὸ ἔργον τῆς ὁποίας τελεσφόρως συνέβαλεν, ἐφ᾽ ὅσον ἐπέτρεπεν Αὐτῷ ἡ πρόχειρος τῶν πραγμά-

των τῆς νήσου ἀντίληψις, ἣν ἐσχημάτισεν ἐκ τῆς ὀλιγοημέρου διαμονῆς Του ἐν αὐτῇ. Ἡ Συνέλευσις, ὑπὸ τὴν ἔμφρονα προεδρείαν τοῦ διαπρεποῦς τῆς νήσου ἡμῶν πολιτευτοῦ καὶ διακεκριμένου νομομαθοῦς Μανουὴλ Σ. Νικολαΐδου, ἐλευθέρως καὶ ἀνεπηρεάστως ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολήν της καὶ ἔδωκεν εἰς τὴν Α. Ὑψηλότητα ὡς Συμβούλους καὶ μέλη τῆς Διοικήσεως, Βουλήν, συγκειμένην ἐκ τοῦ προρρηθέντος Προέδρου τῆς Συνελεύσεως Μαν. Σ. Νικολαΐδου, τοῦ ἄρτι ἐκ τῆς ἑσπερίας ἐπανακάμψαντος, ἔνθα ἐπὶ ὀκταετίαν διέμεινε σπουδάζων τὰ νομικά, Νικολάου Βλιάμου, τοῦ πολλάκις ὡς ἀνωτέρου δικαστικοῦ λειτουργοῦ διατελέσαντος καὶ τιμήσαντος τὸν δικαστικὸν τῆς νήσου ἡμῶν κλάδον Σωκράτους Ἰωαννίδου καὶ τοῦ τέως βουλευτοῦ Δημητρίου Νικολῆ, ἀντιπροσώπου τοῦ ἀνδρείου τῶν Μαραθοκαμπίων λαοῦ. προσώπων δυναμένων τὰ ἄριστα νὰ συμβουλεύσωσιν ἐν τῇ διακυβερνήσει τῶν κοινῶν τῆς πατρίδος.

Οὕτω λαβὼν παρ' Ἑαυτῷ τοὺς νομίμους τοῦ λαοῦ Ἀντιπροσώπους ἐπελήφθη ὁ Ἡγεμὼν μετὰ ζέσεως καὶ προθυμίας τῶν ὑψηλῶν Του καθηκόντων ἐπιδεικνύων ἔκτοτε θαυμαστὴν καὶ ἀκαταπόνητον φιλεργίαν, ἡμέρας καὶ νυκτὸς κοπιῶν ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ Του γραφείῳ καὶ ἐξονυχίζων μεθ' ὑπομονῆς ἀκριβοδικαίου κριτοῦ τὰ ὑποβαλλόμενα Αὐτῷ ὑπὸ τῆς Βουλῆς διοικητικὰ ζητήματα. Τὰ πορίσματα τῆς ἐμβριθοῦς καὶ ἐσκεμμένης ἐπὶ τῶν διαφόρων ζωτικῆς φύσεως διοικητικῶν ὑποθέσεων ἐκτίθενται συνήθως ὑπὸ τοῦ Ἡγεμόνος εἰς ἔγγραφα, ἐν οἷς διαλάμπει ἡ εὐθυκρισία καὶ τὸ ἄδρὸν τῶν διανοημάτων τοῦ πεπειραμένου Ἄρχοντος, ἐφιστῶντος ἑκάστοτε τὴν προσοχὴν τοῦ Διοικητικοῦ Σωματείου ἐπὶ ἐνδεχομένων τυχὸν κινδύνων. Συνετὸς καὶ μετριοπαθὴς μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης Αὐτὸν γλυκύτητος ἐν τῇ ψυχραιμίᾳ Του ἀναστέλλει πᾶσαν τυχὸν σπουδὴν εἰς λῆψιν ἀμελετήτων ἀποφάσεων, διὰ τοῦ τρόπου δὲ τούτου κατευνάζει τὰς ἐξάψεις καὶ κομματικὰ πάθη, καθ' ὧν εἶνε κεκηρυγμένος ἀμείλικτος πολέμιος.

Ὡς πατὴρ φιλόστοργος ἀποφασίσας νὰ διοικήσῃ ὁ Ἰωάννης Βιθυνὸς δέχεται πάντας τοὺς πολίτας μετ' εὐμενείας καὶ καλοκἀγαθίας,θεραπεύων δι' ὅλων τῶν μέσων τὰ δίκαια παράπονα, ὧν τὴν ἐξέτασιν ἀμέσως ἀναλαμβάνει διὰ τῶς ὑπαλλήλων Του, τοῦθ' ὅπερ Τὸν κατέστησε δημοφιλέστατον εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις.

Η Α. ΥΨΗΛΟΤΗΣ Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΙΘΥΝΟΣ

Τὸ ἀγνὸν ὑπὲρ τοῦ Τόπου, οὗτινος ἐκλήθη ἀνώτατος Ἄρχων, ἐνδιαφέρον ἡ Α. Ὑψηλότης ὁ Ἡγεμὼν Βιθυνὸς ἀπέδειξεν ἰδίᾳ κατὰ τοὺς ἐπισυμβάντας τελευταίως καταστρεπτικοὺς σεισμούς, δειχθεὶς Ἄρχων ἄξιος τῶν περιστάσεων, μεριμνήσας περὶ τῆς ἀμέσου συστάσεως ἐπιτροπῶν πρὸς συλλογὴν ἐράνων, χορηγήσας πλουσίως καὶ πρῶτος δοὺς τὸ παράδειγμα εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν ὑπὲρ τῶν σεισμοπλήκτων εἰσφορῶν καὶ αὐτοπροσώπως ἐπισκεφθεὶς τὰ σεισμόπληκτα μέρη, πανταχοῦ ἐνθαρρύνων τοὺς παθόντας μετ' εὐγνωμοσύνης καὶ ἐπευφημιῶν ὑποδεχομένους Αὐτόν, λαβόντα τὴν πρόνοιαν νὰ τοὺς ἐπισκεφθῇ ἐν τῇ ἀτυχίᾳ των.

Ὁ Ἡγεμὼν τῆς Σάμου ἀπὸ 37ετίας εἶνε εἰσηγμένος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Αὐτ. Κυβερνήσεως, καθ' ὃ χρονικὸν διάστημα προσείλκυσεν ἀκεραίαν τὴν ἐκτίμησιν καὶ ἐμπιστοσύνην τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἐκπληρώσας ἑκάστοτε τὰς ἐμπιστευθείσας αὐτῷ ὑπηρεσίας μετὰ ζήλου καὶ προθυμίας καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν ἐργασίαν, αἵτινες καὶ ἀποτελοῦσι τὸ βάθρον τῆς ἀνυψώσεως Αὐτοῦ εἰς τὰ ὑψηλὰ ἀξιώματα, δι' ὧν ἐτιμήθη. Νεώτατος ἀποφοιτήσας τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, προσελήφθη μέλος τοῦ μεταφραστικοῦ γραφείου τῶν ἐμμέσων φόρων καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1868 προσελήφθη ὑπὸ τῆς Γεν. Διοικήσεως Κρήτης ὡς γραμματεὺς τῆς Νομαρχίας καὶ συντάκτης τῆς ἐπισήμου τῆς νήσου ἐφημερίδος "Κρήτη„ καὶ ὀλίγον ὕστερον ὡς ἀρχιγραμματεὺς τοῦ Νομαρχιακοῦ Συμβουλίου διατελέσας ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1875 ἐκπληρῶν ἐν τῷ μεταξὺ καὶ καθήκοντα γραμματέως ἅμα καὶ διερμηνέως τῆς Γενικῆς τῶν Κρητῶν Συνελεύσεως ἐπὶ ἑπτὰ συνεχεῖς περιόδους, ἧς προήδρευεν ὁ Γεν. Διοικητὴς καὶ ἐν ᾗ αἱ συζητήσεις ἐγίνοντο καὶ τὰ πρακτικὰ ἐτηροῦντο ἑλληνιστὶ καὶ τουρκιστί. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1875 κληθεὶς εἰς Κων]πολιν διωρίσθη ὑποδιευθυντὴς τῆς ἀρτισυστάτου Νομικῆς Σχολῆς, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ 4ετίαν παρακολουθῶν σύναμα καὶ τὰ νομικὰ μαθήματα τῆς Σχολῆς, ἐν ᾗ τὸ μὲν Ῥωμαϊκὸν καὶ Γαλλικὸν δίκαιον ἐδιδάσκετο γαλλιστί, τὸ δὲ Ὀθωμανικὸν καὶ Μουσουλμανικὸν τουρκιστί. Ἀποφοιτήσας τῆς Νομικῆς Σχολῆς μὲ βαθμὸν "Ἄριστα„ διωρίσθη ἀμέσως Εἰσαγγελεὺς ἐν τῷ Πρωτοδικείῳ τοῦ Πέραν, πρώτην ταύτην φορὰν εἰσαγομένου τοῦ θεσμοῦ τῆς Εἰσαγγελίας ἐν τῷ Ὀθωμ. Κράτει, καὶ ὀλίγον ὕστερον δικαστὴς εἰς τὸ πρῶτον

τμῆμα τοῦ Πρωτοδικείου τῆς Κων)πόλεως, ὁπόθεν ἐν ἔτει 1882 προήχθη εἰς τμηματάρχην ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Δικαιοσύνης, διευθύνων τὸ τμῆμα τῶν ποινικῶν ὑποθέσεων καὶ τῶν χαρίτων. Δύο ἔτη μετὰ ταῦτα κατελάμβανε τὴν θέσιν ταύτην ὁ νῦν Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν ἐξοχ. Ζεκλὰλ-Πασᾶς, ὁ δὲ Ἰωάννης Βιθυνὸς διωρίζετο γενικὸς Εἰσαγγελεὺς Ἐφετῶν ἐν τῷ δικαστικῷ τμήματι τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους διαδεχόμενος ἐν τῇ θέσει ταύτῃ τὸν νῦν Μέγαν Βεζύρην καὶ πεφωτισμένον τοῦ κράτους λειτουργὸν Ὑψηλότατον Φερίτ-Πασᾶν. Ἐν ἔτει 1896 διωρίσθη ὑποδιοικητὴς Κρήτης διατελέσας ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ διορισμοῦ ὡς Γενικοῦ Διοικητοῦ τῆς νήσου ταύτης τοῦ Γεωργίου Βέροβιτς, ὁπότε ἀνακληθεὶς εἰς Κων)πολιν ὡρίσθη μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Ἀρμενικῶν καὶ ὀλίγον ὕστερον, ἐν ἔτει 1898, προήχθη εἰς περιφανὲς καὶ ὑψηλὸν ἀξίωμα, εἰς μέλος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους ἐν τῷ νομοθετικῷ τμήματι. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ διέμεινε μέχρι τῆς 22 Ἀπριλίου 1904, ὅτε καὶ διορίσθη Ἡγεμὼν τῆς Σάμου ἀποτελεσματικῶς διαμφισβητησάσης τῆς προσωπικῆς Αὐτοῦ ἀξίας τὴν μεταξὺ τῶν φερομένων ὑποψηφίων προτίμησιν.

Προχείρως σημειοῦντες τὰς ἀνωτέρω γραμμὰς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν τῷ Ὑψηλῷ κράτει δρᾶσιν τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Σάμου παρελείψαμεν νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι πλειστάκις ἐτιμήθη δι' ἀποστολῶν σοβαρῶν ὑπὸ τῆς Αὐτοκρ. Κυβερνήσεως εἰς Χαλέπιον, Τοκάτιον, Βῶλον καὶ ἄλλα μέρη, ἔνθα εἰργάσθη μετὰ περινοίας ἐκτάκτου πάντοτε καὶ ἀποτελεσματικῶς ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ Κράτους. Ἡ γνώμη τοῦ Ἰωάννου Βιθυνοῦ εἰς νομοθετικῆς καὶ πολιτειακῆς φύσεως ζητήματα ἦτο ἐν Κωνσταντινουπόλει πάντοτε σεβαστή, δι' ὃ καὶ ἀπαραίτητον πολλάκις καθίστατο μέλος διαφόρων ἐπιτροπῶν κατὰ καιροὺς συνισταμένων ὑπὸ τὴν προεδρείαν ὑπουργῶν καὶ ἀντικείμενον συζητήσεως ἐχουσῶν σπουδαῖα ζητήματα. Ἀπὸ τοῦ 1882 μέχρι τοῦ 1904 ἐδίδασκε τακτικῶς ἐν τῇ Νομικῇ σχολῇ, κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ ποινικὸν καὶ τὸ διεθνές, τελευταῖον δὲ τὸ ἐμπορικὸν καὶ ναυτικὸν δίκαιον, μαθήματα, τὰ ὁποῖα ἡ εὐμέθοδος διδασκαλία τοῦ καθηγητοῦ καὶ ἡ ποικίλη ἐξώκυκλος μόρφωσις καθίστων ἐπαγωγότατα εἰς τοὺς φοιτητὰς τῆς σχολῆς.

Πάντοτε ἀκούραστος καὶ εἰς σοβαρὰς ἐγκύπτων μελέτας συνέγραψε τουρκιστὶ πραγματείαν περὶ συναλλαγματικῆς καὶ μετέφρασεν ἐκ τοῦ τουρκικοῦ εἰς τὸ ἑλληνικὸν τὸν ὀθωμ. Ἀστικὸν Κώδικα καὶ εἰς τὸ γαλλικὸν τὴν ὀθωμ. Ποινικὴν Δικονομίαν, συγγράμματα ἐπαινεθέντα καὶ δικαίως ἐκτιμηθέντα διὰ τὴν πιστὴν μετάφρασιν τῶν ἐπιστημονικῶν ὅρων.

Πλὴν δὲ τῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ δράσεως Αὐτοῦ ὁ Ἡγεμὼν τῆς Σάμου ἔδρασε καὶ ὑπὸ ἐθνικὴν ἔποψιν πολλάκις ἐκλεγεὶς μέλος τοῦ Ἀνωτάτου Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου πλείστας εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας παρασχὼν ἐκδουλεύσεις διὰ τῶν νομικῶν Αὐτοῦ φώτων.

Πανταχόθεν, ὅθεν διῆλθεν ὁ Ἰωάννης Βιθυνός, κατέλιπε τὰς ἀρίστας τῶν ἐντυπώσεων· τὰ πρῶτα δὲ Αὐτοῦ ἐν τῇ διοικήσει τῆς νήσου Σάμου βήματα, ἀποδεικνύουσιν Αὐτὸν ἀκάματον τοῦ καθήκοντος ἐργάτην, ἄκρως νοήμονα καὶ δραστήριον κυβερνήτην στερρὰν ἔχοντα ἀπόφασιν ἐν πνεύματι δικαιοσύνης νὰ διοικήσῃ τὸν τόπον, ἐν ᾧ δικαίως ἀμερίστως ἐκτιμᾶται καὶ ἀγαπᾶται διὰ τὴν σώφρονα Αὐτοῦ πολιτείαν.

Ἄκου δρὸ λόγια θὰ σοῦ πῶ σωστὰ καὶ μετρημένα
Ἂν θὲς πολλοὶ νὰ σ' ἀγαποῦν μὴν ἀγαπᾷς κανένα.

(ΠΟΛΕΜΗ)

×

Ἐρᾶσαι : ἐμπορεύεσαι : μάχεσαι : ἄδεις : γράφεις :
Ἐπέτυχες : θαυμάζεσαι. Ἀπέτυχες: ἐτάφης.

(Π. ΠΑΝΑ)

×

Λόγος καὶ λιθάρι φεύγουν καὶ δὲν πιάνονται. Ὁποιος λαλεῖ τουφεκίζει χωρὶς νὰ σημαδεύῃ.

Ω ΝΥΧΤΑ!...

«... Νύχτα γεμάτη θάματα
Νύχτα γεμάτη μάγια!...».
ΣΟΛΩΜΟΣ

Νύχτα γλυκειὰ καὶ νύχτα ἀπέραντη
Μὲς στὸ μυστήριο τυλιγμένη,
Ποῦ ἔχεις φορέσει σὰ βασίλισσα
Μιὰ φορεσιὰ ἀστροκεντημένη,

Παρηγορίτρα ποῦ τριγύρω μου
Σκορπᾶς τοῦ ὀνείρου τὴ γαλήνη
Ποῦ κάνεις κάτω ἀπὸ τὴ σκέπη σου
Κάθε πληγὴ νὰ σιγοκλείνῃ,

Ὅπου μυρώνεις μου τὴν ὕπαρξι
Καί ποῦ φτερώνεις μου τὸν πόθο,
Νύχτα γλυκειὰ καὶ Νύχτα ἀπέραντη
Πόσο βαθειὰ-βαθειὰ σὲ νοιώθω!...

Καὶ στὴ πλανεύτρα τὴν ἀγκάλη σου
Στοῦ φεγγαριοῦ σου τὴ χλωμάδα
Ὅλα ὅσα ἀγάπησα προβαίνουνε
Κι' ἀργοπερνοῦνε στὴν ἀράδα.

Καὶ δείχνονται ὅλα ὀνειροσκέπαστα
Ὅλα περνοῦν τὰ πρῶτα χρόνια
Μὲ τῶν ἐλπίδων τὰ τριαντάφυλλα
Μὲ τῶν καϋμῶν τὰ χελιδόνια:

Νά τὸ σπητάκι τὸ κατάλευκο
Νά τὸ σπητάκι τὸ κρυμμένο
Μέσα στὰ πράσινα ἁγιοκλήματα
Μὲ τῆς βανίλλιες μυρωμένο,

Μὲ τὰ ἀηδονάκια καὶ τοὺς γρύλλους του
Μὲ τὴν καθάριά του τὴ βρύση
Καὶ μὲ τὴν κόρη τὴν ὀλόξανθη
Ποῦ περισσὰ μὲ εἶχε ἀγαπήσει...

Νά τὸ λιμάνι ἐκεῖ παράμερα
Νά καὶ ἡ βαρκοῦλα ἡ ἀραγμένη
Ποῦ περιμένει τὸ ζευγάρι μας
Γιὰ νὰ ἁρμενίσῃ φτερωμένη!...

Νά καὶ τὸ Δάσος ποῦ ἀναστέναζεν
Ὅταν τὸ νύχτιο ἐφύσα ἀγέρι
Ποῦ τὰ πλατάνια ἔχει τὰ γέρικα
Κι' ἀντρειωμένη ἔχει τὴ φτέρη,

Ποῦ μέσ' τὰ βάθη του φιλόστοργα
Κρατεῖ τὰ τόσα μυστικά μου,
—Ὦ χαῖρε Δάσος! Μὲ τὴ χάρι σου
Σφιχτοδεμένη εἶνε ἡ καρδιά μου!...

Ὅλα τριγύρω μου, ὅλα ἁπλώνονται
Ὅλα τὰ φέρνει ἡ Νύχτα ἐμπρός μου
Μὰ τὸ ὑπερκόσμιο φῶς περίχυτα
Τοῦ μακρυνοῦ καὶ ξένου κόσμου.

Καὶ φέρνουν ὅλα ρίγη ἀνέκφραστα
Φέρνουν τὰ πάντα ἀπ' ἄκρη ὡς ἄκρη
Ἕναν καρδιόχτυπο στὰ στήθη μου
Καὶ μές στὰ μάτια μου ἕνα δάκρυ

Καὶ στὴ σκεπὴ ποῦ στέκει ὁλόγυρα
Μές' ἀπ' τὰ χείλη τὰ φρυμένα
Κι' ἀπὸ τὰ σπλάγχνα μου ἀναδεύονται
Λόγια θερμὰ καὶ φλογισμένα:

—Ὦ Νύχτα, Νύχτα ἀγαπημένη μου
Μέσα στὴ μάγισσα ἀγκαλιά σου
Μές τὴ πνοή σου τὴν ὁλεύωδη
Κάτου ἀπὸ τὰ ἄστρα τὰ χρυσᾶ σου,

Εἰδωλολάτρης τώρα ὁλόψυχα
Ὑψώνω, ὑψώνω σου τὰ χέρια
Καὶ λέω γιὰ σένα ὕμνο ὑπέρτατο
Στὰ ἀχνοτρεμάμενα τὰ αἰθέρια:

—Ὦ κάμε τώρα, κάμε ἀδιάκοπα
Γλυκὰ νὰ νοιώθω σε τριγύρω
Νὰ ζωντανεύω μὲ τὴν ἄχνα σου
Νὰ ζῶ μὲ τ' ἅγιο σου τὸ μῦρο,

Κι' ἐμπρὸς στοῦ νοῦ τὰ μάτια ἀδιάκοπα
Καὶ στὴν καρδιὰ τὴν πονεμένη,
Ὦ φέρνε φέρνε μου, ὅσα ἀγάπησα
Νύχτα γλυκειὰ κι' ἀγαπημένη ! . . . .

1900

ΘΡΑΣ. ΖΩΪΟΠΟΥΛΟΣ

Εἰς μίαν ἐπίσκεψιν

Ὁ κ. **Α**. ἐπισκέπτεται τὸν φίλον του Γεώργιον ἐπὶ τῇ ὀνομαστικῇ του ἑορτῇ, ὅτε ἐν τῇ οἰκίᾳ συναντᾶται μὲ πέντε-ἓξ Γιώργιδες.

— Μά, ἐδῶ δὲν εἶνε ἐπίσκεψις λέγει ἀπορῶν μετὰ τὰς συστάσε.ς τοῦ οἰκοδεσπότου. Ἐδῶ εἶνε σωστὸ Γεωργικὸν Συνέδριον.

—

Ὁ μεγαλείτερος κλέπτης τοῦ κόσμου εἶνε τὸ κακὸν βιβλίον, διότι σοῦ κλέπτει τὸν καιρόν.

—

Μωρὲ ἡ γυναῖκες δὲν σοῦ λέω πῶς ὅλες
Μὰ ἡ περισσότερες πάντα εἶνε μαριόλες.

ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΠΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙ

Ἀληθὴς πυρετὸς σκέψεων κατεῖχεν ἅπαντα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ κ. Λαζάρου Χαρίσση. Ἕκαστος ἐφαίνετο κατεχόμενος ὑπὸ τῶν ἰδίων του ρεμβασμῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εὐχαρίστων, οὓς ἐν τούτοις δὲν ἐτόλμα νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν ἄλλον. Νεκρικὴ οὕτω σιγὴ ἐβασίλευεν ἐν τῷ ἐστιατορίῳ ὅπου ἐκτάκτως εὑρέθησαν συνηθροισμένοι πάντες, ἐξαιρέσει τοῦ πατρὸς κ. Λαζάρου, τοῦ ὁποίου τὴν ἐπάνοδον ἐπεσκόπουν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀπὸ τοῦ παραθύρου.

Πρὸ μιᾶς ὥρας ὁ διανομεὺς εἰδοποίησε τὴν οἰκογένειαν ὅτι ὑπῆρχεν ἐπιστολὴ ἐν τῷ ταχυδρομείῳ ἐπ' ὀνόματι τοῦ κ. Λαζάρου Χαρίσση, ἣν ὤφειλε νὰ μεταβῇ καὶ παραλάβῃ ὁ ἴδιος.

— Ἐπιστολὴ εἰς τὸ ταχυδρομεῖον ποῦ πρέπει νὰ ὑπάγῃ νὰ τὴν πάρῃ μόνος! ἀλλὰ θὰ εἶναι λοιπὸν συστημένη, εἶπεν ἡ κ. Χαρίσση.

—Αὐτὸ θὰ εἶνε, ἐπεβεβαίωσεν ὁ διανομεύς, καὶ ἀπεσύρθη κλίνων ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ὑπερμεγέθους σάκκου τῶν ἐπιστολῶν ὃν ἐκράτει.

Ἡ ὑπόθεσις αὕτη τῆς κ. Λαζάρου Χαρίσση ἦτο ἀρκετὴ ὅπως βυθίσῃ εἰς σκέψεις πάντας τοὺς παρισταμένους.

—Ἀπὸ ποῦ νὰ εἶναι; ποῖος νὰ τὴν στέλλῃ; εἶπον ὅλοι ὁμοῦ καὶ ἕκαστος παρεδόθη εἰς τὰς ἰδίας σκέψεις καὶ τοὺς ρεμβασμούς του.

Καθημένη ἐπὶ τοῦ ἀναπαυτικοῦ ἀνακλίντρου της ἡ κυρία Χαρίσση ἀφῆκε νὰ πέσῃ ἐκ τῶν χειρῶν της ἡ ὄχι χιονώδους

λευκότητος περικνημὶς τοῦ καλοῦ της συζύγου ἣν ἐπιδιώρθωνε καὶ παρεδόθη καθ' ὁλοκληρίαν εἰς βαθεῖαν ρέμβην.

Ὁ κ. Λάζαρος, σύζυγος ἀγαθὸς καὶ πιστός, ἀνελλιπὴς εἰς τὰ καθήκοντά του οὐδέποτε τῇ ἔδωκεν ἀφορμὴν ὑπονοίας, καὶ ἡ συζυγική του πίστις ἦτο ἀναμφισβήτητος ὅσον ἴσως καὶ ἡ τοῦ ἑτέρου του ἡμίσεως. Οὐδὲν εἶχε δι' αὐτὴν μυστικὸν καὶ αἱ σχέσεις καὶ ὑποθέσεις του τῇ ἦσαν πάντοτε γνωσταί. Μετὰ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων του οὐδεμίαν εἶχεν ἀλληλογραφίαν, ὁ δὲ εὐρὺς κύκλος τῶν ἐπιχειρήσεών του δὲν ἐξετείνετο πέραν τῶν ὁρίων τῆς πόλεως· συνεπῶς ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἡ συστημένη ἐπιστολή, δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ἀνησυχήσῃ τὴν καλὴν σύντροφόν του.

Ἀπὸ σκέψεως εἰς σκέψιν μεταπηδῶσα ἡ φαντασία τῆς κυρίας Λαζάρου ἔφθασε τέλος εἰς ἓν συμπέρασμα, ἀρκούντως λογικόν, κατὰ τὴν ἰδίαν της γνώμην, καὶ ἱκανοποιοῦν ἅμα τὰς ἐπιθυμίας της.

Μετὰ κυκεῶνα ὅλον ὑποθέσεων, ἀνεμνήσθη ὅτι ἡ μήτηρ της εἶχε μεγαλείτερον ἀδελφόν, ὅστις ἀνεχώρησεν ἀπὸ τῆς νεαρωτάτης του ἡλικίας πρὸς ἀνεύρεσιν τύχης καὶ περὶ τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἔκτοτε ἔμαθον ἢ συγκεχυμένας τινὰς καὶ ἀσαφεῖς πληροφορίας.

Ἡ ἐφευρετικὴ φαντασία της δὲν ἐβράδυνε τὰ πλάσῃ ὁλόκληρον ἱστορίαν ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει ταύτῃ· ἦτο ἄλλως τόσον ἁπλῆ καὶ τόσον συνήθης ἱστορία. Ὁ ἄγνωστος αὐτὸς θεῖος θὰ ἀπέθανε βεβαίως ἑκατομμυριοῦχος εἰς ἀπομεμακρυσμένον τι μέρος, εἴς τινα πόλιν ἴσως τῆς νοτίου Ἀμερικῆς, καὶ ἐζητοῦντο οἱ κληρονόμοι του ὑπὸ τῶν ἐκεῖ ἀρχῶν.

Ἡ ἰδέα αὕτη ἦτο τόσον ὡραία, δι' ὃ δὲν ἐχρειάσθη πολὺ ὅπως λάβῃ ὀστᾶ καὶ σάρκα ἐν τῷ νῷ τῆς κ. Λαζάρου καὶ μεταβληθῇ εἰς ἀλήθειαν ἀναμφισβήτητον.

Ἰδοὺ αὐτὴ ἀμέσως πλουσία,—Πόσα ἑκατομμύρια νὰ εἶχεν ὁ θεῖος; Δέκα βεβαίως· ὄχι ὀλιγώτερα, . . . δέκα ἑκατομμύρια δολλάρια—διότι ἐκεῖ ἔχουν δολλάρια—πόσας χιλιάδας φράγκα κάμνουν; δὲν ἠξεύρω πόσον ἔχει τὸ δολλάριον . . . . ἂς εἶνε, δὲν πειράζει, μετρῶμεν δολλάρια, ἔχει ἄλλην ἀξίαν τὸ ἄγνωστον αὐτὸ νόμισμα.

Ἀλλ' αἴφνης τὴν αἰγλήεσσαν ὄψιν της ἐν ᾗ ἀντενακλᾶτο ἡ χαρὰ τῆς ψυχῆς της ἐσκίασε νέφος.

Ἀνεμνήσθη ὅτι δὲν ἦτο αὐτὴ ἡ μόνη κληρονόμος τοῦ θείου. Ἦσαν καὶ τὰ πέντε ὀρφανὰ τῆς ἀδελφῆς της, καὶ οἱ τρεῖς ἀδελφοί της καὶ τέσσαρες πρωτεξάδελφοί της ἐκ τῆς ἀδελφῆς τῆς μητρός της καὶ ὁ θεῖός της ὁ ἄλλος ἀδελφὸς τῆς μητρός της, ὅστις ἄτεκνος εἶχεν υἱοθετήσει πτωχήν τινα κόρην εἰς ἣν ἄφινε ὅλην τὴν περιουσίαν του· ὡς νὰ μὴν εἶχε καὶ αὐτὸς συγγενεῖς.

Ὅλοι οὗτοι οἱ ἀπροσδοκήτως ἀναφανέντες κληρονόμοι ἐτάραξαν τὰς σκέψεις τῆς κ. Λαζάρου.— Ἄ, δέκα ἑκατομμύρια δολλάρια τι θὰ λάβῃ ἕκαστος; . . . . δὲν εἶνε δυνατὸν ὅμως νὰ εἶχε δέκα ἑκατομμύρια ὁ θεῖος . . . . ἄ μπὰ ποτέ! ! θὰ εἶχεν εἴκοσι, σαράντα, περισσότερα ἀκόμη, ἑξήντα . . . , βέβαια, ἑξήντα θὰ εἶχεν. Θὰ διανεμηθῶσιν εἰς τρία καὶ ἐκ τοῦ ἑνὸς τρίτου τὸ πέμπτον θὰ ἀνήκῃ εἰς ἐμέ· δηλ. τέσσαρα ἑκατομμύρια δολλάρια. Ἄ πολὺ ὀλίγα . . . . ἀπὸ ἕνα ἑκατομμύριον εἰς κάθε μας παιδὶ καὶ ἕνα ἡμεῖς διὰ τὰ γεράματά μας. Πολὺ ὀλίγα λοιπὸν εἶχεν ὁ θεῖος.

Ἓν ἑκατομμύριον δολλάρια προῖκα τῆς Φιφίτσας . . . . . Μὰ τόσον πλούσιοι καὶ νὰ μείνωμεν ἐδῶ; εἶναι κρῖμα! ἄ, μπὰ αὐτὸ δὲν γίνεται, ποτέ! Θὰ ὑπάγωμεν εἰς τὰς Ἀθήνας. . . . Μὲ τὴν ἀνατροφήν, μὲ τὸ πνεῦμα ποῦ ἔχουν τὰ παιδιά μου νὰ τὰ θάψω ἐδῶ! . . . Θὰ μετοικήσωμεν εἰς τὰς Ἀθήνας . . . θὰ κτίσωμεν σπῆτι . . . Ὄχι βέβαια εἰς τὰ Πευκάκια οὔτε εἰς τὴν Νεάπολι . . . εἰς τὰ Πατήσια; . . . δὲν εἶναι μοῦ φαίνεται πολὺ ἀριστοκρατία ἐκεῖ. . . . Ἄ! εὑρῆκα... εἰς τὴν ὁδὸν Κηφισσιᾶς· ἐκεῖ λέγουν πῶς κάμνουν ἀληθινὰ παλατάκια τώρα. . . . Ἀλλὰ πρέπει νὰ κάμωμεν καὶ ἕπαυλιν. Ποῦ ὅμως; Εἰς τὴν Κηφισσιά; μοῦ ἀρέσει ἐκεῖ· ἐπῆγα μίαν φορὰν καὶ ἐνθυμοῦμαι καλά . . . ἔχει δένδρα, πρασινάδα . . . ὅλα καλά, μὰ ἐγὼ εἶμαι συνειθισμένη εἰς τὴν θάλασσαν . . .

καλλίτερα ἔχω τὸ Φάληρον. Ναί, εἰς τὸ Φάληρον· δὲν ἔχει νὰ εἰπῇ ὄχι ὁ Λάζαρος. . . Θὰ μοῦ ἀρχίσῃ πάλι τὴ γκρίνια μὲ τὴν ὑγρασία καὶ τοὺς ρευματισμούς του . . . μὰ δὲν ἠμπορῶ ἐγὼ νὰ μὴ βλέπω θάλασσα . . . καὶ τὸ κάτω κάτω ἰδική μου εἶνε ἡ περιουσία . . . τὶ θὰ εἰπῇ . . . τόσα χρόνια ἦτο ἐκεῖνος, τώρα ἦλθε καὶ ἡ ἰδική μου σειρά.

Θὰ ἀποκαταστήσωμε τὴ Φιφίτσα μας . . . ἕνα λαμπρὸν συνοικέσιον, μὲ ἕνα ἀξιωματικόν . . . ταγματάρχην, συνταγματάρχην, ὄχι δὰ μεγαλήτερον· νὰ εἶναι καὶ πολιτευόμενος, νὰ γίνεται καὶ ὑπουργός . . . νὰ πηγαίνῃ εἰς τοὺς χοροὺς τοῦ παλατιοῦ. . . Ἡ Φιφίτσα μου, μὲ τὴν ἀνατροφήν της, τὴν εὐμορφιά της, τοὺς τρόπους της, θὰ ἦναι ἡ βασίλισσα τῶν συναναστροφῶν. . . Δὲν τὰ ἀνέθρεψα ἐγὼ τυχαίως τὰ παιδιά μου!..

Ἔπειτα θὰ ὑπάγῃ ὁ Λέανδρος εἰς τὴν Γερμανίαν νὰ τελειοποιηθῇ ἀρχαιολόγος καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἀμέσως καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου· μήπως δὰ ἔχει καὶ καλλίτερον: ἐκεῖνος καὶ ἀπὸ τώρα εἰμποροῦσε νὰ ἦναι. Κατόπιν πρέπει νὰ ταξειδεύσῃ, νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ εὐρωπαϊκὰ μουσεῖα· ἐκεῖνος μὲ τὸ ταλὰν ποῦ ἔχει θὰ γείνῃ μέγας ζωγράφος, καὶ ποιητὴς καὶ μουσικὸς καὶ τί δὲν εἶνε αὐτὸ τὸ παιδί· αὐτὸ μοῦ ὁμοιάζει περισσότερον ἀπὸ ὅλα.

Ἔχομεν καὶ τὸν Κόκο μας· εἶνε μικρὸς ἀκόμη, μὰ αὐτὸς δείχνει πῶς θὰ τοὺς περάσῃ ὅλους, Ὀκτὼ χρονῶ καὶ ἠξεύρει ὅλο τὸ ἀλφάβητο, τὶ πνεῦμα! . . .

Καὶ τὸ κομβολόγιον τῶν σκέψεων τῆς κ. Λαζάρου ἐξεκκοκίζετο μετὰ θαυμασίας ταχύτητος.

Παρὰ τὸ ἀνοικτὸν παράθυρον ἡ Φιφίτσα, ἡ μονογενὴς κόρη τοῦ κ. Λαζάρου ἦτο βυθισμένη εἰς εὐχάριστον ρεμβασμὸν ὡς ἠδύνατό τις νὰ μαντεύσῃ ἐκ τοῦ ἀορίστου μειδιάματος ὅπερ ἐπλανᾶτο ἐπὶ τῶν χειλέων της. Εἶχε λησμονήσει πρὸ πολλοῦ νὰ ἀνασύρῃ τὴν βελόνην ἀπὸ τοῦ ποικίλματος εἰς ὃ ἦσαν προσηλωμένοι οἱ ὀφθαλμοί της χωρὶς ἐν τούτοις νὰ βλέπῃ τι.

Ἡ εἴδησις ἐκείνη τῆς ἐπὶ συστάσει ἐπιστολῆς ἐγέννησε κόσμον ὁλόκληρον ὀνείρων καὶ σχεδίων εἰς τὴν τρυφερὰν καρδίαν

της—Ἐπιστολὴ ἐπὶ συστάσει εἰς τὸν πατέρα, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ προέρχηται ἀπὸ ἄλλον ἢ ἀπὸ τὸν Στέφανον. Πιστὸς εἰς τὴν ὑπόσχεσίν του, εὐγενὴς καὶ γενναία ψυχὴ ὁ Στέφανος, μόλις ἔλαβε τὴν συγκατάθεσιν τοῦ πατρός του, ἔσπευσε νὰ μὲ ζητήσῃ παρὰ τοῦ ἰδικοῦ μου. Ἄ! πόσον αἰσθάνομαι ἤδη ὅτι τὸν ἀγαπῶ! Θὰ δυνηθῶ ἆρά γε νὰ τὸν καταστήσω εὐτυχῆ ὅσον τοῦ ἀξίζει; Πόσον ἄδικον εἶχον νὰ δυσπιστῶ κἄποτε πρὸς αὐτόν! . . . Συγχώρησόν με εὐγενὴς ψυχή, ἄγγελε τὸν ὁποῖον ἐτόλμων ἐνίοτε νὰ συγκρίνω πρὸς τοὺς κοινοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ δὲν πταίω ἐγὼ καθ' ὁλοκληρίαν. Τὰς ἰδέας αὐτάς, τὰς ὑπονοίας αὐτάς, μοὶ τὰς ἐνέπνεεν ἡ Κικὴ ἥτις ἤθελε πάντοτε νὰ δηλητηριάζῃ τὴν χαράν μου. Τί; ἐπειδὴ εὑρέθησαν εἷς ἢ δύο ἄπιστοι δι' αὐτὴν ἔπεται ὅτι καὶ ὁ Στέφανός μου θὰ ἦτο τοιοῦτος; . . . . Ὤ! τί χρώματα ἔχει νὰ ἀλλάξῃ ὅταν μάθῃ ὅτι μὲ ἐζήτησεν ἐπισήμως ἀπὸ τὸν μπαμπᾶ! Θὰ σκάσῃ ἀπὸ τὴν ζήλια της.

Πῶς ἆρά γε νὰ τοῦ τὸ γράφῃ; «Σ ε β α σ τ έ μ ο ι π ά τ ε ρ» Θὰ τὸν ἀποκαλῇ ἀπὸ τώρα πατέρα; . . . . ὄχι, ἴσως «Ἀ ξ ι ό τ ι μ ε κ ύ ρ ι ε». . . . Μὰ τί κάθημαι καὶ σκέπτομαι! . . . πῶς τὸ γράφει. . . . ἀνόητος ποῦ εἶμαι! . . . . δὲν ἠξεύρει ὁ Στέφανός μου πῶς θὰ φερθῇ εἰς μίαν τοιαύτην περίστασιν:

Ἀλλὰ θὰ τὸν θελήσῃ ἆρά γε ὁ μπαμπᾶς; . . . νὰ αὐτὸ μᾶς ἔλειπε . . . . καὶ εἶνε δυνατὸν νὰ ἀρνηθῇ; Τέκνον καλῆς οἰκογενείας ὁ Στέφανος, προλύτης τῆς Θεολογίας, ψυχὴ εὐγενὴς καὶ ἀγγελική, καρδία ἀγαθὴ καὶ γενναία, τίς δὲν θὰ ἐφιλοδόξει νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς αὐτὸν τὴν εὐτυχίαν τῆς μονογενοῦς θυγατρός του!

Αἱ ὡραῖαι αὐταὶ καὶ τρυφεραὶ σκέψεις ἐλάμπρυνον τὴν μορφὴν τῆς Φιφίτσας, ἥτις ξένη πρὸς τὰ περὶ αὐτήν, ἔπλεεν εἰς τὰ ἀτέρμονα πελάγη τῆς μετὰ τοῦ λατρευτοῦ της Στεφάνου εὐδαιμονίας της.

Παρὰ τὴν ἐν τῷ μέσῳ τράπεζαν ὁ Λέανδρος κύπτων ἐπὶ τοῦ νέου τόμου τῶν ποιημάτων τοῦ Δροσίνη ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους δὲν εἶχε στρέψει οὐδὲ μίαν σελίδα.

Ἡ ποιητικὴ καρδία του δὲν ἔμεινεν ὡς εἰκὸς ἀτάραχος εἰς

τὴν εἴδησιν τῆς ἐπὶ συστάσει ταύτης ἐπιστολῆς, ἡ δὲ πλειότερον πάντων τῶν ἄλλων εἰθισμένη νὰ ἀνέρχηται εἰς τὰ ὕψη φαντασία του, δὲν ἐβράδυνε νὰ δημιουργήσῃ ἀληθῆ ἐποποιίαν.

Ἡ ἐπὶ συστάσει αὐτὴ ἐπιστολὴ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἦτο ἰδική του· καὶ ποῖος ἄλλος ἠδύνατο νὰ περιμένῃ ἐπιστολὴν ἐπὶ συστάσει ἐκτὸς αὐτοῦ; Αὐτὸς ἀπὸ ὅλους ἔγραφεν ἐπιστολὰς εἰς τὰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ ὅπου ἔστελλε τακτικὰ ποιήματά του, τὰ ὁποῖα ἠπόρει μὴ βλέπων δημοσιευόμενα.

—Εἶνε λάθος τῶν ὑπαλλήλων τοῦ ταχυδρομείου· εἶδον Λ. Χαρίσση καὶ ἐνόμισαν πῶς εἶνε Λάζαρος, ὡς νὰ μὴν ὑπάρχῃ καὶ ἕνας Λέανδρος Χαρίσσης. Εἶνε ἰδική μου ἡ ἐπιστολὴ καὶ εἶνε τοῦ Τάκη ὁ ὁποῖος μοὶ ἀναγγέλλει ὅτι ἡ κωμῳδία μου ἐβραβεύθη εἰς τὸ Λασσάνειον διαγώνισμα. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ δὲν εἶχον καμμίαν ἀμφιβολίαν. Ὅπως ἦτο γραμμένη ἡ Μ α ρ τ υ ρ ή σ α σ α δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ βραβευθῇ. Ἐκοπίασα ὅμως ἓν ὁλόκληρον ἔτος· εἰργάσθην . . .δέκα χιλιάδες στίχοι, δὲν εἶνε ὀλίγον πρᾶγμα! καὶ ὅλοι ὁμοιοκατάληκτοι, καὶ εἰς ἐκείνην τὴν ζωντανὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, τοῦ βουνοῦ μᾶλλον· ἔχει κἄτι λέξεις μέσα ποῦ κανεὶς δὲν τὰς εἰξεύρει· καὶ τί πλοκή, καὶ τί λύσις! ἀδύνατον νὰ τὴν προίδῃ τις. Ἄ! μὰ εἶνε ἀριστούργημα ἡ Μ α ρ τ υ ρ ή σ α σ α. Ἀλλὰ διατὶ νὰ μὴ μοῦ τὸ τηλεγραφήσῃ ὁ Τάκης; τί τοῦ ἐφάνη νὰ μοῦ τὸ γράψῃ καὶ ἐπὶ συστάσει! ἴσως ὅμως νὰ μοῦ στέλλῃ καί τι ἐπίσημον ἐκ μέρους τῆς ἑλλανοδίκου ἐπιτροπῆς, τίς οἶδε! . . .

Δὲν δύναμαι νὰ κρατηθῶ . . . θὰ ὑπάγω νὰ τὴν πάρω . . . δὲν θὰ μοῦ φέρουν ἀντίρρησιν ὅταν τοῖς ἐξηγήσω πῶς συμβαίνει νὰ ἔχωμε τὸ αὐτὸ ἀρχικὸν μὲ τὸν πατέρα μου . . . Ὄχι, ὄχι, ἐνεπνεύσθην μίαν ἰδέαν, δὲν θὰ ὑπάγω. Θὰ ἀφήσω νὰ τὴν πάρῃ ὁ πατέρας, θὰ τὴν ἀνοίξῃ μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶνε ἰδική του, καὶ τὶ χαρὰ δι' αὐτὸν ὅταν θὰ ἴδῃ τὴν ἐπιτυχίαν μου! . . . Ὁ καϋμένος ὁ μπαμπᾶς!... εἶνε δίκαιον νὰ πάρῃ ἐκεῖνος πρῶτος τὴν χαράν· ἄλλως μὴ δὲν ὀφείλω εἰς αὐτὸν τὴν ζωήν; μὴ δὲν εἶνε αὐτὸς ὅστις νυχθημερὸν μοχθεῖ δι' ἡμᾶς;... Ἄ! πόσον θὰ εἶνε ὑπερήφανος διὰ τὸν υἱόν του! . . . Ἀγαθὲ μου πάτερ αὐτὸ εἶνε τὸ μόνον ὅπερ δύναμαι νὰ κάμω διὰ σέ· νὰ ἀποθα-

νατίσω τὸ ὄνομά σου! . . . Ἄλλοι κληροδοτοῦσιν εἰς τὰ τέκνα των ἔνδοξον ὄνομα, ὅπερ ἐκεῖνα ἀτιμάζουσιν, ἄλλοι, εὐτυχεῖς ὡς σύ, ἀπαθανατίζονται δι' αὐτῶν.

Ὅλως ἀντίθετοι πρὸς τὰ φιλόδοξα ὄνειρα τοῦ Λεάνδρου ἦσαν αἱ σκέψεις τῆς ὀρφανῆς ἀνεψιᾶς τοῦ κ. Λαζάρου ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῆς συστημένης ἐπιστολῆς.

Καταγινομένη εἰς τὸ παραπλεύρως δωμάτιον ὅπως κατασκευάσῃ ἐνδυμασίαν τινὰ τοῦ μικροῦ Κόκου ἐκ παλαιᾶς τοῦ πατρός του, ἀρῆκε νὰ παρασυρθῇ ὑπὸ τῆς σκέψεως ὅτι οὐδόλως ἀπίθανον, ἢ μᾶλλον πραγματικῶς ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ τοῦ θείου ἦτο ἀπάντησις εἴς τινα ἐκ τῶν πολλῶν ἰδικῶν της ἃς ἀπέστειλεν εἰς διαφόρους πλουσίας ὁμογενεῖς οἰκογενείας τοῦ ἐξωτερικοῦ ζητοῦσα θέσιν οἰκοδιδασκάλου.

—Πόθεν νὰ προέρχηται ἆρά γε; ἔχω προαίσθησιν ὅτι εἶναι ἢ ἐκ Ρωσσίας ἢ ἐκ Ρουμανίας, πιθανώτερον ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης· ἐκεῖ ἀπηυθύνθην εἰς περισσοτέρας οἰκογενείας καὶ εἰς τὰ μέρη αὐτὰ διατηρεῖται ἀκόμη ἀκμαία ἡ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἀγάπη.

Εἶναι ἆρά γε μικρὰ τὰ παιδία;... μεγάλα;... ἄρρενα;... θήλεα;... γνωρίζουν καθόλου νὰ ὁμιλῶσι;... Καὶ τί νὰ εἶνε τάχα ἡ μήτηρ των;... θά εἶνε εὐγενής;... πιθανὸν νὰ εἶνε καὶ ὀρφανά. Ἂν εἶνε κανεὶς πλούσιος χῆρος, ὅστις θέλει νὰ ἀναθρέψῃ ἑλληνοπρεπῶς τὰ τέκνα του.

Πόσον θὰ λαμβάνω κατὰ μῆνα; ἀλλ' αὐτὸ εἶνε ἀναλόγως τῶν παιδιῶν καὶ τῶν μαθημάτων. Ἔπειτα μία οἰκοδιδάσκαλος δὲν ἔχει καὶ πολλὰ ἔξοδα· τὰ φορέματά της εἶνε πάντοτε δῶρα τῶν κυρίων· τὰ λοιπὰ ὅλα τὰ ἔχει ἐν τῷ οἴκῳ· μόνον μικρά τινα ἰδιαίτερα καὶ ὅ,τι μοὶ ἀναγκαιοῖ κατ' ἀρχάς. Θὰ ἔχω βέβαια ἀνάγκην ἀπὸ πολλὰ πράγματα. Ἐκεῖ τὸ κλίμα εἶνε ψυχρόν· πρέπει νὰ φορέσω μάλλινα, φανέλλας καὶ τόσα ἄλλα· στοιχίζουν αὐτά, τί νὰ γίνῃ ὅμως; εἶνε διὰ μίαν φοράν. Δὲν εἶνε πάλιν ζωὴ αὐτὴ ἐδῶ πέρα νὰ περιμένω ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου θείου καὶ νὰ μὲ κατατρώγῃ ἡ ἰδέα ὅτι εἶμαι βάρος, ὅτι εἶμαι ὑποχρεωμένη .. Νὰ μὴν ἔχω ποτὲ καὶ

ἐγὼ ἰδίαν θέλησιν, ἰδίαν γνώμην... ἄ, δὲν εἶνε ζωὴ αὐτή· καὶ ἐπὶ τέλους τί θὰ γείνω; πτωχὴ καὶ ὀρφανὴ ὅπως εἶμαι τὶς θὰ φροντίσῃ δι' ἐμέ;...

Ὑπὸ τὸ κράτος τῶν μελαγχολικῶν τούτων σκέψεων, ἃς προύκάλεσεν ἡ εἴδησις τῆς ἐπὶ συστάσει ἐπιστολῆς, ἡ ἐργασία τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ κ. Λαζάρου Χαρίσση προυχώρει βραδέως, ἐνῷ ἀπέναντι εἰς τὸ μαγειρεῖον ἡ Κατερίνα, ἡ ὑπηρέτρια, εἶχεν ἐντελῶς διακόψει τὰς ἰδικάς της.

—Ξεύρεις δά, ἐσκέφθη ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ τῆς ἐπιστολῆς, νὰ εἶνε τοῦ πατέρα τὸ γράμμα καὶ νὰ ἤβρε κανένα κανάτι ντούπιες ἐκεῖ ποῦ ἔσκαβε ς τὸ χωράφι μας, καὶ νὰ μοῦ γράφῃ νὰ πάγω πειὰ νὰ ζήσωμε σὰν πλούσιοι νοικοκυραῖοι. Θἄχουμε τὸ δικό μας, τὸ σπῆτί μας, τὸ ζωντανό μας, θὰ πηγαίνουμε στὰ πανηγύρια· καὶ τότε πειὰ δὲν ἔχει νὰ 'πῇ ὄχι κι' ὁ Γερονικόλας γιὰ τὸ γυιό του... ἄμ ποιὸς τὸν θέλει κι' ὅλα ὕστερα· Νάτα μας, νἄχω κἄμποσες χιλιάδες καὶ νὰ πάρω τὸ γυιὸ τοῦ Γερονικόλα μ' ἕνα χωράφι δυὸ στρέμματα· μεγάλο πρᾶμμα!

Οὕτω σκεπτομένη ἡ Κατερίνα ἀπεκοιμήθη, ἐνῷ ὁ γάτος τῆς γειτονειᾶς, ἕνας ψαρὸς μεγάλος γάτος, ἐπωφεληθεὶς τῶν ρεμβασμῶν ὁλοκλήρου τῆς οἰκογενείας, ἔλαβεν ἐκ τοῦ ἀνοικτοῦ ὀψοφυλακίου τὸν προωρισμένον διὰ τὸ γεῦμα μέγαν ἰχθὺν καὶ ἀπῆλθεν ἀπαρατήρητος καὶ ἀνενόχλητος ἐκ τοῦ παραθύρου.

Ἐν τῇ καταστρώσει τόσων ὑπολογισμῶν καὶ σχεδίων ἡ ὥρα εἶχε παρέλθει καὶ τὸ ἐκκρεμὲς ἐδείκνυεν δωδεκάτην παρὰ τέταρτον.

Λίγνης οἱ ρεμβασμοὶ ὅλων ἐταράχθησαν ἀπὸ τὰς φωνὰς τοῦ μικροῦ Κόκου, ὅστις διαλαθὼν τῆς προσοχῆς πάντων κατῆλθεν εἰς τὴν ὁδὸν καὶ ἔπαιζεν μὲ τοὺς ἀγυιόπαιδας, καὶ ὅπου τὸν συνέλαβεν ὁ πατὴρ καὶ τὸν ἔφερεν κρατῶν αὐτὸν ἐκ τοῦ ὠτὸς ὡς σταφυλήν.

—Τί ἔχει τὸ παιδί; τί σοῦ ἔκαμεν; ἀνέκραξεν ἀγρίως, ὁρμήσασα ὅπως ἐλευθερώσῃ αὐτὸ ἐκ τῶν πατρικῶν χειρῶν, ἡ μήτηρ.

Ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἐξηγήσῃ τοὺς λόγους τῆς αὐστηρότητός του αὐτῆς καὶ ἡ κυρία σύζυγός του τὸν διέκοψε.

—Ἔλα ἄφες τα αὐτὰ τώρα, γρήγορα, μὴ βγάνῃς τὰ παπούτσιά σου, πήγαινε εἰς τὸ ταχυδρομεῖον, ἔχεις γράμμα ἐπὶ συστάσει· ἀπὸ τὸ πρωί τὸ παρήγγειλαν.

—Ναί, ναὶ μπαμπᾶ, προσέθεσεν καὶ ἡ Φιφίτσα, πηγαίνετε.

Καὶ τὴν γνώμην αὐτῆς συνεμερίσθη καὶ ὁ Λέανδρος, ἐν ᾧ ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ δωματίου τὴν ἐπερρώννυε διὰ τῶν βλεμμάτων μόνον ἡ ἀνεψιά του, ἡ δὲ Κατερίνα ἀφυπνισθεῖσα καὶ τρίβουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς προσέθετεν ὅπως ἐσυνείθιζε πάντοτε τὴν γνώμην της εἰς τὰ τῆς οἰκογενείας.

—Ἄντε, ἀφεντικό, ἄντε μὴ χάνῃς καιρό.

—Μὰ σταθῆτε χριστιανοί μου, τί μὲ πνίξατε; ἕνα γράμμα ἐπὶ συστάσει, τί θὰ 'πῇ; δὲν τὸ πέρνω καὶ ὕστερα;

—Ὄχι, ὄχι, εἶνε ἀνάγκη νὰ πᾷς ἀμέσως, τί λόγος εἶνε αὐτὸς ὕστερα! Πρέπει νὰ ἰδοῦμε ποῦ ἀπέθανε, πόση ἦτο ἡ περιουσία. . . . . Ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ἡ κ. Χαρίσση, προδίδουσα τὰς σκέψεις της.

—Καλὲ τί πεθαμένους καὶ περιουσίας μοῦ ψάλλετε; ποιὸς ἀπέθανε;

—Καὶ ἀπὸ ποῦ λοιπὸν εἶνε τὸ συστημένο γράμμα; Εἶνε ἀπὸ τὸ προξενεῖον καὶ μᾶς ἀναγγέλουν τὸν θάνατον τοῦ θείου εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν περιουσίαν ποῦ εἶχεν.

—Ἡ μετὰ τόσης πεποιθήσεως ἐκφερθεῖσα μητρικὴ γνώμη ἐτάραξε τὰς καρδίας ὅλων περὶ τῆς προελεύσεως καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπιστολῆς· δὲν ἐτόλμησαν ὅμως νὰ τὴν ἀμφισβητήσωσι οὐδὲ νὰ προδώσωσι τὰ μυστικὰ τῶν σκέψεών των.

Ἀφῆστε δὰ νὰ ἰδοῦμε, εἶπεν ὁ Λέανδρος, τί μαντικὴ δύναμις ἦτο αὐτὴ τῆς μαμᾶς! Εἰμπορεῖ νὰ ἠπατήθησαν εἰς τὸ ταχυδρομεῖον, εἰμπορεῖ νὰ ἀποβλέπῃ καὶ ἄλλον τινὰ τῆς οἰκογενείας τὸ γράμμα.

Ἀλλ' ἐν ᾧ ταῦτα ἐλέγοντο, φαεινή τις σκέψις ἐφώτισε τὸν νοῦν τοῦ κ. Λαζάρου Χαρίσση.

Πρὸ καιροῦ εἶχεν ἀγοράσει ἐξ ἡμισείας μεθ' ἑνὸς φίλου, ἐκ

τῶν οἰκονομιῶν ὁλοκλήρου ἔτους, μίαν λαχειοφόρον μετοχὴν τῆς Αἰγυπτιακῆς τραπέζης· πρὸ ἑβδομάδος ἦτο ἡ κλήρωσις τοῦ λαχείου. Ἂν ἐκέρδησε τὸν πρῶτον ἀριθμὸν καὶ τοῦ τὸ ἀνήγγειλεν ὁ ἐκεῖ διαμένων φίλος του! . . . Αὐτὸ εἶνε, χωρὶς ἄλλο, ἐσκέφθη καὶ θὰ μοῦ στέλλῃ μάλιστα εἰς ἐπιταγὴν ἐπὶ τραπέζης τινὸς τὰ χρήματα. Τί κρῖμα ὅμως. θὰ πάρω τὸ ἥμισυ! ἂν τὴν εἶχον ὅλην ἰδικήν μου! ποῦ νὰ τὸ εἴξευρα πῶς θὰ κερδίσω, νὰ δανεισθῶ νὰ τὴν ἀγοράσω μόνος.

—Δὲν θὰ τὸ εἰπῶ εἰς κανέναν . . . . θὰ ὑπάγω νὰ πάρω τὸ γράμμα, ἔπειτα τὰ χρήματα καὶ θὰ τοὺς τὰ φέρω εἰς τὸ μαντῆλι.

—Ὄχι, ἂς τοὺς τὸ εἰπῶ καλλίτερα· ποιὸς ἠξεύρει, ἡ μεγάλη χαρὰ ἔχει ἐνίοτε κακὰ ἀποτελέσματα.

Καί, ὑπείκων εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην σκέψιν του ὁ καλὸς σύζυγος καὶ πατήρ, ἠσπάσθη τρυφερῶς καὶ ἐν μεγίστῃ συγκινήσει τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του, ἀναγγέλων αὐτοῖς ὅτι ἐκέρδησε τὸ ἥμισυ τοῦ πρώτου ἀριθμοῦ τοῦ λαχείου τῆς Αἰγυπτιακῆς Τραπέζης, καὶ ὅτι ἀπήρχετο νὰ λάβῃ τὴν συστημένην ἐπιστολὴν ἐκ τοῦ ταχυδρομείου καὶ ἀμέσως καὶ τὰ χρήματα χωρὶς πολλὰς διατυπώσεις.

Ἐλαφρὸς ὡς δεκαοκταετὴς νεανίας ὁ κ. Χαρίσσης, κατῆλθε ἀνὰ τρεῖς τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος, πρὶν ἀκόμη προλάβωσι νὰ συνέλθωσιν οἱ περὶ αὐτὸν ἐκ τῆς συγκινήσεως, ἣν τοῖς προὐξένησεν ἡ μετὰ τόσης πειθοῦς ἐκφρασθεῖσα γνώμη τοῦ πατρός, ἥτις ἐκρήμνιζε τὰ μέγαρα τοῦ ὀνείρου ὅλων ἀνοικοδομοῦσα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων των νέα.

Παρελθούσης τῆς πρώτης ἐκπλήξεως ζωηρὰ συζήτησις ἤρξατο, ὅπου πρὸ ὀλίγου ἔτι τόσον βαθεῖα ἐβασίλευε σιγή. Ἑκάστοτε ἰσχυρίζετο ὅτι ἦτο διάφορος ὁ σκοπὸς τῆς ἐπιστολῆς· ἐν τῇ θέρμῃ δὲ τῆς συζητήσεως, τὰ καλῶς ἀνατεθραμμένα τέκνα τῆς κ. Χαρίσση καὶ ἡ ἰδία αὐτὴ ἀσυνειδήτως ἐξήρχοντο τῶν ὁρίων τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς εἰς τὰς ἐκφράσεις των. Τὰ πράγματα οὕτως ἐλάμβανον ὁλοὲν δυσάρεστον ὄψιν.

Ἐν ᾧ τοῦτο συνέβαινεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ κ. Χαρίσση, ἀσθμαί-

νων οὗτος μετέβαινεν εἰς τὸ εἴκοσι περίπου λεπτὰ ἀπέχον τῆς οἰκίας του ταχυδρομεῖον, ὅπου ὅμως ἠναγκάσθη νὰ παραμείνῃ ἡμίσειαν ἔτι ὥραν ἀναμένων τὸν ὑπάλληλον γευματίζοντα εἰς τὸ πλησίον ξενοδοχεῖον.

Ἡ ἀνυπομονησία του, ἡ θερμότης τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὁ ἀπὸ τῆς οἰκίας του μέχρι τοῦ ταχυδρομείου ἀρκούντως μακρὸς δρόμος, ὃν διῆλθε γοργῷ βήματι καὶ ὑπὸ τὰς φλογερὰς ἀκτῖνας τοῦ θερινοῦ ἡλίου, ἡ πεῖνα, ὁ κόπος, ἡ συγκίνησις, ὅλα ὁμοῦ εἶχον καταβάλει τὸν πτωχὸν Λάζαρον, ὅστις εἶδε τέλος ὡς Μεσσίαν ἐμφανιζόμενον τὸν ὑπάλληλον τοῦ ταχυδρομείου.

—Ἔχω μίαν ἐπιστολὴν ἐπὶ συστάσει; ἠρώτησεν.

—Τὸ ὄνομά σας; τῷ εἶπε ψυχρῶς ὁ ὑπάλληλος, ἐρευνῶν ἐπὶ τοῦ γραφείου του.

—Λάζαρος Κ. Χαρίσσης, ἀπήντησε μετὰ στόμφου.

—Λάζαρος Χαρίσσης . . . ἄ, ὑπάρχει ἐδῶ μία ἐπιστολὴ ἀπλήρωτος δι' ἣν εἶσθε ὑποχρεωμένος νὰ καταβάλητε διπλᾶ τὰ ταχυδρομικὰ τέλη καὶ νὰ ὑπογράψητε.

—Καὶ ἡ ἐπὶ συστάσει; . . .

—Ποία ἐπὶ συστάσει; αὐτὴ εἶνε, δὲν ὑπάρχει ἄλλη.

Ἄναυδος ὁ κ. Χαρίσσης, ἀπολιθωμένος σχεδόν, ἐπλήρωσεν, ἔλαβε μηχανικῶς τὴν ἐπιστολήν, τὴν ἤνοιξε χωρὶς νὰ ἔχῃ συναίσθησιν τῶν πράξεών του καὶ ἀνέγνωσεν ὡς μίαν σελίδα πλήρη ἀνορθογραφιῶν, ὅτι ἡ μήτηρ τῆς ὑπηρετρίας του Κατερίνας ἀπέθανε καὶ ὅτι ὁ πατήρ της ἐζήτει νὰ ἐπιστρέψῃ αὐτὴ εἰς τὸ χωρίον της διὰ νὰ περιποιῆται τοὺς μικροὺς ἀδελφούς της καὶ νὰ τῇ πληρώσωσι καὶ τοὺς ὀφειλομένους αὐτῇ μισθοὺς τριῶν ἐτῶν.

Κατὰ τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν μ. μ. ἐπιστρέφων βραδέως καὶ καταβεβλημένος ὁ κ. Λάζαρος, εἶδε κόσμον περιέργων ἔξωθεν τῆς οἰκίας του καὶ ἤκουσε τρομακτικὰς φωνάς.

Ἡ οἰκογενειακὴ συζήτησις ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιστολῆς ἀπὸ ζωηρᾶς ἐγένετο θυελλώδης καὶ κατέληξεν εἰς διαπληκτισμοὺς μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, εἰς τὰς φωνὰς τῶν ὁποίων προσέτρεξαν οἱ γείτονες.

Ἀνελθὼν ὁ κ. Χαρίσσης εὑρέθη πρὸ τρομεροῦ θεάματος. Ἡ Φιφίτσα λιπόθυμος ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου, ἐνῷ ἡ σύζυγός του ἐκτάδην κατείχετο ὑπὸ νευρικῶν σπασμῶν. Ἡ ἀνεψιά του μὲ μελανὸν τὸν ἕνα ὀφθαλμόν, ἐξ ἐξαδελφικοῦ γρόνθου ἀναμφιβόλως, καὶ λελυμένην τὴν κόμην καὶ ἡ Κατερίνα ἐν κακῇ καταστάσει προσεπάθουν νὰ καθησυχάσωσι τὴν μίαν καὶ νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν ἄλλην εἰς τὰς αἰσθήσεις της. Ὁ Λέανδρος ἐπάλαιε μεθ' ἑνὸς ἀστυφύλακος ὅστις παρενέβη ὅπως λύσῃ τὴν οἰκογενειακὴν συζήτησιν, ἐνῷ ὁ μικρὸς Κόκος ὠλόλυζε γοερῶς πλησίον τῆς μητρός του.

Τῇ ἐπερχομένῃ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ὁλονὲν προσερχομένων διαβατῶν ὁ σάλος ἐκόπασεν, ἡ Φιφίτσα συνῆλθεν εἰς ἑαυτήν, τὰ νεῦρα τῆς κ. Λαζάρου ἔπαυσαν συνταράσσοντα τὸ σεβαστῶν διαστάσεων σῶμά της καὶ ὅταν τὸ ἀληθὲς περιεχόμενον τῆς ὑποτεθειμένης ἐπὶ συστάσει ἐπιστολῆς ἐξηκριβώθη, πάντες ἔκυψαν τὴν κεφαλὴν κατησχυμένοι. Μόνον ἡ Κατερίνα ἤρξατο κλαίουσα τὸν θάνατον τῆς μητρός της, ἡ ἀληθὴς δὲ αὐτὴ λύπη της, ἐκράτησε τὴν ἀγαθήν της κυρίαν ἀπὸ τοῦ νὰ τῇ φιλοδωρήσῃ μερικοὺς κολάφους διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἰχθύος, ἥτις ἦτο τὸ συμπλήρωμα τῆς ἀπωλείας τόσων ὡραίων ὀνείρων.

21) 7) 1904 Σάμος.

ΕΛΕΝΗ ΣΒΟΡΩΝΟΥ

Εὔκολο πρᾶγμα ἔξοχος, τρανός, νὰ θεωρῇσαι
Λίγο μονάχα δύσκολο μοῦ φαίνεται νὰ εἶσαι.

—

Ὅταν τὸ μάτι μαυρισθῇ καὶ κιτρινίσ' ἡ ὄψι
Τὸ χέρι ἁρπάζει τὸ σπαθὶ ἀκόμη κι' ἀπ' τὴ κόψι.

ΣΑΔΔΗ

ΑΡΚΕΤΑ!

(Ἀπὸ τὸ Δανικόν).

Ἡ Μαρία ἔχει πολλὰ μαλλιά, κόκκινα σὰν τὴ φωτιὰ καὶ τριγυρίζουν τὸ κεφάλι της σὰν φλόγες. Ὅλα τὰ κορίτσια εἰς τὸ σχολεῖο τὴν δείχνουν μὲ τὸ δάχτυλο καὶ τὴν φωνάζουν Κοκκινόσκουφη. Καὶ αὐτὴ κλαίει καὶ εἶνε πολὺ λυπημένη.

"Δὲν θέλω νἄχω αὐτὰ τὰ κόκκινα μαλλιά„ λέγει στὴ μητέρα της.

Ἡ μητέρα της τῆς τά χτενίζει, τῆς τα πλέκει καὶ σταυρώνει τὰ χέρια τῆς κόρης της γιὰ τὴν ἑσπερινή της προσευχή.

—"Τὰ κόκκινα μαλλιὰ σοῦ τα ἔδωκε ὁ Θεός„ λέγει "πρέπει νά τα φυλάξῃς μὲ ἀγάπη„.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἔχει ἡ Μαρία φοβερὸν ὀδοντόπονο.

Φωνάζει, χτυπᾷ τὰ πόδια της χάμω καὶ τὰ βάσανά της δὲν ἔχουν τελειωμό. Ἡ μητέρα τὴν πέρνει στὴν ἀγκαλιά της καί την παρηγορεῖ καὶ προσπαθεῖ νά την σωπάσῃ.

"Τώρα πρέπει νὰ ἡσυχάσῃς καὶ νὰ περιμένῃς μὲ ὑπομονή, ὥς ὅτου νὰ περάσῃ„ τῆς λέγει "μὴν ξεχνᾷς, πῶς ὁ Θεὸς σοῦδωκε τὸν ὀδοντόπονο. Θά σοῦ τον πάρῃ πάλι πίσω. ὅταν νομίσῃ, ὅτι πρέπει„.

Ἡ Μαρία σταματᾷ μέσα εἰς τὰ μουγκρίσματά της καὶ κυττάζει ἀσκαρδαμυκτεὶ τὴν μητέρα της.

—"Ὁ Θεὸς μοῦδωκε καὶ τὸν ὀδοντόπονο„; ἐρωτᾷ.

—'Βέβαια ὁ Θεός„.

Γλ'υστρᾷ ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας καὶ στέκει, στερεὰ καὶ ἀποφασιστική, ὀρθὴ μέσ' στὴν κάμαρα.

—"Μητέρα„ λέγει "δὲν θέλω τίποτε πιὰ ἀπ' αὐτόν„!

(Κοπεγχάγη, 1904).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΥΡΩΜΕΝΟΣ

ΞΕΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ἂν ἤξευρες τὴν ὠμορφιά σου, ...

Ἂν εἴξευρες τὴν ὠμορφιά σου,
Δὲν θἄσουνα τόσο σκληρή,
Πόσο ἡ καρδιά μου λαχταρεῖ,
Θἄνοιωθε τότε ἡ καρδιά σου.

Ἀπ' εὐσπλαγχνία τὰ φιλιά Σου
Κἂν νὰ μοῦ ἔδινες μπορεῖ
Δὲν θἄσουνα τόσο σκληρή,
Ἂν ἤξευρες τὴν ὠμορφιά Σου.

(Ἀπὸ τὸ Γερμανικόν).

Ἀθῆναι **1902**

Τὰ γαλανά σου μάτια

Κάθε ποῦ ἰδῶ τὰ γαλανά σου μάτια
Γεμάτα ἐλπίδα λάμψι κι' ὠμορφιά—
Σὰν τ' οὐρανοῦ τὰ γαλανὰ παλάτια
Νὰ μὴ σκεπάζῃ ξάφνου συνεφιά!—
Δακρύζω σὰν σκεφθῶ πῶς θὰ σκεπάσῃ
Τὴν λάμψι τῆς μορφῆς σου ἡ συμφορά,
Καὶ γλήγορα ἡ καρδιά σου θὰ ξεχάσῃ,
Πῶς μιὰ φορὰ χτυποῦσε ἀπὸ χαρά.

×

Γιατὶ ὁ Καιρὸς θἀρθῇ, ποῦ ὅλα τὰ σβύνει,
Ἀγάπη, ἐλπίδα--ἄνθη, μυρωδιές--
Κι' ὅπου περάσῃ, πίσω του ἀφίνει
Χιόνια, ἢ φλόγες μέσα στῆς καρδιές.
Καὶ ἡ ὄψι σου ποῦ τώρα μοιάζει χιόνι,
Πρὶν στῆς βροχῆς νὰ λυώσῃ τὰ νερά,
Θ' ἀρχίσῃ μὲς στὰ δάκρυα νὰ λυώνῃ
Καὶ δὲν θὰ λάμπῃ πειὰ σὰν μιὰ φορά.

(Ἀπὸ τὸ ἀγγλικόν).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΥΡΩΜΕΝΟΣ

ΔΙΑΤΙ ΤΑΧΕΩΣ ΕΞΗΠΛΩΘΗ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Ἡ ταχεῖα τοῦ χριστιανισμοῦ ἐξάπλωσις καὶ ἐγκατάστασις, ἀποτελοῦσα μετὰ τῶν ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως αὐτοῦ ἀπορρευσάντων ἐκπολιτιστικῶν ἀποτελεσμάτων στοιχεῖον τῆς ὑπερφυοῦς αὐτοῦ δυνάμεως δὲν δύναται νὰ κριθῇ καὶ ἐκτιμηθῇ προσηκόντως ἄνευ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐκζητήσεως καὶ ἱστορικῆς ἐρεύνης τῶν αἰτίων, τῶν παρασχόντων εὐνοϊκὰς ὑπὲρ τῆς διαδόσεως συνθήκας αἵτινες ἐξησφάλισαν τὸν θρίαμβον αὐτοῦ.

Ἀνεξαρτήτως τῆς θεότητος τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς ἣν κατ' ἀρχὴν ἀποδίδεται ἡ ἐπικράτησις αὐτοῦ ὡς παγκοσμίου θρησκείας τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀγάπης, ὅλως ἀντικειμενικῶς καὶ ἀπὸ αὐστηρᾶς, ἱστορικῶς αὐστηρᾶς ἀπόψεως ἀνακρίνοντες τὸ γεγονὸς παριστάμεθα πρὸ ἱκανῶν ἐλατηρίων, δι' ὧν ἐπετεύχθη ἡ οἱονεὶ ἀστραπιαία αὐτοῦ ἐξάπλωσις. Μεταξὺ τούτων δυνάμεθα πρωτίστως νὰ ἐξάρωμεν δύο κυριώδη αἴτια, ἀφ' ἑνὸς τὸν ἐξελληνισμὸν τῆς Ἀσίας καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν διὰ τοῦ ἐξελληνισμοῦ τούτου παρασκευασθεῖσαν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν ἑνότητα τοῦ καταρρέοντος ἤδη ἀρχαίου κόσμου.

Ἀληθῶς ἐπὶ τρεῖς καὶ πλέον ἑκατονταετηρίδας διὰ τῶν προβεβουλευμένων διηνεκῶν τῶν Διαδόχων ἀγώνων ἐτελεσιουργεῖτο ἡ μεγαλοφυὴς σύλληψις τοῦ μεγαλορυοῦς Μακεδόνος δρυκτήτορος, ἡ δὲ ἑλληνικὴ γλῶσσα καθίστατο ἡ παγκόσμιος καὶ διεθνὴς τῶν χρόνων ἐκείνων γλῶσσα. Ἀκριβῶς δ' ἡ χριστιανικὴ θρησκεία καθολικὸν ἔχουσα τὸν χαρακτῆρα καὶ ἀξιοῦσα, τολμηρῶς νὰ ἐγκαθιδρυθῇ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν ἀρχαίων θρησκευμάτων εὗρισκεν ἐν τῷ διεθνεῖ τούτῳ γλωσσικῷ ὀργάνῳ οὐ

μόνον τὸν ὑψηλότερον καὶ εὐγενέστερον ἑρμηνέα, δι' οὗ ἠδυνήθη νὰ διατυπώσῃ τὰς ὑπερφυεῖς αὐτῆς ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ τὸ θαυμάσιον μέσον, δι' οὗ ἐπετέλεσε τὴν μύησιν πάντων τῶν ἐθνῶν ἐντὸς χρόνου βραχυτάτου.

Ἀναντιλέκτως τὸ ἔργον τῆς διαδόσεως ἴσως μὲν ἀσφαλῶς, πλὴν ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἤθελε χωρήσῃ, ἐὰν μὴ διὰ τῶν βουλῶν τῆς ἱστορικῆς Προνοίας συνετέλει τὸ κοσμοϊστορικὸν τοῦτο γεγονὸς τοῦ ἐξελληνισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς ὁ Μακεδονικὸς Ἑλληνισμός.

Ἀλλ' εἰς τὸν Μακεδονικὸν Ἑλληνισμὸν δὲν ἔλαχε μόνον ὁ κλῆρος τῆς διαδόσεως τῆς ἑλληνίδος φωνῆς ἀνὰ τὰς ἐσχατιὰς τῆς Οἰκουμένης, δι' ἣν αἰτίαν προσηνέχθη σπουδαιοτάτη ὑπηρεσία εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς νέας θρησκείας· παρεσκεύασεν ἐπὶ πλέον τὴν ἐσωτερικὴν τῆς Ἀνατολῆς πολιτικὴν ἑνότητα. Διότι οἱ Διάδοχοι, μεθ' ὅλας τὰς ἀδιαλείπτους πρὸς ἀλλήλους συγκρούσεις καὶ διαιρέσεις, εὐθὺ καὶ πρὸς ἓν σημεῖον τείνοντες εἰς πάσας αὐτῶν τὰς ἐκπολιτιστικὰς ἐργασίας, κατώρθωσαν νὰ ἐπιτελέσωσι τὴν διοικητικήν, νομισματικήν, δικαστικήν, στατιστικὴν καὶ διανοητικὴν καθόλου ἑνότητα τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Δὲν ὑπελείπετο δὲ ἢ νὰ ἐκπροσωπηθῇ ἐναίως καὶ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ αὐτῆς ἐμφασείᾳ ἡ διὰ τῶν Διαδόχων συντελεσθεῖσα ἐσωτερικὴ αὕτη ἑνότης. Τὸ τοιοῦτον ἐπετεύχθη διὰ τῆς μοναρχίας τῆς αἰωνίας πόλεως, ἥτις ἐπήγνυεν ὑπερηφάνως τὸ ρωμαϊκὸν λάβαρον ἐπὶ τῶν ἀλληλοδιαδόχως συντριβομένων θρόνων τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἑλληνικῶν μοναρχιῶν. Εἰς τὸ ἱστορικὸν δὲ τοῦτο γεγονὸς τῆς παγκοσμίου πολιτικῆς μοναρχίας, ὡς ἰσχυροῦ ἐλατηρίου τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ χριστιανισμοῦ, παρέχουσιν ὑψίστην σπουδαιότητα, καθόσον ἡ διανοητική, ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ τοῦ κόσμου ἀναβίωσις, ἣν ἐπεζήτει ἡ νέα θρησκεία ἤθελε πολλαχῶς προσκόψῃ, ἐὰν δὲν προηγεῖτο ἡ κατάρριψις τῶν πολιτικῶν φραγμῶν, τῶν διαιρούντων τὴν πανσπερμίαν τῶν Ἐθνῶν, ὅσα περιέκλεισεν ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτῆς ἡ Ρωμαϊκὴ παμβασιλεία.

Ἀλλ' ὁ ἐξελληνισμὸς οὗτος καὶ ἡ πολιτικὴ ἑνότης, ἐσωτερική τε καὶ ἐξωτερική, τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ ἄλλως ἔμελλε νὰ

ὑπηρετήσῃ εἰς τὴν ταχεῖαν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπικράτησιν. Διότι ἡ πολιτειακὴ τῶν ποικιλωνύμων Ἐθνῶν ἀνάκρασις ἐπέφερεν ἀξιοσημείωτον καὶ ἐν τῇ θρησκευτικῇ τῶν Ἐθνῶν συνειδήσει ἀλλοίωσιν, ἀπονεκρώσασα μὲν τὴν πρὸς πᾶσαν ἀλλοτρίαν θρησκευτικὴν δόξαν ἀποκλειστικότητα τῶν ἀρχαίων, ἐμφυσήσασα δὲ μᾶλλον ἀδιαφορίαν καὶ ἐπενεγκοῦσα τὴν κατάπτωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, συνεκέντρωσε δ' ἐν ταὐτῷ τὰς ποικίλας ἐθνικὰς θεότητας εἰς ὀλίγας περὶ θεότητος ἀντιλήψεις, οὕτως ὥστε ἐν τῇ συγχωνεύσει ἐκείνῃ τῶν διαφορωτάτων δοξασιῶν ἠδύνατο νὰ γράφῃ ὁ Χαιρωνεὺς φιλόσοφος ἐν τῷ περὶ «Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος» βιβλίῳ ὅτι τὰ πάντα ὑπὸ ἑνὸς λόγου κοσμοῦνται καὶ μιᾶς προνοίας ἐπιτροπεύονται ἄλλως ὑπ' ἄλλων ὀνομαζομένης.

Τὴν τοιαύτην δὲ τῆς θρησκευτικῆς τῶν λαῶν συνειδήσεως ἀλλοίωσιν, τὴν ἀπονεκροῦσαν μὲν ἠρέμα τὸ θρησκευτικὸν ψεῦδος, παρασκευάζουσαν δὲ ἀρνητικὸν ὑπὲρ τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ χριστιανισμοῦ ἐρέδιον, ὑπεβοήθησε σπουδαίως ἀφ' ἑνὸς μὲν καὶ ἡ ἀρξαμένη ἤδη ἀπὸ πολλοῦ πάλαι τῆς φιλοσοφίας πρὸς τὴν ψευδῆ πολυθείαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἡ διασπορὰ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Ἔθνους ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην.

Καὶ ἀληθῶς ἡ φιλοσοφία καὶ δὴ ἡ Στωϊκὴ μετὰ τοῦ Νεοπλατωνισμοῦ, ἀναλαβοῦσα τὴν ἠθικὴν ἀνακαίνισιν τῆς κοινωνίας διὰ τῆς σταυροφορίας αὐτῆς κατὰ βδελυροῦ καὶ ἀνηθίκου θρησκεύματος, ἐφέρετο πλησίστιος πρὸς τὴν περὶ τοῦ ἐναίου τῆς θεότητος χριστιανικὴν δόξαν καὶ λελῃθότως διήνοιγε τὴν θριαμβευτικὴν τοῦ χριστιανισμοῦ ὁδόν. Αἱ ἀνατρεπτικαὶ δ' αὗται τῶν καθεστώτων δογμάτων διδασκαλίαι τῆς φιλοσοφίας, διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ πολιτικὴν τῆς Οἰκουμένης ἑνότητα εὐχερέστερον εἰσχωροῦσαι ἐνίσχυον τὸ μικρόβιον τῆς ἀπιστίας, ὅπερ ὑποβόσκον ἐντοῖς σπλάγχνοις τοῦ γεγηρακότος ἐκείνου κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ, ἐβύθιζε τὴν κοινωνίαν ἐν τῷ ἐγκλήματι καὶ τῇ ἠθικῇ κραιπάλῃ, ἐξ ἧς ἔμελλε ν' ἀπαλλαγῇ διὰ τῆς ζωογόνου πνοῆς τῆς θρησκείας ἐκείνης, ἥτις παρεῖχε τὴν καθαρωτέραν περὶ ἠθικῆς ἀντίληψιν.

Ἀλλὰ σὺν τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ ἡ διασπορὰ τοῦ Ἰουδαικοῦ Ἔθνους ἀνὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην γῆν ὑπηρέτει ἀρνητικῶς τὸ ἔργον τοῦ χριστιανισμοῦ, παρασκευάζουσα τὰ πνεύματα εἰς τὴν εὐχερῆ αὐτοῦ ἀποδοχήν. Ἐπειδὴ δηλονότι ὡς βάσις τῆς νέας θρησκείας ἐχρησίμευσεν αὐτὴ αὕτη ἡ τῶν Ἰουδαίων, αἱ δὲ παντοῖαι τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους φυλαὶ εἰς ἄμεσον ἐρχόμεναι ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν τέως ἀκοινωνήτων Ἰουδαίων, ἐλάμβανον γνῶσιν τῆς θρησκευτικῆς δόξης τῆς μονοθείας καὶ ἐμυοῦντο τὸ μυστήριον τοῦ ἐνιαίου τῆς θεότητος, διὰ τοῦτο τὸ ἀκολουθῆσαν κήρυγμα τῆς μονοθεϊκῆς θρησκείας τοῦ Ἐσταυρωμένου οὐδαμῶς ἐξένιζεν αὐτούς, ὡς καινόν τι δαιμόνιον.

Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀνωτέρω καὶ ἄλλα ἐλατήρια παρέσχον δύναμιν εἰς τὴν ταχεῖαν τοῦ χριστιανισμοῦ ἐξάπλωσιν.

Ὁ βίος ὁ ἁγνὸς τῶν χριστιανῶν τῶν πρώτων αἰώνων προσέδιδεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν ἠθικὴν αἴγλην τοιαύτην, ὥστε ἐξήσκει ἀκαταγώνιστον γοητείαν ἐπὶ τῶν πνευμάτων τῶν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ παρεσκεύαζεν ἐνθουσιώδεις προσηλύτους. Ἀληθῶς ἦτο ζωηρὰ ἡ ἀντίθεσις τῶν δύο κόσμων. Ἡ Ἐκκλησία, συνταχθεῖσα συστηματικῶς εἰς Κοινότητας, ὡς κράτος ἐν κράτει, μετὰ πολιτειακοῦ ὀργανισμοῦ παρεμφεροῦς πρὸς τὸν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν πολιτειῶν, ἐχώρει γοργῶς ἐν τῳ περὶ ἠθικῆς ἐπικρατήσεως ἀγῶνι, ἡ δὲ ἀρχαία κοινωνία, ἐγκλείουσα ἐν ἑαυτῇ τὸ μικρόβιον τοῦ μαρασμοῦ ἐφέρετο ραγδαίως πρὸς τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἀποσύνθεσιν. Τὸ φαινόμενον τῆς ἐπιδράσεως τοῦ νέου ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, ἀνακαινιζομένου, ἦτο ἐξόχως συγκινητικόν. Οἱ βεβυθισμένοι ἐν τῷ ἐγκλήματι καὶ τῇ ἠθικῇ αὐτοκτονίᾳ ἐξήρχοντο ἐκ τῆς νέας κολυμβήθρας, ἐξηγνισμένοι πρᾶοι καὶ καθαροὶ τὴν καρδίαν ἀποπνέοντες ὅλον τὸ ἄρωμα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη, ἐκπλήττουσα ἀληθῶς ἐξώθει τὴν παραπαίουσαν κοινωνίαν πρὸς τὴν θρησκείαν ἐκείνην, ἥτις «ἀνεγνώριζε τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα. ἀφῄρει ἀπὸ τοῦ θανάτου τὴν ὀδύνην, ἀπὸ δὲ τοῦ Ἅδου τὴν νίκην».

Ἔπειτα δὲ παραδόξως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐμφανείας καὶ

ἐγκαταστάσεως τοῦ χριστιανισμοῦ ἔτυχε νὰ συμπέσωσι τὰ φοβερώτερα τῶν δυστυχημάτων, σεισμοὶ καταστρεπτικώτατοι, ἐκρήξεις ἡφαιστείων, λοιμοὶ καὶ λιμοὶ ἐξολοθρευτικώτατοι· πάντα ταῦτα, προστιθεμένης καὶ τῆς θηριωδίας τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων, βυθίσαντα τοὺς λαοὺς εἰς τὴν ἀπόγνωσιν, ἐξώθουν εἰς ἀποδοχὴν θρησκείας, ἥτις θὰ ἐνέπνεε τὴν ἀγάπην, τὴν παραμυθίαν, τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν φοβερῶν δεινῶν, ἐξ ὅσων ἐμάστιζον τὴν καταρρέουσαν κοινωνίαν.

Ἐὰν δ' εἰς τ' ἀνωτέρω προσθέσωμεν τὴν φήμην τῶν σοφῶν τῶν χρόνων ἐκείνων, ὅσοι ἐκ πεποιθήσεως ἀσπασθέντες τὴν νέαν θρησκείαν ἐλάμπρυνον τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν, ἔτι δὲ τὴν εὔνοιαν ἐνίων ἐστεμμένων κεφαλῶν τῆς Ρώμης (Ἀλεξάνδρου τοῦ Σευήρου, Φιλίππου τοῦ Ἄραβος) δυνάμεθα ἐπαρκῶς νὰ ἐκτιμήσωμεν, ἀνεξαρτήτως πάσης ὑπερφυσικῆς προϋποθέσεως, τὰ αἴτια, δι' ὧν μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, σχεδὸν ἀστραπιαίας, ἐξηπλώθη καὶ ἐπεκράτησεν ἡ θρησκεία τοῦ Ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ.

Ἐν Ἀθήναις Ἰούνιος 1904.

ΔΗΜ. Π. ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ

ΔΙΦΟΡΟΥΜΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Ἐκείνη νωχελῶς καὶ μὲ χάριν γυρμένη εἰς τὸ κάθισμά της διαβάζει κἄτι καὶ Ἐκεῖνος μὲ τὴν ἀδιόρθωτον μανίαν νὰ τῆς σερβίρῃ πάντοτε φιλοφρονήματα :

— Ἔχετε τόσον ὡραίαν στάσιν, δεσποινίς, ποῦ ἂν εἶχα ἕνα ἐνσταντανὲ θὰ σᾶς ἔπερνα.

Καὶ Ἐκείνη ἀπὸ τὴν τελευταίαν λέξιν ἐμπνευσθεῖσα

—Μὰ θαρρῶ, τοῦ εἶπεν, ὅτι καὶ χωρὶς ἐνσταντανὲ θὰ μπορούσατε νά . . . μὲ πάρητε.

Καὶ Ἐκεῖνος ξεροκαταπίνει.

ΠΕΡΙΕΡΓΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

(ΗΘΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ)

Τῷ φίλῳ μοι Ἰατρῷ Ἀλεξ. Ἀνδρεάδῃ.

Εὐλαβῶς ἀκόμη κατὰ τοὺς εὐτυχεῖς μαθητικούς μας χρόνους ἐτηρεῖτο, ὡς πρὸς τὸ ἥμισυ τοὐλάχιστον, ἡ σωτηρία τότε δι' ἡμᾶς διάταξις τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς ὡς πρὸς τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου, τὴν μεταμεσημβρίαν τοῦ ὁποίου ὁ μαθητικὸς μικρόκοσμος ἀπέρριπτε τὴν Γραμματικήν, τὴν κακοχώνευτον Γεωμετρίαν καὶ τὰ ἀναθεματισμένα γερούνδια μετὰ τῶν σουπίνων τοῦ Λατινικοῦ κειμένου διὰ νὰ συγκεντρωθῇ θορυβώδης εἰς τὸ ὄπισθεν τοῦ Νοσοκομείου εὐρὺ οἰκόπεδον καὶ ἄφροντις ἐκεῖ ἀσχοληθῇ εἰς τὸ προσφιλὲς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παιγνίδι «τὰ Σκλαβάκια».

Μετ' ἐνδιαφέροντος ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων μεθ' ἑνὸς ἐκ Πάτμου συμμαθητοῦ μου παρηκολουθοῦμεν τοὺς παίκτας ἐπικροτοῦντες τοὺς θαρραλέους κατακτητὰς καὶ ἀποδοκιμάζοντες τοὺς ἀφίνοντας ἑαυτοὺς ἐν τῇ ἀδεξιότητί των νὰ συλλαμβάνωνται σκλάβοι. Οἱ ἀλλαγμοὶ τῶν δύο ἀντιπάλων στρατοπέδων ἐπετείνοντο καὶ τὸ πολεμικὸν μένος τῶν μικροσκοπικῶν πολεμιστῶν ἔφθανεν εἰς τὸ κατακόρυφον, εἰς τρόπον ὥστε οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐντύπωσιν προὐξένησεν εἰς τοὺς ἐνθουσιῶντας μαχητὰς ἡ πτῶσις ἑνὸς τῶν συντρόφων των, προσκόψαντος κατὰ τὴν ὀπισθοχώρησίν του ἐπὶ λίθου καὶ βαρέως ἐξαπλωθέντος ἐπὶ τοῦ σκληροῦ ἐδάφους.

Ὁ προσκόψας παίκτης ὑποσκάζων καὶ δακρύων ἐγερθεὶς μᾶς ἐπλησίασε· διαρκῶς παρεπονεῖτο ὅτι «ἔσπασεν ἡ μέση του», ἐξ

οὗ καὶ ὅλοι οἱ παριστάμενοι ἐφιλοτιμούμεθα νὰ τοῦ δώσωμεν συνταγὴν προχείρου φαρμάκου, ἐφαρμοσθεῖσαν ἴσως ἐφ' ἑνὸς ἑκάστου εἰς παρεμφερεῖς περιπτώσεις ὑπὸ τῆς μητρικῆς μερίμνης. Μόνον ὁ Πάτμιος ἐσιώπα μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ὡσεὶ διὰ νὰ ἐπιφυλάξῃ δι' ἑαυτὸν τὴν τελευταίαν λέξιν· συνεβουλεύθη αἴφνης τὸ ὡρολόγιόν του καὶ μὲ τὸ ξενίζον νησιωτικόν του ὕφος προσέθηκε:

—«Ἡ ὥρα εἶνε πέντε καὶ ἡ γρηὰ θὰ εἶνε στὸ καλύβι της. Τέτοια ὥρα πηγαίνω κάθε δευτερομέρα καὶ μοῦ γιατρεύει τὸ ἀνεμοπύρωμα ποῦ μὲ πειράζει κάθε χειμῶνα. Εἶνε, ξέρετε, ἀλάθευτη γιάτρισσα, ξέρει χίλια δυὸ διαβάσματα καὶ ἐξορκισμοὺς γιὰ τὰ πολέματα καὶ τῆς ἀρώστειες. Ἄντε νὰ πᾶμε νά σου διαβάσῃ τὸ πονόμεσο καὶ θὰ 'δῇς νὰ γίνῃς φτάγιαννος».

Δὲν ἐδίστασεν ὁ ὀσφυαλγῶν ν' ἀποδεχθῇ τὴν πρότασιν τοῦ Πατμίου περίεργος δὲ καὶ ἐγὼ καὶ προκατειλημμένος διὰ τὴν πᾶσαν νόσον καὶ μαλακίαν θεραπεύουσαν γραΐαν, τοὺς ἠκολούθησα εἰς τὸ θεραπευτήριον αὐτῆς.

Ὡδηγήθημεν εἰς μικρὰν καλύβην κειμένην ἐν τῇ ὁδῷ τῇ ἀγούσῃ εἰς Βλαμαρῆν. Εἰς τὴν αὐλὴν τῆς καλύβης γέρων ὑπνηλὸς καὶ ἀκάθαρτος, ἐνδεδυμένος μὲ ράκη ἔπλεκε καλάθιον μετὰ ραθυμίας, ἡ ὁποία ἐξῆπτε τὰς ἐπιθετικὰς διαθέσεις τοῦ ἑτέρου ἡμίσεώς του, γραίας δυσμόρφου καὶ νωδῆς, μὲ ὀφθαλμοὺς ἡμιεσβεσμένους ἐκ χρονίου ὀφθαλμικοῦ νοσήματος, μὲ φόρεμα ρυπαρόν, ἡ ὁποία ὅταν ἐφθάνομεν ἔψαλλε τὸν ἀναβαλλόμενον εἰς τὸν νυσταλέον τεχνίτην.

Οὕτως ἡ πρώτη ἐντύπωσις δὲν ἦτο ποσῶς εὐχάριστος, μόλις δὲ ἠδυνήθη νὰ τὴν μετριάσῃ τὸ ἀγαθὸν ὕφος καὶ τὸ μειδίαμα μὲ τὸ ὁποῖον μᾶς ὑπεδέχθη πλησιάσαντας. Φιλόφρων μᾶς ἐκάλεσεν ἐντὸς τῆς καλύβης, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐξήσκει τὰς ἰαματικὰς ἰδιότητας, τῶν ὁποίων ὁ Πάτμιος πρὸ μικροῦ μᾶς ἔπλεξε τὸν πανηγυρικόν.

Μία ἑστία, ἐν ᾗ ὑπῆρχεν ἡμιεσβεσμένη πυρά, ἓν μαγειρικὸν σκεῦος περιέχον κατάμαυρα φασόλια, δύο ἢ τρία καλάθια καινουργῆ, προϊόντα τῆς βιομηχανίας τοῦ ἔξωθεν ἐργαζομένου συ-

ζύγου καὶ εἰς σορᾶς, ἐν ᾧ ἦσαν ἐρριμένα παλαιά τινα καὶ κατερρυπωμένα ράκη, πάλαι ποτὲ ἀποτελέσαντα μέρος ἐφαπλώματος, ἦσαν τὰ μόνα ἔπιπλα τῆς καλύβης, ἐχούσης πάτωμα τὸ χῶμα τῆς γῆς καὶ ὀροφὴν ὑποβασταζομένην ὑπὸ δοκοῦ διαρκῶς στεναζούσης ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἐκ χώματος στέγης.

—«Ἤρθα πάλι, κυρὰ Μάνα, τὴς λέγει ὁ ὁδηγός μας καὶ σοῦφερα καὶ ἕνα σύντροφό μου ποῦ τοῦ πονεῖ ἡ μέση· ὅλο θὰ ξεύρῃς κἀνένα γιατρικὸ γιὰ τὸ πονόμεσο· κάμε τὴ τέχνη σου καὶ θὰ σὲ πληρώσωμεν κυρὰ Μάνα».

Ἡ γραῖα, τῆς ὁποίας τὸ πρόσωπον ἐξήστραψεν εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς ἀμοιβῆς μᾶς ἐκύτταξεν ὑπερήφανος καὶ προσέθηκε.

—Χμ. . . καὶ βέβαια ξέρω καὶ παραξέρω, μαθές, παιδιά μου καὶ τὸ πονόμεσο καὶ ὅλες τὴς ἀρώστιες τοῦ κόσμου νὰ γιατρεύω. Ἡ καλομάνα μου μ' ἀφῆκεν ἕνα γιατροσόφι ποῦ ἔχει μέσα διαβάσματα καὶ γιατρικὰ ὅσα θέλεις. Μὰ πρέπει νὰ ξέρετε ὅτι γιατρεύω μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶμαι, μαθές, σὰν κι' αὐτοὺς τοὺς καινούργιους γιατρούς, ποῦ ὅλο δὲν κάνουν ἄλλο παρὰ νὰ βιάζουν τοὺς ἀρρώστους νὰ τρώγουν κρέας τὴ Τετάρτη καὶ τὴ Παρασκευή. Θεὸς φυλάξοι παιδιά μου νὰ πῶ ἐγὼ τέτοιο πρᾶγμα· ἀπ' αὐτὰ κι' ἀπ' αὐτὰ θὰ χαλάσῃ ὁ κόσμος. . . . .

Ἕνα ὅμως «οὔφ» δυνατὸ τοῦ ὀσφυαλγοῦντος συντρόφου μας διέκοψε τὴν γραῖαν ἐξακολουθοῦσαν νὰ στολίζῃ ὅλους τοὺς ἐπιστήμονας ἰατροὺς καὶ τῆς ὑπέμνησεν τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σοβαρῶν καθηκόντων της.

Ἁρπάσασα τὰ ἐπὶ τοῦ σορᾶ σκεπάσματα ἐξήπλωσεν αὐτὰ καὶ παρήγγειλε εἰς τὸν ἀσθενῆ νὰ πέσῃ πρηνὴς ἐπ' αὐτῶν. Καίτοι δυσφορῶν ὑπήκουσεν ἐν τούτοις, ἡ δὲ γραῖα ἐν τῷ μεταξὺ ἔλαβεν ἐκ τῆς παρὰ τὴν ἑστίαν ὀπῆς μαχαίριον μαύρην ἔχον τὴν λαβὴν καὶ ἐπὶ τῆς λεπίδος τοῦ ὁποίου ἐκ προγενεστέρας χρήσεως ὑπῆρχον τεμάχια λεπτὰ κεκομμένου κρομμύου καὶ προσδέσασα ἐπὶ ἰσομεγέθους εἰς μῆκος καλαμίου ἐν σχήματι σταυροῦ ἐπλησίασε τὸν ἀσθενῆ λαμβάνουσα ὕφος μυστηριῶδες. Ἤρχισα νὰ φοβῶμαι βλέπων τὴν γραῖαν ἐπικινδύνως χειριζο-

μένην τὸ μαχαίριον ἐπὶ τῆς γυμνῆς ράχεως τοῦ θεραπευομένου καὶ ψιθυρίζουσαν λέξεις τινὰς ἀκαταλήπτους, ὅτε διὰ ζωηροτέρας φωνῆς ἤκουσα ἀπαγγελλομένην τὴν ἑξῆς ἐπῳδόν.

«Ἅγιος Πέτρος καὶ Ἅγιος Παῦλος κι' οἱ δώδεκα Ἀποστόλοι μοναστήρια κτίζανε, ἐκκλησιὲς θεμελιώνανε. Περνοῦσε τὴ στιγμὴ ἐκείνη κι' ὁ Γιώργης (τὸ ὄνομα τοῦ ἀσθενοῦς) νὰ βοηθήσῃ ἐκκλησία νὰ γλυτώσῃ, νὰ θεμελιώσῃ ἐκκλησία. Ἔσκυψε νὰ πάρῃ πέτρα κι' ἐξαφνίστηκε· νὰ καθήσῃ δὲ μπορεῖ, νὰ σηκωθῇ δὲν μπορεῖ. Ἔκλαιε κι' ἐθρήνουνταν ποῦ στοὺς οὐρανοὺς ἀκούγουνταν. Χριστὸς τὸν ἄκουσε. Γιώργη πῶς κλαὶς καὶ θρήνεσαι καὶ στοὺς οὐρανοὺς ἀκούεσαι. Χριστέμ' μονογενῆ Ἅγιος Πέτρος καὶ Ἅγιος Παῦλος κι' οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι μοναστήρια κτίζανε. ἐκκλησιὲς θεμελιώνανε. Ἐπέρασα κι' ἐγὼ κι' ἔσκυψα νὰ πάρω πέτρα νὰ ρίξω, νὰ θεμελιώσω. ἐκκλησία νὰ γλυτώσω κι' ἀποκόπηκα κι' ἐκλειδιάστικα, νὰ κάτσω δὲ μπορῶ, νὰ σηκωθῶ δὲ μπορῶ.—Σύρε νὰ βρῇς καλάμι ἑπτάκομπο καὶ μαχαίρι μαυρομάνικο χέρι πενταδάκτυλο κι' ἐγὼ νὰ τὸ βλογήσω νὰ περάσῃ».

Τρὶς ἐπανέλαβε τὴν εὐχὴν αὐτὴν σταυρώνουσα συγχρόνως τὴν ὀσφὺν τοῦ ἀσθενοῦς μὲ τὸ μαχαίριον, καὶ ὅταν ἔληξεν ἡ τρίτη ἐπανάληψις ὥθησεν αὐτὸν νὰ ἐγερθῇ διότι ἡ θεραπεία συνετελέσθη. Δὲν εἰξεύρω ἂν ἐξ ὑποβολῆς ὁ ἀσθενής μας ἐγένετο ὑγιὴς ἢ ἡ μικρὰ ἀνάπαυσις συνετέλεσεν εἰς τοῦτο, τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ὁ φίλος μας ἐγερθεὶς ἐδήλωσεν ὅτι ἔπαυσαν οἱ πόνοι του.

Ἡ διαβεβαίωσις τοῦ ἰαθέντος μᾶς διέθεσεν εὐνοϊκώτερον πρὸς τὴν γραῖαν μάγισσαν καὶ ἤδη προσέβλεπον αὐτὴν μετὰ θαυμασμοῦ καὶ τύζησα τὴν προσοχήν μου εἰς ὅλας της τὰς κινήσεις, ὅτε ἀνέλαβε τὴν θεραπείαν τοῦ Πατριάρχου, ὅστις ἐξωκειωμένος εἰς τὰ μέσα, δι' ὧν ἡ γραῖα ἐξήσκει τὰς θεραπευτικάς της μεθόδους ἐκ προγενεστέρων ἐπισκέψεων ἔσπευδεν ὕπτιος νὰ κατακλιθῇ ἐπὶ τοῦ σορᾶ.

Ἡ γραῖα παρέλαβε τότε ἔκ τινος ἐπὶ τοῦ τοίχου ὀπῆς τεμάχιον ρεσίου, τὸ ὁποῖον ἀπὸ πολλοῦ εἶχεν ἀποκτήσει δυσδιάκριτον χρῶμα καὶ τινα τεμάχια κανάβεως, τὰ ὁποῖα ἐνεβάπτισεν εἰς ἀγγεῖον περιέχον σταγόνας τινὰς μέλιτος, ἥναψεν ἓν κηρίον, ἐσύναξεν ἐκ τῆς αὐλῆς μικρὰ ξυλαράκια καὶ οὕτως ὡπλισμένη ἐπλησίασε τὸ θῦμά της.

Ἓν πρώτοις ἐτοποθέτησε μετὰ προσοχῆς τὸ κατερρυπωμένον ρέσι ἐπὶ τοῦ προσβεβλημένου μέρους τοῦ προσώπου του οὕτω

ὥστε νὰ σχηματίζῃ ἄνωθεν μίαν κοιλότητα· ἐντὸς αὐτῆς ἀνάπτουσα τὰ τεμάχια τῆς κανάβεως διὰ τῶν μικρῶν ξύλων ἄφινε νὰ πίπτωσιν ἀνημμένα, καπνίζοντα καὶ μεταδίδοντα τὴν φλόγα, ἡ ποικιλία δὲ τῶν καιομένων ὑλῶν ἀνέδιδε μίαν ἀφόρητον δυσοσμίαν, τὴν ὁποίαν ἀγωνιῶν ὑπέμεινεν ὁ ὑπὸ τὴν παράδοξον ταύτην θεραπείαν εὑρισκόμενος.

Καὶ ὅτε μὲ σοβαρότητα μαϊμοῦς ἐτελείωσε τὸ κοπιῶδες ἔργον της ἤρχισε τὸ δεύτερον μέρος τῆς κωμῳδίας, τὸ διάβασμα. Πεπεισμένος ἤδη ἐπὶ τῆς θεραπευτικῆς ἱκανότητος τῆς γραίας ἱστάμην συνεσπειρωμένος εἰς μίαν γωνίαν μετὰ δέους ἅμα καὶ σεβασμοῦ θεωρῶν αὐτήν. Δὲν ἐκοπίασα πολὺ διὰ νὰ ἀποστηθίσω τὴν ἐπῳδήν, ἦν τὴν φορὰν ταύτην τρὶς καὶ πάλιν ἐπανέλαβε· μόνον τὸν πρόλογον καὶ ἐπίλογον ἐδυσκολεύθην νὰ ἀντιληφθῶ διότι συνέκειτο ἀπὸ λέξεις ἀκαταλήπτους καὶ ὅλως μυστηριώδεις. Ἡ ἐπῳδὸς αὕτη κατὰ τοῦ ἐρυσιπέλατος εἶχεν ὡς ἑξῆς:

«Ἐρεφεντέ, ὀρουμού, ἀραχαχάν, ἐρεχμέ. Ἅγιε Δημήτριε, Ἅγιε Γεώργιε, Ἅγιε Νικόλαε (καὶ ἐξηκολούθει νὰ ἀπαριθμῇ ὅλους τοὺς ἁγίους τοῦ Συναξαρίου) σῶσον, βοήθησον τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ Δημήτρη (τὸ ὄνομα τοῦ ἀσθενοῦς). Ἐξορκίζω πᾶν κακό. Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεὸς καὶ ἄγγελοι βοηθοί, Γαβριὴλ καὶ Ραφαήλ. Ἀπὸ ὅτι πάσχει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, Σταυρὲ σῶσον τὸν δοῦλόν σου· εἴτε ἀπὸ κατάρα πατρὸς ἢ μητρὸς ὅτι ἀρώστεια ἔχει καὶ τὸ ἀνεμοπύρωμα θεράπευσον. Ἦτανε δέκα ἀδέλφια κι' ὕστερα ἔμειναν ἐννέα, κι' ὕστερα ὀκτώ, κι' ὕστερα ἑπτά, κι' ὕστερα ἕξ, ὕστερα πέντε, ὕστερα τέσσαρα, τρία, δύο, ἓν καὶ στὸ τέλος κανένα. Ἐρεφεντέ, ὀρουμού, ἀραχαχάν, ἐρεχμέ».

Καὶ ἐτελείωσεν οὕτω ἡ θεραπεία καὶ μὲ αὐτὴν τὸ βασανιστήριόν του φίλου μας, ὅστις κατέρυθρος καὶ ἀσθμαίνων ἠγέρθη καὶ ζαλισμένος ἀπὸ τὰ πολύωρα ἐκεῖνα βάσανα.

Ἦλθεν ἡ ἰδική μου σειρά· διεμαρτυρήθην πρὸς τὴν ἐπίθεσιν τῆς γραίας ὅτι δόξᾳ τῷ Θεῷ ἤμην ὑγιέστατος καὶ δὲν εἶχον ἀνάγκην οὐδεμιᾶς θεραπείας καὶ δὴ παρομοίας, οἵαν πρὸ ὀλίγου εἶδον. Ἐν τούτοις δὲν ἠννόει νὰ μὲ ἀφήσῃ ἥσυχον καὶ.... ἀθεράπευτον. Προέβη μέχρι τῆς ἑστίας καὶ ἐκ πλησίον αὐτῆς μικρᾶς ὀπῆς ἔσυρε φυλακτόν, τὸ ὁποῖον μοῦ παρέδωκε παραγγείλασα νὰ τὸ φορῶ ἐπάνω μου διὰ νὰ γλυτώνω ἀπὸ κάθε κακό.

Ἡ γραῖα ἐθεώρησεν ἑαυτὴν ἱκανοποιηθεῖαν λαβοῦσα παρ'

ἡμῶν ἀνὰ ἓν ἀργυροῦν γρόσιον καὶ μὲ τὸ αἰώνιον μειδίαμά της μᾶς προέπεμψεν ἔξω τῆς καλύβης.

Τὸ φυλακτὸ ὅμως ἐκεῖνο μὲ ἐνέβαλεν εἰς πολλοὺς πειρασμοὺς καὶ μία ἀκατανίκητος περιέργεια μὲ ὤθει νὰ ἐξετάσω τὸ περιεχόμενον. Ἐδίσταζον κατ' ἀρχὰς φοβούμενος μή τι ὑπερφυσικὸν ἐκρύπτετο, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἡ περιέργεια ἐνίκησε τὸν φόβον καὶ τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐξέρραψα αὐτὸ καὶ ἀνέγνωσα εἰς χαρτίον διπλωμένον εἰς τέταρτον τὰ ἑξῆς:

«Σταυρὸς τοῦ κόσμου πέφυκεν ἡ σωτηρία, σταυρὸς πιστῶν ὀχύρωμα, σταυρὸς ἄνθρωπον ἠλέησε, σταυρὸς δαίμονα ἠπτόησε, (ἀκολουθοῦν σημεῖά τινα καβυλλιστικὰ καὶ εἶτα τρὶς τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ). Συντριβήτωσαν ὑπὸ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, πᾶσαι ἐναντίαι δυνάμεις. ἐπατήθη ἡ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ. Ἔσωσας ἡμᾶς δόξασοι ὁ Θεός, Βασιλεῦ Ἰησοῦ, βοήθησε τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ, ἔχων φύλακα Ἄγγελον Γαβριὴλ καὶ Ραφαήλ· μεθ' ἡμῶν ὁ Θεὸς ποῦ ξορκίζω πᾶν κακὸν τὸ γλυκύ, τὸ μακόν, τὸν μισί, τὸν μισέος, τὸ μαμαλουτόν, τὸν πονοκέφαλον, τὸ πύρωμα καὶ τὴν θέρμην, τὸν πυρετὸν καὶ τὸ ἀνεμοπύρωμα καὶ πᾶσα κακό, διαβόλου συνεργεία, ἤτις ἐξέλθετε καὶ ἀναχώρησε ἀπὸ τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ καὶ φυγέτωσαν πᾶσα τὰ κακὰ καὶ ἀσθένειες, δαιμονικά, γελουδικά, νεραδικά· στῶμεν καλῶς, στῶμεν μετὰ φόβου, στήτω καὶ ὁ ἥλιος κατὰ Ἀνατολὰς κι' ἡ Σελήνη κι' ὁ κακὸς ὀφθαλμὸς (ἀκολουθοῦν ἄλλα ὅλως ἀκατάληπτα σημεῖα καὶ τέλος ἐπιλέγει). Τὸ Ἀκόνισμα ποῦ θὰ νὰ κάμῃς εἶνε ὁ Μέγα Βασίλειος. Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὡς περ ἔδησας καὶ ἐχαλίνωσας πᾶσαν γλῶσσαν ἀνθρώπων χάβησον καὶ χαλίνωσον».

Δὲν ἐτήρησα βεβαίως τὴν ἀμίμητον ὀρθογραφίαν τοῦ κειμένου. Τὸ παρέθεσα ἁπλῶς καὶ ἀφηγήθην τὰ ἀνωτέρω διὰ νὰ γίνῃ γνωστὸν πῶς εἰς ὀλίγον πρὸ ἡμῶν ἀπώτερον παρελθὸν ἦτο ἠπλοποιημένη ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη!!! Ἀλλὰ μήπως καὶ σήμερον δὲν ὑπάρχουν παρόμοιοι ἀγύρται ἀπογυμνοῦντες τοὺς ἁπλουστέρους καὶ χρηματιζόμενοι ἀποδίδοντες παρόμοια φυλακτὰ καὶ ἀπαγγέλλοντες τοὺς αὐτοὺς γελοίους ἐξορκισμούς;

Αἱ σκέψεις ὅμως αὗται δὲν ἐβασίλευσαν παρ' ἐμοὶ ὅτε τὸ πρῶτον ἀνέγνων τὸ φυλακτήριον γράμμα. Συχνὰ ὕστερον ἐπεσκεπτόμην τὴν γραῖαν καὶ σήμερον ἀκόμη ὁσάκις διέρχωμαι τὴν ὁδὸν Βλαμαρᾶς εὐχαρίστως ἀναμιμνήσκομαι τοῦ ἀνωτέρω ἐπεισοδίου τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας.

Σάμος

ΘΡΑΣΥΒ. Μ. ΜΑΛΗΣ

ΕΠΙΟΡΚΟΣ

Στὴν καλλιτέχνιδα Θάλειαν Φλωρᾶ

Μ' ὡρκίσθης καὶ ἦτον βαρύς
Ὁ ὅρκος σου ἐκεῖνος .... θυμήσου!....
Γι' ἀγάπη θὰ δῇς νὰ διψᾷ
Μιὰ μέρα ἡ μαύρη ψυχή σου.

⁂

Παντοῦ ὅπου πᾶς ἐρημιὰ
--Στὸν ὅρκο σου τῶπες--στοχάσου--
Σκοτάδι, μαυρίλα, φωτιά,
Θὰ πέφτῃ, ὅπου πέσ' ἡ ματιά Σου.

⁂

Βουβὰ θὰ περνοῦν τὰ πουλιά,
Τὰ ταίρια θὰ δῇς νὰ χωρίζουν,
Τὰ φύλλα θὰ πέφτουν χλωμὰ
Τὰ δένδρα θὰ τρέμουν θὰ τρίζουν.....

⁂

Θὰ τρέχῃς παντοῦ σὰν τρελλὸς
Κι' ἂν γύρῃς στὴ γῆ τὸ κεφάλι,
Δὲν θἄβρῃς μία πέτρα κι' ἐκεῖ
Νὰ γίνῃ γιὰ Σὲ προσκεφάλι.

1901.

ΜΑΡΙΚΑ ΠΙΠΙΖΑ

Ο ΜΕΓΑΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΜΑΡΑΣΛΗΣ

Σπανία ἀληθῶς προσωπικότης ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐποχῇ, ἐπιβληθεῖσα εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἁπανταχοῦ ὁμογενῶν διὰ τῶν ὑπερόχων αὐτοῦ προσωπικῶν ἀρετῶν καὶ τὴν πρωτότυπον ἰδιοφυΐαν, μεθ' ἧς ἐκλέγει τὸ εἶδος τῶν πρὸς τὸ Ἔθνος εὐεργεσιῶν του.

Μένει ἐγκατεστημένος εἰς τὴν πολυάνθρωπον τοῦ Εὐξείνου πόλιν Ὀδησσὸν καὶ ἐκεῖθεν σκορπίζει ἀφειδῶς τὸν ἐντίμως κτηθέντα πλοῦτον πρὸς ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνάπλασιν τοῦ Γένους. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ μεγατίμου τούτου ἀνδρὸς

ἡ μὲν πόλις τῆς διαμονῆς του εὗρε τὸν ἀπαράμιλλον σκαπανέα τῆς προόδου καὶ τοῦ ἐκπολιτισμοῦ της, τὸ Γένος ἅπαν τὸν θερμουργὸν ὑποστηρικτὴν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἡ Ἐκκλησία, τὰς παραδόσεις τῆς ὁποίας ἐκ προγονικῆς ἐντολῆς σέβεται καὶ τιμᾷ, τὸν ἀνεξάντλητον φιλάνθρωπον καὶ πᾶσαι ἐν γένει αἱ ἀνὰ τὴν Αὐτοκρατορίαν ὁμογενεῖς κοινότητες τὸν γενναιόφρονα καὶ πρόθυμον χορηγὸν πρὸς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν πρόοδον αὐτῶν καὶ ἀνάπτυξιν.

Ἐπὶ δεκαεξαετίαν ὅλην (1878--1894) ἐχρημάτισε Δήμαρχος Ὁδησσοῦ διακριθεὶς εἰς τὸ ὑψηλὸν καὶ ἐπίζηλον τοῦτο ἀξίωμα, πολλαχῶς εὐεργετήσας τὴν πόλιν καὶ κτησάμενος ἀμέριστον τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὸν σεβασμὸν τῶν πολιτῶν, οἵτινες εὐγνωμονοῦντες ἀνεκήρυξαν τὸν μεγάτιμον ἄνδρα Ἐ π ί τ ι μ ο ν π ο λ ί τ η ν, ὠνόμασαν μίαν τῶν ὡραιοτέρων ὁδῶν τῆς πόλεως «ὁδὸν Μαρασλῆ» καὶ ἀθρόοι καὶ αὐθόρμητοι ἐπανηγύρισαν τὴν πρώτην δεκαετηρίδα τῆς Δημαρχίας αὐτοῦ ἐπιδαψιλεύσαντες ἐκτάκτους τιμὰς καὶ ἐξαιρετικὰ δείγματα εὐγνωμοσύνης. Ἐν τῇ μεγαλοφροσύνῃ αὐτοῦ δὲν ἠρκέσθη εἰς τὰ ἔργα τὰ γενόμενα διὰ δημοτικῆς δαπάνης τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πρωτοβουλίᾳ, ἀλλ' ἐξ ἰδίων γενναίως δαπανῶν ἀνήγειρε πολλὰ κοινωφελῆ ἱδρύματα, τὸ Νοσοκομεῖον, τὸ Μουσεῖον, τὴν Βιβλιοθήκην, ἵδρυσε καὶ ἐπροικοδότησε σχολάς, πολλαχοῦ δὲ ὅπου ἄν τις στρέψῃ ἐν Ὁδησσῷ τὸ βλέμμα χρυσοῖς γράμμασι θὰ ἴδῃ ἀναγεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ Γρ. Μαρασλῆ. Ἐγένετο ὁ ἀκατάπονητος καὶ πολύτιμος συντελεστὴς τῆς ἐκπολιτιστικῆς προαγωγῆς τῆς πόλεως ἀναπτύξας ἔκτακτον φιλοκαλίαν καὶ ἐνεργητικότητα εἰς ἵδρυσιν τεχνικῶν ἐξυγιαντικῶν καὶ ἐξωραϊστικῶν ἔργων, ἐφ' ᾧ καὶ δικαίως ἐτιμήθη δι' ἐξαιρετικῶν δειγμάτων ὑπολήψεως καὶ τιμῆς ἐκ μέρους τῆς Ρωσικῆς Αὐλῆς τιτλοφορηθεὶς Μυστικοσύμβουλος καὶ Θαλαμηπόλος τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ Κλειδοῦχος τῆς Ρωσσικῆς Αὐλῆς καὶ τιμηθεὶς διὰ τῶν ἀνωτέρων παρασήμων τῶν Μεγαλοσταύρων τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου, τῆς Ἁγίας Ἄννης καὶ τοῦ Ἁγίου Στανισλάου, ὧν τὴν ἀπόκτησιν καὶ αὐτοὶ οἱ μεγιστάνες τῆς Ρωσσικῆς πρωτευούσης ἐπιζητοῦσι.

Πεπροικισμένος ὑπὸ ἐκτάκτου νοημοσύνης μετ' ἐπιμελείας ἐκλέγει τὸν τρόπον, δι' οὗ χρησιμώτερος θὰ φανῇ εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς του. Ἐπισταμένως μελετῶν τὰ Ἐθνικὰ ἡμῶν πράγ-

ματα ἀντελήφθη ὅτι ἡ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ τῶν ὁμογενῶν του μόρφωσις θὰ ἀποτελέσῃ τὸ βάθρον τῆς μελλούσης προόδου αὐτῶν καὶ ἐμπράκτως ἐκδηλῶν τὰς φιλογενεῖς του διαθέσεις ἵδρυσε τὴν Μ α ρ ά σ λ ε ι ο ν Β ι β λ ι ο θ ή κ η ν καὶ τὰς συνεχεῖς πολυτίμους ἐκδόσεις του ἐσκόρπισε καὶ σκορπίζει μὲ ἡγεμονικὴν γενναιοφροσύνην εἰς ὅλας τὰς βιβλιοθήκας τῶν Σχολῶν καὶ συλλόγων τῶν ὁμογενῶν κοινοτήτων, ἔνθα οἱ τέως εἰς περιωρισμένον κύκλον Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων ἀναπτύσσοντες τὰς γνώσεις των λόγιοι, ἡδέως ἤδη καὶ μετ' εὐφροσύνης ἀπολαμβάνουσι τῶν ἀξιολόγων πνευματικῶν προϊόντων ἡμετέρων καὶ ξένων συγγραφέων. Γενναίᾳ τοῦ σεβαστοῦ ἀνδρὸς δαπάνῃ ἡ Βιβλιοθήκη αὕτη ὁλοὲν πλουτίζεται διὰ τῶν ἐκλεκτοτέρων ἔργων τῆς Ἐθνικῆς καὶ τῆς ξένης φιλολογίας καὶ θὰ ἀπόκειται ὡς τὸ ὡραιότερον μνημεῖον τῆς σκοπίμου φιλογενείας αὐτοῦ.

Ὡς δεῖγμα ἐπίσης ἀναμφισβήτητον τῆς ἀγνῆς του φιλοπατρίας πρόκεινται αἱ πολλαὶ καὶ ποικίλαι δωρεαί του πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὰ Ἐθνικὰ φιλανθρωπικὰ Καταστήματα, ἡ Δημοτικὴ Σχολὴ Φαναρίου, ἡ Σχολὴ Φιλιππουπόλεως, ἡ ἵδρυσις τῆς ἐν Ἀθήναις Π ι ν α κ ο θ ή κ η ς καὶ τοῦ Δ η μ ο τ ι κ ο ῦ θ ε ά τ ρ ο υ Ἀθηνῶν, ἡ Ἐμπορικὴ β ι ο μ η χ α ν ι κ ὴ Ἀ κ α δ η μ ί α καὶ τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐ ν υ δ ρ ε ῖ ο ν. Δικαίως δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐκτιμῶσα κατ' ἀξίαν τὴν μεγάλην τοῦ ἀνδρὸς φιλογένειαν ἐκόσμησε τὰ στήθη του διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Μεγαλοσταύρου.

Ὁ Γρηγόριος Μαρασλῆς, κατέχων ἤδη τὴν πρώτην σειρὰν εἰς τὴν τάξιν τῶν μεγατίμων ὁμογενῶν εὐεργετῶν, συνέδεσεν ἀρρήκτως τὸ τετιμημένον αὐτοῦ ὄνομα μὲ πᾶν συντελούμενον βῆμα ἠθικῆς, καλλιτεχνικῆς καὶ πνευματικῆς προόδου τοῦ Γένους ἡμῶν. Τὸ ὄνομά του ἐνεχαράχθη ἀνεξιτήλοις γράμμασιν εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν καὶ ἀθάνατος ἡ μνήμη του θὰ μεταβιβάζηται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους.

Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι οἱ ἐν ταῖς νήσοις καὶ πανταχοῦ ἀναγνῶσται τοῦ Ἡμερολογίου ἡμῶν, μετ' εὐφροσύνης θὰ συναντήσωσιν εἰς τὰς σελίδας ταύτης τὴν εὐγενῆ φυσιογνωμίαν τοῦ μεγαλωνύμου εὐεργέτου, πρὸς ὃν μετὰ σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης ἀτενίζει ἅπασα ἡ ὁμογένεια, διὰ τὰ εὐγενῆ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ ἰδεώδη.

ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Εἰκονογραφημένον περιοδικὸν διὰ παῖδας καὶ ἐφήβους. Ἐκδίδεται δὶς τοῦ μηνὸς ἐν Κων)πόλει, συνιστᾶται ὑπὸ τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου, ἐβραβεύθη ἐν τῇ διεθνεῖ Βασιλ. Ἐκθέσει Ἀθηνῶν δι' ἀργυροῦ μεταλλείου καὶ ἔτυχεν ἐπαίνου ἐν τῇ σχολικῇ Ἐκθέσει Ἀθηνῶν· μεταξὺ τῶν συνδρομητῶν του καταλέγει καὶ τοὺς Β. Πρίγγιπας τῆς Ἑλλάδος.

Διευθυντὴς: Ι. Σακελλαρίδης καὶ Σας.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

Ἐν Κωνσταντινουπόλει	Γρ.	25
Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις	»	30
Ἐν τῷ ἐξωτερικῷ	φρ.	7
Ἐν Ἑλλάδι	δρ.	8
Ἐν Ρωσσίᾳ	ρούβλια	3

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ παρόντος Ἡμερολογίου ἰδιαιτέρως συνιστᾷ εἰς τὰς ὁμογενεῖς οἰκογενείας τὸν "Παιδικὸν Κόσμον,,

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

[Ὁ μετὰ δεξιότητος καὶ περινοίας διευθύνων τὸ Γυμνάσιον τῆς εὐάνδρου Μεγαλονήσου τοῦ Αἰγαίου Μυτιλήνης Γυμνασιάρχης Ἰωάννης Π. Ὀλύμπιος, εἰς οὗ τὸν κάλαμον ὀφείλεται τὸ κατωτέρω ἀξιανάγνωστον καὶ μετ' ἐμβριθείας γεγραμμένον μελέτημα, ἐγεννήθη ἐν Σκοτείνῃ, κώμῃ κειμένῃ κατὰ τὰς νοτίους κλιτύας τοῦ Ὀλύμπου ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Πιερίᾳ ἐπὶ γραφικωτάτης τοποθεσίας δεσποζούσης τοῦ ἀπεράντου Θερμαϊκοῦ κόλπου ἐκ γονέων ἀνηκόντων εἰς τὰ πρῶτα γένη τοῦ πάλε ποτὲ ἰσχυροῦ χωρίου. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη ἐν τῇ γενετείρᾳ, δεκαετὴς δὲ ὀρφανισθεὶς τῶν γονέων ἀπῆλθεν τῷ 1875 εἰς Μυτιλήνην πρὸς τὸν πρὸς μητρὸς θεῖον αὐτοῦ ἱερέα Ἀθανάσιον, διαμένοντα τότε παρὰ τῷ αὐτόθι ἰδιωτεύοντι ἀειμνήστῳ Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας Καλλινίκῳ, τῷ ἐκ Σκοτείνης Τὰς ἐγκυκλίους αὐτοῦ σπουδὰς διεπέρανεν ἐν τῷ περιπύστῳ Γυμνασίῳ τῆς Μυτιλήνης, διευθύνοντος τοῦ ἀοιδίμου Χριστοφόρου Λαιλίου καὶ τοῦ νῦν σοφοῦ καθηγητοῦ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Γρηγ. Βερναρδάκη. Τῷ 1888 ἠξιώθη τοῦ διδακτορικοῦ τῆς φιλοσοφίας διπλώματος ἀριστεύσας καὶ βραβευθεὶς μετὰ τοῦ ἀλησμονήτου Σαμίου Κωνστ. Νικολαΐδου, τὸν ὁποῖον τόσον προώρως ἐθρήνησεν

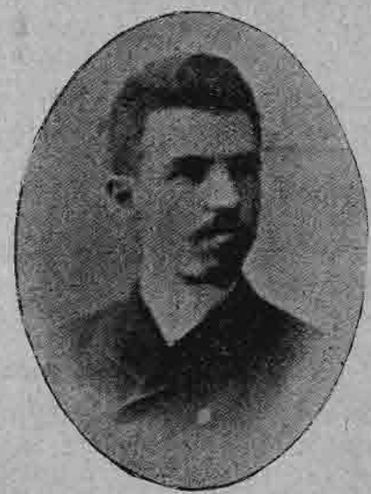

ὁ φιλολογικὸς κόσμος. Ὁ Ὀλύμπιος εὐθὺς προσελήφθη ὡς καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου ἐν Μυτιλήνῃ, οὗτινος ἐκλήθη μετὰ δεκατριετῆ εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν Γυμνασιάρχης.

Τὸ ἐν Μυτιλήνῃ γυμνάσιον καὶ ἐν γένει ἡ ἐν τῇ νήσῳ ἐκπαίδευσις πλεῖστα ὀφείλει εἰς τὴν φιλοτιμίαν καὶ δραστηριότητα τοῦ Ὀλυμπίου, ὅστις ἀκάματος καὶ φιλόπονος καὶ κεκτημένος περισσῶς τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια διὰ τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ ἀξίωμα διαπνέεται ἀπὸ τὴν εὐγενῆ φιλοδοξίαν νὰ καταστήσῃ τὸ ἀνώτερον ἐν Μυτιλήνῃ ἐκπαιδευτήριον μεταξὺ τῶν ἀρίστων τοῦ εἴδους του. Ἀπεριόριστον τρέφων θαυμασμὸν πρὸς τὴν προγονικὴν σοφίαν καὶ ἐπιχειρῶν νὰ δείξῃ τίνων χαρίτων καὶ ἀρετῶν εἶνε δεκτικὴ ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἂν ἰσχυρὰ μάθησις καὶ ἐνθουσιασμὸς ἐπικουρήσῃ εἰς συγγραφικὴν δεινότητα προέβη ἐσχάτως εἰς τὴν μετάφρασιν τῆς Σοφοκλέους Ἀντιγόνης, καὶ ἧς μέρος μετὰ κριτικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἐννοιῶν τοῦ μεγάλου ποιητοῦ παρατηρήσεων εὐμενῶς παρεχώρησεν διὰ τὸν παρόντα τόμον τοῦ Ἡμερολογίου.

Πολλὰς καὶ ποικίλας ἐδημοσίευσε πραγματείας ἐν τῷ Σμυρναϊκῷ τύπῳ, ἐν δὲ τῇ "Νέᾳ Ἡμέρᾳ„ ἐδημοσίευσε τῷ 1900 ἐν ὑποφυλλίδι μελέτην περὶ τῶν "Ἐκπαιδευτικῶν Νομοσχεδίων„ τοῦ τότε ὑπουργοῦ Α. Εὐταξίου πολλὴν προσοχὴν καὶ δικαίαν ἐκτίμησιν προκαλέσασαν.

Διδομένης ἡμῖν εὐκαιρίας γνωρίζομεν ἀπὸ τῶν σελίδων τούτων καὶ τὴν συμπαθῆ φυσιογνωμίαν τοῦ κ. Ὀλυμπίου, εἰς ὃν θερμὰς ἐκφράζομεν εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἐπιτυχεῖ καὶ πολυτίμῳ συμβολῇ, ἣν φιλοφρόνως παρέσχεν εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν].

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Ὄρθρος βαθύς. Ἡ σιγὴ τῆς νυκτὸς ἐπικάθηται ἔτι εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Καδμείας. Ἡ ἑπτάπυλος πόλις ἐξέφυγε τῇ προτεραίᾳ τὸν ἔσχατον τῆς ἁλώσεως κίνδυνον. Τὰ τέκνα τοῦ βασιλέως Οἰδίποδος, τοῦ οἰκτροῦ θύματος τῆς ἀπηνοῦς τῶν θεῶν εἱμαρμένης, ἐφιλονείκησαν ἀσπόνδως καὶ ἀδιαλλάκτως περὶ τοῦ θρόνου τοῦ δυσμοίρου πατρός. Ὁ Πολυνείκης ἄγων Ἀργείων στρατιὰν πολυάνθρωπον περιέζωσε μὲ πυκνὰς φάλαγγας τὴν

ἑπτάπυλον πόλιν, ἀπειλῶν νὰ ἐμπρήσῃ καὶ νὰ κατασκάψῃ ἄρδην αὐτήν. Πρὸς τοὺς ἑπτὰ ἀσεβεῖς καὶ ἀλαζόνας στρατηγοὺς τῶν πολεμίων ὁ Ἐτεοκλῆς ἀντέταξεν στρατηγοὺς ἰσαρίθμους, ἕβδομος αὐτὸς πρὸς τὸν ὁμαίμονα ἀδελφὸν ἀντιταχθείς. Ἡ ρικώδης ἀρά, ἣν πρὸς ἀγνώμονα τέκνα ἠκόντισεν ὁ πατήρ, ἐπληρώθη. Ὁ Ἐτεοκλῆς καὶ ὁ Πολυνείκης ἔπληξαν μὲ μιαιφόνον χεῖρα ἀλλήλους. Πρὸς ἑσπέραν ἤδη ἡ εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ὀλέθρου περιελθοῦσα πόλις ἀνέπνευσεν ἐλευθέρως. Ἡ στρατιὰ τῶν Ἀργείων ἔπαθε πανωλεθρίαν, πεσόντος μετὰ τῶν θεοστυγῶν ἡγεμόνων καὶ τοῦ εὐσεβοῦς καὶ δικαίου μάντεως Ἀμφιαράου. Τὸ γένος τοῦ Οἰδίποδος ἐξέλιπε μετὰ τῶν ἀρρένων αὐτοῦ κληρονόμων. Τῆς ἀρχῆς τὰς ἡνίας μετὰ τοῦ στέμματος ἔχει ἤδη ἐν χερσὶν ὁ πρὸς μητρὸς αὐτῶν θεῖος, ὁ τῆς δυστήνου Ἰοκάστης ἀδελφὸς Κρέων. Πρῶτον αὐτοῦ ἔργον εἶναι τὸ κήρυγμα περὶ τῆς ταφῆς τῶν δύο ἀδελφῶν.—Ὁ Ἐτεοκλῆς νὰ κηδευθῇ ἐντίμως ὡς πρόμαχος τῆς πατρίδος.—Ὁ Πολυνείκης ὡς ἀνόσιος νὰ ριφθῇ βορὰ τῶν κυνῶν καὶ τῶν ὀρνέων!

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αἱ δύο ἀδελφαί.

Δὲν ἐχρύσωσεν ἔτι τῶν Θηβῶν τὸν ὁρίζοντα μὲ τὰς μελιχρὰς αὐτῆς ἀνταυγείας τῆς ροδοδακτύλου ἠοῦς τὸ τέθριππον ἅρμα, καὶ ἰδού, πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Καδμείας ἐπιφαίνονται δύο νεάνιδες. Εἶναι αὗται αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Πολυνείκους, ἡ Ἀντιγόνη καὶ ἡ Ἰσμήνη. Ποῖον ἆρά γε μυστήριον συνδονεῖ μέχρις ἐσχάτων ἰνῶν τὴν τρυφερὰν τῶν παρθένων καρδίαν; Ποῦ βαίνουσι μόναι καὶ ἔρημοι ἐν νυκτὶ φοβερᾷ ἔξω τῆς αὐλῆς τῶν μεγάρων; Θέλετε νὰ ἀκούσωμεν αὐτῶν; Ὁ ἀναγνώστης δύναται μετ' ἐνδομύχου εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως νὰ ἐντρυφήσῃ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πρώτης σκηνῆς τῆς τραγῳδίας, ἥτις εἶνε ἀριστούργημα δραματικοῦ ὕψους καὶ μεγαλείου. διότι—ναί.—ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Σοφοκλέους παραμένει ἀθάνατος.

Ἡ Ἀντιγόνη καὶ ἡ Ἰσμήνη.

Ἀντ.—Ὦ τῆς ὁμαίμου αὐταδέλφης κεφαλὴ
προσφιλεστάτη, ὦ Ἰσμήνη! Ἆρά γε
ἠξεύρεις ποίας καὶ ὁπόσας συμφορὰς
ἀπὸ τῆς μοίρας τοῦ Οἰδίποδος ὁ Ζεὺς
ἐν τῇ ζωῇ μας ἔτι δὲν ἐπλήρωσεν;
Ὦ! δὲν ὑπάρχει ἄλγος, οὔτε συμφορὰ
καὶ καταισχύνη, οὔτε ἀτιμία τις,
ὁποίαν νὰ μὴ ἴδω ἐπισκήψασαν
εἰς τὰ οἰκτρὰ ἐμοῦ καὶ σοῦ παθήματα!
Καὶ νῦν τί τοῦτο πάλιν, ὅπερ λέγουσιν
ὁ βασιλεὺς ἀρτίως διεκήρυξεν
εἰς πάνδημον τὴν πόλιν; Ἔχεις μάθῃ τι,
ἔχεις ἀκούσῃ ἆρα, ἢ καθόλου ἀγνοεῖς
ὅτι καὶ αὖθις νέαι παρὰ τῶν ἐχθρῶν
ἐπαπειλοῦσι τοὺς φιλτάτους συμφοραί.

Ἰσμ.—Ἐγώ, ὦ Ἀντιγόνη, οὐδὲν ἤκουσα
περὶ τῶν φίλων οὔτ' εὐχάριστόν τινα
βεβαίως ἀγγελίαν, οὔτε λυπηράν,
ἀφ' ὅτου δύο ἐστερήθημεν ἡμεῖς
τοὺς δύο ἀδελφούς μας ἐκ διπλῆς χειρὸς
νεκροὺς πεσόντας, φεῦ, αὐθημερόν!—Ἀφοῦ δ'
ἡ τῶν Ἀργείων στρατιὰ ἐν τῇ νυκτὶ
τῇ νῦν ἀπῆλθεν, δὲν γινώσκω τίποτε
ἐκ τούτων περισσόν, οὔτε εὐτυχὴς
ἂν εἶμαι μᾶλλον τώρα, οὔτε δυστυχής.

Ἀντ.—Τὸ ἤξευρον καλῶς!—καί, τούτου ἕνεκα
ἐκ τῆς αὐλείου πύλης σὲ ἐξήγαγον
ἐνταῦθα μόνην, ὅπως σὺ τοὺς λόγους μου
ἀκούσῃς μόνη.

Ἰσμ.— Τί συμβαίνει ἀρά γε;
τεταραγμένη εἶναι ἡ καρδία σου,
καὶ φοβερόν τι θὰ μοὶ εἴπῃς φαίνεται.

Ἀντ.—Ὁ Κρέων δὲν γινώσκεις ὅτι ἔθαψε
τὸν ἕνα ἀδελφόν μας, ἀξιοπρεπῶς
κηδεύσας καὶ ἐντίμως, τὸν δὲ ἕτερον
ἀτίμως καὶ τοῦ τάφου ἀπεστέρησεν;
Τὸν μὲν Ἐτεοκλέα, ὅπως λέγουσι,
δικαίως καὶ νομίμως μεταχειρισθεὶς
ἐκάλυψεν ἐν τάφῳ, ὅπως ἔντιμος
ἐν τοῖς νεκροῖς τοῦ Ἅδου ἀναστρέφεται.

Τὸν δὲ νεκρὸν τοῦ ἄλλου, ὅστις ἔπεσεν
οἰκτρῶς, τοῦ Πολυνείκους, ὅπως λέγουσιν
εἰς πάντας τοὺς πολίτας ἀπηγόρευσε
μὲ κήρυγμα ἐντόνως νὰ μὴ κρύψωσιν
αὐτὸν εἰς τάφον, μηδὲ νὰ θρηνήσῃ τις,
ἀλλ' ἄταφον, ἀθρήνητον ν' ἀφήσωσι
τῶν ἐφορμούντων οἰωνῶν χάριν βορᾶς
γλυκὺ ἐκεῖνον ἔρμαιον καὶ λάφυρον.
Τοιαῦτα ὁ καλός μας Κρέων λέγουσιν
ἀνὰ τὴν πόλιν ὅτι διεκήρυξεν,
ὦ ἀδελφή μου, διὰ σὲ καὶ δι' ἐμέ,
—καὶ δι' ἐμέ, ναί, λέγω!—Καὶ ἐξέρχεται
ἐνταῦθα μετ' ὀλίγον εἰς ἐπήκοον
τῶν μὴ εἰδότων, ταῦτα ἐπισήμως νῦν
νὰ προκηρύξῃ!—καὶ οὐχὶ μηδαμινὸν
τὸ πρᾶγμα ἐκλαμβάνει, ἀλλ' ἐὰν κανεὶς
τολμήσῃ ἐναντίον τοῦ κηρύγματος
νὰ πράξῃ, τοῦτον θάνατος λιθόβλητος
ἀνὰ τὴν πόλιν ἀναμένει ἅπασαν.
Τοιαῦτα, ἀδελφή μου, τὰ κηρύγματα,
τοῦ βασιλέως εἶναι δι' ἡμᾶς, καὶ σὺ
θὰ δείξῃς τώρα παρευθύς, ἂν εὐγενὴς
θυγάτηρ ἐγεννήθης, ἢ ἂν εὐγενῶν
πατέρων κόρη ἀναξία καὶ κακή.

Ἰσμ.—Καὶ τί ἐγὼ νὰ πράξω, ὦ ταλαίπωρη,
εἰς τί νὰ ὠφελήσω ἴσως δύναμαι
οὕτως ἢ ἄλλως πλέον, ἐὰν ἔχωσιν
ὡς λέγεις τὰ παρόντα;

Ἀντ.— Σκέφθητι καλῶς,
ἂν θέλῃς νὰ συμπράξῃς μετ' ἐμοῦ καὶ σύ,
ἂν θέλῃς κοπιάσῃ!

Ἰσμ.— Ποῖον μελετᾷς
παράτολμον νὰ πράξῃς ἐπιχείρημα;
Εἰς ποίαν ἀφροσύνην ἆρα φέρεσαι;

Ἀντ.—Ἂν τὸν νεκρὸν θὰ δυνηθῇς μ' αὐτὴν ἐδῶ
τὴν χεῖρα νὰ βαστάσῃς, ὦ φιλτάτη μου.

Ἰσμ.—Καὶ ἐννοεῖς νὰ θάψῃς ἆρα τὸν νεκρὸν
ἐνῷ εἰς πάντας τοὺς πολίτας ἡ ταφὴ
ῥητῶς ἀπηγορεύθη;

Ἀντ.— Ναί, τὸν ἀδελφὸν
ἐμοῦ βεβαίως, καὶ τὸν τόν, ἂν ἔτι σὺ

δὲν θέλῃς νὰ μετάσχῃς! Δὲν θὰ φωραθῶ
ἐγὼ προδότης ἱεροῦ καθήκοντος!

Ἰσμ.—Ὦ τλήμων, ἐναντίον τῆς διαταγῆς
τοῦ Κρέοντος θὰ πράξῃς;

Ἀντ.— Ἀλλ' οὐδὲν αὐτός,
οὐδὲν δικαίωμα ἔχει ἀπὸ τῶν ἐμῶν
ποσῶς νὰ μ' ἐμποδίζῃ!

Ἰσμ.— Οἴμοι, ἀδελφή,
τὴν τύχην τοῦ πατρός μας σκέφθητι καλῶς,
παρ' ὅλων ὅτι μισητὸς καὶ ἄδοξος
ἀπώλετο ἐκεῖνος. μὲ τὰς χεῖράς του
ὁ ἴδιος αὐτὰς τοὺς ὀφθαλμούς του, φεῦ,
ἀγρίως ἐξορύξας, μόνος τὰ φρικτὰ
αὐτοῦ ἀνακαλύψας ἁμαρτήματα.
Σκέφθητι πάλιν ὅτι, ἡ τὸ ὄνομα
διπλοῦν λαβοῦσα, μήτηρ καὶ γυνὴ αὐτοῦ,
κατέστρεψε τὸν βίον εἰς τὸν τράχηλον
πλεκτοὺς περιβαλοῦσα βρόχους. Τρίτον δὲ
οἱ δύο ἀδελφοί μας ὅτι μίαν, φεῦ,
ἡμέραν μόνην, οἱ ταλαίπωροι, κοινὸν
καὶ θάνατον καὶ τάφον διὰ τῆς χειρὸς
ἀλλήλων φονευθέντες παρεσκεύασαν.
Καὶ τώρα πάλιν σκέφθητι, ὅτι ἡμεῖς
αἱ δύο μόναι, ἔρημοι καὶ ὀρφαναί,
οἰκτρῶς θ' ἀπολεσθῶμεν, ἀθλιώτατα,
ἐὰν τῶν νόμων βίᾳ, τὸ διάταγμα
τοῦ ἡγεμόνος ἢ τὴν ἐξουσίαν του
θρασέως παραβῶμεν. Ἀλλ' ὀφείλομεν
νὰ ἐννοῶμεν ὅτι ἐγεννήθημεν
γυναῖκες πρῶτον, ὅτι ἄρα πόλεμον
πρὸς ἄνδρας διὰ τοῦτο νὰ κηρύξωμεν
δὲν πρέπει, ὅτι ἔπειτα—ὑπείκομεν
εἰς ἐξουσίαν ἀνωτέρων, ὥστε καὶ
εἰς ταῦτα ἴσως πρέπει νὰ πειθώμεθα
κ' εἰς τούτων μᾶλλον ἔτι ἀλγεινότερα.
Ἐγώ, ὦ ἀδελφή μου, ἱκετεύουσα
καὶ αἰτουμένη τοὺς χθονίους εὐμενῆ
θεοὺς ὁμολογίαν, ἄν, ὑπείκουσα
εἰς βίαν ὑπερτέραν, ἀναγκάζομαι
νὰ πράττω οὕτως, θέλω εἰς τὸ κέλευσμα
τοῦ ἡγεμόνος ὑπακούσῃ· ἐπειδὴ

ἐσχάτης ἀφροσύνης εἶναι τόλμημα
τὸ νὰ ἐπιχειρῇ τις τὰ ἀδύνατα.

Ἀντ.—Ὦ! δὲν σὲ ἱκετεύω, δὲν σὲ προσκαλῶ!
οὐδὲ ἂν θέλῃς πλέον μετ' ἐμοῦ καὶ σὺ
τοῦ ἔργου νὰ μετάσχῃς, θὰ συνέπραττον
ἐγὼ προθύμως, ἀδελφή μου, μετὰ σοῦ.
ἔχε τοιαῦτα πάντοτε φρονήματα,
ὁποῖα θέλεις! Ἀλλ' ἐγὼ τὸν ἀδελφόν,
ἐγὼ θὰ θάψω! ναί! —Μοὶ εἶναι ἔνδοξον
τὸν θάνατον νὰ εὕρω τοῦτο πράττουσα.
Ἐν Ἅδου φίλη μετὰ φίλου ἀδελφοῦ
ἀείποτε θὰ κεῖμαι, ἔργον ὅσιον
καὶ εὐσεβὲς ἀνόμως ἐκτελέσασα!
Ὀφείλω νὰ ἀρέσκω χρόνον πλείονα
εἰς τοὺς χθονίους, ἢ εἰς τοὺς θνητοὺς τῆς γῆς
Ἐκεῖ θὰ κεῖμαι εἴδωλον ἀείποτε
μετὰ εἰδώλων.—Σὺ δὲ, ἂν ἀρέσκεσαι,
ἀτίμασον ἀφρόνως ὅσα ἅγια
καὶ εὐσεβῆ τιμῶσιν ἔργα οἱ θεοί.

Ἰσμ.—Ἐγὼ δὲν ἀτιμάζω ταῦτα, φίλη μου,
ἀλλ' εἶμαι ὅλως ἀσθενής, ὁμολογῶ,
τὴν βίαν ν' ἀντιτάξω καὶ τῆς πόλεως
τοὺς νόμους ν' ἀθετήσω.

Ἀντ.— Σὺ μὲν εἰμπορεῖς
προσχήματα τοιαῦτα νὰ προβάλλεσαι,
ἐγὼ δὲ ἤδη τοῦ φιλτάτου ἀδελφοῦ
νὰ ἐκτελέσω τὴν ταφὴν πορεύομαι,

Ἰσμ.—Ἀλλοίμονον, ἀθλία! πόσον διὰ σὲ
φοβεῖται, πόσον τρέμει ἡ καρδία μου!

Ἀντ.—Ὦ! μὴ τρομάζῃς! μή, ὑπὲρ ἐμοῦ,
τὴν τύχην σου νὰ βλέπῃς μόνον φρόντιζε!

Ἰσμ.—Ἀλλὰ τὸ σχέδιόν σου μή, τοὐλάχιστον,
μὴ εἴπῃς εἰς κανένα, εἰς τῆς σιωπῆς
τὰ βάθη κρῦψον τοῦτο, ὅπως καὶ ἐγώ.

Ἀντ.—Ἀλλοίμονον! εἰπέ το! διαλάλησον!
θὰ σὲ μισήσῃ μᾶλλον ἡ καρδία μου,
ἐὰν τὸ σιωπήσῃς, ἂν τὴν πρᾶξίν μου
δὲν ἀναγγείλῃς εἰς τὴν πόλιν ἅπασαν!

Ἰσμ.—Ἔχεις θερμὴν καρδίαν εἰς παράβολα
καὶ φρικαλέα, ἀδελφή, τολμήματα.

Ἀντ.— Ἀλλὰ γνωρίζω ὅτι εἶμαι ἀρεστὴ
εἰς οὓς ὀφείλω νὰ ἀρέσκω μάλιστα!
Ἰσμ.— Ἀλλ' ἂν θὰ κατορθώσῃς! τὰ ἀδύνατα
ποθεῖς καὶ μηχανᾶσαι.
Ἀντ.— Αἴ, λοιπόν! Ἐὰν
ἡ δύναμις μ' ἀφήσῃ πλέον, π α ν τ ε λ ῶ ς.
τότε εὐθὺς θὰ παύσω!
Ἰσμ.— Πλὴν τ' ἀδύνατα!
δὲν πρέπει τὸ παράπαν νὰ θηρεύωμεν!
Ἀντ.— Ἂν εἴπῃς ταῦτα, μισητὴ μὲν εἰς ἐμὲ
θὰ γίνῃς, μισητὴ δὲ εἰς τὸν ἀδελφὸν
τὸν τεθνεῶτα. ὅταν ἔλθῃς πρὸς αὐτόν.
Ἡ δίκη ἡ ἐν Ἅιδου τοῦτο ἀπαιτεῖ!
Ἀλλ' ἄφες, ἄφες, ἱκετεύω, καὶ ἐμὲ
καὶ τὴν κακήν μου ἀβουλίαν τὸ κακὸν
νὰ πάθῃ τοῦτο! Ὄχι! τὸ δυστύχημα
τοσοῦτον δὲν θὰ εἶναι, ὥστε ἄδοξον
τὸν θάνατον νὰ εὕρω τοῦ καθήκοντος!
Ἰσμ.— Ὦ, ἂν τὸ θέλῃς πλέον, φύγε, ὕπαγε!
Πλὴν νὰ γινώσσῃς πρέπει ὅτι ἄφρονα
ἐπιχειρεῖς νὰ πράξῃς, ἀλλ' εἰλικρινῆ
πρὸς τοὺς φιλτάτους ἔχεις α φ ο σ ί ω σ ι ν! (*)

Αἱ δύο ἀδελφαὶ ἐχωρίσθησαν. Τραγικὸς καὶ σπαραξικάρδιος χωρισμός! Τοῦ λοιποῦ οὐδεμία δ ι α λ λ α γ ὴ ἐγχωρεῖ! Οὐδὲν σχόλιον δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν βαθεῖαν ἐντύπωσιν τὴν γεννωμένην ἐν τῇ ψυχῇ ἐκ μόνης τῆς ἀναγνώσεως τῆς θαυμασίας ταύτης σκηνῆς. Τί δέ, ἂν ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἀνταξίου τῶν

(*) Τὴν μετάφρασιν σκηνῶν τινων τῆς Ἀντιγόνης κατηρτίσαμεν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος κυρίως χάριν τῶν μαθητῶν τῆς ἀνωτάτης γυμνασιακῆς τάξεως, οἵτινες μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἠκροάσθησαν τῆς ἑρμηνείας τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Σοφοκλέους. συνετελέσαμεν δὲ ἐν σπουδῇ συντόνῳ κατὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς τὸ ὅλον ἔργον, ἀφ' ἧς ἀνεγνωμεν ἐν ταῖς ἐφημερίσιν ὅτι ἡ διεύθυνσις τοῦ ἐν Ἀθήναις βασιλικοῦ θεάτρου ἔμελλε ν' ἀναβιβάσῃ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ πολυτελοῦς τούτου θεάτρου καὶ ἀρχαίας τραγωδίας ἐν μεταφράσει. Πασίγνωστα εἶναι ἤδη τὰ γεγονότα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔδωκεν ἀφορμὴν ἡ διδασκαλία τῆς Αἰσχυλείου Ὀρεστείας ὡς ἐκ τῆς ἐπισήμου καθιερώσεως τοῦ ν ό θ ο υ γλωσσικοῦ ἰδιώματος ἀπὸ τῆς σκηνῆς θεάτρου, ὅπερ ὤφειλε νὰ εἶναι ὁ γ ν ώ μ ω ν κ α ὶ ὁ κ α ν ὼ ν τῆς ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων γλώ-

μεγαλοπρεπῶν ἡρωίδων θεάτρου ἐθεώμεθα καὶ ἠκούομεν τῆς θεσπεσίου αὐτῶν μολπῆς;

Ἀλλ' εἰ καὶ φοβοῦμαι μὴ χράνω τὴν θείαν εἰκόνα τῶν λόγων τοῦ ποιητοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἐντρυφήσαντος εἰς τὴν μελέτην τῆς θαυμασίας σκηνῆς ἀναγνώστου, θέλω ἐπιφέρῃ τινὰ εἰς φιλοσοφωτέραν ὑποτύπωσιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν δύο ἀδελφῶν, τοῦ ὑψηλοῦ καὶ ἀληθῶς μεγαλοτόλμου φρονήματος τῆς ἡρωίδος, οἵαν δαιμονίως παρέστησεν αὐτὴν ὁ ποιητής, καὶ τῆς ἁβρᾶς, γλυκείας καὶ περιπαθῶς φιλαδέλφου ψυχῆς τῆς Ἰσμήνης, οἵα καὶ ἐν τῇ σκηνῇ ταύτῃ ἐμφαίνεται καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν τῷ δραματικωτάτῳ ἀγῶνι τῆς φιλαδελφίας ἐνώπιον τοῦ τυράννου, ὅστις ἀνέκπληκτος θεᾶται τὸ μεγαλεῖον τοῦτο, εἰς ὃ αὐτὸς διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας ἀδυνατεῖ νὰ ἀνέλθῃ. Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

Οἷον προοίμιον! Ἡ Ἀντιγόνη προσφωνεῖ περιπαθῶς τὴν ἀδελφήν. Ἄ! ὁ Ζεὺς ἀληθῶς ἐπεσώρευσεν εἰς τὴν νεαρὰν κεφαλὴν τῶν θυγατέρων τοῦ Οἰδίποδος ἀθρόα τὰ δεινὰ τοῦ παρόντος βίου, τὸ δὲ κορύφωμα τούτων εἶναι τὸ κήρυγμα τοῦ Κρέοντος. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἀντιμάχεται πρὸς τοὺς θείους νόμους, ἡ Ἀντιγόνη καλεῖ τὴν ἀδελφὴν σύμμαχον εἰς τὸ παράτολμον ἔργον τῆς ἐκμηδενίσεως τοῦ κηρύγματος. Τὸ σφοδρὸν τοῦτο καὶ ἐναγώνιον πάθος τῆς ἡρωίδος ἰσχυρῶς ἀντιτίθεται πρὸς τὴν ἀπάθειαν τῆς Ἰσμήνης. Θαυμασία ἡ ἀντίθεσις αὕτη τοῦ ἤθους τῶν δύο ἀδελφῶν. Οὔτε πάθος, οὔτε τραγικὸν μεγαλεῖον ἔχει τὸ πρόσωπον τῆς Ἰσμήνης. Εἶναι μὲν φιλάδελφος, ἀλλὰ τὰ ὅρια τῆς φιλαδελφίας περιορίζει εἰς στενώτατον κύκλον·

σης. Ἐν τῷ προγράμματι τῶν χειμερινῶν παραστάσεων τοῦ βασιλικοῦ θεάτρου περιελαμβάνετο καὶ ἡ Ἀντιγόνη τοῦ Σοφοκλέους, ἡ ὁποία ἄδηλον τίνος ἕνεκα διεγράφη. Ἡμεῖς ἐπιχειρήσαντες μετ' ἀνδρικῆς ὑπερηφανείας τὴν μετάφρασιν μιᾶς τῶν καλλίστων τραγῳδιῶν τῆς ἀρχαίας σκηνῆς ἠθελήσαμεν νὰ παράσχωμεν ὡς ἔνεστι π ρ ό τ υ π ο ν ὕ φ ο ς, κατὰ μίμησιν τῶν ἀρίστων τραγῳδιῶν τοῦ περικλεοῦς Δημητρίου Βερναρδάκη, ὃν τέταρτον μετ' Εὐριπίδην Ἕλληνα δραματικὸν ἀλλογενὴς σοφὸς προσηγόρευσεν, καὶ νὰ φιμώσωμεν ἅπαξ διὰ παντὸς τοὺς κρώζοντας ἔτι περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος κόρακας.

διὸ καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ἀνυψωθῇ εἰς τὴν τραγικὴν περιωπὴν τοῦ μεγαλείου τῆς Ἀντιγόνης, ὅτε αὕτη διὰ φλογερῶν καὶ πυρίνων λόγων τὸ ὠμὸν κήρυγμα τοῦ τυράννου εἰκονίσασα ἀποτείνει περιπαθῶς τὴν γενναίαν πρὸς τὴν ἀδελφὴν παρακέλευσιν.

Θὰ δείξῃς τώρα παρευθύς, ἂν εὐγενὴς
θυγάτηρ ἐγεννήθης, ἢ ἂν εὐγενῶν
πατέρων κόρη ἀναξία καὶ κακή.

Καὶ ὅτε πρὸς τὴν ἔντρομον καὶ ἔκπληκτον ἀδελφὴν ἀποκαλύπτει μετὰ μικρὸν ὅλον τὸ μυστήριον τῆς περιπαθοῦς αὐτῆς ψυχῆς, ἐκείνη περιδεὴς καὶ ἄτολμος, οἵοι οἱ κοινοὶ χαρακτῆρες, προβάλλει ὡς ἀπροσμάχητον νόμον τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ Κρέοντος. Ἀλλ' ἡ ἡρωὶς δὲν ἐκπλήττεται ἐκ τῶν λόγων τούτων, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας κραταιοῦται ἰσχυρότερον τὸ φρόνημα καὶ διακηρύττει «τὸ ὑπέρτατον αὐτῆς χρέος ὡς νόμον ὑπέρτατον». Τοῦτο ἐννοήσασα νῦν καὶ ἡ Ἰσμήνη καὶ τὴν ἀκλόνητον τῆς Ἀντιγόνης ἀπόφασιν ἀκούσασα, ἀποθρηνεῖ τὴν ἀδελφὴν καὶ περιγράφουσα διὰ γλώσσης ἐντόνου τὰ οἰκτρὰ τοῦ οἴκου παθήματα καὶ τὰς ἀτίμους συμφοράς, προσπαθεῖ νὰ κάμψῃ τὴν ἄτεγκτον ψυχὴν τῆς Ἀντιγόνης.

Ἀλλ' ἡ Ἰσμήνη δὲν νομίζει τὴν ἀτίμωσιν τοῦ νεκροῦ τοῦ ἀδελφοῦ της ὡς τὴν δεινοτάτην τῶν συμφορῶν, ἐν ᾧ ἡ Ἀντιγόνη ὁρμωμένη ἀπὸ ἀρχῆς ἀντιθέτου, ἄλλως κρίνει καὶ σκέπτεται. Καὶ εἶναι μὲν περιπαθεστάτη ἡ ἀποστροφὴ αὕτη τῆς Ἰσμήνης πρὸς τὴν μεγαλόφρονα Ἀντιγόνην, ἀλλ' ἡ αἴτησις τῆς συγγνώμης, ἡ πρὸς τε τοὺς χθονίους καὶ τὸν ἀτιμαζόμενον ἀδελφὸν ἀποτεινομένη, οὐδαμῶς ἀπαλλάσσει αὐτὴν τῆς ἠθικῆς εὐθύνης—πάντοτε παραμένει ἀκεραία ἡ παράβασις τοῦ καθήκοντος!—ἡ δὲ ὁμολογία αὐτῆς ὅτι καὶ δευτέραν ὕβριν τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ταφῆς τοῦ Πολυνείκους δύναται νὰ ὑπομείνῃ, καταμηνύει κοινὸν χαρακτῆρα, οὐδὲν τὸ μεγαλόφρον καὶ ἡρωϊκὸν ἔχοντα, καὶ ἡ ὑπόψυχρος γνωμολογία ἐν τέλει δὲν συγκινεῖ τὸν θεατήν, ὅστις συγχωρεῖ μὲν τὴν Ἰσμήνην, θαυμάζει δὲ τὴν Ἀντιγόνην ἀναφωνοῦσαν:

«Ὦ! δὲν σὲ ἱκετεύω, δὲν σὲ προσκαλῶ!»

Δαιμόνιον ἀληθῶς τὸ ἦθος τῆς ἡρωίδος ταῦτα λεγούσης! Αἴρεται ὑψηλὴ καὶ βαρεῖα ἡ μεγαλοφροσύνη αὐτῆς καὶ συντρίβει ὡς ἄθυρμα ὑπὸ τοὺς πόδας της τὸ ταπεινὸν ἦθος καὶ τὴν γνωμολογικὴν τῆς Ἰσμήνης σοφίαν. Τὴν πρόσκαιρον ἄρνησιν τῆς ἀδελφῆς ὑπέλαβεν ὡς ὕβριν αὐτόχρημα πρὸς τὸ ἱερόν της χρέος καὶ διὰ τοῦτο ἐντόνως ἀποκρούει πᾶσαν τοῦ λοιποῦ σύμπραξιν μετὰ μικρᾶς ψυχῆς! Διὸ καὶ μεταμεληθείσης βραδύτερον τῆς Ἰσμήνης, ἡ ἄτεγκτος Ἀντιγόνη οὐδὲ λόγον παρήγορον πρὸς αὐτὴν ἀποτείνει, οὐδὲ δέχεται νὰ συναποθάνῃ μετ' αὐτῆς. Τόσον ἡρωϊκὴν παρέστησεν ὁ ποιητὴς τὴν ἀθάνατον ταύτην θυγατέρα τοῦ Οἰδίποδος! Οὐδὲν πτοεῖται! οὐ μόνον τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου περιφρονεῖ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀγαλλιάσεως ἀπὸ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος καρποῦται κατὰ διάνοιαν ἐκ τοῦ προτέρου, διὰ τοῦτο λέγει τὰ περιπαθῆ ταῦτα λόγια:

Ἐν Ἅιδου φίλη μετὰ φίλου ἀδελφοῦ
ἀείποτε θὰ κεῖμαι!

Ἀνομολογοῦσα δὲ τὴν παράβασιν διακηρύττει ὅτι ἐκτελεῖ ὅσιον καὶ εὐσεβὲς ἔργον. Ἐν τῇ συγκρούσει ταύτῃ κεῖται τὸ τραγικὸν αὐτῆς μεγαλεῖον. Τὴν προτίμησιν τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ ἱεροῦ πρὸς τὸν ἀδελφὸν καθήκοντος ἑρμηνεύει ἁπλούστατα ἐκ τῆς ἰδέας τῆς αἰωνίου μετὰ θάνατον ζωῆς καὶ ἐξαγγέλλει ἀνέκκλητον αὖθις τὴν ἀπόφασιν τῆς ταφῆς τοῦ Πολυνείκους, οἷον ἐντρυφῶσα εἰς τὸ ἐξόχως μεγαλοπρεπὲς τοῦτο θέαμα. Ἡ ἀπόκρισις τῆς Ἰσμήνης, συνάδουσα πρός τε τὸ ἦθος καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς τὰς στερουμένας καὶ μεγαλείου καὶ σοφίας, ἐξεγείρει τὴν ἀγανάκτησιν τῆς ἡρωίδος. Νοοῦσα τὸ μεγαλόφρον τῆς ἀδελφῆς ἦθος ἡ Ἰσμήνη καὶ περιδεῶς ἀναλογιζομένη τὸν οἰκτρὸν αὐτῆς θάνατον ἀναβοᾷ:

Ἀλλοίμονον ἀθλία! πόσον διὰ σὲ
φοβεῖται, πόσον τρέμει ἡ καρδία μου!

Καὶ τῆς Ἰσμήνης ἡ τύχη ἦτο κακὴ ἀναμφιβόλως. ὅπως καὶ ἡ τύχη τῆς Ἀντιγόνης, ἀλλ' αὕτη ἀποζενοῦσα ἑαυτὴν τῆς ταφῆς τοῦ ἀδελφοῦ προενόει περὶ ἑαυτῆς καὶ μόνον, ἵνα μὴ εἰς δυστυχίαν ἐμπέσῃ. Ποτέρα ἆρά γε τῶν ἡρωίδων φαί-

νεται ἐγωϊστική:—Ἡ ταλαίπωρος Ἰσμήνη! Ὑστάτην ἱκεσίαν ἀποτείνει πρὸς τὴν ἀδελφήν, οἷον μαντευομένη ὅτι αὕτη θὰ ὑπερπηδήσῃ πάντα φραγμὸν καὶ ἀναφανδὸν θὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ἱερόν της χρέος, νὰ σ υ γ κ α λ ύ ψ ῃ τοὐλάχιστον τὸ τόλμημά της, ὑπισχνουμένη καὶ αὐτὴ νὰ κρύψῃ ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς σιωπῆς τὴν πρᾶξιν τῆς ἀδελφῆς, ἣν οὐ μόνον κ ι ν δ υ ν ώ δ η ἀλλὰ καὶ παράνομον αὐτὴ ὑπολαμβάνει. Ἀλλ' ἡ Ἀντιγόνη ἠδύνατο, ὡς ὁ μέγας Ἀλέξανδρος πρὸς τὸν Παρμενίωνα, ν' ἀποκριθῇ τὸ πολυθρύλητον «οὐ κλέπτω τὴν νίκην!»—Οἷον ἀπρόσιτον μεγαλεῖον! Ἡ ἀπόκρισις τῆς ἡρωίδος ἐνέχει καὶ μεγαλοφροσύνην ὑψηλὴν καὶ τόλμην ἀπροσμάχητον. Φρονεῖ ὅτι ἡ Ἰσμήνη ζητεῖ νὰ ταπεινώσῃ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἐγχειρήματος διὰ τῆς σιωπῆς. Ἐκ τούτου βαρεῖα καὶ ἀμείλικτος ἐκρήγνυται ἡ ὀργή της! Ἐντεῦθεν ἡ ἀπειλή, ὅτι θὰ ἀποστραφῇ τὴν Ἰσμήνην ἔτι μᾶλλον, ἐὰν μὴ πράξῃ τὸ ἐναντίον. Καὶ ἐτήρησεν ἀληθῶς τὸν λόγον της!—διότι βραδύτερον ἀπωθεῖται σκληρῶς τὴν Ἰσμήνην, ὅτε τὸ ἦθος αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς περιωπὴν τραγικωτάτου πάθους καὶ μεγαλείου. Πόσον θαυμασίως ἠθοποιεῖ ὁ ποιητὴς τὴν συνωρίδα τῶν θυγατέρων τοῦ Οἰδίποδος, τὸ ἀ μ ή χ α ν ο ν ἦθος τῆς Ἰσμήνης, τῆς Ἀντιγόνης τὸ ἡρωϊκὸν μεγαλεῖον! Ὡς τραγικὸς ἥρως αὐτόχρημα ὁμολογεῖ αὕτη, ὅτι μόνον «ὅταν ἐπιλείψῃ αὐτὴν ἡ δύναμις» καὶ καταστήσῃ ἀ μ ή χ α ν ο ν ἐν τῷ ἔργῳ, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωκράτους ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ, ἑρμηνεύοντος τὸ σιμωνίδειον ἄσμα εἰς Σκόπαν τὸν Θεσσαλὸν τύραννον, τότε εὐθὺς θὰ παύσῃ.

«Ἄνδρα δ' οὐκ ἔστι μὴ οὐ κακὸν ἔμμεναι
ὃν ἂν ἀμήχανος συμφορὰ καθέλῃ».

Ἀλλὰ τότε οὐδεμίαν ἀναμφιβόλως ὑπέχει εὐθύνην ἀπέναντι τῆς θείας δικαιοδοσίας. Λύτη ἐξετέλεσε τὸ καθῆκόν της, καί, ὡς διακηρύττει ὁ μέγας τῶν Ἀθηνῶν ῥήτωρ καὶ ἀθάνατος πρόμαχος τῆς ἐλευθερίας, τραγικὸς ἥρως τῆς ἱστορίας καὶ θῦμα καὶ αὐτός, ὥσπερ ἡ Ἀντιγόνη, γενόμενος τῆς τυραννίδος τοῦ Ἀντιπάτρου(*)—«Τὸ μὲν γὰρ π έ ρ α ς ὡς ἂν ὁ δαίμων βου-

(*) Πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Ἀντ.πάτρου Ἀρχίαν, τὸν φυγαδοθήραν ἐπικληθέντα, πρώην ὑποκριτὴν τραγῳδῶν, ψυχορραγῶν ἤδη

ληθῇ πάντων γίγνεται, ἡ δὲ π ρ ο α ί ρ ε σ ι ς αὐτὴ τὴν τοῦ συμβούλου (τ. ἔ. τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός, τοῦ ῥήτορος) διάνοιαν δηλοῖ». Κορυφοῦται δὲ τῆς ἡρωίδος ἡ ἀγανάκτησις διότι ἡ Ἰσμήνη διὰ τῆς ἀρνήσεώς της ἀποξενοῖ ἑαυτὴν τοῦ τε ἀδελφοῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς καὶ οἷον ἀντιφάσκουσα πρὸς ἑαυτὴν διότι ἐν τῇ πολυθρυλήτῳ πρὸς τὸν Κρέοντα ὁμολογίᾳ διακηρύττει:

«Πρὸς μ ί σ ο ς δὲν ἐπλάσθην! μόνον τὴν στοργὴν
γινώσκει ἡ ψυχή μου»

ἀπειλεῖ διὰ τοῦ μίσους της τὴν Ἰσμήνην! Αἱ δύο ἀδελφαὶ χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ παντός! Οἱ τελευταῖοι λόγοι τῆς Ἰσμήνης ὡς ἐν κατόπτρῳ ἀπεικονίζουσι φαεινότατα τὸ φρόνημα αὐτῆς καὶ τὸν χαρακτῆρα. Τὸ τόλμημα τῆς Ἀντιγόνης καὶ παράβολον κρίνει αὕτη καὶ ἀνόητον! Ἡ διάνοια αὐτῆς δὲν πείθεται, ἀδυνατεῖ, ὡς ἐλέχθη ἤδη, νὰ ὑψωθῇ εἰς τὴν περιωπὴν τῆς μεγαλοψυχίας καὶ μεγαλοφυΐας τῆς Ἀντιγόνης, ἀλλ' ἡ κ α ρ δ ί α αὐτῆς ἄλλα λέγει καὶ κρίνει ὀ ρ θ ό τ ε ρ ο ν· καὶ ὡς ἄλλος δαιμόνιος τῶν Μουσῶν ὑποφήτης, ὁ Goëthe ἐν τῇ Ἰφιγενείᾳ του λέγει:

«Ἂν ἡ καρδία ὁμιλῇ πρὸς τοὺς θνητούς,
Λαλοῦσι πρὸς αὐτοὺς θεοὶ ἀθάνατοι».

Διὰ τοῦτο φαίνεται περιπαθὴς ἐν τῇ στοργῇ ταύτῃ πρός τε τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν Ἀντιγόνην ἡ Ἰσμήνη, καὶ δὲν ἦτο ἀξία τῆς ἀ σ τ ο ρ γ ί α ς, ἣν ἐπέδειξε πρὸς αὐτὴν βραδύτερον ἡ Ἀντιγόνη. Ἀλλ' ἐμβαθύνωμεν εἰς τὸν μοναδικὸν τοῦτον χαρακτῆρα τῆς ἡμετέρας ἡρωίδος σπουδαιότερον. Ἡ Ἀντιγόνη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συμμέτοχον τοῦ ἔργου μόνον τὴν ἀδελφὴν ἐξελέξεν, οὐχὶ ἀναμφιβόλως ἵνα στηρίξῃ αὐτὴν κλονουμένην ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ καθήκοντος, ἀλλ' ἵνα προδήλως καὶ ἡ ἀδελφὴ ἐπιτελέσῃ τὸ ἑαυτῆς καθῆκον, ὅπερ ἱερὸν καὶ ἀπαράβατον χρέος καὶ δικαίωμα ἀ π α ρ ά γ ρ α π τ ο ν τοῦ οἴκου της ἐθεώρησεν.

ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ποσειδῶνος ἐν Καλαυρίᾳ εἶπε τοὺς μεστοὺς τούτους πικρίας καὶ εἰρωνείας λόγους. «Οὐκ ἂν φθάνοις ἤδη τὸν ἐκ τῆς τραγῳδίας ὑποκρινόμενος Κρέοντα καὶ τὸ σῶμα τοῦτο ῥίπτων ἄ τ α φ ο ν», (Πλουτ. ἐν βίῳ Δημοσθ. XXIX).

Τὴν σταθερὰν καὶ ἀκλόνητον ἀπόφασιν, ἣν αὐτὴ ἐκ προοιμίων εἶχε λάβη περὶ τῆς ταφῆς ἀνακοινοῦται τῇ αὐταδέλφῃ Ἰσμήνῃ. Ἀλλ' ἰδοῦσα διαψευδομένην οἰκτρῶς τὴν ἐλπίδα της, οὐ μόνον ἀπωθεῖται σκληρῶς τὴν Ἰσμήνην, ἀλλὰ καὶ αἴρεται διὰ τῆς ἀ ν τ ι θ έ σ ε ω ς ταύτης εἰς περιωπὴν τραγικωτάτου μεγαλείου καὶ πάθους. Ἐκ τοῦ χωρισμοῦ τούτου ἐννοεῖ ὁ θεατὴς ὅτι ἀ δ ύ ν α τ ο ς τοῦ λοιποῦ ἀποβαίνει πᾶσα διαλλαγὴ ἀνὰ μέσον τῶν ἀδελφῶν, οὐχὶ διὰ τὸν ἀ σ τ α θ ῆ καὶ κλονούμενον καὶ ἄλλως φιλόστοργον καὶ φιλάδελφον χαρακτῆρα τῆς Ἰσμήνης, ἥτις οὐδαμῶς ἀπίθανον εἶναι καὶ νὰ μεταμεληθῇ πικρῶς, ὅπως καὶ πράττει βραδύτερον, διὰ τὴν διαγωγήν της ταύτην, ἀλλὰ διὰ τὸν σκληρὸν καὶ ἀδάμαστον καὶ μεγαλόφρονα, αὐτὸ τοῦτο ἀ δ α μ ά ν τ ι ν ο ν χαρακτῆρα τῆς τραγικωτάτης τῶν ἡρωίδων τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, τῆς Ἀντιγόνης. Ἰδοὺ ἡ πρώτη σκηνή, τηλαυγὲς πρόσωπον τοῦ ὅλου ἔργου, ἀριστοτέχνημα δραματικοῦ πάθους, ὁ καλούμενος πρόλογος τοῦ ἀρχαίου δράματος.

Χοροῦ ἡ Πάροδος.

Ὁ ἥλιος φωτίζει νῦν τὴν ἀκρόπολιν τῆς Καδμείας. Χορὸς πρεσβυτῶν πεντεκαίδεκα, συγκροτούντων τὴν β ο υ λ ὴ ν τ ῶ ν γ ε ρ ό ν τ ω ν, κατάκοσμον στολὴν ἠμφιεσμένων, ἐρρύθμως προβαίνει πρὸς τὴν ὀρχήστραν. Διὰ κοινοῦ κηρύγματος συνεκάλεσεν αὐτοὺς ὁ Κρέων, ὁ νέος βασιλεὺς τῆς χώρας, ἵνα ἐπισήμως καὶ πανηγυρικῶς ἐνώπιον αὐτῶν ἐξαγγείλῃ τὸ βασιλικὸν αὐτοῦ πρόγραμμα. Ἐν σχήματι τετραγώνῳ πρὸ τοῦ βωμοῦ ὁ χορὸς τῶν γερόντων ἱστάμενος ᾄδει λαμπρὸν ἐ π ι ν ί κ ι ο ν ᾆ σ μ α ἐπὶ τῇ ἀνελπίστῳ τῆς πόλεως σωτηρίᾳ. Ἰδοὺ πῶς ἐν ἀρχῇ χαιρετίζει τὸν ἥλιον τῆς ἐλευθερίας:

Ὦ ἀκτὶς τοῦ ἡλίου, τὸ κάλλιστον φῶς,
τὸ φωτίσαν ποτὲ τὴν ἑπτάπυλον Θήβην!
Ἀνέτειλες τέλος, ἡμέρας χρυσῆς
φαεινὸς ὀφθαλμός,
ὑπεράνω τῶν ρείθρων τῆς Δίρκης φανείς,
τὸν λευκάσπιδα ὅπως στρατὸν τῶν Ἀργείων,
ἐπελθόντα μὲ πάνοπλον βίαν,
εἰς φυγὴν προτροπάδην μὲ ὀξὺν χαλινὸν
διφρηλάτου κινήσας.

Εἶναι ὁ χορὸς ὁ ἰδανικὸς θεατὴς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τραγῳδίᾳ, ὁ ἐπισκοπῶν πολλάκις ὑπὸ ὑψηλοτέρας περιωπῆς τὰ τελούμενα ἐν τῷ δράματι, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ ἑρμηνεύων τὴν βαθυτάτην ἰδέαν τοῦ ποιητοῦ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ἂν φαίνεται ἐνίοτε ἀμβλυωπῶν καὶ μυωπάζων, ἂν δὲν δύναται νὰ σώσῃ τὸν τραγικὸν ἥρωα ἀπὸ τῆς καταστροφῆς, ὡς ἐν τῇ προκειμένῃ τραγῳδίᾳ τὸν Κρέοντα, τοῦτο οὐδαμῶς ἀποδεικνύει ὅτι ὁ χορὸς δὲν ἵσταται ἐπὶ ὑψηλοτέρας τῶν δραματικῶν προσώπων περιωπῆς· διότι, ναὶ μέν, ἀναμιγνύεται εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ συμβουλεύει καὶ μάλιστα παρέρχεται ὡς κ ο ι ν ὸ ς δ ι α λ λ α κ τ ή ς, ἀλλὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ κατ' ἐξοχὴν εἶναι ἰδανικόν. Ὁ χορὸς δὲν συμπαραφέρεται εἰς τὴν δίνην τῶν παθημάτων καὶ συμφορῶν, εἰς τὴν κοχλάζουσαν τρικυμίαν τῶν παθῶν, ὑφ' ὧν χειμάζεται ἡ ψυχὴ τῶν δραματικῶν προσώπων. Τοὐναντίον αὐτός, ἐν τῷ δράματι τοὐλάχιστον, εἶνε ὑπέρτερος παντὸς πάθους, ἔξω παντὸς κινδύνου. Εἶναι ἀναντιρρήτως τὸ σ ο φ ώ τ α τ ο ν τῶν προσώπων τοῦ δράματος καὶ τὸ ἀ π α θ έ σ τ α τ ο ν, τὸ δὲ ν ε ώ τ ε ρ ο ν δ ρ ᾶ μ α στερηθὲν τοῦ χοροῦ, ἐστερήθη ἓν τῶν εὐγενεστάτων στοιχείων τῆς τραγῳδίας, ὅπως ἐνόησαν καὶ ἐκαλλιτέχνησαν αὐτὴν οἱ ἀθάνατοι αὐτῆς πατέρες.

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἀλλ' ἰδού, προβαίνει εἰς τὴν σκηνὴν ὁ Κρέων. Μεγαλοπρεπὴς καὶ λαμπρός, ἀντάξιος ἀληθῶς τοῦ β α σ ι λ ι κ ο ῦ ἀξιώματος, ὁ λόγος αὐτοῦ πρὸς τοὺς γέροντας, πολιτικοῦ προγράμματος θέσιν ἐπέχων, οἷον ὁ λ ό γ ο ς τ ο ῦ θ ρ ό ν ο υ τ ο ῦ νέου ἡγεμόνος. Ἄρχεται ἀπὸ θεῶν καὶ τὸ ἦθος αὐτοῦ ἐμφαίνει εὐσέβειαν ἅμα καὶ σύνεσιν. Ἐγκωμιάζει τοὺς γέροντας τοὺς πιστοὺς καὶ εὐόρκους συμβούλους τοῦ στέμματος. Ἐν πολυθρυλήτοις στίχοις ἑρμηνεύει τὰς πολιτικὰς αὐτοῦ ἀρχὰς καὶ πεποιθήσεις, —ἐπὶ τούτοις οἱ συμπολῖται ἐτίμησαν τὸν ποιητὴν ἀναδείξαντες σ τ ρ α τ η γ ὸ ν μετὰ τοῦ Περικλέους—μαρτύρεται τοὺς

θεούς, ὅτι ἀείποτε ὑπερμαχεῖ τῶν συμφερόντων τῆς πόλεως, ἧς νομίμως ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ σκῆπτρον,—καὶ φαίνεται ἀναντιρρήτως φιλόπατρις βασιλεὺς—καὶ τέλος ἐξαγγέλλει τὸ πολύκροτον κήρυγμα, τὸ ἀπαγορεῦον τὴν ταφὴν τοῦ νεκροῦ τοῦ πολεμίου τῆς πατρίδος, τοῦ Πολυνείκους, τὸ κήρυγμα τὸ ἀνόσιον, ὅπερ ἀνῆψε πυρὰν εἰς τὰ στήθη τῆς Ἀντιγόνης, ἧς καὶ αὐτὴ ἐγένετο ὁλοκαύτωμα ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῶν ἱερωτάτων αἰσθημάτων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τὸν εἰσηγητὴν τοῦ ἀσεβεστάτου βουλεύματος παρήγαγεν εἰς τὸν ὄλεθρον.

Ἀκούσωμεν νῦν αὐτοῦ τοῦ βασιλέως δημηγοροῦντος πρὸς τοὺς συμβούλους:

Ὁ Κρέων—Πολῖται ἄνδρες! Οἱ θεοὶ δεινῶς ἡμῶν
τὴν πόλιν εἰς τὸν σάλον τὸν πολεμικὸν
κλυδωνισθεῖσαν, πάλιν ἀνορθώσαντες
ἀκέραιον καὶ σώαν διεφύλαξαν.
Ὑμᾶς δ' ἐγώ, προκρίνας ἐκ τῶν πολιτῶν
ἁπάντων μόνους, ὧδε μετεκάλεσα
διὰ κηρύκων, πρῶτον μέν, ἀείποτε,
καλῶς γινώσκων, ὅτι σεβασμὸν ὑμεῖς
εἰς τοῦ Λαΐου τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν
ἐδείξατε καὶ πίστιν· πάλιν δ' ἔπειτα
ὅτ' ἐκυβέρνα ὁ Οἰδίπους συνετῶς
τὴν ἡμετέραν πόλιν, καὶ αὐτοῦ οἰκτρῶς
ἀποθανόντος, ὅτι εὔορκοι ὑμεῖς
καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ τέκνα του
μὲ σταθερὸν ὑπήρξατε τὸ φρόνημα.
—Ἀφ' οὗ δ' ἐκείνους ἔπληξεν αὐθημερὸν
διπλῆ θανάτου μοῖρα καὶ ἀπώλεσεν,
Ἀφ' οὗ μ' ἀλληλοκτόνον χεῖρα ἔπληξεν
ὁ εἷς τὸν ἄλλον καὶ ἐφόνευσεν οἰκτρῶς,
Ἐγὼ τὸ κράτος ἅπαν καὶ τοῦ στέμματος
τὴν ἐξουσίαν ἔχω, ὢν τῶν ἀδελφῶν
τῶν τεθνεώτων συγγενὴς ἐγγύτατος.
—Ἀδύνατον δὲ εἶναι νὰ γνωρίσῃ τις
τὸ φρόνημα, τὴν γνώμην, τὴν ψυχὴν παντὸς
ἀνθρώπου, πρὶν ἐκ πείρας οὗτος γνωρισθῇ
ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς
τῶν νόμων ἐξουσίας. Δι' ἐμέ, λοιπόν,
ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει ἐν χερσὶν αὐτοῦ
τῆς πόλεως ἁπάσης τὴν κυβέρνησιν,

ἂν οὗτος λέγω δὲν μεταχειρίζεται
τῶν βουλευμάτων πάντοτε τὰ ἄριστα,
ἀλλὰ τὴν γλῶσσαν κλείει εἰς τὸ στόμα του
ἐκ φόβου ἢ κινδύνου,—οὗτος δι' ἐμὲ
καὶ νῦν καὶ πάλαι εἶναι ἄρχων κάκιστος.
Καὶ ὅστις πάλιν ἀντὶ τῆς πατρίδος του
φίλον νομίζει ἄλλον τιμιώτερον,
τὸν ἄνδρα τοῦτον κρίνω εὐτελέστατον!
Ἐγώ, ὦ ἄνδρες,—μάρτυς δὲ τῶν λόγων μου
ὁ Ζεὺς ὁ παντεπόπτης ἔστω!—πώποτε
δὲν θέλω σιωπήσῃ, βλέπων ἔρπουσαν
πρὸς τοὺς πολίτας τὴν βαρεῖαν συμφορὰν
ἀντὶ τῆς σωτηρίας· οὐδεπώποτε
θὰ ἔχω φίλον ἐμαυτοῦ πολέμιον
τῆς προσφιλοῦς πατρίδος, τοῦτο κάλλιστα
γινώσκων, ὅτι μόνη αὕτη τὸν λαὸν
ἡ πόλις σώζει, κ' ἐπὶ ταύτης τῆς νεῶς
τὸν πόντον ἀκινδύνως διαπλέοντες
τοὺς φίλους ἀποκτῶμεν.—Ἄνδρες πρόκριτοι!
ἰδοὺ οἱ νόμοι, δι' ὧν μελετῶ ἐγὼ
τὴν εὐτυχίαν ταύτης τῆς πατρίδος μου
νὰ μεγαλύνω!—Καὶ λοιπὸν καὶ σήμερον,
πρὸς τὰς ἀρχάς μου ταύτας ὅλως σύμφωνα,
περὶ τῶν δύο τέκνων τοῦ Οἰδίποδος
πρὸς τοὺς πολίτας πάντας προεκήρυξα·
τὸν μὲν Ἐτεοκλέα, ὅστις προμαχῶν
τῆς χώρας τῆς δε, ἔπεσεν ἀποθανὼν
γενναίως, κατὰ πάντα ἄριστος ἀνὴρ
ἀναδειχθεὶς ἐν μάχῃ, διεκήρυξα
νὰ κρύψωσιν ἐν τάφῳ, νὰ τελέσωσιν
τὰ νόμιμα, καὶ πάσας τὰς τιμὰς αὐτῷ
νὰ ἀπονείμουν, ὅσων ἄριστοι νεκροὶ
συνήθως ἀξιοῦνται, πορευόμενοι
τοῦ Ἅδου τὴν πορείαν. Τὸν δὲ ἀδελφόν,
τὸν Πολυνείκη λέγω, τὸν ὁμαίμονα,
τὴν χώραν ὅστις ταύτην τῶν πατέρων του
καὶ τοὺς θεοὺς τοὺς ἐγγενεῖς ἠθέλησε
φυγὰς νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ διὰ πυρὸς
νὰ ἀφανίσῃ, ὅστις ἐμελέτησε
τὴν δίψαν νὰ κορέσῃ εἰς τῶν συγγενῶν
αὐτοῦ τὸ αἷμα, τοὺς δὲ ἄλλους εἰς αἰσχρὰν
δουλείαν ν' ἀπαγάγῃ,—τὸν ἀνόσιον

αὐτόν, ἀνὰ τὴν πόλιν διεκήρυξα
νὰ μὴ τολμήσῃ τις νὰ θάψῃ, μηδὲ νὰ
θρηνήσῃ τις μηδὲ νὰ κλαύσῃ μηδὲ νὰ
τελέσωσι τὰ νόμιμα ἐντάφια,
ἀλλ' ἄταφον τὸ σῶμα νὰ ἀφήσωσιν,
ἐκτεθειμένον εἰς βορὰν τῶν οἰωνῶν,
εἰς τῶν κυνῶν τὴν λύσσαν καὶ τὸ σπάραγμα.
Τὸ φρόνημα τοιοῦτον εἶναι τὸ ἐμόν!
Οὐδέποτε τῷ ὄντι ἄνδρες ἄδικοι
θ' ἀξιωθῶσιν ἴσης παρ' ἐμοὶ τιμῆς
πρὸς τοὺς δικαίους καὶ τοὺς φιλοπάτριδας!
Ἀλλ' ὅστις πρὸς τὴν πόλιν καὶ τοὺς νόμους της
ἐπιδεικνύει φίλια αἰσθήματα,
καί ζῶν ἐξ ἴσου οὗτος θέλει τιμηθῇ
καὶ ἀποθνήσκων ὁ πολίτης ὑπ' ἐμοῦ.

Ἀλλὰ διατὶ ἆρά γε ὁ Κρέων ἀπαγορεύει τὴν ταφὴν τοῦ ἐχθροῦ τῆς πατρίδος, τοῦ Πολυνείκους; Ὦ! δὲν ὑπάρχει παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀρὰ φοβερωτέρα τῆς προσγιγνομένης εἰς τὸν νεκρὸν ἀτιμίας οὐδὲ τιμωρία ἀλγεινοτέρα ταύτης εἴς τε τὸν ἐκριπτόμενον ἄταφον καὶ εἰς τοὺς ἐγγυτάτους αὐτοῦ συγγενεῖς. Θνήσκων ὁ δύσμοιρος Ἕκτωρ ἱκετεύει τὸν ἄγριον αὐτοῦ ἀντίπαλον νὰ ἀποδώσῃ τὸν νεκρὸν εἰς ταφήν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατεδίκασαν εἰς θάνατον ἑπτὰ στρατηγοὺς οὔτε ἀσεβεῖς οὔτε ἀνάνδρους, διότι ἡ τρικυμία ἐκώλυσεν αὐτοὺς νὰ συλλέξωσι τὰ ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς τῆς ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίας. Μετὰ κρατερὰν μάχην οἱ δύο ἀντίπαλοι στρατοὶ ἐπὶ τοῦ αἱμοφύρτου πεδίου φιλίαν ἔτεινον χεῖρα, ἵνα τὸ εὐσεβὲς ἔργον τῆς ταφῆς τῶν νεκρῶν ἐπιτελέσωσι. Διὰ τῶν ἐπιταρίων λόγων οἱ Ἀθηναῖοι ἀπεθέωσαν τοὺς προμάχους τῆς πατρίδος.—Ἰδοὺ διατὶ ἀσθενὴς κόρη συνέτριψεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς τὸ ἀνόσιον τοῦ Κρέοντος κήρυγμα. Οἱ θεῖοι νόμοι ἦσαν ἀμείλικτοι. Ὁ ἄρρων τύραννος οὐδαμῶς ἀνελογίσθη τοῦτο!, ὅτε τελευτῶν τὸν λόγον διεκήρυττε πρὸς τοὺς γέροντας:

Οὐδέποτε τῷ ὄντι ἄνδρες ἄδικοι
θ' ἀξιωθῶσιν ἴσης παρ' ἐμοὶ τιμῆς
πρὸς τοὺς δικαίους καὶ τοὺς φιλοπάτριδας!

Ἀλλ' ὅστις πρὸς τὴν πόλιν καὶ τοὺς νόμους της,
ἐπιδεικνύει φίλια αἰσθήματα
καὶ ζῶν ἐξ ἴσου οὗτος θέλει τιμηθῇ
καὶ ἀποθνήσκων ὁ πολίτης ὑπ' ἐμοῦ.

Δυστυχῶς ὁ τραγικὸς ἥρως αὐτὸς τοῖς ἑαυτοῦ πτεροῖς ἁλίσκεται. Ὑφαίνει περὶ ἑαυτὸν τὸν μοιραῖον τῆς συμφορᾶς ἱστόν, ἐν ᾧ συγκαταθάπτεται. Κινεῖ ἀναμφιβόλως περὶ τὴν ἀρχὴν μάλιστα τοῦ λόγου σφόδρα τὸ ἐνδιαφέρον τῶν θεατῶν ὁ σοφὸς ἡγεμὼν διὰ τῶν πολιτικῶν του ἀξιωμάτων, προϊὼν ὅμως ἐμφαίνει τὸ τυραννικὸν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὸ σοφιστικὸν τῶν ἐπιχειρημάτων, δι' ὧν νομίζει ὅτι δικαιολογεῖ τὸ ἀνόσιον κήρυγμα. Ἀλλ' ὁ θεατὴς σοφώτερος ὢν καὶ προδιδαχθεὶς ἐκ τοῦ προλόγου διὰ στόματος τῆς Ἀντιγόνης, ὅτι ἡ ταφὴ τοῦ νεκροῦ ἦν ἱερώτατον καὶ ἀπαράβατον χρέος, ὑπ' οὐδενὸς ἀνθρωπίνου νόμου δυνάμενον νὰ καταπατηθῇ ὁ θεατὴς προγινώσκων ταῦτα καὶ ἀποθαυμάσας ἤδη τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ ἡρωϊκὴν ἀφοσίωσιν τῆς Ἀντιγόνης ἐκ προοιμίων, αἰσθάνεται μῖσος καὶ ἀποστροφὴν πρὸς τὸν τύραννον, φοβούμενος ὑπὲρ τῆς τύχης τῆς ἡρωΐδος καὶ προμαντεύει τὴν μοιραίαν καταστροφὴν τῆς τε ἡρωΐδος καὶ τοῦ τυράννου. Τοιοῦτος ὁ Κρέων δι' ὅλου τοῦ δράματος, τυραννικὸς καὶ ἄβουλος, ἐπιρρεπὴς εἰς ὀργὴν καὶ εἰς ἄκρον ἀσύνετος, σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος, ἀνεπίδεκτος γενναιοτέρων αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν. Οἷον προμαντεύων τὴν γνώμην τῶν γερόντων, ζητεῖ παρ' αὐτῶν ἐπίσημον συναίνεσιν εἰς τὸ κήρυγμα. Ἀλλ' ὁ χορὸς ἀποκρίνεται ἀορίστως, μετ' ἄκρας ἐπιφυλάξεως, ὅτι ὁ ἄναξ ἔχει δικαίωμα νὰ νομοθετῇ περὶ νεκρῶν καὶ ζώντων, ὅτε αἴφνης ἐνσκήπτει ὡς κεραυνὸς ἡ ἀπροσδόκητος ἀγγελία τοῦ φύλακος περὶ τῆς μυστηριώδους ταφῆς τοῦ Πολυνείκους, ἧς ἄγνωστος ἦν ὁ δράστης! Τὰ σημεῖα προφανῶς ἐδείκνυον τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν στοργὴν τοῦ ἀγνώστου καὶ μυστηριώδους τούτου παραβάτου τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος.

Περιδεὴς ὁ χορὸς ἀναφωνεῖ ὅτι διορᾷ τὴν χεῖρα τῶν θεῶν ἐν τῷ ἔργῳ. Ἀλλ' ὁ Κρέων, ἔκφρων γενόμενος πρὸς τὸ ἀνήκουστον ἄγγελμα ἀποκρούει μετ' ἀγανακτήσεως καὶ ὀργῆς

παραφόρου τὸν βαθύτατον τοῦτον ὑπαινιγμὸν τῶν γερόντων, ὅστις ἠδύνατο νὰ γίνῃ αὐτῷ ἄγκυρα σωτηρίας καὶ νὰ διανοίξῃ ἐγκαίρως τοὺς ὀφθαλμούς του, χωρῶν δ' ἔτι πρόσω εἰς τὸν λαβύρινθον τῆς ἄτης καὶ ἀβουλίας ἀποδίδει τὴν ταφὴν εἰς παράλογα αἴτια, εἰς πολιτικὰς ραδιουργίας τῶν ἐχθρῶν του, εἰς ἄνομα κέρδη καὶ τὰ τοιαῦτα, δεινὸν φιλιππικὸν τῶν χρημάτων, ὡς ὀργάνου διαφθορᾶς, ἐκφωνῶν. Ἀπεστόμωσεν οὕτω. ἀναξίως τοῦ ἀξιώματος, τῆς πολιᾶς αὐτῶν κεφαλῆς καὶ τῆς φρονήσεως καὶ τοὺς γέροντας, τοὺς ὁποίους πρὸ μικροῦ ἐνεκωμίασεν ὡς πιστοὺς καὶ ἀφωσιωμένους θεράποντας τοῦ βασιλικοῦ θρόνου. Ἐπὶ τούτοις ἐκλείπει τὴν σκηνήν, τὴν ἀπειλὴν τῆς ἀγχόνης κατὰ τῶν ἀθλίων φρουρῶν ἐκτοξεύσας. Φεύγει καὶ ὁ ἐκ τοῦ τρόμου ἠλίθιος φύλαξ ὁρκισθεὶς νὰ μὴ ἐπανέλθῃ, ἀφ' οὗ ἀνελπίστως ἐσώθη.

Χοροῦ τὸ πρῶτον στάσιμον.

Κατάπληκτος ὁ χορὸς ᾄδει τὸ πρῶτον στάσιμον, τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἐγκώμιον τῆς τοῦ ἀνθρώπου σοφίας. Ἐκπληροῖ ἐνταῦθα ὁ χορὸς τὴν ὑψηλήν του ἀποστολὴν αἰρόμενος εἰς αἰθερίους χώρας φιλοσοφικωτάτης θεωρίας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Εἶνε ἄρα ὁ ἰδανικὸς θεατὴς τῆς τραγῳδίας, ὁ φιλοσοφῶν περὶ τῶν ἀνθρωπίνων, ὁ ἐπὶ βάθρου ὑψίποδος ἱστάμενος, ὁ ἑρμηνεύων τὰς ἀπορρήτους βουλὰς τῆς Εἱμαρμένης καὶ ἀνευρίσκων τοὺς ἀϊδίους νόμους, καθ' οὓς οἱ θεοὶ διέπουσι τὸν κόσμον. Ὥσπερ ἔχει τὸ πολυύμνητον τοῦτο ἐγκώμιον μονονουχὶ καὶ νῦν φαίνεται τέλειον· διότι προὐχώρησε μὲν κατὰ πλάτος ἡ ἀνθρωπίνη ἐπιστήμη καὶ γνῶσις καὶ πλεῖστα κατήγαγε τρόπαια ἐν τῷ ἀγῶνι κατὰ τῆς φύσεως καὶ τῶν στοιχείων ὁ ἄνθρωπος ἔκτοτε, ἐδάμασεν ἰσχυρότερον τὴν γῆν καὶ τὸν πόντον, τὸν αἰθέρα καὶ τὰς ἠπείρους, κατὰ βάθος ὅμως παρέμεινε τὸ αὐτὸ ἠθικὸν ὄν, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀσθενὲς καὶ ταλαντευόμενον ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἡ δευτέρα ἀντιστροφή:

Κεκτημένος παρ' ἐλπίδα τὸ δῶρον
τῆς σοφίας ἐκ φύσεως
καὶ τῆς τέχνης ἐπινοίας παντοίας,
ὁτὲ μὲν εἰς κακόν,
σπεύδει δ' ἄλλοτε πάλιν
πρὸς τἀγαθόν.

οὐδὲ κατὰ κεραίαν δύναται καὶ σήμερον νὰ μεταβληθῇ. Διατὶ δὲ ψάλλει ὁ Χορὸς τὴν τόλμην τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν σοφίαν εἶναι κατάδηλον. Ἐκπεπληγμένος ἐκ τῆς μυστηριώδους ταφῆς, ἐκ τοῦ θράσους καὶ τῆς τόλμης, ἣν ἐπέδειξεν ὁ τὸν νεκρὸν θάψας, παραβάτης τοῦ κηρύγματος γενόμενος, καὶ τὰς δεινοτάτας τῶν ποινῶν περιφρονήσας, αἴρεται εἰς τὴν μετάρσιον σφαῖραν τῶν ἀπολύτων ἰδεῶν καὶ αἰτίων, οἰκτείρει δ' ἐν τέλει τὴν ἀφροσύνην τῆς ἡρωΐδος κατάπληκτος ὢν καὶ αὐτὸς καὶ μηδὲν ἄλλο ἐν τῷ παρόντι δυνάμενος νὰ εἴπῃ ἢ νὰ πράξῃ.

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἡ Ἀντιγόνη ἐνώπιον τοῦ Κρέοντος.

Ἄδει ἔτι ὁ Χορός, ὅτε, ἀπίστευτον διὰ τοὺς γέροντας θέαμα, ἐπιφαίνεται ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος φύλαξ, τὸ εὐτελέστατον τῶν προσώπων τῆς ὑψηλῆς τραγῳδίας, θριαμβικῶς πρὸς τὸν Κρέοντα ἄγων τὴν μεγαλόφρονα ἡρωΐδα. ἥτις τὸ δεύτερον ἐπετέλεσε τὸ ἱερὸν πρὸς τὸν ἀνοσίως ἀτιμαζόμενον ἀδελφὸν καθῆκον. Δὲν ἐκπλήττεται πρὸς τὸ θέαμα ὁ τύραννος, ὡς ἔπαθεν ὁ Χορός, δὲν οἰκτείρει τὴν προσφιλῆ μνηστὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Αἵμονος, δὲν ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς τετυφλωμένης αὐτοῦ διανοίας, ἵνα ἴδῃ οἰκτρῶς διαψευδομένας πάσας τὰς ἀνοήτους αὐτοῦ καὶ παραλόγους ὑποψίας περὶ πολιτικῶν ραδιουργιῶν ἐναντίον τοῦ θρόνου του, δὲν βλέπει ὅτι οἱ θεοὶ κατηύθυναν τὴν χεῖρα τῆς μεγαλόφρονος κόρης εἰς ἐκπλήρωσιν ἱεροῦ καθήκοντος, ὡς ὁ χορὸς ἤδη ὑπώπτευσεν, οὐδένα λόγον συμπαθείας καὶ οἴκτου πρὸς αὐτὴν ἀποτείνει. Ἡ καρδία του εἶναι ἀπρόσιτος εἰς τὰ ἱερώτατα τῶν αἰσθημάτων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Εἶνε

τυφλὸς τὰ ὄμματα καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν. Ἰδοὺ ἡ ἁμαρτία του τὸ θεμελιῶδες δῆλον ὅτι σ ρ ά λ μ α τοῦ ἄλλως σοροῦ ἡγεμόνος, ὅπερ ἐκάρπωσε τὸν στάχυν τῆς συμφορᾶς. Θέλει νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ φύλακος π ῶ ς σ υ ν έ λ α β ο ν α ὐ τ ή ν, δυσπιστῶν ἔτι πρὸς τὸ ἄκουσμα, καὶ ὁ σκαιὸς καὶ ἀγροϊκος ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ὁ ἀντίπους τῶν αἰσθημάτων τῆς Ἀντιγόνης, ἱστάμενος ἐπὶ τῆς ταπεινοτάτης βαθμῖδος τῶν γενναίων φρονημάτων καὶ ἰδεῶν, ὁ περὶ τοῦ ἀθλίου αὐτοῦ σώματος καὶ τῆς χυδαίας ζωῆς του φροντίζων, διηγεῖται νῦν μετ' ἀφελοῦς καὶ ἁπλάστου τέχνης, ἐν ᾗ ὑποφαίνεται καὶ αἴσθημα τρυφερᾶς συμπαθείας καὶ θαυμασμὸς πρὸς τὴν ἡρωΐδα. πῶς ἡ Ἀντιγόνη τὸ δεύτερον προσελθοῦσα νὰ τελέσῃ τ ὰ ν ό μ ι μ α ἐ ν τ ά φ ι α ἐπὶ τῷ νεκρῷ συνελήφθη ἀτρόμητον ἦθος ἐμφαίνουσα. Ὁ λόγος αὐτοῦ αἴρεται εἰς ἐπικὴν δ ε ί ν ω σ ι ν καὶ μεγαλοπρέπειαν ὅταν περιγράφῃ τὴν πρὸ τῆς ταφῆς ἐνσκήψασαν καταγίδα καὶ τοὺς λόγους καὶ τὰς ἀρὰς τῆς Ἀντιγόνης.

Φύλαξ

. . . . . .

Ἡ ὥρα ἐπερνοῦσε, ὡς τόσο, μὲ αὐτά,
ὡς ποῦ ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου ὁ λαμπρὸς
ς' τὸ μεσουράνωμα ἦλθε, καὶ ἐθέρμαινε
τὸ κάμμα δυνατά. Καὶ τότε ἔξαφνα
κακὸ μεγάλο, συμφορὰ τοῦ οὐρανοῦ,
ἕνας τυφὼν σηκώνει ἀνεμοστρόβιλο
ς' τὴν πεδιάδα μέσα, ποῦ ἐγέμισεν
αὐτὴν πέρα καὶ πέρα καὶ ἐθέριζε
τῶν δένδρων ὅλων τὰ κλαδιὰ ἀλύπητα.
Ὁ οὐρανὸς ἐπάνω ἐσκοτείνιασεν,
καὶ τὸ κακὸν ἡμεῖς νὰ ὑποφέρωμεν
ἐκλείσαμεν τὰ μάτια κ' ἐκαθήμεθα·
καὶ ὕστερα, ἀφ' οὗ ἐπέρασεν αὐτή
ἡ φοβερὰ ἀνεμοζάλη μὲ καιρόν,
φαίνετ' ἡ κόρη νὰ θρηνῇ πικρὰ ἐκεῖ
'σὰν τὸ πουλὶ τὸ δόλιο, ποῦ λυπητερή
φωνὴν ἀφίνει, σὰν θὰ ἴδῃ ὀρφανό
τὸν τόπο μέσα ς' τὴ φωλιά, ποῦ ἔκρυπτε
τὰ νεογνά του. Καθὼς εἶδε τὸ νεκρό
ξεσκεπασμένον, ἔτσι σκούζει δυνατά

καὶ κλαίει ἡ κόρη, καὶ κατάρες φοβερές
σ' ἐκείνους, ὅπου τὸ κακὸν ἐτόλμησαν
αὐτὸ νὰ κάμουν λέγει· καὶ γοργά, γοργά,
χῶμα ξηρὸ ἀδράχνει μὲ τὰ χέρια της
καὶ ρίχνει ἐπάνω, καὶ κρατῶντας ὑψηλὰ
τὴν στάμνον χύνει ς' τὸν νεκρὸν σπονδήν
καὶ μιὰ καὶ δυὸ καὶ τρίς, καθὼς ἡ ἱερά
συνήθεια τὸ θέλει. Μόλις βλέπομεν
ἡμεῖς τὴν κόρην, μονομιᾶς ἐπάνω της
ὁρμοῦμεν καὶ μαζὶ εὐθὺς τὴν πιάνομεν·
μὰ ἄφοβη ἡ κόρη ἐμπρός μας ἔστεκεν!
Ρωτᾷ ὁ ἕνας κι' ἄλλος ποῖος ἔθαψε
τὴν πρώτη, ποιὸς τὴν ὕστερη φορὰ αὐτόν,
κανὲν ἐκεινη δὲν ἀρνήθηκε ς' ἡμᾶς!
Μὲ λ ύ π η αὐτὸ καὶ μὲ χ α ρ ὰ τὸ ἤκουσα!

Τελευτᾷ τὸν λόγον ἀποκαλύπτων αὖθις τὴν δουλικήν του ψυχήν, ὅτι ἔσωσεν ἑαυτὸν ὁ φύλαξ. Ἀλλ' ὁ Κρέων εἶναι ἀ ν α ί σ θ η τ ο ς! ἔχει καρδίαν λιθίνην καὶ σπλάγχνα ὑπὲρ τῆς πολιτείας μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν ἀγνοτάτων τῆς συγγενείας δεσμῶν παλλόμενα.

Ἀποπέμπει τὸν φύλακα καὶ ξηρὰν καὶ ἀπότομον πρὸς τὴν ἡρωΐδα ἀποτείνει ἐρώτησιν:

Σὲ λέγω, σὲ τὴν νεύουσαν τὴν κεφαλήν
χαμαί. . . .
. . . . Ἤξευρες τὸ κήρυγμα
ἀνὰ τὴν πόλιν ὅτι ἀπηγόρευσεν
τὴν τοῦ νεκροῦ εἰς πάντας ἔντιμον ταφήν;

Ὁ ποιητὴς δι' ἑνὸς στίχου καὶ διὰ στόματος τοῦ ἐχθίστου τῇ Ἀντιγόνῃ Κρέοντος παρέστησε τὸ ἡρωϊκὸν μεγαλεῖον τῆς ἡρωΐδος! Στυγνὴ τὴν ὄψιν, μεγαλοπρεπὴς τὸ σχῆμα, χαμαὶ βλέπουσα ἐκ περιφρονήσεως πρὸς τὸν τύραννον, ὃν ἀνόσιον καὶ ἐναγῆ καὶ ἀ λ ι τ ή ρ ι ο ν αὐτὴ ὑπελάμβανεν, εὐσταθὴς καὶ ἀτάραχος ἀποκρίνεται:

Τὸ ἤξευρον, πῶς ὄχι; ἦτο φανερόν!

Καὶ ὁ Κρέων: Ἐτόλμας λοιπὸν τοῦτον σὺ νὰ παραβῇς
τοῦ ἄρχοντος τὸν νόμον καὶ τὸ κήρυγμα;

Τότε δὴ κορυφοῦται τῆς ἡρωΐδος ἡ ἀγανάκτησις καὶ πατάσ-

σει κατὰ πρόσωπον τὸν ἀσεβῆ τύραννον, οὗ καὶ ἡ ὄψις καὶ οἱ λόγοι εἶναι εἰς αὐτὴν ἀπεχθέσταιοι. Διὰ στίχων περιωνύμων ἀνὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν νεώτερον κόσμον διακηρύττει ὅτι αἱ ἄγραπτοι νόμοι τῶν θεῶν εἶναι ἀίδιοι καὶ ὅτι οὐδεὶς θνητὸς ἔχει τὴν δύναμιν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ καταπατήσῃ ἢ νὰ παραβῇ αὐτοὺς ἀτιμωρητεί.

Ἀντ.—Ὁ Ζεὺς δὲν ἦτο ὅστις τὸ ἀνόσιον
διάταγμα ἐκεῖνο διεκήρυξεν,
οὐδὲ ἡ τῶν χθονίων σύνεδρος Θεῶν,
ἡ δίκη ἡ ἐν Ἅδου, νόμους ὥρισε
τοιούτους ἐν ἀνθρώποις, οὐδ' ἐνόμιζον
τοσοῦτον ὅτι εἶχον τὰ κηρύγματα
τὰ ἰδικά σου σθενος, ὥστε σὺ θνητός
τὴν δύναμιν νὰ ἔχῃς τὰ ἀκίνητα
τῶν οὐρανίων νόμιμα νὰ παραβῇς
Θεῶν καὶ τοὺς ἀγράφους νόμους, ἐπειδή
δὲν εἶναι ταῦτα ἔκγονα τῆς χθές, οὐδὲ
τῆς νῦν ἡμέρας, ἀλλὰ ζῶσιν εἰς ἀεί,
κ' ἐκ τῶν θνητῶν οὐδεὶς ποτε ἐγνώρισε
τῶν ἀϊδίων τούτων νόμων τὴν ἀρχήν.
Τὴν τιμωρίαν ἄρα τῶν θεῶν ἐγώ,
τὸ ἱερόν μου χρέος παραβαίνουσα
ἐκ φόβου πρὸς τὸ φρόνημα θνητοῦ ἀνδρός,
δὲν ἔμελλον νὰ λάβω. Πρὸς τὸν θάνατον
προωρισμένη ἤμην, ναί, τὸ ἤξευρον,
παρὰ τὸ κήρυγμά σου. Ἀλλ' ἐὰν προτοῦ
ἡ ὥρα μου νὰ ἔλθῃ, ἂν ἡ μοῖρά μου
νὰ ἀποθάνω θέλῃ; τοῦτο κέρδος μου
ἐγὼ νομίζω. Ὅστις ζῇ καθὼς ἐγώ
ἐν μέσῳ τόσων συμφορῶν, ἀποθανών
πῶς οὗτος δὲν κερδαίνει; ναί, ὁ θάνατος
δὲν μὲ λυπεῖ διόλου, ἐὰν σήμερον
νὰ ἀποθάνω μέλλω. Ἂν τὸν ἀδελφόν
τὸν ὁμοήτριόν μου ἄφιν' ἄθαπτον
ἀποθανόντα,—τοῦτο θὰ ἐσπάραττε
τὸ ἄλγος τὴν ψυχήν μου. Δι' ἐμὲ αὐτήν
πρὸς τί ἡ λύπη;—Ἂν δὲ φαίνωμαι εἰς σέ
μωρὰ τυχὸν ποιοῦσα, μόνον ὁ μωρός
θὰ εὕρῃ τὴν μωρίαν εἰς τὰς πράξεις μου!

Ἐν τῇ ὑψηλῇ ταύτῃ ὁμολογίᾳ ὅτι ὁ θεῖος νόμος, ὁ ἔμφυτος ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ, εἶναι τιμιώτερος καὶ ὑπέρτερος παντὸς ἀνθρωπίνου θετοῦ νόμου, καὶ ὅτι ἄρα τὸ θεῖον δίκαιον καταγωνίζεται τὸ πολιτικὸν καὶ ἀνθρώπινον, ἐν τῇ μεγαλορρήμονι ταύτῃ ἀποστροφῇ λανθάνει ἀναμφιβόλως ἡ κυριωτάτη καὶ ἐνδόμυχος ἰδέα τῆς ὅλης τραγῳδίας, ἣν ὁ ποιητὴς διὰ τοῦ θαυμασίου αὐτοῦ δράματος ὑπεδήλωσεν. Ὁ Κρέων εἶναι ὁ ὑπουργὸς τοῦ ἀνθρωπίνου ἢ πολιτικοῦ δικαίου, ἡ Ἀντιγόνη μάρτυς καὶ ὁμολογητὴς τοῦ θείου!—Ἄπορον ἅμα καὶ θαυμαστὸν φαίνεται ὅτι σοφὸς ἡγεμών, οἷος ὁ Κρέων, διδάσκεται ὑπὸ νεαρᾶς κόρης τὰς ὑψηλὰς ταύτας ἀληθείας!—Ἐν τῇ κρατερᾷ συγκρούσει καὶ τῇ ἀπεγνωσμένῃ πάλῃ τῶν δύο νόμων συντρίβεται οὐ μόνον ἡ ἡρωΐς. τὸ ὑψηλὸν ὄργανον τοῦ θείου δικαίου, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Κρέων, ὁ ὑπηρέτης τοῦ ἀνθρωπίνου. Ἐν τίνι λοιπὸν ἔγκειται ἡ τραγικὴ κάθαρσις, ἐν τίνι δ' ἡ ἐνοχή, ἀφ' οὗ ἀμφότεροι οἱ ὑπουργοὶ τοῦ τε θείου καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου δεινῶς τιμωροῦνται;—Πρόβλημα δεινὸν καὶ δυσέκβολον, περιαγαγὸν εἰς δισταγμοὺς καὶ αὐτὸν τὸν ποιητήν, ἀμφισβητούμενον δ' ἔτι ὑπὸ τῶν νεωτέρων σοφῶν.*

Οἱ λόγοι τῆς Ἀντιγόνης παράγουσιν εἰς ἀληθῆ μανίαν τὸν τύραννον. Ὀμνύει τὸν θάνατον οὐ μόνον τῆς Ἀντιγόνης, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἰσμήνης, ἣν κηρύττει ἐξ ἴσου συνένοχον καὶ μισεῖ ὡς ὕπουλον καὶ πανοῦργον. Ἐν τῇ ἐναγωνίῳ πάλῃ πρὸς τὴν ἡρωΐδα, ἣν βλέπων κλονούμενον τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας ζητεῖ διὰ λογικῶν, ὡς φρονεῖ, ἐπιχειρημάτων νὰ μεταπείσῃ, κατήγαγεν ἠθικὸν θρίαμβον ἡ Ἀντιγόνη διὰ τοῦ θαυμαστοῦ ῥήματος:

Πρὸς μῖσος δὲν ἐπλάσθην! μόνον τὴν στοργήν
γινώσκει ἡ ψυχή μου!

---

* Ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ βαρυσήμαντοι ἐν πρώτοις εἶνε οἱ λόγοι τοῦ χοροῦ ἐν τῷ θρήνῳ τῆς Ἀντιγόνης:

Εἰς τὸ ἔπαρκον θράσους προβᾶσα,
τὸ ὑψίθρονον βάθρον τῆς Δίκης
κατὰ μέτωπον ἔπληξας, τέκνον μου!

Ἀλλ' ἡ ἠθικὴ περιωπή, ἀφ' ἧς διανοεῖται καὶ πράττει ἡ Ἀντιγόνη εἶναι ὅλως ἀπρόσιτος εἰς τὸν Κρέοντα.

Ἀλλ' ἰδοὺ ἡ Ἰσμήνη!

Ἔχιδναν ἀποκαλεῖ αὐτὴν ὁ Κρέων. Καὶ πάλιν ἵστανται ἀντιμέτωποι ἀλλήλων αἱ δύο ἀδελφαί. Ὦ! εἶναι περιπαθέστατος ὁ ἀγὼν τῆς φιλαδελφίας τῶν δύο ἡρωίδων. Μεταμεληθεῖσα ἡ Ἰσμήνη ὅτι δὲν ἠκολούθησε τὴν ἀδελφὴν ὁμολογεῖ εὐθαρσῶς τὴν συνενοχήν της ἐνώπιον τοῦ Κρέοντος καὶ ζητεῖ νὰ συναποθάνῃ μετ' αὐτῆς. Ἀλλ' ἡ μεγαλόφρων καὶ ἄτεγκτος Ἀντιγόνη σκληρῶς αὐτὴν ἀπωθεῖται καὶ οὐδὲ λόγον παραμυθίας πρὸς τὴν προσφιλῆ καὶ περιπαθῶς φιλόστοργον ἀδελφὴν ἀποτείνει πλὴν τῶν μεστῶν τούτων πρὸς τὴν παροῦσαν ζωὴν περιφρονήσεως ῥημάτων:

Ὦ! ἔχε θάρρος! σὺ μὲν ζῇς, ὦ ἀδελφή,
ἀλλ' ἡ ψυχή μου πρὸ πολλοῦ ἀπέθανεν
καὶ μόνον τὰς σκιὰς τῶν προσφιλῶν νεκρῶν
ἐν Ἅιδου νὰ εὐφραίνῃ πλέον δύναται!

Δαιμόνιον ἀληθῶς τὸ ἦθος τῆς ἡρωίδος!

Ὁ διάλογος τῶν δύο μεγαλοψύχων ἀδελφῶν ἠδύνατο νὰ ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τὸν Κρέοντα, ἂν καὶ ὀλίγην μόνον φρόνησιν εἶχεν, ἀλλὰ στερούμενος ἀληθοῦς μεγαλείου, ἀδυνατῶν νὰ ὑψωθῇ εἰς τὴν περιωπήν, ἐν ᾗ ἵστανται, αἱ δύο ἡρωίδες, αἱ μεγαλοφρόνως περὶ ἐντίμου θανάτου παλαίουσαι, ἐπιρρίπτει ἀγενῶς καὶ ἀναξίως τοῦ βασιλικοῦ φρονήματος δεινὴν ἐπ' αὐτὰς ὕβριν, καταδικάζων εἰς ἄνοιαν καὶ «ἀφροσύνην» αὐτός, ὁ εἰς τὸ ἀκρότατον τῆς ἀβουλίας καὶ τῆς πωρώσεως ἐλάσας,(*) τήν τε Ἰσμήνην διαμαρτυρηθεῖσαν διὰ τῶν περιφήμων στίχων:

Ποτὲ ὁ νοῦς δὲν μένει εἰς τοὺς δυστυχεῖς
ἀκλόνητος ὁ πρῶτος, ἀλλ' ἐκτρέπεται,
καὶ στερεὸς ἂν εἶνε, ὑπὸ συμφορῶν, (*)

καὶ τὴν Ἀντιγόνην, καὶ τέλος διατάσσει τὴν κάθειρξιν αὐτῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἕως ἂν ἀπαγάγῃ εἰς θάνατον ἀμφοτέρας! Τὸ ἐπεισόδιον ἔληξεν! Ὁ «φόβος καὶ ὁ ἔλεος» τοῦ θεατοῦ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ἐκορυφώθη!

Χοροῦ στάσιμον δεύτερον.

Ὁ χορὸς τῶν γερόντων, μεστὸς ἀθυμίας καὶ φρίκης, διεκτραγῳδεῖ ἐν πενθίμῳ ᾠδῇ διὰ τολμηρῶν εἰκόνων τὴν ἀνθρωπίνην κακοδαιμονίαν, ὥσπερ ἐν τῇ προηγουμένῃ ὕμνησε τὸ σοφόν, τὸ ἐπινοητικὸν καὶ τὸ πάντολμον τοῦ ἀνθρώπου. Νῦν θεωρῶν ὅτι διὰ τῆς ἀνεκκλήτου τοῦ Κρέοντος ἀποφάσεως συμπληροῦται ἡ καταστροφὴ τοῦ βασιλικοῦ τῶν Λαβδακιδῶν οἴκου, αἴρεται αὖθις εἰς ὑψηλὰς θεωρίας περὶ τῶν ἀνθρωπίνων. Ταύ-

οἵτινες προφανῶς ὑπεμφαίνουσιν ἐνοχὴν τῆς ἡρωΐδος. Ἀλλ' ὁ Κρέων ἀλλαχοῦ ὁμολογεῖ ὅτι «αὐτὸς παρέβη τοὺς καθεστῶτας νόμους». Πῶς λοιπὸν συμβιβάζονται αἱ ἀντιφάσεις αὗται; Πρόδηλον ὅτι καὶ ὁ ποιητὴς ἀμφιταλαντεύεται καὶ καταλείπει τὸ πρόβλημα ἄλυτον. Οἱ περὶ τὸν μέγαν φιλόλογον Βοίχχιον φρονοῦσιν ὅτι ὁ ποιητὴς σαφῶς ὑπεδήλωσεν ἔνοχον καὶ τὴν Ἀντιγόνην, τῶν δ' ἡμετέρων ὁ σοφὸς Σεμιτέλος πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ τὴν Ἀντιγόνην ἀναίτιον.

(*) Ἐν τούτῳ ἔγκειται ἡ καλουμένη τραγικὴ εἰρωνεία, ὅτι πρόσωπόν τι τοῦ δράματος λέγει τοιαῦτα καὶ ἀποφαίνεται, οἷα ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ φαίνονται αὐτόχρημα εἰρωνεία πρὸς τὴν ἑαυτοῦ εἱμαρμένην. Τοῦτο μάλιστα πάντων ἐπετήδευσεν ὁ Σοφοκλῆς ἔν τε τῇ Ἀντιγόνῃ καὶ τῇ Ἠλέκτρᾳ καὶ τῷ Αἴαντι, ἀλλ' ἐν τῷ Οἰδίποδι τυράννῳ ἡ τραγικὴ εἰρωνεία ἔφθασεν εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς δυνάμεως καὶ τῆς πικρίας. Ἡ τύχη πολλάκις τραγικῶς εἰρωνεύεται! Ὁ Κρέων ἀγνοεῖ ὅτι ὅσα λέγει περὶ τοῦ σκληροῦ, τοῦ τραχέος, τοῦ ἀκάμπτου, τοῦ σιδηροῦ, ὡς λέγει φρονήματος, εἰς ἑαυτὸν ἐπαναπίπτουσιν· διότι εἶνε μὲν σκληρὸν τὸ φρόνημα τῆς Ἀντιγόνης, ἀλλ' ἔχει ἡρωϊκὸν μεγαλεῖον, ἐν ᾧ τὸ τοῦ Κρέοντος, ἀπορρέει ἐκ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἀλαζονικῆς συναισθήσεως τῆς ἀπολύτου ἰσχύος καὶ ἐξουσίας.

(*) Ἀξία πολλῆς προσοχῆς εἶνε ἡ γνώμη τοῦ Πλουτάρχου περὶ τῶν στίχων τούτων τῆς Ἰσμήνης. Ἐν τῷ σοφωτάτῳ προοιμίῳ εἰς τὸν βίον τοῦ Φωκίωνος ἀναιρῶν τὴν δοξασίαν ὅτι ἡ «τύχη ἐκμηδενίζει τὴν ἀρετήν», ἀπονέμει εἰς τὴν ἀκαταλόγιστον ταύτην δύναμιν τοσοῦτον σθένος μόνον, ὥστε νὰ ἀμαυρώνῃ ἐνίοτε τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, «ὥσπερ καὶ τὴν Φωκίωνος ἀρετὴν ἀμαυρὰν καὶ ἀλαμπῆ πρὸς δόξαν αἱ τύχαι τῆς Ἑλλάδος ἐποίησαν». Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἀρετὴ καὶ τότε παραμένει ἀγνὴ καὶ ἀκήρατος. Οἱ κακοπραγοῦντες ἀγαθοὶ δὲν μεταβάλλονται τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῆς κακοπραγίας.

της τῆς κακοδαιμονίας αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι οἱ αἴτιοι, ὥσπερ ὁ Ζεὺς παρ' Ὁμήρῳ διακηρύττει:

Ὤ πόποι! οἷον δή νυ βροτοὶ θεοὺς αἰτιόωνται!
ἐξ ἡμέων φασὶ κακὰ ἔμμεναι· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν, ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν

Παραγόμενοι ὑπ' ἐλπίδων, τυφλούμενοι ὑπὸ ἐπιθυμιῶν, ὑπερβαίνουσι τὸ μέτρον καὶ ἀθετοῦσι τοὺς θείους νόμους καὶ ἐπάγονται ἐπ' αὐτοὺς τὴν τιμωρὸν Ἄτην.

Ἰδοὺ ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα στροφὴ τοῦ πενθίμου τούτου ᾄσματος:

Σταάσιμου β΄ στροφὴ ά.

Εἴν' εὐδαίμονες ὅσοι
διετέλεσαν ἄγευστοι
τῶν πικρῶν συμφορῶν ἐν τῷ βίῳ.
Ἄν ἡ χεὶρ τῶν θεῶν συγκλονήσῃ
τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ οἴκου,
δὲν ἐλλείπει ποτὲ συμφορὰ
εἰς πληθὺν γενεῶν ἐρχομένη!
Ἁρμοίως ὁπόταν μανία
τῶν Θρᾳκίων πνοῶν συνταράξῃ
τῶν ποντίων ὑδάτων τὸν ζόφον,
κυλινδοῦν τὴν παμμέλαιναν ἄμμον
ἐκ βυθῶν θαλασσίων τὸ κῦμα
τὰς ἀκτὰς πλήττει βία,
καὶ αὐταὶ τὸν βαρὺν στεναγμὸν
ἀντηχοῦσι μακρὰν τῶν ἀνέμων!

Στροφὴ β΄.

Τίς τῶν ἀνθρώπων, ὦ Ζεῦ, τὴν ἀνίκητον
δύναμίν σου θὰ λάθῃ ἁμαρτήσας;
Οὔτε ὕπνος ποτὲ πανδαμάτωρ,
οὔτε μῆνες θεῶν ἀτελεύτητοι
καταρρίπτουσι ταύτην,
σὺ δὲ μόνος δυνάστης ἀγήρως
ὑπὸ χρόνου, ἀείποτε
τοῦ Ὀλύμπου οἰκεῖς τὴν ἀθάνατον
μαρμαρόεσσαν αἴγλην.
Τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον
καὶ τὸ πρότερον ἅμα ὁ νόμος
ὁ ἀΐδιος ὧδε διέπει:
«τῶν ἀνθρώπων οὐδεὶς διαμένει
ἐν τῷ βίῳ ἐκτὸς συμφορῶν».

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός.

Σύγκρουσις ἀντιθέτων ἀρχῶν καὶ αἰσθημάτων, Ἡ τραγικωτάτη τῶν σκηνῶν τῆς Ἀντιγόνης, διότι τὸ τραγικὸν γίνεται, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ὅταν τὰ πάθη ἐμφιλοχωρῶσιν ἐν ταῖς φιλίαις, τ. ἔ. ἀνὰ μέσον συγγενῶν, καὶ δὴ πατρὸς καὶ υἱοῦ. Τότε τὸ τραγικὸν ἐκλάμπει ἐν ὅλῃ τῇ φοβερᾷ αὐτοῦ μεγαλοπρεπείᾳ. Ὁ Αἵμων αὐθόρμητος ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, μαθὼν παρ' ἄλλων τὴν σκληρὰν αὐτοῦ ἀπόφασιν νὰ θανατώσῃ τὴν προσφιλῆ του μνηστήν. Ἡ μεσολάβησις τοῦ υἱοῦ ἠδύνατο νὰ φέρῃ τὴν ποθουμένην διαλλαγήν, ἂν ἀμφότεροι ἐτήρουν τὸ μέτρον τῆς φρονήσεως, ὥσπερ αὐτὸς ὁ Αἵμων διακηρύττει:

Ὤ φίλε πάτερ! Οἱ θεοὶ ἐπροίκισαν
τὸν ἄνθρωπον μὲ φρένας, τιμιώτατον
τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων, ὅσα κέκτηται
ἐν τῷ παρόντι βίῳ.

Ἐκ τοῦ ἐξόχου ἀληθῶς σεβασμοῦ καὶ τῆς προθύμου ὑποταγῆς τοῦ Αἵμονος, ἣν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐκδηλοῖ, καὶ ἐκ τῆς ἀφοσιώσεως, ἣν πανηγυρικῶς ἐξαγγέλλει πρὸς τὸν πατέρα, ὁ θεατὴς ἀναπνέει ἐπὶ μικρὸν ἐλευθέρως, ἐλπίζων ὅτι ὁ φιλόστοργος υἱὸς θὰ μετέπειθεν ἴσως τὸν πατέρα. Ἀλλ' ὁ Κρέων ἀπαιτεῖ ἀπόλυτον ὑπακοὴν καὶ τυφλὴν πειθαρχίαν πρὸς τοὺς γονεῖς. Τοῦτο ἐπιτείνει τὸν φόβον ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ θεατοῦ. Ὁ Αἵμων θαυμασίως ὑπεραπολογεῖται ἐν ὀνόματι τῆς πόλεως ἀξίαν χρυσοῦ ἀνδριάντος κρίνων τὴν πρᾶξιν τῆς τοῦ νεκροῦ αὐταδέλφης. Μάτην ἀγωνίζεται νὰ μεταπείσῃ τὸν τελέως τετυφλωμένον ἤδη ὑπὸ τοῦ πάθους πατέρα! Ὁ φόβος προβαίνει εἰς τὸ ἀκρότατον, ὅταν ὁ θεατὴς ἀκούσῃ ἐκ στόματος τοῦ πατρός, ὅτι μέλλει νὰ παραστῇ μάρτυς τῆς ἐπὶ σκηνῆς θανατώσεως τῆς Ἀντιγόνης πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ Αἵμονος. Τοῦτο περιάγει εἰς ἀπόγνωσιν τὸν ἄλλως τεταραγμένον ἤδη τὴν ψυχὴν καὶ τὰς φρένας Αἵμονα. Καὶ ὁ μὲν ἄναξ φωτι-

σθεὶς ὑπὸ ἀμυδρᾶς τινος ἀκτῖνος τοῦ Χοροῦ δηλοῖ ἀποτόμως ὅτι ἀπαλλάσσει τὴν Ἰσμήνην πάσης ἐνοχῆς, ἀλλ' ἐκφράζει ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν νὰ ἐγκλείσῃ τὴν Ἀντιγόνην ζῶσαν εἰς τύμβον ἔρημον καὶ νὰ καταλίπῃ αὐτὴν ἕρμαιον οἰκτροῦ θανάτου. Ὁ Λίμων ἀπέρχεται τότε ἐν τελείᾳ ἀπογνώσει, ὑπαινισσόμενος ἅμα τὸ ἀπονενοημένον τόλμημα, εἰς ὃ μοιραίως ἔμελλε νὰ φέρῃ αὐτὸν ὁ θάνατος τῆς Ἀντιγόνης. Ἡ σύγκρουσις καὶ ἡ ῥῆξις εἶναι τελεία. Ὁ φόβος ἔφθασεν εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τοῦ δραματικοῦ ὕψους, ὁ δὲ ἔλεος ἐπιτείνεται εἰς τὸ ἔπακρον ἐν τῷ ἀκολούθῳ ἐπεισοδίῳ.

Χοροῦ στάσιμον τρίτον.

Ὁ χορὸς ἐπὶ τούτῳ ἐγκωμιάζει τὴν δύναμιν τοῦ Ἔρωτος ὡς «παρέδρου τῶν ἀϊδίων νόμων οἵτινες διέπουσι τὸν κόσμον».

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἀντιγόνης θρῆνος.

Ἀπάγεται ἤδη ὑπὸ τῶν δορυφόρων ἡ ἡρωὶς πρὸς τὸν θάνατον. Εἶναι ἡ τελευταία αὐτῆς πρᾶξις. Ἡ σκηνὴ ἐξόχως παθητικὴ καὶ θαυμασία. Ὅλον τὸ ἐπεισόδιον εἶναι οἷον ἐπιθαλάμιος ὕμνος ἢ ὑμέναιος τῆς Ἀντιγόνης, ἀγομένης ἐπὶ θάνατον, διότι καὶ αὐτὴ καὶ ὁ Κρέων λέγει ὅτι τὸν Ἅδην νυμφεύεται:

Ἀντ.—Τῆς πατρίου μου γῆς συμπολῖται,
τὴν ὑστάτην ὁδόν
μὲ βλέπετε βαίνουσαν ἤδη
καὶ τὸ ὕστατον φέγγος
τοῦ ἡλίου προσβλέπουσαν!
Δὲν θὰ ἴδω ἡ τάλαινα πλέον
τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ ὄμμα!
Ἡ πανδέγμων ἀγκάλη τοῦ Ἅδου
πρὸς τὴν ὄχθην Ἀχέροντος
ζῶσαν ἔτι μ' ἀπάγει!
Δὲν ἀνήφθησαν ἔτι
εἰς ἐμὲ ὑμεναίου αἱ δᾷδες
δὲν μοὶ ἔψαλαν δὲ
τὸν γαμήλιον ὕμνον,
ἀλλ' ὁ Ἅδης θὰ εἶνε νυμφίος μου!

Πρὸς τοὺς θρήνους αὐτῆς ἀποκρίνεται ὁ Χορὸς διὰ τοῦ κορυφαίου προσπαθῶν νὰ παρηγορήσῃ τὴν ἐνδόξως ἀποθνήσκουσαν ἡρωίδα. Ἀλλ' οἱ λόγοι αὐτοῦ φαίνονται αὐτόχρημα εἰρωνεία εἰς τὴν Ἀντιγόνην. Τὸ σκληρὸν αὐτῆς φρόνημα πραύνεται ἤδη. Ἀφ' οὗ ἀτρόμητος ἐξεπλήρωσε τὸ πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὸν αὐτάδελφον καθῆκον, ἀναλαμβάνει τὴν προτέραν αὐτῆς γυναικείαν φύσιν. Ὁ ποιητὴς ἐμφανίζει ἡμῖν τὴν ἑτέραν ὄψιν τῆς ψυχῆς τῆς Ἀντιγόνης, τὴν ἐξόχως παθητικὴν καὶ ἀνθρωπίνην. Διὰ τοῦτο ἐποίησεν αὐτὴν θρηνοῦσαν τὸν ἄωρον θάνατον, τὴν χρυσῆν νεότητα, τὴν στέρησιν τοῦ γάμου καὶ τῶν μητρικῶν χαρμάτων, καὶ δὴ καὶ τὴν στέρησιν τοῦ ῥωτὸς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς ἐπιγείου ζωῆς, ἣν ὁ γνήσιος Ἕλλην Ἀχιλλεὺς δὲν ἀνταλλάσσει πρὸς τὸ βασίλειον τῶν νεκρῶν ὁλόκληρον. Ἀγομένη τέλος εἰς θάνατον διαμαρτύρεται ἐνώπιον θεῶν καὶ ἀνθρώπων. παρ' ὧν οὐδεμιᾶς ἔτυχε συμπαθείας, καίπερ εὐσεβὲς ἐπιτελέσατα ἔργον, καὶ διὰ τοῦτο ἐκφεύγει ἐκ τῶν χειλέων αὐτῆς τὸ παράπονον, ὅτι καὶ οἱ θεοὶ τὴν ἐγκατέλιπον.

Ἰδοὺ ἡ ἐξιτήριος αὕτη ῥῆσις τῆς Ἀντιγόνης, ἐν ᾗ καὶ ἡ πολυθρύλητος κηλίς, ἡ ὑπὸ τοῦ Goëthe ἀνευρεθεῖσα. (*)

Ἀντ.—Ὦ τύμβος. ὦ πάστάς μου μόνη νυμφική,
φρουρᾶς ἀτελευτήτου οἰκητήριον,
εἱρκτὴ τοῦ Ἅδου! Ἔρχομαι ἡ δύστηνος
πρὸς τοὺς φιλτάτους ἐμαυτῆς νεκροὺς ἐκεῖ,
ὧν μέγαν ἤδη ἀριθμὸν φιλοξενεῖ

(*) Ὁ μέγας τῆς Γερμανίας ποιητής, ὁ Ζεὺς τοῦ τευτονικοῦ Ὀλύμπου Goëthe, πρῶτος, καθ' ἃ λέγεται, ἀποδοκιμάσας τοὺς στίχους τῆς Ἀντιγόνης (??—51)

Καὶ ὅμως. ἀδελφέ μου. σὲ ἐτίμησα
(ἄχρι τοῦ) . . . Πλὴν ὡς ἔγκλημα κτλ.

ηὐχήθη νὰ εὑρεθῇ δεινός τις φιλόλογος καὶ κριτικὸς ἵνα ἀποδείξῃ τὴν νοθείαν αὐτῶν, ἅτε ἀναιρούντων τὸ μεγαλεῖον τῆς πράξεως τῆς Ἀντιγόνης, ὥσπερ καὶ ὁ Βοίκχιος ἀποφαίνεται, καίπερ ἄλλως γνησίους ὑπολαμβάνων τοὺς στίχους τοῦ ποιητοῦ. Τὸ ὅτι αἱ ἰδέαι τῆς Ἀντιγόνης προσκρούουσιν εἰς τὸ νεώτερον αἴσθημα δὲν εἶνε λόγος ἀποχρὼν ἐναντίον τῆς γνησιότητος τῶν στίχων. διότι δὲν ὀφείλομεν νὰ μετρῶμεν μὲ τὸν πῆχυν τῶν νεωτέρων αἰσθημάτων καὶ

ἡ Περσεφόνη ἐν τοῖς δώμασιν αὐτῆς!
Ἐκ τούτων τελευταία ἔρχομαι ἐγώ,
ἀπείρως οἰκτροτάτη, πρὶν ἡ μοῖρά μου
νὰ ἔλθῃ, φεῦ! τοῦ βίου πρὶν ἡ τελευτή!
Ἀλλ' ὅμως, ὅταν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς ἐκεῖ,
πολλὰς ἐλπίδας τρέφω, ὅτι προσφιλὴς
εἰς σὲ θὰ ἔλθω, πάτερ, προσφιλὴς εἰς σέ,
ὦ μῆτέρ μου γλυκεῖα, προσφιλὴς εἰς σέ,
ὦ φίλη κεφαλή, τοῦ αὐταδέλφου μου!
Ἐγὼ ἀποθανόντας ἔλουσα ὑμᾶς
μ' αὐτὰς ἐδῶ τὰς χεῖρας, καὶ ἐστόλισα,
καὶ τὰς χοὰς ἐπὶ τῷ τάφῳ δαψιλῶς
προσέφερα!—Καὶ τώρα, ὦ Πολύνεικες,
ὦ ἀδελφέ μου, θεραπεύουσα τὸ σὸν,
καὶ πρὸς ταφὴν κοσμοῦσα σῶμα, ἀμοιβὴν
τοιαύτην παρὰ Κρέοντος ἀπέλαβον!
Καὶ ὅμως, ἀδελφε μου, σὲ ἐτίμησα
ἐγὼ ἀναντιρρήτως, ὅπως κρίνουσιν
οἱ εὖ φρονοῦντες ἄνδρες. Ἀληθῶς ποτέ,
ἂν ἦμην μήτηρ τέκνων, ὅταν προσφιλὴς
νεκρὸς συζύγου ἄταφος ἐτήκετο,
ποτὲ τὸ ἔργον τοῦτο τὸ παράτολμον,
τὸ κινδυνῶδες δὲν θὰ ἀνελάμβανον
τῆς πόλεως τὸν νόμον παραβαίνουσα.
Πρὸς χάριν τίνος νόμου λέγω ἆρά γε
τοὺς λόγους τούτους, τίνος καὶ φρονήματος:
Θὰ εἶχον ἄλλον ἄνδρα, ἂν ἀπέθνησκεν
ὁ πρῶτος σύζυγός μου, καὶ υἱόν, ὦ ναί,
παρὰ συζύγου ἄλλου, ἂν ἀπέβαλον
τὸ πρῶτον τέκνον. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἀμφότεροι,
πατὴρ καὶ μήτηρ, νήδυμον καθεύδουσιν
ἐν Ἅδου ὕπνον, ὦ, εἶναι ἀδύνατον

ἰδεῶν τὰς δοξασίας τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν συγχρόνων τοῦ Σοφοκλέους. Τὸ ἱστόρημα τοῦ Ἡροδότου καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Ἀριστοτέλους εἶνε πολὺ μᾶλλον βαρυσήμαντοι ἢ ἡ φιλόλογος ὑπερκριτικὴ τῶν νεωτέρων ἑρμηνευτῶν, ὧν ἄλλως οὐχὶ ὀλίγοι συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τοῦ ποιητοῦ καὶ τῆς Ἀντιγόνης. Δὲν ἀναιρεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θέλει νὰ ἐμπεδώσῃ δι' ἐπιχειρημάτων, προσφιλῶν τοῖς Ἀθηναίοις, τὸ μεγαλεῖον τῆς πράξεως αὐτῆς ἡ ἡρωΐς τοῦ δράματος. Ἐξ ὧν λέγει, οὐδαμῶς ἕπεται ὅτι οὕτω θὰ ἐσκέπτετο ὡς σύζυγος ἢ ὡς μήτηρ. «διότι καὶ τότε θὰ εὕρισκεν ἐπιχειρή-

νὰ γεννηθῇ καὶ ἄλλος ἀδελφὸς ποτέ!
Ἰδοὺ ὁ νόμος, ὅστις μὲ ἠνάγκασεν
ἐξόχως ὑπὲρ πάντας, ἀδελφέ μου, σὲ
τιμῶσα ν' ἀγαπήσω! Πλὴν ὡς ἔγκλημα
τὴν πρᾶξιν ταύτην παραδόξως ἔκρινε
τῆς ἀδελφῆς, ὁ Κρέων, ὦ ἀγαπητή
μορφὴ τοῦ αὐταδέλφου, ὡς ἀτόλμητον
τὸ τόλμημά μου τοῦτο! Καὶ ἰδοὺ αὐτὸς
διὰ τῆς βίας μὲ ἀπάγει, ἐκ χειρὸς
ἀφέλκων με ἀσπλάγχνως εἰς αἰφνίδιον
θανάτου μοῖραν, ἄλεκτρον, ἀνύμφευτον
χωρὶς νὰ ἀπολαύσω τὴν εὐφρόσυνον
τοῦ γάμου εὐτυχίαν, οὔτε τὴν χαρὰν
μητρὸς παιδοτροφούσης!—Τώρα ἔρημος,
ἐστερημένη φίλων, φεῦ! ἡ δύσμοιρος
εἰς τῶν νεκρῶν τὴν χώραν ζῶσα ἔρχομαι!
Τίνα λοιπὸν παρέβην δίκην τῶν θεῶν:
Πρὸς τί νὰ ἀποβλέπω ἡ ταλαίπωρος
εἰς τοὺς θεοὺς εἰσέτι; Τίνα ἐξ αὐτῶν
εἰς τὴν οἰκτράν μου τύχην πρέπει σύμμαχον
νὰ προσκαλέσω, ἂν τῷ ὄντι τὸν μισθὸν
τῆς εὐσεβείας προφανῶς ἀπέκτησα,
τελοῦσα ἔργον εὐσεβὲς καὶ ὅσιον;
Ἀλλ' ἂν λοιπὸν οἱ νόμοι οὗτοι κρίνονται
ἐν τοῖς θεοῖς ἐπαινετοί, τὸ πάθημα
θὰ μὲ διδάξῃ τοῦτο, ὅτι ἥμαρτον
Ἂν δ' οὗτοι πάλιν ἁμαρτάνουσι δεινῶς,
σᾶς ἱκετεύω, δότε, ὦ οὐράνιοι
θεοὶ τοιαῦτα καὶ αὐτοὶ νὰ πάθωσιν,
ὁποῖα νῦν ποιοῦσιν ἄδικα ἐμέ,
εἰς πάντα νόμον κείμενον ἀντίθετα!

μα τα ἵνα δικαιολογήσῃ τὴν πρᾶξίν της». ἀλλ' ὅτι τὴν ἀδελφικὴν στοργὴν τάττει ὑπεράνω παντὸς ἄλλου αἰσθήματος, καί, ἐν ᾗ αὕτη διατελεῖ, ἐν τῷ παρόντι, χρισιμωτάτῳ τοῦ βίου ἀγῶνι, ἐν τῇ ὑστάτῃ ὥρᾳ τῆς ἐπιγείου ζωῆς, ὡς τὸ ὕψιστον καὶ ἱερώτατον τῶν αἰσθημάτων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ὑπὲρ οὗ ἑθελουσίως προσήνεγκεν ἑαυτὴν ὁλοκαύτωμα. Εἶνε δὲ ἀναμφίβολον ὅτι ὑπὸ τοιούτων ἐνεπνέοντο αἰσθημάτων οἵ τε σύγχρονοι τοῦ ποιητοῦ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, ὡς μαρτυρεῖ τὸ Ἡροδότειον ἱστόρημα.—Ἡ προκειμένη μετάφρασις οὐδαμῶς παρεκκλίνει τῶν στίχων τοῦ πρωτοτύπου, οὓς καὶ αὐτὸς ὁ σοφὸς Σεμιτέλος ὑπολαμβάνει νόθους, μὴ ἐξελθόντας ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Σοφοκλέους.

Ἀγομένη δ' ἐπὶ θάνατον ὑστάτην διαμαρτυρίαν πρὸς τὸν χορὸν τῶν γερόντων ἀποτείνει:

Ἀντ.—Ὦ πατρῴα μου πόλις, ὦ χώρα τῆς Θήβης,
καὶ θεοὶ παναρχαίων προγόνων!
Πρὸς τὸν ἄφευκτον πλέον
λοιπὸν ἄγομαι θάνατον;
Ἡγεμόνες τῆς Θήβης,
θεωρεῖτέ με νῦν,
τὴν ὑστάτην ἀπόγονον
τῆς κλεινῆς γενεᾶς βασιλέων,
πῶς ἀνάξια πάσχω
ὑπ' ἀνδρῶν ἀνοσίων
τῆς εὐσεβείας ἡ μ ά ρ τ υ ς!

Εἶναι ἡ περιπαθεστάτη καὶ τρυφερωτάτη τῶν σκηνῶν, καὶ θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι τὸ δρᾶμα ἐπερατώθη! Ἀλλὰ τότε ποῦ ἡ κ ά θ α ρ σ ι ς ἡ δραματική; Οὐδεμία ἀμφιβολία! Ἡ Ἀντιγόνη εἶναι μάρτυς κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν χριστιανῶν μαρτύρων! Τ ῆ ς ἠ θ ι κ ῆ ς κ α θ ά ρ σ ε ω ς, τ. ἔ. τῆς ἀ ν τ α π ο δ ό σ ε ω ς ἕνεκεν, ἥτις εἶναι ἀπαραίτητον στοιχεῖον καὶ σκοπὸς ἴσως τῆς τραγῳδίας, κατὰ τὸν πολυθρύλητον ὁρισμὸν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐπακολουθοῦσι δύο ἔτι σ κ η ν α ί, τὴν κ α τ α σ τ ρ ο φ ὴ ν τοῦ δράματος ἐπιφέρουσαι. Τιμωρεῖται δεινότερον ὁ ἁμαρτήσας Κρέων, οὗ ἕνεκα ἔπαθεν ἡ Ἀντιγόνη, ἡ δὲ κ ά θ α ρ σ ι ς εἴτε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ θεατοῦ γίνεται, εἴτε ἐν αὐτῇ τῇ τραγῳδίᾳ, ἀναμφισβήτητον εἶναι ὅτι ὁ θεατὴς βλέπων τὸν Κρέοντα δεινῶς τιμωρούμενον διὰ τὴν ἀ φ ρ ο σ ύ ν η ν τ ο υ, βλέπων τὴν μεγαλόψυχον Ἀντιγόνην ἐπαγαγοῦσαν οὐχὶ ἐξ ἰδίων σφαλμάτων τὸν ὄλεθρον αὐτῆς, ἀλλὰ διότι προσήνεγκεν ἑαυτὴν ἱ λ α σ τ ή ρ ι ο ν θ ῦ μ α καὶ σφάγιον ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ὑπερτέρου καθήκοντος καὶ νόμου, τοῦ θ ε ί ο υ δ ι κ α ί ο υ, ἀδύνατον καὶ νὰ «μ ὴ φ ρ ί τ τ ῃ καὶ νὰ μ ὴ ἐ λ ε ῇ» καὶ νὰ μὴ διδάσκηται ὑπὸ τῶν παθημάτων τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

Χοροῦ τέταρτον στάσιμον.

Ὠδὴ ἐ ξ ι τ ή ρ ι ο ς εἰς Ἀντιγόνην.—«Αἱ μακραίωνες Μοῖραι κατίσχυσαν!—Ἰσχυρὰ τῆς Μοίρας ἡ δύναμις».

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ὁ μάντις Τειρεσίας-ἡ περιπέτεια.

Ἡ Ἀντιγόνη βαδίζει τὴν ὑστάτην ὁδόν. Ἀλλ' ἰδοὺ ὁ μάντις, ὁ τυφλὸς Τειρεσίας, ὁ ὑπουργὸς καὶ ἑρμηνευτὴς τῆς βουλῆς τῶν ἀθανάτων. Ἡ καταστροφὴ ἐπέρχεται ῥαγδαία διὰ τῆς π ε ρ ι π τ ε ί α ς. τ. ἔ. «τῆς εἰς τὸ ἐναντίον τῶν πραττομένων μεταβολῆς».

Τειρεσίας.—Ἄναξ! ἀπαίσια σημεῖα, κακοὶ οἰωνοί! οἱ βωμοὶ ἐμ'άνθησαν, τὰ πτηνὰ κρώζουσιν ἀπαισίως, ἡ ὀργὴ τῶν θεῶν εἶνε ἄφευκτος!

Κρέων.—Ἀδύνατον νὰ ἐπιτρέψω τὴν ταφὴν τοῦ νεκροῦ, οὐδ' ἂν εἰς τὸν Ὄλυμπον κομίσωσιν οἱ ἀετοὶ τοῦ Διὸς ἐνώπιον τοῦ θρόνου του τὰς σάρκας τοῦ νεκροῦ.

Ἰδοὺ μέχρι τίνος προβαίνει πολλάκις ἡ τ ύ φ λ ω σ ι ς ἀνδρῶν οὐχὶ τυχαίων, ἀλλ' ἰσχυρῶν καὶ ἐνδόξων! Τότε δὴ ὁ μάντις ἀναφωνῶν, ὅτι «κτῆμα τιμιώτατον εἶναι ἡ ὀρθοφροσύνη», σφενδονίζει ὡς μ ύ δ ρ ο υ ς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Κρέοντος τὰ δεινὰ θεσπίσματα περὶ δ ι π λ ῶ ν θ α ν ά τ ω ν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως καὶ ἀπέρχεται ὀργίλος, καταλείπων τὸν Κρέοντα ἔρμαιον φοβερᾶς πάλης καὶ ψυχικῆς ἀπογνώσεως. Ἰδοὺ ἡ π ε ρ ι π έ τ ε ι α! Ὁ Χορὸς ἀπροκαλύπτως ἀφελῶν τὸ προσωπεῖον παραινεῖ ὅσον τάχος τὸν ἄνακτα νὰ καταβιβάσῃ εἰς τάφον τὸν νεκρὸν τοῦ Πολυνείκους, τὴν δ' Ἀντιγόνην νὰ ἐξαγάγῃ τῆς ἀνηλίου εἱρκτῆς. Καὶ φεύγει ὁ δείλαιος ἄναξ μετὰ πάντων τῶν θεραπόντων, ἵνα αὐτὸς αὐτουργῷ χειρὶ ἐκτελέσῃ τὰ δόξαντα. Ἐννοεῖ καὶ ὁμολογεῖ νῦν—ἀλλὰ φεῦ! λίαν ὀψέ—ὅτι «παρέβη τοὺς κ α θ ε σ τ ῶ τ α ς ν ό μ ο υ ς» τ. ἔ. τὸ θεῖον δίκαιον. Ἐκ τούτου πρόδηλον εἶναι ὅτι ἡ Ἀντιγόνη ἀποθνήσκει ἀ ν α ί τ ι ο ς, μάρτυς τοῦ καθήκοντος πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τῆς ἀδελφικῆς στοργῆς. Πᾶσα διαλλαγὴ ἦτο ἀ δ ύ ν α τ ο ς!

Χοροῦ ὑπόρχημα.

Ὁ Χορὸς περιχαρὴς ἐπικαλεῖται τὸν πολιοῦχον τῆς Θήβης θεόν, τὸν Διονύσιον, νὰ καθάρῃ τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ μιάσματος.

ΕΞΟΔΟΣ

Ἡ τιμωρία τοῦ Κρέοντος.

Ἴδωμεν τὴν ραγδαίαν καταστροφήν! Φυγόντος τοῦ βασιλέως μετ' οὐ πολὺ ἄγγελός τις, τῶν ἀκολούθων αὐτοῦ δορυφόρων, δρομαίως σπεύδων ἀναγγέλλει εἰς τοὺς γέροντας, ὅτι ᾤχετο ἀπιοῦσα ἡ τοῦ Κρέοντος εὐδαιμονία καὶ ταλανίζει καὶ οὗτος ὁ κοινὸς βροτὸς μετὰ περισσῆς φλυαρίας τὸν ἀνθρώπινον βίον. Πρὸς τὸν ἔκπληκτον Χορὸν ἐρωτῶντα ἀποκρίνεται ὅτι ὁ Αἵμων ἐγένετο αὐτόχειρ. Ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις προέρχεται εἰς τὴν σκηνὴν ἡ τάλαινα βασιλομήτωρ Εὐρυδίκη, μαντεύουσα ἤδη τὴν συμφοράν. Πρὸς τὴν δύστηνον ταύτην μητέρα διηγεῖται ὁ ἄγγελος τὰ τραγικὰ καὶ σπαραξικάρδια γεγονότα, τὸν θάνατον τῆς Ἀντιγόνης, τὴν αὐτοχειρίαν τοῦ Αἵμονος, τοῦ Κρέοντος τὴν ἀπόγνωσιν. Τελευτῶν οἰκτείρει τὴν ἀβουλίαν τοῦ υἱοῦ, ἀλλ' ὁ θεατὴς οἰκτείρει μᾶλλον τὴν ἀβουλίαν τοῦ πατρός. Ὦ! ἡ ταλαίπωρος μήτηρ! Οὐδὲ λόγον εἰποῦσα εἰσέρχεται ἐν σπουδῇ εἰς τὰ ἀνάκτορα. Οὕτως ἐγίνωσκον οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ διὰ τοῦ πέπλου τῆς σιγῆς νὰ καλύπτωσι τὸ μέγεθος τῶν δεινῶν. Ὁ θεατὴς ἐμάντευσεν ἤδη τὴν σιωπήν. Ἐγκυμονεῖ αὕτη τὴν καταιγίδα. Ἀλλ' ἰδοὺ ὁ Κρέων, κομίζων μετὰ τῶν θεραπόντων τοῦ προσφιλοῦς παιδὸς τὸν νεκρόν. Σκηνὴ φοβερά! Λίφνης ἀνοίγεται ἡ πύλη τῶν ἀνακτόρων καὶ ὁ δύστηνος ἄναξ ἔχει νῦν πρὸ ὀφθαλμῶν δύο νεκρούς. Ὁ θεράπων διηγεῖται ὅτι ἡ βασίλισσα ἐβύθισεν εἰς τὰ σπλάγχνα τὸ ξίφος, ἀποκαλέσασα παιδοκτόνον τὸν Κρέοντα. Ἡ τιμωρία ὁμολογουμένως εἶναι βαρυτάτη! Τί ἄλλο ὑπολείπεται νῦν εἰς τὸν ἄθλιον πατέρα; Ἐπικαλεῖται τὸν θάνατον, ὡς μόνην ἀπαλλαγὴν τῶν ἀφορήτων αὐτοῦ δεινῶν. Ἀλλ' ὁ Χορὸς ἀποκρίνεται:

Ἀδύνατον τὴν μοῖραν, ἣν προώρισεν
ἡ χεὶρ τῶν ἀθανάτων, νὰ ἐκφύγωμεν
ταλαίπωροι θνητοὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι!

Ἐν τῇ οἰκτρᾷ ταύτῃ καὶ τραγικωτάτῃ τοῦ Κρέοντος συμφορᾷ ὁ νεώτερος ἀναγνώστης ἀναμιμνήσκεται τῆς τραγῳδίας τῶν τραγῳδιῶν τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ βασιλέως Λῆρ, ὅστις ἐν τῇ ὑστάτῃ σκηνῇ φέρων ἐν ἀγκάλαις τὸν νεκρὸν τῆς προσφιλοῦς αὐτῷ θυγατρὸς Κορδηλίας, ἣς αὐτὸς ἐπήνεγκεν ἐξ ἰδίων, ὥσπερ ὁ Κρέων, ἁμαρτημάτων τὸν θάνατον, προσπαθεῖ μὲ τὴν πνοήν του νὰ δώσῃ ζωὴν εἰς τὸ νεκρὸν σῶμα τῆς εὐσεβοῦς καὶ μόνης ἀληθῶς φιλοστόργου πρὸς αὐτὸν θυγατρός.

Ἐπὶ τούτοις ἀπάγουσι τὸν βασιλέα οἱ δορυφόροι θρηνοῦντα, ὁ δὲ Χορὸς ἐπιλέγει τοὺς ἐξαγωγικοὺς ἀναπαίστους, δι' ὧν καὶ αὐτὸς περαίνω τὴν προκειμένην μελέτην, (ἣν ἐνδίδων εἰς φιλοφρονεστάτην πρόσκλησιν τῆς Διευθύνσεως τοῦ «Ἡμερολογίου τοῦ Αἰγαίου» ἀπέστειλα εἰς δημοσίευσιν) ὥσπερ ὁ Ἀθηναῖος ποιητὴς ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ἐπέρανε τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ τραγῳδίαν, Ἰδοὺ τὰ σεμνὰ λόγια τοῦ Χοροῦ, ἀδάμαντες τιμαλφεῖς τῆς προγονικῆς ἀθανάτου σοφίας.

Χορός.—Τῆς εὐτυχίας ὁ πρώτιστος ὅρος
εἶνε ἡ φρόνησις.
Ὁ θνητὸς δὲ ὀφείλει
νὰ μὴ εἶνε ποτὲ ἀσεβὴς εἰς θεούς.
Οἱ μεγάλοι δὲ λόγοι
μεγαλαύχων στομάτων
μὲ βαρείας πληρώνουσι
συμφορὰς τὴν ἀτάσθαλον ὕβριν,
καὶ διδάσκουσι λίαν ὀψὲ
τῆς φρονήσεως πόση
ἡ ἀξία κ' ἡ δύναμις εἶνε!

Ἔγραφον ἐν Μυτιλήνῃ
Κατὰ Ἰανουάριον **1904**.

Ι. Π. ΟΛΥΜΠΙΟΣ

ΤΑ ΞΕΧΑΣΑ

Γιὰ κύτταξε τὰ ξέχασα
Τὰ λόγια τὰ χρυσᾶ σου
Κι᾽ ὁ νοῦς μου ὀνειρεύεται
Καινούργιες πιὰ ἐλπίδες.
Μοῦρχονται πέρα, ξέμακρα
Τ᾽ ἀναστενάγματά σου
Σἂν μιᾶς φωτιᾶς λιπόθυμης
Ὠχρὲς ἀναλαμπίδες.

Κάθε γιὰ σένανε παλμὸς
—Ὤ! κρῖμα! ἐνεκρώθη!
Κι᾽ ἀπ᾽ τὴν καρδιά μου ἔσβυσε
Κάθε πικρός μου πόνος.
Πᾶνε τὰ τόσα ὄνειρα
Κ᾽ οἱ τόσοι μύριοι πόθοι!
Ὅλα τὰ νεκροσώριασεν
Ὁ παγωμένος χρόνος.

Μὴν κλάψῃς πιὰ στὸ θύμημα
Ἀγάπης ξεχασμένης,
Γιατὶ ἡ νιότη ποῦ γελᾷ
Μέσ᾽ στὰ γλυκά σου μάτια,
Νὰ κλαίῃ γιὰ ἀνάστασι
Φωτιᾶς ἀσβολιασμένης
Μοιάζει στολίδι ψεύτικο
Σ᾽ ἀληθινὰ παλάτια.

Ἀθῆναι

ΝΙΚΙΑΣ ΣΤΕΛΑΣ

Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΟΥ

[Κατὰ τὸ Γαλλικόν].

Εἰς τὸ πέλαγος, παντοῦ γύρω, ὁ κενός, ὁ ἄπειρος κυανοῦς κύκλος τῆς θαλάσσης. Ἐπάνω, τὸ ἄθροισμα τῶν λευκῶν ἱστίων, καὶ τῶν ὑπερύθρων σχοινίων, μὲ τὴν ὀσμὴν τοῦ κατραμιοῦ· μηχανισμὸς θαυμασίως ὠργανισμένος, ἔμψυχος σχεδόν, τοῦ ὁποίου ἕκαστον κινητήριον νεῦρον ἔχει τὸ ὄνομα, τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν ζωήν του· καὶ κυκλοφοροῦν ἐντὸς ὅλου αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα, δηλαδὴ μερικαὶ ἑκατοντάδες ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους ἡ τύχη συνήνωσε, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἔγιναν αἴφνης ἀριθμοί, τῶν ὁποίων αἱ προσωπικότητες ἀπορροφῶνται εἰς τὴν ἐκτελουμένην ἐργασίαν. Εἰς αὐτοὺς τοὺς νέους καὶ ἁπλοϊκούς, οἵτινες ζῶσι χωρισμένοι ἀπὸ τὸν λοιπὸν κόσμον, τὸ ἀτομικὸν ἐγὼ καταστρέφεται, ὅπως καὶ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ τάγματα· αἱ ἀσχολίαι τῆς καθημερινῆς ζωῆς περιορίζονται δι᾽ αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ ἐξετάσωσιν ἂν αἱ κινήσεις ἐγένοντο ταχέως, ἂν ἡ ταχύτης τοῦ πλοίου ὑπῆρξε κανονική.

Ὁ καθεὶς εἰς αὐτὸ τὸ ὅλον τὸ τοσοῦτον λεπτομερῶς σύνθετον, ἀρκεῖται νὰ παίζῃ τὸν ἰδικόν του ρόλον, πάντοτε τὸν αὐτόν. εἶνε ὁ παραγωγὸς φυσικῆς δυνάμεως, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖται εἰς τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον ἀκριβῶς σημεῖον, τὸ ἔμψυχον ἐλατήριον τὸ ὁποῖον ἐλκύει αὐτὸ τὸ σχοινίον καὶ ποτὲ ἓν ἄλλο· εἶνε ἐπίσης ἡ χεὶρ ἡ ὁποία καθ᾽ ἑκάστην, εἰς τὴν ὡρισμένην ὥραν, καθαρίζει αὐτὴν τὴν ξυλίνην τροχαλίαν ἢ αὐτὸ τὸ σιδηροῦν ἄγκυστρον· ἐκτελεῖ αὐτομάτως τὴν σειρὰν πράξεων τὰς ὁποίας ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ [ἄγνωστοι οἱ ὁποῖοι ἔφερον τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν] ἐξετέλουν κατὰ τὰς αὐτὰς στιγμὰς καὶ εἰς τὰς αὐτὰς θέσεις.

Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπόλυτον ἄρνησιν τῆς ἐλευθέρας των θελήσεως, ἡ ὑγιὴς καὶ τονωτικὴ ζωή, τὴν ὁποίαν διάγουσι, ἐνισχύει τοὺς μῦς των, τοῖς δίδει τὴν ἐξωτερικὴν εὐθυμίαν καὶ τὸν γέλωτα, τοὺς κάμνει νὰ κοιμῶνται ἀμέσως μὲ τὸν πλέον ἥσυχον ὕπνον ὅπου δήποτε καὶ ἂν κατακλιθῶσι καὶ εἰς οἱανδήποτε ὥραν τῆς ἡμέρας ἢ τῆς νυκτός, εὐθὺς ἅμα τὰ ὀξέα συρίγματα τῆς ὑπηρεσίας δὲν τοὺς προσκαλοῦσι πλέον.

Εἰς ὅσους ἐγεννήθησαν μὲ φαντασίαν τὸ ὄνειρον λαμβάνει ὑπὸ τὴν ὑπερβολὴν αὐτὴν ὑλικῆς ζωῆς μίαν μεγαλειτέραν ἔν-

τασιν εἰς μίαν περισσότερον κεκρυμμένην σφαῖραν. Εἰς μερικοὺς ἀκόμη παρουσιάζεται οἱωνεὶ διπλασιασμός τις τῆς ἀτομικότητος· καὶ εἷς ναύτης ὁ ὁποῖος δὲν ὁμιλεῖ ἢ περὶ τῶν ἱστίων καὶ τῶν σχοινίων του ἔμεινε κατὰ βάθος ἀφοσιωμένος εἰς κάποιαν καλύβην τῆς βρεττανικῆς ἀκτῆς, εἰς συμπαθείας καὶ μικροσυμφέροντα τὰ ὁποῖα ἀφῆκεν ἐκεῖ, καὶ μόνον αὐτὰ ἔχουν σημασίαν δι' αὐτὸν ἐνῷ ὁμιλεῖ καὶ ἐργάζεται ἐδῶ μηχανικῶς μὲ τὸ πνεῦμα ἀλλοῦ μὴ βλέπων τίποτε ἀπὸ τὸν κόσμον τὸν ὁποῖον διατρέχει, οὔτε ἀ π ὸ τ ὸ ἀ κ α τ ά λ η π τ ο ν ἄ π ε ι ρ ο ν τ ῆ ς θ α λ ά σ σ η ς. Κατὰ τὴν ἡσυχίαν τῆς ἑσπέρας, κάποιος ὁ ὁποῖος ἐπὶ παραδείγματι ἦτο ὁ ἀριθ. 218, γίνεται πάλιν ὁ Πέτρος ἢ ὁ Γιάννης τῶν πρώτων του χρόνων καὶ πηγαίνει νὰ καθήσῃ πλησίον ἑνὸς ἄλλου πατριώτου του, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς ἀνέλαβε τὴν προτέραν του ὕπαρξιν.

Ἀναζητοῦνται, χωρίζονται κατὰ ψυχὰς σχεδὸν ὁμοίας, ἢ ἁπλῶς κατὰ κατοίκους τῶν αὐτῶν χωρίων, ὅλοι αὐτοὶ οἱ παρασυρόμενοι εἰς τοὺς μεγάλους κόπους ἑνὸς τόσον δυσκόλου ἐπαγγέλματος.....

Καθ' ἑκάστην τὰ μεγάλα γυμνάσια, αἱ ἀκάθεκτοι ἐκτυλίξεις μυϊκῆς ζωῆς, αἱ μακραὶ ψάλλουσαι φωναὶ τῶν ἀξιωματικῶν, αἱ ὁποῖαι διευθύνουσι τὰ γυμνάσια, ἡ ὀξεῖα μουσικὴ τῶν συρικτρῶν, ὁ ἦχος τῶν συρομένων σχοινίων, τὰ ἀσθμαίνοντα στήθη, βραχίονες συστελλόμενοι ἢ ἐκτεινόμενοι ὑπὸ τὸ ὕφασμα τῶν μπλουζῶν.... ὅλη ἡ ἐργασία, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖται διὰ νὰ δώσῃ ψυχὴν εἰς τὰ πελώρια αὐτὰ πράγματα τὰ ὁποῖα καλοῦσιν ἱστία καὶ νὰ τοῖς μεταδώσῃ μίαν ζωὴν ἰσχυρὰν καὶ ἐλαφρὰν καθὼς εἰς πτέρυγας πτηνῶν.

Ἀλλὰ τὸ ἑσπέρας μὲ τοὺς μαγευτικοὺς καλοὺς καιρούς, ἐπανέρχονται αἱ ἥσυχοι ὧραι αἱ διανυκτερεύσεις μὲ τὰ ἄστρα. Εἰς τὴν γέφυραν μετὰ τὰς λαμπρὰς δύσεις, συνενοῦνται διὰ νὰ ρεμβάσουν, νὰ ὁμιλήσουν ἢ νὰ κοιμηθοῦν μὲ τὸ γλυκὺ κούνισμα τῆς θαλάσσης εἰς τὸν ἀπείρως καθαρὸν ἀέρα. Εἰς μικρὰς ἐκλεκτὰς ὁμάδας διηγοῦνται ἱστορίας ἢ ᾄδουσιν ἄσματα, περιμένοντες τὸν ἄφροντι ὕπνον.

Μάρτιος 1904.

ΣΤΥΛ. Δ. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ

ΠΕΘΑΜΜΕΝΗ

Τὰ μάτια ποῦ μὲ μάγεψαν
εἶναι σβυμένα τώρα,
σὲ κάποιο μακρυνὸ οὐρανό,
σὲ κάποια ξένη χώρα.

Τὰ δάχτυλα ποῦ ἐφίλησα·
σὰν κρίνα μαραμένα
εἶναι βαθιὰ στὴ γῆ, ψυχρὰ
κι' ἀσάλευτα, ὠϊμένα.

Καὶ τὰ μακριά, τὰ ὡραῖα μαλλιά,
μαῦρο φτερὸ κοράκου,
στοὺς ὤμους κάποιου σκέλεθρου
στὰ βάθη κάποιου λάκκου.

Μόνο ἡ ψυχὴ π' ἀγάπησα
ἐκείνη ὑπάρχει ἀκόμα
καὶ μοῦ θυμᾶ τ' ὡραῖο κορμί,
ποῦ ἐσάπηκε στὸ χῶμα.

Ζάκυνθος 1 Ἰουνίου 1903.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

SISMANOGLIO

ΤΑ ΠΕΥΚΑΚΙΑ

Τὸ γραφικὸν τοῦτο τοπεῖον εἶνε τὸ κυριώτερον ἐαρινὸν κέντρον τῶν Καρλοβασίων. Εἰς τὸ μέσον τῆς εὐρείας ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ τοῦ Ὅρμου εἰς τὴν κυρίως πόλιν, ἐπὶ ὑψώματος κλιμακηδὸν ἀνερχομένου, εἶνε πεφυτευμέναι εἰς εὐθυγράμμους σειρὰς αἱ μικραὶ εἰσέτι πεῦκαι, ὑπὸ τὴν πυκνὴν τῶν ὁποίων σκιὰν συγκεντροῦται ἡ ζωὴ καὶ ἡ κίνησις τῆς μικρᾶς πόλεως, ὅταν ὁ ἥλιος θερμὸς περιπολῶν τὸν οὐρανὸν ἐκτοξεύῃ τὰς χρυσᾶς ἀκτῖνας καὶ ὅταν βυθίζῃ τὸν περιφλεγῆ δίσκον του εἰς τὰ ὕδατα τῆς πορφυρᾶς Δύσεως καταλείπων τὸν θόλον ἐστιγμένον ὑπὸ τῆς ἀπείρου στρατιᾶς τῶν ἀστέρων. Ὁ πράσινος τάπης ἀνερχόμενος ἠρέμα διὰ τῶν ἐπιχαρίτως συμπλεκομένων ἀειθαλῶν δενδρυλλίων, ἀπολήγει εἰς διπλῆν σειρὰν εὐθυτενῶν κυπαρίσσων, αἱ κορυφαὶ τῶν ὁποίων μελαγχολικῶς ὑπὸ τοῦ ἀνέμου σειόμεναι, δεσπόζουσι τοῦ φρίσσοντος ἱεροῦ ἄλσους καὶ πλαισιοῦσι τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ ὑπερκειμένου νεκροταφείου.

Ξύλινον λευκὸν παράπηγμα, φέρον ἄνωθεν τῆς θύρας τὴν ἐπιγραφὴν "τὸ Παυσίλυπον„ ὀρθοῦται ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ μικροῦ δάσους καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἀφετηρίαν εὐρείας ὁδοῦ, δίκην πρασινολεύκου ταινίας ὀφιοειδῶς ἀνελισσομένης μεταξὺ τῶν δένδρων καὶ φερούσης μέχρι τῆς λευκῆς πύλης τῆς μεγάλης τῶν νεκρῶν πόλεως, τῆς πύλης ταύτης τοῦ μέλλοντος. Τὸ Παυσίλυπον διαχέει πράγματι τὴν φαιδρότητα εἰς τοὺς πυκνοὺς ὁμίλους τοὺς ἐσπαρμένους τῇδε κἀκεῖσε ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆ σκιὰν οὐχὶ βεβαίως διὰ τῆς πάντοτε σκυθρωπῆς μορφῆς τοῦ διακονοῦντος ἐν αὐτῷ, ὅστις φαίνεται ἄρτι ἐκ τοῦ ἄντρου τοῦ Τροφωνίου ἐξελθών, ἀλλὰ διὰ τῆς προθυμίας μεθ' ἧς παρέχει ταχὺς τὴν ὑπηρεσίαν εἰς τοὺς πολυπληθεῖς τῶν πευκακίων πελάτας, διὰ τοῦ πλουσίου εἰς φυσικὰς καλλονὰς περιβάλλοντος καὶ τῶν αἰθερίων πτήσεων τῆς φιλαρμονικῆς, ἥτις κατὰ πᾶσαν σχεδὸν Κυριακὴν τῆς θερινῆς ὥρας, πλήσσει δι' ἐναρμονίων ἤχων τὴν βαλσαμώδη τῶν πευκῶν τούτων αὔραν.

Διὰ τοῦ πυκνοῦ τοῦ μυρόεντος φυλλώματος, κατὰ τὰς προκεχωρημένας ὥρας τῆς νυκτός, ἐν μέσῳ τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς βαθείας σιγῆς τῆς ταρασσομένης ὑπὸ τοῦ θροῦ τῶν φύλλων μόνον καὶ τοῦ μακρόθεν φλοισβίζοντος τῆς θαλάσσης κύματος, διαφαίνονται αἱ ὠχραὶ λάμψεις τῶν ἀνημμένων φανῶν τῶν φωτιζόντων ὡς δι' ἀποκοσμίου αἴγλης τὰς λευκὰς τῶν μαρμάρων μαρμαρυγὰς καὶ τοὺς μαύρους τοῦ νεκροταφείου σταυρούς, τοὺς ἀγρύπνους ἐκείνους φρουροὺς τῶν μνημείων.

Ὁ συλλαβὼν τὴν ἰδέαν νὰ παραθέσῃ τὴν ὀργῶσαν ταύτην βλάστησιν, τὴν σφριγῶσαν ταύτην ζωήν, παρὰ τὴν μεγάλην τὴν ἐπιβλητικὴν δημοκρατίαν τῶν νεκρῶν, ἦτο βεβαίως ἔξοχος συμβολιστὴς καὶ ἀριστοτέχνης τῶν ἀντιθέσεων. Αἱ παραλλήλως κείμεναι εἰκόνες αὗται τῆς νεκρικῆς σιγῆς καὶ τῆς δίνης τοῦ βίου διαφωτίζουσιν ἀλλήλας καὶ αἴρουσι τὸ πνεῦμα εἰς σφαίρας πέραν τῆς παχυλῆς ὕλης.

Ἔδω ὁ κλύδων τῶν χαμερπῶν παθῶν.

Ἔδω ἡ λευκόπεπλος Χαρά, ἡ φιλοπαίγμων Εὐθυμία, αἱ λαμπραὶ ἀμφιέσεις.

Ἔδω ἡ Χάρις, ἡ Νεότης, τὰ ῥόδα τῶν παρειῶν.

Ἔδω αἱ κοινωνικαὶ διακρίσεις, ἡ ἀλαζονεία, ὁ τύφος, ἡ ὑπεροψία, οἱ πεφυσημένοι ἀσκοί, ὁ ὠχρὸς φθόνος, τὰ μάταια ἐνδάλματα, τὰ φροῦδα ὀνειροπολήματα.

Ἔδω τὰ ἀπατηλὰ εἴδωλα, αἱ κοῦφαι σκιαὶ τῆς νομιζομένης κοσμικῆς εὐδαιμονίας.

Ἐν Νέῳ Καρλοβασίῳ.

Ἔκεῖ ὁ ἀκύμαντος λιμὴν τοῦ αἰωνίου ὕπνου.

Ἔκεῖ ἡ μελανείμων Λύπη, ἡ κατήφεια, ἡ ἀπόλυτος σιγή.

Ἔκεῖ κρανία γυμνὰ τοῦ κάλλους.

Ἔκεῖ ἡ ἰσοτιμία καὶ ἡ ἀναλλοίωτος εἰρήνη.

Ἔκεῖ εἰς τὸ τέρμα τῆς εἱμαρμένης πορείας, ὁ σταυρὸς τὸ ἱερὸν σύμβολον τῆς ἀθανασίας, τὸ διαφανὲς τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος πρίσμα, δι' οὗ ἐναλλάσσεται ὁ ζόφος τοῦ τάφου δι' ἀνεσπέρου φωτός.

ΔΗΜ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η ΚΥΡΑ ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ*

Ἡ καϋμένη ἡ κυρὰ Γαρουφαλιὰ ἡ Γιακουμάκαινα, ἡ γυναῖκα τοῦ περιβολάρη πάει ναΰρη τό μπελά της μ' αὐτὸ τὸ γαϊδοῦρι τὸ πεισματάρικο.

Ποῦ τὸ πέτυχε τὸ ἀριλότιμο! Ηρὶν σὰν εἶχε τὸ μουλάρι, τὰ πήγαινε μιὰ χαρά, ἂς ἦταν καὶ γέρικο· τοὔλεγε κἄθε πρωί.—«Ἔλα, σήκω ἐπάνω· εἰμαστε γιὰ τὴ Χώρα». Κι' ἐκεῖνο ἐσηκώνετο μὲ προθυμία. Τὸ φόρτωνε τότε μὲ λαχανικὰ πηδοῦσε κι' αὐτὴ ἐπάνω στὸ σαμάρι, ἀνάμεσα στὰ κοφίνια καὶ τὸ καϋμένο τὸ ζῷο; χαμήλωνε τ' αὐτιά του καὶ τραβοῦσε ἴσια δρόμο σὰν φιλόσοφος· τόσο ἁπαλὰ καὶ ἥσυχα ποῦ ἡ περιβολαριὰ ἔπαιρνε καὶ κανένα ὕπνο ὡς ποῦ νὰ φθάσουν στὴ Χώρα.

Μὰ ἀπὸ τότες ποῦ πούλησαν τὸ κακόμοιρο τὸ μουλάρι κι' ἀγόρασαν αὐτὸν τὸν γρουσούζη τὸ γάϊδαρο θὰ νὰ μαρτυρήσῃ κἄθε πρωὶ μὲ τὴν ἀναποδιά του. Πότε κλωτσάει, ἔτσι στὰ

* Ὁ Διευθυντὴς καὶ ἐκδότης τοῦ πανελληνίου φήμης «Ἐθνικοῦ Ἡμερολογίου» καὶ κάλλιστος ἡμῶν φίλος καὶ συνεργάτης κ. Κωνστ. Φ. Σκόκος εἶνε ἤδη παγίγνωστος εἰς πάντα παρακολουθοῦντα τὴν νέαν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν. Τὸ Ἡμερολόγιόν του ἀπεικονίζει κατ' ἔτος τὴν ὑπάρχουσαν καθ' ὅλην τήν ὁμογένειαν φιλολογικὴν ζωὴν καὶ εἰς τὰς σελίδας του σκορπίζεται ἄφθονος ἡ εὐφυΐα καὶ ἡ χάρις, μεθ' ἧς γνωρίζει νὰ ἀρτύῃ τὰ μικρά, πεταχτὰ καὶ πλήρη ἅλατος Ἀττικοῦ δημοσιεύματά του.

Τῷ κ. Σκόκῳ, εὐαρεστηθέντι νά φιλοτεχνήσῃ τὸ ἄνωθεν εὔθυμον δημοσίευμα χάριν τοῦ Ἡμερολογίου μας, ὑπὲρ οὗ καὶ ἀνυποκρίτως θερμὸν τὸ ἐνδιαφέρον ἐπέδειξε, θερμὰς ἀπονέμομεν ἐντεῦθεν τὰς εὐχαριστίας μας.

καλὰ καθούμενα καὶ πέρτουν τὰ λαχανικὰ χάμου μὲ τὸ τίναγμα. Πότε στέκεται στὸ δρόμο, πότε τραβάει κατὰ τὰ χωράφια, πότε παίρνει τὰ μονοπάτια, ὅ,τι τοῦ καπνίσει! Τοῦ κάκου τὸν χτυπάει μὲ τὴ βίτζα γερὰ στὰ καπούλια. Ὁ γάϊδαρος, καὶ γαϊδαρος δά, δὲν τὸν νοιάζει τέσσαρα, οὔτε ἀπὸ φωνὲς οὔτε ἀπὸ ξύλο χαμπαρίζει.

Μόνο σὰν μυρισθῇ καμμιὰ γαϊδάρα μπροστά του, νὰ τραβάῃ κι' αὐτὴ κατὰ τὴ χώρα μὲ τὸ γαϊδουρολάκι της σηκώνει ὁ ξετσίπωτος τὰ αὐτιά του, βγάζει κἄτι ἐρωτικά, νὰ ποῦμε, γκαρίσματα καὶ τρέχει σὰν δαιμονισμένος ἐξοπίσω της ὁ ἀχρεῖος! Κι' ἡ Γαρουφαλιὰ ἡ καϋμένη νὰ ξεροκοκκινίζῃ ὁλοένα καὶ νὰ χαμηλώνῃ τὰ μάτια της ἀπὸ 'ντροπὴ μὲ τὰ ἀδιάντροπα αὐτὰ φερσίματά του.

Μπά! κακὸ χρόνο νἄχῃ! Καὶ δὲν φθάνει αὐτό· μὰ καὶ ποῦ ἀργεῖ νὰ πάῃ στὴ χώρα γιὰ νὰ πωλήσῃ τὰ λαχανικὰ τῆς ἡμέρας καὶ νὰ γυρίσῃ γρήγορα στὸ χωριό. Τώρα τελευταῖα μάλιστα, κἄμποσα πρωινά, τυχαίνει νὰ συναπαντιέται τὴν ἴδια σχεδὸν ὥρα, μὲ ἕνα ξανθὸ καὶ δυναμωμένο παληκάρι ἀπὸ τὸ γειτονικὸ χωριό, τοῦ ξεκινοῦσε καὶ αὐτὸ κἄθε πρωὶ καβάλα στὴ γαϊδάρα του. Ἅμα τὴν ἔβλεπεν ὁ γάϊδαρος, ἀπὸ κεῖ ποῦ ἀργοπατοῦσε σὰν νυστασμένος, ξεπετιώταν μονομιᾶς καὶ τὴν ἔπαιρνεν ἀπὸ 'πίσω σὰν παλαβός. Ὁ γαϊδουρολάτης τότε ἄρχιζε κἄτι κρυφὰ γελοῖα καὶ κἄτι πονηρὰ μιτόλογα καὶ κἄτι ματιὲς ἀλλοιώτικες ποῦ ἡ δόλια ἡ Γαρουφαλιά, κόκκινη σὰν παπαροῦνα, χαμήλωνε νὰ μάτια καὶ ἔκανε πῶς κύτταζε ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά. Ἕως ἕνα διάστημα, ὅσο ἡ γαϊδάρα πήγαινε τὸ δημόσιο δρόμο, τραβοῦσε κι' ὁ γάϊδαρος ὁ δικός της ἀπὸ κοντά! Ὅταν ὅμως ἔφθανε παρὰ κάτω στὸ μονοπάτι, ποῦ ἐκεῖνος ἤθελε νὰ στρίψῃ γιὰ τ' ἀμπέλι του, ὁ γάϊδαρος τῆς Γαρουφαλιᾶς ἐννοοῦσε καὶ καλὰ καὶ σώνει νὰ τρέξῃ κι' αὐτὸς σὰν ἐρωτόκριτος ἀπὸ πίσω.

—«Μπά! ποῦ νὰ σοῦρθῃ ξαφνικό, Θεὲ συχώρεσέ με!» ἐφώναζεν ἡ φτωχὴ ἡ περιβολαριά. Καὶ κατέβαινε κάτω γιὰ νὰ τὸν σύρῃ ἀπὸ τὸ χαλινάρι καὶ τοὔδινε στὰ πλευρὰ μὲ τὸ ραβδὶ καὶ ἐβασανίζετο ὡς νὰ τὸν φέρῃ πάλι στὸν ἴσιο δρόμο. Μ' αὐτὰ καὶ τέτοια μαρτύρια, καταντοῦσε μεσημέρι νὰ γυρίσῃ στὸ χωριό, ποῦ δὲν εἶχε οὔτε καιρὸ οὔτε ὄρεξι νὰ κυττάξῃ καὶ τὴς ἄλλες δουλειές.

—Ἄ! νὰ σοῦ 'πῶ, Γιακουμῆ! τοὔλεγε συχνά· δὲν ματαπαίνω στὴ χώρα μ' αὐτὸ τὸ γαϊδοῦρι.

—Ἀπομονή, Γαρουφαλιά, κι' ὅλα θἄρθουν βολικά.

—Δὲ φτάνει ποῦ μὲ παιδεύει καὶ μοῦ βγάζει τὴ πίστι νὰ μὲ βασανίζῃ, δὲ φτάνει ποῦ ἀργῶ νὰ πάω στὴ χώρα καὶ νὰ ματαγυρίσω στὴ δουλειά μου, μὰ 'ντρέπουμαι καὶ τοὺς διαβάτες μ' αὐτὴ τὴν ἱστορία κἄθε πρωί. Καὶ δὲν τὤχω σκοπὸ νὰ μοῦ ξεβγάλουν τὸ ὄνομά μου ἄδικα τῶν ἀδίκων, κατάλαβες; ποῦ ξέρει ὁ ἄλλος πῶς ὁ ξεμαυλισμένος ὁ γάϊδαρος ὁ 'δικός μου παίρνει 'ξοπίσω τὴ γαϊδάρα τοῦ χωριανοῦ; Μπορεῖ νὰ τὸ πάρῃ κι' ἀλλοιῶς!

—Δὲ βαρυέσαι, βρὲ Γαρουφαλιά..

—Ὄχι! δὲ βαριέμαι καθόλου. Μὲ πιάνουν τὰ δαιμόνια νὰ τὸν ἀκούω νὰ χαχανίζῃ καὶ νὰ τὸν βλέπω νὰ μοῦ ρίχνῃ γλυκειὲς ματιές. . . . Τί μ' ἐπῆρε, αἴ; . . .

—Σοῦ ρίχνει γλυκειὲς ματιές:... μπὰ τὸ μασκαρᾶ. . . ξεύρεις ὅμως τὶ σκέπτομαι μπρὲ Γαρουφαλιά;

—Καλλίτερα νὰ σκεφθῇς, λέω 'γώ, νὰ ξεκάνῃς τὸ γαϊδοῦρι καὶ νὰ ἀγοράρωμε κἄνα μουλάρι, σὰν καὶ προτήτερα . . . .

—Ὄχι, αὐτὸ δὲν εἶνε εὔκολο τώρα, πρὶν ἔλθῃ τὸ πανηγῦρι τοῦ Ἁη-Γεωργιοῦ.

—Ἀμὲ τί λοιπόν;

—Νά, τὶ νὰ κάνῃς, βρὲ γυναῖκα. Εἶπες πῶς αὐτὸς ὁ χωριανὸς σὲ γλυκοκυττάζει . . .

—Ναί, καὶ καμμιὰ ὥρα μοὔρχεται νὰ τὸν ἀρχίσω στὸ ξύλο.

—Ὄχι αὐτό· νὰ τοῦ σκαρώσῃς, λέω 'γώ, μιὰν ἄλλη δουλειά. Ἅμα φτάνῃ στὸ μονοπάτι, ποῦ στρίβει καὶ πάει αὐτὸς στὸ ἀμπέλι του, νὰ τοῦ λὲς ἔτσι γελαστὰ καὶ γλυκά: «Δὲ μοῦ κάνεις λίγη συντροφιὰ ἕως τὴ χώρα; λίγος δρόμος εἶνε ἀκόμα· ἔχεις πάντα καιρὸ νὰ γυρίσῃς στὸ χωράφι». Καὶ αὐτὸς βέβαια, ὅπως ἔχεις καὶ ἔμμορφα μάτια κι' ἀφράτα μάγουλα δὲν θὰ σοῦ ἀρνηθῇ. Ἔτσι ὁ γάϊδαρός μας θὰ ἀκολουθάῃ γοργὰ ἀπὸ πίσω τὴ δική του τὴ γαϊδάρα. Θὰ φτάνῃς στὴ χώρα ἐνωρίς· θὰ πουλᾷς τὰ λαχανικὰ στὸ μανάβη καὶ θὰ γυρίζῃς ἐδῶ πρὶν ψηλώσῃ ὁ ἥλιος. Αἴ; τὶ λὲς τώρα; δὲν εἶνε ὡραῖο αὐτὸ τὸ σχέδιο;

Τὶ νὰ πῇ κι' ἡ καϋμένη ἡ Γαρουφαλιὰ ἄντρας της ἦτανε κι' ἔπρεπε νὰ ἀκούσῃ τὴ συμβουλή του. Μποροῦσε νὰ τοῦ χαλάσῃ καὶ τὸ χατῆρι· Ἔπειτα λέει μιὰ παροιμία: «Ὅσα ξέρει ενας παλαβὸς ἄνδρας, δὲν τὰ ξέρουν δέκα γνωστικὲς γυναῖκες».

—Κύτταξε καλὰ μόνο νὰ μὴ τὸ παραξηλώσῃς μὲ δαὔτον· ἀκοῦς; γιατὶ ἐγώ . . . ἂ α α! ὅλα κι' ὅλα ... νἄχουμε καὶ τὸ νοῦ μας...

—Μπὰ σὲ καλο σου, Γιακουμῆ! Φτύσ' τὸν κορφο σου, χριστιανέ μου! . . .

Καὶ ἔκαμε τρεῖς φορὲς τὸ σταυρό της γιὰ νὰ διώξῃ κάθε πονηρὸ συλλογισμό. . . .

Καὶ ἀλήθεια· ἡ σοφὴ συμβουλὴ τοῦ Γιακουμῆ ἔκαμεν ἀπὸ τὴν ἄλλη 'μέρα ἀμέσως τὸ θαῦμά της! Ἡ Γαρουφαλιὰ τὰ πήγαινε μιὰ χαρά! Οὔτε παράπονα πιά, οὔτε ξυλιὲς στὸ γαϊδοῦρι, οὔτε τίποτε. Ξεκινοῦσε πρωί, τὴ τακτικὴ ὥρα, πήγαινε στὴ Χώρα, πωλοῦσε τὰ λαχανικά της κι' ἐγύριζε στὸ χωριὸ 'νωρὶς—'νωρὶς γελαστή, χαρούμενη, ροδοκόκκινη, εὐτυχισμένη! . . .

Ἕνα βραδυνὸ ὅμως ὁ Γιακουμῆς ἤτανε πολὺ συλλογισμένος. Τοὐρχότανε νὰ κρηπάρῃ. Ἡ Γαρουφαλιὰ εἶχε φύγῃ ἀπ' τὸ πρωΐ καὶ ἕως ἐκείνη τὴν ὥρα δὲν εἶχε φανῇ. Αὐτὸ ποτὲ δὲν συνέβη· τί νἄγινε τάχα; ἐνύκτωσε· ἦλθαν δέκα, ἦλθαν μεσάνυχτα, ἀλλ' ἡ Γιακουμάκαινα ποῦ νἄρθῃ ἀκόμα! Ὦ δυστυχία! Κάποια συφορά, βέβαια, θὰ τῆς ἔτυχε!

Ποῦ νὰ ἡσυχάσῃ ὁ φουκαρᾶς. Πῶς νὰ κλείσῃ μάτι. Σηκώνεται, ντύνεται καὶ παίρνει τὸ δρόμο, νύχτα μεσάνυχτα, γιὰ τὴ Χώρα. Καὶ μήπως ἦταν λίγο τὸ διάστημα; δεκαπέντε σωστὰ χιλιόμετρα! Ἀλλὰ τί νὰ κάνῃ, ὅταν ἀγαπᾷ κάνεὶς τὴ γυναῖκά του;

Κατὰ τὰ χαράμματα φθάνει στὴ Χωρα. Πάει στὸ μανάβικο τοῦ Ἀκριβοῦ, ποῦ ἡ Γαρουφαλιὰ ξεπέζευε κάθε πρωΐ:

—Βρὲ ἀδελφὲ κὺρ Πανάγο. μπᾶς κι' εἶδες τὴ γυναῖκά μου; τὴν ἔχασα ἀπὸ χθὲς τὸ βράδυ.

—Μπρὲ μίλα καλά! Πῶς αὐτὸ τὸ ξαφνικό;

—Μή δα ξέρω κι' ἐγὼ ποιὸς διάολος τὴν πῆρε;

—Γιὰ κύττα 'δῶ κοντὰ στὸ σταῦλο τοῦ Μανώλη. Σὰν νὰ τὴν εἶδα χθὲς τ' ἀπόγερμα νὰ δένῃ σὲ μιὰ κώχη τὸ γαϊδοῦρι. Ὁ Γιακουμάκης ξεκινᾶ γιὰ τὸ σταῦλο τοῦ Μανώλη. Βλέπει μέσα τὸ γάϊδαρο μὲ τ' αὐτιὰ τεντωμένα δίπλα σὲ μιὰ φοράδα.

—Ἄ! τὸν μασκαρᾶ! Χωρὶς ἄλλο αὐτὸς ὁ τσαναμπέτης θὰ τὰ φταίῃ ὅλα,

Ἀφ' οὗ ηὗρε τὸ γάϊδαρό του ὁ Γιακουμῆς ἄρχισε νὰ ψάχνῃ καὶ γιὰ τὴ γυναῖκά του.

—Βρὲ ἀδελφὲ, Μανώλη, μπᾶς καὶ ξέρεις ποῦ βρίσκεται ἡ Γαρουφαλιά μου;

—Μά . . . μοῦ φαίνεται . . . σὰν νὰ τὴν εἶδα . . . δηλαδὴ δὲ ξέρω καὶ καλά, μὰ γιὰ ψάξε πάρα κεῖ κατὰ τὸ νταμάρι...

Τρέχει λαχανιασμένος ὁ κακομοίρης ἴσια 'κεῖ. Κυττάζει καὶ τί νὰ ἰδῇ! Τὴ γυναῖκά του ποῦ καθόντανε σ' ἕνα πάνκο ἀπὸ πάνω καὶ γλυκομιλοῦσε μ' ἕνα ξανθὸ καὶ καλοκακωμένο παληκάρι. . . . .

—Μωρὴ σκύλα! Τί ἔγινες; τῆς φωνάζει ἄγρια ἀπὸ μακρυά.

Ἡ Γαρουφαλιὰ ἐτρόμαξε καὶ τάχασε γιὰ μιὰ στιγμή· ἀφίνει τὴ κουβέντα ποῦ εἶχε μὲ τὸ νέο καὶ τρέχει στὸν ἄνδρα της.

—Τί ἔγινες, βρὲ Χριστιανή; Πῶς ἄργησες ἕνα μερόνυχτο νὰ γυρίσῃς σπῆτι, καὶ μ' ἄφισες μὲ τὴ τρομάρα, αἴ; λέγε· ἐκείνη χαμήλωσε τὰ μάτια καὶ κάτι πῆγε νὰ ξερομασήσῃ.

—Μήπως σοῦ σκάρωσε πάλι καμμιὰ ἱστορία ὁ γάϊδαρος;

—Ὄχι . . . ναί . . . καλὰ λές . . . Αὐτὸς φταίει . . . .

—Τί, δὲν ἤθελε νὰ γυρίσῃ πίσω;

—Δὲν ἤθελε· τρεῖς φορὲς τὸν ἔζεψα, μ' αὐτὸς δὲν τὸ κονοῦσε.

—Μπὰ τὸν ἀφιλότιμο!

—Βέβαια. Ἤτανε, ξέρεις. μιὰ φοράδα κεῖ κοντὰ καὶ . . .

—Ποιανοῦ ἤτανε ἡ φοράδα;

—Νὰ τοῦ κὺρ Σταυρῆ ἀπ' ἐδῶ . . .

—Ἄ! κατάλαβα· εἶνε κεῖνος ποῦ λέγαμε γιὰ νὰ σὲ συντροφεύῃ ὡς τὴ χώρα. Καλὸς νέος φαίνεται· φρόνιμος!

—Πολὺ καλὸς μάλιστα . . . .

—Μὰ καλά. γιατὶ δὲν τὸν παρακαλοῦσες νὰ γυρίσητε μαζὶ στὸ χωριό;

—Δὲν ἤθελε· ντρεπόταν μὴ μᾶς παρεξηγήσῃ κανένας ποῦ θὰ μᾶς ἔβλεπε μαζί.

—Καλά, δὲν ἐγύρευες κἀνένα ἄλλο ζῶ' νὰ καβαλικέψῃς:

—Γύρεψα, μὰ δὲν ηὗρα.

—Δὲν ἠρχόσουν μὲ τὸ σιδηρόδρομο;

—Τί ἔκανε, λέει; νὰ δώσω μιὰ δραχμή! Σἄμπως τὰ βρίσκουμε στὸ δρόμο τὰ λεφτά;

—Ἀμ' πῶς ἔφαγες ψὲς τὸ βράδυ; Δὲν ξώδεψες;

—Ἀπὸ 'δῶ τοῦ λόγου του, ὁ κὺρ Σταυρῆς μ' ἐφίλεψε....

—Χμ! αὐτό . . . πολὺ καλά. Καὶ τώρα τί γυρεύει;

—Νά! . . . γυρεύει . . . νὰ μοῦ δείξῃ, λέει, τὸ νταμάρι. . .

—Τὸ κακό σου τὸ ψυχρό! ἐσέναν κι' αὐτούνουνε τοῦ μασκαρᾶ.!

—Γιὰ νὰ σοῦ πῶ! μὴ θυμώνῃς! Ὁ Σταυρῆς εἶνε ὅπως πρέπει νέος . . . δὲν εἶνε ἀπὸ 'κείνους ποῦ . . .

—Καλό· θὰ λογαριαστοῦμε σὰν γυρίσουμε στὸ χωριό....

—Μὰ ἂν εἶνε ἔτσι καὶ φοβερίζεις, τότες νὰ λογαριαστοῦμε ἀπὸ τώρα.

—Δηλαδή; τί πάει νὰ πῇ αὐτό;

—Πάει νὰ πῇ πῶς ἂν σοῦ κακοφαίνεται, μαθές, νὰ μὴ μεταγυρίσω σπῆτι . . .

—Τί ἔκανε, λέει: νὰ κάτσῃς ἐδῶ; καὶ τὸ περιβόλι ποῦ θέλει πότισμα; Μπᾶ π' ἀνάθεμά σε, γάϊδαρε, σὲ τί μπελλάδες μὲ βάζεις . . . . . Πότε νἄρθῃ τὸ πανηγῦρι τοῦ Μαρτιοῦ νὰ τὸ ξεκάνω νὰ πάῃ στὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ!

—Ἄφησέ τα τώρα αὐτά. Δὲν ἔχω ὄρεξι γιὰ γκρίνιες. Λέγε καθαρά, καὶ ξάστερα θὲς νἄρθω σπῆτι ἢ νὰ μείνω 'δῶ . . . .

—Ἔλα, ἄς εἶνε . . . Ἄϊντε νὰ 'δῇς τὸ νταμάρι καὶ κάνε γρήγορα καὶ τὰ μάτια σου τέσσαρα, καϋμένη, γιατί . . . ξέρεις . . . ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀπὸ 'κεινοὺς ποῦ. . . Ἄ! ποῦ σοῦ τὸ λέω!

Καὶ χαμηλώσας τὸν κοῦκό του ὁ φουκαρᾶς ὁ Γιακουμάκης ἐτράβηξε 'πίσω νὰ φύγῃ, ἐν ᾧ ἡ Γαρουφαλιὰ ἔτρεξε πεταχτὴ —πεταχτὴ νὰ 'δῇ τὸ νταμάρι. . . . .

(Μίμησις).

ΚΩΝ. Φ. ΣΚΟΚΟΣ

ΤΕΘΝΕΩΤΟΣ... ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ*

Ἐσχημάτιζον τεσσαράκοντα πέντε μοιρῶν ἀπόκλισιν πρὸς τὴν ζωὴν ἤτοι, ἵνα γείνω σαρέστερος, εἶχον ὑπερβῆ τὰ τεσσαράκοντα ἔτη κατὰ πέντε μονάδας, ἐν τούτοις μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης οὐδέποτε οὐδεμίαν ἔσχον ἀφορμὴν νὰ σκεφθῶ τοὺς ἀντίποδας τοῦ κάτω κόσμου, αἱ δὲ διαρκεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλοι τῶν ὁμοίων μου μεταναστεύσεις εἰς τὴν αἰώνιον μακαριότητα οὐδὲ ἅπαξ μὲ συνεκίνησαν.

Ἤμην ἐκτάκτως ὑγιὴς καὶ τοῦτο ἴσως διότι δὲν ἐπλήρωνα τὸν ἰατρόν μου, λίαν στενόν μου φίλον, ἔγγαμος ἀλλ' ἄτεκνος, πεφιλημένος σύζυγος εἰ καὶ τὸ ἕτερόν μου ἥμισυ, ἡ προσφιλής μου Καίτη, τὸ τμῆμα τῆς δεξιᾶς ἢ ἀριστερᾶς—δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς—πλευρᾶς μου, εἶχε θαυμάσῃ ἐν τῷ βίῳ της διακοσίας παντελήνους ὀλιγωτέρας ἐμοῦ καὶ εὐτυχὴς τέλος πάντων κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου, ἀφ' οὗ μάλιστα ἡ εὐτυχία, ὡς λέγεται, εἶνε πάντοτε σχετικὴ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Τὸ μόνον νέφος ὅπερ ἐσκίαζε διαρκῶς τὸν ὁρίζοντα τῆς ἠρέμου εὐτυχίας μου ἦτο ἡ λυπηρὰ ὄντως ἔλλειψις ἀπογόνου καὶ αὐτὸ ὅμως, μόλις ἀναφαινόμενον, ἔσπευδεν ἡ γλυκεῖα τῆς Καίτης μου πνοὴ νὰ τὸ διαλύσῃ δι' ἐλπίδων, ἔστω καὶ ἂν ἠδυνάτουν νὰ ἐννοήσω πόθεν τὰς ἀντλεῖ, ἐκ πεποιθήσεως δηλαδὴ πρὸς ἑαυτήν, πρὸς ἐμὲ ἢ . . . πρὸς ἄλλην τινὰ δύναμιν. Ὁπωσδήποτε, ἤμουν εὐτυχὴς καὶ

* Τὸ μετὰ κομψότητος καὶ σπινθηριζούσης εὐφυΐας καὶ χάριτος γεγραμμένον τοῦτο δημοσίευμα, εἰς οὗ τὴν ἀνάγνωσιν θὰ ἐντρυφήσωσιν οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν, ὀφείλεται εἰς γνωστὸν ἐκ Σμύρνης λογογράφον, εὐαρεστηθέντα προφρόνως νὰ μᾶς τιμήσῃ διὰ τῆς συνεργασίας του μετριοφρόνως δὲ ὑπὸ ψευδώνυμον ὑπογράφοντα.

λίαν εὐχαριστημένος κατὰ τὰ ἄλλα ἐκ τῆς ζωῆς, οὐδέποτε δὲ εἶχον σκεφθῇ νὰ ἔλθω εἰς δοσοληψίας μὲ τὸν θάνατον ἂν ὁ κύριος αὐτὸς δὲν ἐπήρχετο αὐτόκλητος.

Μάλιστα! αὐτόκλητος· καὶ ὑπὸ περιστάσεις ὅλως ἀπροσδοκήτους, ἄνευ προηγουμένης ὀχλήσεως, ἄνευ ἀδιαθεσίας, ἀκαριαῖος. κεραυνοβόλος, μετὰ τὴν ἐπιστροφήν μου ἔκ τινος χοροῦ, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχον μεταβῇ μετὰ τῆς Καίτης μου πρώτην φοράν, ὡς σύζυγος. κατ' ἀνάγκην, ἀφ' οὗ ὁ χορὸς αὐτὸς εἶχε διοργανωθῇ ὑπὲρ τοῦ Βρεφοκομείου, πᾶν δὲ ἔχον σχέσιν πρὸς τὰ βρέφη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παρέλθῃ ἀπαρατήρητον οὔτε ἀπὸ ἐμὲ οὔτε ἀπὸ τὴν σύζυγόν μου.

Ἔμεινα ἐν τούτοις εὐχαριστημένος διότι μοὶ ἐδόθη εὐκαιρία νὰ παράσχω εἰς τὴν Καίτην ὀλίγας ὥρας διασκεδάσεως, ἧς ἀπὸ τοῦ γάμου μας ἐστερεῖτο καὶ τὴν ὁποίαν μετὰ παιδικῆς ἀφελείας μοὶ περιέγραφε κατὰ τὴν ἐπιστροφήν μας, περιχαρεῖς δὲ ἀμφότεροι, μετὰ τὴν ἀνταλαγὴν τῶν ἐντυπώσεών μας κατεκλίθημεν.

Μετὰ πάροδον μόλις ὀλίγων λεπτῶν—ὤ! ἀνθρωπίνη ματαιότης!—ἠσθάνθην τὰ βλέφαρά μου καταπίπτοντα βαρέα, ὡσεὶ μολύβδιναι βαλβίδες, ἐνόμισα πρὸς στιγμὴν ὅτι ἡ κλίνη καταρρέει μετὰ τοῦ δαπέδου συναποσύρουσά με, ἔδωκα βιαίαν ὤθησιν δι' ὅλων τῶν δυνάμεών μου ὅπως ἀνοίξω τὰ βλέφαρά μου καὶ ἴδω ποῦ φέρομαι. Καὶ τὸ κατώρθωσα μέν, συγχρόνως ὅμως τρομῶδες ῥῖγος διέδραμε τὸ σῶμά μου ὅλον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρις ὀνύχων, παράδοξος βόμβος, ὡσεὶ ἀπομεμακρυσμένη τυμπανοκρουσία ἤχει ἐν τῷ κρανίῳ μου, ὅπερ μοὶ ἐφάνη ὅτι διεστέλλετο βαθμηδὸν καὶ ἐμεγεθύνετο, ὡς κῦστις ἐξ ἐλαστικοῦ, μέχρι διαρρήξεως· ἀπὸ τοῦ στήθους μου, ὡσεὶ ἀπὸ τοῦ βάθους φρέατος ἦχος ριφθείσης πέτρας, ἐξῆλθεν εἷς ἀπαίσιος δοῦπος ἀκολουθούμενος ὑπὸ ἑνὸς παρατεταμμένου ἄχ! . . . καὶ τῆς καρδίας μου ἔπαυσε νὰ αἰωρῆται τὸ στερεότυπον ἐκκρεμές.

Ἤμην νεκρός! Ἂν καί, ὡς ἐκ τοῦ ἀπροόπτου θανάτου μου, δὲν ἐπρόφθανα νὰ ἐκτελέσω τὰ τελευταῖα χριστιανικά μου καθήκοντα, ἐν τούτοις μέχρι τῆς τελευταίας μου πνοῆς ἤμην χριστιανὸς καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπίστευον εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς· ἐνόμιζον ὅμως—καὶ τοιαύτη νομίζω θὰ εἶνε ἡ πεποίθησις ὅλων τῶν ὁμοδόξων μου, —ὅτι ἡ ψυχή μου ἅπαξ κατορθοῦσα νὰ ἀπαλλαγῇ τοῦ εὐτελοῦς σαρκίνου κελύφους της θὰ ἔσπευδε δρομαία πρὸς τὴν αἰωνιότητα χωρὶς κἂν νὰ στραφῇ καὶ ἴδῃ τὸν κόσμον, ὡς ἄλλοτε ἡ λίαν περίεργος σύζυγος τοῦ Λώτ. Ἀντὶ νὰ πετάξῃ, ὡς λέγεται, ἡ ψυχή μου, τὸ πνευματικόν μου δηλαδὴ ἐγώ ἠωρεῖτο, σκιὰ ἀφανής, ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τῆς κλίνης καὶ περιεπτύσσετο ἔστιν ὅτε τὸ νεκρόν μου σῶμα διὰ τῶν πτερωτῶν της ἐλιγμῶν, ὡς χρυσαλλὶς παίζουσα μὲ τὸ φῶς λυχνίας. Ἔβλεπον, ἤκουον, ἠσθανόμην—ἐννοεῖται ἡ σκιά μου —τὰ πάντα. Παρετήρουν μετὰ πόθου τὴν Καίτην μου κοιμωμένην ἥσυχον καὶ ἀνύποπτον κατ' ἀρχάς, μὴ γνωρίζουσαν ἔτι τὸ ἀδόκητον ἀτύχημα καὶ ἐπόνει πράγματι ἡ ψυχή μου, ἀφ' οὗ ἤμην ὅλος ψυχή, διὰ τὴν ὀδυνηρὰν ἀφύπνισίν της. Εἶτα ἤρχισε νὰ ἀναπέμπῃ ἐλαφρούς, μὰ πολὺ ἐλαφρούς, γογγυσμούς, τὸ σῶμά της ὅλον ὑπέτρεμε, ἐλαφρᾶς ἀποτροπιάσεως ἔκφρασις ἀπετυποῦτο βαθμηδὸν ἐπὶ τῆς γαληνίου ὄψεως, ἥτις κατὰ μικρὸν ἠλλοιοῦτο μεταπίπτουσα εἰς ἀπόγνωσιν Δυστυχὴς Καίτη! τί εἶχεν ἆρά γε; Μήπως ἔβλεπεν ἐν ὀνείρῳ ὅ,τι θὰ εὕρισκεν, ἀφυπνιζομένη, εἰς τὴν πραγματικότητα;

Μετὰ μικρὸν τὴν βλέπω συσπειρουμένην, ὡς πρὸ κινδύνου, τρέμουσαν φρικιῶσαν καὶ λέγουσαν ἐν παραληρήματι.

—Ἆ! ὄχι! Βότα! ἔχω σύζυγον! ὄχι! ποτέ!

Ὁ Βότας αὐτὸς ἦτο στενὸς οἰκογενειακός μου φίλος καὶ τὸ στενώτατον πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μου. Δικηγόρος ἐξ αἰτίας τοῦ διπλώματός του, ποιητὴς κατὰ συνθήκην, νωθρὸς ἐκ φύσεως, πλὴν χορευτὴς ἀπαράμιλλος. Φαίνεται ὅμως ὅτι θὰ ἀπεπειράθη νὰ τῇ προσφέρῃ καὶ ποιητικωτέρας ἐκδουλεύσεις, καθότι ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται ἡ ταραχὴ τῆς Καίτης μου.—ἔχω σύζυγον!... ἐψιθύριζεν. Ἆ αὐτὴ ἡ φράσις ἐφαίδρυνε τὴν ψυχήν μου, ὡς παραδείσιος ἀναλαμπὴ—καθότι ἔχουσι καὶ αἱ ψυχαὶ αὐταὶ τὸν ἐγωϊσμόν των—, μὲ ἓν ἐλαφρὸν δὲ πτερύγισμα περιεπτύχθην τὸ τρέμον τῆς συζύγου μου σῶμα, ὅπερ ἐφρικίασεν ὑπὸ τὴν ψυ-

χρὰν τοῦ ἐναγκαλισμοῦ μου ἐπαφήν. Νέα σπασμωδικὴ κίνησις ἐξέτεινε καὶ πάλιν τὰ συνεσπειρωμένα μέλη της. Βαθὺς στεναγμὸς διωλίσθησεν ἀπὸ τοῦ στήθους μέχρι τῶν χειλέων, τὰ βλέφαρά της ἐκινήθησαν τρομωδῶς δὶς καὶ τρὶς ὡς ἀνεμώνης πέταλα ὑπὸ πνοὴν αὐγερινῆς αὔρας καὶ ὁ ποθεινὸς τῶν βραχιόνων της κρίκος ἐζήτησε αὐτομάτως ὡς ἄλλοτε τὸ ἄπνουν ἤδη σῶμά μου.

—Ἆ! . . . ἐξεφώνησε, Νῖκό μου! . . . Παναγία μου! . . .

Ἡ κραυγὴ τὴν ὁποίαν ἔρριψε πρὸ τῆς πικρᾶς ἀληθείας ἔθηκεν εἰς παλμικὴν κίνησιν τὰ ἀτμώδη μόρια τῆς σκιᾶς μου, ἥτις ἠσθάνετο λύπην ὅσην οὐδέποτε εἶχε δοκιμάσει ἄλλοτε ἐφ' ὅσον διήρκεσεν ἡ μετὰ τοῦ σώματός μου συμβίωσίς της.

Εἰς τὰς κραυγὰς τῆς Καίτης ἔδραμον κατὰ πρῶτον αἱ ὑπηρέτριαι, εἶτα μερικοὶ γείτονες καὶ τελευταῖοι πολλοὶ συγγενεῖς καὶ φίλοι. Μεταξὺ τῶν πρώτων ἔσπευσε καὶ ὁ ἰατρός μας, ὅστις μετά τινας ἀνιχνευτικὰς κινήσεις διεπίστωσεν ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιστήμης τὸν θάνατόν μου, προελθόντα ἐκ συγκοπῆς καρδίας, κατὰ τὴν γνώμην του, ἥτις ἦτο σεβαστὴ καθόσον εἶχεν ἀποκτήσῃ ὁ φίλος μου μεγάλην πεῖραν ὡς πρὸς τὸ εἶδος τοῦτο τῶν διαγνώσεων . . . Ἡ ἰατρικὴ αὕτη γνωμοδότησις καθησύχασε τὴν περιέργειαν τῶν παρισταμένων περιορίσασα τὰς καταθλιπτικὰς ἐρωτήσεις των περὶ τοῦ πῶς καὶ διατί, ἐνῷ ἦτο τόσον καλά, καλὲ εἶνε δυνατόν; τί τῷ συνέβη; κτλ. καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς πρόλογος τῆς ἀσεβοῦς κωμῳδίας, ἥτις παίζεται εἰς βάρος τῶν νεκρῶν ὑπὸ τῶν ἀναισθήτων ζώντων.

Ὦ! ἂν οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐγνώριζον ὅτι τίποτε δὲν διαφεύγει τὴν ψυχὴν τῶν νεκρῶν θὰ ἦσαν ἐκτάκτως προσεκτικοὶ κατὰ τὰς πενθίμους αὐτὰς ὥρας καὶ θὰ ἀπέφευγον νὰ ὑποδύωνται πρόσωπα ἀρλεκίνων κατὰ τὴν τραγικωτέραν σκηνὴν τοῦ δράματος τῆς Ζωῆς.

Καὶ πρῶτον ἁρπάζουσι δραματικώτατα καὶ σχεδὸν ἀπάγουσι τὴν Καίτην εἰς παρακείμενον δωμάτιον ὅπου τὴν ἀκολουθοῦσι πάντες οἱ . . , ἀπρόσκλητοι. Ἐμὲ δὲ ἢ μᾶλλον τὸ σῶμά μου ἀφῆκαν μόνον μετὰ δύο ὑπηρετριῶν καὶ κυφοῦ γραιδίου,

ὅπερ θὰ ἐξετέλει καθήκοντα σαβανωτρίας, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου πρώτιστον καθῆκον ἦτο νὰ μὲ ἀπαλλάξῃ, ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, τοῦ δακτυλιδίου μου, ἑνὸς θαυμασίου σαπφείρου. Φαίνεται ὅτι θὰ εἶχε ἀναγνώσῃ τοὺς νεκρικοὺς διαλόγους τοῦ Λουκιανοῦ καὶ ἐγνώριζεν ὅτι ἔδει νὰ ταξιδεύσω ὅσον τὸ δυνατὸν ἄνευ πολλῶν ἀποσκευῶν. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἡ κολάσιμος αὕτη πρᾶξις τῆς πτωχῆς γραίας δὲν ἦτο τόσον σοβαρὰ παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἀσεβῆ ἱεροσυλίαν τῶν ἐγγὺς καὶ ἀπωτέρων συγγενῶν μου. Πράγματι, μόλις ἔληξεν ἡ διαδικασία τοῦ σαβανώματος εἰσώρμησεν ὁλόκληρον σύνταγμα συγγενῶν παντὸς γένους καὶ ἡλικίας καὶ βαθμοῦ· ἦτο ἀδύνατον νὰ τοὺς ἀπαριθμήσω, ἀμφιβάλλω δὲ ἂν ὁ Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ εἶχον νὰ ἐπιδείξωσι τόσην συγγενικὴν πλήμμυραν. Δύο ἀδελφοί, μία θεία πρὸς μητρός, εἷς πρὸς πατρὸς θεῖος, ἑπτὰ ἀνεψιοί, δώδεκα ἀνεψιαί, ἐξάδελφοι δὲ πρῶτοι καὶ δεύτεροι καὶ τρίτοι καὶ . . . τέταρτοι . . . βεβαίως καὶ τέταρτοι διότι, ὅταν ἀποθνήσκῃ κανεὶς ἄνευ ἀμέσου κληρονόμου, γίνεται συγγενὴς πρὸς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Ὅλον λοιπὸν αὐτὸ τὸ σμῆνος τῶν ἀπαισίων συγγενῶν ἐτέθη ἀμέσως εἰς ἔργον· ἄλλος ἤνοιγε συρτάρια, ἄλλος κιβώτια· ἀνετρέποντο σκεύη, διερρήγνυντο κυτία, ἀνεγινώσκοντο ἔγγραφα, ἀνηρευνᾶτο τὸ πᾶν. Θόρυβος βωβός, ἀνησυχία μεγάλη, σύγχυσις ἀπερίγραπτος. Τί ἐζήτουν αὐτοὶ οἱ χριστιανοὶ λοιπόν; Ἐπόθουν νὰ βεβαιωθῶσιν ἂν ὑπῆρχεν ἢ οὐ διαθήκη τις ἐκ μέρους μου, καθότι ἐφοβοῦντο μὴ ἡ περιουσία μου εἶχε διατεθῇ ὑπὲρ τῆς Καίτης. Ἐπί τέλους ἡ ἔλλειψις οἱουδήποτε ἀνησυχητικοῦ ἐγγράφου μου τοὺς καθησύχασεν ὀλίγον. Οἱ πρακτικώτεροι μάλιστα αὐτῶν ἤρχισαν νὰ συντάττωσι καὶ πρόχειρον κατάλογον ἀπογραφῆς κινητῶν καὶ ἀκινήτων καὶ καταρτίζωσι πίνακα διανομῆς, καθ' ὃν τῇ γενναιόφρονι ἐπεμβάσει τῆς παχυσάρκου θείας μου παρεχωρεῖτο καὶ εἰς τὴν Καίτην «ἕνα μικρὸν ἐνθύμιον» ἐκ τῆς περιουσίας μου· καὶ τοῦτο διότι ἡ Καίτη εἶχεν ἀτομικὴν περιουσίαν δὲν εἶχε δὲ ὑποχρεώσεις οἰκογενειακάς,

ἐνῷ ὅλοι ἐκεῖνοι ἦσαν οἰκογενειάρχαι καὶ ἐκτὸς τούτου συγγενεῖς, αἷμα . . . ὡς ἔλεγεν φαρισαϊκῶς.

Καθ' ὃν δὲ χρόνον οἱ σοβαρότεροι ἠσχολοῦντο περὶ τὰ τοσοῦτον λεπτὰ ταῦτα καθήκοντά των, τρεῖς τέσσαρες νεαραὶ ἀνεψιαί μου ἐσχολίαζον τὸν θάνατόν μου ὅστις ἐπελθὼν τόσον ἀπροόπτως ἔμελλε νὰ ἐπιφέρῃ ἀναστάτωσιν εἰς τὰ σχέδιά των.

—Τώρα βρῆκε καὶ αὐτὸς ὁ εὐλογημένος νὰ ἀποθάνῃ!

—Θὰ χάσωμε τοὺς τρεῖς καλλιτέρους χορούς!

—Ναί, μόνον τοὺς χορούς; τὸ θέατρον τὸ λησμονεῖς; Καὶ μάλιστα μὲ τὸν Ἀνσέλμην!

—Μάλιστα! νομίζεις ὅτι δὲν θὰ πᾶμε.

—Μὰ γιὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου τοὐλάχιστον δὲ μπορεῖς πρὶν σαραντίσῃ! . . .

Τὸν λίαν κολακευτικὸν αὐτὸν δι' ἐμὲ διάλογον διέκοψεν ἡ διάτορος φωνὴ ἑνὸς ἐξαδέλφου μου εἰσορμήσαντος.

Αὐτή . . . . ἐφώναζε ἐννοῶν τὴν Καίτην, εἶνε θεότρελλη! Κατὰ τὸ κεφάλι ποῦ κρατεῖ δὲν θὰ ρθάσουν οὔτε ἑκατὸν λίρας γιὰ τὴν κηδεία. Ἀκοῦς ἐκεῖ κατάστασις! Μεγαλεῖον! Ἄδικα ἔξοδα! Ἄλλως τε εἰς τὸν μακαρίτην δὲν ἤρεσκον αὐταὶ αἱ ψευτοεπιδείξεις! . . .

—Πτωχὴ Καίτη! τῆς ἀπηγορεύετο νὰ καθορίσῃ καὶ τὰ τῆς κηδείας μου. ἔτι ὑπὸ τῶν συγγενῶν μου μὲ τοὺς ὁποίους ἐν ὅσῳ ἔζων οὐδεμίαν εἶχον σχέσιν. Τότε ἐνόησα τὸ βαρύ μου ἁμάρτημα, νὰ μὴ συνταξω διαθήκην. Θὰ ἀφώπλιζον ὅλα ἐκεῖνα τὰ τέρατα.

Τέλος μετὰ πολλὰς συνεννοήσεις καὶ ταλαντεύσεις ἀπεφάσισαν νὰ ἀναθέσωσι τὰ τῆς κηδείας εἰς τὸν Βόττην, ὡς οὐδέτερον ἔδαφος. ὅστις προσελθὼν ἐκ τῶν πρώτων, ἀγνοῶ πῶς εἰδοποιηθείς, εἶχεν τὴν καλωσύνην νὰ παραμυθῇ τὴν Καίτην μου.

Μετὰ μικρὸν ἤρχισεν ἡ παρέλασις τῶν νεκροπομπῶν, τῶν ἀνθοκόμων, τῶν ἁμαξηλατῶν καὶ πάντων τῶν εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις χρησίμων ἀλλ' ἀδιορθώτων ὑποκειμένων. Φωναί, διαμαρτυρίαι, ἐπικλήσεις καὶ βλασφημίαι ἀπετέλουν διαδοχικῶς ἄμπωτιν καὶ παλίρροιαν ἀπὸ τοῦ προαυλίου μέχρι τοῦ

νεκρικοῦ θαλάμου μου. Οἱ στέφανοι ἦσαν πολὺ ἀκριβοί, ἡ νεκροφόρος ἅμαξα ὅπως εὐδοκήσῃ νὰ κινήσῃ τοὺς ἀρθριτικοὺς τροχούς της ἔπρεπε νὰ τοὺς ἐπιχρυσώσουν· ὁ δὲ ἰδιοκτήτης της ὡς ἐλαφρυντικὴν περίπτωσιν τῆς ἀπληστίας του ἐπρόβαλλε τὴν διηνεκῶς ἔξω καταπίπτουσαν βροχήν.

Αἴφνης ἐπικρατεῖ σχετικὴ σιγὴ ἀφίνουσα δίοδον εἰς τοὺς καταφθάσαντας ἱερεῖς, οἵτινες τινάζοντες τὰ κατάβρεχα ῥάσσα των ἐψιθύριζον μετὰ χόλου.

—Ἡμέρα ποῦ βρῆκε ὁ εὐλογημένος νὰ ἀποθάνῃ! . . . ὡσεὶ ἐξηρτᾶτο ἐξ ἐμοῦ ἡ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν μετάστασίς μου καὶ ὡς νὰ μὴ ἐπληρώνοντο διὰ τὴν ἐνόχλησιν, ἣν ἄκων τοῖς προὐξένησα. Τὴν ἀπαρέσκειαν αὐτὴν τῶν ἱερέων ἐφαίνοντο ἐπιδοκιμάζοντες καὶ οἱ προσερχόμενοι προσκεκλημένοι ἐπὶ τῆς ὄψεως τῶν ὁποίων ἀπετυποῦτο σχεδὸν ἀγανάκτησις διὰ τὴν ἀπρόοπτον ταύτην πρόσκλησιν.

Τέλος ὑπὸ τὰς ὑπνωτικὰς ψαλμῳδίας ἱερέων καὶ ψαλτῶν, ὑπὸ τοὺς κοπετοὺς τῆς Καίτης, τὰς μεμψιμοιρίας τῶν κατὰ συνθήκην προπομπέων μου καὶ τὴν συνεχῶς καταπίπτουσαν βροχὴν ἡ νεκροφόρος ἐχώρει βραδέως πρὸς τὸν ναόν, ἐνῷ ἐγώ, δηλ. ἡ ψυχή μου, ἱπτάμην ὑπεράνω τῆς πομπῆς ἀσχολούμενος εἰς ψυχολογικὰς παρατηρήσεις, λίαν δυσχερεῖς ὄντως ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, καθόσον οἱ ρυθμικῶς κινούμενοι θόλοι τῶν ἀνοικτῶν ἀλεξιβρόχων δὲν μοὶ ἐπέτρεπον νὰ παρατηρήσω ὡς ἔδει τὰ μορφάζοντα πρόσωπα τῶν συνοδῶν μου. Ἠδυνάμην ὅμως νὰ μαντεύσω τὰς διαθέσεις των ἐκ τῶν ἐκφευγόντων ψιθυρισμῶν των, οἵτινες συνδυαζόμενοι ἠδύναντο νὰ ἀποτελέσωσιν ὁλόκληρον τόμον Φιλιππικῶν κατά ἀθώου νεκροῦ τολμήσαντος νὰ ἀποθάνῃ χωρὶς νὰ συμβουλευθῇ πρότερον τὰς μετεωρολογικὰς προγνωστικὰς δέλτους τοῦ Καζαμία.

Τινὲς αὐτῶν μάλιστα, μὴ περιοριζόμενοι εἰς μόνην τοῦ ἁμαρτήματός μου τούτου τὴν ἐπίκρισιν, ἐσχολίαζον καὶ τὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ μου βίου διαβλέποντες ἐν τῷ αἰφνιδίῳ θανάτῳ μου σφοδράν τινα συζυγικὴν σκηνὴν ἧς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἀποτόμως διακοπὴ τῆς ζωῆς μου. Ἄλλοι ἐφαντάζοντο ἄλλας

ἀφορμὰς καὶ ἡ νυσταλέα τῶν ἱερέων ψαλμῳδία ἐπνίγετο ὑπὸ ψίθυρον ἀόριστον, ἄχρουν, νυσταλέον καὶ αὐτὸν μόλις ἀκουόμενον, ἀλλὰ καὶ μὴ ἐπιτρέποντα νὰ ἀκούηται ἄλλο τι ὑπὸ τῆς ζώσης ἀκοῆς· ἡ ψυχική μου ὅμως ἀκοὴ ἦτο τόσον ὀξεῖα, ὥστε συνέλεγε πάντα ἦχον κατὰ μέρος ἐναποταμιεύουσα πάντας συγχρόνως ἐντὸς τῆς διαυγοῦς μου συνειδήσεως.

Τέλος ἡ πομπὴ ἔφθασε πρὸ τοῦ ναοῦ ἐλαττωθεῖσα ὅμως κατὰ τὰ τρία τέταρτα καθότι οἱ πλείονες τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν εἶχον φροντίσῃ ἐν τῷ μεταξὺ νὰ ἀπαλλαγῶσιν εὐσχήμως τοῦ ὀχληροῦ τούτου καθήκοντος· μετὰ τὴν ἐντὸς δὲ τῆς ἐκκλησίας διαδικασίαν ἐλάβομεν τὴν πρὸς τὸ κοιμητήριον ἄγουσαν· ἐλάχιστοι τὴν φορὰν αὐτήν, ἤτοι οἱ στενοὶ συγγενεῖς οἵτινες ὡς τοιοῦτοι ἦσαν ὑπερβολικοὶ καὶ τοὺς περισσοτέρους τῶν ὁποίων οὐδὲ κατ' ὄψιν ἐγνώριζον, γνωστοί τινες. ὧν ἡ κατοικία ἔκειτο παρὰ τὴν ἄγουσαν εἰς τὸ κοιμητήριον, διὰ λόγους εὐνοήτους καὶ μεταξὺ τούτων ὁ στενός μου φίλος Βότας. Καθ' ὁδὸν οὐδὲν τὸ ἄξιον λόγου. Οἱ συνοδοί μου ἐντὸς τῶν κεκλεισμένων ἁμαξῶν, ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς, δὲν ἦσαν πλέον ὑποχρεωμένοι νὰ ὑποκύπτωσιν εἰς τὸ ἐκ τῶν συγγενικῶν ἢ φιλικῶν δεσμῶν ἐπιβαλλόμενον αὐτοῖς καθῆκον καὶ ἀπηλλαγμένοι ἐντελῶς τῆς ὑποκριτικῆς ἐπὶ τὸ πένθιμον διασκευῆς τοῦ ὕφους των, ἔλαβον τὴν φυσικήν των ὑπόστασιν καὶ ἐτράπησαν ἐπὶ τὰς συνήθεις βιωτικὰς διαλέξεις των. Θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι μετέβαινον εἰς ἐξοχικήν τινα διασκέδασιν ἢ μᾶλλον ὅτι ἐ π έ σ τ ρ ε φ ο ν καθότι κατὰ διάφορα διαστήματα πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κατήρχοντο ἐκ τῶν ἁμαξῶν καὶ μετέβαινον εἰς τὰ ἴδια, οὕτως ὥστε ἐν τῷ νεκροταφείῳ ἔφθασαν οἱ στενώτεροί μου μόνον συγγενεῖς καὶ ὁ στενός μου φίλος Βότας, ὅστις μόλις ἐναπετέθη ἡ σωρός μου ἐντὸς τῆς ὑπ' ἐνοίκιον κατοικίας μου—τὴν ὁποίαν ὅλως ἐσφαλμένως ἀποκαλοῦσιν αἰώνιον, ἀφοῦ μετὰ τὴν τριετῆ προπληρωτέαν διαμονὴν τοῦ νεκροῦ ἐνεργεῖται κατ' αὐτοῦ ἐπισήμως ἔ ξ ω σ ι ς—ἀνέπτυξε φύλλον χάρτου καὶ ἤρχισεν ἀπαγγέλλων μεγαλοφώνως τὸν ἐπιτάφιόν μου, ἐμμέτρως βεβαίως διά τε τὸ ἐπίκαιρον καὶ ὡς ἐκ τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ ἰδιότητος. Ἂν καὶ ἡ στιγμὴ αὐτὴ

εἶνε σοβαροτάτη δι' ἕνα νεκρὸν καθόσον τὸ πτύον τοῦ νεκροθάπτου χωρίζει διὰ παντὸς τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ ἐπιγείου περιβλήματός της καὶ συνεπῶς αὕτη δὲν ἔχει καιρὸν νὰ ἀκούσῃ ἀνοησίας, ἐν τούτοις μεθ' ὅλην τὴν κατατρύχουσάν με λύπην ἤκουσα μετὰ προσοχῆς τὸν ἐπιτάφιον τοῦ φίλου μου καὶ δύναμαι νὰ μεταδώσω αὐτὸν ἐπὶ λέξει, ἔχοντα ἀκριβῶς οὕτω :

Μαῦρο κοράκι ἀγάπησε χιονάτο περιστέρι,
Πεντάμορφο κι' ἀτίμητο στὰ νειάτα καὶ στὴ χάρι·
Καὶ θέλησε τ' ὁλόξανθο τῆς νειότης καλοκαῖρι
Σ' τὸν μαῦρο τὸ χειμῶνά του γιὰ συντροφιὰ νὰ πάρῃ!...

—

Θέλησε ταῖρ' ἀταίριαστο, πρωτάκουστο νὰ γείνῃ!
Τὰ χρόνια του λησμόνησε καὶ τὴ καταγωγή του!...
Τὴν φλόγα τῆς ἀγάπης του σκέψι, κάμμιὰ δὲν σβύνει
Καὶ μέρα νύχτα δούλευεν ἀγιάτρευτη ἡ πληγή του!

—

Τίποτε δὲν ἀρνήστηκε 's τὸ πλάνο περιστέρι!
Τὰ σύννεφά του 'ξέχασεν ὁλότελα 's τὰ λήθεια,
Καὶ τὴν ζωή τὴν πρώτη του γιὰ νὰ τὸ κάμῃ ταῖρι
Καὶ λίγη ναῦρῃ ἀναλαμπὴ 's τὰ γέρικά του στήθεια!..

—

Ἐκέρδησ' ἡ ἀγάπη του 's τὸ τέλος ἡ μεγάλη!
Κι' ἀγαπημένα σμίξανε τἀταίριαστα πουλιά.
Ὁ χάρος ὅμως ζήλεψε καὶ στὴ ψυχρή του ἀγκάλη
Πῆρε τὸ ἕνα κι' ὀρφανὴ ἀφῆκε τὴ φωλιά.

—

Δὲν κλαίγω τὸ κοράκι' ἐγὼ 'ποῦ ξένοιαστο πηγαίνει!
Μόν' κλαίγω τὸ πεντάμορφο περιστεράκι 'κεῖνο...
Ποῦ τὴ χιονάτη νειότη του 's τὰ μαῦρα βουτημένη,
Θενἄχῃ. Ναί! γι' αὐτὸ τὸ πειὸ θερμό μου δάκρυ χύνω!....

Μετὰ τὸν σύντομον εὐτυχῶς αὐτὸν ἐπιτάφιον, ὅστις ἦτο Φιλιππικὸς δι' ἐμέ, παραβαλλόμενον πρὸς ἁρπακτικὸν ὄρνεον καὶ κρονόληρον, ἐγκώμιον δὲ διὰ τὴν Καίτην μου, τὸ ἀναξιοπαθοῦν αὐτὸ χ ι ο ν ά τ ο π ε ρ ι σ τ ε ρ ά κ ι ὁ νεκροθάπτης ἔθηκεν ἐπ' ἐμοῦ ἀτάραχος τὴν πλάκα τῆς σιγῆς, πάντες ἀνεχώρησαν καὶ ἡ ψυχή μου, πτερυγίζουσα πέριξ τῶν κυπαρίσσων ὤκτειρε τὴν ματαιότητα τῶν ἐπιγείων καὶ τὴν ὑποκρισίαν τῶν θνητῶν.

Ἡ νύξ, ἡ χειμερινὴ νὺξ ἐπῆλθε γοργὴ καὶ παγετώδης ἐν τῷ σιγηλῷ τῶν κυπαρίσσων ἄλσει· εἰς τὴν βροχὴν τῆς ἡμέρας ἐπηκολούθησεν ἡ λαμπροτέρα τοῦ νυκτερινοῦ στερεώματος αἰθρία, πρὸ τῆς μαγευτικῆς δὲ τῶν ἀστέρων λάμψεως ἔβλεπεν ἡ ψυχή μου διὰ μέσου τῶν φυλλωμάτων τοὺς νεκρικοὺς φανοὺς ὡς ὠχρὰς πυγολαμπίδας.

Πλῆξις, ἀπόγνωσις καὶ φρίκη μὲ κατέλαβεν. Ὁ ἀπότομος ἀπὸ τῆς Καίτης μου χωρισμὸς εἶχε δηλητηριάσῃ τὴν ψυχήν μου, ἀκαταμάχητος νοσταλγία μὲ ἐπίεζε καὶ ἀπεφάσισα νὰ πετάξω πρὸς τὴν θερμὴν ἑστίαν μου. Ὅτε δὲ μὲ τὰς ἀοράτους μου πτέρυγας διέσχισα ἐν ριπῇ ὀρθαλμοῦ τὴν μέχρι τοῦ οἴκου μου ἀπόστασιν καὶ εἶδον τὴν πένθιμον ἐξωτερικήν του ὄψιν, μὲ τὰ κατάκλειστα παράθυρά του δὲν εἰξεύρω ποίου εἴδους τιναγμὸς ἐκλόνισε τὴν ψυχήν μου. Ἐν τούτοις εἰσῆλθον. Οἵα ἀντίθεσις! ἐν τῇ καταφώτῳ αἰθούσῃ μου καὶ πρὸ τῆς τραπέζης κεκυφὸς τὸ συγγενικόν μου ἐπιτελεῖον ἠσχολεῖτο εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ καταλόγου τῶν λαφύρων καὶ τοῦ καταμερισμοῦ αὐτῶν, παρὰ τὴν ἑστίαν δὲ περίλυπος ἡ Καίτη μου ἀπηξίου νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὰς βεβήλους ἀσχολίας των.

Καταβεβλημένη καὶ τὴν κεφαλὴν κύπτουσα ἐφαίνετο παραδιδομένη εἰς βαθὺν ρεμβασμὸν ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐζήτει μάτην νὰ τὴν ἀποσπάσῃ ὁ παρακαθήμενος αὐτῇ φίλος μου Βότας. Ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ τέρατος αὐτοῦ τοσοῦτον ἠγανάκτησεν ἡ ψυχή μου ὥστε δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀντιληφθῶ τί ἀκριβῶς τῇ ἔλεγε, μεθ' ὅλην τὴν ἔντασιν τῆς προσοχῆς μου· ἐκ τοῦ ὕφους του ὅμως ἐνόησα ὅτι αἱ παραμυθίαι του δὲν ἦσαν ἀμέτοχοι ἐρωτοτρόπων ἐκφράσεων καὶ ὑστεροβουλίας. Ὁ μεταξὺ τῶν χειρῶν του μάλιστα διὰ νευρικῶν σπασμῶν δινηνεκῶς περιελισσόμενος ἐκ χάρτου κυλινδρίσκος μὲ ἔπεισεν ὅτι καὶ τὸν ἐπιτάφιόν μου αὐτὸν εἶχεν ἤδη ἀναγνώσῃ εἰς τὴν Καίτην.

Ἡ ἀπασχόλησις δὲ τῶν λοιπῶν περὶ οὐσιωδέστερα ζητήματα καὶ αὐτὴ ἡ ὡς ἐκ τῆς ἀθυμίας ἀνοχὴ τῆς Καίτης μου ἐπὶ τοσοῦτον ἐνεθάρρυναν τὰς κακοβούλους προθέσεις του κατὰ μικρόν, ὥστε νὰ προβῇ εἰς λίαν χαρακτηριστικὰς ὡς φαίνεται ἐκ-

δηλώσεις τῆς συμπαθείας του· ὅτε χαίρουσα καὶ ἀγαλλομένη ἡ ψυχή μου εἶδε τὴν Καίτην ἀποσυρομένην ἀποτόμως μετὰ τῆς ἕδρας της καὶ λέγουσαν αὐτῷ ἀξιοπρεπέστατα.

—Κύριε! σᾶς παρακαλῶ! Δὲν θέλω παρηγορίας!...

Ὦ! τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἤνοιξαν πρὸ τῆς ψυχῆς μου οἱ οὐρανοὶ καὶ ἐπλημμύρησαν ἐκ τοῦ φωτός των ἡ ψυχή μου, ἔξαλλος δὲ ὥρμησα καὶ περιεπτύχθην διὰ τῶν ἀτμωδῶν πτερύγων μου τὴν ἀγαπητήν μου σύζυγον τόσον σφιγκτά, ὥστε ἠσθανόμην ὅτι ἐκ τοῦ ἐναγκαλισμοῦ της μετωχετεύετο ἐν ἐμοὶ ἡ θέρμη τῆς ζωῆς της, ὅτι ἀνελάμβανον σάρκα καὶ ὀστᾶ, ὅτι ἔζων, ὅτι ἔπασχον... ὅτε ἀφυπνίσθην!...

Ἄ! τί φρικῶδες ὄνειρον! οἷος ἀπαίσιος ἐφιάλτης! ἔζων! ἐκράτουν θερμὴν τὴν Καίτην εἰς τὰς ἀγκάλας μου! ὅλα πλάνη! ἦτο ὄνειρον!... ὦ εὐτυχία!...

Μετὰ τὸν κατευνασμὸν ὅμως τῆς νευρικῆς μου ἐξεγέρσεως, ὡς ἄνθρωπος πρακτικὸς ἐσκέφθην νὰ ἐπωφεληθῶ ἐκ τοῦ ἀπαισίου ἐκείνου ὀνείρου μου. Ἀπεφάσισα λοιπὸν δύο τινά: π ρ ῶ τ ο ν νὰ μὴ συνοδεύτω πλέον τὴν Καίτην μου ἔστω καὶ εἰς τὸν ὑπὲρ τοῦ Βρεφοκομείου χορόν· δ ε ύ τ ε ρ ο ν νὰ συντάξω τὴν διαθήκην μου. Καὶ τὰ δύο δὲ ταῦτα διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον....

Ὅτε ὅμως μετὰ πάροδον ἱκανοῦ χρόνου συνέπεσε νὰ διηγηθῶ εἰς τὴν Καίτην, ἐπικεκαλυμμένως κάπως—εἶνε ἀληθὲς—τὸ ὄνειρόν μου καὶ ὑπὸ τύπον ἀστεϊσμοῦ νὰ τῇ δηλώσω τὰς δύο ληφθείσας ἀποφάσεις μου ἐκείνη κρεμασθεῖσα ὡς παιδίον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μου ἀνεφώνησε.

—Νικό μου! εἶνε περιττόν! Εἰς τὸν χορὸν τοῦ ἑπομένου ἔτους δὲν θὰ εἶμαι εἰς θέσιν καὶ ἂν θέλῃς ἀκόμη νὰ μεταβῶ. ἢ μᾶλλον θὰ εἶμαι εἰς θέσιν... καὶ ἔγεινε καταπόρφυρος χωρὶς νὰ τελειώσῃ τὴν εὐχερῶς κατανοηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ διψαλέου πόθου μου φράσιν της. Ὅτε δὲ ὑπερήφανος ἐκ τῆς εὐτυχίας μου καὶ ὀλίγον παραπειστικῶς τὴν ἠρώτησα τί ἐννοεῖ;

—Ναί! μοὶ λέγει μὲ δάκρυα χαρᾶς! Καὶ διαθήκην εἶνε περιττὸν νὰ συντάξῃς! Θὰ ἔχῃς μετὰ ὀκτὼ μῆνας ἄμεσον κληρονόμον!...

Ἐν Σμύρνῃ.

ΣΜΩΛ ΚΙΠ

Η Α. Ε. Ο ΝΟΜΑΡΧΗΣ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΥΣ

ΑΜΠΕΤΙΝ ΠΑΣΣΑΣ

Ὁ ἐκ τῶν μᾶλλον πεφωτισμένων καὶ συνετῶν ἀνωτέρων λειτουργῶν τοῦ Ὑψηλοῦ Κράτους Ἀβεδὶν Πασσᾶς, ὑπὸ τὴν ἔμφρονα διοίκησιν τοῦ ὁποίου οἱ νησιωτικοὶ πληθυσμοὶ ἔχουσι τὸ εὐτύχημα νὰ διατελῶσι, κατάγεται ἐξ ἀρχαίας καὶ εὐγενοῦς Ἀλβανικῆς οἰκογενείας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀχμὲτ-Ζεΐν-Οὐλ-Ἀμπετὶν ἀνήκοντος, εἰς τὴν φυλὴν τῶν Τσάμιδων. Πρὸ ἑξήκοντα τεσσάρων περίπου ἐτῶν εἶχε κατέλθῃ ὁ πατὴρ του εἰς Πρέβεζαν γενόμενος ἀντικείμενον ἐξαιρετικῆς Αὐτοκρ. τιμῆς καὶ εὐμενείας, παραχωρηθεισῶν αὐτῷ δι' Ὑψηλοῦ Αὐτοκρ. διατάγματος εὐρυτάτων ἐπαύλεων μεθ' ἑνὸς μεγάρου, αἱ ὁποῖαι ἀνῆκον ἄλλοτε εἰς τὸν Τεπελενλῆ Ἀλῆ Πασσᾶν καὶ Μπεκὶρ Ἀγᾶν. Πλήρης τιμῶν ἀπέθανεν ἐν Ἰκονίῳ ταφεὶς ἐν τῷ τεμένει καὶ παρὰ τῷ τάφῳ Ἀλαεδίν.

Ὁ Νομάρχης Ἀρχιπελάγους ἐποιήσατο λαμπρὰς σπουδὰς καὶ νεαρὸς ἀκόμη κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τῆς Αὐτοκρ. Σωματοφυλακῆς. Εἰσαχθεὶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Αὐτοκρ. Κυβερνήσεως διωρίσθη τὸ πρῶτον βοηθὸς Διοικητὴς τῆς γενετείρας αὐτοῦ Πρεβέζης καὶ μετ' ὀλίγον τοιοῦτος ἐν Ἄρτῃ, ὁπόθεν τιμηθεὶς διὰ τοῦ πολιτικοῦ βαθμοῦ Βας τάξεως διωρίσθη ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Πολιτικοῦ Συμβουλίου Σμύρνης καὶ εἶτα Διοικητὴς Σοφίας ἐν Βουλγαρίᾳ. Ἐγκαίρως ἐκτιμηθείσης τῆς μεγάλης ἀξίας τοῦ Ἀμπετίν, μετετέθη Αὐτοκρ. Διατάγματι ὡς Αὐτοκρατορικὸς Ἐπίτροπος ἐν τῷ Χρηματιστηρίῳ πρωτευούσης προαγόμενος συγχρόνως εἰς Αης τάξεως ὑπάλληλον.

Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἐτιμήθη δι' ἐκτάκτου ἀποστολῆς εἰς Ἰωάννινα προεδρεύσας ἐπιτροπῆς ἐκ προκρίτων

Ἀλβανῶν καὶ ἀνετέθη αὐτῷ ἐπὶ βραχεῖ ἡ Διοίκησις Λαρίσσης, μεθ' ὃ κληθεὶς εἰς βασιλεύουσαν ἀπεστάλη πρὸς διακανόνισιν τῶν ἐν Κουρδιστὰν μεταρρυθμίσεων μεταβὰς πρὸς τοῦτο εἰς Μαμουρίε-οὐλ-Ἀζίζ καὶ Δερβεκίρ, ἐκπληρώσας τὴν δυσχερῆ ταύτην ἀποστολὴν μετ' ἐκτάκτου ἱκανότητος. Ἀκολούθως διωρίσθη ἔκτακτος ἀπεσταλμένος καὶ Γενικὸς Διοικητὴς Σεβαστείας μετατεθεὶς κατόπιν εἰς Θεσσαλονίκην ὁπόθεν ἐκλήθη εἰς τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν μετὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦ Βεζύρου. Ἐν τῷ ὑψηλῷ τούτῳ ἀξιώματι γενικῶς ἀνεγνωρίσθη ἡ διπλωματικὴ περίνοια τοῦ Ἐξοχ. Ἀβεδὶν Πασσᾶ. Ἀποχωρησάσης τῆς ὑπὸ τὸν μακαρίτην Καδρῆ Πασσᾶν Κυβερνήσεως, ἡ Α. Ἐξοχ. ὁ Ἀβεδὶν διωρίσθη Νομάρχης Ἀδάνων, εἶτα τὸ δεύτερον ἤδη εἰς Σεβαστείαν καὶ εἶτα εἰς Ἄγκυραν, ὁπόθεν ἐκλήθη ὡς Νομάρχης Ἀρχιπελάγους, ἐν ᾗ θέσει εὑρίσκεται ἀπὸ ἑνδεκαετίας.

Ἡ Α. Ἐξοχ. ὁ Ἀβεδὶν Πασᾶς εἶνε βαθὺς γνώστης τῆς Ἀραβικῆς, Περσικῆς, Τουρκικῆς, Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς, πάσας δὲ τὰς γλώσσας ταύτας ὁμιλεῖ καὶ γράφει ἀπταίστως. Πλὴν τῶν τουρκιστὶ συγγραφέντων ἔργων Αὐτοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνεται μετάφρασις μετὰ σχολίων τοῦ Περσικοῦ Ἀριστουργήματος "Μενσνεβιῖ-Σερίφ„ καὶ τὰ πρωτότυπα αὐτοῦ ἔργα "Σααδεδὶ Δουνιᾶ„ "Μουδοφαᾶ„ καὶ ἄλλα πολλὰ φιλολογικῆς ἀξίας ὡς ἐπίσης καὶ ἐμβριθὲς περὶ διαφόρων οἰκονομολογικῶν ζητημάτων καὶ ἰδίᾳ περὶ ἐκδόσεως δανείου καὶ χρηματικῶν πράξεων μελέτη ἐκδοθεῖσα ἐγκρίσει τοῦ οἰκείου Ὑπουργείου, συνέθεσεν ἑλληνιστὶ σειρὰν ποιημάτων δημοσιευθέντων εἰς τὴν ἐν Κων)πόλει ἐκδιδομένην ἄλλοτε ἐφημερίδα "Νεολόγον„ καὶ προκαλεσάντων εὐφημοτάτας κρίσεις τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου. Τὰ ποιήματα ταῦτα ἐξεδόθησαν ἐν ἰδιαιτέρῳ τομιδίῳ ἐξ οὗ εὐμενῶς ἡ Α. Ἐξοχότης παρεχώρησεν εἰς τὸ παρὸν Ἡμερολόγιον τὸ κάτωθεν δημοσιευόμενον, εἰς ὃ δαψιλῶς διαχέεται ἡ χάρις καὶ ἡ ἁρμονία τοῦ στίχου.

Ἡ Α. Ἐξοχότης ὁ Ἀβεδὶν Πασᾶς εἶνε τετιμημένος διὰ τῶν μεγάλων ταινιῶν τοῦ Ὀσμανιὲ καὶ Μετζηδιέ, τοῦ Ὀσμονιὲ ἀδαμαντοκολλήτου, τοῦ ἀνωτέρου Ἱσπανικοῦ παρασήμου Καρόλου τοῦ Γ΄. τοῦ Αὐστριακοῦ *Couronne de fer* ά. τάξεως, τῆς μεγάλης Γαλλικῆς ταινίας τοῦ Λεγεῶνος τῆς τιμῆς, τῆς μεγάλης Περσικῆς ταινίας, τῆς μεγάλης ταινίας τῆς Δανιμαρκίας,

τοῦ Ἑλληνικοῦ Μεγαλοσταύρου καὶ τῆς Δάφνης τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας.

Ὁ Ἐξοχώτατος Ἀβεδὶν Πασᾶς, διακρινόμενος ἐπὶ σπανίᾳ συνέσει, δραστηριότητι καὶ ἐκτάκτῳ διοικητικῇ ἱκανότητι, συνενῶν δὲ ἐν τῇ ἄκρᾳ Αὐτοῦ εὐγενείᾳ, ἀβρότητι καὶ εὐπροσηγορίᾳ ἀκραιφνῆ αἰσθήματα δικαιοσύνης, φιλανθρωπίας καὶ εὐποιΐας, τυγχάνει τέλειος τύπος ὑπαλλήλου καὶ ἀτόμου. Ὁ βίος καὶ ἡ μέχρι τοῦδε δρᾶσις Αὐτοῦ, ὡς ἀνωτέρου λειτουργοῦ τῆς Ὀθ. Αὐτοκρατορίας, σημειοῦται διὰ τῆς εὐτυχοῦς ἐπιτελέσεως πλείστων κοινωφελῶν καὶ δημοσίων ἔργων, ἐν ἅπασι τοῖς διαφόροις νομοῖς οὗς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν μετὰ δεξιότητος καὶ ἀγαθῆς ὑπὲρ πάντων τῶν ὑπηκόων, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκεύματος, μερίμνης διῴκησεν, ἐπισπασάμενος οὕτως ἀμέριστον μὲν τὴν ἐκτίμησιν καὶ εὐαρέσκειαν τῆς Αὐτοκρ. Κυβερνήσεως και τοῦ Σεπτοῦ Αὐτοῦ Κυρίου, πλείστους δὲ τίτλους εὐγνωμοσύνης κτησάμενος ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην διοίκησιν Αὐτοῦ διατελεσάντων καὶ διατελούντων ἤδη πιστῶν ὑπηκόων τοῦ Τρισεβάστου ἡμῶν Ἄνακτος.

Ὕστατος πόθος

Ὅταν τὴν ὕστερη στιγμὴ
τὰ μάτια μου θὰ κλείσω
Ἤθελα τὴν εἰκόνα σου
νὰ βάλουνε μαζί μου
Κι' ἔτσι νεκρὸς τέτοια χαρὰ
μεγάλη ν' ἀποκτήσω
Ἀφ' οὗ δὲν τὴν ἀπόκτησα
ὁ δόλιος στὴ ζωή μου.

Κάϊρον

Ι. Δ.

Η Α. ΥΨ. Ο ΝΟΜΑΡΧΗΣ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΥΣ
ΑΜΠΕΝΤΙΝ ΠΑΣΑΣ

Η ΝΗΣΟΣ ΜΕΓΙΣΤΗ
ΚΑΙ Ο ΜΕΓΑΣ ΑΥΤΗΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ

ΛΟΥΚΑΣ ΣΑΝΤΡΑΠΕΣ

Εἰς τὸν παραπλέοντα τὸ Λύκειον πέλαγος βραχώδης, ἄδενδρος καὶ ξηρὰ προβάλλει ἡ τελευταία τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους Μεγίστη*, ἡ τανῦν καλουμένη Καστελλόριζον. Ὑπομονὴ ἐν τούτοις ἀδάμαστος καὶ ἀδιάσειστος πρὸς τὸν ξηρὸν ἐκεῖνον βράχον ἀγάπη κρατεῖ ἐπὶ τῆς νήσου δέκα χιλιάδας ὁμογενεῖς, ἀποτελοῦντας ἀκμάζουσαν καὶ καλῶς συγκεκροτημένην κοινότητα μὲ καλλιμαρμάρους ἐκκλησιαστικοὺς ναοὺς μὲ πλήρη σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, μὲ κοινωνίαν μεμορφωμένην, μὲ κόσμον ἐμπορικώτατον, μὲ ἀκαταπονήτους τῆς θαλάσσης ἐργάτας, δυναμένους νὰ καυχηθοῦν ὅτι ἐνίκησαν τὸ ὑγρὸν στοιχεῖον καὶ μὲ μόνον τὸ ἱστίον τὸ ἐδάμασαν καὶ τὸ μετέτρεψαν εἰς μέσον πλουτισμοῦ εἰς δόξαν τῆς περὶ τὰ ναυτικὰ ἰδιοφυΐας τῆς φυλῆς των. Ὁ βαθὺς καὶ εὐρύχωρος τῆς νήσου λιμὴν καθ' ὡρισμένην τοῦ ἔτους ὥραν μετατρέπεται εἰς ναύσταθμον περιπτυσσόμενος μετὰ στοργῆς τὰ παμμεγέθη ἱστιοφόρα, τὰ ἀναπαυόμενα ἐκ τοῦ πλέον ἢ ἅπαξ ἐπαναλαμβανομένου πλοῦ αὐτῶν μέχρις Αἰγύπτου, ἔνθα μεταφέρουσι ξυλείαν καὶ πολλὰ ἄλλα προϊόντα τῆς ἀντικρὺ Μικρασίας καὶ διαρκοῦντος τοῦ ὁποίου ὁ

* Τὸ ὄνομα τῆς νήσου προῆλθε κατά τινας ἐκ τοῦ ὅτι ἔχει τὰς μείζονας διαστάσεις ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς πέριξ νησίδας, κατ' ἄλλους δὲ ἐκ τοῦ ὅτι εἰς προγενεστέρους καιροὺς ἐχρησίμευεν ὡς καταφύγιον τῶν φυγάδων Μεγιστάνων. Ἀλλ' ὁ ἐκ Μεγίστης λόγιος κ. Ἀχ. Σ. Διαμαντάρας, ὁ μετ' ἐμβριθείας ἐγκύπτων εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀφορώντων τὴν πατρίδα του στηρίζων τὰς κρίσεις του ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν μαρτυριῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Κορνηλίου φρονεῖ καὶ δικαίως ὅτι τὸ ὄνομα τῆς νήσου προῆλθε ἐκ τοῦ πρώτου συνοικιστοῦ αὐτῆς Μεγιστέως τοῦ Ροδίου. Ἡ σημερινὴ τῆς νήσου ὀνομασία προῆλθεν ἐκ τοῦ ἐρυθρωποῦ χρώματος τῶν πετρωμάτων αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ νησιωτικοῦ Κράτους τῶν Ἱπποτῶν (Castello Rosso),

ἱδρῶ τοῦ ναύτου ἀποκρυσταλλοῦται εἰς λάμποντα χρυσόν, ὃν ἄφθονον εἰσκομίζουσι καὶ σκορπίζουν εἰς τὴν πατρίδα, δι' αὐτοῦ ζῶσαν καὶ τρεφομένην, καθόσον οὐδὲ σπιθαμὴ γῆς ὑπάρχει ἐν αὐτῇ καλλιεργήσιμος.

*
* *

Πρὸς ἵδρυσιν καὶ κανονικὴν τῶν Σχολῶν τῆς νήσου λειτουργίαν καὶ πρὸς πλήρωσιν τῶν πολλαπλῶν τῆς Κοινότητος ἀναγκῶν μὴ ἐπαρκούντων τῶν πόρων τῆς κοινότητος ἑκάστοτε γενναίως συνεισφέρουσι πολλὰ τῶν εὐπόρων τέκνων αὐτῆς ἐν ἀμίλλῃ εὐγενεῖ καὶ ζήλῳ πατριωτικῷ.

Ἀλλ' ἐκεῖνος ὅστις ἰδίᾳ τὴν θερμὴν συμπάθειαν καὶ ἀγάπην τῶν Καστελλοριζίων ἔχει ἤδη προκαλέσῃ, οὗτινος τὸ ὄνομα μετὰ δικαίας ὑπερηφανίας ἀναφέρουσιν οἵ τε ἐν τῇ νήσῳ ζῶντες καὶ οἱ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἐγκατεστημένοι Καστελλορίζιοι, εἶνε ὁ Σαντραπὲς Λουκᾶς, ὅστις διὰ τῆς ἱδρύσεως ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ τοῦ καλλιμαρμάρου κτιρίου τῆς Σαντραπείας Σχολῆς, δι' ἣν ἐδαπάνησε περὶ τὰς 50,000 φράγκων, ἀπέκτησε ἀδιαφιλονεικήτως τίτλον ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν συμπολιτῶν του. Ἐγεννήθη* ἐν Μεγίστῃ τῷ 1852, δεκαπενταετὴς δὲ τὴν ἡλικίαν, μόλις μαθὼν τὰ πρῶτα εἰς τὴν σχολὴν τῆς πατρίδος του γράμματα, κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, ἔνθα πληθὺς συμπολιτῶν του

* Τὰς σχετικὰς βιογραφικὰς σημειώσεις καὶ λοιπὰς πληροφορίας περὶ τῆς ὁράσεως τοῦ μεγάλου Εὐεργέτου Μεγίστης Λουκᾶ Σαντραπὲ εὑρεστήθη νὰ ἀποστείλῃ ἡμῖν ὁ ἐν Καΐρῳ ἐγκατεστημένος συμπολίτης αὐτοῦ Ἰ. Διαμαντῆς, ἡμέτερος κάλλιστος φίλος καὶ συνεργάτης τοῦ Ἡμερολογίου, ἐκ τῶν θερμῶν δὲ ὑπερμάχων πάσης πρὸς πρόοδον τεινούσης ἰδέας.

ἀγωνίζονται τελεσφόρως τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου. Ἡ φυσική του εὐφυΐα, τὸ θάρρος καὶ τὸ ἐπιχειρηματικόν του πνεῦμα ἦσαν τὰ πρῶτα αὐτοῦ Κεφάλαια, ἡ δὲ φιλοπονία καὶ τὸ φίλεργον τοῦ ἀνδρὸς δὲν ἐβράδυνε νὰ προκαλέσῃ τὴν προσοχὴν τῆς Αἰγυπτιακῆς Κυβερνήσεως, παρ' ἧ καὶ κατέλαβε θέσιν ἐργολήπτου. Τὸν ἐξ ἐντίμου ἐργασίας συγκομιζόμενον πλοῦτον προώριζε πάντοτε διὰ τὴν φίλην πατρίδα, πρὸς τὴν ὁποίαν τρέφει ἰδιάζουσαν στοργήν. Εἰς τὰς ἀγαθὰς αὐτοῦ ἐνεργείας καὶ τὴν ἀναμφισβήτητον αὐτοῦ ἐπιρροὴν μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν του ὀφείλεται ἡ ἵδρυσις τῆς ἐν Καΐρῳ Καστελλοριζιακῆς ἀδελφότητος ἡ «Ἐλπίς», ἧς τυγχάνει καὶ πρόεδρος, θαυμασίως ὑπεκκαίων εἰς τὸν κύκλον τῶν συμπολιτῶν του τὸν ζῆλον πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἀξιολόγου αὐτοῦ σωματείου, ὅπερ σκοπεῖ τὴν βοήθειαν τῶν ἀπόρων Καστελλοριζίων καὶ τὴν ἀρωγὴν εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ τῆς πατρίδος αὐτῶν ἱδρύματα. Διὰ τῆς ἱδρύσεως δὲ τοῦ ὑψηρεφοῦς κτιρίου τῆς Ἀστικῆς Σαντραπείας Σχολῆς διέλαμψεν ὅλη αὐτοῦ ἡ φιλογένεια καὶ ἐξεπληρώθη ἓν εὐγενὲς ὄνειρον τοῦ τετιμημένου ἀνδρός. Συνδέσας τὸν βίον αὐτοῦ μετὰ τῆς σεμνῆς καὶ ἐναρέτου κόρης Ἀναστασίας ἐλκυούσης ἐκ τῆς τὰ πρῶτα ἐν Μεγίστῃ φερούσης οἰκογενείας Νικολάου δὲν ἀπέκτησε τέκνα, ἀλλ' ἀμφότεροι οἱ σύζυγοι σεμνυνόμενοι ἀναφέρουσιν ὅτι κέκτηνται ἤδη θυγατέρα τὴν Σχολὴν τῆς Πατρίδος των, τῆς ὁποίας, ὡς συχνὰ λέγουσιν, ἑτοιμάζουσιν ἤδη μετὰ σπουδῆς τὴν προῖκα, τὸ ἀναγκαιοῦν δηλονότι ποσὸν πρὸς συντήρησιν τοῦ προσωπικοῦ αὐτῆς. Ὁ βίος τοῦ ἀξιοτίμου τούτου ὁμογενοῦς, δικαίως ἐσχάτως τιμηθέντος διὰ τῆς ἀπονομῆς τοῦ Ἀργυροῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, διέρχεται ἐν συνεχεῖ εὐποιΐᾳ, πολλοὺς δὲ συμπολίτας του θερμῶς ὑποστηρίζει καὶ ἀποκαθιστᾷ εἰς ἐργασίας, ἀποβαίνων οὕτω χρησιμώτατος ἐκτῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ σχέσεων. Πεπείσμεθα ὅτι πάντες ἄσμενοι θὰ συναντήσωσιν ἐνταῦθα τὴν συμπαθῆ τοῦ γενναιόφρονος ἀνδρὸς φυσιογνωμίαν, ἧς τὴν εἰκόνα παραθέτομεν ἐξ ἐπιβαλλομένου σεβασμοῦ πρὸς αὐτόν, οὕτωσι ὁμογενῆ κοινότητα εὐεργετήσαντα καὶ δι' ὃν πλείστας χρηστὰς διὰ τὸ μέλλον τρέφει ἐλπίδας ἡ ἰδιαιτέρα αὐτοῦ πατρίς.

ΘΡ. Μ. Μ.

ΜΠΕΤΤΙΝΑ ΜΠΡΕΝΤΑΝΟ

(Εἷς Πλατωνικὸς ἔρως τοῦ Goëthe)

Στενῶς συνδεδεμένον πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου τῆς Γερμανίας ποιητοῦ φέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὸ ὄνομα τῆς νεαρᾶς κόρης Μπεττίνας Μπρεντάνο. Δεσμὸς ἰδεώδης καὶ εἰλικρινὴς συνήνου τὰς δύο ταύτας εὐγενεῖς ὑπάρξεις, ὅστις ὑπεγείρων ἀνεπιφυλάκτως καὶ ἀφελῶς πολλὰς τοῦ βίου τοῦ ποιητοῦ πτυχὰς ἀποκαλύπτει ἡμῖν ἐκφάνσεις τῆς φύσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, αἵτινες ἄνευ τούτου ἤθελον παραμείνῃ διὰ παντὸς ἄγνωστοι.

Ἡ Μπεττίνα γεννηθεῖσα ἐκ πατρὸς Ἰταλοῦ καὶ μητρὸς Γερμανίδος, συζευχθέντων καὶ ἐγκατασταθέντων ἐν Φραγκφούρτῃ, ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν, ἧς ἅπαντα τὰ μέλη ἔφερον παραδόξως πως τὸν τύπον τοῦ ἰδιορρύθμου καὶ ἰδιοτρόπου, δι' ὅπερ καὶ συνείθιζον νὰ λέγωσι περὶ αὐτῶν ἐν Φραγκφούρτῃ ὅτι, ὅπου λήγει ἡ τρέλλα διὰ τοὺς λοιποὺς θνητούς, ἐκεῖθεν ἄρχεται διὰ τοὺς Μπρεντάνο. Ἀλλ' ἡ Μπεττίνα ἀντὶ νὰ ἐκλάβῃ τοῦτο ὡς ὕβριν ἢ κατηγορίαν, ἐπαναλαμβάνει τοὐναντίον συχνότατα ὅτι, ὅ,τι παρὰ τοῖς ἄλλοις καλεῖται παραλογισμός, ἀποτελεῖ δι' αὐτὴν γνῶσιν ἐσωτερικὴν λίαν καταληπτήν, ἣν ὅμως δὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ.

Καὶ ἀληθῶς ἕνεκα τοῦ τοιούτου χαρακτῆρος αὐτῆς καὶ ἡ Μπεττίνα ἦτο αὐτόχρημα γόησσα, δαίμων ἐν ταὐτῷ καὶ πειρασμός, ἐγκλείουσα ἐν ἑαυτῇ πᾶν ὅ,τι ἐν τῷ κόσμῳ ἠδύνατο μᾶλλον ν' ἀντίκειται πρὸς τὸ τυπικὸν πνεῦμα τοῦ ἰδιώτου ἀ-

στοῦ, καθ' οὗ εἶχε κηρύξει ἀμείλικτον πόλεμον. Ἡ φαντασία αὐτῆς διατηρήσασα τὸν χαρακτῆρα τῆς πατρικῆς καταγωγῆς ἦτο εὔχρους, εἰκονικὴ καὶ διαυγής· ἀλλὰ μὴ δυναμένη ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ὀνειροπόλου γερμανικῆς ἐξάρσεως ἐκτρέπεται πολλάκις εἰς παραλογισμοὺς καὶ χιμαίρας, δι' ὃ καὶ ἔλεγε πάντοτε: «Ὑπάρχει ἐν ἐμοὶ δαίμων τις ἀντιστρατευόμενος πρὸς πᾶν ὅ,τι τείνει πρὸς τὴν πραγματικότητα».

Ἡ ποίησις ἄρα ἀπετέλει δι' αὐτὴν τὸν φυσικὸν αὐτῆς κόσμον· καὶ ἠσθάνετο μὲν τὴν τέχνην καὶ φύσιν, ὡς γνησία Ἰταλίς, ἀλλὰ τὸ αἴσθημα τοῦτο, τὸ οὕτως ἀρχόμενον, κατέληγε πολλάκις εἰς ἀχλὺν καὶ ἀτμοὺς καὶ δὴ πρὶν ἡ διέλθῃ δι' ὅλων τῶν χρωμάτων τῆς ἴριδος. Ἀλλ' ἡ Μπεττίνα, εἰ καὶ ἦτο πεπροικισμένη διὰ τοιούτων σπανίων πλεονεκτημάτων, τὰ ὁποῖα καθίστων αὐτὴν ὕπαρξιν ὅλως ἐξαιρετικὴν καὶ θαυμασίαν, ἐστερεῖτο ἑνός, ὅπερ δὲν θὰ ἦτο ἴσως εὐσυνάρμοστον πρὸς τὰ λοιπὰ αὐτῆς προσόντα, ἐστερεῖτο τῆς εὐθυκρισίας. Ἄλλως τε αἱ προεκτεθεῖσαι τοῦ χαρακτῆρος ἀτέλειαι καθίστανται καταφανεῖς μόνον προϊούσης τῆς ἡλικίας· ἐν ἡλικίᾳ ὅμως δέκα ἐννέα ἐτῶν, ἀφ' ὅτου χρονολογεῖται ὁ σύνδεσμος αὐτῆς πρὸς τὸν Goëthe, ἀποτελοῦσιν αὗται μόνον ἓν ἔτι κέντρον θελκτικὸν δι' αὐτήν, μίαν ἔτι χάριν.

Ἐν τούτοις ἡ δαιμονία αὕτη γόησσα, ἡ κατὰ τὴν νεαρὰν αὐτῆς ἡλικίαν ἀληθὴς νενόμενος πειρασμός, συζευχθεῖσα βραδύτερον τὸν Achim d' Armin, ἕνα τῶν διακεκριμένων τῆς Γερμανίας ποιητῶν ἔζη ἐν Βερολίνῳ ὡς τύπος τρυφερᾶς καὶ ἀφωσιωμένης συζύγου. Βραδύτερον δὲ ὡς χήρα d' Armin περιστοιχίζεται ὑπὸ τῶν σπουδαιοτέρων τῆς ἐποχῆς της ἀνδρῶν ἀπολαύουσα τῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως, ἥτις σχετίζεται οὐ μόνον πρὸς τὰς ὑπερόχους τοῦ πνεύματος αὐτῆς ἰδιότητας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἐξόχους ἀρετὰς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ χαρακτῆρος. Ἡ Μπεττίνα ἐν ἔτει 1835, δύο δηλαδὴ ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Goëthe, δημοσιεύσασα τὴν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ποιητοῦ τούτου ἀλληλογραφίαν ἀποκαλύπτει ἀνενδοιάστως αὐτὴ ἑαυτὴν παρέχουσα οὕτως ἡμῖν τὸ δικαίωμα ὅπως ὁμιλήσωμεν περὶ αὐ-

τῆς ὅλως εὐτόλμως καὶ ἀνεπιφυλάκτως. Εὐνόητον ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι περιεργότατον, ἀφοῦ αὐτὴ ἡ συγγράψασα διὰ τῶν ἑξῆς προοιμιάζεται λόγων: «Ἡ βίβλος αὕτη προώρισται διὰ τοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους καὶ οὐχὶ διὰ τοὺς κακούς.»

Ἡ Μπεττίνα ἦγε τὸ δέκατον ἕνατον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς, ὅτε πρωΐαν τινὰ καθημένη ἐν τῷ ἡσύχῳ αὐτῆς καὶ ἀρωματώδει κήπῳ καὶ σκεπτομένη τὴν μόνωσιν αὐτῆς εἶδεν ἀπροσδοκήτως ἐμφανιζομένην ἐν τῷ πνεύματι αὐτῆς τὴν ἰδέαν τοῦ Goëthe. Δὲν εἶχεν ἴδῃ ἀκόμη τὸν ποιητὴν καὶ δὲν ἐγνώριζεν εἰσέτι αὐτὸν εἰμὴ ἐκ τῆς φήμης καὶ τῶν ἔργων του, ἴσως δὲ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν δυσφημήσεων, αἵτινες ἐξηκοντίζοντο κατ' αὐτοῦ ἀναφορικῶς πρὸς τὸν ψυχρὸν καὶ ἀδιάφορον αὐτοῦ χαρακτῆρα· ἀλλ' ἡ φαντασία της ἐξήφθη ἀκαριαίως καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς λατρείας αὐτῆς εἶχεν εὑρεθῇ. Οὕτω λοιπὸν ἤρξατο ἀπροσδοκήτως καὶ ἀκουσίως ἐρῶσα τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἔρωτος ἐκείνου τοῦ ἰδεώδους καὶ ἀγνοῦ, ὅστις ἦν μᾶλλον λατρεία μεταβάλλουσα τὴνΜπεττίναν εἰς ἱέρειαν πρὸ τῆς μεγάλης ἰδέας τοῦ λατρευομένου ὑπ' αὐτῆς θεοῦ, τοῦ Goëthe.

Ὁ Goëthe ἦτο τότε πεντήκοντα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν ζῶν ἀπὸ μακροῦ ἐν Βαϊμάρῃ, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Καρόλου Αὐγούστου, ἐντρυφῶν ἐν τῇ μετὰ τοσαύτης οἰκειότητος παρεχομένῃ αὐτῷ φιλίᾳ τοῦ πρίγκηπος, ἐν σπουδῇ ἀταράχῳ, ποικίλῃ, ἐν ἀδιακόπῳ καὶ εὐχερεῖ παραγωγικῇ τοῦ πνεύματος γονιμότητι, ἐν γένει ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς εὐτυχίας, τῆς μεγαλοφυίας καὶ τῆς δόξης του. Ἡ μήτηρ τοῦ Goëthe κατώκει πάντοτε ἐν Φραγκφούρτῃ· πρὸς ταύτην συνεδέθη ἡ Μπεττινα διὰ φιλίας περιβάλλουσα αὐτὴν διὰ τῆς θερμοτέρας στοργῆς τῆς καρδίας της καὶ οὕτως ἤρξατο ὀλίγον κατ' ὀλίγον μαντεύουσα καὶ σπουδάζουσα τὸν υἱὸν ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ἀξιολόγου ἐκείνης γυναικός, τῆς τόσον ἐπαξίας ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἐδώρησεν εἰς τὸν κόσμον.

Ἡ γραῖα αὕτη μήτηρ τοῦ Goëthe, γυνὴ ἔξοχος, εὐγενὴς καὶ σεβαστή, ἦν ἀνεξάντλητος εἰς ἰδέας ὑψηλάς, ἐνίοτε μεγαλαυχήσεις, καὶ διηγήσεις πλήρεις ἐνδιαφέροντος. Οὐδὲν ἠγάπα τόσον ἐν τῷ κόσμῳ, ὅσον τὸ νὰ ἀκούῃ νὰ ὁμιλῶσι περὶ τοῦ υἱοῦ

αὐτῆς. Ὅταν ὁμιλῶσιν αὐτῇ περὶ τοῦ υἱοῦ της, ἀνοίγει ὡς μικρὸν παιδίον τοὺς ὀφθαλμούς, οὓς προσηλοῖ ἐπὶ τοῦ ὁμιλοῦντος καὶ ἐν οἷς διαλάμπει ἡ γλυκυτέρα χαρὰ καὶ ἱκανοποίησις. Ἡ Μπεττίνα κατέστη συνεπῶς ἡ προσφιλὴς εὐνοουμένη τῆς σεβαστῆς γραίας καὶ ἡ οἰκειοτάτη τοῦ οἴκου αὐτῆς. Ἐκεῖ μεταβαίνουσα καθ' ἑκάστην καὶ λαμβάνουσα θέσιν ἐπὶ θρανιδίου παρὰ τοὺς πόδας τῆς γραίας ἤρχετο τῆς συνδιαλέξεως ἐν ᾗ καὶ πολλαὶ διέφευγον αὐτὴν ἀπερισκεψίαι, διαταράσσουσαι τῶν πέριξ τὴν σοβαρότητα, ἀλλ' ἐν τούτοις ὡμίλει ἐλευθέρως βεβαία οὖσα ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ἤθελε συγχωρηθῇ.

Ἡ ἀγαθὴ καὶ ἐνάρετος κυρία Goëthe ἐμφορουμένη ὑπὸ τῶν αὐστηροτέρων αἰσθημάτων τῆς θετικότητος καὶ ὀρθοφροσύνης παρέχει ἐν τούτοις ὅλως ἡσύχως καὶ ἀνυπόπτως τὴν ἐλευθερίαν ταύτην, ἀντιληφθεῖσα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτι τὸ αἴσθημα τοῦτο τῆς νεαρᾶς κόρης οὐδεμίαν θὰ εἶχε συνέπειαν, ὅτι ἡ φλὸξ αὕτη, τὸ πῦρ τοῦτο τοῦ πυροτεχνήματος οὐδένα ἠδύνατο νὰ καταφλέξῃ. καὶ ὅτι εἶνε ὄνειρον, τὸ ὁποῖον φιλαγάθως ἐνίοτε ἔσκωπτεν, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον καίτοι σκώπτουσα ἐπωφελεῖται, διότι δὲν ἀνατέλλει ἡμέρα, καθ' ἣν ἐν τῇ μονώσει αὐτῆς δὲν σκέπτεται καὶ δὲν ἐνοχλεῖ τὸν υἱόν της: «Καὶ αἱ σκέψεις μου αὗται, λέγει, εἶναι δι' ἐμὲ χρυσός». Ἀλλ' εἰς ποῖον νὰ ὁμιλήσῃ; ἐνώπιον τίνος νὰ μετρήσῃ τὸν χρυσόν της τοῦτον, ὅστις δὲν προωρίσθη διὰ τοὺς βεβήλους, ἐὰν μὴ ἐνώπιον τῆς Μπετίνας; Τούτου ἕνεκα ὅτε ἡ φιλοπαίγμων αὕτη ἀπουσιάζῃ διατρέχουσα τὰς ὄχθας τοῦ Ρήνου καὶ πλανωμένη περὶ ἕκαστον παλαιὸν Πύργον, περὶ ἕκαστον βράχον, ἡ ἀπουσία αὐτῆς ἀποβαίνει ἀφόρητος εἰς τὴν ἀγαπητὴν αὐτῆς γραῖαν φίλην. «Σπεῦσε νὰ ἔλθῃς παρ' ἐμοί, τῇ γράφει, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δὲν αἰσθάνομαι τὴν εὐεξίαν ἐκείνην τοῦ παρελθόντος. Ἐνίοτε σὲ ποθῶ μετὰ φόβου τινὸς καὶ μένω ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους σκεπτομένη τὸν Volfgaug, ὅτε ἦτο παιδίον καὶ ἐκυλίετο εἰς τοὺς πόδας μου· ἔπειτα τόσον ὡραία ἐγνώριζε νὰ παίζῃ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰακώβου καὶ νὰ τῷ διηγῆται ἱστορίας. Ἔχω ἀνάγκην ἀπόλυτόν τινος, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ δύναμαι νὰ εἴπω πάντα ταῦτα,

οὐδεὶς δὲ μὲ ἀκούει τόσον καλῶς, ὅσον σύ. Πόσον ἐπεθύμουν νὰ εὑρίσκησαι ἐδῶ πλησίον!»

Ἡ Μπεττίνα δὲν βραδύνει νὰ ἐπανέλθῃ παρὰ τῇ μητρὶ ἐκείνου, τὸν ὁποῖον σέβεται καὶ λατρεύει, καὶ οὕτω συνάπτονται αἱ ἀτελεύτητοι ἐκεῖναι συνομιλίαι περὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Goëthe, περὶ τῶν περιστάσεων τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, τῆς ἀπίου, ἣν εἶχε φυτεύσῃ ὁ πάππος εἰς ἀνάμνησιν τῆς ὡραίας ἐκείνης ἡμέρας, καὶ ἥτις τόσον πλουσίως ἀνεπτύχθη, τῆς πρασίνου ἕδρας, ἐφ' ἧς καθημένη ἡ μήτηρ διηγεῖτο αὐτῷ τὰς μακρὰς ἐκείνας ἱστορίας, αἵτινες τοσοῦτον ἐξέπληττον τὴν παιδικήν του φαντασίαν, τῶν προμηνυμάτων καὶ τῶν πρώτων δειγμάτων τῆς ἀφυπνιζομένης μεγαλοφυίας αὐτοῦ. Οὐδέποτε παρηκολούθησέ τις τὴν παιδικὴν ἡλικίαν θεοῦ τινος μετὰ μείζονος καὶ εὐλαβεστέρας ἐπιμελείας, οὐδὲ περισυνέλεξέ ποτε τὰ κατ' αὐτὴν μετὰ τοσαύτης λεπτολόγου λεπτομερείας.

Ὅτε ποτὲ διήρχετο διὰ τῆς ὁδοῦ, ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἥτις παρηκολούθει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ παραθύρου, παρατηρήσασα ὅτι ἐβάδιζε μετὰ πολλῆς μεγαλοπρεπείας ἐξέφρασεν εἰς αὐτὸν ἐπιστρέψαντα τὴν εὐχαριστησίν της προσθέτουσα ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τοῦ βαδίζειν εὐθυτενῶς διακρίνει αὐτὸν ἁπάντων τῶν ὁμηλίκων του. «Ἀπὸ τούτου ἐπιθυμῶ ν' ἀρχίσω, ἀπήντησεν ὁ παῖς, βραδύτερον θέλω διακριθῇ δι' ἄλλου τρόπου». «Καὶ τοῦτο ἐπηλήθευσε», προσέθετεν ἡ γραῖα.

Ἡ Μπετίνα γνωρίζει κατ' ἀκολουθίαν τὰ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τοῦ Goethe κάλλιον καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, εἰς ταύτην δὲ θέλει προστρέξῃ οὗτος βραδύτερον θέλων νὰ ἐπανεύρῃ αὐτά, ὅπως τὰ ἀναγράψῃ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ «Ἀ ν α μ ν ή σ ε σ ι», καὶ θὰ ἔχει δίκαιον αὕτη νὰ τῷ εἴπῃ: «Ὅσον ἀφορᾷ ἐμέ, τί εἶνε ἡ ζωή μου, ἐὰν μὴ βαθὺ κάτοπτρον τοῦ ἰδικοῦ σου βίου».

Ἡμέραν τινά, ὅτε ὁ Goethe ἦτο πλέον νεανίας, καὶ δὴ ὁ ὡραιότερος τῶν συνηλικιωτῶν του, μεγάλως ἀρεσκόμενος νὰ παγοδρομῇ, κατέπεισε τὴν μητέρα αὐτοῦ ὅπως μεταβῇ εἰς τὸν τόπον τῶν παγοδρομιῶν καὶ θεαθῇ καὶ θαυμάσῃ τὰς ἐπιτυχίας καὶ τοὺς ἄθλους αὐτοῦ. Ἐχρύσιζεν ὡραῖος χειμερινὸς ἥλιος.

Ἡ μήτηρ τοῦ Goethe ἀγαπῶσα τὴν μεγαλοπρεπῆ πολυτέλειαν περιεβλήθη κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην μηλωτὴν ποδήρη ἐπικεκαλυμμένην ὑπὸ βυσσίνου ὁλοσηρικοῦ μετὰ πολυτίμων ποπῶν καὶ ἐπέβη ὀχήματος μετά τινων φίλων της. «Φθάσαντες ἐπὶ τοῦ Μοίνου διηγεῖται αὕτη, εὕρομεν ἐκεῖ τὸν υἱόν μου παγοδρομοῦντα· διὰ μέσου τοῦ πλήθους τῶν παγοδρομούντων ἐκεῖνος ἴπτατο ὡς βέλος. Αἱ παρειαί του ἦσαν καταπόρφυροι ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ καὶ διαπεραστικοῦ ἀνέμου, ἡ δὲ παιπάλη εἶχε καταπέσῃ ἀπὸ τῆς ὡραίας καστανόχρου κόμης αὐτοῦ. Παρατηρήσας τὴν βυσσίνην μηλωτήν μου πλησιάζει τὴν ἅμαξαν καὶ μ' ἀτενίζει μειδιῶν ἐπιχαρίτως. Τί θέλεις λοιπόν; τὸν ἠρώτησα: «Μῆτερ σὺ δὲν κρυώνεις ἐντὸς τῆς ἁμάξης, δός μοι τὸν ἐπενδύτην σου». Ἀλλὰ δὲν σκέπτεσαι βεβαίως νὰ τὸν φορέσῃς. «Βεβαίως θὰ τὸν φορέσω». Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποβαλοῦσα τὴν μηλωτήν μου τὴν παραχωρῶ αὐτῷ, ἣν οὗτος περιβληθεὶς καὶ ρίψας τὸ κράσπεδον ἐπὶ τοῦ βραχίονος ὁρμᾷ ἐπὶ τοῦ πάγου, ὡς τις υἱὸς θεοῦ. Ἄ! Μπεττίνα, ἐὰν τὸν ἔβλεπες κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην! Οὐδὲν ὑπῆρχεν αὐτοῦ ὡραιότερον! Ἐχειροκρότουν ἐκ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐτυχίας. Ἡ εἰκών του ἐκείνη, ἐξερχομένου διὰ τῆς μιᾶς τῆς γεφύρας ἀψίδος καὶ εἰσερχομένου διὰ τῆς ἑτέρας θὰ παραμείνῃ ζωηρὰ ἐν τῇ μνήμῃ μου καθ' ὅλην τὴν ζωήν μου». Ἐν τῇ ἁπλῇ ταύτῃ διηγήσει τῆς μητρὸς δὲν ἀκούει τις πλέον ὁμιλοῦσαν τὴν σύζυγον ἁπλοῦ ἀστοῦ τῆς Φραγκφούρτης, ἀλλὰ τὴν σύζυγον ἑνὸς τῆς Ρώμης συγκλητικοῦ, ρωμαίαν τινὰ αὐτοκράτειραν, ἢ αὐτὴν τὴν Κορνηλίαν. Ὅ,τι ἠσθάνετο τότε ἡ καρδία τῆς μητρὸς ταύτης διὰ τὸν υἱόν, τὸ ἠσθάνθη βραδύτερον ἡ Γερμανία ἁπασα διὰ τὸν Γκαῖτε. Ὁ Goëthe ε ἶ ν α ι ἡ π α τ ρ ὶ ς Γ ε ρ μ α ν ί α.

Ἀναγιγνώσκων τις τὰς ἐπιστολὰς ταύτας τῆς Μπεττίνας, αἰσθάνεται ἑαυτὸν ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων καταλαμβανόμενον καὶ συλλαμβάνει ἑαυτὸν ἀπροσδοκήτως σπουδάζοντα τὸν Goëthe ἐν αὐτῇ τῇ μητρὶ αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῇ ἐπανευρίσκοντα αὐτὸν μείζονα, καίτοι ἁπλούστερον καὶ φυσικώτερον, πρὶν ἔτι

δεσμευθῇ ὑπὸ τῆς ἐθιμοτυπίας, ἐν τῇ διακρινούσῃ τὴν φυλὴν αὐτοῦ εἰλικρινεῖ ἀφελείᾳ. Πολλάκις κατηγορήθη ὁ Goëthe ὡς μὴ ἀγαπῶν ἀρκούντως τὴν μητέρα αὐτοῦ, ὅτι ἡ πρὸς αὐτὴν ἀγάπη αὐτοῦ ἦν ψυχρὰ καὶ ὅτι ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη, ἂν καὶ ἀπεῖχεν αὐτῆς μόνον τεσσαράκοντα λεύγας, ὅμως οὐδέποτε ἐπεσκέφθη αὐτήν· ἐντεῦθεν δὲ ἀποδίδεται αὐτῷ πολὺς ἐγωϊσμὸς καὶ ψυχρότης. ἀλλ' ἡ ἀκριβεστέρα τῶν πραγμάτων ἐξέτασις καταδεικνύει πάντα ταῦτα ὑπερβολὰς καὶ ἀνακριβείας. Ἡ μήτηρ οὐδέποτε θὰ ἐξηκολούθει ἀγαπῶσα καὶ σεβομένη τὸν υἱὸν αὐτῆς μέχρι τῆς τελευταίας τοῦ βίου αὐτῆς στιγμῆς, ἐὰν οὗτος ἦτο τοσοῦτον ἐλλιπὴς εἰς τὴν πρὸς αὐτὴν ὀφειλομένην στοργήν. Ἀλλ' ἡ μήτηρ τοῦ Goëthe οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην εἶχέ ποτε ἔλλειψιν νὰ προσάψῃ εἰς τὸν υἱόν της· εἶναι δὲ ἀναντίρρητον ὅτι οὐδεὶς δικαιοῦται νὰ εἶναι αὐστηρότερος τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ὁ Goëthe ἠγάπα τὴν μητέρα αὐτοῦ κατ' ἴδιον αὐτῷ τρόπον· κατὰ τρόπον ἴδιον εἰς ἀμφοτέρους· καίτοι δὲ ὁ υἱικὸς οὗτος τρόπος τοῦ ἀγαπᾶν δὲν δύναται νὰ προβληθῇ ὡς πρότυπον, ὅμως δὲν δύναταί τις νὰ ὀνομάσῃ τὸν Goëthe ἀγνώμονα. «Διαθέρμαινε τὴν μητέρα μου, ἔγραφεν οὗτος πρὸς τὴν Μπεττίναν.... Ἐπεθύμουν ἀπὸ καρδίας νὰ ἠδυνάμην νὰ σὲ ἀνταμείψω διὰ τὰς πρὸς τὴν μητέρα μου περιποιήσεις σου. Ρεῦμα ἀέρος ψυχρὸν ἠσθανόμην προσερχόμενόν μοι ἀπὸ τοῦ μέρους ἐκείνης· τώρα ὅτε αἰσθάνομαι ὅτι εἶσαι πλησίον της, εἶμαι ἥσυχος, ἐθερμάνθην». Ὅτε ἀπέθανεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἡ Μπεττίνα ἔγραφεν αὐτῷ ὑπαινισσομένη τὴν ψυχρότητα ἐκείνην τοῦ χαρακτῆρος ἣν τῷ προσῆπτον, τὴν πολέμιον τῆς ὀδύνης. «Φρονοῦσιν ὅτι ἀποφεύγεις πᾶν ὅ,τι εἶναι λυπηρὸν καὶ ἀνεπανόρθωτον· ἀλλὰ μὴ ἀπόφευγε τὴν εἰκόνα τῆς θνησκούσης μητρός σου. Μέμνησο πόσον ὑπῆρξε φιλόστοργος καὶ πόσον ἐδέσποζεν ἐν αὐτῇ ἡ ποιητικὴ τῶν πάντων ἀντίληψις». Τὸ τελευταῖον τοῦτο χαρακτηριστικὸν καταδεικνύει πόσον καλῶς ἐγνώριζεν αὕτη τὴν χορδήν, ἣν ὤφειλε νὰ θίξῃ ὅπως συγκινήσῃ αὐτόν. Ὁ Goëthe ἀπαντᾷ πρὸς αὐτὴν διὰ λόγων μεστῶν εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς πρὸς τὴν γραῖαν μητέρα του περιθάλψεις αὐτῆς· ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἡ ἀπώλεια ἐκείνης, ἥτις ἀπετέλει τὸν κυριώτατον μεταξὺ αὐτῶν δεσμόν, ἐγένετο λίαν ἐπαισθητὴ εἰς τὴν σχέσιν των.

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ πρὸς τὸν Goëthe αἴσθημα τῆς Μπεττίνας. Ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τοῦτο, ἀνάγκη νὰ ἐννοηθῇ ὅτι ὁ ἔρως, ὃν ἡ Μπεττίνα ἔτρεφε πρὸς τὸν Goëthe, δὲν ἦτο ἔρως κοινός, ἀλλ' οὐδὲ ἔρως φυσικός, καταφλέγων καὶ τήκων μέχρι τῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ πόθου. Δὲν δυνάμεθα ἐπίσης νὰ ὀνομάσωμεν αὐτὸν ἔρωτα τῆς διανοίας, ἀλλ' αἴσθημά τι ἀνώτερον τούτου, καὶ οὐχὶ καθ' ὁλοκληρίαν ἔρωτα τῆς καρδίας· εἶνε δύσκολον νὰ ὁρίσῃ τις αὐτόν, περὶ τοῦ ὁποίου καὶ αὐτὴ ἡ Μπεττίνα εὑρίσκετο εἰς ἀμηχανίαν. Τοῦτο μόνον ἐστὶν ἀληθές, ὅτι ἡ Μπεττίνα πεπροικισμένη διὰ ζωηρᾶς φαντασίας, δι' ἐξόχου ποιητικῆς διανοίας, δι' αἰσθήματος σφοδροῦ καὶ φυσικοῦ, ἐπροσωποποίει πάσας τὰς κλίσεις αὐτῆς καὶ πάσας τὰς ἐμπνεύσεις τῆς νεότητος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Goëthe, τὸν ὁποῖον ἠγάπα μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὡς τὸν ζῶντα τύπον παντὸς ὅ,τι ὠνειροπόλει. Εὐνόητον ὅθεν ὅτι ὁ ἔρως οὗτος πόρρω τοῦ νὰ κατατήκῃ αὐτήν, ἀπετέλει τοὐναντίον τὴν μεγαλειτέραν αὐτῆς εὐτυχίαν. «Γνωρίζω, ἔλεγε συχνάκις, ἐν μυστικόν, ὅτι ὅπου δύο ὑπάρξεις ἀμοιβαίως συνδεόμεναι ἔχουσι μεθ' ἑαυτῶν τὸ θεῖον πνεῦμα, ἐκεῖ δύναταί τις νὰ εὕρῃ τὴν δυνατὴν ἐν τῷ κόσμῳ εὐτυχίαν»· καὶ ἠρκεῖτο εἰς τὸν κατ' ἰδέαν καὶ ἐν πνεύματι τοῦτον δεσμόν. Ἀλλ' ὁ Γκαῖτε, ὅστις εἶχε πεῖραν τοῦ βίου, ἐπίσης δὲ καὶ τῶν αἰσθήσεων οὐχὶ ὀλιγώτερον τοῦ ἰδεώδους, ἔστη κατ' ἀρχὰς ἔκπληκτος πρὸ τοῦ ἔρωτος τούτου, καὶ δὲν περιεφρόνησε μὲν αὐτόν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ πολλὴν τὴν προσέγγισιν.

Ὁ Γκαῖτε καὶ ἐν ἡλικίᾳ πεντήκοντα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν δὲν εἶχεν ἀρκούσαν ἠθικὴν δύναμιν, ὅπως ὑρίσταται καθ' ἑκάστην ἀκινδύνως τὴν ἐπαφὴν τῆς οἰκειότητος καὶ τῶν ἀθώων ἀκκισμῶν τῆς Μπεττίνας. Ἀλλ' ἡ Μπεττίνα ἔζη μακρὰν αὐτοῦ· ἔγραφεν αὐτῷ ἐπιστολὰς πλήρεις ζωῆς, ἐν αἷς τοσαῦτα αἰσθήματα, καὶ χρώματα καὶ τόνοι, πρὸς ἃ ὁ ποιητὴς μέγα ἐνδια-

φέρον ἠσθάνετο καὶ διὰ τῶν ὁποίων εὐχαρίστως ἠσθάνετο ἑαυτὸν ἀναγεννώμενον. Νέα ὕπαρξις πλήρης χάριτος παρουσιάζετο ἐνώπιον αὐτοῦ, νέον ἀντικείμενον σπουδῆς διὰ τὸν ποιητὴν καὶ φυσιοδίφην. Ἀπροσδοκήτως διανοίγεται ἐνώπιον αὐτοῦ βιβλίον ὁλόκληρον εἰκόνων θαυμασίων καὶ θελκτικῶν παραστάσεων. Ἡ δὲ ἀνάγνωσις τῆς βίβλου ταύτης ἀπέβαινε πολύτιμος διὰ τὸν ποιητήν, καὶ δή, ἀφοῦ ἐν ἑκάστῃ σελίδι ἀνεγίνωσκε τὸ ὄνομα αὐτοῦ πλαισιούμενον ὑπὸ πλαισίου ἀκτινοβόλου. Τὰς σελίδας ταύτας τῆς Μπεττίνας ὁ Goëthe ὀνομάζει «Εὐαγγέλιον τῆς φύσεως», ὅθεν καὶ ἔγραφεν αὐτῇ: «Ἐξακολούθει κηρύττουσα τὰ Εὐαγγέλιά σου». Διὰ τοῦ Εὐαγγελίου τούτου ἠσθάνετο ἑαυτὸν θεὸν ἐνανθρωπήσαντα, διότι αἱ ἐπιστολαὶ αὗται τῆς Μπεττίνας ἐπέδρων ἐξόχως εὐεργετικῶς ἐπὶ τῆς καλλιτεχνικῆς αὐτοῦ ἰδιορυίας προσδίδουσαι αὐτῷ τὰς ἐντυπώσεις καὶ τὴν δρόσον τοῦ παρελθόντος, ἅπερ εἶχεν ἀπὸ πολλοῦ ἀπολέσει διὰ τοῦ ἐν τῷ παρόντι τυπικοῦ πως βίου αὐτοῦ: «Αἱ ἀναμνήσεις τῆς νεότητός μου γνωρίζουσι πᾶν ὅ,τι μοὶ λέγεις, τῇ ἔγραφε, καὶ τοῦτο μοὶ ἐμποιεῖ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ μεμακρυσμένου, τοῦ ὁποίου ἀναμιμνήσκεταί τις διὰ μιᾶς καὶ ἐναργῶς, καίτοι ἀπὸ πολλοῦ τὸ εἶχε λησμονήσῃ». Δὲν ἐκδηλοῦται θερμῶς ἐν τῇ πρὸς αὐτὴν σχέσει αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε τὴν ἀποκρούει· τοσοῦτο δὲ μόνον ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ αἰσθήματά της, ὅσον θὰ ἤρκει ἀκριβῶς ἵνα μὴ αὕτη ἀποθαρρυνθῇ, ἀλλ' ἐξακολουθήσῃ.

Ὅτε τὸ πρῶτον συνήντησε τὸν Γκαῖτε ἐν Βαϊμάρῃ, ἔλαβε χώραν σκηνὴ παράδοξος, ἐκ δὲ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν αὕτη διηγεῖται αὐτήν, καταφαίνεται ὅτι δὲν ἔζη ἐν Γαλλίᾳ καὶ ὅτι δὲν εἶχεν ἀπέναντι αὐτῆς πονηροὺς καὶ εἴρωνας Γάλλους. Τοῦτο συνέβη περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1807, ὅτε συνώδευε τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς μετὰ τοῦ συζύγου της μεταβαίνοντας εἰς Βερολῖνον καὶ ὑποσχεθέντας αὐτῇ νὰ διέλθωσι διὰ τῆς Βαϊμάρης. Ὤφειλον τότε νὰ διέλθωσι τόπους κατειλημμένους ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, ὅθεν ἐδέησε νὰ ταξειδεύῃ ἐν περιβολῇ ἀνδρικῇ καθημένη παρὰ τῷ ἡνιόχῳ, ὅπως δύναται νὰ κατοπτεύῃ μακράν,

βοηθοῦσα ἐν ἑκάστῳ σταθμῷ πρὸς ζεῦξιν καὶ ἀπόζευξιν τῶν ἵππων, πυροβολοῦσα τὴν πρωΐαν ἐν τῷ δάσει, ἀναρριχωμένη ἐπὶ τῶν δένδρων ὡς σκίουρος, διότι, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἡ Μπεττίνα ἦτο εὐκίνητος ὡς ὁ σκίουρος, ὡς ἡ σαύρα. Ἀνερριχᾶτο ὅθεν, ὅπου ἠδύνατο, ἐπὶ τῶν δένδρων, τῶν βράχων, ἐπὶ τῶν ἀψίδων τῶν γοτθικῶν ναῶν, ἔνθα ἐτέρπετο καθημένη καὶ διασκεδάζουσα. Ἡμέραν τινὰ περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀνελθοῦσα μέχρι τῶν γοτθικῶν γλυφῶν τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Κολωνίας, διεσκέδαζε γράφουσα ἐκεῖθεν πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Goëthe. «Πόσον ἠθέλετε φοβηθῇ βλέπουσά με ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ Ρήνου καθημένην ἐντὸς ἑνὸς γοτθικοῦ ρόδου». «Ἀγαπῶ μᾶλλον νὰ χορεύω ἢ νὰ περιπατῶ, λέγει ἀλλαχοῦ, ἀγαπῶ μᾶλλον νὰ πετῶ ἢ νὰ χορεύω».

Καὶ ἤδη ἡ Μπετίνα, τρέχουσα, παίζουσα, διασκεδάζουσα πορεύεται τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν Βαϊμάρην, ἔνθα ἀφικνεῖται, ἀφοῦ πολλὰς διῆλθε νύκτας ἄϋπνος ἐπὶ τῆς ἕδρας τῆς ἁμάξης. Φθάσασα σπεύδει παρὰ τῷ Wielaud, γνωρίμῳ τῆς οἰκογενείας της, παρ' οὗ ἐροδιάζεται διὰ γράμματος πρὸς τὸν Goëthe. Μεταβαίνει εἰς τὴν οἰκίαν του, εἰσάγεται. Μετά τινας στιγμάς, τῆς θύρας ἀνοιχθείσης, ἐμφανίζεται ὁ ποιητής. «Ἦτο σοβαρός, μεγαλοπρεπὴς καὶ μὲ προσέβλεπεν ἀτενῶς. Νομίζω ὅτι ἐξέτεινα τὰς χεῖρας πρὸς αὐτόν· ἠσθανόμην ἑαυτὴν λιποθυμοῦσαν. Ὁ Goëthe πλησιάσας καὶ περιβαλὼν διὰ τοῦ βραχίονος μὲ ἔθλιψεν ἐπὶ τῆς καρδίας του. «Δυστυχὲς παιδίον! Σοὶ προὐξένησα φόβον; » Αὗται ἦσαν αἱ πρῶται λέξεις, τὰς ὁποίας ἐπρόφερε καὶ αἵτινες εἰσέδυσαν βαθέως εἰς τὴν ψυχήν μου. Μὲ ὡδήγησεν εἶτα εἰς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ, ἔνθα μοὶ προσέφερε θέσιν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου ἀπέναντί του· ἐσιγῶμεν ἀμφότεροι· τέλος πρῶτος ἐκεῖνος διακόψας τὴν σιωπὴν εἶπεν: «Ἀνεγνώσατε βεβαίως εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι πρό τινων ἡμερῶν μεγάλην ὑπέστημεν ἀπώλειαν διὰ τοῦ θανάτου τῆς δουκίσσης Ἀμαλίας». Ἄ! τῷ ἀπήντησα, δὲν ἀναγινώσκω ἐφημερίδας. «Ἀληθῶς; ἐνόμιζον ὅτι πᾶν ὅ,τι λαμβάνει χώραν ἐν Βαϊμάρῃ, σᾶς ἐνδιαφέρει». Ὄχι, οὐδὲν μ' ἐνδιαφέρει ἐκτὸς ὑ-

μῶν καὶ ἔχω χαρακτῆρα λίαν ἀνυπόμονον, ὥστε δὲν δύναμαι νὰ κάθημαι νὰ φυλλομετρῶ τὰς ἐφημερίδας. Ἐν τούτοις εὑρισκόμην πάντοτε ἐξόριστος ἐπὶ τοῦ ἀπαισίου ἐκείνου ἀνακλίντρου τρέμουσα καὶ δειλόψυχος. Ἀνάγκη νὰ γνωρίζητε ὅτι μοὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ μείνω καθημένη ὡς ἄνθρωπος εὖ ἠγμένος. Ἀλλοίμονον! Μῆτερ (διότι ἡ διήγησις αὕτη ἀπευθύνεται πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Goëthe), εἶνε δυνατὸν νὰ δείξῃ τις τοιαύτην συμπεριφορὰν οἱαν ἐγώ; Διότι, τέλος ἐφώνησα: Δὲν δύναμαι νὰ μένω ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου τούτου! καὶ ἠγέρθην κατεσπευσμένως. «Λοιπόν, ἔχει καλῶς, πράξατε ὅπως σᾶς ἀρέσκει,» μοὶ εἶπε. Τότε ἐρρίφθην εἰς τὸν λαιμόν του, ἐκεῖνος δὲ λαβών με ἐπὶ τῶν γονάτων του μὲ ἔθλιψεν ἐπὶ τῆς καρδίας του».

Ὅπως μὴ ξενιζώμεθα ἐπὶ τῇ διηγήσει ταύτῃ ἀνάγκη ν' ἀναμνησθῶμεν ὅτι ταῦτα λαμβάνουσι χώραν ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ ἰδοὺ ἡ Μπεττίνα ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Goëthe, ὅπερ διὰ μίαν μόνον στιγμὴν εἶναι εὐνόητον, ἀλλὰ παραδόξως πως παραμείνασα ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἀπεκοιμήθη, διότι πολλὰς εἶχε διέλθῃ νύκτας ἄϋπνος καὶ ἀπέθνησκεν ὑπὸ τῆς κοπώσεως καὶ τοῦ ὕπνου. Ἡ συνδιάλεξις ἄρα ἄρχεται μόνον μετὰ τὴν ἀφύπνισιν, ὁπότε ὁ Γκαῖτε δρέψας φύλλον ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ παραθύρου αὐτοῦ ἀναριχωμένου κλήματος καὶ ἐπιδεικνύων αὐτὸ τῇ εἶπε: «Ὅπως τὸ φύλλον τοῦτο, οὕτω καὶ αἱ παρειαί σου εἶναι χνοώδεις καὶ δροσεραί». Ἡ σκηνὴ αὕτη φαίνεται ἀρελὴς καὶ παιδαριώδης, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ὁ Goëthe ὁμιλεῖ αὐτῇ περὶ ζητημάτων σοβαροτάτων καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Ὁμιλεῖ αὐτῇ περὶ τοῦ Schiller, ἀποθανόντος πρὸ δύο ἀνοίξεων. Ὅτε δὲ ἡ Μπεττίνα λέγει αὐτῷ ὅτι ὀλίγον ἠγάπα τὸν Schiller, ὁ Γκαῖτε ἄρχεται ἀνατέμνων αὐτῇ τὴν ἔξοχον ταύτην ποιητικὴν φύσιν, τὴν τόσον διάφορον τῆς ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅμως τοσοῦτον εὐγενῆ, τοσοῦτον μεγάλην καὶ οὕτως ἐξακολουθεῖ ὁμιλῶν περὶ αὐτοῦ καὶ προβαίνων μέχρι συγκινητικῆς κατανύξεως.

Τὴν ἑσπέραν τῆς ἡμέρας ταύτης ἡ Μπεττίνα ἐπαναβλέπει τὸν Goëthe παρὰ τῷ Wielaud καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀπο-

κρύψῃ τὴν ζηλοτυπίαν της δι' ἀνθοδέσμην ἴων, τὴν ὁποίαν ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρά του, ὑποθέτουσα ὅτι ἦτο δῶρον κυρίας τινός, ὁ Goethe ῥίψας τότε τὴν ἀνθοδέσμην πρὸς αὐτήν. «Δὲν δύνασαι νὰ εὐχαριστηθῇς ὅτι σοὶ τὴν δίδω;» τῇ εἶπε. Αἱ πρῶται αὗται ἐν Βαϊμάρῃ σκηναὶ εἰσὶ κρᾶμα παράδοξον τόσον διὰ τὸν παιδικόν, ὅσον καὶ διὰ τὸν μυστηριώδη αὐτῶν χαρακτῆρα.

Κατὰ τὴν δευτέραν συνάντησιν, ἥτις λαμβάνει χώραν μετ' ὀλίγους μῆνας ἐν Warlbourg, ἐπειδὴ ἡ Μπεττίνα δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ ἐκ τῆς συγκινήσεως, ὁ Goëthe θέσας τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στόματος αὐτῆς, «Ὁμίλει, τῇ λέγει, διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. ἐννοῶ τὰ πάντα». Ὅτε δὲ παρετήρησεν ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς θελκτικῆς παιδὸς ἦσαν πλήρεις δακρύων, κλείων καὶ πάλιν αὐτοὺς διὰ τῆς χειρὸς προσέθηκε μετὰ πολλῆς τῆς συνέσεως. «Ἔσο ἀτάραχος! Ἔσο ἀτάραχος! Τοῦτο ἁρμόζει εἰς ἀμφοτέρους ἡμᾶς».

Μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς συναντήσεως καὶ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς Φραγκφούρτην, ἡ Μπεττίνα γράφει αὐτῷ περὶ πλείστων ὅσων ζητημάτων καὶ ἀποστέλλει αὐτῷ πάσας τὰς σκέψεις αὐτῆς τονίζουσα αὐτὰς ἄλλοτε μὲν ἐπὶ τοῦ τόνου τοῦ ὕμνου καὶ τῆς λατρείας, ἄλλοτε δὲ ἐπὶ τῆς χορδῆς τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ ἀστεισμοῦ. Ἡ διάθεσις αὕτη τῆς ψυχῆς, εἰς ἣν πολλάκις παρεδίδετο ἡ Μπεττίνα εἶναι λίαν παράδοξος προσεγγίζουσα πολλάκις εἰς τὸ γελοῖον. «Ὅταν εὑρίσκωμαι ἐν τῷ μέσῳ τῆς φύσεως. τῷ ἔγραφεν αὕτη, τῆς ὁποίας τὸν μύχιον βίον τὸ ὑμέτερον πνεῦμα μὲ κατέστησεν ἱκανὴν νὰ ἐννοῶ, συγχέω πολλάκις τὸ πνεῦμα ὑμῶν πρὸς τὸν βίον τοῦτον. Κατακλίνομαι ἐπὶ τῆς πρασίνου χλόης καὶ κατασπάζομαι αὐτήν». Συχνάκις τῷ ἐπαναλαμβάνει: «Εἶσαι ὡραῖος, εἶσαι θαυμαστός, εἶσαι ὁ κάλλιστος παντὸς ὅ,τι ἐγνώρισα ἐν τῷ κόσμῳ . . . . Διαπερᾷς τὴν νύκτα ὡς ὁ ἥλιος . . .». Ἐν στιγμαῖς τοιαύτης ἐξάρσεως ἀποτείνεται πρὸς αὐτὸν ὡσεὶ πρὸς τὸν Ἰεχωβᾶ. Ἄλλοτε δὲ παρὰ ταῦτα διακρίνει τις ἐλαφρότητας καὶ ἄλλοτε πάλιν φαιδρότητα σκέψεων θαυμασίαν. Ἡ ἐπιστολὴ ἥτις δύναται νὰ ὀνομασθῇ ὑπὸ τὴν «Φιλλύραν» ἕνεκα τῆς κοίλης φιλλύρας. ἥτις περιγρά-

φεται ἐν αὐτῇ, εἶναι πλήρης ζωῆς καὶ μινυρισμῶν πυκνῶν καὶ βόμβων μελισσῶν. Ἡ Μπεττίνα συχνάκις ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν ποιητὴν καὶ παραπονουμένη ὅτι δὲν ἀγαπᾶται, ὅπως αὕτη ἀγαπᾷ, φωνεῖ καὶ δικαίως: «Δὲν εἶμαι ἐγὼ ἡ μέλισσα, ἥτις ἱπταμένη σοὶ κομίζει τὸ νέκταρ ἑκάστου ἄνθους;» Ἀλλ' ὁ Goëthe εἶναι ὅπως καὶ πᾶς ἄλλος ποιητής, ἐρᾶται, ἀλλ' ἐρᾶται τῆς ἡρωίδος, τῆς μυθιστορίας αὐτοῦ, ἣν πρὸς οὐδένα θὰ ἀντήλλασσεν ἔρωτα. Δι' ὃ ἡ Μπεττίνα ἐν στιγμαῖς ὀρθῆς σκέψεως καὶ λάμψεως αἰσθήματος ἀληθοῦς, παρατηρεῖ τοῦτο καὶ παραπονεῖται διὰ τὴν ἀνισότητα ταύτην τῆς ἀνταλλαγῆς. «Ὦ! μὴ πράττῃς τὸ ἁμάρτημα τοῦτο πρὸς ἐμέ, λέγει τῷ Goëthe, μὴ παρασκευάζῃς εἴδωλα ἐπὶ μαρμάρου ἀνάγλυφα ὅπως προσφέρῃς αὐτοῖς τὴν λατρείαν σου, ἐνῷ δύνασαι νὰ δημιουργήσῃς μεταξὺ ἡμῶν δεσμὸν πνευματικὸν θαυμάσιον». Ἀλλ' ὁ δεσμὸς οὗτος, ὁ καθαρῶς πνευματικὸς καὶ μεταφυσικὸς τὸν ὁποῖον ὀνειροπολεῖ, ὁ αἰθέριος οὗτος ἔρως, δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι καὶ ὁ ἀληθὴς δεσμός;

Ὁ Γκαῖτε, διάφορος ὅλως τοῦ Rousseau, εἶναι θελκτικὸς καὶ πρὸς ἐκείνην ἀκόμη, τὴν ὁποίαν κρατεῖ εἰς τοσαύτην ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν. Ἐπανορθοῖ αὐτοστιγμεὶ διὰ μιᾶς λέξεως ἐπιχαρίτου καὶ ποιητικῆς τὴν φαινομενικὴν ἢ πραγματικὴν αὐτοῦ ψυχρότητα, περικαλύπτει ταύτην διά τινος μειδιάματος. Ἡ ἀγαπητὴ αὕτη καὶ φιλοπαίγμων παιδίσκη ἐπαναφέρει εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν ἦτο ἀγαθότερος, πραγματικώτερον εὐτυχής, καθ' ἣν δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐπασχολήσῃ καὶ ἐν μέρει θυσιάσῃ ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ μελέτῃ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου τὴν ἀρχαίτυπον αὐτοῦ ψυχήν. Ἀναγνωρίζει ὅτι αὐτῇ ὀφείλει τὴν ἀνήβησιν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ καὶ τὴν εἰς βίον πνευματικώτερον ἐπάνοδόν του. Συχνάκις ἀποστέλλει αὐτῇ ὑπὸ μορφὴν ἔρρυθμον τὰς ἰδίας αὐτῆς ἰδέας καὶ σκέψεις. «Χαῖρε, θελκτική μου παιδίσκη, τῇ λέγει, γράψον μοι ἐντὸς ὀλίγου, ἵνα ἔχω τι πρὸς μετάφρασιν». Ἐκείνη παρέχει αὐτῷ θέματα πρὸς ποίησιν, ἐκεῖνος δὲ διαποικίλλων αὐτὰ ἐπεξεργάζεται καὶ ἐκτελεῖ. Δὲν εἶνε τολμηρόν, ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι διὰ

τοῦ τρόπου τούτου τὸ φυσικὸν ἄνθος ἀποβαίνει τεχνητόν, λαμπρότερον μὲν καὶ εὐγενέστερον, ἀλλὰ ψυχρότερον καὶ μὴ διατηροῦν τὸ πρότερον ἄρωμά του. Ὁ Goethe ἀναγνωρίζει καὶ ἐκτιμᾷ δεόντως τὸ ἔξοχον τοῦτο ὄν, οὗ ἡ φύσις, τόσον πλουσία καὶ ἰδιότροπος ὑπὸ νέαν ἑκάστοτε παρουσιάζεται μορφήν, πάντοτε ἐκπλήσσουσαν καὶ πρωτότυπον. «Εἶσαι θαυμαστή, μικρά μου χορεύτρια, τῇ λέγει, εἰς ἑκάστην σου κίνησιν ρίπτεις ἀπροσδοκήτως πρὸς ἡμᾶς ἕνα στέφανον».

Ἀλλὰ καὶ ἡ Μπεττίνα ἐννοεῖ τὸν Γκαῖτε θαυμάσια καὶ γνωρίζει τόσον καλῶς νὰ τὸν θαυμάζῃ! Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν αὐτῆς δύναταί τις νὰ σχηματίσῃ τὴν εἰκόνα οὐ μόνον τοῦ ἰδεώδους Goethe, ἀλλὰ καὶ τοῦ πραγματικοῦ, τοῦ ζῶντος· «τοῦ τόσον ὡραίου ἀκόμη καὶ μεγαλοπρεποῦς ὑπὸ τὰ πρῶτα ἴχνη τοῦ γήρατος, τοῦ τόσον ἡδέως μειδιῶντος ὑπὸ τὸ ἤρεμον αὐτοῦ μέτωπον μὲ τοὺς ὡραίους αὐτοῦ καὶ μεγάλους μέλανας ὀφθαλμούς, τοὺς πλήρεις χάριτος ὅταν τὴν ἀτενίζῃ». Αἰσθάνεται βαθύτατα τὴν ἐκ τοιούτου ἐξόχου πνεύματος ἀπορρέουσαν ἀξίαν. «Ὅτε σὲ εἶδον τὸ πρῶτον, τῷ λέγει, ἐκεῖνο, ὅπερ ἐν σοὶ ἐφείλκυσε τὴν προσοχήν μου καὶ ὅπερ μοὶ ἐνέπνευσε βαθὺν σεβασμὸν καὶ ἐν ταὐτῷ ἀγάπην ἀναλλοίωτον, ἦτο ὅτι τὸ πᾶν ἐν σοὶ ἐκφράζει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁ Δαβὶδ λέγει περὶ τοῦ ἀνθρώπου. «Ἕκαστος ὀφείλει νὰ ἦναι βασιλεὺς ἑαυτοῦ». Ἡ δὲ μεγαλοπρέπεια αὕτη τοῦ Goethe συνδυάζεται τόσον ἐπιτυχῶς μετὰ τῶν χαρίτων αὐτοῦ, οὐχὶ τῶν τρυφερῶν καὶ ἀφελῶν, ἀλλὰ τῶν αὐστηρῶν καὶ περιεσκεμμένων. «Φίλε, τῷ λέγει καὶ πάλιν μετὰ πάθους, ἠδυνάμην νὰ ζηλοτυπήσω τὰς χάριτας· εἶναι γυναῖκες καὶ ἀδιαλείπτως προηγοῦνταί σου. Πανταχοῦ, ὅπου ἐμφανίζεσαι, ἐπιφαίνεται μετὰ σοῦ καὶ ἡ θεία Ἁρμονία. Ἐννοεῖ αὐτὸν ὑπὸ πάσας τὰς διαφόρους μορφάς, ἃς προσλαμβάνει ἡ μεγαλοφυία αὐτοῦ, ὑπὸ τὴν παροδιτικὴν καὶ θυελλώδη μορφὴν τοῦ Βερθέρου, ὡς καὶ ὑπὸ τὴν γαλήνιον καὶ ὑπέροχον, ἥτις ἐν τέλει ἐκνικήσασα θριαμβεύει. «Χείμαρρε ὑπερήφανε, ὦ! πῶς διήρχεσο τότε παταγωδῶς διὰ τῶν χωρῶν τῆς νεότητος, καὶ πῶς ρέεις σήμερον, ποταμὲ ἀθόρυβε, διὰ τῶν λειμώνων!» Μετὰ

πόσης δέ, καὶ δὴ ζηλοτύπου περιφρονήσεως, διατίθεται πρὸς τὴν κυρίαν Στάελ, ἥτις ἐλπίζουσα κατ' ἀρχὰς νὰ εὕρῃ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Coethe δεύτερον Βέρθερον καταλαμβάνεται ὑπὸ λύπης καὶ ἀπογοητεύσεως εὑροῦσα αὐτὸν τόσον ἀπαθῆ καὶ ἀδιάφορον: «Ἡ κυρία Στάελ, ἔλεγεν ἡ Μπεττίνα, ἠπατήθη ἀπάτην διπλῆν: πρῶτον ἐν τῇ προσδοκίᾳ αὐτῆς, δεύτερον δὲ ἐν τῇ κρίσει της».

Ἐν τούτοις ἡ κόρη αὕτη, τὸ ἀεικίνητον τοῦτο πειρακτήριον, ἡ ἐγκλείουσα ἐν ἑαυτῇ πνεῦμα αἰθέριον, ὡς ἡ Τιτάνια, ἐνέχει οὐχ ἧττον καὶ ὡς ἡ Mignon τοῦ Wilhelm Meister αἷμα ἰταλικὸν εἰς τὰς φλέβας καὶ ἐπομένως δὲν δύναται νὰ ἱκανοποιηθῇ ὁλοσχερῶς ἐκ τοῦ ἰδεώδους τούτου ἔρωτος καὶ τοῦ καλλιτεχνικοῦ σεβασμοῦ, ὅστις δὲν ἐξαρκεῖ διὰ τὴν φύσιν. Ὑπάρχουσι στιγμαί, καθ' ἃς ἐπιθυμεῖ πλέον τούτου· ἐπιθυμεῖ νὰ διέλθῃ ὁλόκληρον ἔαρ μετὰ τοῦ ἐξόχου φίλου της, ἐπιθυμεῖ ν' ἀφοσιωθῇ αὐτῷ ὅλη πνευματικῶς, ἀλλὰ ν' ἀφοσιωθῇ καὶ ἐκεῖνος ὡσαύτως: «Δύναταί τις νὰ δεχθῇ προσφορὰν χωρὶς νὰ προσφέρῃ ἑαυτὸν ὡς τοιαύτην:—παρατηρεῖ αὕτη, καὶ δικαίως, ὅτι δὲν προσφέρεται καθ' ὁλοκληρίαν καὶ διὰ παντὸς δύναταί τις νὰ τὸ ὀνομάσῃ δῶρον;» Ἀλλ' ὁ Goethe φαίνεται, ἀλλὰ δὲν ἀφοσιοῦται'. Τῇ γράφει ἐπιστολὰς βραχυλόγους καὶ πολλάκις διὰ γραμματέως. Ἐπαναστατεῖ τότε αὕτη καὶ σκυθρωπάζει καὶ ἐκρήγνυται εἰς παράπονα. Ζητεῖ ὀλίγα, ἀλλὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα ἐπιθυμεῖ τοὐλάχιστον ἀκέραια, προερχόμενα καθ' ὁλοκληρίαν ἐξ αὐτοῦ. «Σὺ μὲ ἔχεις ὅλην ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς μου, τῷ λέγει, ἀλλ' ἐγὼ σὲ ἔχω εἰς τὰς ἰδικάς σου;» Ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς μητρὸς τοῦ Goethe ἡ Μπεττίνα εὑρίσκει πλείονας ἀφορμὰς πρὸς παράπονα. Ἡ καλλίστη ἐκείνη μήτηρ γνωρίζουσα τὸν χαρακτῆρα τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἐξήγει πολλάκις εἰς τὴν νέαν κόρην ὅτι ἐν ταῖς ὀλίγαις ἐκείναις γραμμαῖς τοῦ ποιητοῦ, αἵτινες διὰ τοὺς ἄλλους ἐφαίνοντο ἴσως ἀσήμαντοι, ὑπῆρχεν ὄντως συγκίνησις. «Ἐγὼ γνωρίζω τὸν Wolfgang ἔλεγεν αὕτη· εἰμὶ βεβαία ὅτι ἔγραψε ταῦτα μὲ τὴν καρδίαν πλήρη συγκινήσεως. Ἀφ' ὅτου ὅμως ἡ Μπεττίνα ἐστερήθη τοῦ διορατικοῦ τούτου ἑρμηνευτοῦ, τοῦ καθησυχάζοντος αὐτήν, συμβαίνει νὰ ἀμφιβάλλῃ ἐνίοτε. Ἀλλὰ τὸ ἄλγος δὲν εὑρίσκει καιρὸν νὰ διεισδύσῃ δι' ὅλων τούτων τῶν ἐκρήξεων τῆς φαντασίας καὶ τῶν λαμπρῶν αὐτῆς ἐκλάμψεων· δι' ὃ ἀναγινώσκων τις τὰ γραφόμενά της διατίθεται νὰ ἐπαναλάβῃ μετὰ τοῦ Γκαῖτε ὅτι πάντα ταῦτα εἰσὶ θελκτικὰ φαντασιοκοπήματα: «Διότι τίς θὰ ἦτο τοσοῦτον ἄλογος, ὥστε νὰ πιστεύσῃ εἰς τόσον ἔρωτα: προτιμότερον νὰ παραδεχθῇ τις πάντα ταῦτα ὡς ἐν ὀνείρῳ».

Ἐὰν ὁ Coëthe ἠρᾶτο πράγματι τῆς Μπεττίνας ἤθελεν ἔχῃ συχνάκις ἀφορμὰς ζηλοτυπίας, διότι ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ αὕτη ὑπὸ πολλῶν δεσμεύεται προσώπων καὶ πραγμάτων· ἀλλ' οἱ μεγάλοι ἀντίπαλοι αὐτοῦ ἐν τῇ νεαρᾷ ταύτῃ καὶ ἐνθουσιώδει ψυχῇ εἶναι ὁ ἥρως τοῦ Τυρόλου Hofer καὶ ὁ μέγας μουσουργὸς Beethoven. Ὁ Hofer, ἥρως τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Τυρόλου, εἶναι ἡ πρώτη τῆς Μπεττίνας ἀπιστία. Ὅτε τὸ ἔαρ τοῦ 1809 ἐκρήγνυται ὁ πόλεμος ἀπανταχόθεν καὶ ὅτε ἀγῶνες γιγάντιοι πρόκεινται, ἡ Μπεττίνα δὲν δύναται νὰ μείνῃ ἀπαθής. Ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγος δὲν ἀφίνει αὐτὴν νὰ κοιμᾶται. Ἐκ τοῦ Μονάχου, ἔνθα τότε εὑρίσκεται, παρακολουθεῖ μετ' ἀγωνίας ἀπεριγράπτου πάσας τὰς φάσεις τῆς ἱερᾶς ταύτης καὶ πατριωτικῆς ἐξεγέρσεως τῶν Τυρολῶν, θυσιαζομένων ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος αὐτῶν, τοῦ ἐν τέλει ἐγκαταλιπόντος καὶ καταπροδόσαντος αὐτούς. Ὁ Goëthe ἐκπλήσσεται τότε λαμβάνων, ἀντὶ τῶν συνήθων αὐτῆς φαντασιοπληξιῶν, ἐν αἷς παρίστατο παίζουσα ὡς ψυχὴ ἢ ὡς μέλισσα, ἐπιστολὰς φλογερᾶς, ἐν αἷς λέγει: «Ὦ Goëthe! Διατὶ νὰ μὴ δύναμαι νὰ μεταβῶ εἰς Τυρόλον διὰ ν' ἀποθάνω τὸν θάνατον τῶν ἡρώων!» Ἡ σύλληψις τοῦ Hofer καὶ ὁ διὰ πυροβολισμοῦ θάνατος αὐτοῦ ἀποσπᾷ παρὰ τῆς Μπετίνας λόγους ὀδύνης καὶ ὑψηλῆς ἠθικῆς ἐξάρσεως καὶ εὐφραδείας. Αἱ πρὸς τοὺς ἡρωϊκοὺς τούτους τόνους ἀπαντήσεις τοῦ Goëthe εἶνε παράδοξοι. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον καὶ διαρκουσῶν τῶν ἡμερῶν τῆς Βαγράμης κατεγίνετο συνθέτων τὸ ψυχρὸν αὐτοῦ μυθοστόρημα περὶ «αἱρετῶν συγγενειῶν»θ ὅπως ἀποτρέψῃ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ τῶν δυσ-

τυχιῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Εἰς δὲ τὴν διάπυρον ταύτην φωνὴν τῆς Μπετίνας ὁ Goëthe ἀπαντᾷ πλήρης ἠρεμίας διὰ τῶν ἑξῆς: «Συγκρίνων τὴν τελευταίαν ἐπιστολήν σου πρὸς τὰς λοιπάς, ὁμολογῶ ὅτι αὕτη περιλαμβάνει σπουδαίαν ἱστορικὴν ἐποχὴν (1807—1810). Μὲ ὁδηγεῖς εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως διὰ θελκτικοῦ λαβυρίνθου φιλοσοφικῶν, ἱστορικῶν καὶ μουσικῶν σκέψεων, ἐν δὲ τούτοις διατηρεῖς ἀναλλοίωτον καὶ ὑγιᾶ τοῦ χαρακτῆρος ἐνεργητικότητα. . . .»

Ἰδοὺ ὁ ἀληθῶς παρατηρητὴς φυσιοδίφης ὁ ἐκτιμῶν καὶ σταθμίζων ἐπακριβῶς τὰς ἐντυπώσεις τῶν πέριξ, ἀλλ' οὐδόλως αὐτὰς συμμεριζόμενος. Συγχαίρει αὐτῇ διὰ τὸ δραστήριον πνεῦμά της, ἐπιδοκιμάζει τὰ αἰσθήματα αὐτῆς, ἀλλ' οὐδὲν περισσότερον τούτου. Ἀπὸ τοῦ σημείου τῆς περιωπῆς, ἐν ἁπάσαις ταῖς σκηναῖς ταύταις, ἐν αἷς πλῆθος ἀνθρώπων ὑπὲρ μεγάλων σκοπῶν θυσιάζεται, ὁ Goëthe διαβλέπει ἰδιοτρόπους μόνον τοῦ βίου μετατροπάς, ἐν δὲ τῷ ἐκχυθέντι αἵματι τῶν ἡρώων τοῦ Τυρύλου ἓν ἄρωμα μόνον ποιήσεως. «Δικαίως λέγεις, ἔγραφε τῇ Μπεττίνᾳ, ὅτι τὸ αἷμα τῶν ἡρώων τὰ διασκεδασθὲν ἐπὶ τῆς γῆς ἀναγεννᾶται ἐν ἑκάστῳ ἄνθει». Δὲν ἀπετέλει ἄρα ὁ ἡρωϊσμὸς ἐξέχουσαν ἀρετὴν τοῦ Goëthe. Καίτοι δὲ ἀποκαλούμενος θεὸς ὀλύμπιος, δὲν εἶναι βεβαίως ὀλύμπιος θεὸς ἐκ τῶν τοῦ Ὁμήρου, διότι ὅτε ἐλάμβανον χώραν ὑπὸ τὸ Ἴλιον σκηναὶ παρόμοιαι πρὸς αὐτάς, εἰς ταύτας ὁ Ὅμηρος κατεβίβαζεν ἅπαντας τοὺς θεούς του.

Δευτέρα μετὰ τὴν τοῦ Hofer ἀπιστία τῆς Μπεττίνας εἶνε ὁ Βετχόβεν. Ὅτε τὸ πρῶτον ἡ Μπεττίνα συνήντησεν αὐτὸν ἐν Βιέννῃ, κατὰ Μάϊον τοῦ 1810, ἠσθάνθη ὅ,τι ἀκριβῶς καὶ ἐν τῇ πρώτῃ συναντήσει αὐτῆς πρὸς τὸν Γκαῖτε. Ὁ περὶ αὐτὴν κόσμος ἐλησμονήθη ὑπ' αὐτῆς καθ' ὁλοκληρίαν. Ὁ δὲ μέγας μουσουργός, ὁ κωφὸς ἐκεῖνος καὶ μισάνθρωπος, ὁ πρὸς πάντας δυσπειθὴς καὶ πικρόχολος, ὑπῆρξε πρὸς τὴν Μπεττίναν ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐπισκέψεως ὁ μᾶλλον ἀπροκάλυπτος καὶ πειθήνιος, ἀνεξάντλητος εἰς λόγους εὐγενεῖς καὶ ἀβρόφρονας. Λαβὼν ἀμέσως θέσιν παρὰ τὸ κλειδοκύμβαλον ἀνέκρουσε καὶ

ἔμελψεν ἐπ' αὐτοῦ τὰ θειότερα τῶν μουσουργημάτων· ἔνθους δ' ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν αὖτη ἠκροᾶτο αὐτοῦ καὶ τῆς ἀφελοῦς καὶ εἰλικρινοῦς αὐτῆς ἐπιδοκιμασίας, συνώδευσεν αὐτὴν μέχρι τῆς οἰκίας της ἐκθέτων αὐτῇ καθ' ὁδὸν τὰς ἰδέας αὐτοῦ περὶ τέχνης. «Ἀλλ' ὡμίλει τόσον μεγαλοφώνως, διηγεῖται ἡ Μπεττίνα, καὶ διεκόπτετο τόσον συχνά, ὥστε ὄντως οὐχὶ συνήθης ἀπῃτεῖτο δύναμις καὶ ὑπομονὴ ὑπὸ τοῦ ἀκούοντος. Ἀλλ' ὅ,τι ἐξήρχετο ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἦτο τόσον ἐνθουσιῶδες καὶ πρωτότυπον, ὥστε λησμονοῦσα τέλεον ὅτι εὑρισκόμεθα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, παρεδιδόμην ἐν εὐλαβεῖ ἐξάρσει εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα. Οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ μου ἐξεπλάγησαν ἰδόντες με ἐπανακάμπτουσαν μετὰ τοῦ Beethoven· μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον καθίσας ὅλως οἰκειοθελῶς παρὰ τὸ κλειδοκύμβαλον συνεκράτησεν ἡμᾶς ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους ὑπὸ τὴν γοητείαν τῶν θαυμασίων αὐτοῦ ἐκτελέσεων. Ἡ μεγαλοφυία καὶ ἡ ὑπερηφάνεια ἐφαίνοντο ἐργαζόμεναι ἀπὸ κοινοῦ.

Ἀλλ' εἶναι δῶρον τῆς φύσεως σπάνιον, προδίδον οὐχ ἧττον μεγαλοφυίαν, ἡ δύναμις τοῦ τιθασσεύειν τοσοῦτον εὐχερῶς τὴν ἀκατάσχετον μεγαλοφυίαν. Ὁ Beethoven ἐνήμερος τοῦ μεταξὺ Γκαῖτε καὶ Μπεττίνας δεσμοῦ ὡμίλησεν αὐτῇ ἐπὶ μακρὸν περὶ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ ἐκφράσας ἐν ταὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως αἱ περὶ τέχνης ἰδέαι αὐτοῦ μεταδοθῶσι τῷ Γκαῖτε ὑπὸ ταύτης. Ὄντως δὲ αἱ μετὰ τοῦ Beethoven αὗται συνδιαλέξεις ἀπεδόθησαν βραδύτερον πιστότατα καὶ θαυμασίως ὑπὸ τῆς Μπεττίνας. Ἡ ἀγνότης δηλαδὴ ἐκείνη τῆς μεγαλοφυίας, ἥτις πλήρη συναίσθησιν ἐμπνέουσα τῆς δυνάμεως αὐτῆς περιφρονεῖ τὸ παρόν, ἀκλόνητον διατηροῦσα τὴν πεποίθησιν εἰς τὸ μέλλον, ἡ φύσις τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ, ἡ τόσον ἐμβριθής, ὅσον ὀργῶσα καὶ περιπαθής, πάντα ταῦτα ἐξεικονίσθησαν διὰ τῶν ὡραιοτέρων χρωμάτων. Ἡ ἔξοχος αὕτη ὕπαρξις δικαίως ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς δεσμεύει τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῆς Μπεττίνας, ἥτις κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, καίπερ περιστοιχιζομένη ὑπὸ τῶν διαπρεπεστέρων τῆς ἐποχῆς ἀνδρῶν, μεγί-

στην ἐν τούτοις τιμὴν αὐτῆς θεωρεῖ ὅτι ἐγένετο ὁ ἄξιος διερμηνεὺς μεταξὺ Beethoven καὶ Goëthe. Ὁ Goëthe ἀπαντᾷ μετὰ πλείστης συγκινήσεως καὶ χάριτος. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου οἱ δύο οὗτοι βασιλεῖς μάγοι ἀνταλλάσσουσι μακρόθεν χαιρετισμὸν μεσολαβούσης τῆς Μπεττίνας, τοῦ μικροῦ τούτου εὐγενόπαιδος, τοῦ γνωστοῦ ἐκείνου πειρακτηρίου. ὅπερ τὴν φορὰν ταύτην τοσοῦτον θαυμασίως ἐκπληροῖ τὴν λεπτὴν αὐτοῦ ἀποστολήν, καὶ δὴ μετὰ τοσαύτης μεγαλοπρεπείας. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ Goëthe δὲν μεταβάλλει τὸν περίεργον καὶ φιλομαθῆ αὐτοῦ χαρακτῆρα, ὅστις ἀδιαλείπτως σπουδάζων καὶ ἐρευνῶν, ζητεῖ νὰ ἐξηγήσῃ φυσικῶς τὰ πράγματα καὶ τὰ ὄντα καὶ εἶναι πλήρης γοητείας καὶ θαυμασμοῦ ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τῆς ὑπερόχου ταύτης προσωπικότητος τοῦ Beethoven, ἥτις προσέρχεται ὅπως πλουτίσῃ τὴν μεγάλην αὐτοῦ συλλογὴν καὶ τὰς γνώσεις. «Πόσην ἡδονὴν εὐχαρίστησιν, λέγει οὗτος, βλέπων ἀνανακλῶσαν ἐν ἐμοὶ τὴν εἰκόνα τῆς ἰδιορρύθμου ταύτης μεγαλορυίας». Ὄντως δέ, τὸ μέγα τοῦτο τοῦ Γκαῖτε κάτοπτρον σκιρτᾷ ὑπὸ θείας χαρᾶς ὁσάκις αἰσθάνεται ἀνταναλῶσαν ἐν αὐτῷ νέαν παράστασιν ἀξίαν τῆς μεγάλης αὐτοῦ διανοίας. Ὁ Γκαῖτε καὶ ὁ Beethoven συνηντήθησαν βραδύτερον ἐν Toeplitg· ἐν δὲ τῇ συναντήσει ταύτῃ τῶν δύο τούτων ὑπὸ τοσαύτας ἐπόψεις ἐφαμίλλων ἀνδρῶν, καθ' ἣν ἕκαστος κατ' ἀνάγκην ὑποβάλλεται εἰς τὸ ἑταστικὸν κριτήριον τοῦ ἑτέρου, τὰ σκῆπτρα τῆς ἠθικῆς ὑπεροχῆς κρατεῖ προφανῶς ὁ Βετχόβεν.

Ἐκ δύο σωζομένων αὐτοῦ πρὸς τὴν Μπεττίναν ἐπιστολῶν εἰκάζεται ἀναμφηρίστως ὅτι ὁ μέγας μουσουργὸς ἠσθάνθη τὴν καρδίαν αὐτοῦ πάλλουσαν ἐκ τῆς προσεγγίσεως τῆς νεαρᾶς ταύτης κόρης, ἥτις τόσον θαυμασίως ἐγίνωσκε ν' ἀκούῃ αὐτόν, νὰ τὸν ἐννοῇ καὶ νὰ τῷ ἀπαντᾷ διὰ τῶν ὡραίων αὐτῆς καὶ ἐκφραστικῶν βλεμμάτων· ἡ δὲ ἀνάγνωσις τῶν δύο τούτων ἐξαισίων ἐπιστολῶν ἄγει ἀσυναισθήτως τὸν ἀναγινώσκοντα εἰς τὴν ἀκόλουθον σκέψιν: Διατὶ ἡ Μπεττίνα νὰ μὴ ἐρασθῇ τοῦ Beethoven ἀντὶ τοῦ Goëthe! Ἀναμφιβόλως ἐν τῷ προσώπῳ

αὐτοῦ ἤθελε συναντήσῃ τὴν ὕπαρξιν, ἥτις ἤθελε τέλος ἀποδώσῃ αὐτῇ δῶρον ἀντὶ δώρου. Ὡς ὁ Goethe, ἠρᾶτο βεβαίως καὶ ὁ Beethoven τῆς τέχνης, καὶ ὁ πρὸς τὴν τέχνην ἔρως ἤθελε παραμείνῃ ἀείποτε ὁ πρῶτος ἔρως αὐτοῦ· ἀλλ' ἔπασχεν, ἔζη μεμονωμένος, ὑπερήφανος καὶ μελαγχολικὸς ἐν τῇ ἑαυτοῦ μεγαλοφυΐᾳ, μεμακρυσμένος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ ἐπεθύμει ἴσως μᾶλλον ἀποκλειστικὴν ἀπομόνωσιν· δι' ὃ ἐφώνει μετὰ πόνου καὶ συμπαθείας ἀποτεινόμενος πρὸς τὴ Μπεττίναν: «Ἀγαπητή μοι, προσφιλεστάτη Μπεττίνα, τίς δύναται νὰ συνδιαλεχθῇ περὶ τῆς μεγάλης ταύτης θεότητος;» Ὄντως, μόνον μετ' ἐκείνης ἠδύνατο ν' ἀνταλλάξῃ τὰς ἰδέας αὐτοῦ καὶ νὰ ἐκχύσῃ ὅλην αὐτοῦ τὴν μεγάλην καρδίαν· διότι «ἀγαπητὸν παιδίον, τῇ ἔλεγεν, περὶ πάντων τῶν ζητημάτων ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου πρεσβεύομεν τὰ αὐτά. . . . .»

Ἀλλ' ἦτο ἤδη καιρὸς ὅπως τεθῇ τέρμα ὁριστικὸν εἰς πάντα ταῦτα. Τῷ 1811 ἡ Μπεττίνα συζεύγνυται κ. D' Arimin, ἡ δὲ πρὸς τὸν Goëthe σχέσις αὐτῆς ἂν καὶ οὐδέποτε ἔπαυσεν ὑπάρχουσα, ὑρίσταται ὅμως ἀλλοίωσιν ἐπαισθητήν. Ἡ ἔξαρσις ἐκείνη καὶ γοητεία τῆς φαντασίας, τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο ὄνειρον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συνεχισθῇ ἐπὶ πλέον. Ὅθεν ὁ ἰδεώδης ἐκεῖνος τῆς καρδίας δεσμὸς μεταπίπτει βαθμιαίως εἰς εὐλαβῆ λατρείαν καὶ ἀνάμνησιν, τὸ δ' ἄρωμα καὶ θυμίαμα ἐκεῖνο τῆς νεότητος μετατρέπεται ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ὑπ' αὐτῆς εἰς λείψανον ἱερὸν καὶ πολύτιμον κειμήλιον.

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων καταφαίνεται ὁπόση ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ διαλάμπει τῆς φαντασίας ἔξαρσις, ὁπόση δ' ἐνέχεται χάρις καὶ ὕψος ἰδεῶν, ἀλλὰ καὶ ἀφροσύνη, ἐνῷ ἡ ὀρθοφροσύνη διαφαίνεται μόνον ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἰδιοτροπίας καὶ τῆς εὐρυοδοῦς παιδείας. Ἐντεῦθεν τὰ ἐν αὐτῇ ἐκτιθέμενα ἀφίστανται κατ' ἀνάγκην πολὺ τοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι καὶ αἰσθάνεσθαι παρ' ἡμῖν καὶ τῶν ἐν γένει ἠθῶν ἡμῶν καὶ ἐθίμων.

Ἡμέραν τινὰ περιδιαβάζων ὁ Γκαῖτε μετὰ τῆς Μπεττίνας ἐν τῷ πάρκῳ τῆς Βαϊμάρης παραβάλλει αὐτὴν πρὸς τὴν Ἑλληνίδα ἐκείνην τῆς Μαντινείας, τὴν δίδουσαν μαθήματα ἔρω-

τος τῷ Σωκράτει, προσθέτων: «Οὐδεμίαν προφέρεις λέξιν φρόνιμον, ἀλλ' ἡ τρέλλα σου διδάσκει πολὺ περισσότερα ἢ ἡ σοφία τῆς Ἑλληνιδος». Τί δύναταί τις νὰ προσθέσῃ περισσότερον εἰς τὴν κρίσιν ταύτην τοῦ Γκαῖτε;

[Κατὰ τὸ γαλλικόν].

Ἐν Κων|πόλει, Μάϊος 1904.

ΕΛ. Μ. ΣΤΡΟΥΒΑΛΗ

ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΑ

—Ξύπνα σκληρὴ γλυκειὰ δροσιὰ
Στὴ φλόγα μου νὰ χύσῃς
Ἐσὺ ποῦ μ' ἄναψες φωτιὰ
Ξύπνησε νὰ τὴ σβύσῃς

—Στάσου τὴ φλόγα τῆς καρδιᾶς
ἐγὼ νὰ σοῦ δροσίσω
Κι' ἂν ξανανάψῃ πέρασε
νὰ σοῦ τὴν ξανασβύσω.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Ἄχ! μὴ θρηνῇς π.κρὴ καρδιά, δὲν θέλω ἄλλους πόνους·
ἔκλαψα χρόνια ἀδιάκοπα μὲ φλογισμένους στόνους.
Μὴ κλαῖς καρδιά, τὰ δάκρυα νὰ τὰ βαστᾷς μαζύ σου,
τώρα ποῦ πλέεις ἄτυχη 'ς τὸ κῦμα τῆς ζωῆς σου.
Ἔχεις καρδιά μου οὐρανό, ἀλλὰ χωρὶς ἀστέρια·
ἔχεις πληγὴ ἀγιάτρευτη, χωρὶς νὰ ἰδῇς μαχαίρια.
Ἔχεις τὴν τρικυμία σου, ἔχεις καὶ σὺ χειμῶνα
τοῦ χωρισμοῦ καρδιόχτυπα φαρμακερὸ ἀγῶνα.
Εἶχες καρδιά μου μία φορὰ ἥλιο ἀκτινοβόλο·
εἶχες τῆς φλογεραῖς ματιαῖς, εἶχες τὸν κόσμο ὅλο.
Ἄχ! τώρα πῶς κατάντησες σὰ θάλασσα μὲ κῦμα,
νἄχῃς τὴ πίκρα σου ζωὴ καὶ τὰς ἀβύσσους μνῆμα!
Ἄχ! τώρα πῶς κατάντησες, καλάμι 'ς τὸν ἀέρα,
νὰ σὲ φυσάῃ ὁ βοριᾶς τοῦ πόνου νύχτα 'μέρα,
Ἄχ τώρα πῶς κατάντησες σελήνη λυπημένη
νἄχῃς τὴ νύχτα συντροφιὰ καὶ λάμψη πονεμένη!
Ἄχ! τί καϋμός, τί φλογερὴ λαμπάδα στὴν καρδιά μου
ὁ πόνος ὁ ἀτέλειωτος βόσκει τὰ σωθηκά μου!
Τὸν πόνο τὸν ἐπιθυμῶ, τὸν ἀγαπῶ τὸν πόνο
αὐτὸς μοῦ δείχνει τὸ χρυσὸ τὸν περασμένο χρόνο.
Χρόνε γλυκέ, τί ἔγεινε, τί ἔγεινε ἐκείνη
μὲ τὰ γλυκὰ ματάκια της; Ἄχ! φλόγα ποῦ δὲν σβύνει!
Θυμοῦμαι ταῖς γλυκαῖς ματιαῖς καὶ τὸ χλωμό της χρῶμα
μοῦ φαίνεται χαμογελᾶ τὸ λυπηρό της στόμα.
Αὐτὸ τὸ στόμα ποῦ ἔχυνε τοῦ οὐρανοῦ τὴ χάρι
κι' ἦταν λουλοῦδι τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδιᾶς φεγγάρι.
Θρηνεῖ τἀγέρι τῆς νυχτὸς σὰν ἄνθρωπος καὶ κλαίει·
πάντα μ' εὑρίσκει μοναχό, μυρολογᾷ καὶ λέει:
Μέσ' τὰ πικρὰ τὰ κύματα τρέχω γοργὰ νὰ σβύσω,
χωρὶς ποτὲ νὰ δυνηθῶ δροσιὰ νὰ σοῦ χαρίσω.
Στὴ Ρόδο τώρα βρίσκομαι, νησὶ χαριτωμένο
νησὶ σὰ νύφη τῆς αὐγῆς μὲ κρίνους στολισμένο.

Ὁ ἥλιος τὸ ἀγάπησε, τὸ φῶς του τοῦ χαρίζει
γιὰ τοῦτο σὰν τραντάφυλλο μοσχοβολᾶ κι' ἀνθίζει.
Θαρρεῖς πῶς πάντα ἄνοιξι, χειμῶνα, καλοκαῖρι,
σὰν τὸ πουλάκι τὸ νησί, σὰν ἄσπρο περιστέρι,
Θὲ νὰ πετάξῃ, ἀψηλὰ θ' ἀναίβῃ 'ς τὸν αἰθέρα·
ἔχει φτερὰ οὐράνια, σύντροφο τὸν ἀέρα.
Ἔχει κλαδάκια δροσερά, λουλούδια μυρισμένα
κι' ὅλα τοῦ κόσμου τὰ καλὰ σ' αὐτὸ εἶνε δοσμένα,
Ἀλλὰ τοῦ λείπει ἡ γλυκειὰ κι' οὐράνια ματιά σου·
ἡ λυπημένη ὄψη σου. τὸ ᾄκρυ, ἡ λαλιά σου.
Χαῖρε, ψυχή· θὰ χωρισθῇς γιὰ πάντα ἀπ' τὸ σῶμα
ἐσύ θὰ πᾶς 'ς τὸν οὐρανό, αὐτὸ βαθειὰ στὸ χῶμα.
Ψυχή μου βασανίστικες στὴ γῆ τὴ πικραμένη
τώρα θὰ φύγῃς μόνη σου, ψυχή μου λυπημένη.
Αὐτὸ τὸ σῶμα τ' ὀρφανό, αὐτὸ ἦταν μαζύ σου.
αὐτὸ ἦταν τὰ μάτια σου. αὐτὸ ἦταν ἡ ζωή σου.
Τώρα θὰ λυώσῃ, θὰ χαθῇ, τώρα θὰ γείνῃ χῶμα
πρὶν λυώσῃ καὶ πρὶν σκορπισθῇ ἀγάπησέ τ' ἀκόμα.

ΑΒΕΔΙΝ--ΠΑΣΣΑΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

Εἰς ὑπνηλόν

Σιγὰ μὴ τὸν ξυπνήσητε περαστικοὶ διαβάται
Ὕπνωττε ζῶν, κι' ἤδη νεκρὸς αἰώνια κοιμᾶται.

Εἰς πολιτευτήν

Ἀφ' οὗ μὲ μαῦρο ἐπὶ γῆς παρ' ὅλων ἐτιμήθη
Εἰς μαύρου τάφου τὸ βαθὺ σκοτάδι ἐκοιμήθη.

Εἰς φρύνην

Πλῆθος θνητῶν ἐκοίμησεν εἰς τὰ θερμά της στήθη
Κι' ἤδη νεκρὰ 'ς τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ τάφου ἐκοιμήθη.

Ε. Σ Σ.

ΜΕΓΑΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΚΑΡΟΛΟΣ ΦΛΕΓΕΛ

Εἰλικρινὴς σεβασμὸς πρὸς τὸν γνωστὸν καὶ γενικῶς ἀγαπητὸν καθ' ὅλας τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Κάρολον Φλέγελ, τὸν πάσας τὰς στιγμὰς τῆς ζωῆς του ἀφιερώσαντα καὶ ἀκαμάτως

ἐργαζόμενον ἀπὸ δωδεκαετίας ἤδη ὑπὲρ μιᾶς ἰδέας τεινούσης νὰ βελτιώσῃ τὴν σπογγαλιείαν, ἐξ ἧς μυριάδες ψυχῶν ἀποζῶσι, καὶ ἐξιδανικευμένως ἀναπτύξαντα τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀλτρουϊσμοῦ μᾶς πείθει νὰ παραθέσωμεν εἰς τὰς σελίδας τοῦ «Ἡμερολογίου τοῦ Αἰγαίου» τὴν συμπαθῆ αὐτοῦ μορφὴν καὶ νὰ σύρωμεν ὀλίγας περὶ τῆς εὐεργετικῆς αὐτοῦ δράσεως γραμμὰς πεπεισμένοι ὅτι πολὺ θὰ εὐαρεστήσωμεν τοὺς ἀναγνώστας τοῦ παρόντος Ἡμερολογίου.

Ἐγεννήθη ἐν Βίλνᾳ τῆς Ρωσσίας, πόνος δὲ βαθὺς ἐπὶ τῷ πρωΐρῳ καὶ σκληρῷ θανάτῳ περιλημένου ἀδελφοῦ ὤθησεν αὐτὸν ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ Βορρᾶ, ἔνθα μετὰ λαμπρὰς σπουδὰς καὶ εὐρεῖαν δημοσιογραφικὴν καὶ συγγραφικὴν δρᾶσιν ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ καθηγητοῦ, εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου. Μεγάλη καρδία καὶ ψυχὴ εὐγενὴς ἀντελήφθη τῶν δεινοπαθημάτων μιᾶς μεγίστης μερίδος τοῦ νησιωτικοῦ κόσμου, τῶν προερχομένων ἐκ τῆς καταχρήσεως τῶν σκαφάνδρων καὶ ἀφωσιώθη ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν θεραπείαν αὐτῶν, ὁριστικῶς πρὸς τοῦτο ἐγκαταστὰς ἐν Καλύμνῳ ἀπὸ τοῦ 1892.

Τεράστιον ἐπιχείρημα ἀνέλαβεν οὕτως ὁ κ. Φλέγελ. Μεγάλαι ἐνέργειαι καταβληθεῖσαι μέχρι τότε ὑπὸ τῶν σπογγαλιέων καὶ οὐδὲν ἀγαθὸν σχοῦσαι ἀποτέλεσμα εἶχον ἐπιφέρει τὴν ἀπογοήτευσιν εἰς τοὺς νησιωτικοὺς πληθυσμοὺς καὶ τὴν ἀπελπισίαν. Ἀλλ' ὁ Φλέγελ ἐξ αὐτῆς ἀκριβῶς ἐξαρτῶν τὴν ἀνάγκην τῆς σωτηρίας θαρραλέως ὑπεδύθη τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν σκαφάνδρων, σπεύδων πανταχοῦ ὅπου ἀπητεῖτο ἡ παρουσία του, ἐκδίδων εἰς φυλλάδια πραγματείας καὶ δημοσιεύων πλεῖστα ἄρθρα πάντα μὲ ἕνα πνεῦμα μὲ ἕνα σκοπὸν «νὰ ἐκλείψῃ τὸ σκάφανδρον».

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1896 ἀπεφάσισεν αὐτοπροσώπως νὰ ἀποτανθῇ εἰς τοὺς Ἄνακτας καὶ Ἡγεμόνας τῶν σπογγοφόρων μερῶν, πρὸς τοὺς Κυβερνήτας καὶ νομοθέτας αὐτῶν καὶ πρὸς τοὺς συλλόγους καὶ σωματεῖα καὶ ἐκθέσεις καὶ διεθνῆ συνέδρια καὶ πρὸς τοῦτο μετέβη εἰς Σάμον, Κρήτην, Κύπρον, Ἰταλίαν, Αἴγυπτον καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς ὀθωμ. Αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Ἐσκόρπισεν εἰς ὅλα ταῦτα τὰ μέρη τὰς περὶ τοῦ ζητήματός του πραγματείας, ἐπλήρου ἄρθρων τὸν τύπον, ἐξελιπάρει τοὺς Κυβερνήτας καὶ ἐποιεῖτο ἐκκλήσεις εἰς τὰ φιλάνθρωπα αὐτῶν αἰσθήματα, ἐρχόμενος εἰς συνάφειαν μὲ πᾶσαν κοινωνικὴν τάξιν κατηχῶν καὶ ἱκετεύων τοὺς πάντας πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ εὐγενοῦς σκοποῦ του.

Οὕτως ἐπέτυχε μὲ τὸ γλυκὺ καὶ ἤρεμον ὕφος του μὲ τὸ σεμνὸν καὶ ἐπιβάλλον τῆς φυσιογνωμίας του νὰ τύχῃ ἀκροάσεως πανταχοῦ, νὰ μεταβιβάσῃ τάς σκέψεις του, νὰ πείσῃ ἰσχυροὺς νὰ υἱοθετήσωσι τὰς προσπαθείας του. Μέχρι τοῦδε αὐστηροὶ ἀπαγορευτικοὶ νόμοι ἐνομοθετήθησαν ἐν τῇ Ὀθωμ. Αὐτοκρατορίᾳ, ἐν Σάμῳ, Κρήτῃ, Κύπρῳ, Τύνιδι καὶ Αἰγύπτῳ κατὰ τῆς χρήσεως τῶν σκαφάνδρων καὶ ἤδη δὲν παύει ἐργαζόμενος εἰς τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον νὰ πείσῃ τοὺς ἰθύνοντας νὰ προβῶσιν εἰς τὸ αὐτὸ σωτήριον διάβημα.

Ἕνεκα τῆς σωτηρίου νομοθεσίας τῶν ἀνωτέρω μνησθεισῶν χωρῶν ἤρξατο σημαντικῶς βελτιουμένη ἡ πρὶν ἀπελπιστικὴ κατάστασις τῶν σπογγαλιέων τῆς Μεσογείου. Ἤρχισε δὲ καὶ γενικώτερον ἀναγνωριζομένη καὶ ἐκτιμωμένη ἡ εὐεργετικὴ δρᾶσις τοῦ Φλέγελ οὐ μόνον ὑπὸ τῶν σπογγαλιευτικῶν πληθυσμῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων κατέστη ἀπὸ πολλοῦ δημοτικὸς καὶ ἀγαπητότατος, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων, ὑπὸ Κοινοτήτων, Ἐκθέσεων καὶ λοιπῶν Σωματείων. Ἰδίᾳ ἄκρως ἐκτιμᾶται ἡ ἀφιλοκέρδεια τοῦ ἀνδρός, οὐδὲν πρὸς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του δεχομένου, εἰμὴ τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων, ζῶντος δὲ λιτώτατον βίον. Πολλάκις διέρχεται ἡμερονύκτιον ὅλον μὲ ἕνα τσάϊ, διαιτώμενος λιτώτατα καὶ διαμένων εἰς μικρὰ οἰκήματα, ὅπου εὑρεθῇ, διὰ νὰ ἐκκινήσῃ ἐκεῖθεν καὶ τρέξῃ εἰς συνάντησιν Ἡγεμόνων καὶ ὑπουργῶν πρὸς τοὺς ὁποίους θὰ ἐπαναλάβῃ διὰ μυριοστὴν φορὰν, ὅτι πρέπει νὰ σωθῇ τὸ προϊὸν τοῦ σπόγγου καὶ νὰ ἀπαλλαγῇ ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ τὸ Μινωταύρειον σκάφανδρον.

Ἡ Α. Α. Μεγαλειότης ἐπαξίως ἀπένειμεν αὐτῷ τὸ παράσημον Μετζητιέ, ἡ Κοινότης Καλύμνου ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ἐπίτιμον πολίτην, ἄλλαι Κοινότητες τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου θερμότατα ἐπέδωκαν ἔγγραφα εὐχαριστήρια, ἡ ἐν Πετρουπόλει Διεθνὴς Ἁλιευτικὴ Ἔκθεσις τοῦ 1902 καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις τοῦ 1903 ἀπένειμαν αὐτῷ δικαιώματα τιμῆς, τὸ ἐν Πετρουπόλει Γ'. Διεθνὲς Συνέδριον Ἁλιείας καὶ Ἰχθυοτροφείας τοῦ 1902 καὶ τὸ ἐν Ρώμῃ Ζ'. Διεθνὲς Συνέδριον μετὰ τριήματος Ἁλιείας τοῦ 1903 λίαν εὐμενῶς ἐδέχθησαν τὰς ὑπὲρ τῶν δεινοπαθούντων σπογγαλιέων τῆς Μεσογείου ἐκκλήσεις τοῦ κ. Φλέγελ.

Ἐν τῷ πολυετεῖ τούτῳ ἀγῶνι ὑπὲρ ἀνακουφίσεως τῆς δυστυχίας τοῦ πάσχοντος πλησίον, δὲν ἐπελάθετο τοῦ θανόντος ἀδελφοῦ, ἐμπνευσμένου ποιητοῦ καὶ δεινοῦ ἐξερευνητοῦ τῶν Ἀφρικανικῶν χωρῶν καὶ τοῦτο ἐναργῶς καταδεικνύει τὸ κάτωθεν δημοσίευμα, ὅπερ ἀπέστειλεν ὁ κ. Φλέγελ διὰ τὸ παρὸν Ἡμερολόγιον.

Ὁ κ. Φλέγελ ὁμιλεῖ καὶ γράφει τὴν Ρωσσικήν, Ἑλληνικήν, Γαλλικήν, Ἰταλικήν, Γερμανικὴν καὶ ὀλίγον τὴν Τουρκικήν. Εἶνε πολυγραφώτατος καὶ ἐμπειρότατος εἰς γνώσεις, φυσιογνωμία ἐν γένει σπανία ἐξ ὅσων δύναται νὰ παρουσιάσῃ ἡ Ἀνατολικὴ κοινωνία.

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΕΔΟΥΑΡΔΟΥ ΦΛΕΓΕΛ

Ὁ τραγικὸς θάνατος τοῦ προσφιλεστάτου μοι ἀδελφοῦ καὶ γνωστοῦ ἐξερευνητοῦ τῆς Ἀφρικῆς Ἐδουάρδου Φλέγελ ἐπὶ πολὺ ἐξήσκει ἐπικίνδυνον ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ὑγείας μου, εἶτα δὲ αἱ ὑπὲρ τῶν δεινοπαθούντων σπογγαλιέων προσπάθειαί μου ἀπερρόφων κόπους καὶ καιρόν, εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἠδυνήθην εἰσέτι νὰ προβῶ εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν φιλολογικῶν ἔργων ἐκείνου, ἐκτὸς ἑνὸς τόμου ἐπιστολῶν αὐτοῦ ἐκδοθέντος ἐν ἔτει 1889 ἐν Λειψίᾳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπὸ τοῦ Νίγηρος Βενούς».

Δοθείσης μοι εὐκαιρίας σήμερον καὶ ἐπιθυμῶν προθύμως νὰ ἀνταποκριθῶ πρὸς τὴν πρόσκλησιν τῆς Διευθύσεως τοῦ «Ἡμερολογίου τοῦ Λίγαίρου» εὐχαρίστως δίδω εἰς δημοσίευσιν δύο τῶν ἐμμέτρων τοῦ Ἐδουάρδου Φλέγελ ἔργων καὶ γνωρίζω αὐτὸν εἰς τὸν κόσμον τῶν φιλομούσων ὡς ποιητὴν γλυκύτατον.

Βεβαίως οὐδεμίαν χάριν θὰ μετέδιδον αἱ ξηραὶ εἰς πεζὸν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ μεταφράσεις ἂν εὐγενῶς δὲν ἀνελάμβανεν ἡ φίλη δεσποινὶς Ἑλένη Σ. Σβορώνου νὰ μεταποιήσῃ αὐτὰς εἰς ἁρμονικοὺς στίχους πιστότατα μεταδίδοντας τὸ πνεῦμα τοῦ ποιητοῦ.

Προλογίζοντι θά μοι ἐπιτρέψῃ ὁ ἀναγνώστης νὰ σημειώσω ὅτι πάντα τὰ ποιήματα ὁ τρυφερὸς, περὶ οὗ ὁ λόγος, ποιητὴς ἔχει ἀφιερώσῃ εἰς ἀξιέραστον κόρην τῆς Βοστώνης, τὴν δεσποινίδα Αἰκατερίνην Κ. Αὐτὸς μὲν ἦν εἴκοσι, ἐκείνη δὲ δεκαεξ ἐτῶν, ὅτε κατὰ τὸ ἔαρ 1872 συνηντήθησαν ἐν Μονάχῳ τῆς Βαυαρίας, τῇ κοιτίδι τόσων διασήμων καλλιτεχνῶν. Ἡ νεαρὰ Ἀμερικανὶς ἦν ὡραία καὶ πλουσία, τὸ τελευταῖον δὲ προσὸν εἶχε, ὡς δυστυχῶς συμβαίνει συνήθως, μοιραίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ἔρωτος τοῦ νεανίου, ὅστις ἔδει πρότερον νὰ ἀποκτήσῃ πλοῦτον καὶ θέσιν κοινωνικὴν ἂν ἤθελε νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν γονέων τῆς κόρης Τί ἂν φίλοι οἰκογενειακοὶ τῆς κόρης ὑπεστήριζον ὅτι πλὴν ἄλλων προσόντων ὁ ρωμαντικὸς νεανίας ἔχει χαρακτῆρα εὐγενέστατον. Ὁ χρυσὸς τόσον εὐκόλως ἀναγνωρίζεται σήμερον καὶ ἐκτιμᾶται, ὅσον δυσκόλως καὶ βραδέως ὁ χαρακτήρ.

Ὁ χωρισμὸς τῶν νέων ἐπῆλθε ταχέως· ἡ κόρη μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς ἀνεχώρησεν εἰς Ἑλβετίαν καὶ Ἰταλίαν, ἐν ᾧ ὁ νεανίας ἐξηκολούθει ἐν Μονάχῳ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἐξοικειωθεὶς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐξοχωτέρων ποιητῶν τῆς παγκοσμίου φιλολογίας κατέγινεν ἔκτοτε εἰς τὴν ἐξωτερίκευσιν τῶν ὑψηλῶν καὶ ἁγνῶν αἰσθημάτων τῆς καρδίας του διὰ στίχων ὡραίων, παραγορῶν οὕτω καὶ ἀνακουφίζων τὴν ἐρωτικήν του θλῖψιν.

Μετ' οὐ πολὺ ἀπῆλθεν εἰς Ἀφρικὴν πάντοτε ὀνειροπολῶν τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν εὐγενῶν πόθων του. Ἡ εἰκὼν τῆς κόρης συνώδευεν αὐτὸν ἀνὰ τὰς περιηγήσεις καὶ ἐρεύνας αὐτοῦ. Εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθέντα χάρτην, πρὸς αἰωνίαν τοῦ ἔρωτός του ἀνάμνησιν, ἐνεχάραξεν εἰς ὀνομασίαν μονήρους καὶ εὐγράμμου ὄρους, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Βενουέ, τὸ ὄνομα τῆς ἀγαπημένης κόρης, Mount Katie.

Ἐν Ἀφρικῇ ἔσχεν ὁ Ἐδουάρδος Φλέγελ πολλὰς ἐν ταῖς ἐξερευνήσεσιν αὐτοῦ ἐπιτυχίας τιμηθεὶς ἐπαξίως αὐτῶν ἐνΕὐρώπῃ. Τὴν κόρην ὅμως τῶν ὀνείρων του δὲν ἐπανεῖδε πλέον· ὑπο τῶν Ἄγγλων σκληρῶς καταδιωκόμενος, ὡς ἐμπόδιον τῶν ἐκεῖ ἐμποροσκοπικῶν αὐτοῦ σκοπῶν, ἀσθενῆ ἔχων τὴν ὑποστήριξιν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ὑπέκυψεν ὁ δύσμοιρος ἐρευνητὴς ἐν Ἀφρικῇ ἐν ἀνίσῳ ἀγῶνι μόλις 34ετής. Ἀγνοῶ τί ἀπέγεινεν ἐκείνη ἣν ἠγάπησε· ἀλλ' ἐὰν δὲν μετέβη εἰσέτι θὰ μεταβῇ ὅμως ἐκεῖσε ὅπου ἡ Βεατρίκη, ἡ Λαύρα, ἡ Φριδερίκη καὶ τόσαι ἄλλαι ὑπὸ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ποιήσεως λαμπρυνθεῖσαι καὶ ἐξιδανικευθεῖσαι προηγήθησαν; Ἐκεῖ βεβαίως δὲν θὰ εἴπῃ τὸν σκληρὸν λόγον, ὡς ἔπραξεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐὰν δὲν εἶνε συκοφαντία ἡ παρεξήγησις ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν, δηλαδὴ τὰ ἑξῆς: «Διατὶ μὲ ἀγαπᾶς· θέλω ἀπὸ τοῦδε νὰ σὲ μισῶ». Οἱ ἐπὶ τῆς γῆς χωρισθέντες εὗρον καὶ θὰ εὕρωσι τὴν ἕνωσιν εἰς τὸ ἀπέραντον σύμπαν, ἐκεῖ ὅπου χωρισμὸς δὲν ὑπάρχει.

Παρὰ τὴν λίμνην Στάρνπεργ.

Τὸ δρόμο ποῦ πολλὲς φορὲς ἐπέρασα ὡς τώρα
Τὸ δρόμο μου τὸ γνώριμο ξαναπερνῶ καὶ πάλι

Ὅμως σὰν πρῶτα ὥμορφα, χαρούμενα τραγούδια
Τὸ στόμα μου δὲν ψάλλει.

—

Ἀστράφτει ἡ λίμνη ὁλόχρυση ἀπ' ταργυρὸ φεγγάρι·
Ὅπως τὴν εἶδα λιγοστὲς φορὲς νὰ λαμπυρίζῃ·
Μιὰ πεῦκα' ἀπὸ τὴν ὄχθη της ς' τὸν οὐρανὸ ἀνεβαίνει
Καὶ κάτι ψιθυρίζει.

—

Ἐδῶ τὴν εἶδα ἄνοιξι πουλὶ νὰ φτερουγίζῃ
Μὰ φθινοπώρου φύσησε ἀγριεμένο ἀγέρι,
Κι' ἐπέταξε· ὠκεανοὺς ἐπέρασε κι' ἐπῆγε
Θερμὰ νὰ εὕρῃ μέρη-

—

Εἶναι ὁ κάμπος ὥμορφος ὅπου διαβαίνω τώρα
Κι' ἡ νύχτα ἡ ὁλόφωτη μὲ τὸ γλυκὸ φεγγάρι,
Μὰ εἶν' ἡ ψυχή μου μακρυὰ καὶ τίποτε δὲν βλέπω
Ἀπ' ὅλη αὐτὴ τὴ χάρι.

—

Βουνά, λειβάδια περπατῶ μὰ τρέχει ἡ καρδιά μου
Πολὺ προτήτερα ἀπὸ 'μὲ σὲ μακρυσμένα μέρη,
Γοργὴ ὡσὰν τὴ σκέψη μου ὠκεανὸς περνάει
Κι' ἀλλοῦ, ἀλλοῦ μὲ φέρει.

—

Γύρω μου εἶν' ὅλα σκοτεινὰ κι' ἂν λάμπῃ τὸ φεγγάρι,
Κι' ἂν τἀστεράκια τὰ χρυσᾶ γλυκὰ φεγγοβολοῦνε,
Γιατὶ 'γὼ 'ξεύρω μοναχὰ πῶς τούρανοῦ ἡ λάμψεις
Μπρός 'ς τὴ ματιά της σβοῦνε.

Ἔσπερα.

Βλέπω σιγὰ τὸν ἥλιο 'ς τὴ δύσι του νὰ γέρνῃ
Κάθε μου πόθο θέλω μεσ' τὴν καρδιὰ νὰ πνίξω·
Ὅσο μπορεῖ ἡ ψυχή μου ψηλά, ψηλὰ ν' ἀναίβῃ
Κι' ὄψη 'ς ὅλο τὸν κόσμο χαρούμενη νὰ δείξω.

—

Ὡς ποῦ ὁ μαῦρος χάρος τὰ μάτια μου νὰ κλείσῃ
Ἐσὺ θὰ ζήσῃς μόνο βαθειὰ μεσ' 'ς τὴ ψυχή μου·
Δὲν θὰ σοῦ 'πῇ μιὰ λέξι τὴν τόση μου ἀγάπη
Μὰ θὰ σοῦ ψάλλῃ αἰώνια λατρεία ἡ σιγή μου.

—

Ὅ,τι ἔννοιωσαν γιὰ σένα τὰ στήθη τὰ δικά μου·
Αὐτὴ τὴν ἅγια φλόγα ποῦ τὴν καρδιά μου καίει,

Πρέπει γλυκὸ τραγοῦδι τὸ στόμα μου νὰ λέῃ.

—

Μ' ἀλλοίμονο σ' ἐμένα ποῦ ποιητὴς δὲν εἶμαι
Μιὰ ἐκκλησιὰ νὰ χτίσω γιὰ σὲ γλυκειὰ παρθένα
Κι αἰώνια νὰ σοῦ ψάλλω τραγούδια ἀγαπημένα.

Οἱ ὀλίγοι οὗτοι στίχοι ἐνδεδυμένοι μὲ τὸ ἀπείρως ὡραῖον Ἑλληνικὸν ἔνδυμα δίδουσι μικράν τινα ἰδέαν τοῦ ποιητικοῦ ταλάντου τοῦ ἀειμνήστου ἀδελφοῦ μου, ὃν ἐκ δεδικαιολογημένης πρὸς τὴν μνήμην του στοργῆς ἠθέλησα νὰ γνωρίσω εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ ἀγαπητοῦ τούτου Ἡμερολογίου.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΦΛΕΓΕΛ

ΕΠΟΝΙΝΑ

Ἐμπρός μου ὅταν βλέπω, Ἐπονίνα,
Τὰ δροσερὰ καὶ ἀνθηρά σου κάλλη,
Ὡραῖα ὡς τοῦ ἔαρος τὰ κρῖνα,
Δὲν ξεύρεις, ἡ καρδία μου πῶς πάλλει.

—

Εἰς μίαν τῶν βλεμμάτων σου ἀκτῖνα
Ὁ κόσμος πολυθέλγητρος προβάλλει·
Μὲ τὰ χρυσᾶ της ὀνειρα ἐκεῖνα
Ἡ αἰχμηρὰ ζωή μου ἀναθάλλει.

—

Ἀλλὰ δὲν μ' ἀγαπᾷς καὶ σὲ λατρεύω,
Χωρὶς ποτὲ-ποτὲ νὰ τὸ γνωρίσῃς,
Καὶ εὐτυχίαν ἄλλην νὰ θηρεύω.

—

Καλλίτερον νὰ μὴ μὲ ἀγαπήσῃς
Τίς οἶδεν, ὅταν ἔνθους θὰ πιστεύω
Ἂν ψυχρανθεῖσα, δὲν μὲ λησμονήσῃς!

(Ἄργος 22 Ἰουλίου 1882).

Δ. Κ. ΒΑΡΔΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΛΟΓΟΠΑΙΓΝΙΑ*

Ὁ καθηγητὴς τῆς Ὀρυκτολογίας καὶ διευθυντὴς τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς κ. Κ. Μητσόπουλος ἔγραψε πρό τινος ἐν σειρᾷ ἄρθρων ἐν ταῖς «Ἀθήναις» ἐμβριθῆ περὶ Φθιώτιδος, Εὐβοίας καὶ Μαγνησίας διατριβὴν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἐγκαινίων τοῦ Σιδηροδρόμου Συνόρων. Μεταξὺ ἄλλων γράφων περὶ Χαλκίδος ὁ σοφὸς καθηγητής, ὑπηνίχθη τὴν ἐκ τοῦ Εὐρίπου παραφθορὰν τοῦ παρὰ Λατίνοις καὶ τοῖς ναυτικοῖς τῶν τελευταίων ἑκατονταετηρίδων ὀνόματος Νεγρεπόντε (Εὐβοίας). Τὶ δὲ ὄντως—φυσικώτερον δι' ἀμαθεῖς ναυτίλλους τῆς διαστροφῆς ταύτης τοῦ ὀνόματος, ἰδίως τῆς ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως προσκολλήσεως τοῦ τελικοῦ τοῦ ἄρθρου, πολλάκις δὲ καὶ μετ' αὐτοῦ τοῦ Σ τῆς προθέσεως, οἷον Ἀθήναι—Σατῖναι καὶ Σετῖναι (ἐκ τοῦ ἰς Ἀθήνας—Sethinas), Σταλήμενα (στὴν Λῆμνο), Σουμελᾶ («Τοῦ Μελᾶ»), Σταμπούλ («στὴ Πόλι») Ἄξος, Ἀξιώτης (ἐκ τοῦ «στὴν Νάξο»), Ἰονὶκ (εἰς Νίκαιαν) κλπ.

Παραδόξως ὅμως ἡ παρατήρησις τοῦ Καθηγητοῦ, ἥτις ἄλλως τε τοσάκις πρότερον ἐγράφη, ἐπείραξε τὰ νεῦρα εἰδικοῦ τινος περὶ τὰ τοιαῦτα, τοῦ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον κ. Φλίνκ, ὅστις δριμέως ἐπετέθη κατὰ τοῦ ἐγκρίτου ὀρυκτολόγου ὅτι δῆθεν εἰσεπήδησεν εἰς ἀλλοτρίαν ἰδιοκτησίαν. συγχωρῶν δ' αὐτῷ, ὁ πάνσοφος Φλίνκ, ἐπὶ τῷ ἁμαρτήματι, τὸν διδάσκει ὅτι ἡ λέξις Νεγρεπόντε οὐδαμῶς παράγεται ἐκ τοῦ «Εὔριπος» ἀλλ' εἶνε καθαρῶς ἰταλικὴ λέξις «Negreponte» τὴν μαύρην γέφυραν σημαίνουσα, ἢ πιθανὸν καὶ ἔκ τινος Ἰταλικῆς οἰκογενείας,

* Οἱ ἀναγνῶσται τοῦ Ἡμερολογίου Γ μετ' εὐφροσύνης θὰ συναντήσωσιν ὧδε τὸ ἄνωθι ἀξιόλογον δημοσίευμα τοῦ διαπρεποῦς λογίου κ. Ἀλεξάνδρου Φιλαδελφέως παραχθέντος ἡμῖν τὴν ἐξαιρετικὴν τιμὴν νὰ στολίσῃ δι' αὐτοῦ τὰς σελίδας τοῦ παρόντος τόμου.

(αὐτὸ δὰ εἶνε γελοιωδέστατον καὶ ἄνευ σχεδὸν παραδείγματος!), ὡς μαρτυρεῖ εἷς καὶ μόνος περιηγητής, οὗ ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν ὁ εἰδικὸς οὗτος ἐπιτιμητὴς τοῦ κ. Μητσοπούλου.

Καὶ ὁ μὲν κ. Μητσόπουλος αὐθωρεὶ παρεδέχθη τὴν διόρθωσιν, εἴτε πεισθείς, εἴτε μὴ εὑρὼν ἀρκετὸν χρόνον, ὅπως μελετήσῃ βαθύτερον ζήτημα ἐκφεῦγον ἐντελῶς τῶν ἀσχολιῶν του, ἂν καὶ ἄλλοτε ἐνθυμούμεθα ὅτι ἐπικριθεὶς ὁ αὐτὸς καθηγητὴς ὑπὸ ἄλλου προγάστορος εἰδικοῦ περὶ τὰ μυθολογικὰ καὶ ἱστοριογεωγραφικά, οὐ μόνον ἀνέτρεψεν ἄρδην πάσας τὰς σαθρὰς καὶ μωροτάτας ἐπικρίσεις τοῦ κατὰ Κόντον γόητος ἐκείνου ἀθιγγάνου, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἀπέδειξε τοῦτον καὶ πάνυ ἀνιστόρητον καὶ ἀγεωγράφητον! Ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι ὅταν ἔχῃ τις νοῦν καὶ κρίσιν δύναται καὶ ἐν παντὶ ζητήματι ὀρθῶς νὰ σκεφθῇ καὶ κρίνῃ, ἐνῷ οἱ κοῦροι καὶ μωροί, ὡς ὁ ἄνω μνησθεὶς καθηγητὴς τῆς Μυθολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ ἐν τῇ εἰδικότητι αὐτοῦ ἀποδεικνύεται ἄκριτος καὶ μωρότατος.

Τὸ ὅτι τὸ Negreponte (μαύρη γέφυρα) δὲν εἶνε ἡ ἁπλῆ παραφθορὰ ἐκ τῆς γεφύρας τοῦ Εὐρίπου, μαρτυροῦσι μυρίαι ὅσαι παρόμοιαι διαστροφαὶ καὶ παραμορφώσεις ὀνομασιῶν πόλεων, λιμένων, χωρῶν καὶ ἠπείρων ὁλοκλήρων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ προϊστορικῶν μέχρι τῶν συγχρόνων ἡμῶν χρόνων.

Τὰ ἀκούσια ταῦτα λογοπαίγνια (calembours) δημιουργοῦνται καὶ πλάττονται παρὰ τοῦ λαοῦ καὶ ἰδίως τῶν ναυτιλλομένων καὶ μάλιστα κατὰ τὰς σκοτεινὰς περιόδους τῆς προϊστορικῆς καὶ μεσαιωνικῆς ἐποχῆς, καθ' ἃς ἡ γραφὴ καὶ ἡ παιδεία ἐν γένει ἥκιστα τυγχάνουσι διαδεδομέναι, τὰ δ' ὀνόματα τῶν χωρῶν καὶ πόλεων μεταδίδονται προφορικῶς, ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ὑφιστάμενα πάσας τὰς δυνατὰς μεταμορφώσεις καὶ παραλλαγάς.

Ἐν Ἑλλάδι π. χ. κατὰ τὴν περίοδον τὴν προομηρικὴν ἢ Πελασγικήν, τὴν καταχρηστικῶς Ἀχαϊκὴν ἢ Μυκηναϊκὴν καλουμένην ἀπαντῶσι μυριάδες τοιαῦται μετονομα-

σίαι σημαντικῶν καὶ ἰδίως φοινικικῶν ὀνομάτων, ἅτινα μὴ ἐννοοῦντες οἱ Ἕλληνες, μετεβάπτιζον καὶ ἐξελλήνιζον, καθιστῶντες ταῦτα εὐχερέστερα καὶ εὐνοητότερα τοῖς Ἕλλησι ναυτίλλοις καὶ θαλασσοπόροις. Ὁ φοινικικὸς λ. χ. σταθμός «Menokha) ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν τῆς Γαλατίας παραλίων δὲν ἔλεγε τίποτε εἰς τὰ ὦτα τῶν Ἑλλήνων. Εὐθὺς λοιπὸν ἄνευ πολλῶν διατυπώσεων μετεσχηματίζετο καὶ ἐνεδύετο ἑλληνικὸν ἔνδυμα, μετατρεπόμενος εἰς Μόνοικον τὸ σημερινὸν Μονακό. Ὁμοίως τὰ πολυάριθμα ἐκ τῆς λέξεως Karth=πόλις, ὀνομαζόμενα φοινικὰ ἐμπορεῖα οἱ Ἕλληνες ἐξελλήνιζον εἰς Χαλκίς, Χαλκηδών (=Καρχηδών) κλπ. οἱονεὶ ἐκ τοῦ «χαλκὸς» παραγόμενα, ἐνῷ ὡς καὶ σήμερον ὑπὸ τῶν ὀρυκτολόγων ἐπιβεβαιοῦται (ἴδε καὶ κ. Μητσόπουλον) οὐδὲ ἴχνος χαλκοῦ ἐν αὐτοῖς ὑπῆρχεν! Ἡ ὑπὸ τῶν Φοινίκων νῆσος τοῦ Αἰγαίου «Malous» καλουμένη, μετετράπη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ προσφορώτατον καὶ εὐστομώτατον (ὡς ἐκ τοῦ καρποῦ) τῆς Μήλου ὄνομα . . .

Ἐπίσης καὶ ἐν τῇ θρησκείᾳ ἡ αὐτὴ ἐκ παρανοήσεως καὶ ἀγνοίας τῶν ξένων γλωσσῶν κατάχρησις καὶ διαφθορὰ τῶν ὀνομάτων ἐγένετο καὶ τοῦτο διότι πλεῖστα τούτων ἦσαν πάντῃ ἀκατάληπτα τοῖς Ἕλλησι.

Τί ἐσήμαινε διὰ τὰ ἑλληνικὰ ὦτα τὸ Melkart; ἐν ᾧ τοὐναντίον πόσον εὔηχον καὶ πολυσήμαντον τὸ Μελικέρτης: Βεβαίως αἱ παρονομασίαι αὗται κινοῦσι τὸν γέλωτα ἡμῶν σήμερον, μόνον δ' ὡς ἀστειότης δύναται νὰ ἐκληφθῇ τὸ ὅτι ὁ Κρόνος παράγεται ἐκ τοῦ Κόρος καὶ νόος καὶ ὁ Ζεὺς ἐκ τοῦ ζῆν καὶ ὁ Ποσειδὼν ἐκ τοῦ πόῦς δέσμιος!!. . Καὶ ἐν τούτοις ταῦτα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ παρὰ μεγίστων ὁριλοσόφων πιστευτὰ ἐγίγνοντο, ὁ δὲ Πλάτων ἐν τῷ Κρατύλῳ πλάττει πλείστας τοιαύτας παραγωγάς, ὡς καὶ ὁ καὶ ὁ Κικέρων ἐν τῷ περὶ φύσεως Θεῶν, (De Natura Deorum), ὡς π.χ. Ceres nominata a gerendis frugibus tamquam Geres . . . Minerva quae vel minuere t vel minaretnr . . . Jupiter id est juvans pater!..

Πολλάκις δὲ δὲν ἠρκοῦντο εἰς μίαν καὶ μόνην μεταμόρφωσιν, ἀλλ' ἔπλαττον πλείστας ὅσας, οἷον ἐκ τοῦ ἀστέρος τῆς Ἀστάρτης«Dilbat» ἐσχημάτισαν τὴν Θέλπουσα, Δελφουσία, τυλφοῦσα, Δελφοί, Δελφοῦσα κλπ. ὡς καὶ ἐκ τοῦ «Erek-hayim» τὰ Ἐρυκίνη, Ἠριγόνη κλπ. ἅτινα φαίνονται τοσοῦτον ἑλληνικὰ τὸν τύπον καὶ τὴν ἔννοιαν! . . . Τοσοῦτον δ' ἐξελλήνιζον ταῦτα ὥστε οὐδ' ὁ μᾶλλον ἠσκημένος ὀφθαλμὸς κατορθοῖ πολλάκις νἀνακαλύψῃ τὴν ξενικὴν αὐτῶν προέλευσιν. Τὶς ὑπὸ τὰ ἑλληνικώτατα κατὰ τὴν μορφὴν καὶ ἔννοιαν Μύκωνος, Μυκῆναι, Μυκώνιον κλπ. θὰ ἐπείθετό ποτε ὅτι κρύπτονται τὰ βαρβαρόφωνα τῶν Φοινίκων «mahane»=στρατόπεδα καὶ καταλύματα; Τίνα δὲ σχέσιν ἔχει πρὸς τὰς πόλεις καὶ χώρας ταύτας ὁ ἑλληνικὸς μύκης ἢ μύκων: . . . Τίς δέ ποτε θὰ πεισθῇ ὅτι ἡ χρυσῆ θεὰ τοῦ ἔρωτος, Ἀφροδίτη, δὲν ἐξῆλθεν ὄντως ἐκ τοῦ ἀφροῦ τῶν ἑλληνικῶν κυμάτων, ἀλλὰ φεῦ! ἐκ τῶν κακοήχων Aftoret καὶ Afrodet τῶν Φοινίκων; . . . Τὶ δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ Τυφῶνος, Ἑκάτης, Περσέως, Θέτιδος, Ἀλφειοῦ καὶ τῶν ἱερῶν δένδρων κυπαρίσσου καὶ ροιᾶς καὶ μυρίων ἄλλων, ἅτινα φαίνονται τόσον ἑλληνικὰ ἐπίσης καὶ εἶνε ἐν τούτοις τόσον βαρβάρου—κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἀντίληψιν—προελεύσεως;

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς κλασικοὺς χρόνους καὶ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ καθ' ὅλον τὸν σκοτεινὸν μεσαίωνα, καὶ ἰδίως κατὰ τοῦτον, οἷα ἀναρίθμητος πληθὺς τοιούτων γεωγραφικῶν καὶ θρησκευτικῶν λογοπαιγνίων! Δὲν ἔχετε ἢ ν' ἀναδιφήσητε οἱονδήποτε περιηγητὴν τῆς Ἐνετοκρατουμένης Ἑλλάδος ἵνα ῥιζήτε πρὸ τῶν τερατωδῶν μεταμορφώσεων, ὑφ' ἃς ἐκρύπτοντο καὶ ἐγελωτοποιοῦντο πολλάκις τοσαῦτα περιφανῆ καὶ τρισένδοξα τῆς ἀρχαιότητος ὀνόματα. Ἐκεῖ θὰ συναντήσητε ἀντὶ τοῦ ἰοστεφοῦς Ἄστεως τὰς Σατίνας, ὧν ἄνω ἐμνήσθημεν καὶ ἀντὶ τοῦ κλασικοῦ Ὑμηττοῦ, τὸν Matto τῶν Φράγκων, τὸν τρελλὸν δηλ. ἢ τρελλοβοῦνι τῶν ἡμετέρων!... Ἐκεῖ θὰ εὕρητε πῶς τὸ Porte aux Cailes παρὰ τὸ Ταίναρον ἔγεινε Porto Caglio

καὶ τελευταῖον . . Π ο ρ τ ο κ ά λ ι ! Πῶς ἡ Μονεμβασία, Malvoisie, τὸ Cœur de Lion παρὰ τὴν Σμύρνην εἰς Κορδελλιό! ἡ Κρήτη, Χάνδαξ καὶ Candie καὶ τέλος μεταξὺ ἀπείρων ἄλλων, ἅτινα μοὶ ἐκφεύγουσι τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς μνήμης, πῶς ἡ γέφυρα τοῦ Εὐρίπου μετεφράσθη εἰς Ponte Evripo καὶ εἶτα μετεμορφώθη εἰς τὸ οἰκειότερον διὰ τὰ ἰταλικὰ ὦτα Negre-ponte διότι τὸ μὲν πρῶτον δὲν ἐσήμαινε τίποτε δι' αὐτοὺς ἐνῷ τὸ negro=μαῦρον εἶνε τόσον σύνηθες ἐν τῇ τοπωνυμίᾳ (πρβ. Montenegro κτλ.).

Τὸ πῶς δὲ ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ ὠνομάσθη ὁλόκληρος ἡ νῆσος τοῦτο οὐδὲ ἀποδείξεως δεῖται, ὡς συνηθέστατον φαινόμενον καὶ μάλιστα διὰ λαοὺς θαλασσοκράτας, οἷοι οἱ Ἐνετοί, οἵτινες δὲν ἐνδιεφέροντο ἢ μόνον διὰ τὰ στενά, τὰς νήσους καὶ τοὺς ἀσφαλεῖς ὅρμους. Ἀλλὰ περὶ πάντων τούτων παραπέμπω εἰς τὸ ἔξοχον καὶ κολοσσιαῖον δίτομον σύγγραμμα «Les Phéniciens et l' Odyssée» (Paris 1902) τοῦ σοφοῦ γάλλου ἀρχαιολόγου καὶ Καθηγητοῦ τῆς Γεωγραφίας, πρὸ ὀλίγου δέ . . . φιλέλληνος κ. Βίκτωρος Μ π ε ρ ά ρ, ὅστις παρέχει ἐπιστημονικωτάτην καὶ ὅλως πρωτότυπον ἑρμηνείαν ἀπείρων τοιούτων γεωγραφικῶν ὀνομασιῶν.

Μήπως δ' ὅμως καὶ σήμερον καθ' ἑκάστην δὲν ἀκούομεν πληθὺν τοιούτων ἀκουσίων λογοπαιγνίων καὶ ἰδίως παρὰ τοῖς χωρικοῖς καὶ τοῖς ναύταις, ὡς τὰ ἀ σ τ ρ ο ν ό μ ο ς ἀντὶ ἀ σ τ υ ν ό μ ο ς (διότι τὸ «ἄστρον» εἶνε γνωστότατον παρὰ τῷ λαῷ ἐν ᾧ τὸ «ἄστυ» τοὐλάχιστον πρὸ χρόνων ἐντελῶς ἄγνωστον), λ ε π τ ο δ ε ί κ τ η ς ἀντὶ λ ω π ο δ ύ τ η ς (διότι τὸ μὲν «λώπη» εἶνε ἐντελῶς ἀκατανόητον δι' αὐτόν, ἐν ᾧ καὶ τὸ «λεπτὸν» καὶ ὁ «δείκτης» οἰκειότατα), ἑ π τ ά ζ υ μ α ἀντὶ α ὐ τ ό ζ υ μ α καὶ μυρία ἄλλα, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς καὶ ὧν πολλὰ ἀπεθησαύρισεν ἐν τῷ περιοδικῷ «Πλάτων» ὁ καθηγητὴς κ. Γ. Χατζιδάκις.

Νοστιμώτατα δ' εἶνε καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Bérard μνημονευόμενα τῶν Γάλλων ναυτῶν, οἵτινες τὸ μὲν θωρηκτὸν «Iphigenie» διὰ τὸ ἄγνωστον αὐτοῖς ὄνομα τῆς Ἑλληνίδος βασιλόπαιδος μετέτρεψαν εἰς «Fille à Génie», τὸ δὲ «Oskar de Suède» εἰς Ouest—Carsuette», ὅπερ ἐν τῷ παρεφθαρμένῳ ναυτικῷ των ἰδιώματι εἶνε ἁπλούστατα ὁ . . Δυτικο-νοτιανατολικὸς ἄνεμος! . . . .

Ἐν γένει ἡ γλῶσσα, ὡς ὁ στόμαχος καὶ ἡ γαστήρ, πέπει καὶ ἁ ρ μ ο ι ο ῖ πᾶν τὸ ἐπ' αὐτῆς ριπτόμενον, ἀκολουθοῦσα ἀπαρεγκλήτους τῆς φύσεως νόμους, γενικούς, φαίνεται, διὰ πάντα τὰ ὄργανα. Ἐρωτήσατε οἱονδήποτε Ἕλληνα ἀξιωματικὸν νά σας διηγηθῇ μετὰ πλείστης θυμηδίας τὰς παραδοξοτάτας παραφθοράς, ἃς ὑφίστανται τἀκατάληπτα ὑπερκαθαρεύοντα τοῦ στρατιωτικοῦ ὀνοματολογίου ὀνόματα, τί ὑφίσταται ὁ ὀ β ε λ ὸ ς καὶ τὸ δύστηνον σ υ ρ α ῖ ο ν! . . . Ὡς κατακλεῖδα δ' ἀναφέρω δύο πασίγνωστα καὶ πολιτογραφηθέντα δυστυχῶς ὡς γνησίως Ἑλληνικά: τοὺς ἁ ρ μ α τ ω λ ο ὺ ς καὶ τὸ κ α ρ υ ο φ ύ λ λ ι, ἅτινα ὅλος ὁ Ἑλληνισμὸς πιστεύει, ὅτι τὸ μὲν πρῶτον ἔχει συγγένειαν μὲ τὰ ἀρχαῖα ἅρματα τὸ δὲ δεύτερον μὲ τὸ γνωστὸν εὐῶδες φυτόν.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου εἶνε ἀστεῖον καὶ λόγος κἂν νὰ γίνηται, διότι εὐτυχῶς ἀπὸ πολλοῦ ἀπεκατεστάθη ἡ ἀληθὴς ὀρθογραφία, περὶ δὲ τοῦ δευτέρου ἀκαταμάχητα ἐπιχειρήματα ἀποκόπτουσι διὰ παντὸς τοὺς δεσμούς, οἵτινες τόσον περιέργως καὶ ἐναντίον πάσης λογικῆς συνέδεσαν ἐπὶ αἰῶνα σχεδὸν τὸ ὅπλον τοῦ ἐν Βενετίᾳ ἐργοστασίου τῶν ὁπλοποιῶν Carlo e Figlio μετὰ τοῦ θαλλεροῦ φυτοῦ τῶν Ἑλληνικῶν λειμώνων! Τὸ σπουδαιότατον πάντων ἐπιχείρημα εἶνε ὅτι π ά ν τ α σ χ ε δ ὸ ν ἀ ν ε ξ α ι ρ έ τ ω ς τὰ ὅπλα ὠνομάσθησαν καὶ ὀνομάζονται καὶ θὰ ὀνομάζωνται ἴσως ἐσαεὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐφευρέτου ἢ κατασκευαστοῦ αὐτῶν οἷον Chassepot, Gra, Manlicher, Lebé, Martini, Mauser καὶ τοσαῦτα ἄλλα. Διὰ τοῦτο, ἂν καὶ μετὰ πόνου, ἐν τούτοις ἀποχαιρετίζοντες τὸ εὔοσμον καὶ Ἑλληνικώτατον καρυόφυλλον, ἃς γράφωμεν εἰς τὸ ἑξῆς πεζότερον μέν, ἀληθέστερον δέ: «Καριοφίλι».

Πόσην ἡ ἐγχείρησις αὕτη φρικίασιν θὰ προξενήσῃ εἰς τὰ ὀστᾶ τοῦ μεγίστου τῶν ψαλτῶν τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, τοῦ

ἐμπνευσμένου καὶ ἀθανάτου τῆς Λευκάδος κύκνου, τοῦ Ἀριστοτέλους λέγω Βαλαωρίτου, ὅστις γράφων διὰ τὸ τοσοῦτον τετιμημένον ὅπλον καὶ φοβούμενος μὴ δὲν εἶνε πράγματι Ἑλληνικὸν τὸ ὄνομα, ἐπροτίμα νὰ μὴ γνωρίσῃ ποτὲ τὴν ἀλήθειαν! . . . «Ποῦ τώρα, ἀναφωνεῖ, τὰ ποιητικώτατα καὶ βαρύβρομα καρυοφύλλια, καὶ ποῦ τὰ πεζότατα καὶ ἄφωνα καὶ παράχορδα Καρλοφίλια! Ἐκ μιᾶς τὸ διαβόητον αἰθαλόεν ὅπλον τῶν πατέρων μετεσχηματίσθη εἰς εὐτελῆ σιδηροῦν σωλῆνα, χαλκευθέντα ἐν Βενετίᾳ. . . . Τὸ κατ' ἐμέ, βεβαίως δὲν θέλω στρέψει συμπαθὲς βλέμμα πρὸς τὸ νέον βάπτισμα τοῦ ἁρματωλικοῦ πυροβόλου, οὐδὲ στέργω νὰ παραδεχθῶ τὴν ἀγενῆ καταγωγήν· ἀπ' ἐναντίας ἐπιμένω πιστεύων ὅτι τὰ περιφανῆ ὅπλα ὠνομάσθησαν οὕτω, διότι ἔφερον κεχαραγμένον ἐν κυκλοειδεῖ ζώνῃ τὸ ὁμώνυμον εὔοσμον φυτόν, ὅπερ καλοῦμεν Καρυοφύλλι».

Ἐν Κηφισίᾳ.

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

Εἰς φιλόζωον

Ἠγάπησε κι' ἐξέθρεψε πᾶν ἐν τῷ κόσμῳ κτῆνος
Κι' ὅπως χορτάσῃ σκώληκας ἀπέθανε κι' ἐκεῖνος.

Εἰς φιλοπότην

Ἠγάπησε τὰ πνεύματα 'ς τοῦ βίου του τὸ ῥεῦμα
Πλὴν θῦμα τῶν πνευμάτων φεῦ! παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Εἰς μοναχήν

Μονάχη ὁλομόναχη περνοῦσε τὴ ζωή της
Καὶ μοναχὰ τοὺς μοναχοὺς δεχόταν 'ς τὸ κελί της.

Ε. Σ. Σ.

Ο ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ ΚΥΡΙΛΛΟΣ

Ο ΧΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ο ΛΕΡΟΥ-ΚΑΛΥΜΝΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΗΡΩ ΚΑΙ ΛΕΑΝΔΡΟΣ

Τῷ φιλτάτῳ μοι Δ. Δρόσῳ

Τὴν εἶδε διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν πανήγυριν τῆς Ἀρτέμιδος. Οἱ ἦχοι τῶν κυμβάλων καὶ ἡ ἱερὰ τοῦ ναοῦ ἁρμονία δὲν ἴσχυον νὰ ἀποσπάσωσι τοὺς ὀφθαλμούς του ἀπὸ τὴν περικαλλῆ ἱέρειαν. Καὶ ὠνειροπόλει τὴν εὐτυχίαν ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἀμυδρῶς μόλις ὑπέθετεν ὅτι ὑπῆρχε, καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἐν τῇ ἀγαλματώδει τῆς Ἠροῦς καλλονῇ θὰ εὕρισκε τὰ ἰδανικά του ἐκπληρούμενα. Τὴν ἠγάπησεν ἐμμανῶς μὲ ὅσην ζέσιν δύναται ν' ἀγαπήσῃ ἡ καρδία εἰκοσιδιετοῦς νέου. Καὶ ἐνῷ ἡ τελετὴ ἐξετελεῖτο μετὰ πάσης λαμπρότητος, αὐτὸς ὄρθιος ἐπὶ πλησίον κίονος παρετήρει ἐν ἀγαλλιάσει καὶ τερψιθύμῳ βλέμματι τὴν περικαλλῆ δεκαεπταέτιδα κόρην.

Ἔμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ πολὺ βεβυθισμένος εἰς τὰς σκέψεις του.— Ἀλλ' ἦτο πράγματι ὡραία ἡ Ἠρώ. Ἦτο ἀπαραμίλλως εὔγλυπτος καὶ καλλίζωνος ἀπὸ τῶν λαξευτῶν της ὤμων καὶ τῶν γλαφυρῶν τοῦ τραχήλου γραμμῶν μέχρι τοῦ θελκτικῶς λεπτογράμμου προσώπου, τὸ ὁποῖον ὡς στέφανος αἰγλήεις ἐστεφάνου ὁ βοστρυχωτὸς κόρυμβος τῆς πλουσίας κόμης της.

Ὁ χιτὼν εἰς διπλοῦν μέχρι γονάτων καθήκων ἐδείκνυε τὰς λεπτὰς καὶ εὐγλύπτους τοῦ σώματός της γραμμάς. Καὶ ἀπὸ πολλοῦ ἐν Σηστῷ δὲν εἶχον ἴδῃ τοιαύτην καλλονήν· ἀπὸ πολλοῦ αἱ ὁμιλίαι περιεστρέφοντο περὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον περὶ τὴν δειλὴν ὅσον καὶ αὐστηρὰν παρθένον.

Βεβυθισμένος εἰς τὰς μεθυστικὰς τοῦ μέλλοντος προσδοκίας ὁ νεαρὸς Λέανδρος ὀνειροπολεῖ· τὰ πάντα περὶ αὐτὸν εἶνε ξένα. Οὐδὲν ἐννοεῖ ἐκ τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης ῥέμβης. Ἡ τελετὴ ἐτε-

λείωσιν, οἱ πιστοὶ ἀναχωροῦσι καὶ μόνη ἡ νεαρὰ ἱέρεια μένει ἐν τῷ ναῷ· σπεύδει νὰ κλείσῃ τὴν θύραν ὅτε παρατηρεῖ τὸν νέον. Ἡ αὐτὴ ἐντύπωσις· τὸ εὐλύγιστον καὶ κομψὸν τοῦ Λεάνδρου σῶμα πλαισιούμενον ὑπὸ οὔλης κόμης, τὸ ἀρρενωπὸν αὐτοῦ μέτωπον, ἡ ἑλληνικωτάτη ρὶς του, ἡ ροδίνη τοῦ προσώπου του χροιὰ μετέβαλλον τὸν θνητὸν εἰς τὴν φαντασίαν τῆς παρθένου εἰς θεόν.

Φαεινὴν ὀπτασίαν τοῦ Ἑρμοῦ νομίσασα αὐτὸν ἡ Ἡρὼ ἐγονυπέτητε πρὸ αὐτοῦ.

«Ἐγέρθητι, ἐγέρθητι σὺ πρὸ τῶν ποδῶν μου; ἀνέκραξεν ἔκφρων ὁ Λέανδρος, σὺ ἡ θεὰ ἡ 13η τῶν Ὀλυμπίων, ἡ θέσις σου ἀνήκει εἰς ἐμέ». Καὶ ταῦτα λέγων ἐδράξατο τῆς λευκῆς καὶ λεπτορρυοῦς τῆς ἱερείας χειρός, καὶ τὴν ἔρερεν ἐπὶ τῶν χειλέων του γονυπετήσας πρὸ αὐτῆς.

Ἡ Ἡρὼ ἀνίκανος ν' ἀντιπαλαίσῃ πρὸς ἑαυτήν, πρώτην φοράν ἠσθάνετο τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας της· πρώτην φορὰν ἔφριξεν ὅλη ἐπὶ τῷ ἀσπασμῷ ἐκείνῳ· ἀπεσύρθη τρέμουσα, τρικλίζουσα.

Ἐνθήμερον διάστημα παρῆλθεν. Ἡ Ἡρὼ ἐνόμιζεν ὅτι δὲν εὑρίσκεται ἐν τῇ γῇ, ἀλλ' ἐν τῷ τάφῳ. Τὰ θέλγητρα τῆς πλάνου φύσεως τῇ ἀπήρεσκον· εἰς τὸν νοῦν της ὡς φαεινὴ ὀπτασία διετηρεῖτο ἡ εἰκὼν τοῦ περικαλλοῦς νέου. Ποσάκις κατὰ τὸ ὀλιγαήμερον αὐτὸ διάστημα δὲν ἔκλαυσεν ἐπὶ τοῦ κίονος· ποσάκις δὲν παρεκάλεσε τὴν Ἄρτεμιν δι' αὐτόν! Τί λοιπὸν αἴσθημα ὤθει αὐτὴν νὰ αἰσθανθῇ τοσαύτην συμπάθειαν πρὸς τὸν ἄγνωστον; Ἠγνόει καὶ ἡ ἰδία. Αἱ σκέψεις αὐταὶ ἐπλημμύρουν τὸ πνεῦμά της καὶ ἠσθάνετο τὴν καρδίαν πάλλουσαν ἐξ ἀνεξηγήτου πόθου. Ἔκλαιεν ἐπὶ ὥρας, ἔμενε γονυπετὴς πρὸ τοῦ κίονος καὶ ἠσπάζετο τὰ βάθρα του· ἄγνωστον πόσον. Ὅταν ὅμως ἀνύψωσε τὸ πρόσωπόν της, τὰ χαρακτηριστικά της ἐρωτίσθησαν ὑπὸ ἀμέτρου χαρᾶς. Ἦτο ἐκεῖνος δι' ὃν ἔκλαιε· ἦτο πλησίον της ὡραιότερος ἢ πρότερον. Ἄχ! ἐξέφυγεν ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας της καὶ εὑρέθη εἰς τὰς ἀγκάλας του. Τοιαύτη ἦτο ἡ ἀρχὴ τῆς ἡδείας σχέσεως τῆς ἱερείας Ἡροῦς καὶ τοῦ Λεάνδρου. Ὁ Λέανδρος κατῴκει εἰς τὴν Ἄβυδον, ἡ Ἡρὼ εἰς τὴν Σηστόν.

Τί τὸ σημεῖον ὅπερ ὡς ἀπλανὴς ἀστὴρ σβέννυται καὶ πάλιν ἀναφαίνεται; τί εἶνε τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο φῶς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους καὶ τῆς σιγῆς τῆς ὑπνωττούσης φύσεως; Εἶνε ἡ Ἡρώ, ἡ Ἡρὼ ἡ ἱέρεια ἥτις ἀναμένει τὸν Λέανδρόν της κρατοῦσα εἰς χεῖράς της φανὸν ὅστις ὁδηγεῖ τὸν Λέανδρον ὡς ὁ φάρος τοὺς ναυτιλλομένους. Ἐλαφρὸς φλοῖσβος ἀκούεται· ἐν τοιαύτῃ νηνεμίᾳ μή τι ἀκάτιον ἐλαφρὸν πλήττῃ διὰ τῶν κωπῶν του τὴν θάλασσαν; Ὄχι· διότι μόνη ἡ Ἡρὼ τὸν ἀκούει ἐν τῇ καρδίᾳ της. Μετ' ὀλίγον εὑρίσκεται εἰς τὰς ἀγκάλας της ὁ Λέανδρος, ὅστις διέρχεται νηχόμενος τὸ στενὸν τοῦ Ἑλλησπόντου μέρος, εὐτυχὴς εὐτυχέστατος. Ἐξηκολούθει νηχόμενος καθ' ἑκάστην νύκτα. Νύκτα ὅμως τινὰ καθ' ἣν λαῖλαψ αἰφνιδία ἀνεχαίτισε τὸν Λέανδρον, καθ' ἣν ὁ σάλος τῆς θαλάσσης ἐξογκουμένης πρὸς τὰ ὕψη δὲν ἐπέτρεπε τὴν διάβασιν τοῦ πορθμοῦ, ὁ Λέανδρος ἀνυπομονῶν νὰ ἴδῃ τὴν θεάν του, μὴ λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὰ ἄγρια καὶ ἀπειλητικὰ κύματα, ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν, ἀγωνίζεται ἐρρωμένως. Παλαίει ἐνῷ ὁ ἔρως ὑποβοηθεῖ τὰς ἐκλιπούσας δυνάμεις, ἀλλὰ τὰ κύματα ὑπερισχύουσι. Μετ' ὀλίγας ὥρας ἐπὶ τῆς ψυχρᾶς τῆς Σηστοῦ παραλίας κεῖται ἄπνουν τὸ ἕως χθὲς σφριγῶν σῶμα τοῦ Λεάνδρου.

Ἡ Ἡρὼ ὑπνωττει μὴ ὑποπτεύουσα τὴν ἀπαισίαν καταστροφήν. Μειδιᾷ ἐν τῷ ὕπνῳ της. Ἴσως βλέπει τὸν Λεάνδρόν της. δὲν φαντάζεται τὴν ἐπικειμένην δυστυχίαν της. Φεῦ! μὲ τίνα ὄνειρα ὑπνώττει καὶ εἰς ποίαν πραγματικότητα θὰ εὑρεθῇ μετ' ὀλίγον! Ἡ ἡμέρα ὑπέρωσκεν. Ἡ ἀγρία τῶν κυμάτων μανία ἐκόπασεν. Ἐλαφρὰ μόνον αὔρα ρυτιδοῖ τὴν θάλασσαν. Ἡ Ἡρὼ ἐξηγέρθη ἐκ τοῦ ὕπνου μειδιῶσα ἐκ τῶν ροδίνων ὀνείρων ἅπερ εἶδεν. Ἐνδύεται, ἐξέρχεται εἰς τὴν παραλίαν ὅπως ἀναπνεύσῃ τὴν θαλασσίαν αὔραν. Ἐνῷ ἐβάδιζεν ἡ καρδία της ἔπαλλεν. Παρατηρεῖ τὴν ἀπέναντι Ἄβυδον. Ρεμβάζει, ὀνειροπολεῖ, πλάττει διὰ τῆς φαντασίας της τὰ εὐγενέστερα τῶν ὀνείρων· αἴφνης προσκρούει ἐπὶ ὑγροῦ ἀντικειμένου. Ἄχ! σπαρα-

ξικάρδιον ἠκούσθη. Κατέπεσεν ἀναίσθητος. Μόλις συνελθοῦσα καὶ ἐννοήσασα τὴν τρομερὰν καταστροφήν, ἐγείρεται περιβάλλει τὸ ψυχρὸν τοῦ Λεάνδρου σῶμα καὶ ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν. Μετ' ὀλίγας ὥρας οἱ ἁλιεῖς ἀνέσυρον τὸ πτῶμά της. Τὸ ἐρωτικὸν εἰδύλλιον ἐγένετο γνωστὸν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Σηστοῦ. Ἔθαψαν ἀμφοτέρους ὑπὸ τὰς ὑψηκαρήνους τοῦ ἱεροῦ ἄλσους πεύκας. Ἀνὰ πᾶν ἑσπέρας ὅτε τὸ πᾶν ὕπτωττε, ἠκούοντο εὐκρινῶς ἐν τῷ μέρει ἐκείνῳ οἱ φλοῖσβοι τῆς θαλάσσης καὶ ὁ ψίθυρος τῶν δένδρων· ἠχὼ τῶν ἀσπασμῶν τῆς Ἡροῦς καὶ τοῦ Λεάνδρου.

Σάμος.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ Ι. ΦΩΚΟΣ

Ἀκρογιάλι

Ἔρημη κι' ἡ βαρκοῦλά μας θ' ἀράξῃ στ' ἀκρογιάλι
Κάποια φωνοῦλα ἐμίσεψεν ἡ θάλασσα μακρυὰ
Κι' ἦρθε ἀγεράκι γνώριμο στὰ στείθη μου νὰ βάλῃ
Παληὸ ἕνα κλάμα ποῦ ἔστειλε μονότονα ἡ ἐρημιά.

Χλωμὸ ἕνα ταῖρι 'πέρασε στὴς ἄκρες νὰ θρηνήσῃ
Τὸ ἐξωτικό μας πέρασμα, ποῦ μὲ τὴ συννεφιὰ
Κρυφὰ στὰ θρηνερὰ νερὰ ἐσύναξεν ἡ βρύση
Λόγια γλυκὰ ποῦ ἐμοίρασε θλιμμένη ἡ συντροφιά.

Ἔρημη κι' ἡ βαρκοῦλά μας θὰ κλαίῃ σὲ κάποιαν ἄκρη
Ὅθε ἔβλεπαν τὰ ἐρωτικὰ ματάκια στὸ γιαλὸ
Μὲ μυστικὰ μιλήματα, σὰν λιθωμένα δάκρυα
Νὰ ἰδοῦν στὰ βάθη πέφτοντας χαμένο ἕνα καλό.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΩΝ ΝΗΣΩΝ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Βοντζαλίδης). —Ἐγεννήθη ἐν Καρλοβασίοις τῆς Σάμου καὶ ἐσπούδασεν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης. Ἐδίδαξεν ἐν τῷ Γυμνασίῳ Σάμου, μεθ' ὃ ἀνεχώρησεν εἰς Ἑλβετίαν, ἔνθα ἐπὶ πενταετίαν παρηκολούθησε Νομικὰ καὶ Θεολογικὰ μαθήματα. Ἐπανελθὼν εἰς Κων)πολιν ἀνεδείχθη εἰς Νομικὸν Σύμβουλον τῶν Πατριαρχείων ἐκπληρώσας μετὰ συνέσεως τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ἐπὶ μακρὸν χρόνον καὶ διεκπεραιώσας μετ' ὀρθοφροσύνης πολλὰς ἐκκρεμεῖς ὑποθέσεις τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1903, ὅτε ἀποθανόντος τοῦ πρώην Μητροπολίτου Σάμου Κυροῦ Ἀθανασίου ἐψηφίσθη παμψηφεὶ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Μητροπολίτης Σάμου καὶ σωφρόνως ἔκτοτε κυβερνᾶ ἐκκλησιαστικῶς τὴν πατρίδα του.*

Ὁ Μυτιλήνης ΚΥΡΙΛΛΟΣ (Μουμτζῆς).—Σινωπεὺς τὴν πατρίδα ἐπεράτωσε τὰς θεολογικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν τῇ ἐν Χάλκῃ Σχολῇ ἐν ἔτει 1889, ὅτε χειροτονηθεὶς διάκονος διωρίσθη ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἐχρημάτισεν ἐπὶ τρίμηνον τοποτηρητὴς τῆς Πρωτοσυγγελίας καὶ ἐξελέγη κατὰ Μάϊον 1897 Μητροπολίτης Μυτιλήνης. Εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων κληρικῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐκτιμώμενος δικαίως ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ διὰ τὴν δραστηρίαν καὶ εὐσυνείδητον ἐργασίαν, ἣν καταβάλλει διὰ τὴν διακανόνισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτῆς πραγμάτων.

* Εἰκόνα τοῦ Μητροπολίτου ἡμῶν δὲν ἠδυνήθημεν δυστυχῶς νὰ ἀποκτήσωμεν καίτοι πολλάκις ἐζητήσαμεν τοιαύτην

Ὁ Μεθύμνης ΣΤΕΦΑΝΟΣ (Σουλίδης).—Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἐν τῇ Θεολογικῇ σχολῇ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἐν ἔτει 1878 ἀνεδείχθη ἀρχιδιάκονος τῆς Μητροπόλεως Σμύρνης, ὁπόθεν μετὰ ὀκταετίαν ἐκλήθη ἀρχιδιάκονος τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου, ἓν ἔτος μετὰ ταῦτα ἐχειροτονήθη Μητροπολίτης Φιλαδελφίας, κατὰ Ἀπρίλιον δὲ τοῦ 1895 μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Μεθύμνης. Διετέλεσε μέλος τοῦ Μ. Ε. Δ. Συμβουλίου καὶ πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς ἐν Κων)πόλει ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς· εἶνε τετιμημένος δι' ἀνωτέρου Ὀθωμανικοῦ παρασήμου.

Ὁ Χίου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Δεληγιάννης).—Χῖος τὴν πατρίδα γεννηθεὶς ἐν τῇ εὐάνδρῳ κωμοπόλει τῶν Καρδαμύλων. Ἐσπούδασεν ἐν Χάλκῃ καὶ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ἐχρημάτισεν ἀρχιδιάκονος τοῦ Μητροπολίτου Μυτιλήνης, ἐν ἔτει δὲ 1897 ὁ Ἰωακεὶμ ὁ Γος διώρισεν αὐτὸν Ἀρχιγραμματέα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἐν ἔτει 1887 ἐψηφίσθη Μητροπολίτης Χίου. Φημίζεται διὰ τὴν ὀξύνοιαν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν μετριοπάθειαν τοῦ χαρακτῆρος, δι' ὧν ἀφοπλίζει πάντα ἀντιφρονοῦντα τυχὸν πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ του. Ἀπολαμβάνει πολλῆς εἰς τὸν κύκλον τῶν κληρικῶν ὑπολήψεως διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ διπλωματικήν του περίνοιαν. Εἶνε τετιμημένος δι' ἀνωτέρου παρασήμου ὑπὸ τῆς Σεβ. Αὐτ. Κυβερνήσεως.

Ὁ Λέρου καὶ Καλύμνου ΓΕΡΜΑΝΟΣ (Θεοτοκᾶς).—Ἐγεννήθη ἐν Πυργίῳ τῆς Χίου, ἥτις ὀκτὼ αὐτῆς τέκνα ἔχει Μητροπολίτας ὑπὸ τὸ κλῖμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Μεμορφωμένος καὶ φιλόκαλος κληρικὸς ἐσπούδασεν ἐν Χάλκῃ καὶ τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Τῷ 1893 ἐψηφίσθη ἐπίσκοπος Μυρέων, ἐν ἔτει 1899 προήχθη εἰς Μητροπολίτην Αἴνου, ὁπόθεν μετετέθη πρό τινος εἰς τὴν ἐπαρχίαν Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας. Ποιμαίνει κοινότητας, εἰς ἃς ἡ Αὐτοκρατορικὴ Εὐμένεια ἐδωρήσατο πολλὰς προνομίας καὶ εὐρὺ ἐκ τούτου στάδιον διανοίγεται εἰς αὐτὸν ἐνεργείας καὶ δράσεως, ἀληθῶς ἐμπνεόμενον ἀπὸ τὰς μᾶλλον φιλοπροόδους προθέσεις. Ἡ εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἄφιξις ἐχαιρετίσθη ἐνθουσιωδῶς ὑπὸ τοῦ ποιμνίου του, εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ ὁποίου ἔχει μετὰ ζήλου ἀφοσιωθῇ.

Ὁ Ρόδου ΙΩΑΚΕΙΜ (Βαλασιάδης).—Ἐσπούδασεν εἰς τὴν

Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν, εἰς τὴν ἐν Μουχλίῳ Ἱερατικὴν καὶ τὴν ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴν Σχολήν. Ἐχρημάτισεν ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ εἶτα ἀρχιδιάκονος, ἐν ἔτει 1894 ἐξελέγη Μητροπολίτης Μαρωνείας. καὶ κατὰ 7βριον τοῦ 1900 ἐκλήθη ἐκκλησιαστικὸς ἀρχηγὸς τῆς Ἐπαρχίας Ρόδου. Διακρίνεται διὰ τὸν ζῆλον, μεθ' οὗ προσπαθεῖ νὰ ὀργανώσῃ τὰ ἐκπαιδευτικὰ τῆς νήσου Ρόδου, ἀκαταπονήτως πρὸς τοῦτο ἐργαζόμενος, ἐξ οὗ καὶ ἀμέριστον τὴν ἐκτίμησιν τῶν πνευματικῶν του τέκνων ἔχει προκαλέση.

Ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Πάτμου ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ.—Ἐγεννήθη ἐν Πάτμῳ καὶ ἐσπούδασεν ἐν τοῖς Σχολείοις αὐτῆς· Διετέλεσεν ἐφημέριος ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Μονῆς τοῦ Θεολόγου ἐπὶ 22 ἔτη, ὡς ἡγουμενοσύμβουλος ἐπὶ μίαν εἰκοσαετίαν συνεχῶς, ἐπὶ δεκατετραετίαν ὡς ἐκκλησιάρχης καὶ ἐξελέγη ἡγούμενος τῆς Μονῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1892. Ἐστάλη πολλάκις ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Μονῆς ὑπερασπίσας τὰ συμφέροντα αὐτῆς μετ' ἀποτελέσματος ἀξίου τῆς ἐνεργητικότητος αὐτοῦ. Κέκτηται πεῖραν καὶ συνενοῖ τὰ ἀγαθὰ αὐτῆς μετὰ τῆς συνέσεως καὶ χρηστότητος καὶ νοῦ διοικητικοῦ, ἐφ' ᾧ καὶ δικαίως θεωρεῖται ἐκ τῶν διαπρεπεστέσων κληρικῶν τῆς Πάτμου τιμώμενος ὑπὸ πάντων.

Χρώματα

Τρία εἰσὶ τὰ βάσιμα χρώματα· τὸ ἐρυθροῦν, τὸ κίτρινον καὶ τὸ κυανοῦν.

—Τὸ ἐρυθροῦν παριστᾷ τὸ φυσικὸν μέρος τῆς ζωῆς· τὸ ἀνθρώπινον σῶμα μὲ τὰς ὀρέξεις του, μὲ τὰς ἡδονάς του, τὰς πικρίας του!—Εἶνε τὸ χρῶμα τοῦ αἵματος.

—Τὸ κίτρινον εἶνε ἡ ἀνθρώπινος διάνοια μὲ τὰς δυνάμεις της, τὰς ἐργασίας της, τὴν πάλην της καὶ τὰ ἀποτελέσματα.—Εἶνε τὸ χρυσοῦ.

—Τὸ κυανοῦν εἶνε ἡ ψυχή! ἡ εἰσπνοὴ αὐτῆς, ἡ ποίησίς της, ἡ διαύγειά της, αἱ βαθεῖαι συγκινήσεις της καὶ τὰ ἀτελεύτητα πάθη.—Εἶνε τὸ χρῶμα τοῦ Οὐρανοῦ.

Τὰ τρία ταῦτα χρώματα συνδυαζόμενα μετὰ τοῦ χρυσοειδοῦς, τοῦ πρασίνου καὶ τοῦ ἰόχρου, σχηματίζουσι τὸ οὐράνιον τόξον, ὅπερ εἶνε ἡ περίληψις τῶν ἀνθρωπίνων ἐλπίδων.

ΜΑΙΡΗ Ν. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ

ΤΙΣ Η ΣΧΕΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ

Ἕνας χριστιανὸς ἀληθής, χριστιανός, οἷον τὸν θέλει τὸ ὡραῖον καὶ ὑψηλὸν πνεῦμα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, εἶνε ὁ κοινωνικώτερος τῶν ἀνθρώπων:

Ἡ θρησκεία θεμελιωθεῖσα ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν ἦτο ὅλως θεία, δὲν θὰ ἦτο κοινωνική· ἀλλὰ καὶ θρησκεία θεμελιωθεῖσα ὑπὸ ἑνὸς Θεοῦ, ἐὰν ἦτο καθαρῶς κοινωνική, δὲν θὰ ἦτο θεία. καὶ ὅμως εἶνε θεία, διότι εἶνε ἡ θρησκεία ἡ πρέπουσα διὰ τὸν Θεόν, καὶ ἡ ἀνάλογος διὰ τὴν κοινωνίαν.

Ὁ Χριστὸς ἦτο διπλοῦς τὴν φύσιν: τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος· ἡ μία φύσις ἦτο διάφορος καὶ ἄσχετος καθ' ὁλοκληρίαν τῆς ἄλλης, ἀλλὰ καὶ αἱ δύο ὁμοῦ ἀπετέλουν μίαν ὑπόστασιν· καὶ ἡ θρησκεία Του κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, ἔπρεπε νὰ εἶνε τελεία κατὰ Θεόν, τελεία κατὰ ἄνθρωπον, καὶ αἱ δύο αὐτοτέλειαι ἔπρεπε νὰ ἀποτελῶσιν ἓν τέλειον θεῖον·

Ὁ Χριστὸς τὴν θρησκείαν Του ἐθεμελίωσεν ἐπὶ τῶν δύο ἐντολῶν: "ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν„ (Λευιτ. ιθ΄, 18. Ματθ. κβ΄, 37). Διὰ τῶν ἐντολῶν τούτων ἡ θρησκεία θέλει ὁλόκληρον τὴν ἀγάπην τοῦ χριστιανοῦ ἀφιερωμένην εἰς τὸν Θεόν: "ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε„ (Ἰω. ιδ΄, 15). καὶ τὴν θέλει ὁλόκληρον ἀφιερωμένην εἰς τὸν πλησίον: "ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν„ (Ματθ. ε, 44). ἀλλ' εἶνε δυνατὸν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ αἴσθημα ἀγάπης νὰ εἶνε ὁλόκληρον ἀφιερωμένον καὶ εἰς τὸν Θεόν, ὁλόκληρον καὶ εἰς τὸν πλησίον; καὶ ἐν τούτοις ἰδοὺ τὸ θεῖον μεγαλεῖον τῆς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ: ἀφιερώσατε ὅλην τὴν ἀγάπην σας εἰς τὸν πλησίον, καὶ ἔχετε τότε ὁλόψυχον αὐτὴν ἀφιερωμένην εἰς τὸν Θεόν: "ἐφ΄ ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων ἐμοὶ ἐποιήσατε„ (Ματθ. κέ, 40).

Ο ΡΟΔΟΥ ΙΩΑΚΕΙΜ

Ο ΜΕΘΥΜΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Ο ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΤΗΣ Μ. ΠΑΤΜΟΥ ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

Ὑποθέσατε, διὰ νὰ λατρεύσητε τὸν Θεόν, ὅτι ἀπαρνεῖσθε τὸν κόσμον, ὅτι ἀναχωρεῖτε εἰς τὴν ἔρημον, ὅτι κατακλείεσθε μέσα εἰς ἓν σκοτεινότατον σπήλαιον, ὅτι τὸ σῶμά σας κατατήκετε ὑπὸ τὰ βάσανα ἑνὸς αὐστηροῦ ἀσκητικοῦ βίου· νομίζετε, ὅτι αὐτὴ εἶνε ἡ ἀληθινὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ, ἐὰν σεῖς, μεθ' ὅλην αὐτὴν τὴν αὐτοθυσίαν, θέλετε νὰ εἶσθε ξένοι τοῦ κόσμου, ἐὰν δὲν πονεῖτε εἰς τὸν πόνον ἐκείνου, ἐὰν δὲν συμπάσχητε, ὅταν πάσχῃ ἐκεῖνος, ἐὰν δὲν ἐννοεῖτε νὰ διαταράξητε οὐδὲ στιγμὴν τῆς ἀγγελικῆς ἡσυχίας σας ἔστω καὶ ἂν κινδυνεύῃ νὰ χαθῇ ἐκεῖνος; τουναντίον τότε θὰκούσητε τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ ἐξενεχθεῖσαν διὰ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου: "ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπᾶ τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισεῖ, ψεύστης ἐστί· ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃν ἑώρακε, τὸν Θεόν, ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν;„ (1 Καθ. ἐπιστ. δ΄, 20).

Θέλετε νὰ λατρεύσητε ἐπαξίως τὸν Θεόν, καὶ θέλετε νὰποκτήσητε τὴν βασιλείαν Του; Προσφέρετε τὴν καρδίαν σας εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ πλησίον· προσπαθήσατε νὰ διαπλάσητε τὴν καρδίαν σας εἰς μίαν καρδίαν εὐαίσθητον, ἥτις εἰς ἕνα παλμὸν μιᾶς πασχούσης καρδίας νὰ τιτρώσκηται καὶ αὐτή· πληρώσατε τὰ στήθη σας μὲ τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας, ἥτις κατέφλεγε τὰ στήθη τοῦ Παύλου: "τίς ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;„ (2 Κορινθ. ιά, 29). καὶ τότε θὰ ἠχήσῃ εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν ἡ μακαρία ἐκείνη καὶ Θεία φωνή: "Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ με· γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με. ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με„ (Ματθ. κέ, 34—36).

Κατὰ ταῦτα ἡἀληθινὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ εἶνε ἡ ἀγάπη μας πρὸς τὸν πλησίον, καὶ δι' αὐτῆς ἡ ἁρμονία εἰς τὸν κόσμον καὶ ἡ πνευματικὴ εὐτυχία τοῦ οὐρανοῦ.

Ἕνας χριστιανὸς ἀληθής, χριστιανός, οἷον τὸν θέλει τὸ ὡραῖον καὶ ὑψηλὸν πνεῦμα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, εἶνε ὁ κοινωνικώτερος τῶν ἀνθρώπων.

Σάμος. ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΣΥΝΕΣΙΟΣ

Η ΚΟΥΡΣΟΥΝΙΩΤΙΣΑ

Χάρις εἰς τὴν προθυμίαν τῆς προϊσταμένης μου ἀρχῆς ἀφῆκα πρὸς στιγμὴν τὴν σωρείαν τῶν ἀριθμῶν καὶ ἐγγράφων τοῦ γραφείου μου καὶ εὑρέθην, ἀναζητῶν φιλτάτους συγγενεῖς καὶ ἀγαπητοὺς φίλους, εἰς τὴν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ κειμένην Μονὴν τοῦ Ἁγίου Λαζάρου. Σύρω ὀλίγας γραμμὰς περὶ τῆς Μονῆς ταύτης καὶ διότι φρονῶ ὅτι οὕτω ἀνταποκρίνομαι πρὸς τὴν πρόφρονα πρόσκλησιν τῶν Διευθυντῶν τοῦ παρόντος Ἡμερολογίου καὶ διότι νομίζω ὅτι θὰ κινήσω τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀναγνωστῶν μου διὰ τῆς κατωτέρω παραδόσεως τῶν ἀφορώσης τὴν ἵδρυσιν τοῦ ἀρχαιοτάτου τούτου ἱεροῦ σκηνώματος.

Εἶνε ἐξόχως μαγευτικὴ ἡ θέσις τῆς Μονῆς· κεῖται ἐπὶ τοῦ Γαλασίου ὄρους, ὅπερ ὑψοῦται 850 μέτρα ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ εἶνε διακλάδωσις ὀρεσειρᾶς τῆς πολυκορύφου Μυκάλης.

Ὑψηκόρυφοι πεῦκαι καὶ πολύκλαδοι λεπτοκαρυαὶ καὶ πυκνόφυλλοι πλάτανοι περιβάλλουσι τὴν Μονήν. πέριξ τῆς ὁποίας σχηματίζονται βαθύσκιοι σκιάδες καὶ μεγαλοπρεπῆ τοπεῖα διαρρεόμενα ἀπὸ τὰ φλοισβίζοντα ρυάκια τὰ σχηματιζόμενα ἀπὸ τὰ κρυσταλλωμένα νάματα τῶν ἀφθόνων πηγῶν. Ἀπὸ τῆς Μονῆς θέλγεται ὁ θεατὴς παρατηρῶν τμῆμα ἡμισεληνοειδὲς τῆς γαλανῆς θαλάσσης, τῆς ὁποίας κάθε ἀναπαλμὸς ἐνθυμίζει χρόνους παρωχημένους, χρόνους προγονικοῦ μεγαλείου.

Ἐν τῇ θαυμασίᾳ ταύτῃ ἐξοχῇ διέμεινα φιλοξενούμενος ἐπί τινας ἡμέρας, καθ' ἃς προχείρως ἐσημείωσα καὶ μεταφέρω ἐνταῦθα τὴν παράδοσιν τὴν σχετιζομένην μὲ τὴν ἵδρυσιν τῆς Μονῆς.

Λάζαρός τις μοναχὸς ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας. εὐλαβέστατος περὶ τὰ θεῖα καὶ πόθον ἱερὸν ἔχων νὰ ἱδρύσῃ Μονὴν πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ, παρεκάλει τὴν Θεοτόκον ὅπως ὑποδείξῃ τὸ κατάλληλον μέρος πρὸς ἵδρυσιν αὐτῆς. Αἱ δεήσεις αὐτοῦ εἰσηκούσθησαν καὶ ἡμέραν τινὰ ἐνῷ προσηύχετο ἐπὶ τοῦ Γαλασίου ὄρους πρὸς τὸν Πανάγαθον. εἶδε ῥλόγας ἐξερχομένας ἐκ τῆς γῆς, σημεῖον ἐνδεικτικὸν τοῦ μέρους ἐν ᾧ ἔδει νὰ ἱδρυθῇ ἡ Μονή. Μὴ ἔχων τὰ ὑλικὰ μέσα ὅπως ἀνταποκριθῇ εἰς τὸν εὐσεβῆ του πόθον ἤρξατο μόνος νὰ καθαρίζῃ τὸ ὑποδειχθὲν ἔδαφος καὶ νὰ ἀθροίζῃ λίθους ἐλπίζων εἰς τὸν Θεόν, ὅτι θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν εὐόδωσιν τῶν προσπαθειῶν του· μετὰ πολλοῦ τέλος κόπου κατώρθωσε νὰ κτίσῃ μικρὸν ναΐδριον ἐν ᾗ ἠσκήτευεν καὶ προσευχόμενος διέμενε.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου πάσχων ἐξ ἐλεφαντιάσεως ἐπεζήτει τὴν θεραπείαν εἰς τὸ ζωογόνον κλῖμα τῆς Ἰωνίας καὶ ἄγων βίον ὑπαίθριον εὑρέθη ἐπὶ τοῦ Γαλασίου ὄρους, ἔνθα συναντηθεὶς μετὰ τοῦ μοναχοῦ Λαζάρου, ἰάθη, κατὰ τὴν παράδοσιν· δι' ἱκεσιῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν Θεοτόκον. Ἡ σωτηρία αὕτη διέθεσεν εὐγνώμονα τὸν βασιλόπαιδα, ὅστις ζητήσας παρὰ τοῦ πατρός του ἀπέστειλε δῶρα καὶ ἄφθονον τὴν οἰκοδομήσιμον ὕλην πρὸς ἵδρυσιν μεγαλοπρεποῦς ναοῦ ὑπὲρ τῆς Θεομήτορος, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπέδιδε τὴν θεραπείαν του. Ὁ μοναχὸς πλήρης ἐνθέου ζήλου μετεκόμισε τὰ ὑλικὰ ἐκ τῆς Πλάκας, μικροῦ παρὰ τὴν θάλασσαν ὁρμητηρίου, τῇ βοηθείᾳ πολλῶν ἐκ τῶν περιοικούντων χριστιανῶν καὶ μετὰ σπουδῆς ἤρξατοκτίζων τὸν ναόν, ἐντὸς ὀλίγου περατωθέντα καὶ στολισθέντα δι' ἀφιερωμάτων τῆς ζωηρῶς πάντοτε διατηρούσης τὴν εὐγνωμοσύνην βασιλικῆς τοῦ Βυζαντίου οἰκογενείας. Πέριξ τοῦ ναοῦ ἀφέθη εὐρὺς περίβολος. ἐν ᾧ ἐκτίσθη δεκαπεντὰς κελίων καὶ οὕτω βαθμηδὸν ἱδρύθη ἡ Μονὴ περατωθεῖσα ἐν ἔτει 1045.

Ἡ ἁρπακτικὴ τάσις τῶν πειρατῶν καὶ ἐπιδρομέων πλέον ἢ ἅπαξ εὗρε πρὸ 650 ἐτῶν τὴν Μονὴν ἀνυπεράσπιστον, τοῦθ' ὅπερ ἠνάγκασε τοὺς μοναχοὺς νὰ κρύπτωσιν εἰς σπήλαια τὰς ἱερὰς

εἰκόνας καὶ τὰ ἀναθήματα, τὰ ὁποῖα πλούσια ἀφιεροῦντο ὑπὸ τῶν πολυαρίθμων προσκυνητῶν.

Πρό τινων ἐτῶν μοναχός τις τυχαίως ἀνεῦρεν ἐντὸς ὀπῆς παλαιὰν εἰκόνα, ἀρίστης τέχνης, ἐφθαρμένην κατά τι ἐκ τῆς πολυκαιρίας νῦν δ' ἐπιμελῶς φυλαττομένην ἐντὸς ξυλίνης θήκης ἐχούσης τὴν πρόσοψιν ὑαλίνην τῆς ὁποίας τὴν κλεῖδα κρατεῖ ὁ προϊστάμενος τῆς Μονῆς. Ἡ εἰκὼν αὕτη σέβεται ὑπὸ τῶν περιοικούντων χριστιανῶν, ἀθρόων συνερχομένων εἰς προσκύνησιν αὐτῆς.

Ἡ Μονὴ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ κτήτορος αὐτῆς ὀνομαζομένη Μονὴ τοῦ Ἁγίου Λαζάρου· ἕνεκα δὲ τῆς πρὸ χρόνων ὑπὲρ τὸν ναὸν ὑπαρχούσης μολυβδίνης στέγης ἔλαβε κοινῶς τὸ ὄνομα «ἡ Κουρσουνιώτισα» ὅπερ τουρκιστὶ σημαίνει τὸν μόλυβδον. Ταῦτα ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς Μονῆς ἀναφέρει ἡ παράδοσις, ἣν κατὰ τὸν αὐτὸν πάντοτε τύπον παρὰ πολλῶν ἤκουσα.

Σάμος, Αὔγουστος 1901.

ΣΤΑΜΑΤΗΣ Γ. ΣΤΑΜΑΤΗ

Προτίμησις

Ὅπου κι' ἂν πῶ τὸν πόνο μου
Ὅλοι μὲ συμπονοῦνε,
Λόγια γλυκὰ μοῦ λένε
Καὶ μὲ παρηγοροῦν.

Μὰ κάλλια εἶχ' ἀγάπη μου
Νὰ μὲ πονῇ ἡ καρδιά σου
Κι' ἂς μὲ μισῇ ὁ κόσμος
Καὶ ὅλοι ἂς μ' ἀρνηθοῦν.

(Κάϊρον).

Ι. Δ.

ΠΕΡΙΕΡΓΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΕΘΙΜΑ

Εἰς τὰ πλεῖστα τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν πολλαὶ τῶν σχολικῶν ἑορτῶν καὶ αἱ τελεταὶ τῶν γραμμάτων ἰδίως διὰ τὰ νηπιαγωγεῖα, συμπίπτουσι μετὰ τῆς ἀνοίξεως ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ θέρους.

Τὶς ἐξ ἡμῶν ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ δὲν συνδέει τὰς ἐκ τῆς τελετῆς τῆς διανομῆς τῶν πρώτων βραβείων συγκινήσεις τοῦ εὐτυχοῦς σχολικοῦ του βίου μὲ τὰς ποιητικὰς ἐντυπώσεις τῆς ἀνοίξεως καὶ δὲν συγχέει ἐν τῇ ἀναμνήσει τὴν εὐωδίαν τῶν μύρτων καὶ τῆς δάφνης, τῶν εὐγενῶν τούτων συμβόλων τῆς δόξης δι' ὧν ἐπιστέφεται ἡ βεβαρημένη ἐκ τῶν κόπων καὶ τῶν συγκινήσεων κεφαλὴ τῶν μαθητῶν, τὶς ἀναπολῶν ἐποχὰς ἀποιχομένας δὲν συγχέει ἐν τῇ ἀναμνήσει τὴν διεγερτικὴν τῆς δάφνης ὀσμὴν μὲ τὴν γλυκεῖαν τῶν ῥόδων εὐωδίαν;

Αἱ σχολικαὶ τελεταὶ τῶν Ὀθωμανῶν ἢ τοὐλάχιστον τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀγγέλονται ὁμοῦ μὲ τὴν ἐμφάνισιν τῶν ῥόδων καὶ τὴν ἐπάνοδον τῶν ἀποδημητικῶν πτηνῶν. Ἐνῷ ὅμως τὰ παιδία εἰς τὰ πλεῖστα ἄλλα ἔθνη ἑτοιμάζονται κατὰ τὴν ἄνοιξιν νὰ ἐγκαταλίπωσι προσεχῶς τὰ θρανία τῆς σχολῆς οἱ ὀθωμανόπαιδες τοὐναντίον, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἀνθέων, ἑορτάζουσι μετὰ πομπῆς καὶ παρατάξεως τὴν εἰς τὸν σχολικὸν βίον εἴσοδον αὐτῶν.

Οἱ Ἕλληνες οἵτινες ὡς ἐκ τῆς ἱστορίας αὐτῶν ἔδει νὰ γινώσκωσι καλῶς τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν Ὀθωμανῶν μετὰ τῶν ὁποίων συζῶσι ἐπὶ τόσας ἑκατονταδας ἐνιαυτῶν καὶ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀντικείμενον τῆς ἐπισταμένης αὐτῶν μελέτης νὰ καταστήσωσι τὴν σπουδὴν τῶν ἠθῶν τούτων, αὐτοὶ οὗτοι εἰσὶν οἵτινες τὸ ὀλιγώτερον διδάσκονται πόσον σπουδαίαν δι' αὐτοὺς ἐνέχει

σημασίαν ἡ μελέτη τῆς Τουρκικῆς λαογραφίας ἥτις δὲν εἶναι τοσοῦτον μικρᾶς προσοχῆς ἀξία.

Εἰς τὰς ἕξεις τοῦ Ὀθωμανικοῦ λαοῦ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πόλεων ἔνθα τὸ στοιχεῖον αὐτὸ εὑρίσκεται ἀναμεμιγμένον μετὰ τῶν ἄλλων τῆς Ἀνατολῆς χριστιανικῶν λαῶν, ἀνευρίσκει τις πολλάκις τ' ἀρχαίζοντα ἔθιμα τῶν πρὸ τῆς ἁλώσεως εἰς τὰς χώρας ταύτας ἐγκατεστημένων χριστιανικῶν φυλῶν.

Γνωρίζομεν ὁμογενεῖς οἵτινες ἐν Κωνσταντινουπόλει γεννηθέντες καὶ οὐδεμίαν πώποτε ἄλλην χώραν ἐπισκεφθέντες οὐδέποτε ἤκουσαν περὶ σχολικῆς πομπῆς ἥτις εἶνε τὸ ποιητικώτερον ἴσως τῶν Ὀθωμανῶν τῆς Κων)πόλεως ἔθιμον· ἀγνοοῦμεν δὲ ἐὰν ὑφίσταται καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Τουρκίας καθότι οἱ ἐν Κων)πόλει γεννηθέντες καὶ ἀνατραφέντες ἔχουσιν ἰδίας ἕξεις καὶ συστήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναγνωρίζει τις τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ περὶ ἧς μνημονεύομεν τελετή, τουρκιστὶ ὀνομάζεται «χαρὰ τοῦ σχολείου» ἢ μᾶλλον «γάμος μετὰ τοῦ σχολείου», ἄγνωστον δὲ εἰς τοὺς πλείστους, ἐὰν εἶνε συνήθεια καθαρῶς τουρκικὴ ἢ ἐὰν παρελήφθη ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἐξ ἑνὸς τῶν ἄλλων λαῶν μεθ' ὧν οὗτοι ἦλθον εἰς συνάφειαν. Καλὸν θὰ ἦτο ἐάν τις τῶν εἰδικῶν λαογράφων ἐπειρᾶτο νὰ ἀνιχνεύσῃ τὴν πηγὴν τοῦ ἐθίμου τούτου καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν γνωστὴν τοῖς πολλοῖς.

Ὅταν εἰς ὀθωμανικὴν οἰκογένειαν κάπως εὐποροῦσαν ὑπάρχῃ παῖς ἢ καὶ κοράσιον ὅστις πρόκειται νὰ πανηγυρίσῃ τὰ πρωτόλεια τοῦ σχολικοῦ του βίου, ὁρίζεται ἡ ἡμέρα διὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην κατὰ προτίμησιν ἐντὸς τῆς ἀνοίξεως, ὁπότε καὶ ὁ καιρὸς ἐπιτρέπει τὴν ἐν πομπῇ διὰ μέσου τῶν ὁδῶν παρέλασιν τῶν μαθητῶν, ὡς θὰ ἴδωμεν κατόπιν.

Ἡ οἰκογένεια λοιπὸν αὕτη πληροφορεῖται ἐὰν ὑπάρχωσι ὀρφανοὶ ἢ καὶ πτωχοὶ παῖδες οἵτινες ὡσαύτως πρόκειται νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν μαθητικὸν βίον καὶ ἀναλαμβάνει δι' ἕνα ἢ δύο τοιούτους παῖδας, ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς αὐτῆς περιωπῆς, τὰ διὰ τὴν τελετὴν ἀπαιτούμενα ἔξοδα ἅτινα συνήθως περιορίζονται μόνον εἰς τὴν προσφορὰν τῶν καταλλήλων ἀμφιέσεων. Ἐγκαίρως εἰδοποιεῖται ὁ διευθύνων τὴν σχολὴν τῆς συνοικίας διδάσκαλος, ὁ χότζας, ὡς καὶ ἡ διδασκάλισσα τοῦ νηπιαγωγείου τῶν θηλέων, οἵτινες κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν ὁδηγοῦσι τοὺς μαθητὰς αὐτῶν εἰς τὴν οἰκίαν τῶν πανηγυριζόντων, ὁπόθεν θὰ ἐκκινήσῃ ἡ πομπή.

Ὁ παῖς ἐὰν μὲν εἶνε ἄρρην φέρει ἐνδυμασίαν ἐπιμελημένην ἐνίοτε κατ' ἀπομίμησιν τῆς στρατιωτικῆς στολῆς, ἂν καὶ ἐσχάτως ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις προσεπάθησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν στρατιωτικὴν ἀμφίεσιν. Ἀπὸ τοῦ ὤμου ὁ μικρὸς ἥρως τῆς ἡμέρας φέρει ἀνηρτημένον σάκκον ἐκ βελούδου πρασίνου ἢ βυσσινοχρόου χρυσοποικίλτον ὅστις περιέχει τὸ ἱερὸν βιβλίον τῶν Ὀθωμανῶν.

Ἐπὶ τοῦ φεσίου φέρει θύσανον ἐκ χανδρῶν, ἀδαμάντινα κοσμήματα καὶ σωρὸν ὅλον φυλακτηρίων κατὰ τῆς βασκανίας.

Ἐὰν ἡ ἑορτάζουσα εἶναι κόρη τότε αὕτη φέρει ἐσθῆτα ἐξ ὁλοσηρικοῦ χρώματος ζωηροῦ, κιτρίνου κυανοῦ, πρασίνου, ἢ τριανταφύλλου ἥτις περισφίγγεται περὶ τὴν ὀσφὺν διὰ μεταξίνης ζώστρας. Ἡ κόμη τῆς κορασίδος κοσμεῖται διὰ ταινιῶν καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου φέρει αὕτη διάδημα βαρύτιμον ἐξ ἀδαμάντων. Εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν χρωμάτων οὐδεμία περὶ ἁρμονίας ἐπεκράτησε σκέψις· οὕτω λ.χ. ἐπὶ κιτρίνης ἐσθῆτος ἡ ζώστρα εἶναι χρώματος βαθέως κυανοῦ καὶ αἱ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ταινίαι χρώματος τριανταφύλλου. Τὰ κοσμήματα περὶ ὧν ἀναφέρομεν, συνήθως ἐνοικιάζονται παρὰ τῶν κοσμηματοπωλῶν τῆς μεγάλης Ἀγορᾶς οἵτινες ἔργον ἔχουσι τὴν ἐπὶ ἐνοικίῳ παραχώρησιν βαρέων καὶ ἀσχήμων κοσμημάτων διὰ παρεμφερεῖς περιπτώσεις.

Πολλάκις τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἑορτάζουσιν δύο παῖδες ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ τότε ἡ ἑορτὴ λαμβάνει πανηγυρικώτερον χαρακτῆρα. Ἡ μικρὰ κόρη ἔχει καὶ αὕτη τὸν χρυσοποίκιλτον σάκκον τὸν ὁποῖον κρατεῖ ἐπὶ τῶν γονάτων ἢ παραδίδει εἰς τὸν συνοδεύοντα ὑπηρέτην. Τῶν πτωχῶν παίδων οἵτινες ἀποτελοῦ-

σι τὴν συνοδείαν τῶν πανηγυριζόντων, ὧν ἤδη εἴπομεν, αἱ ἀμφιέσεις εἶναι βεβαίως ὀλιγώτερον πλούσιαι καὶ ἐπιδεικτικαὶ δὲν ἔχουσι δὲ οὗτοι συνήθως καὶ τοὺς χρυσοῦς σάκκους.

Οἱ ἑορτάζοντες παῖδες πλούσιοι καὶ πτωχοὶ ἐπιβαίνουσιν ἀμάξης * ἀπέναντι δ' αὐτῶν ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἁμάξης λαμβάνει θέσιν ὁ ἀναθρέψας αὐτοὺς ὑπηρέτης ὁ λ α λ ὰ ς, ὡς ἀποκαλοῦσιν αὐτὸν οἱ ὀθωμανόπαιδες, ὅστις ἐπιβλέπει αὐτοὺς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς τελετῆς.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ νηπιαγωγείου τῶν ἀρρένων ἀνὰ δύο, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς σημαιοφόρον κρατοῦντα τὸ λάβαρον τῆς σχολῆς ἔπονται ἀμέσως τῆς ἁμάξης ψάλλοντες ὕμνους κατὰ τὸν ἑξῆς τύπον χοραρχοῦντος τοῦ χότζα καταλήγοντες εἰς τὴν ἐν χορῷ ἐκφώνησιν τῆς εὐχῆς «ἀμήν».

«Δεῦτε μετανοήσωμεν εἰλικρινῶς Ὕψιστε Θεὲ διὰ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν. Ὦ φιλεύσπλαγχνε Θεέ! Εὐσπλαγχνίσθητι ἡμᾶς. Τίς ἄλλος ἠθελε συγχωρήσει ἡμᾶς διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἐὰν σὺ ὁ Θεὸς ἡμῶν δὲν συγχωρήσῃς ἡμᾶς. (Δίς).

Οὐδεὶς ἔχει τὴν ἐλαχίστην πίστιν οὐδ' ἀφοσίωσιν· ἐὰν δ' οὕτω βαίνωμεν τῆς εὐμενείας τίνος ἠθέλαμεν τύχει διὰ τὴν κατάσασιν μας ταύτην; ὦ Θεέ! . . . (Δίς).

Ἀείποτε ἐν ἁμαρτίαις διάγομεν τὸν βίον ἡμῶν, ὦ Θεέ! Καίτοι ὁ ἐγγὺς ἐστὶν ὁ θάνατος, ἡμεῖς ὅμως λησμονοῦμεν τὰ πάντα ὦ Θεέ (Δίς)

Ποῖος ἆρά γε ὦ Θεέ! θὰ μείνῃ εἰς αὐτὸν τὸν φθαρτὸν κόσμον; (Δίς)

Πάντοτε παρέχομεν εὐκαιρίαν εἰς τὸν ἀντίπαλόν μας ὦ Θεέ! χωρὶς νὰ δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τοὺς φίλους ἡμῶν ἀπὸ τοὺς ἀπείρους ἐχθροὺς ἡμῶν, ὦ Θεέ! (Δίς)

Ἀναλογιζόμενος ὅτι εἶσαι ἄνθρωπος σκέφθητε ὅτι πρέπει νὰ μὴ διέρχησαι ἐπὶ ματαίῳ τὸν καιρόν σου, ἀλλ' ἐσαεὶ εὐ ποιῶν. Διότι καὶ αὐτὸς ὁ τελειότατος μεταβάλλεται εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ὦ Θεέ! (Δίς).

Ὦ φιλέσπλαγχνε βασιλεῦ, ὦ βασιλεῦ πανσεβάσμιε, ὁ ἐπιβαλὼν τὴν θέλησίν σου εἰς τὰ ἔθνη. Ζῆθι ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου θρόνου ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ εὐημερίᾳ.

---

* Ἐνίοτε ὁ ἑορτάζων παῖς ἀναβαίνει ὄνον ἢ ἡμίονον, ἰδίως δὲ ὅταν ἡ τελετὴ λαμβάνῃ χώραν ἐν τοῖς προαστείοις τῆς Κων)πόλεως· τὰ ζῶα ταῦτα κοσμοῦνται ἐπιδεικτικῶς φέρουσι δὲ ἐπὶ τῆς ῥάχεως βελούδινα ἐφίππια,

Ζήτω ὁ Σουλτάνος ἔτη πλεῖστα ὦ Θεε!

Δεηθῶμεν τοῦ Ὑψίστου ὅπως ζῇ ὁ Σουλτάνος ἡμῶν ἐπὶ μήκιστον.

Ὦ φιλόνομε καὶ φιλοδίκαιε, ὁ ἀγωνιζόμενος ὅπως ἰσχυραὶ καὶ σεβασταὶ ὦσιν ἀείποτε αἱ διατάξεις τοῦ ἱεροῦ νόμου, ζῆθι αἰωνίως, μέχρι δευτέρας παρουσίας.

Νυχθημερὸν ἡ δέησις ἡμῶν ἔστω «ζήτω ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὦ Θεέ!»

Δεόμεθα πρωΐαν τε καὶ ἑσπέραν ὦ φιλελεύθερε καὶ γενναιόδωρε βασιλεῦ ἡμῶν Σουλτὰν Χαμὴτ ὅπως ζῆτε ἐπὶ ἔτη πάμπολλα ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου θρόνου ἄνευ θλίψεων καὶ ὀδύνων.

Τοιαύτη ἔσται ἡ δέησις ἡμῶν ὦ βασιλεῦ, ἐφ' ὅσον τὸ σύμπαν ὑφίσταται καὶ ἐφ' ὅσον ἀντιλαμβάνονται οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν τοῦ φωτός, ἡ δέησις ἡμῶν ἔσται «ζήτω ὁ Σουλτάνος Χαμήτ, ἔτη πλεῖστα καὶ εὐδαίμονα ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου θρόνου, ὦ Θεέ!».

Ἅμα ὡς οἱ μαθηταὶ ἐκφωνήσωσι τὴν εὐχὴν «ἀμὴν» ὁ χορὸς τῶν κορασίων ἄρχεται ἀμέσως ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῆς διδασκαλίσσης ψάλλων τὴν αὐτὴν στροφὴν καὶ καταλήγει εἰς τὴν ἐκφώνησιν τῆς αὐτῆς κατανυκτικῆς εὐχῆς.

Τὸν ὕμνον ἐπαναλαμβάνουσιν οἱ δύο χοροὶ ἅδοντες ἐξ ὑπαμοιβῆς ὡς ἐπίγεια Χερουβεὶμ καὶ Σεραφεὶμ ἢ κάλλιον εἰπεῖν ὡς ἐπίγεια Οὐρὶ ἀγγέλλοντα ὅτι εἰς τὴν χορείαν αὐτῶν κατετάχθησαν καὶ ἄλλοι ἄγγελοι ἵνα κοσμήσωσι τὴν Ἐδὲμ τῆς παιδείας. Καὶ ἡ πομπὴ ἐξελίσσεται οὕτω διὰ μέσου τῶν στενῶν δρομίσκων τῶν τουρκικῶν συνοικιῶν ἄνευ διαγεγραμμένου προγράμματος ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν περιέργων καὶ τῶν πιστῶν.

Ἀδύνατον εἶναι ν' ἀποδώσῃ τις διὰ τοῦ καλάμου τὴν ἔκπληξιν ἥν προξενεῖ, εἰς τὸν ξένον πρὸ πάντων, ἡ τοιαύτη παρέλασις. Τὰ κοράσια ἰδίως ἅτινα φέρουσιν ἤδη τὴν ἐνδυμασίαν τῶν μωαμεθανίδων κατὰ τὸ γνωστὸν σχῆμα τοῦ φερετζὲ καὶ μακροὺς λευκοὺς πέπλους, βαδίζοντα ἀδεξίως καὶ προσκόπτοντα ἀνὰ πᾶν βῆμα, διελαύνοντα ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν διδασκαλίσσης ἧς τὴν μορφὴν ἀποκρύπτει ἐντελῶς τὸ τ ζ α ρ τ σ ά φ ι ο ν (μέγας πέπλος ἐν σχήματι σινδόνος, ὅστις καλύπτει γενικῶς τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς περιδενόμενος περὶ τὴν ὀσφὺν δι' ἐσωτερικῆς ταινίας καὶ σχηματίζων οὕτω πτυχάς), καὶ ἥτις οὐδενὶ τῶν γνωστῶν τύπων τῆς διδασκαλίσσης προσομοιάζει, παρουσιάζουσι θέαμα πρωτότυπον καὶ λίαν γοητευτικόν.

Ἡ πομπὴ καταλήγει εἰς τὴν σχολὴν ἔνθα ὁ χότζας παρουσιάζει εἰς τοὺς νέους μαθητὰς ἀλφαβητάριον καὶ παραδίδει συντόμως τὸ πρῶτον μάθημα τῆς ἀπαγγελίας τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου ἔπειτα προσφωνεῖ αὐτοὺς προτρέπων εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν πίστιν καὶ καταλήγει δεόμενος ὑπὲρμακροημερεύσεως τοῦ σεπτοῦ τῶν γραμμάτων προστάτου, ὑπάτου τῆς πίστεως ἀρχηγοῦ καὶ Χαλίφου, τοῦ Σουλτάνου. Ὁ χορὸς τῶν παίδων ἐκφωνεῖ καὶ αὖθις «ἀμήν».

Ἡ πομπὴ τὴν ὁποίαν περιεγράψαμεν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς διεξαγομένη κατὰ τοὺς κανόνας τῆς παιδαγωγίας ὡς ἡμεῖς ἐννοοῦμεν αὐτήν. Παραβάλλετε νῦν τὸν τρόπον καθ' ὃν οἱ ἑλληνόπαιδες καὶ οἱ ξένοι παῖδες ἀκόμη, εἰσέρχονται εἰς τὸν μαθητικὸν βίον.

Οἱ γονεῖς κατὰ τὸ θέρος συσκέπτονται περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ τέκνου των εἰς τὸ σχολεῖον. Μακραὶ συζητήσεις λαμβάνουν χώραν μεταξὺ γονέων καὶ συγγενῶν περὶ τοῦ καταλλήλου ἢ μὴ τῆς ἡλικίας τοῦ παιδός, διὰ τὴν ἐν τῷ σχολείῳ φοίτησιν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ὑγείας αὐτοῦ, περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐκπαιδευτηρίου ἅμα δὲ τῆς ἀποφάσεως ληφθείσης νὰ σταλῇ τὸ μικρὸν εἰς τὸ σχολεῖον ἡ μήτηρ συναισθανομένη τὴν ἱερότητα τῆς στιγμῆς ἄρχεται διὰ τῶν καταλλήλων νουθεσιῶν καὶ παραγγελμάτων προετοιμάζουσα τὸ τέκνον της εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ σκοποῦ τῆς παιδεύσεως καὶ τῶν καθηκόντων τοῦ μαθητικοῦ βίου ὅστις εἶναι διὰ τὸν παῖδα καὶ ἡ ἀπαρχὴ τῆς γνώσεως τῆς κοινωνίας καὶ τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς. Ὁ παῖς ἀφ' ἑτέρου συναισθόμενος τὸ ἐπίσημον τοῦ πράγματος ἀπόλλυσι ἐν μέρει τὴν εὐθυμίαν του καὶ μὲ ὕφος σοβαρὸν καὶ περίφροντι ἀγγέλλει τὸ γεγονὸς εἰς τοὺς φίλους του καὶ τοὺς συντρόφους τῶν παιγνίων του.

Ἡ μήτηρ ἑτοιμάζει τὴν ἁρμόζουσαν σοβαρὰν ἐνδυμασίαν, ράπτει τὰς λινὰς ἐμπροσθέλας αἵτινες θὰ προφυλάξωσι τὰ νέα ἐνδύματα τῶν κηλίδων τῆς μελάνης. Ὁ πατὴρ ἀγοράζει καὶ δωρεῖ μετὰ τῆς δεούσης ἐπισημότητος τὰ σχολικὰ ἐφόδια τὰ δὲ μικρὰ ἀδελφάκια τὰ ὁποῖα ἔμαθον ὅτι δὲν θὰ ἔχωσι τοῦ λοιποῦ μεθ' ἑαυτῶν τὸν μεγαλείτερον ἀδελφὸν ἢ τὴν γλυκεῖαν των ἀ-

δελφὴν διὰ νὰ παίζωσι μετ' αὐτοῦ λυποῦνται ὅταν βλέπουν ὅλας ταύτας τὰς προετοιμασίας καὶ προτιμοῦν νὰ μεταβοῦν καὶ αὐτὰ εἰς τὸ σχολεῖον ἢ νὰ μείνουν μόνα ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ νὰ στερηθοῦν τοῦ ἀδελφοῦ των.

Ὅταν φθάσῃ ἡ ἡμέρα τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἡ μήτηρ ἥτις ἀπὸ ἡμερῶν δὲν εἶχεν ἀναφέρει τι περὶ σχολείου ἵνα μὴ συγκινήσῃ τὸ τέκνον της προώρως, ἀφοῦ τὸ ἑτοιμάσῃ διὰ τὸ σχολεῖον τὸ λαμβάνει εἰς τὰς ἀγκάλας της τὸ ἀσπάζεται καὶ τῷ δίδει τὰς τελευταίας παραγγελίας της.

«Κύτταξε παιδί μου, τῷ λέγει, νὰ ἦσαι φρόνιμος, νὰ φέρεσαι καλὰ νὰ ὑπακούῃς εἰς τοὺς διδασκάλους νὰ μὴ ἐκτίθεσαι εἰς τὸ ρεῦμα νὰ μὴ πίνῃς νερὸ ἱδρωμένος, ἐπῆρες μανδῆλι; κτλ.», ἐνῷ δὲ ὁ πατὴρ περιμένει ἵνα ὁδηγήσῃ τὸν μικρὸν εἰς τὸ σχολεῖον οὗτος ἔνδακρυς περιπτύσσεται τὴν μητέρα του καὶ μετὰ δυσκολίας ἀποσπᾶται ἀπ' αὐτῆς.

Ἡ μήτηρ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἶναι σκεπτικὴ αἰσθάνεται ὅτι μέρος τῆς ψυχῆς της ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῆς δακρύει δ' ὅταν τὴν μεσημβρίαν διὰ πρώτην φορὰν βλέπει τὴν ἐν τῇ οἰκογενειακῇ τραπέζῃ θέσιν τοῦ ἀπόντος τέκνου κενὴν καὶ προσπαθεῖ ν' ἀποκρύψῃ τὴν συγκίνησίν της ἀπὸ τὰ λοιπὰ αὐτῆς τέκνα. Εὐτυχὴς ἐὰν τὸ τέκνον της φοιτᾷ ὡς ἐξωτερικὸν εἰς τὸ σχολεῖον διότι τότε θὰ εἶνε βεβαία ὅτι θὰ σφίγξῃ τὸ ἑσπέρας αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας της καὶ ὅτι θὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὰ μυχιαίτατα τῆς τρυφερᾶς ψυχῆς του ἵνα ἀντιληφθῇ τὰς πρώτας αὐτοῦ ἐκ τῆς σχολῆς ἐντυπώσεις. Ὁποῖαι ἱεραὶ σκηναὶ καὶ οἷα τῆς ζωῆς καὶ τῆς παιδείας σοβαρὰ ἀντίληψις! Ἀντιθέτως πρὸς τὴν εἰκόνα ταύτην ἔχομεν τὴν προεκτεθεῖσαν· ἐντὸς τῆς ἀμάξης ὁ μαθητὴς περικυκλοῦται ὑπὸ μικροῦ ἐκ τοῦ προχείρου γυναικωνίτου, ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ πρώτου αὐτοῦ ἀναστροφέως τοῦ «λαλᾶ», κρατῶν ἐν ταῖς χερσίν, ὁμοῦ μετὰ τῶν ἐμβλημάτων τῆς στρατιωτικῆς ἰσχύος, τοῦ ξίφους, τὸ σύμβολον τῆς θρησκείας του, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ὑμνῳδούντων μαθητῶν ὑπὸ τὰς πτυχὰς πρασίνης σημαίας διὰ λευκῶν γραμμάτων ὑπομιμνησκούσης τὰς ἀναλλοιώτους τῆς φυλῆς ἀρχάς, ἀγερώχως προσβλέπων εἰς τοὺς λοιποὺς διαβάτας.

Αἱ δύο αὗται εἰκόνες ἀρκούντως πισταὶ εἶναι ἵνα μᾶς πείσωσι περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν δύο διαφόρων συστημάτων τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς διαπαιδαγωγήσεως τῶν παίδων καὶ τοῦ πνεύματος ὅπερ καθιέρωσεν αὐτά.

Ἀλλὰ καὶ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῶν Ὀθωμανῶν ἔχει τι τὸ ἰδιόρρυθμον. Φαντασθῆτε πρὸς στιγμὴν οἰκίαν ξυλίνην παλαιὰν πλησίον τεμένους, ἐν τῷ μέσῳ περιβόλου θαλεροῦ εἰς τὸ βάθος προαυλίου μὲ φρέαρ, μὲ θύραν πάντοτε ἀνοικτήν. Εἰσερχόμενος ἐντὸς τῆς οἰκίας ταύτης, ἐὰν σᾶς ἐπιτραπῇ ἡ εἴσοδος ἐννοεῖται, θὰ εὑρεθῆτε πρὸ περιεργοτάτου θεάματος. Εἰς στενὸν διάδρομον ἄνευ πατώματος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους εὑρίσκονται τοποθετημένα κατὰ ζεύγη κομψότατα μικρὰ τσόκαρα (εἶδος ξυλοπεδίλων) πεποικιλμένα διὰ χρωματιστοῦ κηρωτοῦ ὑφάσματος καὶ μαλλίνων θυσάνων. Ἀριστερὰ θάλαμος οὐχὶ εὐρειῶν διαστάσεων χρησιμεύει ὡς ἡ μόνη αἴθουσα παραδόσεως τοῦ πρωτοτύπου τούτου ἐκπαιδευτηρίου. Ηλῆθος μικρῶν παίδων ἐνδεδυμένων κατὰ τὸν ἀνατολικὸν τρόπον ἐπαναλαμβάνει ὅσα σοβαρὸς χότζας φέρων παμμεγέθη κύδαριν καὶ κρατῶν ράβδον ἀνὰ χεῖρας διδάσκει εἰς αὐτούς. Τὸ κτίριον, οἱ τύποι, ἡ ἐνδυμασία, ἡ διδασκαλία, τὰ πάντα, ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ εἰσὶν πρωτότυπα. Οἱ μαθηταὶ ἡλικίας 6—12 ἐτῶν φέρουσι πλατείας σκελίδας ἐκ χρωματιστοῦ βαμβακίνου ὑφάσματος καὶ ὑποκάμισα ποικίλων ζωηρῶν χρωμάτων εἶνε δὲ γυμνόποδες καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέρουσι κάλυμμα, εἴδός τι σκούφου κατεσκευασμένου ἐξ ὑφάσματος ἐπίσης ζωηρῶς κεχρωματισμένου ἀπὸ τοῦ ὁποίου κρέμανται χάνδραι καὶ ἄλλα κατὰ τῆς βασκανίας φυλακτήρια.

Τὰ παρθεναγωγεῖα καὶ τὰ νηπιαγωγεῖα τῶν θηλέων εἶναι ἐπίσης, ἐὰν ὄχι μᾶλλον, πρωτότυπα. Παρέστην εἰς μάθημα ὅπερ ἐδίδασκεν χότζας εἰς μικρὰ κοράσια ἐν Γαλατᾷ (προάστειον τοῦ Κερατίου κόλπου). Ἡ θύρα τῆς σχολῆς ἦτο ἀνοικτή, ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπῆρχε προαύλιον ἡ προθάλαμος ἀλλὰ τὸ μάθημα παρεδίδετο εἰς τὴν αὐλὴν παρὰ τὴν εἴσοδον ἠδυνήθην ν' ἀπολαύσω τὸ θέαμα.

Πλησίον τοῦ χότζα καθημένου ὀκλαδὸν ἐπὶ ψιαθίνου τάπητος ἵστατο κορασὶς φέρουσα τὴν ἀνθοποίκιλτον λεπτὴν καλύ-

πτραν, ἥτις τοσοῦτον θελκτικὴν παριστᾷ τὴν μορφὴν τῆς ὀθωμανίδος ἣν καὶ παραδόξως ἐξωραΐζει λίαν. Ἡ μικρὰ ἔκυπτεν ἐπὶ βιβλίου ὅπερ ἐκράτει ὁ χότζας, παρηκολούθει δ' ὅσα αὐτὸς ἡρμήνευε ὑποδεικνύων τὴν σχετικὴν περικοπὴν τοῦ κειμένου διὰ τῆς ἄκρας τοῦ δείκτου, ὃν ἐκράτει ἐν τῇ δεξιᾷ. Ὀλίγον ἀπωτέρω ἐπὶ τῆς φλιᾶς τῆς ἀνοικτῆς θύρας θαλάμου, χρησιμεύοντος ἴσως ὡς αἴθουσα παραδόσεως ὅταν ὁ καιρὸς εἶνε ψυχρός, δύο τρεῖς ἄλλαι κόραι εἰργάζοντο ἐπὶ κυκλοτεροῦς πλαισίου κατὰ τὸ ὀθωμανικὸν σύστημα τὸ «κασινάκι» κεντῶσαι ἐπὶ πέπλου λεπτοφυοῦς ἀραβουργήματα προτιθέμεναι, ὡς φαίνεται, νὰ ἐπιδείξωσι τὸ ἐργόχειρον ἐν καταλλήλῳ ὥρᾳ εἰς τὴν διδασκάλισσαν.

Μᾶς ἐπιβάλλεται νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ Α. Α. Μ. ὁ νῦν ἐπὶ τοῦ θρόνου Σουλτάνος πολὺ ἐμόχθησεν ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας ἰδίᾳ παρὰ ταῖς γυναιξίν. Εἰς καμμίαν ἐποχὴν ἡ Τουρκία δὲν ἔσχε τοιοῦτον ἀριθμὸν σχολείων, διδασκαλισσῶν καὶ μαθητριῶν, ὅσον ἐπὶ τῆς βασιλείας Χαμὴτ τοῦ Που.

Ἂς εὐχώμεθα ὅτι ἡ τοιαύτη τῶν ὀθωμανίδων μόρφωσις θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐξημέρωσιν τῶν ἠθῶν καὶ εἰς τὸν ἐξευγενισμὸν τῆς φυλῆς ὡς συνέβη εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, ἅτινα τὴν ἀνάπτυξιν τῶν γυναικῶν προέθεντο ὡς θεμελιώδη ἀρχὴν τοῦ κοινωνικοῦ αὐτῶν βίου, ὡς τὴν βάσιν τοῦ πολιτισμοῦ ὡς τὸ κάλλιστον μέσον τῆς ἀναγεννήσεως ἐν τῇ καταπτώσει καὶ τῆς ἀδελφοποιήσεως ἐν τῇ προόδῳ μετὰ τῶν προνομιούχων ἐκείνων φυλῶν αἵτινες ἐκαλλιέργησαν τὰ ὑψηλότερα τοῦ ἀνθρώπου ἰδανικά.

Ἀλλ' ἀφήκαμεν ἤδη ὀπίσω τὴν μικρὰν πομπὴν μακρόθεν φθάνει μέχρις ἡμῶν ἡ ἀπήχησις τῆς ἐκ τοῦ βάθους τῶν τρυφερῶν καρδιῶν τῶν παιδίων ἀναπεμπομένης εὐχῆς «Ἀμήν».

Ἐν Κωνσταντινουπόλει.

ΚΙΑΤΜΠΕ

Σκέψεις

—Διὰ τὴν γυναῖκα τὴν ὁποίαν ἀγαπᾶτε μὴ θυσιάζετε ἢ τὴν κόμην, τοὺς ὄνυχας καὶ τὸ γένειόν σας· πρὶν μετανοήσητε διὰ τὴν θυσίαν θὰ ἔχωσιν ἀναφυῇ.

—Εἰς τὸν ἔρωτα καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν ὑπόσχεταί τις πλείονα τῶν ὅσων ἔχει πρόθεσιν νὰ ἐκτελέσῃ.

ΟΝΕΙΡΟΝ ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗΣ ΝΥΚΤΟΣ

Ἦτο βραδεὶὰ φθινοπωρινή. Ὁ ἄνεμος σιγανά, σιγανὰ ἐψιθύριζε γλυκὺ ἆσμα διὰ μέσου τῶν φύλλων μιᾶς μεγάλης λεύκης κειμένης κάτωθεν τοῦ παραθύρου μου, ἡ δὲ σελήνη ὠχρὰ καὶ ἀποκαμωμένη ἐθώπευε διὰ τῶν ἀκτίνων της τὴν φθίνουσαν φύσιν.

Ἐκαθήμην εἰς τὸ παράθυρον μόνος, στηρίζων τὸν ἀγκῶνα ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τοῦ παραθύρου καὶ τὴν κεφαλήν μου ἐπὶ τῆς χειρός. Σκεπτόμενος ὅτι μετὰ ἕνα μῆνα θὰ ὑριστάμην τὰς διδακτορικάς μου ἐξετάσεις προσεπάθουν νὰ ἀναμνησθῶ ὅλους τοὺς ὅρους καὶ τ' ἀξιώματα τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου καὶ τὰ ψυχρὰ ἄρθρα τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας. Καὶ ὁ νοῦς μου, ὁ πάντοτε ζωηρὸς καὶ εὔθυμος ἐξέφευγε κἄποτε τὰ στενὰ αὐτὰ καὶ σχολαστικὰ ὅρια τῆς σπουδῆς καὶ τῆς μελέτης καὶ ἐπέτα μακρὰν τοῦ μελετητηρίου μου, πρὸς τὰς Ἀθήνας. μὲ τὰς ὁποίας γλυκεῖαι μὲ συνέδεον ἀναμνήσεις. Γλυκειά μου Ἀθήνα! Ἐστέναζα καὶ ἡ ἠχὼ εἰς τὸ βάθος τοῦ προαυλίου ἀντἀπέδιδεν ὡσὰν νὰ μὲ ὤκτειρε, τὸν βαθὺν στεναγμόν μου.

Ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ παραθύρου μου, ἓν μικρὸν παράθυρον μὲ λευκοτάτην ἐσθῆτα κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ παλαιὸν καὶ ἀπομελανωθὲν πλαίσιόν του. εἶχεν ἀνοιχθῇ εἰς τὸν τοῖχον τῆς ἀπέναντι οἰκίας προσβλέπον κάτω εἰς τὸ προαύλιον. Ἡ σελήνη εἶχεν ἐστραμμένον πρὸς ἐμὲ τὸ πρόσωπον, θωπεύουσα δὲ μὲ τὰς ἀκτῖνάς της τὰς σκέψεις μου, ἀναιδῶς εἰσεχώρει μέχρι τῶν ἔσω τοῦ δωματίου μου φωτίζουσα μίαν μικρὰν εἰκόνα τοποθετημένην ἄνω τῆς κλίνης μου, τῆς ὁποίας ἐν τῷ ὠχρῷ τῆς σελήνης φωτὶ καθαρῶς διεφαίνετο τὸ γλυκὺ πρόσωπον ἀναμιμνῄσκον πλουσίαν ξανθὴν κόμην καὶ γλυκεῖς γλαυκοὺς ὀφθαλμούς. Τὸ

ἀπέναντι μου παράθυρον μὴ φωτιζόμενον ὑπὸ τῆς σελήνης, ἔλαμπεν ἀπὸ τὴν λευκότητα τοῦ παραπετάσματος.

Ρεμβὸς ἔστρεψα τὴν κεφαλήν μου ἀκουσίως δεξιά. Τὸ μικρὸν ἐκεῖνο παράθυρον προσέπεσεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου, τὸ ὁποῖον δίκην πλαισίου εἶδον νὰ πλαισιᾷ πλουσίαν ξανθὴν κόμην. Πόσα συναισθήματα κατέλαβον τότε τὴν ψυχήν μου! Πόσαι ἰδέαι! Πόσαι σκέψεις! Μία κεφαλὴ ὡραία, λελυμένη ἔχουσα ξανθὴν κόμην, κεφαλή, γυναικεία πάντως, ἐπλαισιοῦτο ὑπὸ τοῦ παραθύρου! Τὸ σῶμα καθήμενον ἐπὶ κινητῆς πολυθρόνας δὲν ἐφαίνετο. Μόνον ἡ κόμη, τὸ μέτωπον καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ διεκρίνοντο. Ὀφθαλμοὶ γλυκεῖς γλαυκοί. Ἡ νὺξ τοῖς προσέδιδε μείζονα ὡραιότητα, αἱ δ' ἀνταναλώμεναι ἐπὶ τῆς χρυσῆς κόμης τῆς σελήνης ἀκτῖνες ἐκαλλώπιζον ἐπὶ μᾶλλον τὴν ὡραίαν ἐκείνην κεφαλήν. Ἡ ψυχή μου ἀμέσως ἐκλονίσθη, τὰ χείλη μου ἤρχισαν νὰ τρέμουν, ἠθέλησαν νὰ ψελλίσουν κἄτι· οἱ δ' ὀφθαλμοί μου ἐπέτων ἀπὸ τοῦ παραθύρου ἐκείνου, εἰς τὴν ἄνωθεν τῆς κλίνης μου εἰκόνα. Μήπως ἦτο ἡ Ρενέ; Μήπως ἐκείνη ἐκδικουμένη σκληρὸν χωρισμόν. ἀπαισίαν ἐγκατάλειψιν, ἦλθε νὰ ἐγκατασταθῇ ἐκεῖ διὰ νὰ τὴν βλέπω μόνον χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ πλησιάσω πλέον πρὸς αὐτήν; Ἐσηκώθην ἀποτόμως τοῦ καθίσματος καὶ μὲ καρδίαν σφοδρῶς πάλλουσαν ἀνέβην εἰς τὸ παράθυρον νὰ ἴδω καλλίτερον. Ὤ! ἀσφαλῶς ἡ ὡραία μου Ρενέ, ἐγκαταλείψασα τὰς Ἀθήνας ἦλθεν ἐδῶ εἰς τὸ χωρίον νὰ μὲ τυραννήσῃ διότι τὴν ἐγκατέλειψα χωρὶς νὰ τὴν ἀποχαιρετήσω. Πόσον ὁμοιάζει ἡ κόμη της, τὸ μέτωπόν της εἶνε τὸ αὐτό· ὤ! βεβαίως δὲν εἶνε παρὰ ἡ Ρενὲ κρυπτομένη καὶ μὴ θέλουσα αὐτὴ πρώτη νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ. Δοκιμάζει νὰ ἰδῇ ἂν τὴν ἀγαπῶ ἀκόμη. Πόσον μὲ ἀγαπᾷ, ἡ πτωχή! «Ρενέ, Ρενὲ» ἐφώναξα σιγανά· φοβούμενος μὴ ἀκουσθῶ παρὰ τοῦ ἐπιστάτου τοῦ κτήματός μας, ἀλλ' ὁ ἄνεμος παρέσυρε τὴν φωνήν μου, τὴν ἔδωκεν εἰς τὴν ἠχὼ ἥτις διὰ νὰ μὲ περιπαίξῃ ἐπανέλαβε σιγανὰ τὴν τελευταίαν τοῦ προσφιλοῦς μου ὀνόματος συλλαβήν.

Ἐκάθισα καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ καθίσματός μου. ἐβύθισα τὸ πρόσωπόν μου εἰς τὰς δύο μου χεῖρας καὶ τὸν νοῦν μου εἰς σκέψεις. Κατηραμένα βιβλία, ἀπεχθὲς Ρωμαϊκὸν Δίκαιον! Τὴν

ἠγάπησα καὶ τὴν ἀγαπῶ τὴν Ρενέ, εἶνε προσφιλὴς δι' ἐμέ· θὰ φύγω πάλιν διὰ τὰς Ἀθήνας μαζύ της, καὶ θ' ἀφήσω μόνα των τὰ ψυχρὰ βιβλία. Ἔχομεν καιρὸν δι' ἐξετάσεις. Καὶ ἐνῷ ὁ νοῦς μου ἐταράσσετο οὕτω, τιναχθεὶς πάλιν τοῦ καθίσματός μου ἀνῆλθον εἰς τὸ παράθυρον, ἔκυψα καλῶς πρὸς τὰ ἔξω τὸ σῶμά μου καὶ προσπαθήσας νὰ δώσω δύναμιν εἰς τὴν φωνήν μου, ἐφώναξα: «Ρενέ, Ρενέ, συγχώρησέ με».

Ὁ ἄνεμος εἶχε δυναμώσει, καὶ ὁ γλυκὺς τῶν φύλλων πλαταγισμὸς διεσκόρπισε τὴν φωνήν μου εἰς τὸ ἄπειρον. Ἡ ἀπελπισία μου εἶχε κορυφωθῇ.

Ἡ καρδία μου συνεσφίγγετο μέσα εἰς τὰ στήθη. Μία φωτεινὴ ἰδέα ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν μου. Ἀφῆκα τὴν θέσιν μου. Ἤνοιξα σιγανὰ τὴν θύραν τοῦ δωματίου μου καὶ κατελθὼν τὴν κλίμακα εὑρέθην εἰς τὴν αὐλήν. Ἐπροχώρησα πρὸς τὸ παράθυρον, ἀλλ' ὁ τοῖχος τοῦ μικροῦ κηπαρίου μ' ἐχώριζε τούτου.

«Φθονερὲ τοῖχε» ἀνέκραξα, ὡς ἄλλος Πύραμος, «τί ἀνθίστασαι εἰς τοὺς ἐρῶντας;» Καὶ χωρὶς νὰ χάσω πολὺν χρόνον ὑπερεπήδησα τὸν τοῖχον καὶ εὑρέθην ἐντὸς τοῦ κήπου κάτωθεν τοῦ παραθύρου.

Βαθεῖα σιγή! Ὁ ψίθυρος μόνον τῶν φύλλων ἠκούετο καὶ ὁ ρυθμικὸς κρότος τοῦ κινήματος πολυθρόνας. Δύο μέτρα μᾶς ἐχώριζαν πλέον. Νὰ φωνάξω, ἢ ἀναρριχώμενος νὰ εὑρεθῶ εὐθὺς πρὸ τοῦ παραθύρου τὸ ὁποῖον ἐκράτει ἐντὸς τοῦ πλαισίου του προσφιλεστάτην μορφήν; Ὄχι ν' ἀναρριχηθῶ σιγανά, νὰ εὑρεθῶ ἔμπροσθέν της, νὰ τῇ ζητήσω συγγνώμην καὶ καταφιλῶν τὴν χεῖρά της νὰ χύσω δάκρυα πικρὰ μετανοίας, διότι τόσον σκληρῶς τὴν ἀφῆκα.

Μία σαθρὰ κλίμαξ εὑρεθεῖσα ἐντὸς τοῦ κηπαρίου καὶ χρησιμεύσασα διὰ τὸ κλάδευμα τῶν δένδρων ἐτοποθετήθη ἀμέσως ἐπὶ τοῦ τοίχου· ὑπελείποντο μόλις δύο σπιθαμαὶ ὅπως ἐγγίσῃ τὸ παράθυρον.

Ἡ καρδία μου ἔπαλλεν, οἱ πόδες μου ἔτρεμον φρικωδῶς. Εὑρισκόμην πρὸ τῆς τελευταίας βαθμίδος, αἱ χεῖρές μου ἤγγισαν τὸ πλαίσιον τοῦ παραθύρου, ἡ κεφαλή μου ὑψώθη ὑπὲρ αὐτό, τὰ δὲ χείλη μου μὲ διακεκομμένην φωνήν·

«Ρενέ, σ' ἀγαπῶ» ἐπρόφερον.

Δὲν εἶχον τελειώσει τὴν φράσιν ἀκόμη. Εἷς παχύσωμος ἱερεὺς μὲ πλουσίαν ξανθὴν κόμην καὶ γλαυκοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνατιναχθεὶς τῆς πολυθρόνας «Διάβολε» ἀνεφώνησε τρομαγμένος.

. . . . . .

Ἀφυπνίσθην. . . . . Ἡ σελήνη ἔβαινε πρὸς τὴν δύσιν.

Ἔγραφον 28 Ἰουνίου 1904. Ἀθῆναι.

ΛΑΖΑΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΟΣ

Ἰατρὸς καὶ πελάτης

Ὁ κ. Α.—Γιατρέ μου μιὰ συμβουλὴ σὲ παρακαλῶ. Πατρεύτηκα· εἶμαι ἑξῆντα πέντε χρονῶν· ἡ γυναῖκά μου εἴκοσι. Τί λὲς, νὰ ἐλπίζω γιὰ κανένα παιδί;

Ὁ ἰατρός.—Χμ . . . νὰ ἐλπίζῃς ὄχι καὶ τόσο· μὰ νὰ φοβῆσαι . . . ναί.

ΝΕΚΡΑ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

Κατάρατος ἡ πυραμίς, ὁ βράχος, τὸ μνημεῖον
ὁ ἀνδριὰς ὁ κείμενος ὀρθὸς εἰς μαυσωλεῖον !
κατάρατον ὅ,τι παλμὸν οὐδέποτε ἠσθάνθη
ὅ,τι ποτὲ δὲν ἔθαλε καὶ οὔτε ἐμαράνθη !

❊

Ἂν παρελαύνουν τῶν ἐτῶν οἱ θυελλώδεις σάλοι
τῶν ὄντων παρασύροντες ἀπείρους λεγεῶνας,
μόνον αὐτὰ ἡ μαύρη των δὲν θὰ ἐγγίσῃ ζάλη,
μόνον αὐτὰ θὰ ζήτωσι, θὰ ζήσωσιν αἰῶνας :

❊

Ἀλλά . . . ἀλλὰ . . . τί ὠφελεῖ νεκρὰ ἀθανασία,
ἐν ᾧ τὸ ρεῦμα τῶν ἐτῶν πρὸ τῶν ποδῶν σου τρέχει·
ὦ, εἶναι μόνον θάνατος γαλήνη αἰωνία·
ὅ τι δὲν ἔχει δάκρυον οὔτε χαρὰν δὲν ἔχει.

❊

Ὄχι! δὲν θέλω μήκιστον ψυχρὸν αἰώνων βίον
ὡς πυραμίς, ὡς ἄγαλμα, ὡς πέτρα τῶν μνημείων!
δὲν θέλω τὰς ἀκτῖνας του ὁ Φοῖβος νὰ μὲ ραίνῃ
αἰῶνας πλὴν τὸ ψῦχός μου ποτὲ νὰ μὴ θερμαίνῃ.

❁

Θέλω νὰ εἶμαι ὡς ναοῦ λαμπὰς ὠχρὰ, κηρίνη,
φλὸξ νὰ μὲ θάλπῃ γλυκερά, χρυσόθερμος, ἁγία,
καὶ ἂς μὲ φθείρῃ καίουσα, ὁ βίος μου ἂς φθίνῃ!
τί ὠφελεῖ, τί ὠφελεῖ νεκρὰ ἀθανασία;

❁

Ναί! ἐὰν παύσῃ ἡ πυρὰ τοῦ Φοίβου νὰ θερμαίνῃ
τὰ δένδρα νὰ φυλλάζωσι, νὰ κελαρύζ' ἡ βρύσις,
ἂν βαρυνθῇ τὸ ρεῦμά του ὁ πόντος νὰ κυμαίνῃ
θὰ παύσῃς πάλλουσα καὶ σύ, καρδία μου ἐπίσης.

Ἐν τῷ Πέραν Κων)πόλεως

ΚΟΡΝΗΛΙΑ ΠΡΕΒΕΖΙΩΤΟΥ

ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Μετὰ δικαίας ὑπερηφανείας παραθέτομεν ἐνταῦθα τὴν σεβασμίαν μορφὴν τοῦ ἐκ Μαραθοκάμπου τῆς Σάμου Ἱεράρχου Δαμιανοῦ,τοῦ μετὰ περινοίας καὶ συνέσεωςδιευθύνοντος τὸ σκάφος τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας. Ὁ ἀμείλικτος πόλεμος ὁ διεξαγόμενος πανταχόθεν κατὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων συνετέλεσαν νὰ διαλάμψῃ ὅλη ἡ σύνεσις καὶ ἡ δραστηριότης τοῦ Δαμιανοῦ, ἐρρωμένως ὑπερασπιζομένου τὰ ἀπαράγραπτα δίκαια αὐτῆς. Σεβαστὸς ἐν ὅλῃ τῇ ὀρθοδοξίᾳ, τιμᾷ ἰδιαιτέρως τὴν γεννήσασαν καὶ ἐκθρέψασαν αὐτὸν πατρίδα.

ΓΑΛΙΛΑΙΟΣ *

« Ὁ φυσικὸς λόγος . . . ἀντὶ τῆς φοβερᾶς καὶ φλεγμαινούσης δεισιδαιμονίας τὴν ἀσφαλῆ μετ' ἐλπίδων ἀγαθῶν εὐσέβειαν ἐργάζεται».

(Πλουτάρχ. Περικλ. VI).

Πνεῦμα ἐμβριθές, ψυχὴ δ' ἀγαθωτάτη, τὸ ἠθικὸν ἐκεῖνο κεκτημένη θάρρος, ὅπερ πᾶσαν συντρίβει δύναμιν ἐναντίαν, ἄγον μὲν ἐντεῦθεν ὡς τὸ πλεῖστον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἀείποτε δ' ὅμως ἀποθεοῦν!

Ἐν τῇ πόλει τῆς Πίσης, ἐκ πατρὸς Βικέντου Γαλιλαίου, μαθηματικοῦ διακεκριμένου, ἐν μέσῳ πολλῶν ἀδελφῶν καὶ ἐν πτωχείᾳ οὐ σμικρᾷ, ἐγεννήθη ὁ Γαλιλαῖος, ἐν τῷ βιωτικῷ τοῦ ὁποίου νήματι τοσαύτην αἱ Μοῖραι συνέκλωσαν δόξαν καὶ τηλικαῦτα μαρτύρια. Ἐκ τοῦ ὑφασματοπωλείου, εἰς ὃ προώριζεν ὁ πατὴρ τὸν μικρὸν Γαλιλαῖον, προλαβοῦσα ἡ ἐν τοῖς γυμνασιακοῖς μαθήμασιν ὅλως ἔκτακτος ἐπίδοσις ἤγαγεν αὐτὸν τῷ 1582 εἰς τὸ πανεπιστήμιον, τὴν σπουδὴν τῆς Ἰατρικῆς προτιθέμενον. Ἀλλὰ περὶ ἄλλ' αὐτόθι ἐτύρβαζεν ὁ τοῦ μαθηματικοῦ υἱός, τὴν Φυσικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τῷ πρωτοτύπῳ μελετῶν, φυσικὰ ἀείποτε σκεπτόμενος φαινόμενα καὶ εἰς ἐπιστημονικὰς μετὰ τῶν ἑαυτοῦ συμφοιτητῶν ἀρεσκόμενος συζητήσεις. Διδαχθεὶς ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ricci τὰ μαθηματικὰ

* Τὸ μετὰ γλαφυρότητος περισῳζῆς γεγραμμένον τοῦτο Κεφάλαιον ἀποτελεῖ ἀπόσπασμα ἐκ τῶν μαθημάτων Ἱστορίας τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν, διδαχθέντων ἐν τῇ ΣΤ' τάξει τοῦ Γυμνασίου Μυτιλήνης κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1902—1903 ὑπὸ τοῦ εὐπαιδεύτου καθηγητοῦ κ. Μιχ. Κ. Στεφανίδου, ἀσμένως συμμορφωθέντος πρὸς τὴν παράκλησιν νὰ τιμήσῃ τὸ Ἡμερολόγιόν μας διὰ τῆς συνεργασίας του.

καὶ μεγάλας ἐν αὐτοῖς ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ποιησάμενος προόδους, ὠνομάσθη προτάσει τοῦ μαρκησίου Del Monte καθηγητὴς τῶν Μαθηματικῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πίσης τῷ 1589 ἐν ἡλικίᾳ 25 ἐτῶν. Ἀπὸ τῆς ἕδρας δὲ ταύτης, ἐνώπιον ἀκροατηρίου πολλοῦ ὁ τόσῳ νεαρὸς ὅσῳ καὶ ἔνθερμος τῆς Ἐπιστήμης διδάσκαλος, τὴν ἐλευθέραν εἰσηγούμενος ἐπιστημονικὴν ἔρευναν, πρῶτος ἀναφανδὸν ἐκηρύχθη πολέμιος τῶν ἀριστοτελικῶν τῆς Φυσικῆς διδαγμάτων ἐν μέσῳ κόσμου ἐπιστημονικοῦ ἄλλας εὐαγγελικὰς νομίζοντος ἀληθείας τοὺς φυσικοὺς τοῦ Σταγιρίτου νόμους καὶ ἐν ἀτμοσφαίρᾳ ἐπιστημονικῇ μηδαμῶς συγχωρούσῃ τὴν ἐλευθέραν πνευματικὴν κίνησιν. Πολλῶν ἄρα τὸν χόλον κινήσας καὶ δυσάρεστος γενόμενος πολλοῖς, ἠναγκάσθη τέλος νὰ καταλίπῃ τό, μήπω ἄξιον τοῦ Γαλιλαίου, πανεπιστήμιον τῆς γενετείρας αὐτοῦ πόλεως, μετὰ τὸν συνήθη ἄχαριν ἀγῶνα κατὰ τῶν μικρῶν ἐκείνων πνευμάτων, ἅτινα ἑκάστοτε πρὸς τὰ τρωτὰ μὲν τυφλώττοντα τῶν παλαιῶν ἰδεῶν, τῶν δὲ νέων τὸ φῶς ἀδυνατοῦντα ν' ἀτενίσωσι, ταλαιπωροῦσι τοὺς νεωτέρους Προμηθεῖς, ἵνα, κατὰ Διὸς βουλὴν τελουμένην, εἰς λαμπρὸν ἐντεῦθεν μεγαλυνθῇ φῶς ὁ ἐκκρουσθεὶς σπινθήρ, καινῶς τὸ ἀνθρώπειον φωτίζον πνεῦμα.

Πλήρης καὶ πάλιν ὁ Γαλιλαῖος ζήλου ἐπιστημονικοῦ καὶ ἐλπίδων πλήρης κατέλαβε μικρὸν μετὰ ταῦτα (1592) τὴν ἕδραν τῶν Μαθηματικῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Παδούης, ἔνθα ἐπὶ 27 ὅλα διαμείνας ἔτη, συνεπλήρωσε τὰς πρώτας αὐτοῦ ἀνακαλύψεις, καὶ τὰ πρωτότυπα αὐτοῦ ἐδίδαξε μαθήματα τοὺς πανταχόθεν συρρέοντας τοῦ Ἰταλοῦ φυσιδίφου θαυμαστάς, ἐν οἷς καὶ ὁ ἔπειτα τῆς Σουηδίας βασιλεὺς Γουσταῦος Ἀδόλφος. Διὰ τοῦ φερωνύμου αὐτοῦ τηλεσκοπίου, τριακοντάκις τὰ ἀντικείμενα μεγεθύνοντος, ἀνεκάλυψεν ὁ Γαλιλαῖος τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τρεῖς τοῦ Διὸς δορυφόρους, οὓς ὠνόμασε Sidera Medicea πρὸς τιμὴν τοῦ οἴκου τῶν Μεδίκων ἐν Τοσκάνῃ βασιλεύοντος. Τῇ παρατηρήσει ταύτῃ ἠκολούθησαν ἄλλαι περὶ τῶν ὀρέων τῆς Σελήνης, περὶ τοῦ Γαλαξίου, περὶ τῶν νεφελωμάτων κτλ. περὶ ὧν καὶ ἐν ἰδίῳ ἐπραγματεύθη συγγράμματι, τῷ οἴκῳ τῶν Μεδίκων ὡσαύτως προσφωνηθέντι, διόπερ καὶ πολλῶν ἔτυχε τιμῶν παρὰ

τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ δουκὸς Κόσμου Β'. Αἱ ἀστρονομικαὶ δ' αὗται καὶ ἄλλαι περὶ τοῦ Ἡλίου παρατηρήσεις μετ' ἐνθουσιασμοῦ δεκταὶ γενόμεναι ὑπὸ τῶν μέν, διήγειρον τὴν ἀμφιβολίαν τῶν πολλῶν καὶ δὴ τῶν Περιπατητικῶν, θεωρούντων αὐτὰς πλάνας σατανικάς. «Ἵνα τις παρατηρήσῃ τοὺς δορυφόρους τοῦ Διός, ἔλεγεν ὁ Ἰησουίτης πατὴρ Κλάβος, δεῖται τηλεσκοπίου δημιουργοῦ δορυφόρων!»

Ἀλλὰ πανδήμως γνωστὸν κατέστησε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ Γαλιλαῖος τολμηρὸς γενόμενος καὶ ἐνθουσιώδης ὑπέρμαχος τοῦ συστήματος τοῦ Κοπερνίκου, οὔτινος τὸ διάσημον σύγγραμμα οὔτε τῆς Ἐπιστήμης εἵλκυσεν ἄχρι τότε τὴν προσοχήν, οὔτε τῆς Ἐκκλησίας τὴν λεπτομερῆ ἐξέτασιν. Ἐὰν δ' ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς Σαλαμάγκας τῷ 1486 ἡ τοῦ Κολόμβου δόξα περὶ ὑπάρξεως κατοίκων ἄλλων ἀντιπόδων ἐθωρήθη ἀσεβὴς ὡς ἀρνουμένη δῆθεν τὴν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ—παρὰ τὸν Τίγριν ποιηθέντος—κοινὴν ἁπάντων τῶν λαῶν καταγωγήν, τί θαυμαστὸν ὁ τοῦ καινοῦ κηρύγματος τοῦ Γαλιλαίου χαρακτηρισμὸς ὡς αἱρετικοῦ καὶ πᾶσαν ἀπομαχομένου πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς Ἐπιστήμης θητευούσης καὶ κακουργούσης κατὰ νόμον τῆς Ἐκκλησίας; Καὶ ἔσχε μέν τινας ὁ Γαλιλαῖος ὑπερασπιστὰς ἄνδρας σοφοὺς καὶ ἐλευθέρους, τὸν καρμελίτην Φυσκαρίνην, τὸν Φαντόνην, τὸν αὐγουστῖνον μοναχὸν Στούνικαν, μέτρα τινὰ μάλιστα προτείναντας διαλλακτήρια τῶν Κοπερνικείων ἀρχῶν πρὸς τὰ τῆς Διαθήκης ῥήματα, ἀλλ' αἱ συζητήσεις αὗται ἀκριβῶς τὴν δυσπιστίαν τῆς Ἁγίας Ἕδρας διεγείρασαι ἤγαγον τὸν Γαλιλαῖον εἰς Ῥώμην πρὸ τοῦ πάπα Παύλου τοῦ Ε'. «Ἡ τῆς ἐλευθέρας σκέψεως βασιλεία, ἔλεγεν ὁ Γαλιλαῖος ἀπολογούμενος, εἶναι δικαία καὶ καταρρίπτει τὸ ἑαυτῆς κῦρος ἡ ἐκκλησία πρὸς οὕτω φανερὰς μαχομένη ἀληθείας». Καίτοι δ' ὁ πάπας μετὰ πολλῆς ἠκροάσατο προσοχῆς καὶ εὐμενείας τῶν λόγων τοῦ Γαλιλαίου καὶ πολλὰς τῷ διασήμῳ καθηγητῇ παρέσχεν ἐνδείξεις ὑπολήψεως, ἐν τούτοις ὑπὸ τῆς κοινῆς βιαζόμενος γνώμης παρέπεμψε τὸ ζήτημα εἰς ἐπιτροπείαν, μετὰ σπουδῆς καταχειροτονήσασαν τῆς μὲν Γῆς ἀκινησίαν, τῶν δὲ συγγραμμάτων Κοπερνίκου καὶ Στούνικα τὴν στέ-

ρησιν τῶν περὶ τῆς ἐπαράτου θεωρίας πραγματευομένων σελίδων. Καὶ ἀφέθη μὲν ὁ Γαλιλαῖος ἐλεύθερος, ἀλλὰ μηδαμῶς μηδὲ τότε παυόμενος ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐρρωμένως νὰ μάχηται, Στέντωρ γενόμενος τοῦ δικαίου τοῦ Κοπερνίκου, καὶ αὐτὸν προσηλυτίσας τὸν καρδινάλιον Ὀρσίνην, προὐκάλεσε τῆς Ἐκκλησίας τὸ ἀνάθεμα, ἐπισήμως κηρυχθεὶς ψευδόμενος μὲν ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ αἱρετικὰς δὲ πρεσβεύων δοξασίας τῇ 5 Μαρτίου 1616, καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν ἐν Γερμανίᾳ ὁ Κέππλερ τοὺς γνωστοὺς ἀνακαλύπτων νόμους ἀπεδείκνυε τὴν ἀλήθειαν τοῦ Κοπερνικείου κοσμικοῦ συστήματος! Ὡς πάντα καθ' εἱμαρμένην καὶ κατὰ πρόνοιαν!

Μὴ θεωρῶν ἄρα ὁ Γαλιλαῖος ἑαυτὸν ἀσφαλῆ ἐν Ῥώμῃ ἀπεδήμησεν εἰς Φλωρεντίαν, ἐκεῖ προτιθέμενος νὰ βιώσῃ λανθάνων μακρὰν τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου, ἐφ' ἧς τοσαύτην εἶδεν ὑφιστάμενα τὴν ἄνωσιν τὰ κοινωνικὰ κυρήβια—ὥσει ἠδύνατο αὐτὸς νὰ καταλίπῃ τὴν Ἐπιστήμην πλάνον συκοφαντουμένην καὶ τὸν Οὐρανὸν ν' ἀπαρνηθῇ τὸν τοσαύτην αὐτῷ ὑπισχνούμενον δόξαν: Καὶ ἰδοὺ τὸν Γαλιλαῖον ἐν αὐτῇ τῇ Φλωρεντίᾳ τῷ 1630 νέον δημοσιεύοντα ἀστρονομικὸν σύγγραμμα καὶ νέαν καθ' ἑαυτοῦ προκαλοῦντα μῆνιν καὶ τοῦ θεολογικοῦ μίσους συνεξορμῶντα τὰ πνεύματα. Τοῦ ἔργου τούτου, διαλογικῶς γεγραμμένου, ἐν ᾧ τὸ Κοπερνίκειον σύστημα, τῷ Πτολεμαϊκῷ παραβαλλόμενον, ἔδρεπε τὰς δάφνας, ἐρρωμένως προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἐν Πίσῃ καθηγητοῦ Chiaramonti, ὡς ἁπλᾶς διαλαλήσαντος εἰρωνίας τὰς ἐν τῷ προλόγῳ ὁμολογίας τῆς πίστεως. Διὰ ταῦτα καὶ τόδε παρεπέμφθη τὸ σύγγραμμα εἰς ἐπιτροπὴν καὶ πάλιν ἐκ καρδιναλίων ἀποτελουμένην καὶ θεολόγων καὶ μαθηματικῶν, πάντων ἐχθρικῶς τῷ Γαλιλαίῳ διακειμένων, οἵτινες πληρωθεῖσαν διαγνώσαντες τὴν ἁμαρτίαν τοῦ γηραιοῦ διδασκάλου ἔκριναν αὐτὸν ἄξιον τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, πρὸ τῆς ὁποίας δὶς ὁ Γαλιλαῖος παρέστη, καταδικασθεὶς τῇ 22 Ἰουνίου 1633 ἔν τινι Δομενικανῶν μοναστηρίῳ ἐν ἡλικίᾳ ἑβδομήκοντα καὶ δύο ἐτῶν, ὀρθός, ἁπλοῦν ἐνδεδυμένος χιτῶνα, μετὰ στρεβλώσεις καὶ βασάνους, ν' ἀρνηθῇ αὐτὸς δακρύων ἀλήθειαν ἐπιστημονικὴν ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ τοῦ γλυκυτάτου στόματος τῆς Ἀλη-

θείας! . . . Οὕτως ἐπὶ Γῆς εἵμαρται, ἡ θηριωδία ὑπὸ μορφὴν ἀνθρωπίνην καὶ τὸ ψεῦδος ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς ἀληθείας, αἱ δυσσεβεῖς καὶ ἀνήθικοι καρδίαι διὰ χειλέων εὐσεβῶν νὰ τονίζωσι παιάνας νίκης κατὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης! . . . . . Ἀλλ' ἄγει πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος. Καὶ ἡ Γῆ κινεῖται!

. . . . . .

Τοσοῦτον ὁ Γαλιλαῖος ἐργασθεὶς καὶ τηλικαῦτα παθὼν ἀπώλεσε τῷ 1637 τὴν ὅρασιν. Τυφλὸς δ' ἔκτοτε καὶ μελαγχολικός, ὑπὸ ἀϋπνίας καὶ ρευματισμῶν καταπονούμενος, μὴ βλέπων τοῦ Ἡλίου τὸ φῶς μηδὲ τὸν οὐρανόν, ὃν τοσοῦτον ἠγάπησε, μετήλλαξε τῇ 8 Ἰανουαρίου 1642 τὸν βίον ἐν τῇ πόλει Giojello ἐν ταῖς ἀγκάλαις δύο αὐτοῦ προσφιλῶν μαθητῶν Τορικέλλη καὶ Βιβιάνη,—ὁ πρῶτος ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ υἱὸς τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνικοῦ πνεύματος, ὁ ἐγκαθιδρύσας μὲν ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἐρεύνῃ τὰς αἰωνίους ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, εὐθείας δ' οὕτω ποιησάμενος τὰς τρίβους τῷ Νεύτωνι καὶ τοῖς φυσιοδίφαις τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος.

Ἐν Μυτιλήνῃ.

ΜΙΧ. Κ. ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Πτερύγισμα

Πρὸς τῆς Παλλάδος τὴν κλεινὴν κι' ἀγαπημένην πόλιν
Τὸν νοῦν μου στρέφω πάντοτε καὶ τὴν ψυχήν μου ὅλην.
Καὶ γλαφυρὸν ἐπόθησα τὸν κάλαμον νὰ εἶχον
Καὶ λύραν εὔμολπον πολὺ μὲ ἀργυρώδη ἦχον,
Τὰ κάλλη τοῦ ἰοστεφοῦς ἄστεως νὰ ὑμνήσω,
Νὰ ὑψωθῶ ἰδεωδῶς καὶ πᾶν πεζὸν ν' ἀφήσω

Κων)πολις

ΑΘ. ΣΤΕΛ...

ΤΡΟΠΟΣ ΑΣΦΑΛΗΣ ΤΟΥ ΖΗΝ ΠΟΛΛΑ ΕΤΗ

Δὲν πρόκειται, ἀγαπητοὶ ἀναγνῶσται, νὰ σᾶς παραδώσω εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἰατρῶν, οἱ ὁποῖοι—μὴ πρὸς βάρος σας φίλοι συνάδελφοι—δὲν δύνανται νὰ πράξωσιν ὑπὲρ τῶν ἄλλων τίποτε περισσότερον ἐκείνου, ὅπερ πράττουσιν ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ των.

Εἶναι μᾶλλον ἢ βέβαιον ὅτι ἡ θνησιμότης τῶν ἰατρῶν εἶναι ἡ μᾶλλον ηὐξημένη τῆς τῶν λοιπῶν ἐπαγγελματιῶν.

Ὁμοίως δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἡ θεραπευτικὴ εἶνε ἐπίσης ἀνίκανος νὰ παρατείνῃ τὰς ἡμέρας τῶν συζύγων, τῶν τέκνων καὶ τῶν λοιπῶν πλησιεστέρων συγγενῶν τῶν ἰατρῶν. Πιθανὸν μάλιστα ἡ ἀναλογία τῆς θνησιμότητος αὐτῶν τῶν οἰκείων τῶν ἰατρῶν νὰ εἶναι ἐπίσης ἀνωτέρα τῆς τῶν ξένων πρὸς αὐτοὺς προσώπων.

Ἐν τούτοις, οὐδεὶς δύναται ν' ἀπαρνηθῇ τὴν εὐεργετικὴν δρᾶσιν σημείων τινῶν τῆς θεραπευτικῆς, οἷα εἶναι ἡ ἀνακάλυψις τῆς χρήσεως τοῦ ῥιζιοῦ τῆς κ ί ν α ς καὶ ὁ ἐνοφθαλμισμὸς τῶν μικροβίων, ὅστις θὰ διατηρῇ ἐσαεὶ ἄληστον τὴν μνήμην καὶ τὴν δόξαν τῶν Jenners καὶ τῶν Pasteurs.

Ὑπάρχουσιν ἕτεροι κλάδοι τῆς ἰατρικῆς, ὧν αἱ εὐεργετικότητές εἰσιν ἀναμφισβήτητοι, οἷοι ἡ χειρουργία, ἡ μαιευτικὴ καὶ ἄλλοι, ἀλλ' αὗται ἀνήκουσι μᾶλλον τῇ τέχνῃ ἢ τῇ ἐπιστήμῃ.

Μόνον ἡ καθόλου ὑγιεινὴ δύναται νὰ θεωρῆται τὸ καύχημα τῆς ἰατρικῆς.

Προκειμένου δὲ περὶ τῆς κατ' ἰδίαν ὑγιεινῆς, αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἰδιαίτερος ἀτομικὸς ἰατρὸς ἑκάστου.

Διότι ἂν τις διὰ τὴν ἀτομικήν του ὑγείαν ἤκουε τὰς συμ-

βουλὰς ὅλων τῶν ἰατρῶν, θὰ κατήντα ὥστε νὰ μὴ τολμᾷ οὐδεὶς νὰ κινηθῇ τῆς θέσεώς του, διστάζων νὰ ἐκλέξῃ τὴν συμφερωτέραν ἐκ τῶν πολλῶν θεωριῶν. π. χ. κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν ἰατρῶν ἡ γυμναστικὴ μετὰ τὸ γεῦμα εἶνε βλαβερὰ εἰς τὴν ὑγείαν, τοὐναντίον ἄλλοι συστήνουν αὐτὴν ὡς διευκολύνουσαν τὴν πέψιν καὶ πλεῖσται ἄλλαι διχογνωμίαι τῶν ἰατρῶν εἰς βάρος τῶν δυστυχῶν ἀσθενῶν.

Ὅθεν τὸ μόνον μέσον ὅπερ συμβουλεύομεν ἵνα ζήσῃ τις πολλὰ ἔτη καὶ τὸ ὁποῖον δύναται πᾶς τις ν' ἀκολουθήσῃ εὐκολώτατα καὶ τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἐπιφέρῃ μεγίστην ὠφέλειαν, χωρὶς νὰ ἐκθέτῃ τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὸ εἰς οὐδεμίαν ὀλεθρίαν ἔκβασιν ὡς πλεῖστα τῶν φαρμάκων, ἐπὶ πλέον δὲ δύναται νὰ τεθῇ ἐν χρήσει κατὰ πάντα χρόνον καὶ τόπον, εἰς πᾶσαν ἡλικίαν καὶ ὑπὸ παντὸς ἀτόμου· τὸ μέσον τοῦτο εἶνε ἡ ἀποφυγὴ καὶ ἡ ἀποσκοράκισις τῆς Μ έ θ η ς.

Ἐπὶ τῶν τοίχων ἑκάστου Σχολείου καὶ Ἐκκλησίας νὰ γραφῇ διὰ μεγίστων χαρακτήρων ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή:

Ἡ μέθη εἶνε ἡ μεγαλειτέρα μάστιξ τῆς ἀνθρωπότητος.

Διότι ἐκ τῆς μέθης βλέπει τις αὐξάνοντας τοὺς θαμῶνας τῶν φρενοκομείων, τῶν φυλακῶν καὶ τῶν νοσοκομείων. Ἐκ τῆς μέθης βλέπει τις συντεμνομένην τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Εἰς τὴν μέθην ὀφείλονται σχεδὸν πᾶσαι αἱ συμφοραὶ τῶν οἰκογενειῶν. Ἐκ τῆς μέθης ἀπώλεια περιουσιῶν, ἀθλιότης, διαφθορά, κακουργήματα, αὐτοκτονίαι, ἔκπτωσις ἠθικὴ καὶ φυσικὴ κτλ.

Εἶναι ἐπίσης ἀναμφισβήτητον ὅτι αἱ ἐπιδημικαὶ καὶ μεταδοτικαὶ νόσοι πρώτους τοὺς οἰνοπότας ἁρπάζουσιν. Ἐξ ἄλλου δὲ διὰ τῆς φυσιολογικῆς κληρονομικότητος, οἱ ἀπόγονοι τῶν οἰνοποτῶν γεννῶνται ὅλοι σχεδὸν ἀλκοολικοί, ἐξ οὗ προκύπτει ἡ ἐξαφάνισις καὶ ἐξάλειψις τῆς κατ' εὐθεῖαν οἰκογενείας ἑνὸς μεθύσου κατὰ τὴν πρώτην, ἢ τὸ περισσότερον κατὰ τὴν τρίτην γενεάν.

Ρίψατε βλέμμα πέριξ ὑμῶν. Εἴδατέ ποτε οἰνοπότην μακρόβιον; Ἐνῷ τοὐναντίον εἶναι πασίγνωστον ὅτι ὁσάκις ἡ μακροβιότης ἐπιτυγχάνεται, αὕτη εἶναι πάντοτε ἡ ἀμοιβὴ τῆς ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης. Δι' ὃ δικαίως καὶ ὁ διάσημος Ἰταλὸς νομοδιδάσκαλος Φέρρι ἰσχυρίζεται ὅτι τὸ μόνον συντελεστικὸν μέσον πρὸς περιορισμὸν τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀδικημάτων, πλὴν ἄλλων νομοθετικῶν μέτρων εἶναι καὶ ἡ καταδίωξις τῆς μέθης.

Δὲν ἀπαιτοῦμεν βεβαίως ὥστε ὅλοι οἱ ἐγκρατεῖς καὶ σώφρονες ν' ἀποθνήσκωσιν ἑκατονταετεῖς, ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν καὶ νὰ ἐπιδείξωμεν ὅτι ὅλοι οἱ μακρόβιοι ἔζησαν ἐν τῇ ἐγκρατείᾳ.

Ἐξ ὅλων τούτων ἐξάγεται, ὅτι τὸ ἀληθὲς καὶ ἀσφαλὲς μέσον τῆς μακροβιότητος εἶναι ἡ ἐγκράτεια. Δέον ἄρα, ἢ νὰ παραιτηθῶμεν τῶν κακῶν ἕξεων τῆς ἀκρατείας καὶ ἀκολασίας, ἢ πάσης ἐλπίδος νὰ ζήσωμεν πολλὰ ἔτη.

Πρὸς τοῦτο δὲ φρονοῦμεν ὅτι τὰ λαϊκὰ μαθήματα πραγματευόμενα καὶ καυτηριάζοντα εἰδικῶς τὴν ἀγενῆ ἕξιν καὶ κλίσιν τῆς μέθης καὶ τὴν ἐκ ταύτης διαφθορὰν καὶ καταστροφήν, πρός δὲ ἡ ἐκ τῆς ἕδρας τοῦ διδασκάλου πρὸς τὰς ἀπαλὰς τῶν παίδων καρδίας διὰ μελανῶν χρωμάτων περιγραφὴ τῆς οἰκτρᾶς εἰκόνος τοῦ μεθύσου, εἰσὶν ἱκανὰ νὰ πατάξωσιν ἀρκούντως καὶ ἱκανοποιητικῶς τὴν μάστιγα ταύτην τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ ἐκείνους, οἵτινες εἰσὶν ἤδη θύματα τῆς κακίας ταύτης καὶ οἵτινες ὑπερεπήδησαν πλέον τὴν ἀπόστασιν, ἥτις χωρίζει αὐτοὺς τῶν κτηνῶν, ἓν ἐκ τῶν δύο δέον νὰ πράξωσιν: ἢ ν ὰ ἐ π α ν έ λ θ ω σ ι ν ε ἰ ς ἑ α υ τ ο ύ ς, ἵ ν α μ ὴ ὡ ρ ι μ ά σ ω σ ι π ρ ο ώ ρ ω ς κ α ὶ π έ σ ω σ ι ν ἀ ω ρ ω ς, ἢ δέον νὰ ἐφαρμόσωσι τὴν ἐπιγραφὴν τὴν ὁποίαν ὁ Δάντης ἀνέγνω ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ Ἅδου, δηλαδή: ν ὰ ε ἰ σ έ λ θ ω σ ι ν ε ἰ ς τ ὸ ν Ἅ δ η ν κ α ὶ ν ὰ ἀ φ ί σ ω σ ι π ᾶ σ α ν ἐ λ π ί δ α.

Ἐν Ἀλατσάτοις—Μάρτιος 1904.

Γ. ΣΤΑΜΑΤΑΚΗΣ
ἰατρὸς

Η ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΑΙΝΙΓΜΑΤΟΣ

—Ἔλα μικρούλα μου, ἔσο εἰλικρινὴς πρὸς τὴν γραῖαν μάμμην σου . . . θέλω νὰ μάθω τὴν αἰτίαν τῆς ἐπιμόνου ἀρνήσεώς σου, εἰς ὅλας τὰς περὶ γάμου προτάσεις. Μήπως κρύπτῃς κανένα μυστικόν; μήπως; . . .

Καὶ διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν ἐγγονήν της ἡ κ. Μαρκίδου τὴν εἵλκυσεν εἰς τὰ γόνατά της καὶ τὴν ἠσπάσθη τρυφερῶς.

Ἐκείνη ἐμειδίασε, καὶ χωρὶς τὴν ἐλαχίστην ταραχὴν ἢ ἀμηχανίαν εἰς τὴν φωνήν της.

—Σᾶς βεβαιῶ μάμμη μου ὅτι δὲν ἔχω κανένα μυστικόν, ὅτι δὲν σᾶς κρύπτω τίποτε. Τί θέλετε; Κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς ποῦ μὲ τριγυρίζουν, ἢ μᾶλλον ποῦ τριγυρίζουν τὴν προῖκά μου, δὲν ἔτυχε νὰ μοῦ ἀρέσῃ . . . . καὶ τοῦτο συμβαίνει ἴσως ἐπειδὴ ἀποστρέφομαι τὸν γάμον.

—Ἀποστρέφεσαι τὸν γάμον! ἀνέκραξεν ἔκθαμβος καὶ πλήρης ἀγανακτήσεως ἡ μάμμη.

—Ἀλλοίμονον! ἔκαμεν ἡ Λέλα πάντοτε μειδιῶσα καὶ τερπομένη ὀλίγον μὲ τὴν ἔξαψιν τῆς κ. Μαρκίδου.

—Δηλαδή, θέλεις νὰ καλογηρέψῃς;

—Ὦ! αὐτὸ οὔτε στιγμὴν τὸ ἐσκέφθην· ἔχει τόσας τέρψεις ὁ κόσμος! Ἔπειτα δὲν ἔχω σᾶς! . . . .

—Αἴ! μήπως παλαιόπαιδο τὸ κάμνεις χάριν ἐμοῦ; Αὐτὴν τὴν θυσίαν ποτέ, ἀκούεις; ποτὲ δὲν θὰ τὴν ἀνεχθῶ. Εἶμαι ἱκανή, καὶ δεμένην νὰ σὲ ὁδηγήσω εἰς τὸν βωμόν.

Ἡ Μάμμη ἠστειεύετο βεβαίως, ἂν καὶ μὲ τὸν τρόπον ποῦ ἐζήταζε τὴν φυσιογνωμίαν τῆς ἐγγονῆς της, ἠδύνατό τις νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι ἐφοβεῖτο καμμίαν ὑστεροβουλίαν τοῦ εἴδους τούτου.

—Οὔτε αὐτὸ δὲν εἶναι, μάμμη μου, διότι ἐὰν ἤμην νυμφευμένη, θὰ εἴμεθα δύο διὰ νὰ σᾶς ἀγαπῶμεν.

—Νὰ σωστὴ λέξις ἐπὶ τέλους! Ἔλα παιδί μου προσπάθησε νὰ μεταβληθῇς ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο. Τί διάβολον! εἶσαι 22 ἐτῶν· ἐγὼ εἰς τὴν ἡλικίαν σου ἀπεγαλάκτιζον τὸ δεύτερον τέκνον μου, καὶ σὺ νὰ μὴν εἶσαι ἀκόμη ὑπανδρευμένη ἢ τοὐλάχιστον ἐκεῖ πλησίον. . . . Βλέπουσά σε τόσον φρόνιμον, τόσον γαλήνιον, τόσον ἀτάραχον, πλησιάζω νὰ πιστεύσω ὅτι δὲν ἔχεις τίποτε ἐκεῖ εἰς τὸ ἀριστερὸν πλευρόν σου. . . . Ἔπειτα δὲν συλλογίζεσαι ὅτι εἶμαι γραῖα, καὶ πιθανῶς αὔριον νὰ ἐξυπνήσῃς μόνη ἐν τῷ κόσμῳ;

—Ὦ! μάμμη μου, μόνον αὐτὸ δὲν σᾶς ἐπιτρέπω νὰ λέγετε ἀνέκραζεν ἡ Λέλα, περιπτυσσομένη καὶ καταφιλοῦσα τὴν λευκὴν κεφαλὴν τῆς κ. Μαρκίδου.

Τὰς διέκοψε μία ὑπηρέτρια, ἀναγγείλασα ὅτι εἰς τὴν αἴθουσαν ἀναμένει ἡ κ. Πύργου φίλη τῆς μάμμης.

Ἡ Λέλα λαβοῦσα τὸ ἐργόχειρόν της, ἐκάθησε παρὰ τὸ ἀνοικτὸν παράθυρον, ἀλλ' ἔβλεπέ τις ὅτι ὅλη της ἡ προσοχὴ δὲν ἦτο προσηλωμένη εἰς τοῦτο, διότι ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀνήγειρε τοὺς ὀφθαλμούς της ἐρευνῶσα τὴν μακρὰν δενδροστοιχίαν.

Ἡ Λέλα εἶναι πράγματι ὡραιοτάτη κόρη, μὲ τοὺς ἀγνοὺς χαρακτῆράς της, τοὺς φαιοὺς γλυκεῖς ὀφθαλμούς της, τὸ εὐρὺ καὶ γαλήνιον μέτωπόν της, ἔκαμνεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν ἐντύπωσιν πλάσματος ἀνωτέρου. Σκεπτικὴ συγχρόνως καὶ χαρίεσσα, ἀλλὰ χάριτος σώφρονος πλήρους ἐπιφυλακτικότητος.

Λίφνης τὸ πρόσωπόν της ἐχρωματίσθη ζωηρῶς καὶ ἡ χείρ της κινηθεῖσα νευρικῶς, ἔθραυσε τὴν μέταξαν ἣν εἰργάζετο. Ἐκεῖ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ, μία κομψὴ σκιαγραφία διεγράφη ταχέως πλησιάζουσα.

Ἦτο ὁ Κίμων ὁ παιδικὸς φίλος τῆς Λέλας. Στενωτάτη καὶ παλαιὰ φιλία συνέδεε τὰς οἰκογενείας των, καὶ οἱ δύο νέοι ἐθεώρουν ἀλλήλους ὡς ἀδελφούς. Ὁ πατὴρ τοῦ Κίμωνος, ἀρχαῖος συνταγματάρχης, ἀνέθρεψε τὸν υἱόν του μὲ ἀνήκουστον αὐστηρότητα, καὶ πολλάκις ἡ Λέλα μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐμεσολάβει ὑπὲρ τοῦ φίλου της, ὁπότε διὰ παραμικρὰς ἀ-

φορμὰς τῷ ἐπέβαλλεν σκληροτάτας ποινάς. Εἰς μάτην ὅμως ἀπέβαινον πάντοτε αἱ ἱκεσίαι της, διότι ὁ πατὴρ δὲν ἠννόει νὰ μεταβάλῃ τὴν μέθοδον τῆς ἀνατροφῆς του. Καὶ ἐπέτυχεν αὕτη θαυμασίως, διότι πάντοτε ὁ Κίμων ἤρχετο πρῶτος μεταξὺ τῶνσυμμαθητῶν του, καὶ τέλος, εἰκοσιδιετὴς ἐξῆλθε τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ.

Ἡ κ. Μαρκίδου ἔτρεφε μητρικὴν ὅλως στοργὴν πρὸς τὸ μεγάλον αὐτὸ παιδί, ὡς τὸν ἀπεκάλει, διότι μεθ' ὅλον τὸν πενταετῆ στρατιωτικὸν βίον του, διεφύλαξεν εἴδός τι συστολῆς, ἀποτέλεσμα ἴσως τῆς πατρικῆς ἀνατροφῆς.

Εἶχον τρεῖς ἡμέρας νὰ τὸν ἰδοῦν, ἐνῷ τακτικῶς καθ' ἑκάστην τὰς ἐπεσκέπτετο, καὶ ἤρχισαν ν' ἀνησυχοῦν διὰ τὴν ἀπουσίαν ταύτην· διὰ τοῦτο ἡ Λέλα ἡτοιμάσθη, ὡς τὸν εἶδε, νὰ τὸν ὑποδεχθῇ μὲ ἐπιπλήξεις· τὴν ἐσταμάτησεν ὅμως τὸ σοβαρὸν ὕφος του, τὸ ἀμήχανον βλέμμα του.

Ἐχαιρέτησε μηχανικῶς καὶ χωρὶς νὰ ἐγγίσῃ τὸ κάθισμα ὅπερ ἐκείνη τῷ ἔτεινεν, ἔμεινεν ὄρθιος, τύπτων σιωπηλῶς τὸ δάπεδον μὲ τὸ μικρόν του μαστίγιον.

Κάτι ἔχεις σήμερον Κίμων, δὲν εἶσαι ὅπως πάντοτε, σοῦ συνέβη τίποτε δυσάρεστον;

Δὲν ἀπήντησεν, ἀλλ' ἐξηκολούθει νὰ διαμένῃ σιωπηλὸς μηχανικῶς παρακολουθῶν τὰς κινήσεις τοῦ μαστιγίου του.

Ἔβλεπέ τις ὅτι προσεπάθει νὰ ὁμιλήσῃ ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ κατορθώσῃ. Ἡ καρδία του ἔπαλλεν ὁρμητικῶς καὶ ὅλη ἡ ὕπαρξίς του ἐξανίστατο εἰς τὴν σκέψιν ὅτι ὤφειλε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐντολὴν ἣν ἦτον ἐπιφορτισμένος. Ἀλλ' εἶχε δόσει τὸν λόγον του, καὶ ἔπρεπε νὰ τὸν ἐκτελέσῃ, ὡς φοβούμενος δὲ μὴ κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῷ λείψῃ καὶ τὸ ὑπόλοιπον θάρρος του, ἤρχισεν ὁρμητικῶς μὲ φωνὴν ἀλλοκότως ἀπότομον.

—Λέλα . . . ἄκουσε, ἔχω κάτι σοβαρὸν νὰ σοῦ ἀνακοινώσω σήμερον· ὁ κ. Ἄργος, ὁ καλλίτερος φίλος μου, τὸν γνωρίζεις, μὲ ἐπεφόρτισε νὰ σοῦ γνωστοποιήσω τὰ αἰσθήματα ποῦ τοῦ ἐνέπνευσες, καὶ ὅτι θὰ ἦτο εὐτυχὴς ἐὰν συγκατετίθεσο. . . . . .

—Καὶ ἔβαλεν ἐσένα; ἀνεφώνησεν ἡ Λέλα, μὴ δυνηθεῖσα νὰ συγκρατήσῃ κίνημα ἀγανακτήσεως.

—Ἐγνώριζεν ὅτι θὰ ἦτο καλλίτερα ἐὰν ἐγίνετο ἡ πρότασις ὑπό τινος τῶν συγγενῶν του, ἀλλ' ἐννοεῖς διατί ἐξέλεξεν ἐμένα, τὸν παλαιὸν φίλον του, δὲν ἔχει περιουσίαν καί. . . .

—Εἶμαι πλουσία! Βέβαια, ἐφοβήθη μήπως τὸν ἐκλάβω ὡς δελεασθέντα ὑπὸ τῆς προικός μου! τόση λεπτότης ἀλήθεια μὲ ἐμβάλλει εἰς ὑπονοίας. . . .

Ὁ Κίμων διεμαρτυρήθη ζωηρῶς. Ὁ εὐθὺς χαρακτήρ του δὲν ὑπέφερε τὴν ἐλαχίστην μομφὴν ἢ ὑπόνοιαν κατὰ τοῦ φίλου του, τοῦ ὁποίου ἡ ἀφιλοκέρδεια τῷ ἦτο γνωστή.

—Λέλα τὸν συκοφαντεῖς!

—Ἔστω! παραδέχομαι ὅτι ὁ φίλος σου εἶνε ἀφιλοκερδής, εἶναι ἐντελής, σπάνιος. . . .

Λίφνης, ὡς νὰ τῇ ἐπῆλθεν αἰφνιδία τις σκέψις, ἔκυψε πρὸς τὸν φίλον της, καὶ ἀτενίζουσα αὐτὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς προσέθηκε χαμηλοφώνως.

—Καλά, Κίμων, ὁρκίσου μου, ὅτι εὔχεσαι μὲ ὅλην σου τὴν καρδίαν νὰ ἐπιτύχῃ τὸ διάβημά σου τοῦτο; Ἤγγισε τὸν δάκτυλον εἰς τὴν πληγήν.

Ὁ Κίμων διέμεινεν συγκεχυμένος καὶ σιωπῶν, ἀπορῶν καὶ ὁ ἴδιος διατὶ δὲν ἔσπευδε νὰ κάμῃ τὸν ὅρκον ποῦ τοῦ ἐζήτει.

Ἡ Λέλα ἐθριάμβευεν.

—Βλέπεις; διατὶ δὲν ὁρκίζεσαι;

—Σὲ βεβαιῶ, Λέλα . . . . εἶμαι βεβαιότατος ὅτι ὁ Ἄργος θὰ σὲ καταστήσῃ εὐτυχῆ· εἶναι καθ' ὅλα ἄξιος σοῦ.

—Εἰς τὴν τιμήν σου ὡς στρατιωτικοῦ, ἐπέμενεν αὕτη, ὁρκίζεσαι ὅτι ὁ γάμος αὐτὸς θὰ σὲ εὐχαρίστει; καὶ χαμηλόνουσα ἔτι μᾶλλον τὴν φωνήν της.

—Ἐὰν ἐπετύγχανες, δὲν θὰ ὑπέφερες, δὲν θὰ ἐλυπεῖσο ἀπείρως;

Ἐκεῖνος δὲν ἀπήντησεν ἀμέσως, ἔβλεπέ τις ὅτι πάλη συνήπτετο ἐν ἑαυτῷ, πάλη μεταξὺ καθήκοντος καὶ αἰσθήματος.

—Ναί, ἐψέλλισε τέλος ὡσεὶ ὁμιλῶν καθ' ἑαυτόν, ἔχεις δίκαιον, ἠσθανόμην μίαν ἀκατανόητον καὶ μεγάλην ἀποστροφὴν πρὸς τὸ διάβημά μου τοῦτο. Εἶναι ἀνεξήγητον . . . ἀπὸ προχθὲς ἔχασα τὴν ἡσυχίαν μου, τὸν ὕπνον μου, ἤθελα νὰ ἔλθω

νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ, ἀλλ' ἐδοκίμαζον ζωηροτάτην ἀντίστασιν. . . . . διατί; . . . .

—Διότι τὴν ἀγαπᾶς, κουτόπαιδο!

Καὶ ἡ γραῖα μάμμη, εἰσώρμησεν εἰς τὸ δωμάτιον, ἀπαστράπτουσα ἐκ χαρᾶς.

—Ἤμην ἐκεῖ, ἔξω ἀπὸ τὴν θύραν· τὰ ἤκουσα ὅλα, ὅλα καὶ δὲν ἤργισα νὰ ἐννοήσω διατὶ καὶ οἱ δύο σας ἐτρέφατε τόσην ἀντιπάθειαν πρὸς τὸν γάμον. Ἐνομίζατε ὅτι ἀγαπᾶσθε ὡς φίλοι, ὡς ἀδελφοί, καὶ ἂν δὲν ἐπενέβαινεν ὁ καλός σου ἐκεῖνος φίλος, τίς οἶδε ἐπὶ πόσον ἀκόμη καιρὸν θὰ ἀγνοούσατε τὴν κατάστασιν τῆς καρδίας σας.

Ἀθῆναι τῇ 6 Ἀπριλίου 1904.

ΜΑΡΙΑ Θ. ΧΡΥΣΗ

ΑΠΟ ΤΑΣ ΜΥΟΣΩΤΙΔΑΣ

Προαίσθημα

Κἄποτε βλέπω στῆς νυχτιᾶς τὴ σιγαλιὰ
Ἀπ' τ' οὐρανοῦ τὸν ἀστροφώτιστο καθρέφτη
Στῆς μαύρης γῆς τὴν ἔρημ' ἀγκαλιὰ
Κανέν' ἀστέρι νὰ κυλᾷ . . . νὰ πέφτῃ! . . .

—

Δὲ ξέρω τότε τὶ αἰσθάνομαι βαθειὰ
Μὰ εἰς τὰ μάτια μ' ἕνα δάκρυ τρεμοσβένει
Ὡσὰν νὰ νοιώθω μέσα στὴ καρδιὰ
Πῶς μιὰ ψυχὴ τὴν ἴδια ὥρα βγαίνει . . .

Σμύρνη.

ΑΝΔΡΕΑΣ Χ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΣΚΛΗΡΑΙΝΑ*

Ἐπεκρίθη ποτὲ ὑπό τινων ἡ περὶ τοῦ μόνου ἐν Ἑλλάδι ὑφισταμένου δραματικοῦ διαγωνισμοῦ διάταξις τῆς διαθήκης τοῦ ἀειμνήστου Λασσάνη, ἡ περιορίσασα τὴν χρονικὴν περίοδον, ἐξ ἧς ὑποχρεοῦνται οἱ διαγωνιζόμενοι ν' ἀντλῶσι τὰ θέματα τῶν δραμάτων των. Ἡ ὁρισθεῖσα χιλιετὴς περίοδος τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους ἐθεωρήθη ὡς δεσμεύουσα τοὺς Ἕλληνας ποιητὰς εἰς ἄντλησιν θεμάτων ἐκ πηγῆς, ἣν ἐνόμιζον ἐξηντλημένην ἢ πλήρη ἐγκλημάτων, τυφλωθέντων βασιλέων, καθείρξεων, στάσεων καὶ παντοειδῶν ἄλλων ἀδικημάτων. Ἀλλ' ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη ὅτι ἡ ἐθνικὴ αὕτη ἱστορία τῶν δέκα ἐκείνων αἰώνων εἶνε καὶ ἔσται ἀνεξάντλητος πηγὴ δραματικωτάτων καὶ ἐθνικωτάτων ἅμα θεμάτων, ἅτινα δύνανται ν' ἀποτελέσωσι πλουσιώτατον ἐθνικὸν δραματολόγιον.

Ὁ μέγας ἐκεῖνος κόσμος, ὃν περιελάμβανε τὸ ἀπέραντον κράτος τῶν βυζαντίνων Αὐτοκρατόρων, ὁ εἰς εὐαρίθμους βυζαντινολόγους γνωστός, παραμένει εἰς ἡμᾶς τοὺς πολλοὺς ἄγνωστος κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἀνεξερεύνητος· μόλις δὲ ἀπό τινων ἐτῶν εἰδικαὶ μονογραφίαι καὶ ἱστορικαὶ μελέται καθιστῶσιν ἡμῖν γνωστὰ δραματικώτατα ἐπεισόδια καὶ ἀνασύρουσιν ἐκ τῆς λήθης ὀνόματα, μὴ μνημονευόμενα κἂν ἐν ταῖς ἐν χρήσει γενικαῖς ἱστορίαις τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους.

Τοῦτο μεταξὺ ἄλλων προσεπάθησα ἐσχάτως ν' ἀποδείξω, ἀντλήσας πρὸς δραματοποίησιν ἔκ τινων σελίδων βυζαντίνων

* Μεταξὺ τῶν ἐν Ἑλλάδι λογίων πρωτεύουσαν κατέχει θέσιν ὁ δαφνοστεφὴς συγγραφεὺς τοῦ πρό τινος ἐν τῷ Λασσανείῳ διαγωνισμῷ βραβευθέντος δράματος «Σκλήραινα», ἐκ τῶν ἀνεκδότων τοῦ ὁποίου προλεγομένων εὐμενῶς ἀπέστειλε διὰ τὸ παρὸν Ἡμερολόγιον τὴν ἄνωθι περικοπήν.

χρονογράφων τὰς τύχας καὶ τὸ τέλος μιᾶς λησμονηθείσης ἢ ἀγνώστου τοῖς πολλοῖς Ζ ω σ τ ῆ ς ἢ ὑπασπιστρίας μιᾶς αὐτοκρατείρας τοῦ Βυζαντίου.

Ἡ Σκλήραινα!... Ὑπὸ τὸ ἐκ πρώτης ὄψεως δύσηχον τοῦτο ὄνομα περικλείεται ὁλόκληρος συγκινητικὴ ἱστορία, σειρὰ γεγονότων σχετιζομένων πρὸς τὰς τύχας καὶ τὸ τέλος ἑνὸς μεγάλου αὐτοκράτορος καὶ μιᾶς περιβοήτου αὐτοκρατείρας τῆς τελευταίας ἐκγόνου τῆς Μακεδονικῆς ἐν Βυζαντίῳ δυναστείας.

Τὸ ὄνομα τῆς Σκληραίνης δὲν ἀναφέρεται, οὔτ' ἐν παρόδῳ, ἐν ταῖς γενικαῖς ἱστορίαις τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Μία τῶν ἀναριθμήτων βασιλικῶν ἀκολούθων ἢ Ζωστῶν, αἵτινες ἔζησαν εἰς τὰ λαβυρινθοειδῆ βασίλεια τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐλησμονήθη ἐν τῷ μεγίστῳ αὐτῶν θορύβῳ, ἐπεσκιάσθη ὑπὸ τῶν ὀνομάτων καὶ τῆς αἴγλης αὐτοκράτορος, οἷος Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος καὶ αὐτοκρατείρας, οἵα ἡ περιβόητος ἐπὶ ἐγκλήμασι Ζωὴ καὶ ἐτάφη εἰς ὀλίγας σελίδας τοῦ Ψελλοῦ, τοῦ Ζωναρᾶ καὶ τοῦ Κεδρηνοῦ.

Καὶ ὅμως ἡ περικαλλὴς ἐκείνη πατρικία καὶ εὐφυεστάτη ὑπασπίστρια τῆς γηραιᾶς αὐτοκρατείρας, συνεκλόνιζε τὸν μέγιστον τῶν χρόνων ἐκείνων θρόνον τῆς οἰκουμένης, προὐκάλει φοβερὰς ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ στάσεις καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὡς ὄργανον ἀντιδράσεως ἢ ἀντιπολιτεύσεως κατὰ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ἀπαισιωτέρας τῶν βασιλίδων, αἵτινες ἐπέδρασαν ἐπὶ αὐτῆς τῆς τύχης τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Ὑποθέτω ὅτι αἱ πρῶται ἐντυπώσεις παντὸς φιλίστορος ἢ ἐπιπολαίως φυλλομετροῦντος τὰ παρὰ τοῦ συγχρόνου της Μιχαὴλ Ψελλοῦ ἱστορούμενα περὶ τῆς Σεβαστῆς Σκληραίνης, κατατάττουσι τὴν περιφανῆ Σκλήραιναν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἁπλῶν εὐνοουμένων ἑνὸς αὐτοκράτορος, τῶν ἐγκλειομένων εἰς τοὺς γυναικωνίτας τῶν παλατίων· ἐπισταμένη ὅμως μελέτη τῆς καταγωγῆς καὶ τοῦ ἐν γένει βίου αὐτῆς ἐν συνδιασμῷ πρὸς τὸν βίον τῶν τότε βασιλευσάντων καὶ τῶν ἐξ αἰτίας της ἐκτυλιχθέντων ἱστορικῶν γεγονότων πείθει τὸν φιλίστορα ὅτι ἡ Σκλήραινα δὲν ἦτο ἁπλῆ εὐνοουμένη τοῦ γηραιοῦ καὶ ἀρθριτικοῦ αὐτοκράτορος ἀλλ' ἔξοχος γυναικεία προσωπικότης, ἥν, εὐγνωμονῶν ὁ ἀσθενικὸς τρίτος τῆς Ζωῆς σύζυγος αὐτοκράτωρ ἀνύψωσεν ἐγγὺς τοῦ θρόνου, περιβαλὼν μὲ τὸ ὕψιστον τῶν ἀξιωμάτων, τὸ τῆς Σ ε β α σ τ ῆ ς. Ἡ Σκλήραινα ἤκμασε κατὰ τὰ μέσα τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος καὶ ἀπέθανε μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ αὐτοκράτορος Μονομάχου καὶ τῆς πορφυρογεννήτου Ζωῆς. Συνεδέετο δὲ μετὰ τοῦ πολυπαθοῦς ἐκείνου βασιλέως διὰ πολυειδῶν δεσμῶν συγγενείας καὶ εὐγνωμοσύνης.

Κόρη τοῦ σεβαστοκράτορος Σκληροῦ, ἀδελφὴ τοῦ τυφλωθέντος στρατηγοῦ Βασιλείου Σκληροῦ, ἀνεψιὰ τῆς Πουλχερίας, ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ πρώτου συζύγου τῆς Ζωῆς, πλουσιωτάτη δὲ καὶ νεαρωτάτη χήρα, παρηκολούθησεν τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς καὶ τὸν στρατηγὸν Κωνσταντῖνον Μονομάχον, ἐξορισθέντας εἰς Μυτιλήνην καὶ περιεποιήθη τὸν τελευταῖον τοῦτον ἐν τῇ ἐξορίᾳ καὶ ἀσθενείᾳ του. Μετά τινα χρόνον ἀνακληθεὶς ἐκ τῆς ἐξορίας ὁ Κωνσταντῖνος Μονομάχος, παλαιὸς τῆς Ζωῆς ἐρωμένος καὶ γενόμενος σύζυγος αὐτῆς καὶ αὐτοκράτωρ, ἐκάλεσε τὴν Σκλήραιναν εἰς τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει βασίλεια, ἀνέδειξε ταύτην κατ' ἀρχὰς ματρώναν ἢ Ζωστὴν τῆς γηραιᾶς αὐτοκρατείρας, μετ' οὐ πολὺ δέ, προὐκάλεσε ψήφισμα τῆς Συγκλήτου ἀνακηρῦσσον ταύτην Σεβαστὴν (Αὐγούσταν)· ὡς τοιαύτη δὲ συμπαρεκάθητο σύνθρονος τῆς πορφυρογεννήτου Ζωῆς, ἔχουσα θρόνον μὲν ἀριστερᾷ τοῦ αὐτοκράτορος, ἴδιον δὲ παλάτιον καὶ ἰδιαιτέραν αὐλήν.

Τοῦτο συνετάραξε τὴν ὑπερήφανον καὶ δεσποτικωτάτην βασίλισσαν καὶ τοὺς περὶ αὐτήν· στάσις δὲ ἀπειλητικωτάτας λαβοῦσα διαστάσεις ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ μικροῦ δεῖν ἀνέτρεπε τὸν θρόνον τοῦ Κωνσταντίνου. Τὰ πλήθη τῶν ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ ὀχλαγωγῶν, ἰδόντα ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ θεωρείῳ τὴν παρακαθημένην Αὐγούσταν Σεβαστὴν ἠπείλησαν καὶ αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα κραυγάζοντα "Ἡμεῖς τὴν Σκλήραιναν δὲν θέλομεν βασίλισσαν, ἀλλὰ τὴν μ ά ν ν α ν τὴν πορφυρογέννητον".

Καὶ ἡ μὲν στάσις κατεστάλη τότε· ἀλλ' ἔκτοτε προεγράφη ὑπὸ τῆς γηραιᾶς αὐτοκρατείρας ἡ ἀτυχὴς Σκλήραινα ἥτις... „ἀθρόον ἀναρπάζεται νόσῳ καὶ θνήσκει", κατὰ Ζωναρᾶν.

Ἡ Σκλήραινα παρέμεινεν ἔκτοτε ἐπὶ αἰῶνας τεθαμμένη εἰς τὰς σελίδας τοῦ Ψελλοῦ ὡς ἁπλῆ εὐνοουμένη τοῦ γηραιοῦ αὐτοκράτορος Μονομάχου. Ἀλλ' ἐκ τῆς μελέτης τῶν ὑπὸ τοῦ Ψελλοῦ καὶ τῶν ἄλλων βυζαντίνων χρονογράφων παραδοθέντων περί τε τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς Σεβαστῆς Σκληραίνης ἐξάγεται ὅτι ὁ γέρων ἐκεῖνος βασιλεὺς ὁ ἐξηρθρωμένος καὶ πα-

ράλυτος, ὁ ἀχθοφορούμενος καὶ ὑπὸ ὀδυνηροῦ νοσήματος φθίνων, δὲν ἐθεώρει ταύτην ἁπλῆν εὐνοουμένην ἀλλ' ἀπαραίτητον σύντροφον τοῦ βίου του, ὃν κατέστησεν ἀνιαρὸν ἡ μιαιφόνος καὶ ἀνισόρροπος τρίτη αὐτοῦ σύζυγος.

Ὁ Μονομάχος, πρὶν χρισθῇ αὐτοκράτωρ ἦτο κατὰ τὸν σύγχρονον αὐτοῦ βιογράφον, ἄγαλμα κάλλους, ἀλλὰ μετὰ ἓν ἔτος κατὰ τὸν ἴδιον χρονογράφον Ψελλόν, ἤρξατο τὸ κακόν. Ἡ ὑπ' αὐτοῦ διασωθεῖσα περιγραφὴ τῆς σωματικῆς παθήσεώς του προκαλεῖ ἀληθῆ ἀνατριχίασιν. Οἱ πόδες αὐτοῦ εἶχον καμφθῇ· οἱ τένοντες καὶ οἱ σύνδεσμοι εἶχον παραλύσει. „ Οἱ δάκτυλοι ἀπηρνήσαντο τὸ οἰκεῖον σχῆμα ἀντικαμφθέντες εἰς ἐσοχὰς καὶ ἐξοχάς· τὸ γόνυ εἶχεν ἐξογκωθῇ ὡς ὠλέκρανον· δὲν εἶχε δὲ τὴν βάσιν στάσιμον ἀλλὰ κλινοπετὴς ἦν τὰ πολλά· περιεφέρετο δὲ ἐν τοῖς βασιλείοις ἀχθοφορούμενος, ὁσάκις δὲ ἤλγει ἐκ τῆς παθήσεως, "παπαὶ τῶν ἀλγηδόνων„ ἀναφωνεῖ ὁ βιογράφος του Ψελλός.

Τοιοῦτος καταντήσας ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἠδύνατο, μετακαλῶν εἰς τὰ βασίλεια τὴν νεαρὰν ἀδελφὴν τοῦ φίλου του Σκληροῦ καὶ συγγενῆ ἐξ ἀγχιστείας Σκλήραιναν νὰ καταστήσῃ ταύτην ἀναφανδὸν εὐνοουμένην ὑπὸ τὴν σημερινὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως τῆς ἀποδιδομένης εἰς τὰς ἐγκλειομένας εἰς τοὺς γυναικωνίτας φιληδόνων δυναστῶν.

Ἦτο δὲ ἡ Σκλήραινα ἐκ τῶν θελκτικωτέρων καὶ πνευματωδεστέρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γυναικῶν. Ἡ δὲ περιγραφὴ τῶν πολυαρίθμων αὐτῆς χαρίτων, ἣν κατέλιπον ἡμῖν οἱ σύγχρονοι χρονογράφοι, ἐνθυμίζει ἐν πολλοῖς τὴν ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου περιγραφὴν τῆς παραδόξου αἰγυπτίας βασιλίσσης Κλεοπάτρας "Εἶχε, κατὰ Ψελλόν, τὸ ἦθος καὶ τὸ τῆς ψυχῆς φρόνημα, τὸ μὲν καὶ λίθους θέλξαι δυνάμενον, τὸ δὲ πρὸς πᾶσαν ἐπιβολὴν πραγμάτων ἀξιολογώτατον, τὸ δὲ φθέγμα οἷον οὐκ' ἄλλο λεπτὸν γαρ αὐτῇ τοῦτο καὶ διηνθισμένον καὶ σοφιστικὴν ἀρετὴν ἔχον ἐν τοῖς ρυθμοῖς· ἐπέτρεχε δέ τις τῇ γλώττῃ καὶ γλυκεῖα λέξις αὐτόματος καὶ διηγουμένην δὲ ἀδιήγητοι χάριτες περιέθεον. Εὐήκοος δὲ εἰ καί τις ἄλλη γυναικῶν γέγονεν· πάσας δὲ ἤδει γλώσσας ἐπ' αὐτὴν φερομένας. . . .„

Τοιαύτη περίπου ἦτο ἡ Σκλήραινα, ἣ καταλαβοῦσα τὰ ἄδυτα τῶν βασιλείων, ἡ ἄνευ στέμματος βασιλεύσασα καὶ ἀπὸ εὐνοουμένης τοῦ αὐτοκράτορος μεταβληθεῖσα εἰς εὐνοοῦσαν καὶ σύμβουλον αὐτοῦ.

ΤΙΜ. ΑΜΠΕΛΑΣ

ΜΙΑΣ ΣΤΙΓΜΗΣ ΠΑΝΤΟΔΥΝΑΜΙΑ

(Τραγούδια παράξενα)

Τὰ χέρια μου δὲν εἶχανε ἀκόμη κλείσει ποῦ γιὰ δέησι τὰ εἶχα ἀνοιχτά, καὶ τὰ χείλη μου ἀκόμα δὲν εἶχανε τελειώσει τὸν αἰώνιο ὕμνο, ποῦ ξάφνου ἀπ' τὸ γαλάζιο οὐρανὸ νοιώθω ἕνα γιγάντιο νὰ μὲ ἁρπάζῃ χέρι καὶ μὲ γρηγοράδα ἀστραπῆς νὰ μ' ἀνεβάζῃ σ' τὰ θεόρατα ὕψη. Τὰ μάτια μου ν' ἀνοίξουν εἶνε ἀδύνατο ἀπὸ τὴ λάμψι ποῦ στραβώνει καὶ τὸ πειὸ ξάστερο μάτι. Κάθουμε σὲ θρόνο χωμένο μέσα σὲ κάτασπρα μπαμπάκινα σύγνεφα κι' ἀκούω μιὰ ἁρμονία ἀπὸ παιδιάτικες φωναῖς, τόσο γλυκαῖς, ποῦ μ' ἀγγίζουν μέσα 'σ τὴν ψυχὴ καὶ τὰ μάτια μου θολώνουν. . . . Γύρω μου νοιώθω μιὰ εὐωδιὰ 'σὰν ἀπὸ κρίνους. Ἡ γνώριμή μου τότε ἡ φωνὴ ποῦ κάθε συλλαβή της εἶναι καὶ νότα Μουσικὴ μιᾶς θείας ἁρμονίας μοῦ λέγει:

Δειλέ, μὴ τρέμεις ποῦ τ' ὄνειρό σου ἀντίκρυσες σ' ἀλήθεια βουτυγμένο· ἐμπρός! μιὰ στιγμὴ τὴ δύναμι τοῦ Πλάστη σοῦ χαρίζω κι' ὅ,τι θέλεις πρόσταζε καὶ παρευθὺς θὰ γίνῃ! Ἐσκέφτηκα καὶ εἶπα μὲ συγκίνησι: Ὁ κόσμος οὖλος τὴ στιγμὴ ἐτούτη νὰ περάσῃ μπροστὰ ἀπὸ τὸ θρόνο μου, μὲ τὴ καρδιὰ ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ στῆθός του βγαλμένη, γιὰ νὰ φαίνεται τὸ μῖσος, ἡ ἀγάπη, ἡ ζήλεια καὶ ἡ ἀπονιά, ὁ φθόνος, ἡ ἀπάτη.... Δὲν πρόφτασα ἀκόμα νὰ τὸ 'πῶ καὶ νά σου ξεπροβάλλουν πότε κεφάλια ὥμορφα μὲ γέλοιο εἰς τὰ χείλη, καὶ πότε ἄσχημα κορμιά, κακοφτιασμένα μοῦτρα, ρίχνω ἕνα βλέμμα στῆς καρδιές: Θεὲ μεγάλε τρέμε! Τί κρύβονται ἀόρατα μέσα στὸ στῆθος πάθη! Ἡ θήκη ποῦ ἐπλάστηκε τὸν ἔρωτα νὰ κρύβῃ, θεργιῶν ρωληὰ ἐγίνηκε! Ἐδῶ νὰ ξεχειλίσῃ ἡ ζήλεια θέλει, κ' ἐκεῖ

ὁ ρθόνος σὰν ὄχεντρα φαρμακερὴ ἀλύπητα δαγκώνει. Περνοῦν, περνοῦν ἀτέλειωτα νέοι, γυναῖκες, γέροι καὶ τρέμω καὶ δακρίζω καὶ μόνον ὅταν τὰ παιδιὰ ἀρχίζουν νὰ διαβαίνουν, τὸ δάκρυ φεύγει κι' ἡ ψυχὴ λίγο ἀναγαλλιάζει 'στὴν τρυφερὴ καρδιά τους, διαμάντι ἀνεκτίμητο χίλιες σκορπάει λαμπάδες, καὶ μιὰ φωνὴ τ' ἀτέλειωτα κάνει νὰ τρέμουν χάη: τόπο στὴν ἀθωότητα.....Θαυμάζω τὴν εἰκόνα τους, μὰ τὸ γιγάντειο χέρι μ' ἁρπάζει, καὶ μὲ δύναμι 'στὰ κάτω μὲ πετάει. Ἄχ! εἶναι τόσο γλήγωρο μιᾶς στιγμῆς τὸ δ ι ά β α.

Ἀθῆναι.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Κ. ΧΑΡΒΑΤΗΣ
Διευθ. τοῦ «Ἑσπέρου»

Χαρὰ καὶ Λύπη

Ἀξένοιαστη γελᾷ ἡ Χαρὰ καὶ ροδοκοκκινίζει
σὰ νύφη στολισμένη·
κ' ἡ Λύπη κλαίει καὶ δέρνεται καὶ φυλλοκιτρινίζει
'ς τὰ μαῦρα φορεμένη.

Εἶν' ἀδερφαίς· γεννήθηκαν μιὰ 'μέρα ἡ δυὸ μαζὺ
ἀπὸ μιὰ μάνα δίγνωμη ποῦ μοῖρα τήνε λένε,
κ' ἡ μιὰ 'χει ροιζικὸ καλὸ—χαρούμενη νὰ ζῇ
κ' ἡ ἄλλη μαῦρο—πάντοτε τὰ μάτια της νὰ κλαίνε.

Κ' εἶν' ἡ Χαρὰ πεντάμορφη καὶ πολυαγαπημένη,
γιατὶ τὴν ἔχ' ἡ μάνα της μὲ χάδια ἀναθρεμμένη,
μὰ ἡ φτωχὴ ἀδελφοῦλά της τ' ὁλόχλωμο κεφάλι
στοῦ ὕπνου τοῦ πονετικοῦ σὰν γέρνῃ τὴν ἀγκάλη,
—στὸ πεῖσμα μάνας μητρυιᾶς ποῦ τήνε καταριέται
πέρνει ὁλόγλυκη ὠμορφιὰ καὶ πειὸ πολὺ ἀγαπιέται.

Κέρκυρα 1904.

Ι. Χ.

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ

Ἡ τιμὴ τιμὴ δὲν ἔχει.

Ζωηρὰ ἐπὶ μακρὸν θὰ παραμένῃ ἡ ἀνάμνησις τοῦ φρικώδους δράματος τοῦ ἐπιτελεσθέντος πρό τινος ἐν τῷ πρὸς Β. τῆς πόλεώς μας ὑψώματι τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ. Κόρη τοῦ λαοῦ, μικρᾶς μὲν παιδεύσεως, ἀλλ' ἀνατεθραμμένη ἐν αὐστηρᾷ ὑπὸ τῶν γονέων της ἠθικῇ προσέφερε τὴν ζωήν της εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀπειληθείσης τιμῆς.

Ὡραία καὶ συμπαθὴς ἔσχε τὸ ἀτύχημα νὰ ἐμπνεύσῃ ἀνόσιον ἔρωτα εἰς ἔκφυλον καὶ ἀλκοολικὸν συγγενῆ της· ἡ ἀπὸ πάσης παραλόγου προτάσεώς του ἀποφυγὴ τῆς σεμνῆς κόρης ἐξῆψε τὰ κακοῦργα ἔνστικτα τοῦ ἐραστοῦ καὶ ὥπλισε τὴν χεῖρά του μὲ μάχαιραν δολοφονικήν.

Τὴν συνήντησεν ἔξω εἰς τοὺς ἀγρούς, ὅπου τὴν εἵλκυσε γλυκεῖα καὶ θαλπερὴ ἐαρινὴ ἡμέρα. Μὲ ἀμφίστομον μάχαιραν ὑψωμένην τὴν ἐκάλεσε νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν θέλησίν του. Ἕκαστον ὄχι τῆς μάρτυρος παρθένου ἠκολούθει καὶ ἓν κτύπημα μαχαίρας ἐπὶ τοῦ τρυφεροῦ σώματός της. Ἐφρόντιζεν ὁ κακοῦργος τὰ κτυπήματα νὰ μὴ εἶνε θανάσιμα πάντοτε ἐλπίζων ὅτι ἡ δειλία τῆς κόρης θὰ τὴν ἔπειθε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ· δέκα καὶ τρία τραύματα κατέφερε κατ' αὐτῆς ὁ δολοφόνος, ἐφ' ὅσον τὸν ἠρέθιζεν ἡ ἀποφασιστική της ἄρνησις. Τὸ τελευταῖον εὗρε τὴν καρδίαν καὶ τὴν ἀρῆκε νεκράν. . , .

Ὁ θάνατός της προὐξένησε τὴν φρίκην καὶ πρώτην ταύτην φορὰν αὐτομάτως ἐβασίλευσε παρὰ τῷ λαῷ ἡ ἰδέα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου τοῦ Λύντς κατὰ τοῦ δολοφόνου. Δεκάδες ὁπλοφόρων ἐξῆλθον εἰς ἀναζήτησίν του, ἀλλ' ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ σπεύσας μόνος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς φυλακάς.

Ἡ κόρη ἐτάφη δαπάνῃ τοῦ λαοῦ τοῦ Βαθέος, τοῦ διατη-
ροῦντος πάντοτε ἀγνὰ καὶ ἀναλλοίωτα τὰ ἤθη τῶν πατέρων,
ραινομένη πανταχόθεν μὲ ἄνθη λευκά, σύμβολα τῆς παρθενίας,
ἣν ἔσωσεν προσενεγκοῦσα ὡς θυσίαν τὴν ζωήν της ἡ ἡρωϊκὴ
μάρτυς.

Ἡ Μοῦσα μιᾶς ποιητρίας κατέταξεν ἤδη αὐτὴν εἰς τὴν χο-
ρείαν τῶν ἡρωίδων καὶ ἔρανε τὴν μνήμην της διὰ δακρύων
θαυμασμοῦ καὶ ἀγάπης ἀποκρυσταλλωθέντων εἰς τοὺς κάτωθεν
ἀληθῶς συγκινοῦντας στίχους.

Τ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΑΡΤΥΡΑ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ

Ἑλένην Σανδαλῆ

Ἀντρειωμένες, ποῦ σειστὲς μὲ τοῦ χοροῦ τὸ βῆμα
Καὶ μὲ τραγοῦδι 'ς ἄβυσσο κυλίσατε βαθειά,
Ποῦ ἀπ' τὴ θερμή σας ἀγκαλιὰ ἐρρίξατε 'ς τὸ βόθρο
Βυζασταρούδια τρυφερὰ τὰ ἴδια σας παιδιά.

Ἀνοίξετε τὴν ἀγκαλιά, δόστε μ' ἀγάπη χέρι
Στὴν τιμημένη παρθενιά, 'ς τὴν κόρη τὴν ἁγνή,
Ποῦ ἔβαλε γιὰ σάβανο τὸ ἴδιο της τὸ αἷμα
Ὅμως παρθένα πέθανε ὡς ἔζησε σεμνή!

Γυναῖκα πάντ' ἀδύνατη, γυναῖκα πάντα φταίχτρα,
Ποῦ ἀπ' τὸν κόσμο κρίνεται αἰώνια μ' ἀπονιά,
Τὴν ὠμορφιά, τὴ νειότη της, τὰ εἴκοσί της χρόνια,
Νὰ θανατώσῃ ἄφησε τὸ χέρι τοῦ φονιᾶ,

Ὡσὰν ἀρνάκι νὰ σφαγῇ προτίμησε, ἡ παρθένα
Σὰν ψάρι ἐλαχτάρισε τἀθῶο της κορμί,
Μὰ τὄνομα δὲ ντρόπιασε ἡ κόρη τοῦ πατέρα
Καὶ τὴ ζωή της δίδοντας ἔσωσε τὴν Τ ι μ ή.

28)4)1904

ΕΛΕΝΗ ΣΒΟΡΩΝΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΓΚΙΚΑ

Ἡ πρώτη τῆς Σάμου Ἡγεμονίς· ἀριστοκράτις τὸ πνεῦμα
καὶ τὴν καρδίαν σκορπίσασα κατὰ τὸ τετραετὲς διάστημα τῆς
ἐν τῇ νήσῳ διαμονῆς της τῶν ἀρετῶν τῆς ψυχῆς της τὸν ἀνε-
ξάντλητον πλοῦτον. Σύζυγος ἀφωσιωμένη τοῦ ἀειμνήστου Ἡ-
γεμόνος Ἰωάννου Γκίκα, τοῦ θεμελιωτοῦ τούτου τῆς ἡσυχίας
καὶ τάξεως ἐν Σάμῳ, ἔνθα μέχρι τῆς ἀφίξεώς του ἀληθὴς ἀ-
ναρχία ἐπεκράτει, εἰργάσθη παρὰ τὸ πλευρὸν ἐκείνου ὃν ἐνέ-

πνεε μὲ τὴν πρὸς τὸ καλὸν ἀ-
γάπην της καὶ τὸν ζῆλον νὰ
μορφώσῃ καὶ παιδαγωγήσῃ τὸν
ἐμπιστευθέντα εἰς τὸν Ὕψηλόν
της σύζυγον λαόν.

Διαβλέπουσα ἐν τῇ ἀξυδερ-
κείᾳ αὐτῆς ὅτι πρὸ παντὸς ἔδει
νὰ μορφωθῇ τὸ γυναικεῖον φῦ-
λον ἐν τῇ νήσῳ καὶ μὴ θεω-
ροῦσα ἀρκετὴν τὴν πρὸς τὸν
τόπον δωρεὰν τοῦ Ἡγεμόνος
συζύγου της, δωρησαμένου εἰς
τὸ δημόσιον ἐν ἐποχῇ ἀπορίας
τὴν ἰδίαν αὐτοῦ μισθοδοσίαν
προέβη εἰς τὴν ἰδίαις δαπάναις
ἵδρυσιν Παρθεναγωγείου ἐν
Λιμένι Βαθέος τῷ 1855; θέσασα αὐτὸ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς
εὐπαιδεύτου Ἑλληνίδος λογίας Σαπφοῦς Λεοντιάδος, τῆς ἐπὶ
τριακονταετίαν διευθυνάσης ἔκτοτε τὰ πρώτιστα τῶν ἐν Ἀνα-
τολῇ ἐκπαιδευτηρίων τῶν θηλέων.

Τὰ πολλὰ τῆς Ἡγεμονίδος χαρίσματα καὶ ἡ πολυτρόπως ἐκ-
δηλωθεῖσα πρὸς τὴν Σάμον ἀγάπη, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν
πατρικὴν τοῦ ἀλησμονήτου συζύγου της διοίκησιν περιέβαλον
μὲ ἰδιαιτέραν αἴγλην τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας Γκίκα, εἰς τρό-
πον ὥστε κληρονομικῶς μεταδίδεται ζωηρὰ ἡ εὐγνωμοσύνη
καὶ ὁ ἀναλλοίωτος πρὸς αὐτὴν σεβασμὸς τῶν Σαμίων περιτρά-
νως ἐκδηλωθεὶς κατὰ τὴν πρὸ διετίας ἄφιξιν τῆς Α. Ε. τοῦ υἱοῦ
Ἐκείνων Δημητρίου Γκίκα, πρεσβευτοῦ τῆς Ρουμανίας ἐν Ἀθή-
ναις, ὅτε ἐδόθησαν αὐτῷ ἀνυπόκριτου ἀγάπης ἄπειρα δείγματα.

Καίτοι δὲ τοσοῦτοι χρόνοι παρῆλθον ἀπὸ τῆς ἐν Σάμῳ διαμονῆς αὐτῆς, ἡ Πριγγίπισα Γκίκα δὲν ἐπιλανθάνεται τῶν Σαμίων, πρὸς οὓς πρό τινος ἀπέστειλε τὴν μαρμαρίνην προτομὴν τοῦ ἄληστον καταλιπόντος μνήμην Ἡγεμόνος συζύγου της κοσμοῦσαν ἤδη τὴν αἴθουσαν τοῦ Βουλευτικοῦ Μεγάρου, ὡσεὶ ὅπως φρουρῇ ἐκεῖθεν καὶ ἐπιβλέπῃ τὴν ἐν τῷ τόπῳ εὐνομίαν ἣν ἐθεμελίωσε καὶ ἐπαγίωσεν ἡ σώφρων καὶ πατρικὴ αὐτοῦ διοίκησις.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΜΑΝΤΑΦΟΥΝΗΣ

Ὁ ἐν Νέῳ Καρλοβασίῳ διαπρεπὴς ἰατρός, οὗτινος τὸ ὄνομα ἐκτείνεται καθ' ὅλας τὰς πέριξ νήσους ὡς ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν τῆς θείας τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνης μυσταγωγῶν. Πτυχιοῦχος τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ εἰς τὰς εἰδικὰς κλινικὰς τῶν Βρυξελλῶν καὶ Παρισίων. Ἀπὸ τριακονταετίας ἐξασκεῖ τὸ φιλάνθρωπον αὐτοῦ ἐπάγγελμα καὶ ἀριθμεῖ πλείστας ἐπιτυχίας ἀληθὴς εὐεργέτης ἀναδειχθεὶς τῶν τε Σαμίων καὶ τῶν εἰς αὐτὸν προστρεχόντων ἐκ τῶν περιοίκων ἀσθενῶν. Ἐργάζεται ἀκαμάτως, μελετῶν καὶ παρακολουθῶν τὰς ἐπιτελουμένας ἐν τῇ ἐπιστήμῃ προόδους καὶ ἐφαρμόζων ἀμέσως αὐτὰς ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν του. Συνενοῖ ἤδη πεῖραν μακρὰν μετ' εὐθυκρισίας σπανίας καὶ ἐντεῦθεν ἡ ταχύτης καὶ τὸ πολλάκις ἀλάνθαστον τῶν διαγνώσεων αὐτοῦ, ἐφ' οἷς καὶ φημίζεται δικαίως ὁ Καρλοβάσιος ἰατρὸς ἐπιζητουμένης ἐν πάσῃ κρισίμῳ περιστάσει τῆς γνώμης αὐτοῦ.

Ἀποτελεῖ συγχρόνως σεβαστὴν ἐν τῷ τόπῳ πολιτικὴν φυσιογνωμίαν, συνδεδεμένος μετὰ τῶν λοιπῶν ἐκ Καρλοβασίων προκρίτων καὶ πρωτοστατῶν ἑκάστοτε ἐν ταῖς ἐνεργείαις τῆς πολιτικῆς αὐτῶν μερίδος· καίτοι πολλάκις ἐκλήθη εἰς τὰ ὕψιστα τῆς πολιτείας ἀξιώματα, οὐδέποτε ὅμως ἐδέχθη ἀπησχολημένος ὅλως εἰς τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ· τὸν διακρίνει τοῦ χαρακτῆρος ἡ εὐστάθεια, τὸ σθένος τὸ ἠθικὸν καὶ ἡ παρρησία, μεθ' ἧς ἀπεριστρόφως διατυποῖ τὰς σκέψεις του. Ὁ Μανταφούνης ποιεῖται ἀρίστην χρῆσιν τῆς μεγάλης αὐτοῦ περιουσίας. Ἐραστὴς τῶν καλῶν καὶ τῶν μουσῶν ἀγνὸς λάτρης ἀνεκαίνισεν ἰδίᾳ δαπάνῃ μετὰ τῶν ἐγκρίτων αὐτοῦ συμπολιτῶν Ἰωάννου Χατζηγιάννη καὶ Γεωργίου Νικολάου ἐκ βάθρων τὴν Πορφυριάδα Σχολὴν δωρησάμενος συγχρόνως εἰς τὴν βιβλιοθήκην αὐτῆς πολλοὺς τόμους συγγραμμάτων.

Συνδεδεμένος διὰ γάμου μετὰ τῆς τὰ πρῶτα ἐν Σάμῳ φερούσης οἰκογενείας Κ. Νικολάου προήγαγε ζηλευτὴν οἰκογένειαν. Ταύτης ὁ μὲν πρῶτος υἱὸς Κωνσταντῖνος, διπλωματοῦχος τῆς ἐν Μασσαλίᾳ ἀνωτέρας Ἐμπορικῆς Σχολῆς, ἐμπορεύεται ἐν Καρλοβασίοις τυγχάνων κατὰ τὴν τρέχουσαν περίοδον ἐκ τῶν πληρεξουσίων τοῦ δήμου Ν. Καρλοβάσου, ὁ ἕτερος δέ, Φωκίων, συμπληροῖ τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν *Montpelier*, ἀναγορευθεὶς πρό τινος διδάκτωρ τῆς Ἰατρικῆς καὶ μέλλων νὰ καταστῇ ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ σταδίῳ ὁ ἀντάξιος διάδοχος τοῦ τετιμημένου αὐτοῦ πατρός.

ΛΕΩΝ ΜΙΣΣΙΡ

Ὁ ἐνταῦθα Προξενικὸς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας πράκτωρ καὶ ὁ διαπρεπέστατος τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐγκατεστημένων εὐαρίθμων καθολικῶν. Σάμιος τὴν πατρίδα ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἔχων γνώμονα τοῦ βίου τὴν ἐντιμότητα καὶ φιλεργίαν καὶ δεξιὸν ἔχων συμβοηθὸν ἐν τῇ μεγαλεπιβούλῳ ἐμπορικῇ ἐπιχειρηματικότητι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ὄσκὰρ Μισσὶρ ἐγκαθίδρυσε ἀσφαλεῖς καὶ εὐρείας τὰς βάσεις μεγάλων ἐμπορικῶν ἐργασιῶν

ἀσχολούμενος ἰδίᾳ εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν οἴνων καὶ ποικίλας τραπεζητικὰς ἐργασίας. Ἀντιπροσωπεύει πλείστους ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορικοὺς οἴκους ἐν τῇ νήσῳ, εἰς ἣν φαίνεται χρήσιμος ἀκαταπονήτως ἐργαζόμενος εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῶν προϊόντων αὐτῆς καὶ τὴν ἐξεύρεσιν τόπων καταναλώσεως.

Γλυκὺς καὶ μειλίχιος τὴν συμπεριφορὰν ἔχει προσελκύσει τὴν ἐκτίμησιν πασῶν τῶν κοινωνικῶν τάξεων καὶ δίκαιον σεβασμὸν παρὰ ταῖς ἐργατικαῖς τάξεσι, εἰς ἃς παρέχει στάδιον ἐργασίας τακτικῆς καὶ ὑπὲρ ὧν πατρικὴν δεικνύει φροντίδα. Πλουσίως χορηγεῖ ἑκάστοτε ὑπὲρ παντὸς φιλανθρωπικοῦ σκοποῦ. Εἶνε ἐκ τῶν ἱδρυτῶν καὶ γενναιοτέρων χορηγῶν τῆς Φιλαρμονικῆς. Κατὰ τὴν πρὸ τετραετίας γενομένην πλημμύραν ἐν Ἁγίῳ Κωνσταντίνῳ προσήνεγκεν ὑπὲρ τῶν παθόντων γενναῖον χρηματικὸν ποσὸν καὶ ἤδη ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν δὲν ὑστέρησε νὰ φανῇ ἐν ἀναλόγῳ μοίρᾳ ἐπίκουρος.

Ἀντιπροσωπεύων προστάτιδα δύναμιν ἐκπληροῖ μετὰ φρονήσεως τὰ καθήκοντα τῆς ὑψηλῆς του θέσεως συνδυάζων αὐτὰ μετὰ τῶν ἰδίων αἰσθημάτων ὑπὲρ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ διαμένει.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Εἰς σύζυγον

Ἦτο πολίτης ἀγαθός, παρ' ὅλων ἐτιμᾶτο,
Ἡ δὲ γυνή του πρὸ παντός. παρ' ὅλων ἠγαπᾶτο.

ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ

(Τὸ γένος Σταμάτη).

Ὅτε ἔλαβον τὴν πρόσκλησιν νὰ προσθέσω κἀγὼ συμβολήν ἐλαχίστην εἰς ἔργον ἐν τῇ διευθύνσει τοῦ ὁποίου μετέχει καὶ κυρία ἐν Σάμῳ, ὡς ἀστραπὴ ἔλαμψεν εἰς τὴν διάνοιάν μου, πρὶν ἢ ἀναζητήσω ἐν αὐτῇ τὸ θέμα, ὅπερ θὰ ἐπραγματευόμην, ἡ φαντασιωτικὴ εἰκὼν τοῦ εὐγενεστέρου πλάσματος, ὅπερ δι' ἐμὲ ἐκπροσωπεῖ τὸ ἰδανικὸν τῆς Σαμίας γυναικὸς καὶ τὴν ἰδεώδη παράστασιν αὐτῆς ταύτης τῆς μαγικῆς νήσου.

Ὅτε, παιδίον ἔτι, ἤκουον περὶ τῶν φυσικῶν καλλονῶν, τῶν κατορθωμάτων καὶ τῶν εὐγενῶν ψυχικῶν τάσεων τῆς μακρυνῆς πατρίδος καὶ ὅτε ἤκουον περὶ τῶν τελειοτήτων τοῦ πολυθελγήτρου πλάσματος, ὅπερ ὄχι μόνον ἡ πονοῦσα τῆς μητρὸς καρδία μέχρις αὐτοῦ τοῦ ἐν ἐσχάτῳ γήρατι θανάτου της δὲν ἔπαυσε νὰ θρηνῇ, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ ὁποίου πᾶς ὅστις εἴτε ἀμέσως εἶχε γνωρίσει εἴτε ἐκ παραδόσεως εἶχεν ἀκούσει, μετ' ἀπείρου ὡμίλει ἐνθουσιασμοῦ, ἡ φαντασία μου συνέχεε τοὺς θρύλλους περὶ ἀμφοτέρων εἰς ἓν μόνον φαεινὸν καὶ ἔκλαμπρον ὃν μὲ τὴν φυσικὴν ἐκείνην τάσιν τοῦ παιδικοῦ πνεύματος νὰ αἰσθητοποιῇ αὐθαιρέτως πᾶν ὅ,τι δὲν ἀντιλαμβάνεται ἀμέσως διὰ τῶν αἰσθήσεων!

Καὶ σήμερον δ' ἔτι ἂν ἤμην καλλιτέχνις, ἂν μοὶ ἐδίδετο νὰ εἰκονίσω διὰ τῆς σμίλης ἢ τοῦ χρωστῆρος τὴν ὡραίαν νῆσον θὰ τῇ ἔδιδον τὴν γυναικείαν μορφὴν τοῦ ὑπερφυῶς ὡραίου ἐκείνου πλάσματος μὲ τὴν εὐγενῆ καρδίαν καὶ τὴν γενναίαν ψυχήν!

Βεβαίως μὴ προσμείνητε ν' ἀναγνώσητε βιογραφίαν. Μήπως ἔχει βιογραφίαν τὸ ῥόδον ποῦ ἀνοίγει τὰ πέταλά του διὰ

μίαν πρωΐαν διὰ νὰ χύσῃ τὸ ἄρωμά του καὶ νὰ φαιδρύνῃ τὸ περιβάλλον, διὰ ν' ἀποφυλλισθῇ μέχρι τῆς ἄλλης αὐγῆς;

Μήπως ἔχει βιογραφίαν τὸ πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἀφίνει τὸ ἡδύμολπον ἆσμα καὶ τανύει τὰς πτέρυγας καὶ παρέρχεται;

Βίος ἄνθους καὶ βίος πτηνοῦ ὑπῆρξεν ὁ βίος τῆς Κλεοπάτρας. Ἔζησε μόνον δέκα ὀκτὼ Μαίους, ἀπέδειξε μόνον πόσην τελειότητα δύναται ἡ χεὶρ τοῦ δημιουργοῦ νὰ δημιουργήσῃ καὶ ἡ αὐτὴ χεὶρ τὴν ἀπέσυρε ταχέως, διότι τὰ προνομιοῦχα αὐτὰ πλάσματα δὲν ἀνήκουν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον. Καὶ τὴν ὑπέροχον ταύτην τελειότητα πόσῳ ἐπιτυχῶς διετύπωσεν ὁ δυστυχὴς σύζυγός της, ὁ ποιητὴς Κλεάνθης, ὅτε μὲ πύρινα δάκρυα ἐθρήνει τὸν ἀπολεσθέντα θησαυρόν του!

«Στολισμένη μὲ ὅλαις ταῖς χάραις
Ἀστραπόμορφον ἔχυνες φῶς
Δὲν σ' ἐστόλιζε ἀνθρώπινο χέρι
Ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ Πλάστης, Θεός».

Ἐγεννήθη ἡ Κλεοπάτρα ὡς τρίτον τέκνον τοῦ Σταμάτη Γεωργιάδη, (τῶν δύο πρεσβυτέρων ἀρρένων προαποθανόντων) τόσην δὲ εὐφυΐαν καὶ κλίσιν πρὸς τὰ γράμματα ἐδείκνυε, ὥστε παρ' ὅλην τὴν ἀνώμαλον κατάστασιν τῶν πραγμάτων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, παρ' ὅλην τὴν αὐστηρὰν ἐντὸς τοῦ οἴκου ἀνατροφὴν τῆς γυναικός, ὁ πατήρ της δὲν ἐδίστασε νὰ τὴν ἀποστείλῃ εἰς τὸ σχολεῖον τῶν ἀρρένων, ὅπου ἔλαβε τὰς στοιχειώδεις γνώσεις τὰς διδασκομένας τότε εἰς τὰ ἄρρενα παιδία. Ὥστε πρὸς τῷ κάλλει τῆς μορφῆς καὶ τῇ ἱκανότητι περὶ τὰ γυναικεῖα ἔργα, ἦτο ἴσως καὶ ἡ μόνη ἐγγράμματος γυνὴ ἐκ τῶν συγχρόνων της. Κατὰ τὸ ἔτος 1833 ἐγένετο σύζυγος τοῦ ποιητοῦ Κλεάνθους, ὅστις μέχρι λατρείας ἠγάπησεν αὐτὴν καὶ ὅστις πρὶν ἢ παρέλθῃ ἔτος ἀπὸ τοῦ γάμου των τὴν ἐστερήθη!

Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς νήσου εἰς Ἡγεμονίαν αὐτόνομον ἀπῆλθε μετ' ἄλλων ἡ οἰκογένεια τοῦ Σταμάτη εἰς Εὔβοιαν ἐγκαταστᾶσα εἰς Κάρυστον. Ἐνταῦθα ἡ Κλεοπάτρα προσβληθεῖσα ὑπὸ τύφου ἔπαθε συγχρόνως ἐκ προώρου τοκετοῦ, τοῦθ' ὅπερ τὴν ἔφερεν εἰς τὸν τάφον, ὡς καὶ τὸ μέλις ἰδὸν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τέκνον της.

Νομίζω ὅτι ἀκούω τοὺς θρήνους καὶ τοὺς κοπετοὺς τῆς μάμης μου Εἰρήνης Καπετὰν Σταμάτη, τῆς δυστήνου μητρὸς τῆς Κλεοπάτρας κατὰ τὴν σκληρὰν ἐκείνην ὥραν, (τόσῳ παραστατικὴ ἦτο εἰς τὰς διηγήσεις της) ὅτε ἐκτὸς τῆς πεφιλημένης θυγατρός, ἔχανε συγχρόνως καὶ ἄλλον υἱὸν παῖδα δωδεκαετῆ, μακρὰν τῆς πατρίδος, μακρὰν τοῦ συζύγου, μακρὰν τοῦ δυστυχοῦς Κλεάνθους, διότι ἀμφότεροι οὗτοι ἦσαν εἰς Ναύπλιον.

Καὶ οὕτω «ἐβασίλευσ' ὁ ἥλιος τῆς Σάμου στῆς Καρύστου τὰ μαῦρα βουνά», ὡς λέγει εἰς τὰ θλιβερὰ ἐλεγεῖά του θρηνῶν τὴν ἀπολεσθεῖσαν σύντροφόν του ὁ Κλεάνθης.

Καὶ πόσῳ μεγάλη ἦτο ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος, πόσῳ ἐδέσποζε πάντος ἄλλου συναισθήματος παρὰ τῇ ἐξόχῳ ἐκείνῃ γενεᾷ ἐκφράζει ζωηρῶς ἡ σκηνὴ τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῶν νεονύμφων, ὡς περιγράφει αὐτὴν αὐτὸς ὁ ποιητής.

. . . . . .

Μὲ πικρὸν μ' ἐξεκίνησες δάκρυ
Καὶ μ' ἀθῶά σου λόγια ἁπλᾶ
«Προτιμᾶτ' ἡ πατρὶς ἀπ' τὴν Πάτρα
Τὸ γνωρίζω μὲ εἶπες καλά».

Τὸ εὐγενὲς τοῦτο αἴσθημα μαρτυρεῖ προσέτι ἓν ἔργον χειροποίητον, συνενοῦν τὴν συνεργασίαν ἀμφοτέρων τῶν συζύγων, ὅπου συγχέεται ἡ ψυχή των εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ συναίσθημα, τεκμήριον τῆς πνευματικῆς ἁρμονίας τοῦ ἐξόχου τούτου ζεύγους.

Εἶναι μία ὀθόνη, τὸ μόνον ἀντικείμενον, ὅπερ περιεσώθη ἐν τῇ οἰκογενείᾳ μας ἐξ ὅσων ἀνῆκον τῇ Κλεοπάτρᾳ, διότι ἡ μάμη μου θέλουσα νὰ κατασβέσῃ τὴν φλόγα τῆς λύπης της ἐχάρισε πᾶν ὅ,τι τῇ ἀνῆκε μὴ ὑποφέρουσα τὴν θέαν τῶν ἀψύχων ἀντικειμένων, ἀφοῦ ἡ κοσμοῦσα αὐτὰ ζωὴ ἐξέλιπεν. Τίς οἶδε ἴσως εἶνε καὶ τὸ τελευταῖον ἔργον της! Εἰς τὰ δύο ἄκρα τῆς ὀθόνης εἶναι κεντημένη διὰ κυανῆς μετάξης κυματίζουσα θάλασσα καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς μέγας δελφίν. Ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ δελφῖνος ἐγείρεται τρόπαιον ἐξ ὅπλων διαφόρων πρὸ αὐτοῦ δὲ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς γυνὴ φέρουσα δάφνην καὶ ἔχουσα τεταμένην τὴν χεῖρα πρὸς τὸ τρόπαιον. Καὶ ὑποκάτω τῆς παραστάσεως ταύτης εἶναι κεντημένον διὰ μελανῶν γραμμάτων πικρὸν παράπο-

νον ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Κλεάνθους καὶ διατυποῦν ὅλην τὴν διάπυρον τοῦ ἐνθουσιώδους ποιητοῦ πρὸς τὴν πατρίδα του στοργήν.

Πολλάκις ἀτενίζουσα τὸ οἰκογενειακὸν τοῦτο κειμήλιον, τὸ μόνον ἅπτὸν ἀντικείμενον, τὸ ἀπομένον ἐκ τῆς ζωῆς τῆς ὑπερόχου ἐκείνης γυναικός, πολλάκις ἐδάκρυσα καὶ πολλάκις ἐσκέφθην ὅτι δὲν ἔσφαλε τὸ παιδικόν μου πνεῦμα συνενοῦν εἰς ἓν τὰ δύο ἐκεῖνα ἰδανικὰ τὸ τῆς πατρίδος μου καὶ τῆς γνησιωτέρας τῶν θυγατέρων της, ἀφ' οὗ ἡ συνενοῦσα αὐτὰς ἀγάπη ἦτο τόσῳ μεγάλη, ὥστε ὁ χρόνος ὁ ἐξαλείφων τὰ πάντα, δὲν ἐξήλειψε καὶ τὸν μυστικὸν δεσμόν, τὸν συνδέοντα ταύτας, περισώσας τὸ μόνον ἀντικείμενον τὸ μαρτυροῦν περὶ τῆς μεγάλης αὐτῆς ἀγάπης.

Ἐν Χαλκίδι τῇ 12 Μαίου 1904.

ΕΙΡΗΝΗ Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ
Τὸ γένος Λαχανᾶ.

ΠΟΘΟΣ

Στὴν Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου

Γιὰ τὴ γλυκειά Σου ὡμορφιὰ
Ἐπόθησα νὰ στήσω
Στὰ στήθη μου ναὸ
Νὰ κάμω τὴν εἰκόνα Σου
Κρυφὸ προσκυνητάρι
Θρησκεία μου θεό!

Καὶ σὺ ποῦ θὰ 'βασίλευες
Μὲ ὄνειρα καὶ πόθους
Στὸν ἄπλαστο βωμό,
Ἐγκρέμισες τὸ θρόνο σου
Καὶ τώρα τὴ καρδιά μου
Συντρίμια τὴ θωρῶ.

ΜΑΡΙΚΑ ΠΙΠΙΖΑ

ΠΑΡΑΞΕΝΟΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Καθ' ἣν ὥραν μακρὰν ἐκεῖ κροτεῖ τὸ τηλεβόλον, ἐνασμενίζει δὲ καὶ περισπᾶται καὶ τρέφεται τῶν περιέργων ἡ προσοχὴ εἰς τοῦ Ρωσιαπωνικοῦ πολέμου τὰς φονικὰς περιπετείας, μυρίαι διασπῶσιν ἐνίοτε σκέψεις καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ταπεινοῦ θεράποντός σου, ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα, καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὡς πάντοτε ἀπορίαν διερωτῶμαι ἐὰν διέφυγε τέλος τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ὁ κάτοικος τὴν ἀγρίαν κατάστασίν του, ἐὰν ὁ περιλάλητος, ἐφ' ᾧ ἐγκαυχώμεθα, πολιτισμὸς ἀνύψωσε τῳόντι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ἰδεώδους, τῆς ἰδανικότητος.

Ἡ στατιστικὴ ἣν συμβουλεύομαι πρὸς στιγμὴν λαλεῖ μόνον δι' ἀριθμῶν ἐν οἷς γίνεται δῆλον ὅτι ἐκ τῶν 1530 ἑκατομμυρίων ἄτινα ὑπὸ τὸν τίτλον ἀνθρώπου οἰκοῦσι τὴν ὡραίαν ταύτην Γῆν, 300 μὲν ἑκατομμ. εἰσὶν ἐντελῶς γ υ μ ν ο ί· 700 περίπου ἑκατομμ. γυμνοὶ ἐπίσης μετὰ ζώνης περὶ τὴν αἰδῶ· καὶ μόνον 500 περίπου ἑκατομμ. ποικιλοτρόπως κεκαλυμμένων ἀποτελοῦσι τὸν μὴ ἄγριον ἄνθρωπον, τὸν ἄνθρωπον, ὡς λέγομεν, τοῦ πολιτισμοῦ, παρ' ὅλα τὰ ἑκατομμύρια ἐτῶν καθ' ἃ ὁ ἄνθρωπος βιοῖ ἐπὶ τῆς Γῆς.

Χίλια περίπου ἑκατομμύρια ἀγρίων, ἀληθῶς ἀριθμοὶ ἀπελπιστικοί! Ἐνῷ δὲ ἵσταμαι ὅπως οἰωνεὶ ἀναπνεύσω κἂν εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἄκων οὕτω ἤρχισα νὰ διερευνῶ τίνων ἀγαθῶν οἱ ἐν τῷ πολιτισμῷ ἀπολαύουσι, τίνων δὲ ἄρα στεροῦνται οἱ ἄξεστοι πολλοὶ ἐκεῖνοι καὶ γυμνοί, εἶδον αἴφνης ἑαυτὸν παραδεδομένον εἰς ῥέμβην καὶ πρὸ ἐμοῦ τὰ διάφορα παρελαύνοντα φάσματα ὅσα τὰς φάλαγγας ἀποτελοῦσι τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ.

Καὶ πρῶτον μὲν εἶδον τὸ φάσμα τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν, τῆς βιοτικῆς—ὡς λέγομεν—διαπάλης καὶ πάντας ἑξῆς τοὺς ἀγῶνας οὓς ὑπὸ τὸν λύχνον τοῦ πολιτισμοῦ διεξάγομεν κατὰ τρόπον ὃν καὶ αὐτοὶ τοῦ σκότους οἱ ἄγριοι θὰ ἐφθόνουν ἴσως ἐὰν ἐμάνθανον τίνα ἡμεῖς χαλεπὰ καταβάλλομεν μέσα εἰς τὸν ἀτελεύτητον τοῦτον τῆς αὐτοσυντηρησίας κοινωνικὸν πόλεμον. Καὶ ἐμακάρισα τοὺς ἀγρίους.

Εἶδον εἶτα τὸ φάσμα, τὴν εἰκόνα ἐκείνην ἣν οἰκογένειαν ὀνομάζομεν καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ὡς ἄλλος Σίσυφος δεινὸν διεξάγει ἀγῶνα αὐτὸς καὶ μόνος, τῶν ἄλλων ἀπρακτούντων, ὁ συλληφθεὶς ποτε εἰς τὸ δίκτυον τῶν λεγομένων οἰκογενειακῶν δεσμῶν. Ὁ πίθος τῶν Δαναΐδων, εἶπα καθ' ἑαυτόν, καὶ ἐνεθυμήθην τοὺς ἀγρίους.

Εὐθὺς μετὰ τοῦτο παρήλασε τὸ φάσμα τοῦ Συρμοῦ ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἀμφότεροι ἔθυον, καὶ ἡ γυνὴ καὶ ὁ ἀνήρ, τῆς γυναικὸς μεταβαλλούσης εἰς μῦρα τοὺς ἱδρῶτας τοῦ ἀνδρὸς, τοῦ ἀνδρὸς γονυπετοῦντος πρὸ τῶν δεσποτῶν αὐτοῦ: τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ Συρμοῦ. Ἐκ τῶν εἰκόνων τοῦ Δάντε, εἶπα καθ' ἑαυτόν, καὶ ἀνεμνήσθην τοὺς ἀγρίους.

Παρελαύνει ἀκολούθως τὸ φάσμα τοῦ Χρυσοῦ κρατοῦν ὡσεὶ ῥάβδον μαγικὴν καὶ μεταμορφοῦν τὸ ἀγαθὸν εἰς δόλον, τὸ καθῆκον εἰς ἐπίδειξιν, τὸ λέγειν εἰς ἀφασίαν, τὸ ὁρᾶν εἰς ἀοψίαν, τὸ ἀληθὲς εἰς ἀπάτην, τὸ δίκαιον εἰς βίαν, τὸν νόμον εἰς ἀνομίαν. Εἰκὼν τοῦ ᾅδου, εἶπα καθ' ἑαυτόν, καὶ ἐμνήσθην τῶν ἀγρίων.

Καὶ ἰδοὺ εἶδον εἶτα ὡς τοῦ Χρυσοῦ δορυφόρον τὸ φάσμα τοῦ Νοῦ περιάγον δεσμώτας τὴν τέχνην, τὴν ἐπιστήμην, τὸ πνεῦμα, πάντα συλληφθὲν μοχθοῦντα κ' ἐξατμιζόμενα οἰωνεὶ οὐχὶ ὅπως ἁπλουστευθῇ ὁ βίος, καὶ χειραφετηθῇ τὸ ἄτομον, καὶ ἀδελφωθῶσιν οἱ λαοί, καὶ τεύξωσιν ἀλλήλοις τὰ ἔθνη χεῖρα φιλικήν, τὴν χεῖρα τῆς ἐργασίας καὶ τῆς εἰρήνης, καὶ ἐξαγνισθῇ ἡ κοινωνικὴ ἀτμόσφαιρα ὅπως πάντες ἑξῆς ἀναπλέωμεν ἐπὶ τῶν ἱερῶν πτερύγων τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ἀλλ' ὅπως, ναί, πολυσύνθετος ἔτι μᾶλλον καὶ πολύπλοκος ἡ κοινωνικὴ μηχανὴ καταστῇ, εἰς ἁπαίσια δὲ μορφωθῶσιν ὄργανα αἱ δυνάμεις τῆς ὕλης καὶ τοῦ

αἰθέρος ὑπὸ τὴν ἀπαισίαν μορφὴν τοῦ τηλεβόλου, τῆς τορπίλλης, τῆς μελινίτιδος, τῆς λυδδίτιδος, καὶ διαιωνίζωνται τοὐντεῦθεν τὰ μίση τῶν αἰώνων τοῦ σκότους, τῆς ἀτομικότητος, τοῦ φυλετισμοῦ! Καὶ διηπόρουν κατὰ τί ἄρα διαφέρομεν τῶν ἀγρίων.

Ἐνῷ δ' ἐτέρωθεν ἐπεφάνη τὸ φάσμα τὸ κοινωνικὸν καὶ παρ' αὐτὸ πάντα ἐκεῖνα ὅσα ἡ λεγομένη πρόοδος ἐπινοεῖ πρὸς πλήρωσιν τῶν ματαίων φιλοδοξιῶν καὶ τῆς ἐγωϊστικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀτομικότητος, εἶδον αἴφνης διελαῦνον καὶ τὸ φάσμα τοῦ κορσὲ καὶ τοῦ φωκὸλ ὧν ἡ τυραννικὴ μορφὴ ἤρκεσεν ὅπως μ' ἀνακαλέσῃ ἀπὸ τῆς ῥέμβης εἰς τὴν πραγματικότητα, καθ' ὅσον μάλιστα τὸ μὲν φωκὸλ ἀσφυκτικῶς ἤδη μοῦ συνέσφιγγε τὸν λαιμὸν, οὐχὶ δὲ πρὸ πολλῆς ὥρας εἶχον παραστῇ πρὸ τῆς βασάνου τοῦ κορσὲ μεθ' οὗ μαρτυρικῶς περιέθλιβεν ἡ σύζυγός μου ἑαυτὴν παρασκευαζομένη, τὸ ἁπλούστατον πάντων, νὰ ὑποδεχθῇ μίαν φιλικήν της ἐπίσκεψιν.

Ἄλλαι πάλιν αὗται πλεκτάναι τοῦ πολιτισμοῦ, ὑπὸ τὰς ὁποίας ὁ μὲν ἀνὴρ κινδυνεύει ν' ἀποπνιγῇ αὐτὸ τοῦτο ἀσφυκτιῶν, ἡ δὲ τῶν πόλεων γυνὴ ὠχριᾷ καὶ μαραίνεται καὶ ῥθίνει ἀδικοῦσα τὸν ὀργανισμόν, διαφθείρουσα τὴν ὀντότητα τῆς γυναικός, τῆς μητρός, τῆς καλουμένης νὰ προσφέρῃ καλῶς πεπλασμένα καὶ ὑγιᾶ σώματα, οὐχὶ νινία. ἐπὶ τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν πάλην τὴν κοινωνικήν, τὴν οἰκογενειακήν.

Φαίνεται δὲ τῳόντι ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ κορσὲ παρηκολούθησεν εἰς πᾶσαν ἐποχὴν τὴν γυναῖκα τοῦ τοιούτου ἢ τοιούτου πολιτισμοῦ ὑπὸ τὴν αὐτὴν πάντοτε ἔννοιαν, καίτοι οὐχὶ πάντοτε ὑπὸ τὴν αὐτὴν μορφὴν καὶ διάταξιν, καὶ εἰς βραχείας τινὰς περὶ τούτου σημειώσεις θὰ περιεστρέφοντο ἀπ' ἀρχῆς αἱ διὰ τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο πενιχραί μου συμβολαὶ ἂν μὴ παρ' ἐλπίδα ἐξώκειλον εἰς τ' ἀχανῆ καὶ ἀπύθμενα ἐκεῖνα πελάγη τῶν ὀνειροδῶν προοιμίων μου.

Ἐὰν δὲ ἤδη εἰσέλθωμεν κατ' ἀρχάς, ἐν τῇ ἐρεύνῃ ταύτῃ, εἰς τὴν λεγομένην πρώτην κοιτίδα τοῦ καθ' ἡμᾶς πολιτισμοῦ, ἐνταῦθα μανθάνομεν ὅτι ἓν τῶν μελημάτων τῆς γυναικὸς τῶν Ἰνδιῶν ὑπῆρξεν ἀείποτε ὁ μικρὸς ποὺς καὶ ἡ ἐν γένει διάσωσις

τῶν χαρακτήρων τῆς νεότητος, ἰδίᾳ δὲ τῆς σφαιρικότητος τῶν τοῦ κόλπου προβολῶν. Ἐπιτυγχάνουσι δὲ τὸ τελευταῖον τοῦτο διὰ κορσὲ λεπτοϋφοῦς, ἐλαστικοῦ καὶ τοιούτου ὥστε νὰ δύνα ται ὡς ἐν θήκῃ νὰ περιλαμβάνῃ τὰ προβάλλοντα στήθη διαρρυθμίζων καὶ συνέχων τὸ σφαιρικὸν αὐτῶν. Καὶ λέγεται ὅτι οὕτω κατ' εὐθεῖαν ἐφάπτεται τοῦ σώματος ὁ στηθόδεσμος οὗτος, καὶ τοιαύτη εἶνε ἡ ὑφὴ αὐτοῦ, ὥστε πολὺ δύσκολον ἀποβαίνει νὰ διακρίνῃ τις τὸ ἐπικείμενον τοῦ ὑποκειμένου.

Τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς ἰδέαν τοῦ κορσὲ φαίνεται μᾶλλον ἐκπροσωποῦσα ἡ χρῆσις τῆς ζώνης ἥτις διευθέτει καὶ ὑπεστήριζε τὸ στῆθος, συνεῖχε καὶ διέτασσεν ἄνω καὶ κάτω τὴν ἁρμονίαν τῶν πτυχῶν τῆς ἐσθῆτος, ἀπετέλει δὲ διάκοσμον ἐξωτερικὸν ἰδιαιτέρας μερίμνης καὶ ἀξίας καὶ ἐξωραϊσμοῦ πρὸς τὴν ὅλην ἀμφίεσιν. Οὕτω, μεταξὺ τῶν εἰς Δελφοὺς ἀμυθήτων ἐκείνων βασιλικῶν δώρων τοῦ Κροίσου, ἰδιαιτέρας τυγχάνει μνείας καὶ ὁ βαρύτιμος ζωστὴρ τῆς ἰδίας αὐτοῦ γυναικός· «Πρὸς δὲ καὶ τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς τὰ ἀπὸ τῆς δειρῆς ἀνέθηκε καὶ τὰς ζώνας.» (Ἡροδ. Βιβλ. Ι. 50—53.)

Ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας ἐπίσης ὑπολήψεως ἐθεώρουν τὸν στηθόδεσμον καὶ αἱ ἱπποτικαὶ Ἀμαζόνες ἀφοῦ τὸν περικαλλῆ ζωστῆρα τῆς βασιλίσσης αὐτῶν Ἀντιόπης ἐθεωρήθη ἐξαιρετικὸν κατόρθωμα τοῦ ἀδάμαστου Ἡρακλέους ὅτι εὐτύχησε ν' ἀποσπάσῃ καὶ μεταφέρῃ αὐτὸν εἰς τὰ μουσεῖα τῶν Μυκηνῶν.

Ὅτι δὲ ἔκτακτον ἀξίαν ἀπέδωκεν ἀείποτε εἰς τὸν κορσέν της ἡ γυνὴ τῶν αἰώνων, πλήρη περὶ τούτου προσφέρει τὴν εἰκόνα ὁ ἀριστοτέχνης Ἀοιδὸς ὅταν ζωγραφῶν τὴν ἔκπαγλον καλλονὴν τῆς Θεᾶς δὲν ὀκνῇ νὰ ὁμιλήσῃ καὶ περὶ τῆς ἰδιαιτέρας ἀξίας ἣν εἶχεν ὁ θαυμάσιος ζωστήρ, τῆς Ἀφροδίτης ὁ περιλάλητος Κεστός.

«Ἦ καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα
ποικίλον, ἔνθα τε οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο·
ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαρυστὺς
πάρφασις, ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων.»
(Ἰλ. Ξ. 214—7.)

Ἀλλ' ὁ ζωστήρ, ὁ κορσὲς οὗτος ὁ προωρισμένος νὰ ὑποβα-

στάζῃ τὰ στήθη ἐπιχαρίτως οὕτω διαστέλλων τὸν ὄλμον τοῦ γυναικείου σώματος, παρερμηνεύθη ἔσθ' ὅτε διὰ μέσου τῶν ἐποχῶν καὶ τῶν ἐθνῶν. Οὕτως αἱ Ρωμαῖαι οἰκοδέσποιναι, αἵτινες ἀπ' αὐτῶν τῶν πρώτων χρόνων τῆς Ρωμαϊκῆς δημοκρατίας ἐπνιοῦντο χρῆσιν τοῦ κορσὲ μόνον ὅπως ὑποστηρίζωσι καὶ διαστέλλωσι τοὺς κόλπους, ὅτε βραδύτερον τῆς Ρώμης τὰ ἤθη ἐξελύοντο, ὅτε τὰ λουτρά, τὰ μῦρα, ἡ κόμμωσις ἦσαν τὸ ἰδιαίτερον καὶ μόνον ἴσως ἐπασχόλημα τῆς Ρωμαίας δεσποίνης, ἀλλ' ἡ ἀφθονία τοῦ σώματος, ἡ διπλῆ αὕτη εὐμαρείας ἢ ἀναισθησίας σφραγίς, ὑπεβίβαζεν αὐτὴν ἐν τῇ κοινωνικῇ της ἀξίᾳ, τότε ἀναγκαίως ἐπενοήθη κορσὲς δυνάμενος νὰ συσφίγγῃ καὶ περισυλλέγῃ τὴν σαρκίνην πληθώραν, καὶ οἰκονομῶν ὁπωσδήποτε τὰ κεχηνότα τοῦ ρυθμοῦ.

Ἡ βιομηχανία τῶν ἐκουσίων τούτων καταναγκαστικῶν δεσμῶν διεσώθη πρὸ πολλῶν αἰώνων ἐν Γερμανίᾳ, ἔνθεν ὁ κορσὲς μὲ τὰς βαλαίνας καὶ τὰ σιδηρᾶ ἐλάσματά του, τοιοῦτος περίπου οἷος ὁ σημερινός, μετεδόθη καθ' ἅπασαν ἔκτοτε τὴν Εὐρώπην, καὶ μολονότι ἐν ἀρχῇ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ σὺ καὶ σέ, αἱ Γαλλίδες μετήλλαξαν τὸν ἱματισμόν των πρὸς τὸν τύπον τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἀμφιέσεως καί, ἀντὶ τοῦ κορσέ, περιεβάλλοντο τοὺς κόλπους διὰ τοῦ ἁπαλοῦ πολυθελγήτρου ζωστῆρος τῶν ἀρχαίων Ἑλληνίδων, ἀτυχῶς δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπανέλθῃ ἡ ἐποχὴ τοῦ vous καὶ vous, καὶ ἡ μὲν Γαλλία ἠρνήθη καὶ πάλιν τὴν Ἑλληνικὴν ἐσθῆτα, ἡ δὲ νεωτέρα Ἑλλὰς καὶ ἡ νέα Ἑλληνὶς ἀντήλλαξε, φεῦ! τὰ πάτρια πρὸς ὅ,τι ὀθνεῖον, ξένον, ἀλλότριον ἀπαρνουμένη, μυρία πάσχουσα, μυρί' ἀποβάλλουσα ὅπως συμμορφωθῇ, ναὶ καὶ καλά, πρὸς τὰ εἴδωλα τοῦ ἐκ τῆς δύσεως πολιτισμοῦ.

Ἀλλ' εἶναι ἆρα δυνατὸν ἡ Ἑλληνικὴ οἰκογένεια ν' ἀπαλλαγῇ τῆς καταδίκης τοῦ κορσέ; Τὸ καθ' ἡμᾶς, φρονοῦμεν ὅτι τὸ τοιοῦτον οὐ μόνον ἔργον εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ ἄντικρυς λογικὴ ἀντίφασις, ἐφ' ὅσον ἡ νέα Ἑλληνὶς ὀκνεῖ νὰ ἀποπτύσῃ τὸν καὶ εἰς ὑγείαν καὶ χρῆμα καὶ ἤθη ἐξαντλητικὸν τῆς Δύσεως ἱματισμόν, ἐφ' ὅσον διστάζει ἔτι νὰ περιβληθῇ τὴν ἐθνικὴν ἀμφίεσιν τὴν οὕτω θαυμασίως ἁρμοσθεῖσαν, φαίνεται,

πρὸς τὸν γλυκὺν τῆς Ἑλλάδος οὐρανόν, καὶ πρότυπον τῆς ὁποίας νὰ ληφθῇ πάνυ ἐπιτυχῶς ἠδύνατο ἡ τῶν νῦν Μεγαρίδων ἀμφίεσις, σεμνὴ μὲν καὶ ἐπιβάλλουσα ἐπὶ τῇ ἁπλότητι αὐτῆς, σεμνὴ δὲ ἐπίσης καὶ ἐπιβλητικὴ καὶ ἐντελῶς ἐθνική, οἱοσδήποτε κἂν ἤθελεν εἶσθαι ὁ πλοῦτος καὶ ἡ διακόσμησις αὐτῆς.

Ἐνταῦθα δὲ γενομένου τοῦ λόγου, ἐπιτραπήτω ἡμῖν φρίσσουσιν ἐξ αἰδοῦς νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὴν ἀτυχῆ ἐκείνην τελευταῖον ἀπόπειραν τῆς ἐξ Ἀμερικῆς δεσποσύνης Δούγκαν ἥτις ἐτόλμησεν ἐν αὐτῇ τῇ καρδίᾳ τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ νὰ ὑποδείξῃ ὡς ἐθνικὴν τῶν νέων Ἑλληνίδων ἀμφίεσιν τὴν ἡμιγυμνότητα τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἀγαλμάτων λησμονοῦσα καὶ λησμονοῦντων ἡμῶν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, οἱ οὕτως ἀνεπτυγμένην ἔχοντες τὴν περὶ τοῦ καλοῦ καὶ ὡραίου ἰδέαν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ στερῶνται τῶν ἠθικῶν κεφαλαίων τῆς κοινωνικῆς αἰδημοσύνης, καὶ ὅτι, ἐὰν ἔπρεπε νὰ λάβωμεν ὡς ὑπόδειγμα ἀμφιέσεως τὴν ἐν τοῖς ἀγάλμασι τοιαύτην, εἰκότως θὰ ἐπετρέπετο ἄρα καὶ τὴν ἀδαμιαίαν τῆς τῶν Κνιδίων Ἀφροδίτης γυμνότητα νὰ ἀναλάβωμεν ὡς περιβολήν.

Καὶ δυστυχῶς, θὰ ἀκολουθῇ οὕτως ἡ νέα Ἑλληνὶς μετ' ἀκηδίας νὰ κλίνῃ τὸ γόνυ πρὸ τοῦ εἰδώλου τὸ ὁποῖον λαξεύει ὁ ἐκ Δυσμῶν πολιτισμός, καὶ ταῦτα ἐνώπιον ἐνηδυνομένων τῶν ἀνδρῶν ἡμῶν πατέρων, συζύγων, ἀδελφῶν, οἵτινες ἀπ' ἄλλου ἀποπνιγόμεθ' αὐτὸ τοῦτο ὑπὸ τὰ ὑδραυλικὰ πιεστήρια τῶν πανταλονίων, τοῦ ζιλέ, τῆς ρεδιγκότας, καὶ τοῦ παλαστιαίου ρωκόλ.

Καὶ λοιπόν, θ' ἀκολουθῇ ἄρα καὶ ὁ νέος Ἕλλην ν' ἀνταλλάσσῃ ἐπὶ μακρὸν οὕτω πάτρια κειμήλια πρὸς ὅ,τι ὀθνεῖον, ὅτι κίβδηλον καὶ πρὸς τὰς ἐθνικὰς ἡμῶν ἐγκαυχήσεις καὶ εὐχὰς καὶ ὄνειρα οὕτως ἀπροσδιόνυσον, καθ' ἣν ὥραν ἄλλοι λαοὶ ἐγγὺς καὶ πέριξ ἡμῶν περὶ πολλοῦ ποιοῦνται τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν περιβολὴν στερρῶς ἐχόμενοι ἱστορικῶν αἰώνων καὶ παροδόσεων ἱερῶν;

Εὐλόγως ἱστάμενος ἀπέναντι μυρίων ἐνταῦθα προβαλλόντων συνδυασμῶν εἰς σκέψεις καὶ ζητήματα, ὧν σημεῖά τινα ἐνταῦθα ἐδακτυλοδεικτήθησαν κατ' ἐπιπολὴν ὅλως καὶ οἱονεὶ πετῶντι

καλάμῳ, αἴφνης αἰσθάνομαι πάλιν ἐμαυτὸν ἐπαναπλέοντα ἐπὶ τῆς λέμβου τῆς πρὸ ὀλίγου ῥεμβῆς μου καὶ ἰδοὺ νέας αὖθις φασμάτων παρελάσεις καὶ μεταξὺ τὸ τῆς εὐτελείας, εἰς ἣν ὁ ἄνθρωπος κατέρριψε τὸ ἀληθὲς μεγαλεῖόν του καὶ ἰδοὺ ἤρχισα νὰ ἀνησυχῶ σκεπτόμενος πόσον κακῶς ἔπραξα σπεύσας νὰ περιβληθῶ τὸ ἀνθρώπινόν μου σαρκίον, πόσον δὲ θὰ γελῶσί ποτε αἱ εὐτυχεῖς ἐκεῖναι ἀπώτεραι γενεαί, ὅταν ἀπηλλαγμέναι τῆς ὑλικῆς ματαιοφροσύνης θὰ ἀναγιγνώσκωσιν ὅτι ἡμεῖς ἐκαυχήθημεν ἔστιν ὅτε ἐπὶ τῇ προόδῳ καὶ τῷ πολιτισμῷ τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος.

Ἐν Μυτιλήνῃ.

ΣΤΥΛ. Δ. ΜΕΤΑΞΑΣ
Καθηγητὴς τῶν Γαλλικῶν τοῦ Γυμνασίου Μυτιλήνης.

Τὰ βάσανα τοῦ συζύγου

—Καὶ ὑπέφερε λοιπὸν πολὺ ὁ δυστυχὴς σύζυγός σου;

—Ὦ τί λές, ἡ ζωή του ὅλη ὑπῆρξεν ἀληθὲς μαρτύριον! καὶ τὸν ἐπῆραν ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά μου διὰ νὰ τὸν βάλουν εἰς τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ τάφου!

—Ὅπου θὰ ἡσύχατε βέβαια ὁ καϋμένος . . .

ΣΥΜΗ ΚΑΙ ΣΥΜΑΙΟΙ

Α'.

Ἡ μεγαθυμία τῶν Μεγαλειοτάτων Σουλτάνων ἀντήμειψε κατὰ καιροὺς τὴν σώφρονα πολιτείαν τῶν κατοίκων μερικῶν ἐκ τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους μὲ πολλὰς προνομίας, ἐξασφαλιζούσας εἰς αὐτοὺς ποιάν τινα ἐσωτερικὴν αὐτονομίαν, ὑφ' ἣν δρῶσι καὶ προάγονται οἱ ὁμογενεῖς πληθυσμοί. Τὸ κύριον συστατικὸν τῆς αὐτονομίας ταύτης εἶνε ἡ ἐλευθέρα καὶ ἀνεπηρέαστος διοίκησις τῶν κοινοτικῶν πραγμάτων καὶ ἡ ἀνεξάρτητος, οὕτως εἰπεῖν, οἰκονομικὴ διαχείρισις τῶν καθ' ἑαυτάς.

Ἓν ἐκ τῶν εὐνοηθέντων καὶ εὐνοουμένων τούτων μερῶν εἶνε ἡ Σύμη, ὁ ξηρὸς καὶ ἄγονος οὗτος βράχος, τὸν ὁποῖον ὅμως ἡ φιλοπατρία τῶν κατοικούντων ἔχει μετασχηματίσει εἰς προσφιλὲς ἐνδιαίτημα εἰκοσάδος χιλιάδων ψυχῶν, πάντων χριστιανῶν ὀρθοδόξων καὶ ὁμιλούντων τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Ἡ αὐτονομία τῆς νήσου ἐνσαρκοῦται εἰς τὸ Σῶμα τῆς Δημογεροντίας, ἀποτελούμενον ἐκ τριῶν μελῶν καὶ ἐκλεγόμενον ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας. Εἰς τὸ σῶμα τοῦτο εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ οἰκονομικὴ τῆς Κοινότητος διαχείρισις, ἥτις ὅμως ἐξελέγχεται ὑπὸ δωδεκαμελοῦς ἐλεγκτικοῦ καὶ συμβουλευτικοῦ Συμβουλίου ἐπίσης ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκλεγομένου.

Προκειμένου περὶ τῶν ἐκλογῶν σημειοῦμεν ἐνταῦθα περίεργον ἔθιμον, ὅπερ ἐξίσου ὑφίσταται καὶ ἐν Καλύμνῳ καὶ Χάλκῃ. Τοὺς ἰατροὺς δηλονότι τοὺς προωρισμένους νὰ μισθοδοτῶνται ὑπὸ τοῦ κοινοτικοῦ ταμείου διὰ νὰ ἐπισκέπτωνται δωρεὰν πάντας τοὺς κατοίκους ἐκλέγει διὰ ψηφοφορίας ὁ λαός, διὰ τῆς ψήφου του ὁρίζων ὅσους θὰ προτιμήσῃ διὰ νὰ ἀναθέσῃ τὴν κατὰ τῶν νόσων προφύλαξιν ἑαυτοῦ καὶ τῆς οἰκο-

γενείας του. Τὸ δὲ περιεργότερον εἶνε ὅτι οἱ Συμαῖοι πλὴν τῶν ἐντοπίων τῶν ὑποβαλλόντων ὑποψηφιότητα ψηφίζουσι καὶ τοὺς ἀγνώστους, οἵτινες ἂν συγκεντρώσουν τὴν ἀπαιτουμένην πλειοψηφίαν καλοῦνται ἔξωθεν κατ' ἐκλογὴν τῆς Δημογεροντίας.

Ἡ κοινότης συντηρεῖ τρεῖς δημοτικὰς σχολὰς ἐκ τεσσάρων τάξεων, μίαν ἀνωτέραν Ἑλληνικὴν σχολὴν ἐκ τεσσάρων τάξεων ἓν Παρθεναγωγεῖον ἐκ πέντε τάξεων καὶ δύο νηπιαγωγεῖα. Οἱ νέοι τῆς Σύμης μετὰ τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς ἐπιδίδονται μᾶλλον εἰς τὰς πρακτικὰς ἐπιστήμας, μορφούμενοι διὰ τὸ ἐμπορικὸν στάδιον, τὸ ὁποῖον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προτιμῶσιν.

Ἡ βιομηχανία ἐν τῇ νήσῳ ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ μηχανικῶν μεγάλων ἀλευροποιείων καὶ τῶν ναυπηγείων, εἰς τὰ ὁποῖα κατασκευάζονται μὲ τέχνην καὶ στερεότητα τὰ ἱστιοφόρα τῶν πέριξ νησιωτῶν.

Οἱ Συμαῖοι εἰς σιχνὴν μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ συνάφειαν εὑρισκόμενοι ἕνεκα τοῦ ἐμπορίου τῶν σπόγγων, δι' ὅπερ ἐπισκέπτονται συχνὰ πολλὰ τῶν ἐμπορικῶν κέντρων τῆς Εὐρώπης, ἔχουσί τι τὸ κοσμοπολιτικὸν εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ δημιουργοῦσι ἐν τῇ μικρᾷ των πατρίδι μὲ πᾶν μέσον τόπους εὐαρέστου διαμονῆς. Πρωτεύουσαν εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο θέσιν κατέχει τὸ Ἀναγνωστήριον τῆς "Αἴγλης,. Τὸ πνευματικὸν αὐτὸ τῶν κατοίκων ἐντευκτήριον εἶνε ἱδρυμένον ἀπὸ τοῦ 1875 καὶ κέκτηται βιβλιοθήκην ἀξιόλογον πλουτισθεῖσαν ἐσχάτως διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ μεγατίμου ὁμογενοῦς Γρηγ. Μαρασλῆ δωρηθέντων συγγραμμάτων. Εἰς τὰ ἴχνη τοῦ ἀναγνωστηρίου τούτου βαίνει ὁ πρό τινος ἱδρυθεὶς σύλλογος "Νιρεὺς„ αἴσιον ὑποσχόμενος τὸ μέλλον. Δι' εἰσφορῶν τῶν μελῶν τοῦ "Δραματικοῦ Συλλόγου„ ἱδρύθη εὐπρεπὲς θέατρον, ὑπὸ δὲ τῶν μελῶν τοῦ "Γυμναστικοῦ συλλόγου„ ἱδρύθη καλὸν γυμναστήριον.

Ὁ χαρακτὴρ ἐν γένει τῶν κατοίκων περιλαμβάνει ὅλας τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ ἐλαττώματα τῆς φυλῆς των, δι' ἣν οἱ Συμαῖοι ὑπερηφανεύονται. Τὸ θερμὸν τῶν μεσημβρινῶν λαῶν καὶ ὁ ρωμέϊκος χαρακτὴρ ἐκδηλοῦνται συνήθως ἐν παραμοναῖς ἐκλογῶν, ὅτε οἱ Συμαῖοι γίνονται θωρυβώδεις, ζωηροὶ καὶ δεινοὶ συζητηταί. Τὸ ὄνομα τῶν ὑποψηφίων κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς θὰ εὑρεθῇ γεγραμμένον εἰς ὅλους τοὺς τοίχους τῶν οἰκιῶν, πᾶς δὲ ψηφοφόρος ὑποστηρίζει τὸν ἐκλεκτόν του ὑποψήφιον

μὲ τὸ στόμα καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας καὶ ἐνίοτε καὶ μὲ μποτίλιες, τὰς ὁποίας στέλλει νὰ ἔλθουν εἰς ἐλάχιστα θωπευτικὴν συνάφειαν μὲ τὰ κεφάλια τῶν ἀντιφρονούντων.

Εὐτυχῶς ἡ ἔντασις τῶν νεύρων καταπίπτει μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ ἐκλογικοῦ σάλου καὶ δροσερὸν ἐπιπνέει μετὰ ταῦτα τὸ πνεῦμα τῆς μετριοπαθείας, τὸ ἀφοπλίζον τοὺς ἀντιπάλους καὶ ἐξαλεῖφον τὴν ἐμπάθειαν καὶ ἐπιφέρον τὴν γαλήνην καὶ ἠρεμίαν εἰς μίαν κοινωνίαν.

Β.

Οἱ Συμαῖοι ἐμπορεύονται οἱ ἴδιοι τὸν ὑπὸ τῶν Συμαίων δυτῶν ἁλιευόμενον σπόγγον ἐγκατεστημένοι εἰς διάφορα ἐμπορικὰ κέντρα καὶ ἔχοντες ἱδρυμένους μεγάλης φήμης ἐμπορικοὺς οἴκους.

Εἷς τῶν ἐμπορικῶν τούτων οἴκων, ὧν ἡ ὕπαρξις τιμᾷ οὐ μόνον τὴν μικρὰν Σύμην ἀλλ' ἐν γένει τὴν ὁμογένειαν, εἶνε ὁ ἐν Λονδίνῳ τοιοῦτος Δ. Ν. Πετρίδου καὶ Σιας, τὸν ὁποῖον δεξιῶς διευθύνει ὁ μεγαλεπίβουλος Συμαῖος Δημ. Ν. Πετρίδης.

Πνεῦμα ἐπιχειρηματικὸν καὶ ἰδιοφυΐα ἐμπορικὴ διακρίνει τὸν ἀξιότιμον τοῦτον ὁμογενῆ. Ἐκ μικρῶν ὁρμώμενος ἠδυνήθη νὰ ἀναπτύξῃ τὰς ἐμπορικάς του ἐργασίας εὐρύτατα εἰς τρόπον ὥστε τὸν ἐμπορικόν του οἶκον νὰ καταστήσῃ ἕνα τῶν σπουδαιοτάτων, δι' ὧν ἐξασκεῖται τὸ παγκόσμιον τῶν σπόγγων ἐμπόριον.

Γεννηθεὶς ἐν Σύμῃ μετέβη εἰκοσαετὴς εἰς Λονδῖνον ἐν ἔτει 1859, ἔνθα μετὰ δεκαετῆ εὐδοκιμον ἐργασίαν, καθ' ἣν ἔθηκε τὰς πρώτας ἑδραίας βάσεις τῶν ἐμπορικῶν του ἐπιχειρήσεων, ἐνυμφεύθη τὴν ἐξ ἀρίστου οἴκου τῆς παγκοσμίου πόλεως Ἀγγλίδα κόρην Ἑλένην *Bannermain*. Ἐμόρφωσεν ἑλληνοπρεπῶς πολυμελῆ οἰκογένειαν συνισταμένην ἐξ ἑπτὰ θυγατέρων καὶ ἓξ υἱῶν, ὧν οἱ δύο πρεσβύτεροι ἀσχολοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον ἰδίᾳ τὸ τῶν σπόγγων.

Τὸ κατάστημα Πετρίδου κέκτηται παγκόσμιον φήμην διὰ τὴν ἐντιμότητα καὶ τὴν Ἀγγλικὴν ὄντως ἀκρίβειαν τῶν μετὰ τῶν πελατῶν του συναλλαγῶν καὶ προμηθεύεται σπόγγους ἐκ τῶν νήσων καὶ ἐξ Ἑλλάδος. Πρὸς τοῦτο διατηρεῖ μέγα ὑποκατάστημα ἐν Πειραιεῖ, ἐν ᾧ κατεργάζονται οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἀγοραζόμενοι σπόγγοι καθιστάμενον χρησιμώτατον εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς Ἑλληνικῆς βιομηχανίας, δι' ὅπερ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀντήμειψε τὴν ἀξίαν τοῦ Δημητρίου Πετρίδου κοσμήσασα τὰ στήθη του δι' ἀνωτέρου παρασήμου.

Ἐν τῇ πληθώρᾳ δὲ τῶν ἐργασιῶν του δὲν λησμονεῖ τὴν μικράν του γενέτειραν ποικιλοτρόπως καθιστάμενος χρήσιμος εἰς αὐτήν, εἴτε διὰ δωρεῶν καὶ εὐεργετημάτων, εἴτε παραλαμβάνων παρ' ἑαυτῷ νέους, οὓς εἰσάγει εἰς τὰς μεγάλας του ἐργασίας.

Πρό τινων ἐτῶν δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὴν Δημογεροντίαν τῆς νήσου συνέστησε νὰ ἱδρυθῇ εἰς τὰ σχολεῖα θέσις καθηγητοῦ τῶν ἱερῶν μαθημάτων μὲ καθήκοντα ἱεροκήρυκος καὶ προσεφέρθη νὰ πληρώνῃ οὗτος ἐτησίως πρὸς μισθοδοσίαν του 80 λίρας. Τοιαύτη θέσις ἱδρύθη καὶ οὕτως ἐξεπληρώθη εἷς εὐσεβὴς πόθος καὶ μία εὐγενὴς πρόθεσις τοῦ γενναίου τούτου τέκνου τῆς Σύμης, οὗτινος τὰ αἰσθήματα ἀρκούντως κρίνονται ἐκ τοῦ ὡρισμένου αὐτοῦ περιστατικοῦ.

Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι εὐχαρίστως θὰ συναντήσωσιν ἐνταῦθα πάντες οἱ ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἔξω ἐσκορπισμένοι Συμαῖοι τὴν συμπαθῆ φυσιογνωμίαν συμπολίτου των, οὕτωσι τιμῶντος τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα ἐν τῇ ξένῃ καὶ τεραστίως ἀναπτύξαντος τὸ ἐμπόριον προϊόντος, ἐξ οὗ μυριάδες ὅλαι ἐργατικῶν χειρῶν ἀποζῶσι.

ΘΡ. Μ. Μ.

ΖΩΗ—ΨΕΜΜΑ

Ἕνα ψευτοπαραμύθι εἶν' ἡ ψεύτικη ζωή μας
Καὶ ψευτοπέτα 'ς τὸ τέλος 'ς ἄλλο ψέμμα ἡ ψυχή μας.
Δυστυχεῖς! ψευτογελᾶμε, ψευτοζοῦμε, ψευτοκλαῖμε,
κι' ὅταν λέμε «κόσμε ψεύτη!» ψέμματα κι' αὐτὸ τὸ λέμε.
Στάλλου κόσμου μας τὴ θύρα βάλτε μου γιὰ μόνο στέμμα:
«Μιὰν ἀλήθεια βρῆκα μόνη, τὴ ψευτιά! καὶ τοῦτο ψέμμα!».

Ι. ΤΣΑΚΑΣΙΑΝΟΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΤΥΠΟΙ

ΟΙ ΑΝΙΣΟΡΡΟΠΟΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΙ

Ἡ τάξις τῶν ἀνισορρόπων ἐγκληματιῶν ὑφίσταται εἰς τεράστιον ὄντως ἀριθμὸν ἰδίως ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις κοινωνίαις!

Ἡ τάξις αὕτη τῶν ἠθικῶς τε καὶ πνευματικῶς ἐκτροχιασμένων φύσεων, τῶν ἡμιπαραφρόνων ἐκφύλων βιοῖ ἐν μέσῳ ἡμῶν ἐν ἀνοχῇ καὶ ἀδιαφορίᾳ ἄκρως χαρακτηριστικῇ.

Τὰ ἀνθρωπόμορφα ταῦτα τέρατα τὰ διασπείροντα εἰς ἕκαστον βῆμα πέριξ αὐτῶν τὴν κοινωνικὴν ἀποσύνθεσιν, τὴν ἐξαχρείωσιν τοῦ κτήνους, τὸν ἄγριον ἐγωϊσμόν, ἐπιδεικνύουσιν ἀναισχύντως τὴν θυληπρεπῆ ἀρωματισμένην σωματικὴν δυσωδίαν, ἐν ᾗ ἀποτυποῦται ἅπας ὁ βαθμὸς τῆς ἀποκτηνωθείσης ἐκφράσεως!

* * *

Τὰς σηπεδόνας ταύτας τῶν κοινωνιῶν, τὰς κακούργους ταύτας φύσεις ἔδει πρὸ παντὸς πᾶς τίμιος καὶ σεβόμενος ἑαυτὸν πολίτης νὰ περιφρονῇ καὶ ἀποφεύγῃ, ὡς θ' ἀπέφευγε τὴν ἰοβόλον ἔχιδναν, τὸν κροταλίαν ὄφιν καὶ τὴν πανώλην αὐτήν!

Τὴν τάξιν ταύτην τῶν ἐπικινδυνωδεστέρων κακούργων, τῶν διεστραμμένων φύσεων, ἔδει ἡ ἀνθρωπότης νὰ ἀποστρέφηται καὶ νὰ φοβῆται καὶ ὑπ' αὐτὸ τὸ ἄπλετον φῶς τοῦ μεσουρανοῦντος ἡλίου.

* * *

Ἡ ποινικὴ νομοθεσία ἔπρεπε νὰ προβλέπῃ καὶ τιμωρῇ, οὐχὶ μόνον τὸ ἐπιτελούμενον ἔγκλημα, ἀλλὰ καὶ νὰ προβλέπῃ καὶ τιμωρῇ θεσπίζουσα τὰ ἀνάλογα μέτρα διὰ τοὺς ἐκφύλους ἐκείνους κακούργους οἵτινες οἱονεὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ πολιτισμοῦ, ὑπονομεύουσιν αὐτὰ τὰ θεμέλια τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκογενειακῆς ζωῆς διασπείροντες πέριξ αὐτῶν πανταχόθεν τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν ἀτίμωσιν ἐκφαυλίζοντες καὶ ἐκφαυλιζόμενοι.

* * *

Ὁ νόμος φέρ' εἰπεῖν πλήττει διὰ τῆς βαρυτέρας τῶν ποινῶν τὸν ἐν στιγμῇ δεδικαιολογημένης ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ψυχικῆς ἐπαναστάσεως τύπτοντα δι' ἐγχειριδίου.

Ὁ νόμος προνοεῖ καὶ τιμωρεῖ τὸν κλέπτοντα ἕνα ἄρτον διὰ τὴν

ὕπαρξιν τῶν λιμωττόντων τέκνων του, ὁ νόμος ἐν τούτοις οὐδόλως προνοεῖ καὶ οὔτε φροντίζει διὰ τὸν φαυλόβιον κακοῦργον ἐκεῖνον ὅστις καθ' ἡμέραν κλέπτει τὸν ἄρτον τῶν τέκνων του, φονεύων τὴν γαλήνην, τὴν εὐτυχίαν, τὴν ὕπαρξιν τῆς οἰκογενείας του, διὰ πληγῶν ἀπείρως ἀλγεινοτέρων τῶν δι' ἀμφιστόμου μαχαίρας!

Ὁ ἐκφαυλίζων τὰ ἱερώτερα ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις, ὁ κατασπαταλῶν ἐν ἀτιμώσει, καὶ τῷ χαρτοπαιγνίῳ, καὶ τῇ ἀκολασίᾳ, τὸν ἄρτον τῶν τέκνων του, ὁ ἡμιπαράφρων κακοῦργος οὗτος ἀπολαύει ἀπείρων προνομιῶν ἔστιν ὅτε, ἡ δὲ κοινωνία καὶ ὁ νόμος αὐτὸς δὲν θέτει χειροπέδας εἰς τὸν ἐκπεφυλισμένον ἄτιμον τὸν περιφρονοῦντα ἀναφανδὸν καὶ περιυβρίζοντα ἀνιέρως εἰς τὰ τιμιώτερα τὴν οἰκογενειακὴν αὐτοῦ ἑστίαν, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ὑπόστασιν.

Δὲν πλήττει ἀνοικτιρμόνως, ἀλλὰ περιβάλλει ἔστιν ὅτε δι' ὅλων τῶν ἐλαφρυντικῶν περιπτώσεων τὸν ἄστοργον πατέρα τὸν σπάταλον ἄεργον τὸν ἀνωφελῆ καὶ ἄτιμον πολίτην.

* * *

Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου δέον νὰ εἶνε σεβαστή, τότε καὶ μόνον, καθ' ὅσον δὲν ἀντιστρατεύεται πρὸς τοὺς θεμελιώδεις ἠθικοκοινωνικοὺς νόμους ἐφ' ὧν ἐδράζεται καὶ θεμελιοῦται ἡ κοινωνία καὶ ἡ οἰκογένεια

Παρεκκλίνουσα κατ' ἐλάχιστον τῆς θεμελιώδους ταύτης ἀρχῆς ἡ ἐλευθερία αὕτη ἀποβαίνει ἄντικρυς τόσον ἐπικίνδυνος ὅσον ἡ ἐλευθερία τῆς τίγρεως, ἡ ἐλευθερία τοῦ μανιακοῦ παράφρονος, ἡ ἐλευθερία τοῦ πάνθηρος ἐν μέσῳ ὁμάδος ἀνθρώπων ἀόπλων καὶ ἀνυπεράσπιστων

Τὴν ἄμυναν κατὰ τῶν ἐξηχρειωμένων φαυλοβίων ἔδει νὰ προτάξῃ ἡ νόμος προφυλάττων οὕτω τὴν δύσμοιρον ἀνθρωπότητα.

Ἐκ παραλλήλου ἐσχάτη ἀποστροφὴ καὶ βδελυγμία ἔδει ἐκ μέρους τῆς ὑγιοῦς καὶ ἑαυτὴν σεβομένης κοινωνίας, νὰ συνοδεύῃ εἰς ἕκαστον βῆμα τοὺς ἐξηχρειωμένους ἐκφύλους, οἵτινες ἐν τῇ δίνῃ τῆς καταστρεπτικῆς αὐτῶν πορείας ἀφοῦ τὰ πάντα καλύψωσι διὰ πυρὸς καὶ τέφρας καταλήγουσιν ἀσφαλῶς πλέον, εἰς τὴν ἀτίμωσιν καὶ τὴν αὐτοχειρίαν.

* * *

Οὐδόλως δὲ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐπιτρέπεται νὰ λησμονῶμεν τοὺς φαυλοβίους ἐκείνους ὑποκριτὰς οἵτινες ἀποτελοῦσιν οἱονεὶ τὸ ἔρεισμα ἐφ' οὗ στηριζόμενοι προβαίνουσιν οἱ ἐκπεφυλισμένοι ἄσωτοι.

Οἱ ὑποκριταὶ οὗτοι εἶναι μοχθηραὶ καὶ κακαὶ φύσεις, χυδαῖαι καὶ ἀγενεῖς ὑπάρξεις αἵτινες ἐξελίσσουσι τὸν βίον μὲ τὴν ἀποκλειστικὴν καὶ ἐπίμονον τερψιν τοῦ μισεῖν καὶ ὑποβάλπειν τὸ ἔγκλημα.

Οἱ ἄσωτοι ἐναγκαλίζονται πάντοτε τοὺς χυδαιογεννήτους.

Δύσμοιρος ἀνθρωπότης! Ἐὰν ἐγνώριζες ὁπόσους κροταλίας ὄφεις θωπεύεις ἐξ ἀνοχῆς ἢ ἐκ μωρίας, ὑπὸ τὸ ἄσπιλον, ὁλόλευκον καὶ παρθενικὸν ἔνδυμα τῆς περιστερᾶς.

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Ι ΠΟΛΕΜΙΔΗΣ

ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

Ἐν τῷ πρὸ δωδεκαετίας ἐκφωνηθέντι θαυμασίῳ πρυτανικῷ λόγῳ «περὶ πολιτικῆς μορφώσεως» ὁ προώρως ἀφ' ἡμῶν μεταστὰς Ἀδόλφος Ἔξνερ, καθηγητὴς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἐν Βιέννῃ, ἐν προφητικῷ πνεύματι ἔλεγεν, ὅτι ὁ εἰκοστὸς οὗτος αἰὼν ἔσται πολιτικὸς αἰών, καὶ ὅτι ὁ μέλλων νὰ δράσῃ καὶ διαπρέψῃ ἐν αὐτῷ θὰ ἔχῃ ἀνάγκην πολιτικῆς μορφώσεως. Ἐὰν ὁ Ἔξνερ ὡς καρπὸν ταύτης ἐθεώρει τὴν ἐναργεστέραν ἀντίληψιν τῶν μεγάλων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν θεσμῶν τοῦ παρελθόντος καὶ τὴν ἀσφαλεστέραν πρόγνωσιν τῶν ἐν τῷ μέλλοντι κυοφορουμένων, τοὐτέστι τὴν ἐπιτυχῆ διάκρισιν τῶν πολιτικῶς ἀναγκαίων ἀπὸ τῶν πολιτικῶς ἀδυνάτων, δὲν δύναταί τις ν' ἀρνηθῇ τὸ ἐκ τῆς μελέτης τοῦ πολιτικοῦ βίου τῶν μεγάλων ἐθνῶν, ἐν ᾧ ὡς ἐν κατόπτρῳ ἀνταναλῶνται αἱ ὀρθαὶ ἢ ἐσφαλμέναι ἀπόπειραι πρὸς πραγμάτωσιν τῶν ἰδανικῶν αὐτῶν, προσγιγνόμενον ὄφελος. Μίαν τοιαύτην λαμπρὰν εἰκόνα ἐκ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ βίου μεγίστου ἔθνους ἀποπειρῶμαι καὶ ἐγώ, δραττόμενος τῆς ἀνελπίστως παρουσιασθείσης εὐκαιρίας, ὅπως προβάλω σήμερον πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Ἡμερολογίου τούτου. Ἐὰν δὲ ἡ εἰκὼν αὕτη ἤθελε φανῇ, ὡς εἶνε βέβαιον, πᾶν ἄλλο ἢ λαμπρά, αἰτία τούτου μόνη καὶ μονωτάτη εἶνε ὁ ὑποφαινόμενος, ὁ ἀποτολμήσας νὰ διανοηθῇ μετὰ τοῦ Κορεγίου περὶ ἑαυτοῦ : anch' io sono pittore !

Τέσσαρα κυρίως εἶνε τὰ κόμματα τοῦ Γερμανικοῦ κοινοβουλίου, ἅτινα ἀπὸ δεκάδων ἐτῶν ὑφίστανται, καὶ τῶν ὁποίων αἱ ἰδέαι ἢ ἔλαβον σάρκα καὶ ὀστᾶ ἐν διαφόροις νόμοις τοῦ κράτους ἢ ἀποκρούονται λυσσωδῶς πρός γε τὸ παρόν, καιροφυλακτοῦσαι ὅπως ἐν μετ' ὀλίγον μέλλοντι ἢ ἀποτέρῳ ἐκβιάσωσι τὴν

εἴσοδον τῆς νομοθεσίας. Εἶνε δὲ ταῦτα : τὸ συντηρητικόν, τὰ φιλελεύθερα, τὸ κέντρον καὶ οἱ σοσιαλισταί. Αἱ διάφοροι ἄλλαι πάμπολλοι μερίδες ἢ εἶνε λείψανα κατεσκληκότα ἐπικρατειῶν ἀποπνιγεισῶν καὶ μεσαιωνικῶν προλήψεων—Πολωνοί, Οὐέλφοι, Ἀντισημῖται (1)—ἢ στιγμιαῖα πλάσματα μεμονωμένου τινὸς συμφέροντος, ἅτινα σὺν τῇ ἐπιτυχίᾳ ἢ ἀποτυχίᾳ τοῦ σκοποῦ τούτου ἤνθησαν καὶ ἐξήνθησαν ὡς ὁ χόρτος τοῦ ἀγροῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ στενὸς χῶρος δὲν ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ ἐκταθῶμεν, ὡς ἀρχῆθεν διενοήθημεν, περὶ πάντων τῶν κομμάτων, ἀναγκαζόμεθα σήμερον νὰ διαλάβωμεν μόνον περὶ τοῦ κόμματος ἐκείνου, ὅπερ ἐν τοῖς μάλιστα συνετέλεσεν ὅπως ἐξεγερθῇ τὸ ἐν ληθάργῳ εὑρισκόμενον ἐθνικὸν αἴσθημα παρὰ ταῖς διαφόροις γερμανικαῖς φυλαῖς, καὶ οὕτως ἀνοικοδομηθῇ viribus unitis τὸ ὑπὸ τοῦ δαιμονίου πολιτικοῦ ἀρχιτέκτονος διαγραφὲν οἰκοδόμημα τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας. Περὶ τῆς ἱστορίας λοιπὸν μόνον τῶν φιλελευθέρων μερίδων ἔσται ἡμῖν διὰ βραχέων ὁ λόγος ἐνταῦθα.

Μετὰ τὴν Φεβρουριανὴν ἐπανάστασιν, ὅτε αὖρα φιλελευθέρων ἰδεῶν ἐπέπνευσεν ἐπὶ τὴν Εὐρώπην, μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Πρωσσικῆς μοναρχίας παραχώρησιν συνταγματικοῦ πολιτεύματος διὰ τοῦ χάρτου ἀπὸ 31 Ἰανουαρίου 1850, εἶχε σχηματισθῇ καὶ ἐν τῇ Πρωσσικῇ βουλῇ φιλελεύθερον κόμμα, μετριοπαθεῖς ἀρχὰς ἀσπαζόμενον, ὑπὸ ἀρχηγὸν τὸν δεινὸν διαλεκτικὸν Γεώργιον φὸν Φίνκε. Ἰδίως ἡ προσοχὴ τῶν φιλελευθέρων, ἀφ' ὅτου μάλιστα ἀνέλαβε τὰς ἡνίας τοῦ κράτους ἀντὶ τοῦ φρενοβλαβοῦς ἀδελφοῦ του Γουλιέλμος ὁ Α΄. ἐστρέφετο, ὡς εἰκός, πρὸς ἐξέτασιν καὶ ἐξονύχισιν αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ παραχωρηθέντος συντάγματος. Οἱ φιλελεύθεροι ἦγοντο ὑπὸ τῆς ἀπατηλῆς ἰδέας, ὅτι ἡ Πρωτσία διὰ τοῦ συντάγματος τούτου εἰσῆλθε πλέον εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀκράτως κοινοβουλευτικῶν κρατῶν κατὰ τὸ ἀγγλικὸν πρότυπον, ἐν οἷς τὸ κοινοβούλιον κυβερνᾷ, τὸ δὲ στέμμα ἐλα-

1. Κυρίως ἐν τῷ σημερινῷ κοινοβουλίῳ δὲν ἀκούεται τὸ δύσηχον διὰ τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα ἀντισημιτικὸν κόμμα. ἀλλὰ δύο ἀποχρώσεις τούτου, ἡ Γερμανικὴ ἀναμορφωτικὴ μερὶς καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἕνωσις, αἵτινες κατ' οὐσίαν τὸν αὐτὸν καὶ ἐκεῖνο σκοπὸν ἐπιδιώκουσι.

χίστην κέκτηται σημασίαν. Τοὐναντίον ὁ ἡγεμών, μοναρχικῶν ἰδεῶν ἐμπεφορημένος, κατ' οὐδένα λόγον ἐνόει νὰ εἶνε ἁπλοῦς φορεὺς τοῦ στέμματος, πειθήνιον δ' ὄργανον τῶν βουλευμάτων τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας, ἀλλ' ὀρθῶς ἀντιλαμβανόμενος ἀπὸ νομικῆς καὶ πολιτικῆς ἀπόψεως τῆς ἐννοίας τοῦ συντάγματος εἶχεν ἀπόφασιν νὰ προασπίσῃ πάσῃ δυνάμει τὴν αὐτοτέλειαν τοῦ στέμματος καὶ εἰς τὴν βουλὴν μόνον τὸ δικαίωμα τῆς συμπράξεως ἐν τῇ νομοθεσίᾳ νὰ ἐπιτρέψῃ. (2) Τὸ πρῶτον δὲ πρακτικὸν σημεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπέπρωτο αἱ θεωρίαι αὗται στέμματος καὶ βουλῆς νὰ συγκρουσθῶσιν, ἦτο τὸ περὶ ἀναδιοργανώσεως τοῦ στρατοῦ. Ἐφρόνει ὁ ἡγεμών, ὅτι ἄνευ στρατοῦ ἰσχυροῦ οὐδὲν ἦτο γενέσθαι τῶν δεόντων πρὸς ἀναζωογόνησιν τῆς Γερμανίας, ἐπιμόνως δ' ἀπῄτει τὰς ἀπαραιτήτους πρὸς τοῦτο θυσίας. Οἱ φιλελεύθεροι ὅμως, ἐπόθουν μὲν καὶ οὗτοι τὴν πολιτικὴν ἕνωσιν τῆς Γερμανίας ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῆς Πρωσσίας, ἀλλὰ δὲν ἀπεφάσιζον ν' ἀναδεχθῶσι καὶ τὰ βάρη ἐκεῖνα, ὧν ἄνευ ἀδύνατος οἱαδήποτε ἀποτελεσματικὴ δρᾶσις. Ἰδίως δ' ἐθεώρουν ὡς ἀρκοῦσαν τὴν διετῆ θητείαν παρὰ τὴν ὁμόφωνον γνώμην ἁπασῶν τῶν στρατιωτικῶν αὐθεντειῶν περὶ τοῦ ἀναγκαίου τῆς τριετοῦς. Οὐχ ἧττον δὲ καὶ τὸ στρατιωτικὸν γραφεῖον ἦτο διὰ τοὺς φιλελευθέρους κάρφος ἐν τῷ ὀφθαλμῷ, ὅπερ ἐθεώρουν ὡς ἄντικρυς ἀντισυνταγματικόν. Τὸ στρατιωτικὸν γραφεῖον, ὑπὸ τὴν ἄμεσον διαταγὴν τοῦ μονάρχου καὶ ἐντελῶς ἀνεξάρτητον τοῦ τε ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν καὶ τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου, εἶνε ἐκείνη ἡ ἀρχή, εἰς τῆς ὁποίας τὴν δικαιοδοσίαν ὑπάγονται πάντα τὰ λεγόμενα προσωπικὰ ζητήματα, τοὐτέστι διορισμοί, προβιβασμοί, μεταθέσεις, ἀπολύσεις τῶν ἀξιωματικῶν, εἰς ἃ οὐδὲν δικαίωμα ἀναμίξεως ἔχει τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν, περιωρισμένον μόνον εἰς τὴν στρατιωτικὴν διοργάνωσιν καὶ τὴν στρατιωτικὴν οἰκονομίαν, (3) δι-

2. Zorn, τὸ συνταγματικὸν δίκαιον τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας. (Τομ. πρῶτος ἔκδ. β'. 1895) σ. 34. Maurenbrecher. Ἡ ἵδρυσις τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας (1892 σ. 576).

3. Laband, τὸ συνταγματικὸν δίκαιον τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας. (Τόμ. δεύτερος 1895 σ. 476).

ευθυνόμενον δὲ τότε ὑπ' ἀνδρὸς σιδηρᾶν πυγμὴν ἔχοντος καὶ λίαν ἀντιδημοτικοῦ, τοῦ Ἐδβίνου Μαντόϊφελ, μεγάλως συνετέλει πρὸς ἔξαψιν τῶν παθῶν. Ὅτε λοιπὸν καταφανὲς ἐγένετο ὅτι ὁ βασιλεὺς οὐδὲ κεραίαν θὰ ἐθυσίαζεν ἐκ τῶν πεποιθήσεων καὶ τῶν σχεδίων του, ἀπεσπάσθη ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τῆς φιλελευθέρας μερίδος καὶ ἱδρύθη τὸ γερμανικὸν προοδευτικὸν κόμμα, οὗ τὸ πρόγραμμα ἐδημοσιεύθη τῇ 9 Ἰουνίου 1861 καὶ τὸ ὁποῖον σκοπὸν εἶχε μὲ ἀκμαιοτέρας δυνάμεις νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν παλαίστραν, διὰ νὰ προασπίσῃ ἐρρωμενέστερον τὰ λαϊκὰ συμφέροντα. Ὅτε δὲ μετὰ ἓν περίπου ἔτος ἀνέλαβεν εἰς χεῖρας τὴν διεύθυνσιν τῆς κυβερνήσεως ὁ Ὄθων φὸν Βίσμαρκ, ἤρξατο ὁ δεινὸς ἐκεῖνος μεταξὺ κοινοβουλίου καὶ κυβερνήσεως ἀγών, ὁ γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα ἐποχὴ τῆς συγκρούσεως, καθ' ἣν συνταγματικὴ κυβέρνησις ἄνευ προϋπολογισμοῦ ἐπὶ τετραετίαν ἐκυβέρνα, ἀπαισία δὲ ταραχὴ καὶ πικρία ἀνὰ τὴν χώραν ἐπεκράτει. Καὶ τὸ θέαμα εἶνε, ἐκ τῶν ὑστέρων κρινόμενον, ἐκτάκτως τραγικόν. Ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἀσυγκρίτως μεγάλη πλειονότης τῶν ἀντιπροσώπων, οἱ ὁποῖοι ἐν καλῇ πίστει ἐφρόνουν, ὅτι περιέσωζον τὰ τιμαλφέστατα συμφέροντα τοῦ ἔθνους, ἀντιστρατευόμενοι κατὰ τῆς ἐκτελέσεως τῶν κληροδοτηθέντων καὶ τῶν νέων σχεδίων τοῦ ὀλετῆρος ἐκείνου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ μονονουχὶ ὑπὸ τῆς θείας προνοίας εἰς τὸν περιούσιον τοῦ Κυρίου λαὸν δωρηθεὶς ἀνήρ, ὁ βλέπων μακρόθεν τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, καί, εὐτυχέστερος τοῦ Μωϋσέως, μέλλων νὰ πατήσῃ μετὰ τοῦ ἔθνους του αὐτήν. Καὶ ἡ πάλη διεξήγετο ἑκατέρωθεν μὲ βαρὺ πυροβολικόν. «Ψηλαφητὴν ἄγνοιαν καὶ ἀνικανότητα πρὸς ἐπίλυσιν διπλωματικῶν ὑποθέσεων» κατεσκεδάννυε τοῦ Βίσμαρκ ὁ ἐπιφανὴς ἱστορικὸς Σίμπελ· ἐκεῖνος δ' ἀκράτητος καὶ μὲ πυρίνην γλῶσσαν ἐπέπιπτε κατὰ τῶν «κατιλιναρείων ὄντων» τῶν δοκούντων τὰ πάντα ὡς ἄριστ' εἰδέναι, τήν τε πολεμικὴν τέχνην καὶ τὴν τῶν κυνῶν ῥθειρίασιν». Μετὰ τὸν πόλεμον ὅμως τῶν δύο μεγάλων γερμανικῶν Δυνάμεων κατὰ τῆς Δανίας, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὑπό τινων ὡς ἡ μεγίστη ἁπασῶν τῶν διπλωματικῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ Βίσμαρκ, νὰ κατορθώσῃ νὰ παρασύρῃ τὴν Αὐστρίαν, τὴν παντοτε ζυλοτύπως ἔχουσαν καὶ πάντοτε

ἐγωϊστικὰ βουλευομένην Λύστρίαν εἰς κοινὴν συνεργασίαν ὑπὲρ πρωσσικοῦ κατ' οὐσίαν συμφέροντος, καὶ μετὰ τὴν δραστηρίαν ἀποπεράτωσιν πολλῶν ἄλλων ἐκκρεμῶν ζητημάτων, μάλιστα κατὰ τοῦ χονδροκεφάλου καὶ ἀγροίκου Ἐκλέκτορος τῆς Ἔσσης, πολλοὶ τῶν τέως ἀμειλίκτων αὐτοῦ ἀντιπάλων ἤρχισαν νὰ διανοίγωνται τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ νὰ πείθωνται, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος δὲν ἦτο ὁ παράβολος καὶ σκαιὸς εὐπατρίδης, οὗ μικροὶ καὶ μεγάλοι κατεγέλων, ἀλλ' ὅτι καὶ γιγάντεια κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν ἐμερμήριζε, καὶ τὴν δύναμιν εἶχε τὰ σχέδια ταῦτα νὰ ἐκπληρώσῃ. Ἤρχισαν λοιπόν, καίπερ μὴ ὑποστηρίζοντες ἀκόμη τὴν πολιτικήν του, νὰ φαίνωνται εἰς ἄκρον μετριοπαθεῖς καὶ εἰς ἄκρον ἐπιφυλακτικοί. Τὰ πράγματα μετέβαλον ἐντελῶς ὄψιν μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1866. Ὁ πόλεμος ἐκεῖνος θὰ παραμείνῃ διὰ πᾶσαν γερμανικὴν καρδίαν ὡς μία τῶν τεσσάρων ἀθανάτων χρονολογιῶν (843, 1250, 1648 καὶ 1866) εἰς ἃς, κατὰ τὸν Maurenbrecher,(4) πρέπει νὰ διαιρῆται εἰς περιόδους ἡ καθόλου γερμανικὴ ἱστορία. Οὐ μόνον τὰ στρατιωτικὰ κατορθώματα τοῦ πολέμου ἐκείνου, ὡς ἀστραπὴ λαμπρὰ διασχίσαντα τὸν ὁρίζοντα, κατεθάμβωσαν τὸν κόσμον, (5) καὶ ταῦτα παρὰ τὴν ὁμόφωνον γνώμην καὶ τὰς ἱερεμιάδας τῶν σοφῶν καὶ πολιτειολόγων, οἵτινες προέβλεπον μακρὸν καὶ ἄπελπιν ἐμφύλιον ἀγῶνα, δεύτερον Πελοποννησιακὸν, μέλλοντα νὰ ἐπιχύσῃ ἀμύθητον ἄλγος καὶ ἐρήμωσιν εἰς τὰς γερμανικὰς χώρας, καὶ δὴ μετὰ τοσαύτης βεβαιότητος μεθ' ὅσης ὁ ὀξυδερκέστατος Μάσεμπαχ προεῖπεν ἐν ἔτει 1806 τὴν ἐν Ἰένῃ νίκην τῶν Πρώσσων καὶ τὴν καταστρόφὴν τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος—οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ. Ἀφοῦ ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ἀπέβη κατ' εὐχήν, τὸ

4. Ἔνθ' ἀνωτέρω σ. 1.

5 Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι οὐδ' αὐτοὶ οἱ Πρῶσσοι προσεδόκων τοιαύτας δάφνας. Ὅτε ὁ Ἰταλὸς στρατηγὸς Govone εἶπεν εἰς τὸν Βίσμαρκ, ὅτι ὅλη ἡ Εὐρώπη ἦτο ἐκπεπληγμένη ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν τῆς ἐκστρατείας, ἤκουσε παρ' αὐτοῦ: Ἂν θέλῃς νά σοι εἴπω τὴν ἀλήθειαν, ἡμεῖς εἴμεθα περισσότερον ἐκπεπληγμένοι παρὰ ὅλη ἡ Εὐρώπη.

πρώτιστον καὶ μοναδικὸν καθῆκον ἦτο κατὰ τὸν φιλόπατριν πολιτικὸν νὰ ἐκλείψῃ ἅπαξ διὰ παντὸς ὁ κατακερματισμὸς τῆς μεγάλης γερμανικῆς ἐθνικότητος εἰς τεμάχια καὶ τεμαχίδια μὴ συνεχόμενα πρὸς ἄλληλα διὰ κραταιᾶς κεντρικῆς ἐξουσίας, ἡ ἐπὶ τῆς Γερμανίας ὡς ἐφιάλτης ἐπικαθημένη ἀντιζηλία Πρωσσίας καὶ Αὐστρίας, τὸ δικέφαλον ἐκεῖνο τέρας, ἡ ἐντεῦθεν πολιτικὴ ἀδυναμία πρὸς ἐξωτερικὴν δρᾶσιν καὶ ἐσωτερικὴ διάστασις. Ἐν τούτῳ δὲ ἔγκειται, κατὰ τοὺς ὡραίους λόγους τοῦ Laband, (6) ἡ ἠθικὴ σημασία τοῦ 1866, ὅτι οὗτος διεξήχθη οὐχὶ πρὸς τὸ μερικὸν συμφέρον τῆς Πρωσσίας, ἀλλὰ πρὸς τὸ γενικὸν συμφέρον τῆς Γερμανίας, καὶ ὅτι ἀπ' ἀρχῆς οὐχὶ ἡ ἐδαφικὴ ἐπέκτασις τῆς Πρωσσίας, ἀλλὰ ἡ ἀπολύτρωσις τῆς Γερμανίας ἀπὸ τῆς πολιτικῆς ἀθλιότητος, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ συνθήκη τῆς Βιέννης εἶχε καταβυθίσῃ αὐτήν, ἦτο ὁ εὐγενὴς τοῦ ἀγῶνος σκοπός. Οἱ ψηφίσαντες ἐκ τῶν φιλελευθέρων ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς τῆς κυβερνήσεως, οἱ παραδεξάμενοι κατὰ πρῶτον τὸ ὑποβληθὲν αὐτοῖς σχέδιον νόμου περὶ ἀφέσεως, τοὐτέστι περὶ ἀναγνωρίσεως τῶν ἀγαθῶν προθέσεων τοῦ ὑπουργείου κατὰ τὴν τετραετῆ παράνομον ἐνέργειάν του, συναινέσαντες δὲ ὅπως ἐπιψηφισθῇ ὁ τετραετὴς προϋπολογισμὸς καὶ ἀνομολογήσαντες ἐν στιγμῇ ὑψίστης πατριωτικῆς συγκινήσεως, ὅτι ἀμφότεροι, καὶ κυβέρνησις καὶ βουλή, εἶχον δίκαιον, καὶ ἀμφότεροι εἶχον ἄδικον, ἀπεσπάσθησαν διὰ παντὸς καὶ συνέπηξαν τὸ κόμμα τῶν ἐθνικῶν φιλελευθέρων, τὸ ὁποῖον, ὡς καὶ τὸ ὄνομα ὑποδηλοῖ, διατηροῦν φιλελευθέρους ἀρχὰς ἦτο πρόθυμον νὰ ὑποστηρίξῃ πᾶσαν ἐθνικὴν ἐνέργειαν καὶ τάσιν. Οἱ ἕτεροι, οἱ 75, οἱ ἀδιάλλακτοι, οἱ μὴ συγχωροῦντες τὴν καταστρατήγησιν τοῦ γράμματος τοῦ θεμελιώδους Νόμου χάριν τῆς οὐσίας, ἐξηκολούθουν ἀποτελοῦντες τὴν παλαίμαχον τῶν προοδευτικῶν μερίδα. Τὴν δὲ διαφορὰν τῶν τέως ἀδελφῶν κομμάτων οὐδὲν κάλλιον ἐχαρακτήριζε τῆς διαγωγῆς, ἣν ἐπεδείκνυντο πρὸς τὸν ὑπεύθυνον ἰθύντορα τῆς Πρωσσικῆς πολιτικῆς. Ἐνῷ οἱ ἐθνικοὶ φιλελεύθεροι μετ' ἐμπιστοσύνης πλέον ἠτένιζον πρὸς τὸν θαυμάσιον ἄν-

6. Ἔνθ' ἀνωτέρω. Τόμος πρῶτος, σ. 10.

δρα, ἐπεῖχον οἱ προοδευτικοί, ἐν νῷ ἔχοντες τὸ ἐν τῇ Διαίτῃ τῆς Φραγκφούρτης πάλαι ποτὲ ἐκστομισθὲν ἔπος, ὅτι ἡ δυσπιστία εἶνε καθῆκον τῆς ἐλευθερίας, καὶ κατὰ κόρρης τύπτοντες τὴν πολιτικὴν ἐκείνου.

Τὸ κόμμα τῶν ἐθνικῶν φιλελευθέρων ἐξακολουθεῖ ἕκτοτε μέχρι σήμερον ὑφιστάμενον, ὁτὲ μὲν πεπυκνωμένον καὶ ζωηρόν, ὡς ἰδίως κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἱδρύσεως τῆς αὐτοκρατορίας, ὁτὲ δὲ ἀποδεκατιζόμενον κατὰ τὰς ἐκλογάς. Τὸ κόμμα τοῦτο, πρὸς τὸ ὁποῖον ἰδίως ἀποκλίνουσιν οἱ λόγιοι καὶ οἱ μεμορφωμένοι πατριῶται δὲν κατώρθωσε νὰ ἐκπληρώσῃ πάσας τὰς ἐλπίδας, ἃς πολλοί τινες ἤρτησαν ἀπ' αὐτοῦ. Αἰτία τούτου οὐ σμικρὰ ὑπῆρξε, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ ἡ ἀνέκαθεν στέρησις μεγάλων ἡγητόρων ἐν τῇ μερίδι ταύτῃ. Ἀνεφάνησαν ἀναμφιβόλως ἡγέται πάσης τιμῆς ἄξιοι, κατ' ἐξοχὴν ὁ Ροδόλφος ὁν Βένιγσεν, τοῦ ὁποίου τὴν παιδείαν, τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ θεσπέσιον ἦθος καὶ μετὰ θάνατον οἱ πάντες ἀνομολογοῦσι καὶ γεραίρουσιν· ἀλλ' ὁ Βένιγσεν δὲν ἦτο ὁ ἀνὴρ ὁ κεκτημένος τὰ ἐπίζηλα ἐκεῖνα χαρίσματα, ἅτινα φαίνεται ὅτι εἶνε ἀπαραίτητα πρὸς διεύθυνσιν μεγάλου κόμματος. Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ποιά τις ἔλλειψις σαφῶν ἀρχῶν, ἀμφιταλάντευσίς τις μεταξὺ ὡρισμένων συστημάτων, μεταξὺ προστατευτικοῦ συστήματος καὶ ἐλευθέρου ἐμπορίου, καταστολὴ τῶν ἰδίων ἰδεῶν καὶ πόθων ἐκ φόβου προσκρούσεως πρὸς τὴν Βισμάρκειον πολιτικὴν δὲν συνετέλεσαν πρὸς κραταίωσιν τῆς μερίδος ταύτης. Πρόχειρον ἀλλὰ λαμπρὸν παράδειγμα τῆς παλινῳδίας ταύτης, ἔστω τὸ πολύκροτον ζήτημα τῆς βουλευτικῆς ἀποζημιώσεως. Κατὰ τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Γερμανικοῦ συντάγματος «τὰ μέλη τοῦ κοινοβουλίου τῆς αὐτοκρατορίας δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λαμβάνωσιν ἐν τῇ ἰδιότητί των ταύτῃ μισθὸν ἢ ἀποζημίωσιν» δικαιοῦνται δὲ μόνον κατὰ τὸ διάστημα τῆς βουλευτικῆς συνόδου ὡς καὶ ὀκτὼ ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως καὶ μετὰ τὴν λῆξιν ταύτης νὰ ταξειδεύωσι δωρεὰν ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς κατοικίας των μέχρι τοῦ τόπου τῆς ἕδρας τοῦ κοινοβουλίου, μέχρι τοῦ Βερολίνου, ὅπερ καὶ τοῦτο ὁ μέγιστος τῶν νεωτέρων Γερμανῶν συνταγματικολόγων Laband θεωρεῖ ἀντιμαχόμενον πρὸς τὸ πνεῦμα, εἰ μὴ

πρὸς τὸ γράμμα τοῦ ἄρθρου 32. Ὡσαύτως καὶ ὁ Zorn (7). Ὑποβάλλων ὁ Βίσμαρκ ἐν ἔτει 1867 τὸ ἄρθρον τοῦτο πρὸς ἐπιψήφισιν ἤγετο ἐξ ἀξιοσεβάστων θεωρητικῶν λόγων. Ἀφοῦ οὕτως ἢ ἄλλως εἰσήχθη εἰς τὴν Γερμανίαν τὸ Καθολικὸν ἐκλογικὸν δικαίωμα, ὡς ἀντισήκωμα τοῦ εὐρυτάτου τούτου δικαιώματος, ὡς ἀντιδραστικὸν φάρμακον κατὰ τῶν ἐκ τοῦ δικαιώματος τούτου κινδύνων ἐθεώρει ὁ Βίσμαρκ τὴν μὴ παροχὴν χρηματικῆς ἀποζημιώσεως εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους, ὅπως οὕτως ἀναγκάζωνται μὲν ἐμμέσως καὶ ἀπέχουσι τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος οἱ ἐνδεεῖς, ἀναδέχονται δὲ τὸ ἀξίωμα τοῦτο μόνον οἱ δυνάμενοι, ὁπόθεν αὐτομάτως ἐπήρχετο ὡς λογικὴ συνέπεια, ὅτι σὺν τῇ ὑλικῇ ἀνεξαρτησίᾳ καὶ μείζων πολιτικὴ ἀνεξαρτησία θὰ ἐπιδειχθῇ καὶ πρὸς τοὺς ἄνω καὶ πρὸς τοὺς κάτω. Ἡ ἀπαγόρευσις ἄρα αὕτη βασίζεται ἐπὶ τοῦ δημοσίου συμφέροντος, καὶ συνδέεται στενότατα μετὰ τοῦ καθολικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, πλεῖστοι δὲ ὅσοι ἦσαν οἱ ὁμοφρονοῦντες τῷ ἀνδρί. Τοὐναντίον οἱ φιλελεύθεροι διέβλεπον ἐν τῇ ἀπαγορεύσει ταύτῃ ἀσυνέπειαν καὶ οἱονεὶ χλεύασμὸν τοῦ παραχωρηθέντος δικαιώματος, μετατροπὴν δὲ τῆς βουλῆς εἰς πλουτοκρατικὸν συνέδριον, ἐπ' ἴσης δ' ἀξιοσέβαστοι ἦσαν αἱ ἐνστάσεις αὐτῶν. Ὅ,τι δίδετε μὲ τὴν μίαν χεῖρα, τὸ ἀφαιρεῖτε μὲ τὴν ἄλλην· ἢ πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν εἰλικρινῶς τὸ καθολικὸν ἐκλογικὸν δικαίωμα, ἢ ἃς λείψῃ ὅλως διόλου· ἀφοῦ ἕκαστος Γερμανός, συμπληρώσας τὸ 25 ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἀνακηρύσσεται ἱκανὸς πρὸς ἐκλογήν, δὲν πρέπει καὶ νὰ περιορισθῇ ἐν τῇ ἐκλογῇ ἐκείνων, οὓς θέλει νὰ ἐκλέξῃ. Λακωνικώτερον καὶ ἐπιτυχέστερον ὁ σάξων βουλευτὴς Μπράουν: Δὲν ἐννοῶ τίνος ἕνεκεν ἀποφασίζει τις νὰ ἐκτεθῇ προβεβουλευμένως εἰς κίνδυνον, διὰ νὰ ἀπαιτήσῃ ἔπειτα βοήθειαν καὶ δὴ ἀμφίβολον βοήθειαν». Μακραί, σοφώταται καὶ διδακτικώταται συζητήσεις ἐγένοντο περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὧν ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἀπόρριψις, καίτοι μετ' ἀσθε-

---

7. Ἔνθ' ἀνωτέρω. Τοῦ πρώτου τόμος α', σ. 320, σημ. 2. Τοῦ δευτέρου τόμος α'. σ. 235.

νεστάτης πλειονοψηφίας τοῦ ἄρθρου ἐκείνου. (8) Ὅτε ὅμως ἐν τῇ προσεχεῖ συνεδριάσει συνωφρυώθη ὁ Κρονίων, βροντοφωνήσας, ὅτι τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο θεωρεῖ ὡς sine qua non τοῦ προγράμματός του, εἰδ' ἄλλως ἀποχωρεῖ, ἠναγκάσθησαν οἱ φιλελεύθεροι πρύμναν ν' ἀνακρούσωνται καὶ μετὰ σημαντικῆς πλειονοψηφίας νὰ παραδεχθῶσι τὸ ἄρθρον, ἂν καὶ ἔσχον τὸ θάρρος οἱ ἡγέται τοῦ κόμματος, ὅ τε Βένιγσεν καὶ ὁ κόμης Σβερίν, ρητῶς νὰ δηλώσωσιν, ὅτι ψηφίζουσιν οὐχὶ πεισθέντες ἐξ οὐσιαστικῶν λόγων περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς γνώμης τοῦ Ὑπουργείου ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ μὴ παρεμβάλωσι προσκόμματα εἰς τὸ ἤδη ἀρξάμενον ἔργον. Καὶ ὡς διακριτικὸν σημεῖον τῆς μερίδος ταύτης δύναται τέλος νὰ χρησιμεύσῃ τὸ λόγιον τοῦ Βένιγσεν· «Οὐδὲν μετὰ τοῦ Βίσμαρκ, οὐδὲν κατὰ τοῦ Βίσμαρκ».—Ἐν παρόδῳ εἰρήσθω, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς βουλευτικῆς ἀποζημιώσεως δὲν ἠσύχασεν, ἐπανειλημμένως τὸ κοινοβούλιον ἀπήτησε μεταστροπὴν τοῦ ἄρθρου ἐκείνου, ἐν δὲ τῇ ἐφετεινῇ συνόδῳ ἐπανελήφθη ἡ αἴτησις αὕτη ἐντονώτερον καὶ ἐπιμονώτερον.

Τὸ κόμμα τῶν προοδευτικῶν ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ ἔτους 1880 ὑφιστάμενον ὑπὸ τὴν προσωνυμίαν ταύτην, ἐνισχυθὲν δὲ τότε διὰ τῆς μεταστάσεως πολλῶν ἐθνικῶν φιλελευθέρων, ἐν τοῖς πρώτοις τοῦ Bamberger καὶ τοῦ Ρίκερτ, ἀνεβαπτίσθη τῷ 1884 εἰς τὸ «ἐλευθερόφρον κόμμα» οὗ τὰς ἰδέας διηρμήνευεν ἡ κατὰ τὸ αὐτοέτος ἱδρυθεῖσα «Ἐλευθερόφρων Ἐφημερίς». Ἂν καὶ ὑπερβολικὸν ἴσως φαίνηται τὸ λεχθέν, ὅτι ὁ μοναδικὸς σκοπὸς τοῦ κόμματος τούτου ἦτο ἡ ὑπονόμευσις τῆς δημιουργικῆς δράσεως τοῦ Βίσμαρκ, δὲν δύναταί τις ὅμως ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἀσυνήθης ἐμπάθεια καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιλογίας ἐπρυτάνευσαν πάντοτε ἐν ταῖς ἀποφάσεσι τοῦ κόμματος ἐκείνου. Ὅ,τι δὲ ἐστεροῦντο οἱ ἐθνικοὶ φιλελεύθεροι, ἐκέκτηντο οἱ προοδευτικοί. Ἀνὴρ μὲ στιβαρὸν βραχίονα, ἀπηνὴς μαστιγοφόρος, ὁ ἐκ Hagen βουλευτὴς Εὐγένιος Ρίχτερ, κατώρθωσεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν

8. Περὶ πάντων τούτων πραγματεύεται λαμπρῶς ἡ μονογραφία τοῦ ἐν Γοτίγγῃ σεβαστοῦ μοι καθηγητοῦ Φρένσδορφ «ἡ παραδοχὴ τοῦ καθολικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος εἰς τὸ δημόσιον δίκαιον τῆς Γερμανίας» (1892).

νὰ συγκρατήσῃ τὸ κόμμα τοῦτο, παρ' ὅλην τὴν καιροσκοπικὴν πορείαν του. Ἡ ἔρις δ' αὕτη μεταξὺ τοῦ κόμματος τούτου καὶ τοῦ ἀρχικαγκελαρίου ἐξετραχύνθη πολλάκις εἰς τοιαύτην πικρίαν καὶ εἰς προσωπικὰς ἀντεγκλήσεις, ὥστε οὐχ ἅπαξ ἀνεμνήσθημεν, ἀναγινώσκοντες τὰς συζητήσεις ἐκείνας, τῆς συμβουλῆς «σοφοῦ ἀνδρὸς καὶ πολιτικῶν ἐπιστήμονος νοσημάτων,» τοῦ Εὐριπίδου «διακελευσαμένου φυλάττεσθαι τὴν φιλοτιμίαν, ὡς ὀλεθριωτάτην καὶ κακίστην δαίμονα τοῖς χρωμένοις». Πλουτάρχου Σύλλας, κεφ. 4). Ἀξιομνημόνευτοι δ' ἰδίως θὰ παραμείνωσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόμματος τούτου οἱ κοινοβουλευτικοὶ ἀγῶνες τοῦ ἀθανάτου πολιτικοῦ πρὸς δύο τῶν ἀθανάτων σορῶν, τὸν Βίρχωβ καὶ τὸν Μόμμσεν. Ἀμφότεροι ὁρμητικοί, ἀμφότεροι ἐκτάκτως ὑποκειμενικοί, πάσης ἐπελαμβάνοντο εὐκαιρίας ὅπως πολεμήσωσι τὸ κυβερνητικὸν σύστημα τοῦ «κυρίου φὸν Βίσμαρκ» ὁ ὁποῖος, ὡς ἐπιτίμησιν καὶ χλευασμὸν τῶν μέτρων, ἅτινα ὡς πρακτικὸς πολιτικὸς ἐλάμβανε διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐνεστώσης ἐποχῆς, ἐδέχετο ἀθρόα διδάγματα ἐκ τῶν μεταρρυθμιστικῶν ἔργων τοῦ Γράκχου καὶ τοῦ Σερβίου Τυλλίου. «Εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ παραδεχθῶ, ἔλεγεν ὁ ἀρχικαγχελάριος κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 24 Ἰανουαρίου 1882, ὅτι ἡ ἐνδελεχὴς ἐνασχόλησις μὲ παρωχημένους χρόνους, μὲ ἐποχὰς κατὰ χιλιετηρίδας ἀφ' ἡμῶν ἀφεστώτας. ἐθόλωσεν ἐντελῶς τὸ βλέμμα τοῦ ἐξόχου τούτου σοφοῦ πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἡλιολούστου ἐνεστώσης ἐποχῆς». Εἰλικρινῶς δ' ἐξεμυστηρεύετο πρὸς ἐμπίστους, ὅτι οὐδ' ὡς ἱστορικὸν ἠδύνατο ν' ἀναγνώσῃ τὸν Μόμμσεν: τόσον ἀτόπως ἀντιλαμβανόμενος τοῦ παρόντος, δὲν δύναται εὐστόχως νὰ ἐκθέσῃ καὶ τὸ παρελθόν». Ὁ Βίσμαρκ ἀνεγίνωσκε μόνον τὸν Ράγκε, ὁ ὁποῖος ἐν ἔτει 1877 ἔγραφε πρὸς αὐτόν· «ὁ ἱστορικὸς δύναται νὰ διδαχθῇ παρ' Ὑμῶν Ὑψηλότατε». Ἀλλ' ὁ Μόμμσεν οὐδέποτε θὰ συνήνει νὰ παραδεχθῇ τοιοῦτό τι, ἔστω δι' ἕνα Βίσμαρκ.(9)—Ἐν ἔτει ὅμως 1892 ἐξ ἀφορμῆς διαφωνίας τινός, διεσπάσθη

9. Ἴδε τὴν πραγματείαν τοῦ Ἀλφρέδου Dove «εἰς μνημόσυνον τοῦ Θεοδώρου Μόμσεν» ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ παραρτήματι τῆς γενικῆς ἐφημερίδος τοῦ Μονάχου (1904, σ. 211).

τὸ προοδευτικὸν τοῦτο κόμμα καὶ διηρέθη εἰς δύο ἀποχρώσεις, εἰς τὴν ἐλευθερόφρονα λαϊκὴν μερίδα, ὑπὸ τὸν Ρίχτερ, καὶ εἰς τὴν ἐλευθερόφρονα ἕνωσιν, ὑπὸ τὸν Ρίκερτ, νῦν δὲ κυρίως ὑπὸ τὸν Μπάρτ, καίτοι μὴ μέλος τοῦ κοινοβουλίου. Ἐκείνη μὲν ριζοσπαστικωτέρα, αὕτη δὲ συντηρητικωτέρα. Ἐν ἐκείνῃ μὲν παρέμεινεν ὁ Βίρχωβ, ἐν ταύτῃ δὲ ὁ Μόμμσεν. Κατὰ τὴν 1 Ἀπριλίου 1895, ὅτε σύμπασα ἡ Γερμανία ἦγεν ἑορτὴν ἐπὶ τῇ ὀγδοηκοστῇ ἀμφιετηρίδι τοῦ ἐρημίτου τῆς Φριδριχσρούης καὶ ὑπεβλήθη πρότασις, ὅπως καὶ τὸ κοινοβούλιον συγχαρῇ διὰ πρεσβείας τὸν ἑορτάζοντα, οὗτοι μὲν ἐψήφισαν ὑπὲρ τῆς προτάσεως, ὁ δὲ Ρίχτερ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν κατά, ἀποδείξας καὶ πάλιν τὸ μέχρι τάφου μῖσος κατὰ τοῦ ἀνδρός. Ἡ ἀποστολὴ συγχαρητηρίων εὐχῶν πρὸς τὸν ἀπόμαχον τῆς πολιτικῆς ἦτο ἁπλῆ ἀβροφροσύνη οὐδαμῶς δ' ἐνέκλειεν ἐπιδοκιμασίαν τῆς πολιτικῆς δράσεως τοῦ ἀνδρός, ὡς ἐροβήθη ὁ ἡγέτης τοῦ κέντρου Hompesch. Ἀλλ' ἄλλοι λόγοι καὶ ἐνταῦθα ὑπερίσχυσαν. Ὥστε τρία φιλελεύθερα κόμματα ὑπάρχουσι σήμερον ἐν τῷ Γερμανικῷ κοινοβουλίῳ: οἱ ἐθνικοὶ φιλελεύθεροι, ἡ ἐλευθερόφρων λαϊκὴ μερὶς καὶ ἡ ἐλευθερόφρων ἕνωσις.—Ὄργανα δὲ δημοσιογραφικὰ τῶν κομμάτων τούτων καὶ δὴ τῶν ἐθνικῶν φιλελευθέρων εἶνε τὸ μέγα παραρρήνειον φύλλον ἡ «Ἐφημερὶς τῆς Κολωνίας» καὶ ἡ ἐν Βερολίνῳ «Ἐθνικὴ Ἐφημερὶς» τῶν δ' ἄλλων τὸ περιοδικὸν «Ἔθνος» καὶ ἡ «Ἐλευθερόφρων Ἐφημερὶς» ἥτις πρὸ ὀλίγων ἑβδομάδων μετωνομάσθη «Γερμανικὸς ἐλεύθερος τύπος.»

Ἐν Μυτιλήνῃ Ἀπρίλιος 1904.

ΜΙΧΑΗΛ Α. ΣΑΛΤΑΣ

ΕΚΛΕΙΨΑΣΑΙ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

ΓΑΒΡΙΗΛ ΚΑΤΣΑΡΟΣ

Ὁ ἐπὶ 45ετίαν Μητροπολίτης Σάμου καὶ Ἰκαρίας. Ἐγεννήθη ἐν Βαθεῖ καὶ τὸ στάδιόν του ἤρχισεν ἐκ τῆς Μονῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἔνθα τὸ πρῶτον ἐχειροτονήθη διάκονος. Διετέλεσεν ὡς τοιοῦτος εἰς διαφόρους τῆς Ἀνατολῆς Κοινότητας μέχρι τοῦ 1845, ὁπότε ἐκλήθη παρὰ τῷ Μητροπολίτῃ Πρεσλαύας Διονυσίῳ· ἐντεῦθεν ὁ τότε Πατριάρχης Ἄνθιμος ὁ ἐξ Ἐφέσου ἐκάλεσεν αὐτὸν καὶ διώρισεν Ἀρχιδιάκονον διατελέσαντα ὡς τοιοῦτον μέχρι τοῦ 1855, ὅτε ἐξελέγη Μητροπολίτης Σάμου μέχρι τοῦ 1900 καθ' ὃ μετέστη πρὸς Κύριον.

Ὑπῆρξε πρότυπον ἀρετῆς καὶ συνέσεως δυνηθεὶς νὰ μείνῃ ἀνεπηρέαστος ὑπὸ τῶν ἀλληλομαχομένων ἐν τῇ νήσῳ πολιτικῶν μερίδων, μετ' ἀγαθότητος πρὸς πάντας φερόμενος καὶ πάντας ἀφοπλίζων διὰ τῆς ἀμέμπτου αὐτοῦ αὐτοῦ ἠθικότητος. Μένει εἰσέτι παροιμιώδης ἡ ἱεροπρέπεια τοῦ Γαβριήλ, μεθ' ἧς ἐμάγευε καὶ μετηρσίου τὰ ἐκκλησιαζόμενα πλήθη, σπεύδοντος ἀθρόου τοῦ λαοῦ, ὁσάκις ἱερούργει ὁ Γαβριήλ. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Γαβριὴλ παρουσιάζεται τὸ σπάνιον ἢ μᾶλλον τὸ μοναδικὸν ἴσως φαινόμενον τοῦ νὰ διοικήσῃ ἐπὶ 46 συνεχῆ ἔτη μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν καὶ δὴ τὴν πατρίδα του. Δὲν ἔτυχε μεγάλης παιδεύσεως, ἀλλ' ἡ δεξιότης τοῦ νοῦ, τοῦ χαρακτῆρος τὸ ἀνδρικόν, καὶ ἡ σεμνότης τοῦ ἤθους ἐξησφάλισαν αὐτῷ τῶν συμπολιτῶν του τὴν ἀμέριστον ἀγάπην, ἧς ἀπελάμβανε μέχρι τῶν τελευταίων τοῦ βίου του στιγμῶν.

ΑΛΕΞΙΟΣ Σ. ΘΥΜΑΝΑΚΗΣ

Μεταξὺ τῶν σεπτῶν κορυφῶν τῆς περιστεφούσης τὸ σύμπλεγμα τῶν Σποράδων ἐρατεινῆς Κῶ, τῆς Μεροπίδος, ἀνὴρ ἐπιβαλλούσης ἀξίας ὑπῆρξεν ὁ ἀείμνηστος Ἀλέξιος Σ. Θυμανάκης, ἐκπροσωπῶν τὴν ζωτικωτάτην ἔκφανσιν τῆς μεγαλωνύμου ἐποχῆς τῆς ἐμπεδώσεως τοῦ κοινοτικοῦ ἡμῶν καθεστῶτος. Γόνος εὐκλεοῦς τῆς νήσου οἰκογενείας, ὡς οἰκόσημον αὐτῆς τὴν ἀρετὴν κεκτημένης, διεμορφώθη εἰς τὸ κλεινὸν Ἄστυ τῆς Παλλάδος καὶ τὸ περιώνυμον *Montpellier* τῆς Γαλλίας, εἰς τὰς φωτοβόλους ταύτας τοῦ Πολιτισμοῦ ἑστίας, καταρτισθεὶς τέλειος ἐπιστήμων καὶ ὕπατος τῆς ἀρετῆς παράγων. Ἐν τῇ πατρίδι εἶτα ἐπανελθών, συνεδέθη ἀρρήκτως μετὰ τοῦ ἐπιφανοῦς οἴκου τοῦ Ἀντωνίου Γ. Παντελόγλου, τοῦ μεγάλου εὐεργέτου τῆς ἡμετέρας ἐπαρχίας, ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν ἐνάσκησιν τῆς θείας τοῦ Ἀσκληπιοῦ Ἐπιστήμης ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ Τόπου. Σχὼν εἶτα πολύτιμον σύντροφον τοῦ βίου αὐτοῦ τὴν εὐγενεστάτην δέσποιναν Σμαραγδίτσαν ἀδελφὴν τοῦ τότε ἁγίου Κώου νῦν δὲ Σεβασμιωτάτου ἁγίου Χαλκηδόνος κυρίου Γερμανοῦ τοῦ ἀλήστου θεμελιωτοῦ τῶν Κοινοτικῶν τῆς Ἐπαρχίας καὶ γεραροῦ προστάτου τῶν προνομιακῶν θεσμίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, ἡδραίωσε πρότυπον οἰκογενείας τετιμημένης καὶ ἐναρέτου καὶ ἀνέδειξεν ἀνταξίους αὐτοῦ υἱοὺς τοὺς Ἀναστάσιον καὶ Δημοσθένην, περιλαβὼν ἅμα ἐν αὐτῇ τὰς Μούσας ὑπὸ τὴν μητέρα ἁρμονίαν. Ὡς ἔμβλημα δὲ τοῦ βίου αὐτοῦ ἔχων τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα εἰργάσθη ἐνδελεχῶς ὑπὲρ τῆς εὐημερίας αὐτῆς, διαπρέψας ὡς Δήμαρχος τῆς νήσου καὶ Ὕπατος τῶν κοινῶν τῆς Ἐπαρχίας ἰθύντωρ. Ὁ βίος τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρὸς συνελόντ' εἰπεῖν ἀπο-

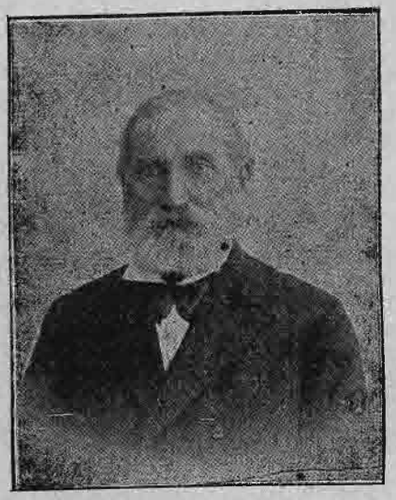

τελεῖ τὸ καλλειδοσκόπειον τῆς συγχρόνου ἱστορίας τοῦ τόπου, συμβολίζων τὰς ἰδέας τῆς προόδου αὐτοῦ.

Καὶ ἤδη ὅτε ἀπὸ τοῦ Ἰδανικοῦ στερεώματος τοῦ κοινοτικοῦ ἡμῶν καθεστῶτος, ἐξέλιπε μεταστὰς ἐν τῇ Ἀθανασίᾳ ἡ πατρὶς γεραίρει ἐν τῷ πανθέῳ τῆς ἱστορίας τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τὴν ἀΐδιον μνήμην τοῦ Ὑπάτου ἡγήτορος τῆς προόδου αὐτῆς, προσανατιθενένη πρὸ τῆς σεπτῆς αὐτοῦ σκιᾶς τὸν στέφανον τῆς ἀρετῆς.

Α.

ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΖΟΥΛΛΗΣ

Ὅπως ἑκάστη πόλις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐκέκτητο τοὺς ἥρωας καὶ τοὺς ἡμιθέους αὐτῆς, οὕτω καὶ σήμερον ἑκάστη πόλις τιμᾷ καὶ γεραίρει τὴν μνήμην τῶν πολιτῶν ἐκείνων, οἵτινες εἴτε ὑλικῶς εἴτε πνευματικῶς συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ τεθῶσιν αἱ βάσεις τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς προόδου αὐτῆς. Ἄλλαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ηὐτύχησαν νὰ ἀποκτήσουν τέκνα ἐλευθεριώτατα προσενεγκόντα πλουσίως ὑπὲρ τῆς φίλης αὐτῶν γενετείρας, ἥτις τιμῶσα τὴν μνήμην αὐτῶν μὲ στεφάνους δόξης καὶ τιμῆς ἔστεψεν ἀνακηρύξασα εὐγνωμόνως αὐτοὺς εὐεργέτας. Ἡ Ρόδος ὅμως, ὑπὸ διαφορετικὰς ὅλως ἀναπτυσσομένη συνθήκας ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις καθυστέρησε ἔν τε τῇ πνευματικῇ καὶ τῇ ὑλικῇ σταδιοδρομίᾳ, μόλις δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ηὐτύχησε νὰ τύχῃ παρὰ τῶν τέκνων της τῆς δεούσης περιθάλψεως καὶ ἰδίᾳ παρὰ τῶν ἀοιδίμων ἀδελφῶν Παύλου καὶ Νικολάου Καζούλλη, περὶ τοῦ πρώτου τῶν ὁποίων σύρομεν ἐνταῦθα τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμὰς εἰς μνημόσυνον εὐσεβὲς καὶ τελοῦντες φόρον

εὐγνωμοσύνης πρὸς ἄνδρα ἐξόχως χρήσιμον φανέντα εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ.

Ὁ Παῦλος Καζούλλης, ἐκ μεγάλης ἐν Ρόδῳ οἰκογενείας, ἐγεννήθη τῷ 1832. Διανύσας τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν Ρόδῳ καὶ μὴ εὑρίσκων στάδιον ἐνεργείας καὶ δράσεως ἐν αὐτῇ ἀπῆλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἔνθα συνετρίσθεις μετὰ τοῦ αὐταδέλφου αὐτοῦ Νικ. ἀνέπτυξε μετ' αὐτοῦ δραστηριότητα ἔκτακτον καὶ οὕτως ὑπ' ἀμφοτέρων ἐπετεύχθη νὰ συμπηχθῇ μέγας τῶν Ἀδελφῶν Καζούλλη ὁ ἐμπορικὸς οἶκος μὲ πίστιν ἀπεριόριστον καὶ φήμην ἀγαθοτάτην. Πνεῦμα ἐπιχειρηματικόν, δραστηριότης ἔκτακτος καὶ θέλησις ἀκατάβλητος ἐχαρακτήριζον τὸν Παῦλον Καζούλλην, ὑπὸ τὴν φαινομενικὴν δὲ σοβαρότητα ἐκρύπτετο καρδία χρηστιανικὴ καὶ φιλάνθρωπος ἀποστέργουσα τὴν ἐγωϊστικὴν καὶ θορυβώδη εὐποιΐαν. Ἡ θερμὴ ὑποστήριξις, ἣν παρεῖχον οἱ Ἀδελφοὶ Καζούλλη εἰς τοὺς Ροδίους νέους, αὐτοὺς ἑκάστοτε προτιμῶντες εἰς τὰς ἐργασίας αὐτῶν, προσεπόρισεν αὐτοῖς σεβασμὸν καὶ ἐκτίμησιν γενικὴν ἐν Ρόδῳ. Ἀποθνήσκων ὁ ἀοίδημος Παῦλος δὲν ἐπελάθετο τῆς πατρίδος αὐτοῦ μεγάλην μερίδα τῆς περιουσίας αὐτοῦ διαθέσας ὑπὲρ αὐτῆς. Οὕτως ἐκληροδότησεν αὐτῇ τεσσαράκοντα χιλιάδας φράγκων πρὸς ἵδρυσιν καὶ συντήρησιν παρθεναγωγείου ἐν Ρόδῳ φέροντος τὴν ἐπωνυμίαν "Καζούλλειον„ καὶ ἑτέρας πεντήκοντα χιλιάδας ὅπως ἐκ τῶν τόκων ἀποστέλληται εἷς τῶν ἐπιμελεστέρων καὶ ἠθικωτέρων νέων Ροδίων πρὸς ἐπιστημονικὴν ἐκπαίδευσιν.

Δικαίως ἄρα οἱ Ρόδιοι εὐγνώμονες τιμῶσι τὴν οἰκογένειαν Καζούλλη, ἧς δύο μέλη Παῦλος καὶ Νικόλαος χρυσοῖς καὶ ἀνεξιτήλοις γράμμασιν ἐνεγράφησαν εἰς τὰς χρυσᾶς τῆς ἱστορίας τῆς Ρόδου δέλτους.

Δ Α.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΣΑΜΙΩΝ*

Σκότος βαθὺ καλύπτει τὰ εἰς προϊστορικοὺς χρόνους γεγονότα ἐν Σάμῳ, καὶ πλεῖστοι μῦθοι ἐν σχέσει πρὸς ταῦτα παρὰ διαφόροις ποιηταῖς καὶ πεζογράφοις εὑρηνται ἀναιροῦντες ὁ μὲν τὸν ἕτερον, εἰς τρόπον ὥστε καθίσταται πολὺ δυσχερὴς ἡ ἀνεύρεσις πραγματικῶν περιστατικῶν ἐχόντων ὁπωσδήποτε ἱστορικήν τινα ὑπόστασιν.

Οὕτω πολλαὶ ἀλληλοσυγκρουόμεναι γνῶμαι ὑπάρχουσι περὶ τοῦ πρώτου βασιλέως ἢ οἰκιστοῦ τῆς νήσου, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐποχῇ, καθ' ἣν διὰ τῆς μεταναστεύσεως τῶν κατὰ τόπους Ἑλληνικῶν λαῶν ἤρχιζον παγνύμεναι αἱ Ἑλληνικαὶ πολιτεῖαι ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς φυτώρια τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ θαυμασίως ἀργότερον μεγαλουργήσαντος.

Ἂν πιστεύσωμεν τὸν Ἀπολλόδωρον ἐβασίλευε τότε τῆς Ἀρκαδίας ὁ Λυκοῦργος κεκτημένος σύζυγον τὴν Εὐρυνόμην, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῶν Σαμίων, ὁ Ἄγγαῖος.

Φύσις ζωηρὰ καὶ ριψοκίνδυνος ὁ Ἄγγαῖος δὲν ἠνέχθη ἐπὶ πολὺ τὴν δεσποτείαν τοῦ πατρὸς καὶ ἡμέραν τινὰ φεύγων τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, ὃν ἐξώργισε, παρέλαβε ὁμάδα Ἀρκάδων καὶ ἀπελθὼν ἐγκατέστη εἰς Κεφαλληνίαν. Τὴν νῆσον ταύτην ἐπωνόμασε Σάμην ἐκ τῆς ἐν Ἤλιδι ὁμωνύμου πόλεως.

Ἐπὶ πόσον διέμεινεν ὁ Ἄγγαῖος ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ πατρίδι

* Πολλὰς περὶ Σάμου ἱστορικὰς πληροφορίας δύναταί τις νὰ συλλέξῃ ἀναγιγνώσκων τὰ «Σαμιακὰ» ἀξιόλογον συγγραφὴν τοῦ ἀειμνήστου Ἐπαμεινώνδου Σταματιάδου. ὅστις γράφων ὑπεστημείου καὶ πᾶσαν παραπομπὴν εἰς συγγραφεῖς πρὸς οὓς προστρέχων δύναταί τις πλείστας ἱστορικὰς μαρτυρίας περὶ τῆς πατρίου ἱστορίας νὰ συλλέξῃ.

εἶνε ἄγνωστον, φέρεται δὲ μόνον ὅτι θελήσας νὰ ζητήσῃ συμβουλὴν παρὰ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν ἔλαβε τὸν ἑξῆς χρησμόν:

Ἀγκαῖ' εἰναλίαν νῆσον Σάμον ἀντὶ Σάμης σε
οἰκίζειν κέλομαι, Φυλλὰς δ' ὀνομάζεται αὕτη.

Τὴν συμβουλὴν ταύτην τοῦ θεοῦ ἀκολουθῶν ὁ Ἀγκαῖος παρέλαβε τοὺς Ἀρκάδας του καὶ μετ' αὐτῶν πολλοὺς Κεφαλῆνας, εἰς οὓς προσετέθησαν κατὰ τὴν πορείαν καὶ ἄλλοι Στερεοελλαδῖται καὶ ἰδίᾳ Ἀθηναῖοι καὶ Χαλκιδεῖς ἀποίκους καὶ συνώκισε τὴν νῆσον Σάμον, Φυλλάδα τότε ὀνομαζομένην ἐκ τῆς πυκνότητος τῶν δασῶν της, ἧς καὶ ἐκηρύχθη βασιλεύς.

Ὁ Ἀγκαῖος διακεκριμένος ἤδη μεταξὺ τῶν βασιλέων καὶ ἡρώων τῆς ἐποχῆς του ἐπιβληθεὶς ὅθεν εἶχε διέλθει διὰ τῶν ἡρωϊκῶν του πράξεων καὶ τῆς εὐγενείας τοῦ βασιλικοῦ του χαρακτῆρος, ἐκλήθη νὰ μετάσχῃ τῶν κινδύνων τῆς εἰς Κολχίδα ἐκστρατείας πρὸς ἁρπαγὴν τοῦ χρυσοῦ δέρατος. Ὁ βασιλεὺς τῆς Σάμου διεκρίθη μεταξὺ τῶν συναγωνιστῶν του ἐν τῇ στρατείᾳ ταύτῃ καὶ ἐντριβὴς περὶ τὰ ναυτικὰ καὶ τὴν στρατιωτικὴν τέχνην ἀνεδείχθη ὡς πρῶτος μεταξὺ αὐτῶν εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς εὐψυχίας, γενόμενος ὁ σωτὴρ τῶν Ἀργοναυτῶν ὅτε φρονευθέντος τοῦ κυβερνήτου τῆς Ἀργοῦς ἀνεκηρύχθη τοιοῦτος ὁμοφώνῳ πάντων γνώμῃ. Ἡ ἐπικρατοῦσα τότε τῶν θαλασσῶν ἄγνοια συνετέλει νὰ διατελῶσιν ἀπέλπιδες οἱ ἐπανακάμπτοντες εἰς τὰ ἴδια Ἀργοναῦται, μόνος δὲ ὁ Ἀγκαῖος ἐνεψύχου καὶ ἐνεθάρρυνεν αὐτούς, μέχρις ὅτου δεξιῶς διευθύνας τὸ πλοῖον ἐπανήγαγε αἰσίως τοὺς ἥρωας εἰς τὰς πατρίδας των.

Ἐπανακάμψας ὁ βασιλεὺς εἰς Σάμον ἠσχολήθη εἰς τὴν διοργάνωσιν τῶν ἐσωτερικῶν πραγμάτων τῆς ἀρτισυστάτου πολιτείας του καὶ διαγνοὺς τὸ γόνιμον καὶ εὔφορον τοῦ ἐδάφους παρώρμησε τοὺς κατοίκους εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ τὴν εἰς τὰ γεωργικὰ ἔργα ἐν γένει ἐπίδοσιν.

Ἡ δραστηριότης τοῦ Ἀγκαίου, θέλοντος νὰ παράσχῃ ἑαυτὸν παράδειγμα εἰς τοὺς ἀρχομένους, ἀπέκλειε πᾶσαν μετριότητα, βαρέως δὲ κατεπόνει τοὺς καλλιεργητὰς τῶν ἰδίων αὐτοῦ κτημάτων, μεθ' ὧν, κατὰ τὰ ἔθη τῆς τότε ἐποχῆς, συνειργάζετο καὶ συνεπόνει.

Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ τοῦ βίου τοῦ Ἀγκαίου σώζεται ἡ ἑξῆς περίεργος μαρτυρία τοῦ Ἀριστοτέλους παρὰ τῷ σχολιαστῇ Ἀπολλωνίου τοῦ Ροδίου, ἐνδεικτικὴ τοῦ μοιρολατρικοῦ τῶν προγόνων ἡμῶν χαρακτῆρος:

Ἡμέραν τινα αὐστηρῶς συμπεριεφέρθη ὁ βασιλεὺς πρὸς δύστροπον δοῦλον, καταγινόμενον εἰς τὴν φύτευσιν ἀμπέλου, ὅστις μή τι πλέον δυνάμενος κατηράσθη σιγαλὰ τὸν κύριόν του νὰ μὴ προλάβῃ νὰ πίῃ οἶνον ἐκ τῆς φυτευομένης ἀμπέλου.

Ὁ Ἀγκαῖος ἤκουσε μὲν αὐτοῦ ἐθεώρησεν ὅμως ὅλως ἀνάξιον τῆς βασιλικῆς αὐτοῦ ἀξιοπρεπείας καὶ γενναιότητος νὰ τιμωρήσῃ τὸν ὑβριστήν· ἀλλ' ἐπεφυλάχθη καὶ ἐπιστάντος τοῦ χρόνου τοῦ τρυγητοῦ ἔθλιψε σταφυλὰς ἐκ τῆς ἀμπέλου ταύτης καὶ συσκευασάμενος ποτήριον οἴνου ἐκάλεσε τὸν καταρασθέντα δοῦλον, πρὸς ὃν μετ' ἀγαθότητος μειδιῶν εἶπε· «Ἔτι ζῷ καὶ ὁ καρπὸς ὥριμος γέγονε καὶ ἤδη μέλλω πιεῖν· ὁρᾷς γὰρ τὸν οἶνον ἐν τῇ κύλικι.»

Λέγων δὲ ταῦτα καὶ ἀτενίζων τὸν περιδεῆ θεράποντα ὕψωσε τὸ ποτήριον διὰ νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὰ χείλη, ὅτε αἴφνης ἄγγελος δρομαῖος εἰσορμᾷ εἰς τὰ βασιλικὰ δώματα καὶ ἀσθμαίνων διηγεῖται ὅτι κάπρος ἄγριος κατελθὼν ἐκ τοῦ ὄρους λυμαίνεται τοὺς ἀγροὺς καὶ σπείρει τὸν τρόμον εἰς τὴν πεδιάδα.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ βασιλεῖς προίσταντο τῶν κινδύνων πρῶτοι εἰς ἀποσόβησιν αὐτῶν ἐπερχόμενοι καὶ τελευταῖοι ἀποχωροῦντες. Ὁ Ἀγκαῖος ὅθεν εἰς τὸ ἀπρόοπτον τοῦ ἀγγέλματος ἀφῆκε τὸ ποτήριον νὰ ἐκφύγῃ τῶν χειρῶν του καὶ καλέσας παρ' ἑαυτῷ τοὺς τοξότας αὐτοῦ καὶ κυνηγοὺς ἐξῆλθεν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ θηρίου. Ἀλλά . . . δὲν ἐπανῆλθε πλέον λαβὼν κατὰ τὸ κυνήγιον πληγὴν θανάσιμον.

Οὕτω μοιραίως ἐπληρώθη ἡ κατάρα τοῦ δούλου καὶ ἐκ τῆς σατανικῆς αὐτῆς συμπτώσεως προῆλθε τὸ λεγόμενον: «πολλὰ μεταξὺ πελει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου», οὗτινος εἰς πᾶσαν παρεμφερῆ περίπτωσιν συχνὴν ποιοῦνται ἔκτοτε χρῆσιν.

Σάμος.

ΘΡΑΣΥΒ. Μ. ΜΑΛΗΣ

ΕΠΙ ΤΩ ΘΑΝΑΤΩ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Μ. ΠΥΡΓΙΟΥ

Δὲν τόν ρωτοῦν τὸ νειὸ ποῦ φεύγει
Δὲν τὸν ρωτοῦνε ποῦ πηγαίνει,
Τὸν ἀποχαιρετοῦν μονάχα
Λίγοι του φίλοι δακρυσμένοι,

Τώρα τὰ μύρα τους ξανοίγω
Τὰ χρώματα τὰ μαγεμμένα·
Σὺ μὲ νεκρὲς παχαίνεις σάρκες
Κι' αὐτὰ βυζαίνουν ἀπὸ σένα.

*

Κ' ἡ μαυρισμένη του μανοῦλα
Ποῦ ἕνα ἕνα τὰ παιδιά της,
Στὸ ἴδιο ἀγύριστο ταξεῖδι
Εἶδε νὰ φύγουν μακρυά της·

Εἶνε καθένα ποῦ φυτρόνει,
Γλυκειὰ μιὰ ὕπαρξι θαμμένη,
Ἡ εὐωδιά τους μιὰ ψυχοῦλα
Ὅπου 'ς τὸν Πλάστη ἀνεβαίνει..

❁

Σειρά, σειρὰ σὲ πέντε ἄλλους
Ἕνα σταυρὸ ἀκόμα βάζει
Καὶ τὴν καρδιά της σταυρωμένη
Ἀκόμη μιὰ φορὰ κυττάζει....
. . . . . .

Τὸ νειὸ ποῦ φεύγει 'ς τὸ ταξεῖδι
Μὴ τὸν ρωτᾶτε ποῦ πηγαίνει,
Θὰ τὸν ἰδῆτε σὰν λουλοῦδι
Ἀπὸ τὸ χῶμα νὰ βλασταίνῃ.

❁

Τώρα τὸ νοιώθω μαῦρο χῶμα
Γιατὶ χρυσοῦς ἀνθοὺς φυτρώνεις.
Γιατὶ 'ς τὴν ἄχαρή σου ὄψη
Χόρτο ὀρσολουστο ἁπλώνεις.

Κι' ἐκεῖ σὲ κάθε ἀκρογιάλι
Ποῦ ποιητὴς ἐτραγουδοῦσε
Ἐκεῖ σὲ κάθε κορφοβοῦνι
Ποῦ κυνηγὸς γοργὰ πατοῦσε,

*

Θὲ νὰ σκορπίζεται, νὰ σβύνῃ
Ἡ εὐωδιὰ σὰν τὴ ζωή του
Καὶ 'ς τὰ οὐράνια θὰναβαίνῃ
Ὅπως ἀνέβηκε ἡ ψυχή του.

27)5)1904.

ΕΛΕΝΗ Σ ΣΒΟΡΩΝΟΥ

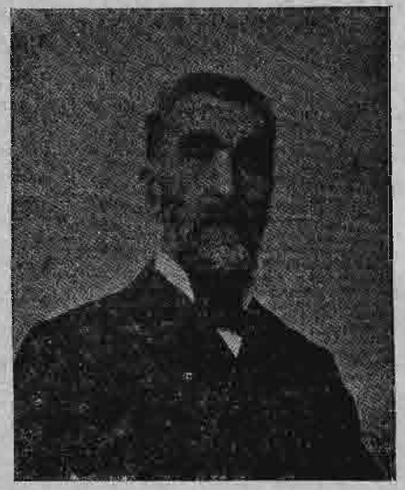

ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐξέχουσα ἐν τῷ τόπῳ ἡμῶν πολιτικὴ φυσιογνωμία· διευθύνων ἀπὸ δεκάδων ἤδη ἐτῶν τὴν νῦν κυβερνῶσαν πολιτικὴν μερίδα ἐν Σάμῳ. Ἐξ ἐντίμου καὶ εὐπόρου ἐκ Καρλοβασίων καταγόμενος οἴκου ἀναφαίνεται εἰς τὰ πολιτικὰ τῆς νήσου πράγματα ἀπὸ τοῦ 1867 ὅτε ἐξελέγη Πληρεξούσιος τοῦ δήμου Ν. Καρλοβάσου. Δύο ἔτη μετὰ ταῦτα εἰσῆλθεν ὁ Χατζηγιάννης εἰς τὴν Συνέλευσιν ἡγούμενος πάντων τῶν πληρεξουσίων τοῦ τμ.Καρλοβάσου ἀναγνωρισθεὶς ἔκτοτε ὡς ὁ ἰσχυρότερος τῶν ἐν Σάμῳ πολιτευομένων καὶ ἀνακηρυχθεὶς ἀρχηγὸς τῆς διαρκῶς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἰσχυσάσης καὶ σήμερον πλειοψηφούσης πατριωτικῆς μερίδος. Πολλάκις ἐξελέγη Πρόεδρος Συνελεύσεων καὶ Βουλευτής, ἀπό τινων ὅμως ἐτῶν ἀρκεῖται εἰς τὴν ἐν τῇ Συνελεύσει θέσιν ἀρχηγοῦ μερίδος ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην ἐμπνέων καὶ νουθετῶν τοὺς πολιτικούς του φίλους.

Εἰς τὸν στενὸν τοῦτον χῶρον δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀναπτυχθῇ τὸ μέγα πολιτικὸν ἔργον τοῦ Χατζηγιάννη. Ἡ ἀδέκαστος ἱστορία ἐν τῷ μέλλοντι ἀποδίδουσα τῷ ἑαυτοῦ ἑκάστῳ θὰ ἀναγράψῃ εὐφήμως τὸ ὄνομα αὐτοῦ παραλαβόντος τὴν Σάμον ἐ-

ρειπίων σχεδὸν σωρὸν καὶ ἀναμορφώσαντος αὐτὴν καὶ ὀργανώσαντος πάντας τοὺς κλάδους τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν, ἐφ᾽ ὅσον αὐτῷ δυνατὸν καὶ ἐφ᾽ ὅσον ἐπέτρεπον αἱ περιστάσεις καὶ αἱ ἀτέλειαι τοῦ παρ᾽ ἡμῖν πολιτικοῦ συστήματος.

Ἰσχύοντος τοῦ Χατζηγιαννικοῦ κόμματος ἐψηφίσθησαν νομοθετήματα θέσαντα εἰς κανονικὴν τροχιάν, διοίκησιν, δικαστήρια, Μονὰς καὶ ἐκπαίδευσιν, ἐπ᾽ αὐτοῦ ἐνομοθετήθη τὸ νέον σύστημα τὸ διέπον τὰ οἰκονομικὰ τῆς νήσου, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Χατζηγιάννη ἐδόθη εὐρεῖα προστασία εἰς τὸ Ἐμπόριον καὶ τὴν Βιομηχανίαν καὶ ἀνεπτύχθη ἡ συγκοινωνία τῆς νήσου, πανταχοῦ αὐτῆς ἐπετελέσθησαν δημόσια ἔργα ἐγκαθιδρύθη ἡ τηλεγραφικὴ μεταξὺ Βαθέος-Καρλοβασίων συγκοινωνία καὶ συνεδέθησαν πάντες οἱ δῆμοι τῆς Σάμου διὰ γραμμῶν τηλεφωνικῶν, ἐπαγιώθη ἡ τάξις καὶ ἡ ἡσυχία, ἐπελύθησαν διάφορα τοῦ τόπου μεγάλα ζητήματα, ὡς τὸ τελωνειακόν, πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ καὶ ἐν γένει πᾶν ὅτι ἀγαθὸν κέκτηται σήμερον ἡ Σαμιακὴ πολιτεία.

Τὸν Χατζηγιάννην χαρακτηρίζει ἡ ψυχραιμία καὶ ἡ ἀπάθεια κατὰ τὰς δεινὰς πολιτικὰς περιστάσεις, ἡ ὑπομονὴ αὐτοῦ καὶ τὸ ἀμνησίκακον καὶ μετὰ βιαιοτάτας ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ ἐπιθέσεις ἡ ἐπιμονή, μεθ᾽ ἧς βαίνει εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῶν σχεδίων του καὶ ἡ θαυμαστὴ τοῦ πνεύματος διαύγεια, μεθ᾽ ἧς κρίνει τὰ διάφορα τοῦ τόπου ζητήματα.

Ὁ Χατζηγιάννης, ὡς ἀρχηγὸς μερίδος εἶνε καὶ τὸ μᾶλλον ἀκάματον δραστήριον καὶ τολμηρὸν αὐτοῦ μέλος. Αὐτὸς κατὰ τὰς παραμονὰς ἐκλογῶν ἀλληλογραφεῖ πρὸς τοὺς ἀνὰ τοὺς δήμους τῆς νήσου πολιτικούς του φίλους διεξάγων τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἐκλογικῆς ἐργασίας βοηθούμενος ὑπὸ τῶν ἐμπίστων αὐτοῦ συνεταίρων καὶ φίλων Γ. Κ. Νικολάου καὶ Ἐμμ. Βλιάμου. Τὸ γραφεῖόν του εἶνε τὸ κέντρον π άσης πολιτικῆς ἐνεργείας καὶ ἐν ἐποχῇ πολιτικῶν θυελλῶν βλέπει τις τὸν ἡλικίας 74 ἐτῶν γηραιὸν ἀρχηγὸν καθιστάμενον χαλύβδινον ἐν τῇ ἀντοχῇ, ἐπὶ ὥρας γράφοντα, δίδοντα ὁδηγίας, συζητοῦντα, διατάσσοντα, ἐν πᾶσι ἐπιβαλλόμενον διὰ τῆς ἀκαταβλήτου αὐτοῦ ἐνεργητικότητος. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις ὁ Χατζηγιάννης εἶνε τὴν ψυχὴν ἀγαθώτατος καὶ ὁ χρηστότατος τῶν πολιτευτῶν, οὐδέποτε ἐκδικεῖται, τοῖς δὲ φίλοις αὐτοῦ συνιστᾶ ἀείποτε μετριοπάθειαν καὶ ψυχραιμίαν. Ἐν τῷ διαπύρῳ αὐτοῦ ζήλῳ νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ τῆς

πατρίδος του πολλάκις ἔτεινε χεῖρα συνεργασίας εἰς τέως ἀμειλίκτους αὐτοῦ ἀντιπάλους, μεθ᾽ ὧν ὕστερον εἰλικρινῶς συνειργάσθη.

Ἀληθῆ παντοδυναμίαν κέκτηται ἐν τῷ δήμῳ Ν. Καρλοβάσου. Οὐδέποτε ἐν αὐτῷ ψηφοθηρεῖ, ἀλλὰ πατὴρ αὐτὸς καὶ δημιουργὸς τῆς πόλεως, ἣν ἀπὸ μικροῦ καὶ νοσηροῦ χωρίου μετεσχημάτισεν εἰς ὡραιοτάτην πόλιν ὑπὸ ἔποψιν ρυμοτομίας καὶ διακοσμήσεως, λατρεύεται ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του, πᾶσαι δὲ αἱ τῶν πρὸ μικροῦ ἀναφυέντων ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ ἀντιπάλων του ὑπεράνθρωποι ἐνέργειαι τείνουσιν εἰς τὸ νὰ διαθέσωσιν ἐπὶ χιλίων αὐτόθι ψηφοφορούντων δεκάδας τινὰς μαύρων ψήφων ἐναντίον του.

Ἀδιασπάστως συνδεδεμένος μετὰ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ Γ. Νικολάου, Χρ. Μανταφούνη καὶ Ἐμμ. Βλιάμου ἐνεργεῖ συγχρόνως εὐρυτάτας ἐμπορικὰς καὶ βιομηχανικὰς ἐργασίας συγκεντρῶν μετὰ τῶν συνεταίρων του πᾶσαν τὴν βιομηχανικὴν καὶ ἐμπορικὴν τοῦ Τμήματος Καρλοβασίων κίνησιν. Ἐπιθυμῶν νὰ φαίνηται πάντοτε εἰς τὸν δῆμόν του χρήσιμος μετὰ τῶν δύο πρώτων, καὶ ἰδίᾳ τῶν τριῶν δαπάνῃ, ἐπεσκεύασε τὴν Πορφυριάδα Σχολήν, ἐξ ἰδίων δὲ δαπανῶν ἔκτισε τὸ Χατζηγιάννειον Παρθεναγωγεῖον, καλλιμάρμαρον κτίριον δαπανήσας 50,000 φράγκα. Τῇ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ καὶ τῶν φίλων του ἱδρύθη τὸ αὐτόθι δημοτικὸν φαρμακεῖον, ἐξ οὗ ἀντὶ μικρᾶς φορολογίας προμηθεύονται οἱ κάτοικοι δωρεὰν τὰ φάρμακα, λειτουργεῖ μουσικὴ σχολὴ μετὰ σώματος φιλαρμονικῆς καὶ ἐν γένει ὑπὸ τὴν πρωτοβουλίαν αὐτοῦ καὶ τῶν προμνησθέντων φίλων του μετεβλήθη τὸ Νέον Καρλόβασι εἰς τὴν ὡραιοτάτην πόλιν τῆς νήσου. Ἀλλὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Χατζηγιάννη ἐν σχέσει μὲ τὸ τμῆμά του στρέφεται ἰδίᾳ ὑπὲρ τοῦ λιμένος, ἡ κατασκευὴ τοῦ ὁποίου ἀπησχόλησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη αὐτόν, ἀλλ᾽ ἡ συντέλεσίς του ἐπέτυχε νὰ ἀναπτύξῃ πολλαπλασίως τὸ ἐν Καρλοβασίοις ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν.

Σύραντες ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἄνδρα τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμὰς γνωρίζομεν ὅτι θέλομεν προσκρούσει εἰς τὴν ἐγνωσμένην αὐτοῦ μετριοφροσύνην, ἐπιθυμοῦντος ἀθόρυβον ἐργασίαν, ἀλλ᾽ εἴχομεν καθῆκον νὰ γνωρίσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν τὴν ἀρρενωπὴν φυσιογνωμίαν πολιτικοῦ ἀνδρὸς ἐπιζητίαν δρῶντος ἐν Σάμῳ ἐπ᾽ ἀγαθῷ αὐτῆς καὶ συνδεσαντος ἀδιασπάστως τὸ ὄνομά του μετὰ τῆς ἱστορίας τῶν τελευταίων χρόνων τῆς νήσου.

Μικρὰ ἱστορικὰ σημειώματα.

Η ΚΛΙΝΗ

Ἡ κλίνη εἶνε τὸ σύμβολον τῆς ζωῆς. Ὁ Μωπασσὰν εἶπεν: «Εἶνε ἡ θύρα ἡ ὁποία κλείει τὰ πάντα, ἀφοῦ προηγουμένως ἤνοιξε τὸν κόσμον. Ἐν αὐτῇ γεννώμεθα καὶ ἐν αὐτῇ ἀποθνήσκομεν».

Ἡ κλίνη εἶνε ὁ μυστικοσύμβουλός μας· γνωρίζει τὰς τέρψεις καὶ τὰς θλίψεις μας· εἶνε τὸ πρῶτον καὶ τὸ τελευταῖον ἔπιπλον τῆς οἰκίας, ὁ δὲ Νόμος σέβεται καὶ προστατεύει αὐτήν. Τὰ πάντα κατάσχει ὁ δικαστ. κλητὴρ ἐκτὸς τῆς κλίνης.

Ἀπὸ τοῦ σωροῦ τῶν ξηρῶν φύλλων τοῦ ἀρτιγενοῦς κόσμου μέχρι τῆς συγχρόνου εὐμαρείας, ἡ κλίνη ὑπέστη βραδείας μεταμορφώσεις· ἕκαστος λαὸς ἐτροποποίησεν αὐτὴν συμφώνως πρὸς τὰ ἔθιμά του.

Αἴγυπτος. Τὰ μνημεῖα αὐτῆς, ἀπὸ 4000 ἐτῶν χρονολογούμενα, μᾶς παρέχουν ὑποδείγματα τῶν ἀρχαιοτέρων γνωστῶν κλινῶν μὲ σχήματα διαφόρων ζώων, ἀετῶν, λεόντων ἢ κεμάδων· πρὸς τὸ μέρος τῆς κεφαλῆς ὑπῆρχε ξύλινον ὑποστήριγμα, οἱ δὲ πόδες ἀνεπαύοντο ἐπὶ τῶν ὀπισθίων τοῦ ζώου, τοῦ ὁποίου ἡ οὐρὰ ἀνεστραμμένη ὑπεβάσταζε κωνωπεῖον.

Ἀσσυρία. Οἱ Χαλδαῖοι, οἱ Ἀσσύριοι, οἱ Φοίνικες, οἱ Μῆδοι, οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Ἑβραῖοι παρεδέχθησαν τὴν Αἰγυπτιακὴν κλίνην, τροποποιήσαντες αὐτὴν κατά τι. Ἐκ παραδόσεων διατηρεῖται ἡ ἀνάμνησις τῆς θαυμασίας κλίνης τοῦ Σολομῶντος, ἐκ κέδρου τοῦ Λιβάνου κατεσκευασμένης, πεποικιλμένης δὲ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ.

Ἑλλάς. Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς κατεσκεύασεν μὲ τὰς ἰδίας του χεῖρας κλίνην ἐκ κορμοῦ ἐλαίας, αἱ μετὰ τῆς Ἀσίας ὅμως ἐπικοινωνίαι τῶν Ἑλλήνων ἐβελτίωσαν κατὰ πολὺ τὴν ἁπλότητα τῶν ἑλληνικῶν κλινῶν. Τὰ ἑλληνικὰ ἀγγεῖα καὶ ἀρχαῖα κύπελλα μᾶς παρέχουσιν πληθὺν ἀναγλύφων παριστώντων κλίνας μετὰ λεπτῶν ζωγραφημάτων περικεκοσμημένας διὰ βαρυτίμων ὑφασμάτων μετὰ στρωμνῶν καὶ προσκεφαλαίων.

Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἰδίως οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ Περικλέους καὶ οἱ Κορίνθιοι ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῆς πόλεώς των προσεδιδον μεγάλην σημασίαν τόσον εἰς τὴν κλίνην, ἄνωθεν καὶ πέριξ τῆς ὁποίας ἔθετον πᾶν ὅ,τι ὡραῖον καὶ καλλιτεχνικὸν καὶ ὅπερ θὰ ἠδύνατο νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τὴν ψυχήν, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐν ᾧ αὕτη ὑπῆρχε δωμάτιον κοσμοῦντες αὐτὸ διὰ παντοίων κομψοτεχνημάτων ἰδίως δὲ δι' ἀγαλμάτων τελείων καὶ συμμετρικῶν· καὶ ταῦτα πάντα ἐπειδὴ ἐφρόνουν ὅτι τὸ περιβάλλον ἐξήσκει σπουδαίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν συζύγων διὰ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ὅτι μετεβιβάζοντο εἰς τὰ τέκνα καὶ ἐλάμβανον σάρκας, οὕτως εἰπεῖν, κληρονομικῶς αἱ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τοῦ ἐγκεφάλου ἀποτυπούμεναι καλλιτεχνικαὶ ἐκεῖναι εἰκόνες.

Ρώμη. Οἱ Ρωμαῖοι διετήρησαν τὴν κομψότητα τῆς ἑλλ. κλίνης. Ὁ σκελετὸς ἐκ μετάλλου συνήθως, ἐνίοτε δ' ἐκ ξύλου ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσηρμόζοντο τμήματα ἐλεφαντόδοντος ἢ χρυσοῦ, ἐστηρίζετο ἐπὶ ποδῶν καλλιτεχνικῶς ἐξειργασμένων. Ἡ στρωμνή, ἥτις κατ' ἀρχὰς ἦτο ἁπλοῦς σάκκος ἀχυροστρωμνή, ἐπληρώθη βραδύτερον διὰ τῶν ἁπαλοτέρων ὑλικῶν, πρὸ πάντων δ' ἐπεζητοῦντο τὰ πτύλα τῶν χηνῶν τῆς Γερμανίας. Ὁ Πλιογάβαλος ἐξέλεγε τὰ λεπτὰ πτερὰ τὰ ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῶν περδίκων. Ἐννοεῖ τις τὴν πολυτέλειαν τῶν κλινῶν τούτων ἀναλογιζόμενος ὅτι οἱ Ρωμαῖοι ἀνεπαύοντο ἐπ' αὐτῶν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, μεταχειριζόμενοι αὐτὰς καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος ἀκόμη.

Μεσαιών. Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τοῦ μεσαιῶνος, αἱ

κλίναι κατεσκευάσθησαν κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν παράδοσιν, πάντοτε σχεδὸν μετάλλιναι καὶ ὀλίγον ὑψωμέναι πρὸς τὸ μέρος τοῦ προσκεφαλαίου. Κατὰ τὸν Ι΄. αἰῶνα ἀναφαίνεται ἡ μεγάλη χλιδὴ τῶν κλινῶν. Τὰ χειρόγραφα ἀναπαριστῶσιν αὐτὰς κεκαλυμμένας διὰ χρυσῶν κοσμημάτων, ὑπερκείμενα δ' αὐτῶν παραπετάσματα, συγκρατούμενα ὑπὸ ὁριζοντίων ἀναρτήρων ἢ ὑπὸ οὐρανῶν ἐπὶ στύλων ἐρειδομένων.

ΙΓ΄. Αἰών. Αἱ κλῖναι τοῦ ΙΓ΄. αἰῶνος ἦσαν χαμηλαὶ συγκείμεναι συνήθως ἐξ εἴδους τινὸς κιγκλιδωτοῦ τεθειμένου ἐπὶ τεσσάρων ποδῶν μετὰ διανοίγματος ἐπὶ μιᾶς τῶν πλευρῶν δι' οὗ εἰσεχώρει τις εἰς τὴν κλίνην.

ΙΔ΄. Αἰών. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ προσοχὴ ἐστράφη περὶ τὰ παραπετάσματα καὶ τὰ κλινοσκεπάσματα. Ὁ συρμὸς κατόπιν καθιέρωσε τὰς ἐξ ἀραχνοϋφοῦς μετάξης σκέπας καὶ τὰς χρυσᾶς σινδόνας ἐνίοτε περιερραμένας διὰ σισύρας. Ὁ πλοῦτος τῶν σινδονῶν, τῶν προσκεφαλαίων, τῶν παραπετασμάτων ηὔξησεν ἐπὶ μᾶλλον κατὰ τὸν ΙΕ΄. αἰῶνα αἱ δὲ κλῖναι προσέλαβον ὑπερβολικὰς διαστάσεις μέχρι 3 μέτρων μήκους καὶ 2 πλάτους.

ΙΣΤ΄. Αἰών. Κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἐγένοντο γνωσταὶ αἱ ὡραιότεραι κλίναι. Κατεσκευάζοντο ἐκ ξύλου κέδρου ἢ ἐβένου, θαυμασίως γεγλυμμένων, ἐτοποθετοῦντο ἐπὶ μεταξοϋφάντων ταπήτων, εἶχον δὲ οὐρανοὺς ὑποβασταζομένους ὑπὸ στηλῶν ἀποτελουσῶν μέρος αὐτῆς τῆς κλίνης. Ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Κλισσὺ, ἐν Γαλλίᾳ, ὑπάρχει τοιαύτη τις κλίνη λίαν ἀξιοπερίεργος.

ΙΖ΄. Αἰών. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ΄. εἰσάγει πρῶτος αὐτὸς τὸν συρμὸν νέας πολυτελοῦς κλίνης καταφόρτου ἐκ βαρυτίμων ὑφασμάτων, κεντημάτων καὶ κροσσῶν. Ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰσάγεται ἡ Βασιλική, ἡ Ἰταλική, ἡ Ρωμαϊκὴ παστάς. Ἡ κλίνη ὡς πάντα τ' ἀντικείμενα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης προσαποκτοῦν ὅλην τὴν ἀναλαμπὴν τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ Ἡλίου—Βασιλέως.

ΙΗ΄. Αἰών. Αἱ κλίναι προσλαμβάνουν διάφορα σχήματα· ἡ ποικιλία τῆς Ἀντιβασιλείας διαδέχεται τὸ πομπῶδες τοῦ Μεγάλου Βασιλέως. Μυρίων εἰδῶν κλίναι ἀναφαίνονται· ἡ ἀγγελικὴ κλίνη μετ' οὐρανοῦ καὶ παραπετασμάτων, ἡ αὐτοκρατορικὴ μετὰ θόλου, ἡ δουκικὴ κ.λ.π. πᾶσαι κομψότατα.

ΙΘ΄. Αἰών. Ἡ ἐξ ἀνακαρδίου, σφενδάμνου, ἐρυθροξύλου κλίνη προσλαμβάνει σχήματα ἀρχαῖα. Ὁ συρμὸς οὗτος ζωογονεῖται ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τὸ Διευθυντήριον καὶ θριαμβεύει ἐπὶ Αὐτοκρατορίας. Οἱ στρατιωτικοὶ ὑπερθέτουσι τῶν κλινῶν αὐτῶν περικεφαλαίαν καὶ τρόπαιον, ἐνῷ οἱ ναυτικοὶ καθιεροῦσι τὴν κλίνην τοῦ Ποσειδῶνος, μετὰ κυματοειδῶν γλυφῶν καὶ ἄλλων ποικιλμάτων σχέσιν ἐχόντων πρὸς τὴν θάλασσαν. Τὰ παραπετάσματα πολλαπλασιάζονται μέχρι φορτικότητος.

Τῷ 1840 μόνον ἐπανέρχονται τὰ σχήματα αὐστηρότερα καὶ ἁπλούστερα, ἀλλὰ κακόζηλα. Μικρὸν κατὰ μικρὸν καὶ καθόσον πλησιάζομεν πρὸς τὴν σύγχρονον ἐποχήν, οἱ κλινοποιοὶ πειρῶνται νὰ συνδυάσωσι τὴν κλίνην πρὸς τὸ φῦλον, τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἡλικίαν τοῦ ἀτόμου δι' ὃ αὕτη ἤθελε χρησιμεύσῃ.

Σήμερον αἱ ἀνδρικαὶ κλῖναι εἶνε ἐκ ξύλου χρώματος βαθέος ἢ καὶ ἐκ σιδήρου μὲ γραμμὰς ἁπλᾶς, ἀφ' ἑτέρου τῶν νεανίδων κατασκευάζονται ἐκ ξύλων χρώματος ζωηροτέρου, ὡς ὁ σφένδαμνος, τὸ ροδόξυλον κ.λ.π. αἱ δὲ σιδηραῖ τοιαῦται πάντοτε ποικίλλονται διὰ κοσμημάτων.

Ἀπὸ τῆς μεγάλης κλίνης τῆς εὐρείας ὅσῳ καὶ μακρᾶς μετὰ τῶν παχέων αὐτῆς ἐκ μετάξης ἀραχνοϋφοῦς παραπετασμάτων μέχρι τῆς σιδηρᾶς ἢ χαλκίνης κοιτίδος τῆς στενῆς, σκληρᾶς ἀλλὰ καὶ ὑγιεινῆς ὡς αἱ στρατιωτικαὶ κλῖναι Φρειδερίκου τοῦ Β΄. καὶ Ναπολέοντος τοῦ Α΄. ἡ ἐκλεκτὴ ἡμῶν ἐποχὴ προσφέρει εἰς ἕκαστον τὴν κλίνην τῆς ἀρεσκείας του.

ΓΕΥΜΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ

Ἀναδιῴων πρό τινων ἐτῶν τὰ ἀρχεῖα τοῦ ἀοιδίμου Γερασίμου Σβορώνου πάππου τοῦ ἑτέρου ἐκ τῶν διευθυντῶν τοῦ παρόντος Ἡμερολογίου ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη διατελέσαντος ἐν Σάμῳ Ὑποπροξένου τῆς Ρωσσίας, εὗρον μεταξὺ ἄλλων πολυτίμων ἐγγράφων καὶ ἐπιστολὴν τοῦ πατρός μου πρὸς ἐκεῖνον ὑπὸ ἡμερομηνίαν 18 Ἰανουαρίου 1832 ἐν ᾗ μεταξὺ ἄλλων ὑπῆρχον καὶ αἱ ἑξῆς φράσεις.

"Πρὸ ἡμερῶν ἐδόθη τραπέζι καὶ μπάλος ἐκ μέρους τῶν Χίων εἰς τὸν οἶκον τοῦ ὑμετέρου κυρίου Μαντζαβίνου, ὅπου εὑρέθησαν ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων καὶ τὰ σημαντικώτερα τοῦ γένους μας ὑποκείμενα. Ἐστάλθη ἐκ μέρους τῆς Πόρτας μουσικὴ ἥτις διήρκεσεν ὅλην τὴν νύκτα. . . . . "

Αἱ τοιαῦται φράσεις θὰ ἐνέβαλον εἰς πειρασμὸν οἱονδήποτε ἱστορικὸν καὶ ἰδίως ὁμοεθνῆ. Ἀνομολογῶ, ὅτι τὴν ἐπιρροὴν αὐτοῦ ὑπέστην καὶ ἐγώ, διότι ὁ γράφων ἦτο πατήρ μου, ἐπὶ ἡμέρας δὲ ἠσθανόμην τοὺς νυγμοὺς αὐτῆς. Προσεπάθησα ἐπὶ πολὺ ἀλλὰ προσέκρουσα εἰς δυσχερείας ἀνυπερβλήτους, διότι δὲν εἶχον πρὸ ἐμοῦ οὐδεμίαν μελέτην ἐπὶ τῆς νεωτέρας ἱστορίας τῆς Χίου σχετικὴν πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο. Ἐνῷ ἐταλαντευόμην, μοὶ ἐπῆλθεν αἴρνης ἡ ῥωτεινὴ ἰδέα νὰ ζητήσω πληροφορίας παρὰ τῆς μητρός μου, ἥτις γεννηθεῖσα ἐν Κων)πόλει καὶ θυγάτηρ τοῦ Ν. Μαντζαβίνου ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ὁποίου ἐδόθη τ ρ α π έ ζ ι κ α ὶ μ π ά λ ο ς ἦτο ἡ μόνη κατάλληλος νὰ μὲ διαφωτήσῃ. Ἐπέτυχον· ἡ ἐξαισία μνήμη της μὲ ἀπήλλαξε τῶν δυσχερειῶν καὶ χάρις εἰς αὐτὴν δύναμαι καὶ εὐπρεπὴς νὰ φανῶ ἀπέναντι τῆς εὐγενοῦς προσκλήσεως καὶ νὰ περιγράψω ἐν συνόψει μικρὰν χαρμόσυνον σκηνὴν τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου τελεσθεῖσαν ἐν αὐτῇ τῇ Κων)πόλει.

Κατὰ τὸ ἔτος 1831 ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις ἐδώρησε τὸν φόρον τῆς δεκάτης εἰς τοὺς δεινοπαθοῦντας Χίους, ὅπερ πληροφοροῦμαι ὅτι ἐπικρατεῖ ἔτι. Οἱ ἐν Κων)πόλει ἐπίλεκτοι Χῖοι Μισὲ Γιάννης Ψυχάρης, Μισὲ Μικὲς Ζουμαλᾶς, Μισὲ Θεόδωρος Πλατύς, Μισὲ Στέργιος, Μισὲ Ἀναστάσιος καὶ ἄλλοι συνῆλθον ἐπὶ ταὐτῷ καὶ συνεσκέφθησαν περὶ τοῦ καταλλήλου μέσου δι' οὗ ἠδύναντο ἐμπράκτως νὰ ἀποδείξωσι τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Κυβέρνησιν, ἥτις τοσοῦτον μέγιστον εὐεργέτημα παρεῖχε τῇ πατρίδι αὐτῶν. Μεταξὺ διαφορῶν ἀνταλλαγεισῶν γνωμῶν ἐπεκράτησεν ἡ γνώμη ὅπως ὀργανωθῇ γεῦμα καὶ χορὸς εἰς ὃν θὰ συμμετεῖχον ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τῆς Κυβερνήσεως καὶ πᾶσα ἡ ἀνωτέρα κοινωνία τῶν ὁμογενῶν· ἀλλ' ὅπως ἐκτελεσθῇ τοῦτο ἀπῃτεῖτο πρῶτον ἡ ἄδεια τῆς Κυβερνήσεως καὶ δεύτερον οἴκημα εὐρύχωρον ὅπερ καταλλήλως καὶ φιλοκάλως διασκευαζόμενον θὰ ἐφείλκυε τὴν εὐχαρίστησιν τῶν προσκεκλημένων, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀνέλαβεν ὁ Μισὲ Γιάννης Ψυχάρης, τὸ δὲ δεύτερον ὁ Μισὲ Θεόδωρος Πλατύς. Ὁ Μισὲ Γάννης Ψυχάρης ἔμπορος ὑφασμάτων, ἰδίως ἐκ μετάξης ἦτο πραγματευτὴς τοῦ Σεραγίου, καθ' ἃ λέγομεν σήμερον, προμηθευτὴς τῆς Αὐλῆς. Ὡς τοιοῦτος ἠδύνατο ν' ἀνέρχηται ἀκωλύτως καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν εἰς τὸ Σεράγιον, διὰ τῶν ἀγαθῶν δ' αὐτοῦ σχέσεων κατώρθωσε ν' ἀποσπάσῃ τὴν ἄδειαν. Ὁ Μισὲ Θεόδωρος Πλατὺς κατῴκει πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐν Γαλατᾷ ἐν οἰκίᾳ τοῦ Ν. Μαντζαβίνου. Παραπλεύρως ἦτο ἡ ἰδιαιτέρα οἰκία τοῦ Ν. Μαντζαβίνου, ἡ εὐρυχωροτέρα τότε τῆς Κων)πόλεως. Μεταξὺ τοῦ Μισὲ Θεοδώρου Πλατὺ καὶ Νικολάου Μαντζαβίνου καὶ τῶν κυριῶν αὐτῶν Ἑλένης καὶ Μαριγὼς ὑπῆρχε πλέον ἡ ἀδελφικὴ φιλία. Ἡ μόνη παράκλησις τοῦ Μισὲ Θεοδώρου ἤρκεσεν ὅπως ὁ Ν. Μαντζαβῖνος διαθέσῃ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ ὃν ἐπεδίωξαν οἱ Χῖοι· ἐπ' ἀρκετὰς ἡμέρας ἐφέροντο ἔπιπλα πολυτελέστατα πρὸς διακόσμησιν τῆς οἰκίας ταύτης· τοιαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἀφθονία φαγητῶν καὶ γλυκυσμάτων, ὥστε τὴν ἐπαύριον τῆς διασκεδάσεως ταύτης, αἱ ὑπηρέτριαι τοῦ Ν. Μαντζαβίνου εὗρον πληθὺν τοιούτων ἐντὸς τῶν ὀψοθηκῶν.

Προσκεκλημένοι ἦσαν ὁ Πρωθυπουργός, οἱ Ὑπουργοί, ὁ Δήμαρχος, ὁ Βοεβόδας τοῦ Γαλατᾶ καὶ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι, ἐκ δὲ τῶν ὁμογενῶν ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἀθανάσιος, πέντε Ἀρχιερεῖς, οἱ Ἑπτανήσιοι, ὁ Γεώργιος Βουλεφρός, ὁ Ζαχαρίας Ζαχάρωφ, ὁ Νικόλαος Μαντζαβῖνος καὶ ἄλλοι οὓς δὲν ἐνθυμεῖται ἡ μήτηρ μου, μετὰ τῶν κυριῶν των. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ πατήρ μου Ἰωάν. Σταματιάδης ἄγαμος τότε. Καὶ οἱ μὲν ἄνδρες ἔφερον φράκο πράσινον κατερχόμενον μέχρι τῶν κνημῶν κεκοσμημένον δὲ ἐπιχρύσων κομβίων εἰς σχῆμα ταλλήρου, περικνημίδας ἐκ μετάξης ἄνω τῶν γονάτων περισκελίδας μέχρι τῶν γονάτων, βρογχωτῆρα μέχρι κατωτέρων χειλέων περὶ ὃν περιεστρέφετο λαιμοδέτης ὅστις μετὰ πολλὰς περιστροφὰς ἐπερατοῦτο εἰς κόμβον πρὸ τοῦ βρογχωτῆρος, αἱ δὲ γυναῖκες τὴν ἀμφίεσιν τῆς Κων)πόλεως, τὸ δὲ στῆθος κατὰ τὸ ἥμισυ ἠνεῳγμένον καὶ καλυπτόμενον ὑπὸ μεταξίνων τριχάπτων. Χάρις εἰς τὸ εὐτράπελον τῶν Χίων καὶ τὰς εὐφυολογίας τῶν Ἑπτανησίων ἠρτυμένας διὰ τῶν ἰδιωτισμῶν τῶν γλωσσῶν αὐτῶν, τὸ γεῦμα καὶ ὁ χορὸς διήρκεσαν μέχρι τῆς τετάρτης τῆς πρωΐας ἐν πλήρει εὐθυμίᾳ. Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ θυμηδία ἐκ τοῦ κόσμου καὶ τῆς μουσικῆς ὥστε ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἀνελθὼν εἰς τὸ διαπασῶν αὐτῆς καὶ ὑπὸ ἐμπνεύσεως οἰστρηλατηθεὶς στραφεὶς πρὸς τὸν κοσμήτορα Μισὲ Γιάννη Ψυχάρη ὅστις ἀεικίνητος καθ' ὅλην τὴν νύκτα προσεπάθει τοὺς πάντας νὰ εὐχαριστήσῃ καὶ ἰδίως τὰς κυρίας, εἶπεν αὐτῷ «Καλέ, Μισὲ Γιάννη διαβόντρου γυὲ κάμετενε καὶ σεῖς μιὰ τούμπα.»

ΝΙΚΟΣ Ι. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΣΤΕΡΕΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΑΘΑΝΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

«Τῷ ἴσῳ πατρὶ πολυσεβάστῳ μοι θείῳ κ. Γεωργίῳ Δ. Ἰωαννίδῃ»

Ἔνθους ὀπτασιαστὴς τοῦ ἀδύτου ἱεροῦ τῆς Φιλοσοφίας, ἐφ' οὗ ἐπιπρυτανεύει ἡ Τελικὴ Αἰτία τοῦ Παντός, ἀσμένως προσέρχομαι ὑπείκων εἰς τὴν εὐγενῆ πρόσκλησιν τῆς ἐριτίμου Διευθύνσεως τοῦ «Ἡμερολογίου τοῦ Αἰγαίου», ὅπως προσφέρω τὴν ταπεινὴν συνεργασίαν μου διὰ τῆς περὶ «Ἀθανασίας τῆς ψυχῆς» μελέτης πεποιθὼς ὅτι εὐμενὴς ἔσται μοι ἡ κριτικὴ τῶν ἁρμοδίων ἐπὶ τοῦ ὑψίστου τούτου θέματος, ὅπερ ἀείποτε ἀπησχόλησε τοὺς ἡγήτορας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῆς Φιλοσοφίας καθόλου.

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν νῦν πλεῖσθ' ὅσαι ἀνεπτύχθησαν σοφαὶ δοξασίαι περὶ ψυχῆς διὰ μέσου τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων τῶν αἰώνων καὶ ὁμολογουμένως οὐσιώδης δι' αὐτῶν παρεσχέθη συμβολὴ πρὸς ἀδροτέραν καὶ πληρεστέραν κατανόησιν τῶν αἰνιγματωδῶν τούτων τῆς ἀπείρου σοφίας θεμάτων. Ἀλλ' ἐν τοῖς νῦν ἰδίᾳ χρόνοις ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς χειραφεσίας τῆς ἐπιστήμης οἱ ἀΐδιοι φωστῆρες τοῦ ἀτέρμονος τῆς φιλοσοφίας στερεώματος ἀπὸ εὐρυτέρας ὅλως ἀπόψεως τῆς ψ υ χ ο φ υ σ ι ο λ ο γ ί α ς διηρεύνησαν καὶ διερευνῶσι τὸ προκείμενον θέμα καὶ μετ' ἀπαραμίλλου τῇ ἀληθείᾳ ἐπιστασίας τελεσιουργοῦσιν ἐν τῷ ἀδύτῳ ἱερῷ τῆς φιλοσοφίας τὰ ἀποκαλυπτήρια τῶν περὶ ψυχῆς ἀϊδίων καὶ ὑπερφυῶν ἀρχῶν.

Ἡ τοῦ Θεοῦ ἀπόλυτος ἔννοια καὶ ἡ τῆς Φύσεως ἀδιεξίτητος ἔρευνά εἰσιν αἱ ἀΐδιοι τοῦ Σύμπαντος ἀρχαί, πρὸ τῶν ὁποίων τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἔστη διὰ μέσου τῶν αἰώνων θαμβούμενον καὶ καταπλησσόμενον ἀπείρως. Εἰργάσθη δ' οὕτω ἐν τῇ ἀτέρμονι αὐτοῦ πορείᾳ, ὅπως καθορίσῃ κατ' ἄνθρωπον τὴν ὑπερφυᾶ Ἔννοιαν τοῦ Ὑπερτάτου Ὄντος, διερευνῶν τὴν τελικὴν ἁρμονίαν τοῦ Παντός. Καὶ ὑπετύπωσε τοὺς φυσικοὺς νόμους διὰ τῆς ἐπιστήμης ἀπειροτελείους ἐν τῇ ὑπερφυεῖ αὐτῶν θέσει, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ ἠθέλησε νὰ διερμηνεύσῃ τὴν τελικὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν. Διηρεύνησεν ἐπὶ τούτοις διὰ τῆς Φιλοσοφίας τὸ Σύμπαν καὶ ἤρξατο διατυποῦν τοὺς πολλοὺς καὶ ποικίλους κλάδους τῶν Ἐπιστημῶν. Καί δι' αὐτῶν ὄντως τὸ ἀνθρώπινον

πνεῦμα εἰργάσθη ἐπὶ τοῦ Ἀπείρου, ἦλθε εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῶν ἀδιεξιτήτων μυστηρίων Αὐτοῦ καὶ ἰδοὺ ἐξαιρόμενον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τείνει νὰ ἐπικοινωνήσῃ πρὸς τὸν Ἄναρχον Λόγον τοῦ Παντός, ὑποτυποῖ τοὺς ἀπειροτελείους νόμους Αὐτοῦ διὰ τῆς φιλοσοφίας τίθησιν ὡς ἀρχὴν τὴν Θρησκείαν καὶ ἀποδέχεται ἐν τῇ πορείᾳ τῶν αἰώνων τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας τοῦ Θεανθρώπου, χειραφετούμενον ὑπὸ τοῦ τρισυποστάτου σ.μβόλου τῶν ἀρχῶν τῆς διδασκαλίας Αὐτοῦ, τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ. Ἀλλ' οὕτω ἐν τῇ ὑποκειμενικῇ καὶ τῇ ἀντικειμενικῇ ἐρεύνῃ Αὐτοῦ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα διερμηνεῦον τί ἐστι Πᾶν καὶ τί ἄνθρωπος διερευνᾷ ἀπείρως τὸ Σύμπαν, ὡς τὸ περιέχον, πειρώμενον νὰ καθορίσῃ τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα, ἐν οἷς καὶ αὐτὴν τὴν μυστηριώδη φύσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκείσε δὲ τιθεμένης καὶ τῆς ἐννοίας τῆς ζωῆς, ἐγείρεται ὑπὸ τὰς ἐρεύνας τῆς φιλοσοφικῆς ἐπιστήμης τὸ πολυδαίδαλον καὶ μυστηριῶδες πρόβλημα τῆς Ἀθανασίας τῆς Ψυχῆς εἰς ὃ μετὰ δέους ἐπελαμβανόμεθα νὰ περιαγάγωμεν τοὺς ἀναγνώστας τοῦ «Ἡμερολογίου τοῦ Αἰγαίου» καθοδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀειλαμποῦς φωτὸς τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας φιλοσοφίας.

Ἀρυόμενοι ὅθεν ἀπὸ τῆς ἀπείρου αἴγλης τοῦ φιλοσοφικοῦ στερεώματος, τὰς φαεινοτέρας ἐπὶ τοῦ μυστηριώδους προβλήματος ἡμῶν ἀκτῖνας δὲν σκοποῦμεν νὰ προβῶμεν εἰς τὴν διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐξέλιξιν καὶ λεπτομερῆ ἐπιστημονικὴν ἔρευναν αὐτοῦ, ἥτις εἰς τὸ ἄτερμον τῆς φιλοσοφίας ἤθελε φέρει ἡμᾶς, ἀλλ' ἁπλῶς προτιθέμεθα, ὅπως παραθέσωμεν ὧδε ὡς ἐν καλειδοσκοπείῳ ὅ,τι ἄριστον καὶ φαεινότερον διετυπώθη ὑπὸ τῶν ἀριστέων Γροφωνίων τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῶν πνευματεμφόρων μοχλευτῶν τῆς ἀπείρου Σοφίας διὰ τῶν ἀϊδίων Νόμων τῆς Προόδου.

II

Ἐκ τῶν συγχρόνων σοφῶν τῆς Ἑσπερίας, οἵτινες ἀνέβησαν εἰς τὰς κορυφὰς τῆς περὶ τὴν Ψυχὴν Ἐπιστήμης καὶ ἔχουσιν ἐν αὐτῇ μέγιστον ἀξίωμα διὰ τὰς βαρυτάτας αὐτῶν μελέτας καὶ διὰ τὴν ἄκραν αὐτῶν δεινότητα καὶ ἐμπειρίαν δύο τυγχάνουσι κατ' ἐξοχὴν τοσούτῳ μᾶλλον ἄξιοι ἰδιαζούσης σπουδῆς καὶ ἐρεύνης, ὅσῳ μᾶλλον ἐκ νεανικῆς ἡλικίας κεκυφότες εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ ἐργαστήρια, τῆς ψυχολογίας καὶ φυσιολογίας καὶ εὐκλεῶς ἐν αὐτοῖς γηράσαντες, κατέληξαν ἐν τῷ νεωτέρῳ συνδυασμῷ τῆς ψυχολογικῆς καὶ φυσιολογικῆς ἐπιστήμης εἰς σπουδαιότατα συμπεράσματα περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἅπερ τὴν ἀσχὴν αὐτῶν ἔχουσιν ἀπὸ τῶν δοξασιῶν τοῦ πατρὸς τῆς Φιλοσοφίας Ἀριστοτέλους. Ὁ τῆς Ἀλβιῶνος μέγας φιλόσοφος Στ. Γ. Μίβαρτ καὶ ὁ τῆς Τευτωνίας ἐπιφανὴς σοφὸς Γ. Βουντ πένταθλοι ἀληθῶς ἀμφότεροι ἐν πάσῃ θεωρητικῇ καὶ πρακτικῇ ἐπιστήμῃ ἀπεριφράστως διεκήρυξαν ὅτι ἡ κρηπὶς τῆς ψυχολογίας παραμένει μετὰ τὰ τελευταῖα πορίσματα τῶν μελετῶν αὐτῶν, οἷα ἐτέθη ὑπὸ τοῦ ἐκ Σταγείρων ἀθανάτου Ἕλληνος θεμελιωτοῦ τῆς Μεταφυσικῆς, ἀπολήγουσα εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Ἡ σωζομένη πραγματεία τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ ψυχῆς εἶναι ἐκ τῶν θαυμασιωτάτων ἔργων τοῦ φιλοσόφου τούτου διὰ τὸ βάθος καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν παρατηρήσεων καὶ διὰ τὴν εὔστοχον μαντικὴν ἐξήγησιν τῶν κινήσεων τῆς μυστηριώδους ταύτης δυνάμεως, ἣν ἡ ἀνθρωπότης ἐν τῇ μυριωνύμῳ αὐτῆς γλώσσῃ ὠνόμασεν ὁμοίως ψυχήν, πνοὴν ἢ πνεῦμα. Πρῶτος ὁ Ἀριστοτέλης εὗρε καὶ ὥρισεν ἐπιστημονικῶς τὴν ἑνότητα καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἣν ἀπεκάλεσεν ε ν τ ε λ έ χ ε ι α ν, θέλων νὰ σημάνῃ δ'αὐτῆς τὸ ἄθροισμα ἢ τὸ σύνολον τῶν ψυχικῶν ἰδιοτήτων τῆς διανοήσεως, τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς βουλήσεως, τὸ ἐκδηλούμενον διὰ σειρᾶς ἢ διαδοχῆς καὶ ἐκ γενετῆς ἀνελίξεως ἐνεργειῶν προαγομένων ἀπὸ τῶν πρώτων ζωϊκῶν ὁρμῶν μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνειδότος καὶ τῆς ἐλευθέρας ἠθικῆς προαιρέσεως. Ἔκρινεν ἄτοπον τὴν γνώμην τοῦ μεγάλου διδασκάλου αὐτοῦ Πλάτωνος, ὅστις ἔλεγε τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν μεριστὴν ἢ διαιρετὴν καὶ ἀπορῶν ἠρώτα αὐτὸν τί συνέχει λοιπὸν τὴν ψυχὴν ἂν πέφυκεν ἀληθῶς μεριστή, τοὐτέστιν ἂν δι' ἄλλου μὲν μέρους σκέπτεται δι' ἄλλου δ' ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει; Ἐρευνῶν δὲ περαιτέρω τὸ πρόβλημα τῆς ψυχῆς καὶ καθορίζων τὰς ἰδιότητας καὶ λειτουργίας αὐτῆς, περαίνει καταλήγων εἰς τὴν ἰδέαν τῆς μελλούσης ζωῆς, δεχόμενος, ὅτι αὕτη ἀνήκει μόνον εἰς τὸν ν ο ῦ ν. Ὃν ἀποκαλεῖ «μ ό ρ ι ο ν τ ο ῦ Θ ε ο ῦ» τεθειμένον ὑπεράνω τῆς ψυχῆς καὶ δυνάμενον νὰ νοῇ ἑαυτόν, τοὐτέστι τὰς ἀρχὰς καί τὰς ἰδέας τῶν ὄντων ὑπεράνω τῶν ἀεὶ ῥεόντων ἢ ἀλλοιουμένων αἰσθητῶν πραγμάτων.

III

Ὡς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ὑπεράνω τῆς ψυχῆς τάσσει τὸν νοῦν, δι' οὗ αὕτη, ὡς λέγει, γινώσκει καὶ διανοεῖται, οὕτω καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς πρωτεύοντες σοφοὶ καὶ ψυχολόγοι ἀνασκοποῦντες τὰς πνευματικὰς τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεις, ἀνομολογοῦσιν ὅτι ὁ νοῦς εἶναι ἐνέργεια ἡ ἀρχὴ ἔχουσα ἐπίγνωσιν πραγμάτων καὶ συμβάντων διαδεχομένων ἄλληλα, ἱκανὴ νὰ συνέχῃ ταῦτα καὶ νὰ συγκρατῇ ἐν μιᾷ ἐννοίᾳ τοῦ συνειδότος ὡσεὶ κέντρου ἢ σημείου φωτεινοῦ καὶ παγίου καὶ ἀναγνωρίζουσα αὐτὰ ὡς μέρη σειρᾶς τινος ἢ ὅλου. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐν ἐπιγνώσει τῆς πολυειδοῦς καὶ πολυτρόπου αὐτῆς ἐνεργείας, παροῦσα καὶ παρισταμένη ἐν αὐτῇ, ἐπισκοποῦσα τὴν ἰδίαν ἑαυτῆς κατάστασιν, τὰ θύραθεν εἰσερχόμενα πολυσχήμονα ἀντικείμενα καὶ τὰ συμβαίνοντα, πρέπει ἀναγκαίως νὰ εἶναι ἁπλουστάτη τις καὶ ἐνιαία δύναμις.

Προσέτι δ' ἐπειδὴ καταλαμβάνει οὐ μόνον τῶν κειμένων πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἄλλην ὑποθετικήν, ἢ ἐνδεχομένην καὶ ὁπωσδήποτε δυνατήν, πρέπει νὰ εἶναι ἄλλο τι ἢ ὕ λ η κ ι ν ο υ μέ ν η, τοὐτέστιν ἁπλῶς δύναμις φυσικὴ καὶ ὁμοία πρὸς τὰ ἔνυλα σώ-

ματα καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν. Συγκείμεθα λοιπὸν κατὰ τὸν Μέβαρτ ἐκ σώματος ἢ ἐξ ὕλης ἐξ ἀΰλου τινὸς ἐνεργείας, ἅπερ ἀμφότερα ἀποτελοῦσι πλήρη ἑνότητα κεκτημένην διττὰς δυνάμεις τὴν φυσικήν καὶ τὴν νοεράν, συνηρμοσμένας τελείως ἐν τῇ «ψυχοφυσικῇ παραλλήλῳ ἐνεργείᾳ.» Ἐὰν δ' ὡς διδάσκει ὁ Βούντ, ὁ ὑλικὸς πάντων τῶν ζώων καὶ τῶν ἀνθρώπων ὀργανισμὸς εἶναι δημιούργημα καὶ κατασκεύασμα τῆς ψυχῆς, αὕτη ἀναμφιβόλως δεσπόζει καὶ ἐπικρατεῖ τοῦ συμφορήματος τούτου, ὡς δύναμις ἢ ἐνέργεια κραταιοτέρα. Ἡ εἰδικὴ ἄρα φύσις τῆς δυνάμεως ταύτης ἤτοι τῆς ψυχῆς, ἡ ἀόρατος, ἡ ἀνεπαίσθητος καὶ ἀθιγής, ἡ εἰς ἅπαν τὸ σῶμα εἰσδυομένη καὶ δυναστεύουσα αὐτοῦ, ἡ διακονοῦσα ἑαυτῇ καὶ διακονουμένη, κατὰ τὴν γραφικὴν ῥῆσιν τοῦ Πλάτωνος, ἡ τὰ πάντα μηνύουσα καὶ ἀναγγέλλουσα εἰς τὸ συμφυὲς αὐτῇ σκήνωμα ἢ σκεῦος, εἶναι ἡ αἰτία καὶ ἡ πηγὴ τῶν βαθυτάτων καὶ μυστηριωδῶν παθῶν ἡμῶν καὶ αἰσθημάτων, τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης, τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ μίσους καὶ πάντων τῶν τοιούτων κινήσεων ἢ παθήσεων, δι' ὧν συνδεόμεθα πρὸς τὰ ἔξω ἡμῶν πράγματα καὶ πρόσωπα.

Αὕτη κυριεύουσα τῆς οὐσίας, ἐξ ἧς συγκείμεθα, φορᾶται εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἐμψυχουμένου σώματος. Οὕτως ἀποκαλύπτεται διὰ τοῦ βλέμματος εἴτε ἀγάπην μαρτυρεῖ τοῦτο, εἴτε μῖσος, διὰ τοῦ μειδιάματος τῆς στοργῆς ἢ διὰ τῶν νευμάτων, διὰ τῆς συσπάσεως τῶν ὀφρύων καὶ τοῦ σκυθρωποῦ προσώπου καὶ διὰ τῶν λοιπῶν πολυποικίλων ἀπηχήσεων αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ὀργανισμοῦ. Ἐν πᾶσι δὲ τούτοις καταφωρᾶται μάλιστα ἡ ἄϋλος δύναμις ἢ ἡ ψυχή, ἀποκαλύπτουσα τὸν κύριον χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν ὅμως ἡ ψυχικὴ αὕτη ἐνέργεια ἡ δυναστεύουσα ἡμῶν διὰ παντὸς τοῦ βίου ἐκλίπῃ καὶ ὁ θάνατος μεταβάλῃ τὸν ἔμψυχον ἡμῶν θησαυρὸν εἰς ὄγκον ἀψύχου καὶ ἀδρανούσης ὕλης, τί γίνεται ἡ ψυχή; τίς ἡ τύχη τῆς μυστηριώδους ταύτης δυνάμεως; Εἶναι εὔλογον νὰ πιστεύσωμεν ἢ νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι αὕτη θὰ ἐπιζήσῃ τοῦ διαλυομένου σώματος. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ λέγει ὁ Μίβαρτ ὅτι ἡ ἀπηκριβωμένη ἐπιστήμη ἡ περιλαμβάνουσα καὶ τὴν νεωτέραν ψυχολογίαν παρέχει ἡμῖν ἁπτὰς ἀποδείξεις κατὰ τῆς τοιαύτης πίστεως ἢ προσδοκίας.

Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἀδυνατοῦμεν νὰ νοήσωμεν, πῶς ἡ ψυχὴ δύναται νὰ συλλογίζηται, νὰ φαντάζηται καὶ νὰ καταλαμβάνῃ ἄνευ ἐγκεφάλου, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἧττον ἀληθές, ὅτι ἀδυνατοῦμεν νὰ κατανοήσωμεν πῶς αὕτη ἐνεργεῖ τὰς νοερὰς ταύτας λειτουργίας μετά τῶν νεύρων καὶ τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων; Τίς ἀξιοῖ καὶ τίς διατείνεται, ὅτι γινώσκει πῶς ἡ γνῶσις εἶναι δυνατὴ καὶ πῶς ἡ συνδεδυασμένη ἐνέργεια τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν καὶ τοῦ ἐγκεφάλου ἀπεργάζεται τὴν ὅρασιν, ἥτις περιλαμβάνει ἐν τῷ αὐτῷ πεδίῳ ἢ σημείῳ διάφορα καὶ ποικίλα ἀντικείμενα; Μυστηριώδης καὶ ἀνερμήνευτος εἶναι καὶ αὐτὴ ἡ ἁπλουστάτη τῶν αἰσθήσεων ἢ τῶν ἐντυπώσεων ἀπ' ἀρχῆς αὐτῆς ἕως τέλους, ἀπὸ τῆς ἀφορμῆς ἄχρι τῆς μεταβολῆς αὐτῆς εἰς εἰκόνα ἢ εἰς ἴνδαλμα καὶ παράστασιν.

Διὰ ταῦτα δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ ἀποφαινώμεθα δογματικῶς περὶ τοιαύτης ψυχικῆς ἐνεργείας, ἧς οἱ ὅροι εἶναι παντελῶς ἡμῖν ἄγνωστοι. Τούτων ὄθεν δεδομένων ὄντων, λέγει ὁ Μίβαρτ, ὡς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καθορισθῶσιν οἱ πολλοὶ καὶ ποικίλοι τρόποι τῆς λειτουργίας τῆς ψυχῆς, ὅταν αὕτη ἐνοικῇ εἰς τὸ σῶμα, οὕτω δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ δεχθῶμεν καὶ περὶ τῆς αὐθυπάρκτου λειτουργίας αὐτῆς μετὰ τὸν ἀπὸ τοῦ σώματος χωρισμόν, ἤτοι τὴν ἰδέαν τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Ὅταν ἀναλογισθῶμεν ἐπάγεται σὺν τούτοις πόσον μυστηριώδης καὶ ἀνερμήνευτος εἶναι ὁ τρόπος, καθ' ὃν ὁ νοῦς βλέπει καί καταλαμβάνει τὸν πλησίον νῦν, δὲν φαίνεται ἄλογον καὶ ἄλυτον τὸ πρόβλημα πῶς οὗτος δύναται μετὰ θάνατον νὰ βλέπῃ τούς πλησίον του ἐν ᾗ καὶ αὐτὸς διάκειται καταστάσει. Ὑπάρχουσι μάλιστα σοφοί, διαπρεπεῖς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν θεράποντες, ἰσχυριζόμενοι ὅτι διὰ σαφῶν καὶ ἀναντιρρήτων πειραμάτων ἀπέδειξαν τὴν ἄνευ νεύρων καὶ αἰσθητηρίων λειτουργίαν τῆς νοήσεως, ἤτοι τὴν αὐτοπραγίαν τοῦ νοὸς καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἐλευθερίαν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου.

Τοὐλάχιστον οὐδεὶς δύναται νὰ ἐξελέγξῃ τὴν περὶ μελλούσης ζωῆς δοξασίαν ὡς ἀδύνατον ἢ ἀπίθανον.

Εἴδομεν ὅτι ἐν τῷ φυράματι τῆς ζωῆς ἡμῶν καὶ ἐν τῇ ἑνότητι αὐτῆς ἡ ἄϋλος ἢ ἀφανὴς ψυχικὴ ἀρχὴ καί ἐνέργεια εἶναι τὸ δεσπόζον στοιχεῖον τοῦ ἡμετέρου σώματος. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο ἀποκαλύπτει ἑαυτὸ διὰ τῆς ζώσης σαρκός, ἀπεργάζεται ὅλην τὴν ἀξίαν, τὸ σχῆμα καὶ τὰ; κινήσεις ἢ τὰ πάθη αὐτῆς καὶ εἶναι ἡ κλεὶς καὶ ἡ πηγὴ τῆς ἰσχυρᾶς καὶ πολλάκις γεννωμένης ἕλξεως, ἣν αἰσθανόμεθα πρὸς ἄλλα ἐγγὺς ἢ μακρὰν κείμενα πρόσωπα.

Ἐὰν δὲ ἡ ψυχὴ ἐν τῇ ἀσωμάτῳ αὐτῆς καταστάσει δύναται νὰ συναισθάνηται καὶ νὰ καταλαμβάνῃ ἄλλας ὁμοίας ψυχάς, θὰ συναισθάνηται ἀναμφιβόλως καὶ θὰ καταλαμβάνῃ αὐτὴν τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῶν. Δυναμένη λοιπὸν ἡ ψυχὴ ν' ἀναγνωρίζῃ ἑτέραν ψυχὴν γνωστοῦ τινος αὐτῇ προσώπου ἐν τῇ ζωῇ. ἣν ὁμοῦ διήνυσαν, θὰ καταλαμβάνῃ ἀναγκαίως πᾶν ὅτι ἀπεργάζεται αὐτὴν τοιαύτην, οἵα ὑπῆρξε καὶ πᾶν ὅ,τι διὰ τοῦ σώματος διέκρινεν ὡς χαρακτηρίζον αὐτήν, εἴτε χαρίεσσαν καὶ ἐπαγωγόν, εἴτε τοὐναντίον· θὰ ἴδῃ αὐτὴν τὴν ῥίζαν καὶ τὴν πηγὴν τῶν ἰδιοτήτων ἢ χαρακτήρων ἐκείνων, οὓς οὐχὶ αἱ ἡμέτεραι αἰσθήσεις, ἀλλ' ὁ ἡμέτερος νοῦς καὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς ψυχῆς ὁρμήματα διὰ τῶν αἰσθητηρίων διέκρινον μετὰ στοργῆς υἱικῆς, φιλίας ἀγνῆς ἢ μετὰ ἔρωτος ὑψηλοῦ καὶ οἰστρώδους.

Δὲν φαίνεται ὅθεν ἀπίθανον, ὅτι ἡ ψυχὴ ἢ τὸ πνεῦμα δύναται ν' ἀγαπήσῃ ἐν τῇ ἀΰλῳ αὐτοῦ καταστάσει καὶ νὰ καταλάβῃ ἀπ' εὐθείας

τότε ὅσα ἐν τῷ ἐν ὅλῳ καὶ ζῶντι σώματι τῆς ὑπ' αὐτῆς γνωρισθείσης ψυχῆς εἶδε καὶ ἐνθυμεῖται, ἀλλὰ μὴν συνελόντ' εἰπεῖν μετὰ τὰς ἀναπτυχθείσας δοξασίας τῶν κορυφαίων τῆς Ἐπιστήμης σοφῶν ἐνισχύεται ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς, ἥτις κατ' Ἀριστοτέλην οὖσα «φῶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀναφθὲν τῷ ἀνθρώπῳ» χωρίζεται μετὰ θάνατον ἀπὸ τοῦ σώματος, ὡς τὸ ἀΐδιον χωρίζεται τοῦ φθαρτοῦ καὶ τέλος ἡ σκοπὸν ἔχει τὴν κατάληψιν τῶν πρώτων καὶ τελευταίων ὅρων καὶ ἀρχῶν τοῦ κόσμου.

Οὕτω δ' ἐκ τῆς βραχείας ἡμῶν ταύτης φιλοσοφικῆς ἐρεύνης ἐπὶ του στερεώματος τῆς ἀπείρου Σοφίας, καταλήξαντες διὰ μέσου τῆς χειραφεσίας τῆς σκέψεως, ἀπὸ τῶν ἄκρως πνευματιστικῶν καὶ ὑλιστικῶν ἀρχῶν, εἰς τὴν ὑψίστην ἰδέαν τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ὑποστηριζομένην ὑπὸ τῶν θεμελιωτῶν τῶν ὑγιῶν ἀρχῶν τῆς ψυχοφυσιολογίας, πεποίθαμεν, ὅτι ὑπὸ τὸ ἀΐδιον κῦρος τῶν ψυχικῶν καὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν θέλει καθορισθῇ ἡ ὁριστικὴ λύσις τοῦ συμφυοῦς τούτου τῷ ἀπείρῳ προβλήματος καὶ ἡ ἀποκάλυψις τῆς περιεπούσης αὐτὸ ἀληθείας, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἔγραφον ἐν Κῷ μηνὶ Ἰουλίῳ 1904.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Γ. Ι. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Τὸ Κοκκαλάκι τῆς Νυχτερίδας.

Δὲν ἔχω ἄλλη καμμιὰ ἐλπίδα
νὰ μ' ἀγαπήσῃς σκληρὰ λιγάκι
παρὰ νὰ πιάσω μιὰ νυχτερίδα
καὶ νὰ τῆς πάρω τὸ κοκκαλάκι.

*

Νὰ κάμω Μάγια νά σὲ μαγέψω
ποῦ νὰ μὴ ξέρῃς πῶς θὰ γλυτώσῃς
καὶ τὴ καρδιά σου νὰ σοῦ τὴ κλέψω
ἀφ' οὗ δὲ θέλεις νὰ μοῦ τὴ δώσῃς.

ΔΗΜ. ΣΤΑΗΣ

ΕΚΔΙΚΗΣΙ

Σήκω, παιδί μου, δόσε μου τὸ χέρι, κράτησέ με
Ξύπν' ἀπ' τὴ νάρκη τὴ βαθειὰ ποῦ σ' ἔριξεν ὁ πόνος
Κι' ἂν δὲν μπορῇς νὰ κρατηθῇς, σφιχτὰ ἀγκάλιασέ με,
Γιὰ δές, ὅ,τι κι' ἂν ὕψωσες τὸ ρήμαξεν ὁ χρόνος.

❁

—Ποιὰ εἶσαι σύ, καὶ τὶ ζητᾷς ἀπ' τὸ δικό μου χέρι;
Ὦ! ἄφησέ με νὰ ταφῶ μαζὺ μὲ τὰ ὄνειρά μου,
Γιατ' εἶν' ὁ πόνος μου βουβὸς σὰν τὸ χλωμὸ τ' ἀστέρι·
Ποιὰ εἶσαι σὺ καὶ τὶ ζητᾷς ἀπ' τὴ φτωχὴ καρδιά μου;

❁

—Μ' ἐγέννησε τὸ δάκρυ σου! μὲ τρέφει ὁ στεναγμός σου!
Τὰ ὄνειρά σου ἀναζητῶ ποῦ εἶνε καὶ δικά μου!
Οἱ πόθοι, ἡ ἐλπίδες σου, ὁ κάθε λογισμός σου
Ποῦ χάνονται στὴν ἄβυσσο εἶνε ἰδανικά μου!

❁

—Γίγας, παιδί μου νὰ γενῇς μαζύ μου ἑτοιμάσου·
Μὴν κλαῖς! μονάχα οἱ δειλοί, ἐκεῖνοι μόνο κλαῖνε!
—Ὦ! πάρε με! Μὰ ποιά 'σαι σὺ καὶ ποιό ναι τ' ὄνομά σου;
—Εἶμ' ἡ ψυχή σου, δύστυχε, κ' Ἐκδίκησι μὲ λένε.

Ἀθῆναι.

ΝΙΚΙΑΣ ΣΤΕΛΛΑΣ

ΕΚΛΕΙΨΑΣΑΙ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ

Καθ' ὅσον παρέρχονται τὰ ἔτη, ἐπὶ τοσοῦτον καθίσταται ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ Σάμος διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ἐπαμεινώνδου Φραγκούλη ἀπώλεσεν ἐξέχουσαν ἐπιστημονικὴν προσωπικότητα, ἧς ἡ ἔλλειψις κενὸν ἀφῆκε δυσαναπλήρωτον ἐν τῇ δικαστικῇ καὶ διοικητικῇ τῆς νήσου ὑπηρεσίᾳ.

Ἀκούραστος καὶ ἀκαταπόνητος, πεπροικισμένος ὑπὸ ἀπεράντου μνήμης καὶ βαθείας κρίσεως ἐτάξατο ἑαυτὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος· ἐπὶ μικρὸν μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐπιστημονικῶν του σπουδῶν δικηγορήσας ἐδέχθη τὴν προεδρείαν τοῦ Πρωτοδικείου Βαθέος καὶ εἶτα τοῦ Ἐφετείου, ἀφ' ὧν θέσεων κατήρτισε τὸ τεράστιον μεταρρυθμιστικὸν του ἐν ὅλοις τῆς ὑπηρεσίας τοῖς κλάδοις ἔργον, ἐφαρμόσας αὐτὸ διὰ τῆς Συνελεύσεως τῆς πατρίδος, ἧς ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ὑπῆρχεν μέλος ἐπίλεκτον ἀντιπροσωπεύων τὸν δῆμον Μυτιληνῶν, ἔνθα ἐκέκτητο πανίσχυρον πολιτικὴν μερίδα. Ἡ εὐρεῖα τοῦ ἀνδρὸς πολυμάθεια, ἡ σαγηνεύουσα εὐγλωττία καὶ αἱ καταπειστικαὶ εἰσηγήσεις ἔπειθον τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Σάμου νὰ ἀσπάζωνται ἀείποτε τὰς γνώμας τοῦ Ἐπαμ. Φραγκούλη, εἴτε μειοψηφοῦντος εἴτε πλειοψηφοῦντος ἐν ταῖς Συνελεύσεσι.

Ἀπὸ τῆς περιωπῆς αὐτοῦ, ὡς Προέδρου τῶν Ἐφετῶν, ἐπὶ 27ετίαν ὡς τοιούτου διατελέσαντος, ἀνύψωσε τὸ γόητρον τῆς Δικαιοσύνης, ἐνεφύσησε τὴν εἰς αὐτὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Σαμιακοῦ λαοῦ, εἰς τρόπον ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἀμειλικτώτεροι τῶν πολιτικῶν του

ἀντιπάλων διεμαρτύροντο ὀψέ ποτε δικαζόμενοι ἤκουον τοῦ Φραγκούλη ὑποβάλλοντος καθ' ἑαυτοῦ ἔνστασιν ἐξαιρέσεως. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ ἐπιβολή του ἐν τοῖς Νομικοῖς ζητήμασι ὥστε οὐδ' ἅπαξ ποτὲ συνέβη νὰ γίνῃ μειοψηφία εἰς γνώμην διατυπωθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ.

Τεκμήρια τῆς ἐμβριθείας τοῦ ἀνδρὸς μένουσιν ἡ αἰτιολογικὴ ἔκθεσις τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, ἡ ἐπὶ τῆς Σαμιακῆς Πολιτικῆς Δικονομίας ἐργασία αὐτοῦ, αἱ ἀποφάσεις τοῦ Ἐφετείου Σάμου καὶ αἱ γνωμοδοτήσεις, ἃς ἐπὶ διαφόρων νομικῶν καὶ πολιτειακῶν ζητημάτων ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Δικαιοσύνης ἔχει κατὰ καιροὺς ὑποβάλῃ.

Θέλων νὰ ἀναλύσῃ τὸν Προνομιακὸν τῆς νήσου Χάρτην κατέγινεν εἰς τὴν ἐκπόνησιν τῆς «Πραγματείας περὶ τοῦ ἐν Σάμῳ πολιτεύματος», ἐν ᾗ αἱ ἐπὶ τῶν διαφόρων ζητημάτων λύσεις εἶνε μέχρι σήμερον ἀσπασταὶ θαυμάσιαι ἐν τῇ σαφηνείᾳ καὶ περιεκτικότητι. Τὴν Πραγματείαν ταύτην ἀποστείλας εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Societé de la legislation étrangére ἔτυχε τῆς τιμῆς νὰ ἀναγορευθῇ μέλος ἐπίτιμον τοῦ σωματείου.

Ἐτύγχανεν συνεργάτης πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι νομικῶν περιοδικῶν, μεγίστης προσοχῆς ἀξιουμένων τῶν νομικῶν τοῦ Φραγκούλη διατριβῶν καὶ μελετημάτων.

Πολιτευόμενος ὁ Ἐπαμεινώνδας Φραγκούλης ἦτο συνετὸς ἀποφεύγων τὸ βίαιον, ἄγαν συντηρητικός, καὶ ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν τὰ κομματικὰ πάθη ἐκορυφοῦντο ἔσπευδεν ἀείποτε νὰ συστήσῃ τοῖς Ἄρχουσι τῆς νήσου, τὰ μέσα δι' ὧν θὰ κατηυνάζετο ἡ ἔξαψις καὶ θὰ ἐπήρχετο ἡ ἠρεμία.

Ἀλησμόνητος ἐν πᾶσιν ἀπέθανεν ὁ Φραγκούλης ἐν ἔτει 1900, ἐν ᾧ ἀκατάβλητον θεωρῶν ἑαυτὸν κατεγίνετο εἰς τὴν συγγραφὴν ἑρμηνείας τοῦ Ἀστικοῦ κώδικος, ἔργον πολύτιμον, ὅπερ, προλαβόντος τοῦ θανάτου, ἀφῆκεν ἡμιτελές.

Ἡ θαυμασία καὶ ἀληθῶς καταπλήσσουσα ἐργασία τοῦ Ἐπαμεινώνδα Φραγκούλη ἐν τῇ αὐτονόμῳ ἡμῶν πολιτείᾳ εἶνε ἡ λαμπροτέρα μαρτυρία περὶ τῆς εὐεργετικῆς δράσεως αὐτοῦ ἐν τῇ πατρίδι, ἣν ὡς τίμιος στρατιώτης πιστῶς ὑπηρέτησεν.

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Πρόμαχος τῶν αὐτονόμων τῆς πατρίδος θεσμῶν ἐπὶ τριακονταετίαν ἔδρασεν ἐν αὐτῇ ὡς πολιτευτὴς ἀνεξάρτητος τὸ φρόνημα. Δὲν ηὐμοίρησε ἐπιστημονικῆς παιδεύσεως ἀλλὰ διανοίας διαύγεια, κρίσις καὶ μνήμη ἐκ τῶν σπανίων, νοῦς δεξιὸς καὶ ὀξεῖα τῶν πραγμάτων ἀντίληψις ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις φιλοπονία καὶ μακρὰ ἐν τῇ δικαστικῇ ὑπηρεσίᾳ ἐξάσκησις κατήρτισαν τὸν Θεμιστοκλέα Στεφανίδην ἐκ τῶν ἐξόχων δικηγόρων καὶ διαπρέψαντα ἐν τῷ τόπῳ πολιτευτήν. Ἐπολιτεύετο ἐν Χώρᾳ, τῷ δήμῳ ἐν ᾧ ἐγεννήθη, ἔνθα ἀληθῆ παντοδυναμίαν πολιτικὴν εἶχε δημιουργήση τακτικῶς ἐκλεγόμενος πληρεξούσιος. Ἐν ταῖς Συνελεύσεσι ἦτο ἡ ζῶσα πολιτικὴ ἱστορία τῆς νήσου ἀπὸ μνήμης κατέχων τὰς ἀποφάσεις καὶ τὰ ψηφίσματα τῶν ἀπὸ τοῦ 1854 συνελεύσεων. Ὁ ζῆλος, μεθ' οὗ εὐγλώττως προήσπιζε τὰ συμφέροντα τῶν λαϊκῶν τάξεων ἔν τε τοῖς δικαστηρίοις καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρχαῖς τῷ εἶχον ἐξασφαλίσει σπανίαν δημοτικότητα. Ἐν ἔτει 1894 περιεβλήθη τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα ὑπηρετήσας τὴν πατρίδα μὲ ὅλον τὸ πατριωτικὸν αὐτοῦ σθένος.

Κατέλιπε ἀξιόλογον οἰκογένειαν καλὴν ἤδη κατέχουσαν κοινωνικὴν θέσιν. Ἀντάξιος αὐτοῦ ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ τῷ δικηγορικῷ σταδίῳ διάδοχος εἶνε ὁ υἱός του Ἀριστοτέλης Θ. Στεφανίδης, τέως Βουλευτὴς καὶ νῦν Διευθυντὴς τοῦ Ἡγεμονικοῦ Διοικητικοῦ Γραφείου, τρεῖς δὲ ἐκ τῶν ἄλλων υἱῶν του εὐδοκίμως προάγονται ἐγκατεστημένοι ἀπὸ πολλοῦ ἐν Ἀμερικῇ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΟΥΪΜΑΡΚ

Ἐκ μεγάλου καὶ ἀριστοκρατικοῦ οἴκου τὰ μάλα ὑπὲρ τῆς νήσου ἐργασθέντος καὶ μοχθήσαντος ἐν προσφάτῳ παρελθόντι ὁ ἀείμνηστος Δενῆς Λουϊμὰρκ ἦν υἱὸς τοῦ Γρηγορίου Λουϊμάρκ, οὗτινος τὸ ὄνομα μετ' εὐλαβείας φερόμενον εἰσέτι ἀνὰ τὰς τάξεις τοῦλαοῦ εἶνε ἀδιασπάστως συνδεδεμένον μὲ τὴν πολιτειακὴν σύστασιν τῆς νήσου ἡμῶν εἰς τὴν ἐν αὐτῇ ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου. Ἀποθανόντα τὸν πατέρα διεδέξατο ἐν τῷ ἀξιώματι τοῦ προξένου τῆς Ἀγγλίας ὁ Διονύσιος, ὅστις μὴ ἀρκεσθεὶς νὰ σεμνύνεται ἐπὶ πατραγαθίᾳ μόνον καὶ προγονικῇ ἀρετῇ, ἐφρόντισε νὰ συνεχίσῃ τὴν δρᾶσιν τοῦ πατρός του ἔχων πρὸς τοῦτο ἐφόδια τὴν μόρφωσιν, τὴν ὑψηλὴν ἀνατροφήν, καὶ τοῦ ἤθους τὴν εὐγένειαν.

Τὸ ἀφελὲς καὶ ἀνεπιτήδευτον τῶν τρόπων τοῦ ἀοιδίμου Λουϊμάρκ, τὸ εὐπροσήγορον τῆς συμπεριφορᾶς, τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ψυχῆς ἐν γένει τὸ μεγαλεῖον καθίστων αὐτὸν γενικῶς ἀγαπητὸν ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῆς Σάμου. Ἀντιπροσωπεύων παρ' ἡμῶν κρατιὰν καὶ προστατίδα δύναμιν ἐξετέλει μετὰ ζήλου τὰ ὑψηλὰ αὐτοῦ καθήκοντα προκαλέσας πολλάκις τὴν εὐαρέσκειαν τῶν ἀνωτέρων του, ἀλλὰ συγχρόνως συνεδύαζε ταῦτα μὲ τὴν ἀκραιφνῆ του φιλοπατρίαν προσπαθῶν ἀείποτε εἴτε νουθετῶν εἴτε συνιστῶν ἐν τῷ προξενικῷ του ὄγκῳ καὶ διαμαρτυρόμενος νὰ εἶνε σεβαστὰ τὰ ὑπὸ τῆς Σεβ. Αὐτ. Κυβερνήσεως κεχορηγημένα εἰς τὴν νῆσον προνόμια. Δὲν ἀνεμιγνύετο ἐν τῇ ἐνεργῷ πολιτικῇ, ἀλλ' ὀψέ ποτε ἀντελαμβάνετο ὅτι οἱ κυβερνῶντες παρεξέκλινον τῶν ὁρίων, παρὰ τὴν δεδηλωμένην θέλησιν τοῦ Ὑψηλοῦ Ἐπικυριάρχου, ἀμείλικτος τότε ἐπέπιπτε κατ' αὐτῶν δι' ἐγγράφων πρὸς

τὰς ἀνωτέρας αὐτοῦ ἀρχὰς καὶ ἐκθέσεων ἐν αἷς διέλαμπε ὁ φλέγων πατριωτισμὸς καὶ ὁ ἀδαμάντινος χαρακτὴρ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ εὐγενεστέρου τῶν ἐθνῶν.

Ἀγαθὸς τὴν ψυχὴν καὶ ἀριστοκράτης τὴν καρδίαν ἦν ἁπλοῦς καὶ ἀφελέστατος ὑπὸ πάντων ἐκτιμώμενος. Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐκτιμῶσα τὰς πολυχρονίους καὶ πολυτίμους τοῦ οἴκου Λουϊμὰρκ ὑπηρεσίας καὶ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἀρτίαν μόρφωσιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Γρηγορίου Δ. Λουϊμὰρκ ἀνέθηκεν εἰς τοῦτον τὴν ἀντιπροσωπείαν αὐτῆς, ἡ δὲ πατρὶς ἡμῶν χρηστὰς τρέφει ἐλπίδας ὅτι ὁ νεαρὸς Λουϊμὰρκ θέλει φανῇ ἀντάξιος τῆς προσγενομένης αὐτῷ τιμῆς συνεχίζων αἰσίως τὴν πορείαν τῶν ἀειμνήστων πάππου καὶ πατρὸς αὐτοῦ.

ΑΠΟ ΤΑ ΡΗΜΑΔΙΑ (1)

ΤΟ ΧΩΝΕΜΕΝΟ ΤΖΑΚΙ

Ἐπέρασαν τὰ χρόνια τῆς παληᾶς σου τῆς δόξας ποῦ ἡ φλόγα σου ἐτριζοβολοῦσε κι' ἐθέρμαινε τὴ μεγάλη φαμίλια ποῦ κατοικοῦσε μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἔρημο τώρα σπίτι.

Δὲν τρίζει πιὰ τὸ κάρβουνο, δὲν σκορπιέται ἡ ἀνεκαπνιά σου στὸ κλεισμένο σπίτι, δὲν εἶνε σωρὸς τὰ ξύλα δίπλα σου, οὔτε φυσᾷ τὴν φωτιά σου ἡ κόρη ποῦ ζητοῦσε νὰ σ' ἀνάψῃ γιὰ νὰ κάμῃ τὸ μαγέρεμα.

Δὲ μαζεύονται πειὰ γύρω σου, παροστιά μου (2) παληά, τὰ ἐγγόνια κι' ὁ παπποῦς καὶ τὰ παιδιά, ταῖς χρονιάρικες μέρες γιὰ νὰ κάμουν τὰ γλυκὰ καὶ τῆς πίττες.

Δὲν ἀντηχεῖ πιὰ ἡ ζωὴ ποῦ ἐβασίλευε κοντά σου, στὰ παληὰ τὰ χρόνια.

(1). Συλλογὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν «Ρημάδια» «Ρημόκλησσο» «Σὲ μιὰ παληὰ εἰκόνα» «Τὸ βουβὸ τραπέζι» καὶ ἀπὸ τὸ παρόν.

(2). Ἡ ἑστία,

Τίποτα ἀπὸ τὴν παληά σου δόξα δὲν ἔμεινε, τίποτα δὲν φανερώνει τὶ ἤσουν στὰ παληά σου τὰ χρόνια.

Ἡ πέτρες, ὁ πυρόμαχος, (3) ἡ χόβολη (4) ὅλα πεσμένα τὸ ἕνα ἐπάνω στὸ ἄλλο, θρηνολογοῦν μὲ παράπονο βαθύ· ὅλα τὰ ἄψυχα αὐτὰ κομμάτια πέρνουν ζωὴ καὶ ψυχὴ γιὰ νὰ κλάψουν ὅταν ὁ χειμωνιάτικος βορριᾶς κι' ὁ κεραυνὸς κι' ἡ φουρτοῦνα ξεσποῦν ἀπὸ τὸ φλάρο ἀπάνω στὰ χωνεμένα λείψανά σου, ἀγαπημένο μου ρημάδι.

Καταφρονεμένο δέχεσαι τῆς ἀράχνης τὸ φάδι ἀπάνω στὴς πέτρες σου, γιατὶ δὲν ἔχεις πιὰ τὴ δύναμι ποῦ εἶχες πρῶτα καὶ δὲ μπορεῖς νὰ σκορπίσῃς τὴ παληά σου τὴ φλόγα καὶ νὰ κάψῃς τῆς ἐρημιᾶς τὰ σημάδια.

* *
*

Τὸ φῶς ποῦ πέφτει πλάγια ἀπὸ τὰ παραθύρια μοῦ φαίνεται σὰ νεκρικὸ κηρὶ ποῦ φέγγει ἀπάνω σ' ἔρημο τάφο.

Ὁ καπνὸς ποῦ ἔχει πυκνωθῆ γύρω ὁλόγυρά σου στοὺς τοίχους, ἔμεινε ἐκεῖ μαρτύριο βουβό, μὰ εὔγλωττο, τῆς ζωῆς, ποῦ πέρασε, διαβατάρα βιαστική, ἀπὸ κοντὰ παγωμένη φωτιά.

Τώρα πιὰ δὲν ἀναβαίνει ἀπὸ τὸ φλάρο ὑπερήφανος ὁ καπνὸς καὶ δὲ σκορπιέται σὲ χίλια σχήματα καὶ σὲ μύριες διευθύνσεις, ὅπως πρῶτα, πρὶν φύγῃ ἡ ζωὴ ἀπὸ κοντά σου.

* *
*

Συντροφεμένο μὲ τὰ ἐρείπια ποῦ εἶνε τριγύρω σου, ὁμολογᾷς καὶ σὺ κοντὰ στὰ ἄλλα, τοῦ χρόνου τὴ φοβερή, τὴν ἀκαταμάχητη δύναμι.

Ὅσοι πέρασαν ἀπὸ δῶ πᾶνε ἀγύριστα πιά, κεῖ ποῦ δὲ μποροῦσε νὰ φθάσῃ ἡ δύναμι τῆς φλόγας σου γιὰ νὰ τοὺς θερμάνῃ κι' ἔτσι ἡ φαμίλια ποῦ σὲ διατηροῦσε πάντα ζωντανό, ἔφυγε γιὰ παντοτεινὰ καὶ μαζὺ μ' αὐτὴν ἐχώνεψες καὶ σὺ κ' ἔγεινες στάκτη καὶ πέτρες καὶ χώματα, τζάκι παληὸ ποῦ θέρμαινες τὸ παγωμένο τώρα σπίτι.

Σίφνος.

ΑΓΓ. Λ. ΚΟΣΜΗΣ

(3). Οἱ μαχόμενοι πρὸς τὸ πῦρ λίθοι.
(4). Ἡ στάκτη.

ΝΕΣΤΩΡ ΤΣΑΝΑΚΛΗΣ

Ἀνὴρ πανταχοῦ εὐφημότατα γνωστός· ἐκ τῶν πρωτευόντων μελῶν τῆς ἐν Καΐρῳ Ἑλληνικῆς παροικίας ἱδρύσας καὶ ἀναπτύξας καὶ προαγαγὼν εἰς ἀνέφικτον σημεῖον ἀκμῆς τὸ ἐμπόριον τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Τουρκικῶν καπνῶν καὶ σιγαρέττων.

Ἐγεννήθη ἐν Γκιμουλτσίνῃ τῆς εὐάνδρου Θράκης καὶ κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον πρὸ τριακονταετίας ὡς μόνα ἐφόδια μελλούσης εὐδοκιμήσεως φέρων τὴν φυσικήν του εὐφυΐαν τὴν ἀκατάβλητον ἐνεργητικότητα καὶ φιλοπονίαν καὶ τοῦ χαρακτῆρος τὴν εἰλικρίνειαν δι' ὧν βαθμηδὸν ἐδημιούργησε τὸν μεγαλώνυμον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν οἶκόν του.

Τὸ ἐν Κάσρ-Ἔλ-Νὶλ εὐρὺ καὶ μεγαλοπρεπὲς ἐργοστάσιον ἐν ᾧ κατεργάζονται τὰ καπνὰ καὶ πεφημισμένα τοῦ Τσανακλῆ Σιγαρέττα ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῶν ἐν Αἰγύπτῳ τοῦ Μεγαλοβιομηχάνου ὁμογενοῦς ἐργασιῶν, δι' ἃς ἀπασχολοῦνται πλέον ἢ τετρακόσιοι ἐργάται ἡμερησίως καὶ ἑκατὸν ἕτεροι ὑπάλληλοι. Διὰ δὲ τὰς μεγάλας ἐν Καβάλλᾳ ἀποθήκας καπνῶν, εἶνε ἀπησχολημένοι πεντακόσιοι καὶ πλέον ὑπάλληλοι καὶ ἐργάται. Εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα ἵδρυσε νηπιαγωγεῖον δαπανήσας πρὸς τοῦτο 200 ἀγγλικὰς λίρας, πρό τινων δὲ ἐτῶν ἐδωρήσατο μέγα οἰκόπεδον ἀξίας 500 λιρῶν καὶ δωρεὰν ἐξ 900 λιρῶν πρὸς ἵδρυσιν Ἑλληνικῆς Σχολῆς. Ἡ πατρίς του ἀνηγόρευσεν αὐτὸν μέγαν εὐεργέτην, ἡ δὲ Ἑλλ. Κυβέρνησις ἐστόλισε τὰ στήθη του μὲ παράσημον.

Ἀναγνωρισθείσης πρό τινος τῆς ἐν Καΐρῳ Ἑλληνικῆς παροικίας οἱ αὐτόθι Ἕλληνες μετ' ἐλπίδων χρηστῶν πρὸς τὸν φιλόπατριν Τσανακλῆν ἀνέθηκαν τὴν προεδρείαν, ἀφ' ἧς θέλει παράσχῃ πολυτίμους ἐκδουλεύσεις, ἀντάξιος δεικνύμενος τῶν γενικῶν συμπαθειῶν καὶ τῆς ἀμερίστου ὑπολήψεως, ὧν ἀπολαμβάνει παρὰ πάντων ὁμογενῶν καὶ ξένων ἐν Αἰγύπτῳ.

Ϯ ΤΩ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΕΙ ΣΤΕΡΓΙΟΓΛΙΔΗ

(Νέον ἔτι ἀπώλεσεν ἡ Σάμος ἕνα τῶν ἐπιλέκτων αὐτῆς ἐπιστημόνων τιμήσαντα τὸ ὄνομα τῆςΠατρίδοςτου διὰ τῆς εὐρέως εὐεργετικῆς, φιλολογικῆς καὶ λοιπῆς ἄλλης δράσεως, τὸν Γυμνασιάρχην ἐν τῷ Πυθαγορείῳ Γυμνασίῳ Ἀριστομένην Στεργιογλίδην. Μεσοῦντος Σεπτεμβρίου 1904 ἀπέθανεν ἐκ συγκοπῆς τῆς καρδίας καὶ ὁ θάνατός του ἐστέρησε τὸν φιλολογικὸν κόσμον ἀστέρος πρώτου μεγέθους. Τὸ προκεχωρημένον τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ παρόντος βιβλίου μόλις μᾶς ἐπέτρεψε νὰ παραθέσωμεν ἀπὸ τῶν σελίδων αὐτοῦ τὸ κάτωθεν ἐμπνευσμένον καὶ μετὰ πάθους ἀληθοῦς γεγραμμένον ἐλεγεῖον ἐπὶ τῇ προώρῳ αὐτοῦ ἀπωλείᾳ, ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ εὐέλπιδος καὶ νεαροῦ ποιητοῦ Στυλιανοῦ Σπεράντζα, μαθητοῦ τῆς ἀνωτάτης τάξεως τοῦ Πυθαγορείου Γυμνασίου).

I

Ἀπὸ τοῦ Πύργου τὰ βουνὰ μαῦρο πουλὶ μὲ δάκρυ
φτερούγισε 'στὰ σύννεφα κι' ἐκεῖθε ἀπ' ἄκρη ὡς ἄκρη
πικρόλαλα διαλάλησε μαδῶντας τὰ φτερά του :
«Τὸν Στεργιογλίδη ἐφίλησαν τὰ χείλη τοῦ θανάτου ! ».

II

Βαθειὰ 'στὰ πλάτη τούρανοῦ χιλιάδες κόσμοι σβύνουν
καὶ ἀγνώριστοι ἀφανίζονται καὶ λάμψι δὲν ἀφίνουν.
Μὰ ἡ ψυχὴ ποῦ ἐπέταξε δὲν ἔσβυσε χαμένη.

Κάτι ἀκόμη 'σταὶς καρδιαὶς ἀπὸ τὸ φῶς της μένει
μὲ τὰ ρητὰ τοῦ Πλάτωνος, μὲ τῆς Σαπφοῦς τὸν ἦχο,
μὲ τοῦ Πινδάρου τὴν ὡδή, τοῦ Σοφοκλῆ τὸ στίχο.

III

Ἡ Δόξα κρινοστέφανη χθὲς βράδυ ἀπ' τὴν ἑστία
τοῦ Πυθαγόρα ἐπέρασε μὲ κάποια μελῳδία
κι' ἐστάθηκε περήφανη κι' ἀπάνω ἀπὸ τὴ στέγη
τὴν εἶδαν μὲ τὸ δάχτυλο νὰ δείχνῃ καὶ νὰ λέγῃ :

«Ἀπ' τὴ τρανὴ Ἀκρόπολι φέρτε μου ἐληᾶς κλωνάρια
κι' ἀπὸ τῆς Κρήτης τὰ βουνὰ νειοθέριστα θυμάρια,
φέρτε μυρτιὰς τοῦ Μέλητος Σαμιώτικα λουλούδια,
γιὰ νὰ τοῦ πλέξω στέφανο μ' ἀταίριαστα τραγούδια,
κι' ἀπὲ πλανῶντας φτερωτὸ τὸ βῆμά μου σιμά του,
'σὲ μάρμαρο ἀθάνατο νὰ γράψω τ' ὄνομά του».

Ἐν Διμένι Βαθέος τῇ 18 Σεπτεμβρίου 1904.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ Γ. ΞΠΕΡΑΝΤΣΑΣ
(Σμυρναῖος).

Η ΑΓΑΠΗ

Μύρια βάσανα καὶ πόνους
Καὶ φαρμάκια μᾶς ποτίζει,
Ἡ ἀγάπη ποῦ τὴ νειότη
Ὡμορφαίνει καὶ στολίζει.

—

Μὰ ὁ πειὸ μεγάλος πόνος,
Μὰ ἡ πειὸ μεγάλη λύπη
Εἶναι μέσ' ἀπ' τὴ καρδιά μας
Ἡ ἀγάπη ὅταν λείπῃ.

ΕΛΕΝΗ Σ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Ο ΜΠΟΝΑΜΑΣ *

ΚΩΜΙΚΟΝ ΠΑΙΓΝΙΟΝ

ΕΙΣ ΠΡΑΞΙΝ

ΠΡΟΣΩΠΑ		ΠΡΩΤΟΙ ΔΙΔΑΞΑΝΤΕΣ
ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΛΕΟΝΤΟΚΑΡΔΟΣ	—	ΚΩΝΣΤ. ΠΕΡΒΕΛΗΣ
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ (σύζυγός του)	—	ΣΑΠΦΩ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ
ΓΙΑΝΝΗΣ (ὑπηρέτης των)	—	Μ. ΔΗΜΟΡΟΥΒΑΣ
ΝΙΚΟΛΟΣ (χρυσοχόος)	—	ΗΛ. ΣΠΗΛΙΩΤΗΣ

(Ἡ σκηνὴ παριστᾷ αἴθουσαν πλουσίως ἐπιπλωμένην. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ θύραι. Πρὸς τὸ βάθος ἐπίσης. Δεξιὰ ἀνάκλιντρον καὶ γραφεῖον, ἐφ' οὗ τὰ χρειώδη).

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Αἰκατερίνη καὶ Γιάννης

Αἰκ. Λοιπὸν Γιάννη εἶπες εἰς τὸν κὺρ Νικολὸν ὅτι ἀπόψε τὸν περιμένω;

Γιάν. Μάλιστα κυρία.

Αἰκ. Αἴ λοιπὸν θὰ ἔλθῃ;

Γιαν. Δὲν 'μπορεῖ, μοῦ εἶπε, νὰ ἔρθῃ, γιατὶ εἶνε πνιγμένος στὴ δουλειά.

Αἰκ. (νευρικῶς) Μὰ δὲν τοῦ εἶπες. . . .

Γιαν. Πῶς δὲν τοῦ εἶπα κυρά; αὐτὸς γρὺ καὶ γρύ . . . δὲν μπορῶ λέει, νὰ 'ρθῶ δὲν ἔχω καιρό! ἔτσι μοῦπε!

* Εὐχαρίστως καταλέγομεν μεταξὺ τῶν ἐκ Σάμου συνεργατῶν μας τὸν διαπρεπῆ δημοσιογράφον καὶ φίλτατον διευθυντὴν τῆς «Νέας Ζωῆς» κ. Ἀντώνιον Δ. Οἰκονομίδην, ὑπὸ τὴν δεξιὰν τοῦ ὁποίου διευθύνσιν ἡ ῥηθεῖσα ἐφημερὶς ἐξακολουθεῖ νὰ ἐκπληροῖ τὸν ὑψηλὸν αὐτῆς σκο-

Αἰκ. Κρῖμα καλὲ τὶ εὐκαιρία. Ἀπόψε ὁ Λεωνίδας θὰ εἶνε εἰς τὴν Λέσχην. Τὶ ὡραῖα θὰ ἦτο ἂν ἤρχετο. . . Δὲν ἔχομεν καιρόν. Ἄκουσε Γιάννη.

Γιάν. (μὲ ὕφος ὑπομονῆς) Ἀκούω.

Αἰκ. (καθημένη εἰς τὸ γραφεῖον καὶ γράφουσα) Ἐγὼ θὰ τοῦ γράψω καὶ νὰ τρέξῃς ἀμέσως νὰ τοῦ δώσῃς τὸ γράμμα. (τελειώνουσα τὴν ἐπιστολήν) νά· ἐτελείωσα . . . οὔφ τὶ κακογραμμένη ποῦ εἶνε . . δὲν θὰ καταλάβῃ τίποτε . . ἂς τὴν ἀντιγράψω. . . (ἐκτελεῖ ἀπαγγέλουσα συγχρόνως.)

«Φίλε μου! Ὡς σοὶ διεμήνυσα διὰ τοῦ ὑπηρέτου μου ἔχω ἀνάγκην νὰ σᾶς ἴδω ἀπόψε κατὰ τὴν ἑνάτην ὥραν στὸ σπῆτι· ὁ σύζυγός μου θὰ ἀπουσιάζῃ εἰς τὴν λέσχην καὶ θὰ εἶμαι μόνη ἔλθετε παρακαλῶ ἄνευ ἀναβολῆς διὰ νὰ λάβητε καὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου. Σᾶς ἀναμένω. Αἰκατερίνη Λεοντοκάρδου. (διπλώνει τὴν ἐπιστολήν, ῥίπτει τὸ πρωτότυπον εἰς τὸ δάπεδον καὶ ἐγχειρίζει τὸ ἀντίγραφον εἰς τὸν Γιάννην,) τρέξε λοιπόν, Γιάννη, καὶ εἰπέ του ὅτι ἔχω μεγάλην ἀνάγκην νὰ τὸν ἴδω.

Γιαν. (λαμβάνων τὴν ἐπιστολὴν μετ' ἀπροθυμίας μορμουρίζει καθ' ἑαυτόν.) Ἂμ βέβαια ξέρομε τὴν ἀνάγκην σου.

Αἰκ. Προσοχὴ Γιάννη ἀπὸ τὸν Κύριόν σου γιατὶ τῶχω μυστικό! (ἐξέρχεται).

Γιάννης (μόνος) Ἂμ βέβαια· αὐτὸ μᾶς ἔλειπε νὰ τῶχῃς καὶ φανερό· (παρατηρῶν τὴν ἐπιστολὴν κινεῖ τὴν κεφαλήν). Μωρὲ ποιὸς νὰ σοῦ τῶλεγε Γιάννη πῶς ἡ κυρὰ, αὐτὴ ποῦ φαίνονταν σὰν Παναγιά. θὰ τὰ σάζῃ μὲ τὸν παληοχρυσοφό. Μωρὲ πᾶς καὶ μὲ γέλασαν τ' αὐτιά μου; Ἄ μπᾶ, νὰ τὸ γράμμα! Τὸ ἔγκλημα τοῦ σώματος ποὔλεγε καὶ ὁ φταισματοδίκης μας. Ἄχ μωρὲ πῶς κατήντησεν ὁ κόσμος· δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ 'μπιστεύηται μηδὲ τὸν ἑαυτό του. Μωρὲ ἀκοῦς νὰ κάνῃ ἡ κυρὰ τέτοιες βρωμοδουλειές· κι' ὁ ἀρέντης ὁ κακόμοιρος ποῦ τὴν ἀ-

πὸν καθισταμένη χρησιμωτάτη εἰς τοὺς περιοίκους πληθυσμοὺς καὶ τοὺς ἐκ τῶν μερῶν τούτων ἐν τῇ ξένῃ ἐγκατεστημένους ὁμογενεῖς. Τὸ ἄνωθι χαριέστατον κωμικὸν παίγνιον, εἶνε μικρὸν τεκμήριον τῆς φιλολογικῆς ἀξίας τοῦ κ Οἰκονομίδου, δαψιλῶς ἐχομένης ἐν αὐτῷ τῆς εὐφυΐας καὶ χάριτος, ἥτις διακρίνει αὐτὸν λογογραφοῦντα.

γαποῦσε τόσο· πῶς τὸν λυποῦμαι τὸν φουκαρᾶ. Κι' ἐγὼ τώρα μ' ἄσπρα γένεια νὰ κάνω, λέει, τὸ διάμεσο, καὶ σὲ ποιόν; στὸν κὺρ Νικολὸ λέει, τὸ χρυσοφό· σ' αὐτὴ τὴ παληαρκοῦδα. Ἄχ ἀνάθεμά σε δουλικὴ τὶ κάνεις τὸν ἄνθρωπο! Ἔρχεσαι νὰ φᾶς ἕνα κομμάτι ψωμὶ 's αὐτὰ τ' ἀρχοντόσπητα καὶ σὲ μεταμορφώνουν μωρὲ μάτια μου, ἀπὸ δοῦλο σὲ μεσίτη! καὶ τὶ μεσίτη!! Ἄχ ὑπομονή· ἂς γίνῃ τὸ θέλημά σου κυρά· ἔτσι εἶνε αὐτὸς ὁ κόσμος· ἂς πᾶμε τωρα τὸ γράμμα. (ἐξέρχεται)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Αἰκατερίνη καὶ Λεωνίδας

Αἰκ. Ἔτσι λοιπὸν Λεωνίδα μου· ἀπόψε θὰ μείνω μόνη· μεῖνε καϋμένε τοὐλάχιστον νὰ φᾶμε καὶ ἔπειτα πηγαίνεις εἰς τὴν λέσχην.

Λεων. Μὰ δὲν σοῦ εἶπα, φίλη μου, πῶς ἀπόψε κάνει τὸ γεῦμα ὁ Τσιγγουνίδης· δὲν μπορῶ νὰ λείψω, ἔδωκα τὸν λόγον μου.

Αἰκ. Καλὰ, Λεωνίδα μου δὲν πειράζει· ἐγὼ δειπνῶ μόνη, τὶ νὰ γίνῃ! ἀφ' οὗ πρόκειται νὰ διασκεδάσῃς, κύτταξε ὅμως μὴν ἀργήσῃς καϋμένε.

Λεων. Ἄ! ἔννοια σου, θὰ ἔλθω ἀμέσως.

Αἰκ. Νὰ ἰδῇς κι' ἐγὼ τὶ σοῦ ἑτοιμάζω γιὰ μπονμᾶ, θὰ σὲ εὐχαριστήσῃ πολὺ τὸ πρωτοχρωνιάτικο δῶρο ποῦ σοῦ ἑτοιμάζω. Νὰ ἰδοῦμε καὶ σὺ τὶ θὰ μοῦ κάμῃς μπονμᾶ.

Λεων. Ἐγὼ, φιλτάτη μου, σοῦ ἔκαμα ἕνα μεγάλο μπονμᾶ, τὴ καρδιά μου.

Αἰκ. Δὲν λέγω, μά... ξέρεις ὁ μπονμᾶς αὐτὸς ἔχει ἀνάγκη καὶ ἀπὸ γαρνιτοῦρα.

Λεων. Αἴ καλά, καλά, καταλαβαίνω· ἔννοια σου καὶ θὰ ἰδῇς. . .

Αἰκ. Ἐγώ, Λεωνίδα μου, τώρα πηγαίνω νὰ ἑτοιμάσω κἄτι διότι θὰ ἔλθῃ μετὰ τὸ φαγητὸν ἡ κυρία Κρασοπούλου. Χαῖρε λοιπὸν καὶ μὴν ἀργήσῃς. (φεύγει)

Λεων. Καλά· χαῖρε φῶς μου. (Μόνος) μωρὲ τὶ καλὴ γυναῖκα· ὅλο καρδία καὶ ἀφοσίωσις· εἶνε ἀλήθεια πῶς ἔχει μερι-

κὲς ἰδιοτροπίες, μὰ τὶ νὰ γίνῃ· οὔτε δένδρο χωρὶς ξεράδι, οὔτε γυναῖκα χωρὶς ψεγάδι· εἶνε ὅμως ἄγγελος ἀρετῆς, κι' αὐτὸ φθάνει. (Κάθηται πλησίον τοῦ γραφείου). Τὶ ἔχει νὰ γίνῃ ἀπόψε· φαντάσου ὁ Τσιγκουνίδης ν' ἀναγκασθῇ νὰ πληρώνῃ δεῖπνον γιὰ ὀκτώ, αὐτὸς ποῦ προσκυνᾷ τὸν παρᾶ σὰν θεό· (παρατηρεῖ τὸ ὡρολόγιόν του). Τὶ διάβολο! ἀκόμη ὀκτὼ παρὰ τέταρτον· δὲν περνᾷ κι' αὐτὴ ἡ ὥρα. Οὔφ! δὲν εἶνε πάλι ἀξιοπρεπὲς νὰ πᾷς μιὰ ὥρα πρὸ τῆς ὡρισμένης· θὰ σὲ πάρουν γιὰ πεινασμένο, (αἴφνης παρατηρεῖ τὴν ἐπιστολήν, ἣν ἔρριψεν ἡ σύζυγός του εἰς τὸ πάτωμα τὴν λαμβάνει καὶ τὴν παρατηρεῖ). Μπᾶ, αὐτὸς εἶνε ὀγραφικὸς χαρακτὴρ τῆς Αἰκατερίνης! Ἂς δοῦμε τὶ γράφει! «Φίλε μου»· ὦ διάβολε! Φίλε μου, εἰς ποῖον γράφει; βέβαια εἰς ἐμένα· ἄς την ἀναγνώσω λοιπόν! «Ὡς σᾶς διεμήνυσα διὰ τοῦ ὑπηρέτου μου ἔχω ἀνάγκην νὰ σᾶς ἴδω κατὰ τὴν θην ὥραν στὸ σπῆτι, ὁ σύζυγός μου θὰ εἶνε εἰς τὴν λέσχην» ὦ διάβολε! μὰ εἰς ποῖον λοιπὸν γράφει! (ἐξακολουθεῖ ἐν ἐξάψει τὴν ἀνάγνωσιν) «καὶ θὰ εἶμαι μόνη· ἔλθετε λοιπὸν ἄνευ ἀναβολῆς διὰ νὰ λάβητε καὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου. Σᾶς ἀναμένω. Αἰκατερίνη Λεοντοκάρδου». (Μετὰ μικρὰν σιγὴν κατάπληκτος). Μὰ εἶνε ἀπίστευτον καὶ ὅμως εἶνε ἡ ὑπογραφή της· αὐτή, αὐτή, εἶνε ποτὲ δυνατόν; Θεέ μου θὰ σπάσῃ τὸ κεφάλι μου· μὲ προδίδει λοιπόν; αὐτὴ ἦτο ἡ ἔκπληξις τὴν ὁποίαν μοῦ ἑτοιμάζει ἡ ἀθλία; Ἄ! θὰ τὴν πνίξω μὲ τὰ χέρια μου. (Ἐνεξάψει) Γιάννη, Γιάννη· ἄ! τώρα θὰ ἀνακαλύψω τὰ πάντα· ἄ τὴν ἄτιμον . . . τὴν ἀθλίαν . . . τὴν . . .

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

Λεωνίδας καὶ Γιάννης.

Γιαν. (σπεύδων) Μ' ἐφωνάξατε ἀφέντη;

Λεων. (Ἐν ὀργῇ). Ναὶ ἀχρεῖε . . . ναὶ σ' ἐφώναξα. Λέγε γρήγορα ποῦ ἦσο, τὶ ἔκαμες, ποῦ πῆγες, τὶ πῆγες, λέγε γρήγορα· θὰ σὲ πνίξω ἄτιμε.

Γιάν. (Τρέμων). Ἐγὼ ἀφέντη . . . νὰ ἐγὼ . . . ἐγὼ μαθὲς . . . ἤμουνα.

Λεων. (Ἐξαπτόμενος) Λέγε ποῦ μωρέ... μ' ἔσκασες. Λέγε ποῦ ἤσουνα στὸν ἐραστὴ τῆς κυρᾶς σου; αἴ; λέγε γρήγορα.

Γιαν. (Ἐν συγχύσει) Ναί, δηλαδή, τάχατες, μαθές . . . . πῶς νὰ τὸ πῶ . . . ἤμουνα . . . βέβαια ἤμουνα.

Λεων. Ἄ τὸ ὁμολογεῖς ἄτιμε! λέγε λοιπὸν λέγε, θέλω νὰ τὰ μάθω ὅλα.

Γιανν. (ὀλολύζων) Τί φταίω ἐγὼ ἀφέντη; ἡ κυρὰ μὲ διέταξε νὰ πάγω . . τί φταίω ἐγώ; μποροῦσα νὰ μὴν πάγω; Μὴ δὰ κι' ἐμένα δὲν μοῦ 'κόστισε; τώρα στὰ γεράμματα νὰ μὲ μεταχειρίζωνται γιὰ τέτοιες δουλιές;

Λεων. (ἐκπληττόμενος). Σὲ ποιὸν ἐπῆγες;

Γιαν. Νὰ στὸν κὺρ χρυσορὸν, τὸν κὺρ Νικολό· στὴν ἀρχὴ μ' ἔστειλε καὶ τοῦπα νὰ 'ρθῇ· 'κεῖνος ὅμως μοῦπε πῶς δὲν μπορεῖ νὰ 'ρθῇ γιατὶ εἶχε πολλές . . . .

Λεων. (διακόπτων). Συχαμένη, τόσο λοιπὸν ἐξέπεσε ὥστε νὰ τὴν περιφρονοῦν οἱ ἐρασταί της; ὦ τὴν ἀχρείαν! ἔπειτα, ἔπειτα;

Γιανν. Νά, ἔπειτα ἦλθα καὶ τῶπα στὴν κυρά. 'Κείνη στενοχωρέθηκε καὶ ἔγραψεν ἕνα γράμμα, ὕστερα τό 'σχισε, ὕστερα ἔγαψεν ἕνα ἄλλο καὶ μοῦ τό 'δωκε νὰ τὸ πάω στὸ Νικολό.

Λεων. (ἀδημονῶν). Λοιπόν, λοιπόν . . .

Γιανν. Νὰ λοιπόν, τὶ νὰ κάμω κι' ἐγὼ πῆγα τὸ γράμμα ξανά . . 'Εκεῖνος χαμογέλασε καὶ μοῦπε πῶς θἄρθῃ στὴς ἐννιὰ ἡ ὥρα.

Λεων. (ἐν ἐξάψει) Ἄ . . θὰ ἔλθῃ . . ἔτσι λοιπὸν θὰ ἔλθῃ . . τὸν κρατῶ λοιπόν. θὰ ἐκδικηθῶ . . θὰ τοὺς συλλάβω ἐπ' αὐτοφώρῳ καὶ θὰ ἐκδικηθῶ· ὦ θὰ τοὺς πνίξω. θὰ τοὺς πνίξω καὶ τοὺς δύο τους. (μετὰ σκέψιν) Λοιπὸν Γιάννη θέλω νὰ μὲ βοηθήσῃς· ἐγὼ θὰ κρυφθῶ εἰς ἐκεῖνο τὸ δωμάτιον (δεικνύει τὸ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς σκηνῆς) καὶ θὰ περιμένω· ἂν σ' ἐρωτήσῃ αὐτὴ νὰ τῆς πῇς πῶς ἐξῆλθα, ἀκοῦς; ὅτι μὲ εἶδες νὰ ἐξέλθω!

Γιανν. Μετὰ χαρᾶς ἀφέντη ἔννοια σας· (ὁ Λεωνίδας ἐξέρχεται).

Γιαν. (μόνος) Ὤχ! ὤχ! τὶ ἔχει νὰ γίνῃ, μωρὲ ψύλλος στὴ τραχηλιά τους; δὲν ἤθελα νἄμουνα· πώ! πώ! θυμὸ ὁ ἀφέντης· χωρὶς ἄλλο θὰ τοὺς σκοτώσῃ . . . μὰ θὰ ρίξω κι' ἐγὼ ἕνα βρωμόξυλο 'ς αὐτὴ τὴ μαϊμοῦ τὸ χρυσοφό, ποῦ νὰ καθήσῃ τοὐλάχιστον δυὸ μῆνες στὸ στρῶμα! ἄντε μωρὲ κανάγια, τί θὰ τρα-

βήξῃς! νὰ σοῦ δείξω ἐγὼ ἀφιλότιμε, μασκαρᾶ, τὶ θὰ πῇ νὰ ρίχνῃς τὰ στραβά σου στὶς γυναῖκες τοῦ κόσμου! βρωμόσκυλο· θὰ πάρω τὸ παλτὰ τοῦ κεῖμαι καὶ θὰ σὲ χωρίσω, ἔτσι δά, φράπ.. στὴ μέση σὰ πράσο (χειρονομεῖ).

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Αἰκατερίνη καὶ Γιάννης

Αἰκ. Μὰ μὲ ποῖον τἄβαλες Γιάννη: ποιὸν θὰ χωρίσῃς στὴ μέση σὰν πράσο; τὶ παραληρεῖς.

Γιανν. (συνερχόμενος). Τίποτε κυρά, νὰ τίποτε· νὰ δικές μου ἱστορίαις ἔχω· κἄτι τιποτένια πράμματα.

Αἰκ. Ἔδωκες τὸ γράμμα; τί σοῦ εἶπεν ὁ κὺρ Νικολός; θὰ ἔλθῃ;

Γιαν. Μάλιστα στὴς ἐννηὰ θἄνε ἐδῶ.

Αἰκ. Μπράβο Γιάννη, προσοχὴ μὴ μάθῃ ὁ κύριός σου τίποτε· ἀκοῦς προσοχή· πήγαινε τώρα δὲν σὲ χρειάζομαι καὶ κύτταξε ἅμα ἔλθῃ ὁ κὺρ Νικολὸς νὰ μὲ εἰδοποιήσῃς.

Γιαν. (ἀπερχόμενος). Ἄμ ἔννοια σου κι' ἄλλον θὰ εἰδοποιήσω.

Αἰκ. (μόνη). Τί καλά, τί ὡραῖα· ὁ κὺρ Νικολὸς θὰ μοῦ κατασκευάσῃ μυστικὰ τὸ μανταλιὸν μὲ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου καὶ τὴ πρωτοχρονιὰ θὰ κάμω ἔκπληξι στὸ Λεωνίδα μου. Τὶ ὡραῖος ἀλήθεια μπουναμᾶς· πόσο θὰ εὐχαριστηθῇ ὁ καλός μου σύζυγος! Τί ὡραῖα τί καλά. (ἐξέρχεται).

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

Λεωνίδας, Νικόλας, Γιάννης

Λεων. (ὡπλισμένος). Ἡ ἐννάτη πλησιάζει· μετ' ὀλίγον θὰ εἶνε ἐδῶ ὁ ἄτιμος, ὅστις ἐτόλμησε νὰ μοῦ καταστρέψῃ τὴν οἰκογενειακήν μου εὐτυχίαν. Ὦ! θὰ ἐκδικηθῶ μὲ λύσσαν... ὤ!

Νικ. (εἰσερχόμενος). Περίεργον κἀνεὶς δὲν ἀκούει 'ς αὐτὸ τὸ σπῆτι· δὲν βλέπω κἀνένα· οὔτε τὸ δοῦλο οὔτε τὴ κυρά.

Λεων. (ἐξορμῶν.) Ἄθλιε· βλέπεις ἐν τούτοις ἐμέ· δὲν ἤλπιζες νὰ μὲ συναντήσῃς ἐδῶ, αἴ; δὲν εἶνε ἀληθές;

Νικ. (κατάπληκτος). Μὰ, μὰ βέβαια, κὺρ Λεωνίδα.. σᾶς θαρροῦσα στὴ Λέσχη.

Λεων. Πῶς; τολμᾷς λοιπὸν ἐνώπιόν μου!

Νικ. Μὰ βέβαια· αὐτὸ ἔγραφεν ἡ ἐπιστολή.

Λεων. Μὰ εἶσαι λοιπὸν τόσον ἀναιδής, ὥστε νὰ ὁμολογῇς ἐνώπιόν μου ἀκόμη, ὅτι σοῦ ἔγραψεν ἡ σύζυγός μου;

Νικ. Αἴ, κὺρ Λεωνίδα μὴ σοῦ κακοφαίνεται, δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορὰ ποῦ ἡ κυρὰ Αἰκατερίνη μοῦ γράφει γι' αὐτὲς τὲς δουλειές.. βλέπετε τὸ ἐπάγγελμα..

Λεων. (Ἐν καταπλήξει). Ὥστε εἶσαι λοιπὸν ἀχρεῖε ἐξ ἐπαγγέλματος τοιοῦτος;

Νικ. Ἄμ βέβαια, κὺρ Λεωνίδα· μπορῶ μαθὲς νὰ ἀρνηθῶ τὴ τέχνη μου.

Λεων. Ὦ τὸ τέρας ἀναίδειαν. Ἔλα, λοιπόν, ἔλα ἂς τελειώνωμεν.

Νικ. (Ἐκπληττόμενος). Μὰ μὲ συγχωρεῖτε, κὺρ Λεωνίδα. ἐγὼ δὲν ἔχω τίποτε νὰ τελειώσω μαζί σας, ἐγὼ ἦλθα γιὰ τὴ κυρὰ Αἰκατερίνη.

Λεων. (ἐν ἐξάψει) Ἀ μὰ δὲν ὑποφέρεσαι πλέον! (τὸν συλλαμβάνει ἀπὸ τὸν λαιμὸν) Τολμᾷς ἄθλιε καὶ ἐνώπιόν μου ἀκόμη νὰ ὁμιλῇς περὶ τῶν ἀτιμιῶν σας. (Ἐξάγει περίστροφον) Θὰ ἀποθάνῃς ἀμέσως!

Νικ. (προσπαθεῖ νὰ διαφύγῃ) Βοήθειαν! βοήθειαν.

Γιαν. (εἰσέρχεται κραδαίνων μπαλτᾶν). Μὴ τὸν σκοτώσῃς ἀφέντη, γιατὶ θὰ σοῦ τὸν ζητοῦνε γιὰ καλό! ἄφησέ τον ἐμένα. (τὸν ἀποσπᾷ ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Λεωνίδα). Ἔλα τώρα μαϊμοῦ νὰ σοῦ δείξω 'γὼ πόσα ἀπίδια βάζ' ὁ σάκκος (τὸν κτυπᾷ).

Νικ. Ὤχ! Ὤχ! Βρὲ γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ... γιὰ σταθῆτε... γιατὶ μὲ σκοτώνετε; τί κάνετε σὰν δαιμονισμένοι; Τί σᾶς ἔκαμα; ὤχ! ὤχ!

Λεων. Κι' ἐρωτᾷς ἀκόμη ἄθλιε; Ἔρχεσαι ἐδῶ νὰ μοῦ ἀφαιρέσῃς τὴν τιμήν, κι' ἐρωτᾷς ἀκόμη, ἄ! θὰ τὲ πνίξω...

Νικ. (ἀνοίγων ὑπερμέτρως τοὺς ὀφθαλμούς) Ἐγὼ νὰ σοῦ κλέψω τὴ τιμή, τί λές, κὺρ Λεωνίδα, ἐγώ;

Λεων. Ναὶ ὅλα τὰ γνωρίζω· τί ἄλλο λοιπὸν ἦλθες νὰ κάμῃς ἐδῶ;

Νικ. Γιατὶ ἦλθα ἐδῶ! Ἀλλὰ γιατὶ ἄλλο παρὰ γιὰ νά πάρω μερικὲς τρίχες τῆς κεφαλῆς τῆς κυρίας σας διὰ νὰ κατα-

σκευάσω ἕνα μανταλιὸν διὰ σᾶς! Γιατί ἄλλο μποροῦσα νἄρθω ἐγώ. . . .

Λεων. Ψεύδεσαι ἄθλιε, δειλέ, εἶνε τέχνασμα νὰ μοῦ διαφύγῃς!

Νικ. Σᾶς ὁρκίζομαι, κὺρ Λεωνίδα, στὰ κόκκαλα τῆς μάνας μου,σᾶς λέγω τὴν ἀλήθια.

Γιαν. Βρὲ τὸν κατεργάρη ποῦ τὴ βρῆκε τὴ ψευτιά,

Λεων. (ἐν ἀμηχανίᾳ). Δὲν σὲ πιστεύω, μὰ ξεύρω 'γὼ πάλιν μπορεῖ νὰ λὲς κι' ἀλήθεια, θέλω ὅμως νὰ πεισθῶ.

Νικ. Μὰ κύττα με, κὺρ Λεωνίδα, εἶμαι 'γὼ γιὰ τέτοιες δουλειές· σοῦ κάνω ὅρκο ἐπὶ τέλους.

Λεων. Δὲν πιστεύω τοὺς ὅρκους σου, ἀλλ' ἄκουσε ἔχω ἕνα σχέδιο· τώρα θὰ ἔλθῃ ἡ σύζυγός μου· ἐγὼ θὰ κρυφθῶ 'πίσω ἀπὸ 'κείνη τὴ πόρτα καὶ θὰ βλέπω καὶ θ' ἀκούω· ἅμα ἔλθῃ, σὺ θὰ τῆς ἐκφράσῃς τὸν ἔρωτά σου.

Νικ. Μά . . κὺρ Λεωνίδα.

Λεων. Δὲν ἔχει μὰ καὶ ξεμά· θὰ τῆς ἐκφράσῃς αἰσθήματα ἐρωτικὰ καὶ ἐγὼ ἀπὸ τὴ συμπεριφορά της θὰ πεισθῶ ἂν εἶσαι ἀθῷος· ἂν ὅμως ἔχῃ διαφορετικὰ τὸ πρᾶγμα ἀλλοίμονο καὶ στοὺς δύο σας! Γιάννη πὲς εἰς τὴν κυρίαν σου πῶς ἦλθεν ὁ . . . κὺρ Νικολὸς καὶ κλεῖσε καλὰ τὴς πόρτες. (κρύπτεται).

Γιαν. (ἐξερχόμενος). Νὰ μὲ πάρουν ὅλοι οἱ θηλυκοὶ διαβόλοι ἂν καταλαβαίνω τίποτε ἀπ' αὐτά.

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ

Νικολός, εἶτα Αἰκατερίνη καὶ λοιποί.

Νικ. Μωρὲ τὶ δαιμονισμένοι ἄνθρωποι εἶνε αὐτοί· φορτοῦνα μου!! ωρὲ τὶ κακὸ εἶν' αὐτὸ ποὖπαθα. Ὤχ τὰ κοκκαλάκια μου. Καὶ τώρα, λέει, νὰ κάνω τὰ γλυκὰ μάτια στὴ κυρά. Μωρ' εἶμαι ἐγὼ γιὰ ἔρωτες. Ἔλα Παναγία μου (σταυροκοπεῖται) . . . (ἀκούεται θόρυβος) Ἄ! νά την ἔρχεται· γεννηθήτω τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ· καρδιὰ Νικολό, κουράγιο νὰ ξεμπλέξῃς ἀπὸ δῶ μέσα πούπεσες. . . .

Αἰκ. Α! κὺρ Νικολὸ πόσο σᾶς εἶμαι εὐγνώμων ποῦ ἤλθατε· ξέρετε ἤθελα . . . .

Νικ. (γονυπετῶν ἐν στάσει ἐρωτικῇ) Ὡραία μου δέσποινα· ἰδοὺ τέλος ἡμεῖς μόνοι. Νὰ ἐγὼ ἐδῶ στὰ πόδια σου καθικετεύων νὰ μοῦ ρίξετε ἕνα βλέμμα γλυκὺ καὶ σπινθηροβόλον. Ἰδού. . .

Αἰκ. (κατάπληκτος) Καλὲ τρελλάθηκες κυρ Νικολό; Τὶ εἶνε αὐτά;

Νικ. Ὦ γλυκειά μου δέσποινα . . σύ μοι βοήθησον . . φῶς τοῦ φωτός μου! φῶς ἱλαρόν . . . ἐγώ . . σᾶς . . σένα . . . ὁ ἔρως μου. . .

Αἰκ. (ἀπομακρυνομένη) Μὰ εἶνε τρελλὸς αὐτός ὁ ἄνθρωπος ἢ ἀστείζεται; ἄ θεέ μου τρελλὸς θὰ εἶνε· ὤ πῶς φοβοῦμαι.

Νικ. Ὄχι κυρία . . ὄχι ἀλλὰ σᾶς ἀγαπῶ κατ' ἀνάγκην.

Αἰκ. (κατεπτοημένη) Μὲ ἀγαπᾶ κατ' ἀνάγκην . . . ὤ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, εἶνε παράφρων ὁ δυστυχής . . . βοήθειαν, βοήθειαν. (ὁ Λεωνίδας ἐμφανίζεται μειδιῶν καὶ ἡ Αἰκ. σπεύδει παρ' αὐτῷ. Λεωνίδα μου βοήθειαν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶνε τρελλός.

Λεων. (περιβάλλων αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας του) Ὄχι φιλτάτη μου ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶνε πολὺ γνωστικὸς καὶ τρελλὸς εἶμαι μόνον ἐγώ, ποῦ ἐτόλμησα πρὸς στιγμὴν νὰ ὑποπτευθῶ ἐν τῇ ζηλοτυπίᾳ μου σὲ τὸν ἄγγελον. . .

Αἰκ. (μὴ ἐννοοῦσα) Πῶς μὲ ὑπωπτεύθης σύ; ἐμέ; καὶ διατί;

Λεων. Ἀνέγνωσα φιλτάτη μου, τὸ σχέδιον τῆς πρὸς τὸν Νικολὸν ἐπιστολῆς σου καί . . . .

Αἰκ. Ἄ! τώρα ἐννοῶ καὶ ἐπίστευσες λοιπὸν ὅτι ἐγώ. . .

Λεων. Συγγνώμην, φιλτάτη μου, συγγνώμην.

Αἰκ. Καλά . . ἐγὼ σὲ συγχωρῶ· ἀλλὰ νὰ ζητήσῃς συγγνώμην ἀπὸ τὸν δυστυχῆ αὐτόν, ὅστις χωρὶς νὰ πταίῃ ὑπέστη τόσους ἐξευτελισμοὺς καὶ βαναυσότητας.

Λεων. Συγγνώμην κὺρ Νικολό.

Νικ. Ἔστω, κὺρ Λεωνίδα, συγγνώμην κι' ἐγὼ μὰ ποιὸς θὰ μοῦ βγάλῃ 'κεῖνες ποῦφαγα στὸ ἀναμεταξύ.

Γιαν. Νὰ μοῦ τὴς ξαναδώσῃς πίσω κὺρ Νικολό, νὰ μ' ἀργάσῃς τὸ τομάρι . . . τ' ἀξίζω, εἶμαι ἕνας βλάκας ποῦ δὲν ἔχω ταῖρι.

Αἰκ. Ἡ σημερινὴ σκηνὴ μὲ δεδάσκει ὅτι δὲν πρέπει τίποτα νὰ κάνῃ μιὰ γυναῖκα ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ συζύγου.

Λεων. (λαμβάνων τὰς χεῖράς της) Καὶ μάλιστα συζύγου ζηλοτύπου.

(πίπτει ἡ αὐλαία.)

Κων. Μ. Μάλης

Διδάκτωρ τῆς Νομικῆς

ΚΑΙ

Δικηγόρος παρ' ἅπασι τοῖς Δικαστηρίοις τῆς Ἡγεμονίας.

Λιμὴν Βαθέος Σάμου

Ἐν τῷ δικηγορικῷ γραφείῳ τοῦ κ. Κων. Μ. Μάλη εὑρίσκεται καὶ τὸ γραφεῖον τοῦ "Ἡμερολογίου τοῦ Αἰγαίου„.

ΕΚΛΕΙΨΑΣΑΙ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΑΠΟΥΡΑΛΗΣ

Ἀνὴρ γενναιόφρων μὲ καρδίαν ἡγεμονικήν, ζήσας ἐν διαρκεῖ εὐποιΐᾳ ὁ ἀείμνηστος πρώην Μητροπολίτης Σάμου Ἀθανάσιος ἐγεννήθη ἐν Πύργῳ Σάμου αὐτὸς καὶ μόνος δημιουργήσας τὸ μέλλον του καὶ τὴν ἐπίζηλον περιωπὴν εἰς ἣν βαθμιαίως ἀνῆλθε.

Ἐσπούδασεν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ προσκολληθεὶς παρὰ τῷ Μητροπολίτῃ Ἀδριανουπόλεως Κυρίλλῳ ἐξελέγη τὸ πρῶτον Μητροπολίτης Λήμνου, μετατεθεὶς ἀργότερον εἰς τὴν μεγάλην Μακεδονικὴν ἐπαρχίαν τῆς Καστορίας, ἔνθα καὶ ἡ εὐρεῖα ἐθνικὴ αὐτοῦ ἐργασία καὶ κατὰ τὸ 1900 μετετέθη εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Σάμου καὶ Ἰκαρίας.

Ἂν εἶνε ἀληθὲς τὸ γραφὲν ὑπό τινος τῶν νεωτέρων σοφῶν ὅτι τὸ «μεγαλείτερον τεκμήριον τοῦ ἱερέως, τοῦ ἀρχιερέως μάλιστα, εἶνε ἡ πτωχεία», ἀναμφισβητήτως ὁ Ἀθανάσιος ὁ διαθέσας πᾶν ὅ,τι εἶχε καὶ ὅ,τι ἀκόμη δὲν εἶχεν ὑπὲρ τῶν ἐνδεῶν καὶ ἀπόρων, ὅστις τὸν οἶκόν του εἶχε μετασχηματίσει εἰς εὐρύτατον πτωχοκομεῖον, ὁ χορηγήσας πρὸς σπουδὴν ὀρφανῶν, ὁ ἐνδύσας γυμνοὺς καὶ χορτάσας πεινῶντας καὶ ἀποθανὼν πενέστατος ὑπῆρξε πρότυπον ἀρχιερέως ἐκπληρώσαντος τιμίως τὴν ὑψηλήν του ἀποστολήν.

Τὸν γενναιόφρονα Ἀθανάσιον διέκρινεν ἡ γλυκεῖα καὶ μελῳδικὴ φωνή, ἥτις κατακηλήσασα ἐπὶ δεκαετίαν τοὺς Σαμίους, ἠχεῖ ἔναυλος εἰσέτι εἰς τὰς ἀκοὰς αὐτῶν ἀθρόων προστρεχόντων νὰ ἀκούσωσι τοῦ Ἀθανασίου χοροστατοῦντος. Ἀπελάμβανεν ἀληθοῦς λατρείας εἰς ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις, τοὺς πάντας δε-

σμεύων διὰ τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῆς γενναιότητος τῶν αἰσθημάτων. Ὁ πρὸ διετίας ἐπισυμβὰς θάνατός του ἐθεωρήθη γενικῶς ὡς ἀπώλεια τῆς πατρίδος, ἧς τὸ ὄνομα ἐτίμησεν πανταχοῦ ὅπου ἔμεινε καὶ εἰργάσθη.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀλησμόνητος ἐπιστημονικὴ φυσιογνωμία καὶ ἐξοχότης ἐν τῇ ἰατρικῇ ἐπιστήμῃ ὁ Σοφοκλῆς Πετρόπουλος κατήγετο ἐκ μεγάλης τοῦ Παγώνδου οἰκογενείας μορφωθεὶς ἐν Ἀθήναις καὶ συμπληρώσας τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ. Πεπροικισμένος μὲ ὀξὺ καὶ διερευνητικὸν πνεῦμα, ἐπιμελὴς καὶ ἀκαταπόνητος ἐν τῇ ἐξασκήσει τοῦ ἔργου του, ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἐπιστημονικῶν του ἀσχολιῶν ἀναστρεφόμενος καὶ ἀπέχων πάσης ἀναμίξεως εἰς ἔργα ἀλλότρια ἠδυνήθη νὰ δημιουργήσῃ περιφανῆ θέσιν ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ ἀλανθάστως σχεδὸν πάντοτε διαγιγνώσκων τὰς νόσους καὶ ἀληθὴς σωτὴρ τῶν ἀσθενῶν του καθιστάμενος. Τὸ ὄνομα τοῦ Πετροπούλου εὐγνωμόνως φέρεται ἀνὰ τὰ τμήματα ἰδίᾳ Βαθέος καὶ Χώρας, ἐν οἷς καὶ ἐξήσκει τὸ θεῖόν του ἔργον. Συνδεθεὶς διὰ γάμου μετὰ τῆς ἀξιοτίμου ἐκ Βαθέος οἰκογενείας Παν. Σοφούλη ἐξηκολούθησεν εὐεργετικῶς διὰ τὴν κοινωνίαν τὸ φιλάνθρωπον στάδιόν του, μέχρι τοῦ 1895, ὅτε σπεύδων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου, ὅπου τὸ καθῆκον τὸν ἐκάλει νὰ σώσῃ ζωὴν κινδυνεύουσαν, προσεβλήθη ὑπὸ νόσου ὀξείας, ἥτις νέου ἔτι ὄντος καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δράσεως τόσον προώρως τοῦ ἀπέκοψε τὸ νῆμα τῆς ζωῆς.

ΑΡΤΕΜΙΣΙΑ Δ. ΤΣΑΚΙΡΟΓΛΙΔΟΥ

Καρδία πλήρης ἀρετῶν καὶ ἀγνῶν αἰσθημάτων, ψυχὴ ἀριστοκρατικὴ καὶ πνεῦμα προνομιοῦχον, θυγάτηρ τοῦ χρηστοῦ πατριώτου Δημητρίου Τσακιρογλίδου, ἀνατραφεῖσα ὑπὸ τὴν ἐνδελεχῆ μέριμναν ἐναρέτων γονέων ἀπέδειξεν ἀπὸ τῆς νεαρωτάτης ἡλικίας της δι' ὁποίων προτερημάτων ἦτο πεπροικισμένη ὑπὸ τῆς φύσεως.

Εὐφυὴς καὶ φιλομαθής, εὐνοουμένη τῆς τύχης, ἥτις ἀφειδῶς τῇ ἐπεδαψίλευσεν τὰ δῶρά της, ἔτυχεν ἀρίστων διδασκάλων καὶ ἀρτίας μορφώσεως καὶ ἐν ἡλικίᾳ μόλις δεκαέξ ἐτῶν ἐγνώριζε καλῶς τήν τε ἀρχαίαν καὶ νεωτέραν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καθὼς καὶ τὴν γαλλικὴν ἣν ὡμίλει ἀπταίστως καὶ ἔγραφεν.

Γλυκεῖα καὶ εὐγενὴς πρὸς πάντας, ἀγαπωμένη μέχρι λατρείας παρ' ὅλων ὅσοι εἶχον τὸ εὐτύχημα νὰ τὴν γνωρίζωσι, χαρίεσσα ὡς χρυσαλλὶς μὲ τὸν ἀφελῆ καὶ παιδικὸν γέλωτά της ἐμειδίασε πρὸς τὴν γῆν τὸ μειδίαμα τῆς αὐγῆς τῶν δεκαέξ ἐτῶν καὶ ἀπέπτη ἀγνὴ καὶ ἄσπιλος ψυχὴ πρὸς συνάντησιν τῶν ἀδελφῶν της ἀγγέλων ἐν τῇ κυανῇ των πατρίδι.

Τὴν ἔσφιγξεν δι' ὑστάτην φορὰν νεκρὰν εἰς τὰς ἀγκάλας της ἡ πάτριος γῆ καὶ ἔρρανε βροχὴ δακρυβρέκτων ἀνθέων τὸ νεκρόν της σῶμα εἰς τὸ τελευταῖον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ταξείδιόν της ἀπὸ Ἑλβετίας εἰς Σάμον ἥτις ἀπέστειλε χαρίεσσαν νύμφην καὶ ἐδέχθη ὠχρὰν νεκράν.

Παραθέτοντες ἐνταῦθα τὴν εἰκόνα τῆς καλλιμόρφου καὶ ἀλησμονήτου κόρης χύνομεν ἓν ἔτι δάκρυ εἰς τὴν μνήμην της καὶ ἀποδίδομεν ὀφειλόμενον φόρον εἰς τὴν ἀρετήν, τὴν μόρφωσιν καὶ τὸ κάλλος, δι' ὧν ἐστολίζετο ἡ ἀλησμόνητος Ἀρτεμισία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Π. ΤΡΑΥΛΟΣ

Συμπαθὴς καὶ εὐγενὴς φυσιογνωμία καταλιποῦσα ζωηρὰν ἀνάμνησιν ἔν τε τῇ Σαμιακῇ κοινωνίᾳ ἔνθα ἐπὶ μικρὸν διέτριψε κοινῆς ἀπολαμβάνων τιμῆς διὰ τὴν χρηστότητα τοῦ ἤθους καὶ τῶν αἰσθημάτων τὴν γενναιότητα καὶ ἐν Λαρίσσῃ, Ἀθήναις καὶ Κων)πόλει ὅπου τὸ πλεῖστον τοῦ βίου διέμεινε καὶ ὁπόθεν διὰ τῶν ἐκλεκτῶν σχέσεών του πλείστας ἠδυνήθη νὰ παράσχῃ τῇ Σάμῳ ὑπηρεσίας.

Ἐγεννήθη ἐν Ταϊγανίῳ κατὰ τὸ 1840 ἐκ πατρὸς Ἀναγῆ Τραυλοῦ Κεφαλλῆνος μεγαλεμπόρου ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἧς διετέλεσεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν δήμαρχος δράσας ἐπωφελῶς ὑπὲρ τῆς ἐκεῖ ὁμογενοῦς κοινότητος καὶ ἀπολαύων τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Τσάρου, ἐφ' ᾧ καὶ ἀπενεμήθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου τίτλος εὐγενείας.

Ὁ Κωνσταντῖνος Τραυλὸς ἐξεπαιδεύθη ἐν Σύρῳ καὶ εἶτα ἐν τῇ ἐμπορικῇ σχολῇ Χάλκης ἐξ ἧς ἀπεφοίτησεν ἀριστοῦχος. ἀμέσως δὲ μετὰ ταῦτα κατ' ἀξίαν προσελήφθη διευθυντὴς τοῦ ἐν Κων)πόλει μεγάλου ἐμπορικοῦ καὶ τραπεζιτικοῦ οἴκου Νεγρεπόντη Βαλλιάνου.

Νυμφευθεὶς ἐν Σάμῳ τὴν θυγατέρα τοῦ ἀειμνήστου Ἠλία Σβορώνου μετήρχετο ἔκτοτε ἐμπορικὰς καὶ ἐνήργει τραπεζιτικὰς ἐργασίας ἐν Κων)πόλει κατὰ δὲ τὸ 1880 ἱδρυθείσης τῆς Ἠπειροθεσσαλικῆς τραπέζης παρεκλήθη ὑπὸ τοῦ Συγγροῦ προσωπικοῦ του φίλου νὰ δεχθῇ τὴν θέσιν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Λαρίσσῃ καταστήματος ἔνθα ἀπέθανε τὸ 1890 καταλιπὼν μνήμην ἀγαθήν.

Ἡ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ τοῦ παρόντος Ἡμερολογίου θερμοτάτας ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας της πρὸς πάντας τοὺς εὐγενεῖς τῆς γραφίδος ἐργάτας τοὺς παρασχόντας αὐτῇ μετὰ περισσῆς προθυμίας τὴν πνευματικήν των συμβολήν, ζητεῖ δὲ συγγνώμην παρ' ὅσων τὰ δημοσιεύματα ἕνεκα πληθώρας ὕλης δὲν περιελήφθησαν εἰς τὸν παρόντα τόμον, τουθ' ὅπερ μετὰ λύπης ἠναγκάσθη νὰ πράξῃ.

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Εἰς τὸ πρῶτον Κεφάλαιον τοῦ Ἡμερολογίου, τὸ ὑπὸ τίτλον „Σαμιακὴ πολιτεία", παρελείφθη ἐξ ἀβλεψίας ἡ παράγραφος ἡ ἀφορῶσα τὸ τηλεφωνικὸν τῆς νήσου σύμπλεγμα, ἐν ᾗ δικαίως ἐξῄρετο τὸ ἐπιχειρηματικὸν καὶ ἡ ἀκατάβλητος δραστηριότης τοῦ προνομιούχου τῶν τηλεφώνων, ὑποπροξένου τῆς Ἰταλίας καὶ ἀντιπρόσωπον διαφόρων ἄλλων ξένων κρατῶν ἐν Σάμῳ ἐκ τῶν καλλίστων δὲ συμπατριωτῶν μας κ. Ἀριστοτέλους Σταματιάδου, τοῦ ἐγκαθυδρίσαντος ἐν Σάμῳ τὴν τηλεφωνικὴν συγκοινωνίαν ἀπὸ τοῦ 1890 καὶ ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς πάντων ἐκπλήξεως δωρήσαντος εἰς τὴν πατρίδα ἀγαθὸν, ὅπερ ἐξυπηρέτησε τὰ μέγιστα τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν συγκοινωνίαν. Ἐν μιᾷ στιγμῇ διὰ τοῦ τηλεφώνου αἱ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἀρχαὶ δύνανται νὰ ἔλθουν εἰς συνάφειαν μεθ' ὅλων τῶν ἐν τοῖς δήμοις τοιούτων, οὐδεὶς δὲ ἀδικήσας δύναται διὰ τοῦ μέσου τούτου νὰ διαφύγῃ τὴν χεῖρα τῆς δικαιοσύνης. Ὁ κ. Σταματιάδης ἀληθὴς εὐεργέτης τῆς Σάμου διὰ τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου καταστὰς ἔχει διὰ νόμου πεντηκονταετίαν πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῆς ἐπιχειρήσεως, μεθ' ἣν αὕτη θὰ περιέλθῃ εἰς τὴν κυριότητα τοῦ δημοσίου.

Τὸ "Ἡμερολόγιον τοῦ Αἰγαίου„ ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν εἰς πάντα ἀπεστέλλοντα τὴν ἀξίαν αὐτοῦ πρὸς τὴν Διεύθυνσιν εἰς «Σάμον Βαθύ».

Τιμᾶται ἐν τῇ Ὀθ. Αὐτοκρατορίᾳ

δεδεμένον	3	τέταρτα τοῦ μετζ.
ἄδετον	2 1)2	» »

Ἐν ἄλλαις χώραις

δεδεμένον	4	φράγκα χρυσᾶ
ἄδετον	3	» »

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
Ἀφιέρωσις (μετ' εἰκόνος τῆς Α. Ὑψ. τῆς Ἡγεμονίδος Σάμου).	3
Ἑορτολόγιον.	5—16
Σαμιακὴ Πολιτεία, ὑπὸ Θρασυβ. Μ. Μάλη	17
Πεπρωμένον, ὑπὸ Εὔας	37
Εὐγενεστάτη πρᾶξις ἀρχαίων Σαμίων, ὑπὸ Δ Βαρδουνιώτου	38
Ἡ ἀλήθεια, (ποίημα) ὑπὸ Χ. Χρηστοβασίλη	43
Ἐκ τοῦ ἀοράτου κόσμου, ὑπὸ Μπάμπη Ἀννίνου	45
Ὁ ὑσοψήφιος, ὑπὸ Εὔας	54
Πῶς γίνεται τὸ δρᾶμα, ὑπὸ Αἰκατερίνης Ζάρκου	55
Νεότης-Ἀγνότης, (ποίημα) ὑπὸ Ἐλ. Σβορώνου	64
Τὸ φίλημα ἀπὸ περιέργων ἀπόψεων, ὑπὸ Στεφάνου Ν. Ἐλευθερίου	65
Δανεικὴ καρδιὰ (ποίημα) ὑπὸ Ἑλένης Σβορώνου	68
Προσευχὴ ἀπίστου, ὑπὸ Ἀγγέλου Ταγάρα	69
Προσωρινὴ κατοχὴ τῆς Σάμου, ὑπὸ Σπ. Δὲ Βιάζη	71
Σύννεφο (ποίημα) ὑπὸ Αἰμιλίας Κούρτελη	73
Ἡφαιστειακὰ φαινόμενα, ὑπὸ Λ. Βοηχλῆ	74
Ψυχρολουσία	81
Ἡ Νεράϊδα (ποίημα) ὑπὸ Χρ. Βασιλακάκη	82
Ἡ Α. Ὑψ. ὁ Ἡγεμὼν τῆς Σάμου Ἰωάννης Βιθυνὸς (βιογραφικὸν σημείωμα)	83
Σκέψεις καὶ γνῶμαι	87
Ὦ Νύχτα (ποίημα) ὑπὸ Θρασ. Ζωιοπούλου	88
Εἰς μίαν ἐπίσκεψιν	90
Ἐπιστολὴ ἐπὶ συστάσει, ὑπὸ Ἑλένης Σβορώνου	91
Ἀρχετά, ὑπὸ Στεφάνου Μυρωμένου	103
Ξένα τραγούδια «Ἂν ἤξευρες τὴν ὠμορφιά σου», «Τὰ γαλαρά σου μάτια», ὑπὸ Στεφ. Μυρωμένου	104

Σελὶς

Διατὶ ταχέως ἐξηπλώθη ὁ Χριστιανισμὸς ὑπὸ *Δημ. Π. Καλλιμάχου* 105

Διφορούμενα πράγματα 109

Περίεργοι τρόποι θεραπείας (ἐθιμογραφικὸν σημείωμα) ὑπὸ *Θρασυβ. Μ. Μάλη.* 110

Ἐπίσκοπος (ποίημα) ὑπὸ *Μαρίκας Πίπιζα* 116

Ὁ Μέγας Εὐεργέτης Γρηγ. Μαρασλῆς (μετ' εἰκόνος) 117

Σοφοκλέους Ἀντιγόνη, ὑπὸ *Ἰω. Π. Ὀλυμπίου* 121

Τὰ ξέχασά (ποίημα) ὑπὸ *Νικία Στέλα* 158

Ἡ ψυχὴ τοῦ ναύτου, ὑπὸ *Στυλ. Α. Μαυρομιχάλη* 159

Πεθαμμένη (ποίημα) ὑπὸ *Μαρίνου Σιγούρου* 161

Τὰ πευκάκια, ὑπὸ *Δημ. Γεωργίου* 162

Ἡ κυρὰ Γαρουφαλιά, ὑπὸ *Κων. Φ. Σκόκου* 164

Τεθνεῶτος... Ἀπομνημονεύματα ὑπὸ *Σωλ. Κὶπ* 171

Ἡ Α. Ἐξ. ὁ Νομάρχης Ἀρχιπελάγους Ἀμπετὶν πασσᾶς (βιογραφικὸν σημείωμα) 182

Ὕστατος πόθος, (ποίημα) ὑπὸ *Ι. Δ.* 184

Ἡ νῆσος Μεγίστη καὶ ὁ μέγας αὐτῆς εὐεργέτης Λουκᾶς Σαντραπές, ὑπὸ *Θρ. Μ. Μάλη* 185

Μπεττίνα Μπρεντάνο, ὑπὸ *Ἑλένης Στρούβαλη* 188

Πυροσβεστικὰ (μετὰ γελοιογραφίας) 208

Ἀναμνήσεις, (ποίημα) ὑπὸ *Ἀβεδὶν πασσᾶ* 209

Ἐπιγράμματα, ὑπὸ *Ε. Σ. Σ.* 210

Κάρολος Φλέγελ 211

Ἐκ τῶν τοῦ Ἐδουάρδου Φλέγελ, ὑπὸ *Καρ. Φλέγελ* 214

Ἐπονίνα (ποίημα) ὑπὸ *Α. Κ. Βαρδουνιώτου* 217

Ἱστορικὰ καὶ γεωγραφικὰ λογοπαίγνια, ὑπὸ *Ἀλεξ. Φιλαδελφέως* 218

Ἐπιγράμματα ὑπὸ *Ε. Σ. Σ.* 224

Ἡρὼ καὶ Λέανδρος, ὑπὸ *Σωτηρίου Ι. Φώκου* 225

Ἀκρογιάλι (ποίημα) ὑπὸ *Σπήλιου Πασαγιάννη* 228

Ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου 229

Χρώματα, ὑπὸ *Μαίρης Ν. Σταματιάδου* 231

Σελὶς

Τίς ἡ σχέσις τοῦ χριστιανοῦ πρὸς τὴν κοινωνίαν, ὑπὸ *Συνεσίου Ἀρχιμανδρίτου* 232

Ἡ Κουρσουνιώτισα, ὑπὸ *Σταμάτη Γ. Σταμάτη* 234

Ἱροτίμησις (ποίημα) ὑπὸ *Ι. Δ.* 236

Περίεργα Ἀνατολικὰ ἔθιμα, ὑπὸ *Κιατιπὲ* 237

Ὄνειρον φθινοπωρινῆς νυκτὸς, ὑπὸ *Λαζ. Δαμιανοῦ* 246

Ἰατρὸς καὶ πελάτης (μετὰ γελοιογραφίας) 249

Νεκρὰ Ἀθανασία (ποίημα) ὑπὸ *Κορνηλίας Πρεβεζιώτου* 250

Δαμιανὸς Ἱεροσολύμων (μετ' εἰκόνος) 251

Γαλιλαῖος, ὑπὸ *Μιχ. Κ. Στεφανίδου* 252

Πτερύγισμα, (ποίημα) ὑπὸ *Ἀθ. Στελ.* 256

Τρόπος ἀσφαλὴς τοῦ ζῆν πολλὰ ἔτη, ὑπὸ *Γ. Σταματάκη* 257

Ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος ὑπὸ *Μαρίας Θ. Χρύση* 260

Προαίσθημα (ποίημα) ὑπὸ *Ἀνδρ. Παπαδοπούλου* 264

Ἡ Σκλήραινα, ὑπὸ *Τιμ. Ἀμπελᾶ* 265

Τραγούδια παράξενα ὑπὸ *Δημ. Κ. Χαρβάτη* 269

Χαρὰ καὶ Λύπη (ποίημα) ὑπὸ *Ι. Χ.* 270

Ὑπὲρ τῆς Τιμῆς ὑπὸ 271

Εἰς τὴν Μάρτυρα τῆς Τιμῆς (ποίημα) ὑπὸ *Ἑλένης Σβορώνου* 272

Ἀλεξάνδρα Γκίκα, Χριστόδ. Μανταφούνης, Λ. Μισσίρ (βιογραφίαι μετ' εἰκόνων). 273

Ἐπίγραμμα εἰς σύζυγον 276

Κλεοπάτρα Κλεάνθους, ὑπὸ *Εἰρήνης Οἰκονομίδου* 277

Πόθος (ποίημα) ὑπὸ *Μαρίκας Πίπιζα* 280

Παράξενοι σκέψεις, ὑπὸ *Στυλ. Μεταξᾶ* 281

Τὰ βάσανα τοῦ συζύγου (μετὰ γελοιογραφίας) 287

Σύμη καὶ Συμαῖοι ὑπὸ *Θρ. Μ. Μάλη* 288

Ζωὴ—ψέμμα (ποίημα) ὑπὸ *Ι. Τσακασιάνου* 291

Οἱ ἀνισόρροποι ἐγκληματίαι ὑπὸ *Μιλτιάδου Πολεμίδου* 292

Σελὶς

Τὰ κόμματα τοῦ Γερμανικοῦ Κοινοβουλίου ὑπὸ Μιχ. Σάλτα 294

Ἐκλείψασαι φυσιογνωμίαι. Γαβριὴλ Καταρός. Ἀλέξιος Θυμαράκης, Παῦλος Καζούλης (μετ' εἰκόνων) 305

Ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῶν Σαμίων, ὑπὸ Θρ. Μ. Μάλη 309

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ Γεωργίου Μ. Πυργίου (ποίημα) ὑπὸ Ἐλένης Σβορώνου 312

Ἰωάννης Χατζηγιάνης, (βιογραφικὸν σημείωμα μετ' εἰκόνος) 313

Ἡ κλίνη, ὑπὸ ΝΣΤΡ—ΚΡΤΛΣ 316

Γεῦμα καὶ χορὸς, ὑπὸ Ν. Ι. Σταματιάδου 320

Περὶ Ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ὑπὸ Ἀντωνίου Γ. Ι. Ἰωαννίδου 323

Τὸ κοκκαλάκι τῆς νυχτερίδας (ποίημα) ὑπὸ Δημ. Στάη 328

Ἐκδίκησι, (ποίημα) ὑπὸ Νικία Στέλλα 329

Ἐκλείψασαι φυσιογνωμίαι. Ἐπαμ. Φραγκούλης Θεμ. Στεφανίδης, Διονύσιος Λονῖ Μὰρκ 330

Τὸ χωρεμένο τζάκι. ὑπὸ Ἀγγ. Λ. Κοσμῆ 334

Νέστωρ Τσαρακλῆς (μετ' εἰκόνος) 336

Τῷ Ἀριστομένῃ Στεργιογλίδῃ (ποίημα) ὑπὸ Στ. Σπεράντσα 337

Ἡ ἀγάπη, (ποίημα) ὑπὸ Ἐλ. Σβορώνου

Ὁ Μπουαμᾶς, (κωμικὸν παίγνιον εἰς πρᾶξιν) ὑπὸ Ἀντ. Δ. Οἰκονομίδου 339

Ἐκλείψασαι φυσιογνωμίαι. Ἀθανάσιος Καπουράλης, Σοφοκλῆς Πετρόπουλος, Ἀρτεμισία Τσακιρογλίδου, Κωνστ. Τραυλός. 349

Ἀναγκαία προσθήκη 353

Πίναξ περιεχομένων 355

SISMANOGLIO
MEGARO